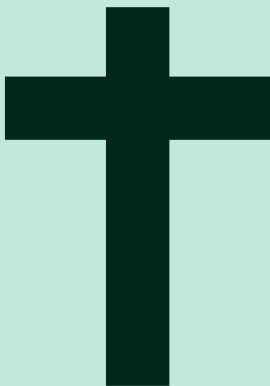

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahỹỹh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil

(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011; 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

Matew	1
Maah-Ko	93
Rukas	146
Jowāw	239
Atos	304
Roma	388
1 Korīn	430
2 Korīn	465
Garata	489
Epeso	504
Pirip	518
Korosa	528
1 Tesaronika	537
2 Tesaronika	545
1 Tsimoot	550
2 Tsimoot	561
Tiit	569
Piremon	574
Eberew	576
Tsijaag	607
1 Peed	617
2 Peed	628
1 Jowāw	636
2 Jowāw	645
3 Jowāw	647
Judas	649
Apokarip	653

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

*Jesus wahë makû sa häd
ketsén do hahÿÿh*

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa,
Abaraäm panaa. Hahÿ ta
wahë makû sa häd heen n'aa
kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj da-
heeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah da-
heeh. Tamar mä sa ÿÿn
makû häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasöm.

Nasöm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas.
Buwas ÿÿn Rahab häd
näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn
mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ër wahë
makû sa wahë n'aa
paah.

Dawi t'aah, Saromãw.
Saromãw ÿÿn Urija häd
näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromãw t'aah, Reoboãm.

Reoboãm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorãw.

Jorãw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotãw.

Jotãw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija,
ta hÿÿj daheeh.
Babirön buuj, Judah
buuj maji, sa häj
n'aa hënh Judah buuj
ramahüüm noo gó
Jekonija rababok.

¹² Babirön häj n'aa bä
rabaj'eenh do jawén
paa bä henäk do hahÿ
Jesus wahë makû sa
häd: Jekonija t'aah,
Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakim.

Erijakim t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akih.

Akih t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matän.

Matän t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Mar-
ija häd näng do patug
ti Joséh. Marija t'aah
kä, Jesus, ramaneënh
do Kristo, P'op Hagä Do
H'yyb Däng Doo.

¹⁷ ¹⁴ Jesus wahë makû
sa häd ketsén do Abaraäm
du doo bä naa, Dawi bä kä
tagadäk. ¹⁴ sa häd ketsén
do Dawi häd bä naa, Judah
buuj Babirön häj n'aa hënh
ramahüüm bä kä. ¹⁴ kä m'
Jesus Kristo* wahë makû
sa häd ketsén do Babirön

* **1:17** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wē. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa.

¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newē däk do jawén paa bä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ēē gó. Ti m' ta s'ēē gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, — näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ēē né hē Marija. Ajān ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ēēp hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahānh — näng mä ääs kyyh Joséh hä.

† **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

‡ **1:21** Jawéh ji ted'ēēp, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14

²² Sahōnh hē tii d' tawén hadoo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneēēnh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ēr mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawēēj däk bä, ääs mejūū doo da né hē taky daheeh. Marija tagat'ēē däg kän. ²⁵ Tagat'ēē däk né hē, dooh ta wē tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagōōh ky n'aa ma kama-het'ēēk do Jesus henäng do re-soos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berēnh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahē n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ēp ma kamet'ēēk doo, sagōōh ky n'aa ma kama-het'ēēk do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hēnh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahē n'aa nag'aap hē henäng doo? —näk mäh. —Ää

hapäh sagõõh tabenyy däk do heen n'aa. Papyÿj nu ganny hēnh tahana. Āā wén na bē wahē n'aa nag'aap hē henäng do āā weh'ēēh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kama-het'ēēk do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ēp mä Judah buuj sa wahē n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ēēk do raher'oot doo. Sahõnh hē Jerusarēnh panang buuj na-āāj hē m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaēēnh hyb n'aa ta wē sahõnh hē Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wē wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berēnh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berēnh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

õm ky n'aa netsēēh do nado panang ky n'aa etsēēh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsēēh da õm, a babuuj mahang gannyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wē kejēn doo gó sagõõh ky n'aa ma kama-het'ēēk doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh gannyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berēnh hēnh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bē ahõm, baad bē esóts karapee —näng mäh. —Karapee bē awyyd bä, nayyw hē ÿ karēn ÿ bē maher'ood, karapee ÿ weh'ēēh hyb n'aa bē nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kän mäh. P'aa hēnh mä sagõõh rabahapäh ēnh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kä kän tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ēp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bä kä. ¹¹ Ti m' tób gó rabajēē p'ēē bä kä rabawyyd kän mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ēēh tūū sa taron nu paa me karapee t'aah wē. Ti m' rawehēē kän ta hä. Ti m' raban'oo däk ta hä ta matym n'aa tak'ēp

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarēn bä ta see bag'āās doo. Ta mab hē takarēn tabag'āās. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-āāj hē Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ēp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Mika 5.2

hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kän ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kän sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagõõh ma kama-het'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hä ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.
—Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ÿÿ hënh bë kejën hõm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, õm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk kara-pee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kän Esit hënh hah'üüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kän Eróts bedëp nä bä. Tii

d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿÿ naëej wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,[‡] näng kerih do hä.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejüü mä radej'ëep hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ääj hë, sahõnh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ääj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. [§] ¹⁷ Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama ^{**} häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ää 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”,^{††} näng kerih doo.

[‡] **2:15** Osejas 11.1 **§** **2:16** Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheer'oot paa ta hä. ****** **2:18** Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ääj hë sa taah rap'ää oot, Jeremiij ky däng doo da né hë. **††** **2:18** Jeremiij 31.15

Joséh rababaaj nã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bã, ta s'ëë gó m' äãs kas'ee wät Joséh hä. ²⁰ Hahÿÿ da äãs kyyh ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh.
—Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee maji —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëëg gëët mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kãn Isaraéw häj n'aa hënh hah'üüm doo. ²² Ti m' Joséh ky n'aa napäh bã Akeraw häd näng do bag'äãs mä Judah häj n'aa[‡] bã ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'i hënh tahõm bã kä. Ti m' ta s'ëë see gó P'op Hagä Do äãs maher'oot mä t'i hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kãn. ²³ Ta tii bã, panang Nasaréh häd näng do bã rabajeej kãn. Tii b' mä kaja kãn hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëenh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowãw häd näng do bahõm kãn Judah häj n'aa bã tabanawäng

hënh. T'i hënh mä tamarher'oot maa new'ëë do sa hä P'op Hagä Do kyyh. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'äãs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh.

³ Jowãw né hë ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bã her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowãw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajõk Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradãn nabyy me habong do na-ääj né hë m' rabahõm Jowãw wë. ⁶ Nesaa do raka-woom bã, Jowãw nu gemuun hõm tamii Joradãn häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajõk Pariséw ramaneëenh doo, hajõk Saduséw ramaneëenh do na-ääj hë ta wë, tanu gemuun doo bã rabana Jowãw bahapäh bã, taky hadoo mä sa hä:

[‡] **2:22** Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë. * **3:3** Isajas 40.3

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanäm do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraäm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraäm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä tahajaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraäm panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tēeg hōh hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanäw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyh hē tabetyn

hōm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahänh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tēeg hōh me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëënh tamii Joradän häd näng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geãm paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hē ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hē. Taw'ääts hē ër bad'oo sahōnh hē ër hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kän Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hē tabanyyh tame naa. Tabanä sii hē m' wë kabasëëts hōm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahying mä ta wë. Gurii-bahying doo da P'op Hagä Do Sahee bahying. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op

Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ä noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejō hahÿ pä rakawereem padëëk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahōnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kän Jerusarēnh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyid hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tūū. Hahÿÿ da P'op Hagä

Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejūū da ta ääs, baad ōm rabahag'ääs hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”§ —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hä sahōnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo, sahōnh hë hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahōnh hë ta ti ÿ anoo da a hä, wë ÿÿ, tūū a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,** näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kän Jesus mahānh. Ti m' ääs rabana, rahag'ääs mä Jesus, ranoo mä ta hä ta waa kä.

Jesus du doo tama metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

* 4: Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12

§ 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

12 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaa j hōm kän mä Garirej häj n'aa hēnh. 13 Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿyd gä panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naūm badäk, Seburūn, Napatawi sa häj n'aa bä.†† 14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿy d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburūn, Napatawi häj n'aa babuuj,

karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj däk hā badäk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajōk do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.

16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,

rahapëe däg kän ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡

Dajëb bawät bä habok do sa hā ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahōnh hē sa hā. Hahÿy d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿy

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy. Simaw, Peed ramaneënh doo, ta hÿyj Ānderéh daheeh. Tah'ÿyb mä res'aak karahi me. Tah'ÿyb sag né hē m' tii. 19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bë ana, si ÿy bë abooh. Tah'ÿyb sag nado boo da bë hÿy kã. Ajyy, ÿyj sag hadoo da bë hÿy kã P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20 Ti m' nayyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ūūm kän mä ta sii.

21 Ti bahānh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahōm hyb n'aa. 22 Ti m' nayyw hē m' ragatsëg n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hōm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahōm kän mäh.

†† **4:13** Garirej häj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ **4:16** Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëe däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ **4:16** Isajas 9.1 hā takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äat do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿyj bag ganyyh do hadoo.

²³ Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hā P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hōm sahōnh hē sa nahëeh. Tabaheso hōm na-ääj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. ²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bā na-ääj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hā. Ti hyb n'aa ramena kän ta wë nahëe enäh doo. Hajōng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahōnh hē sa nahëe Jesus hahëen hōm mäh. ²⁵ Hajök mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bā naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bā naa m' ta wób, Judah häj n'aa bā naa m' ta wób, hëej Joradān häd näng do tamyyj dāk hēnh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bā m', tabasëek waëe hā m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hā. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hā hē daab na'yyp doo, sa h'yyb gó jãām hē P'op Hagä Do hā daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴ —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yyim do hyb n'aa da sa hā.

⁵ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hē sa h'yyb mahüüm doo, sa hejój hā h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuu* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarēn doo da ji bawät do hā tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo dāk da sa hā.

⁷ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehÿin doo. P'op Hagä Do t'yyd mehÿin da sa hā kã.

⁸ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hē h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo

* 5:5 Taw'ääts hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.

10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. 12 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawä! Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

14 —Badäk hahÿÿ hã habong do sa bag hadoo bëeh.

Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo.

15 Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. 16 Ti hadoo ënh bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kã bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa, hã ÿ kametëeh hyb n'aa na-ããj hë. 18 Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëëj bawät nä bã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hã kerih do kametëeh bã kã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. 19 —Jé P'op Hagä Do ky

† 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hē ky n'aa nets'äs da ta ti hadoo do hỹ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëeg bä na-ãäj hē, ky n'aa etsä däk tii, hỹ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karēn ji bawät do ky n'aa hahỹyh

²⁰ —Baad bē ŷ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karēn do ji hã. Ti hadoo ēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Ti hado né paawä, baad bē nado bä sa bahānh, dooh tabad'op hē bē haja bä hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bē hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hã ji hyb n'aa newëe do hã ky n'aa hahỹyh

²¹ —Bē maa napäh né hē p'ooj ub ēr wahē makūū hã kamejūū doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”, § näng kerih doo. ²² ŷỹ kã, ŷ her'oot hahỹ bē hã: Jé ta da hadoo do wē kawajãän do sii hē ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãä péh, taw'ääts hē ēr wahē n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its òm!”,

hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hē tabanesaa hēnh, tēeg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do hã mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hē meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wē. Mets'ëē òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hēnh bē h'yyb enyyw padëek hyb n'aa. Tii bä maju kã P'op Hagä Do wē mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hē nayyw hē mah'yyb enäw a wē kawajãän doo, hyb n'aa jawyk do wē òm tamahũüm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bē mahõm me, ta hõõ bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hã ky n'aa etyy do hã, òm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaëēnh da warahén hã, òm tadawäts gëet hyb n'aa kã. ²⁶ Doo d' manä bä kã tii bä, sahõnh hē manepaag bä. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahānh, ji bawät ŷỹj sa wē ky n'aa hahỹyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh: —Bē maa napäh hahỹ kamejūū doo: “Aã manä ta seeh ŷỹm sii”,** näng kerih

do paah. ²⁸ Ỹy kā, ỹ her'oot hahỹy d' bē hā: Ỹnh wē ty gadāk doo, ta sii haỹyh do hyb n'aa newē dāk doo, baad nado dāg ta h'yyb tym hā kā. Nesaa do tamoo wād dāg kån, dooh né ta sii taā bā paawā. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā a matym mado nyyh. Madawāts hōm. Taw'āāts hē sét a hā hanāng do kaw'oong hōm, tabanesaa hēnh ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh. ³⁰ A moo hub hadāk do hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā magakyd hōm a mooh. Madawāts hōm. Taw'āāts hē sét a hā hanāng do kaw'oong hōm, tabanesaa hēnh ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh^{††} — nāng mäh.

3. *Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh, ji bawāt ji ỹym wē ky n'aa hahỹyh*

³¹ —Hahỹy da kamejuū do paah: “Jé ta ỹym heréd hōm doo, taw'āāts hē taban'oo dāk né hē ta heen n'aa kerih do ta hā”,^{‡‡} nāng kerih do hā. ³² Ỹy kā, ỹ her'oot hahỹy d' bē hā: Jé daap hē ta ỹym heréd hōm doo, ta ỹym wadii do hyb n'aa tanado bā, ỹnh ta patug nadoo do sii he'ỹyh do hado dāk tan'oo bā ta ỹym paah.

Aj'yy see gat'ēē dāg bā ta ti ỹnh, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ỹym sii he'ỹyh do hado dāk tii —nāng mäh.

4. *Baad ji awād bā, dooh hyb n'aa tak'ēp ji ky n'aa h'ũm pé do ky n'aa hahỹyh*

³³ —Bē maa napāh né hē p'ooj ub ēr wahē makūū hā kamejuū doo: “Maky kahỹyd manā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā maky dāng doo. Mamoo wād né hē ta hā maky dāng doo”, nāng kerih doo. ³⁴ Ỹy kā, ỹ her'oot hahỹy d' bē hā: Bē ky dēē manā da. P'op Hagā Do bag'āāts do tyng hadoo hỹ pong jé. Ti hyb n'aa bē ky dēē manā hỹ pong jé hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagā Do tsyym tyng hadoo badāk hahỹ hēēj.ŠŠ Ti hyb n'aa, bē ky dēē manā badāk hahỹ hēēj hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. Bē ky dēē manā Jerusarēnh panang hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. P'op Hagā Doo, sahōnh hē bag'āāts do panang ti Jerusarēnh. Ta ma tii. ³⁶ Bē ky dēē manā bē nuu hā. Dooh ji haj'as pé ji hā hē ji ahỹyd bā. Ji sēen na-āāj hē dooh ji haja bā ji ahỹyd bā. ³⁷ Ti hyb n'aa kā, “ỹy” bē noo

^{††} **5:30** Dooh Jesus mejō bā ji matym ji ado nā bā, ji moo see ji gakyd hōm bā. Jesus hapāh, ji h'yyb gó naa né hē ti nesaa do ji moo wāt doo, ji heg'āāts doo. Tii da tawēn her'oot, baad ji hyb n'aa matakēē hyb n'aa nesaa do ji moo nawāt hyb n'aa. Dooh masuuj tado bā ta ti hedoo doo, Jesus hanāng péh. ^{‡‡} **5:31** Dew-Teronom 24.1

ŠŠ **5:35** Hỹ pong jé, P'op Hagā Do bag'āāts do tyng hadoo. Badāk hahỹyh, P'op Hagā Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hā. Sahōnh hē P'op Hagā Do bag'āāts. Ti né sahōnh hē danāh, tahanāng pé tii.

bä, taw'ääts hē “ÿÿ” né hē bē h'y'yb gó. “Doooh” bē noo bä, “doooh” né bē h'y'yb gó. Jääm ti bē kyyh. Doooh hyb n'aa tak'ëp bē ky n'aa h'ũm pé bē metëeh hyb n'aa ta ti bē ehub né hē. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hē ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'ũm doo —näng mäh.

5. *Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahÿÿh*

38 Ti m' Jesus ky hadoo ênh: —Bē maa napäh né hē hahÿ kamejũ doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ääj ji rejää. Ta da hadoo do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tæg see na-ääj hē ji rejää”,*** näng kerih doo. 39 ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿÿ d' bē hã: Bē mahũm manã hyb n'aa jeyk do sa wē nesaa do bē hã moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hēnh rabewy'hyb n'aa. 40 Hyb n'aa jeyk do sa wē a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk do na-ääj hē. 41 Õm ramejõ bä sa ma mas'ëed bä raky n'aa jaw'y'yk do anoo do pénh, tii bä mamahãj manã ta ti ramejũ doo. Taw'ääts hē raky däng do bahãnh

mas'ëed.††† 42 Man'oo a da hadoo do ets'ëë bä a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëë bä tab'aanh doo, man'oo né hē —näng mäh.

6. *Baad ji awäd bä, ji majÿÿ sii hē ji kamahãn do ky n'aa hahÿÿh*

43 Ti m' Jesus ky hadoo ênh: —Bē maa napäh né hē hahÿ ramejũ do paah: “Makahãnh a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majÿÿ.”*** 44 ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿÿ d' bē hã: Bē kamahãnh bē majÿÿ. Bē ky n'aa ets'ëë bē hã rejää doo, 45 bē Yb hÿ pong jé hawät do taah né bēeh, bē metëeh hyb n'aa ta tii hã. Bē Yb hÿ pong jé hawät do anoo papÿÿj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ääj hē. Baad habok do rababong bä tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bä na-ääj hē. 46 Bē gadoo bē ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagã Do hanaa, jääm né hē bē kamahãnh bä bē hã kamahãnh doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bē ty n'aa ges'y'yk doo, ti na-ääj rakamahãnh sa hã kamahãnh doo. 47 Jääm hē bē wakãnh hedoo do bē edëë bä, ta wób bad'oo do bahãnh nado bē bad'oo. Jé P'op Hagã Do sa h'y'yb gó nahapäh do na-ääj né hē redëng sa wakãnh, sa najiis. 48 Ti hyb n'aa, taw'ääts

*** 5:38 Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 ††† 5:41 Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hãj n'aa bä mejũ do rahajaa, rakarën bä, ramejũ Isaraéw buuj rasëet sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bä, ramejũ do bahãnh ji asëet, näng Jesus kyyh. Doooh ji mahãj bä. ††† 5:43 Rewitikos 19.18

hē baad had'yyt hē bē babok, bē Yb h̄y pong jé hawät do baad had'yyt hē tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hã.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metëek P'op Hagä Do ji weh'ëeh do ky n'aa hã

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karēn do bē moo bok bā, taw'ãäts hē bē moo boo bē raj'aa etsē hyb n'aa nado. Baad hedoo do bē moo boo bā bē hã raj'aa etsē hyb n'aa, ti bā dooh bē gado wäd bā hanäm do ta sām bē Yb h̄y pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bā do ky n'aa hahÿÿh

² —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, magamehã manã torōmbet, òm ramanatakëe hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, sa hã ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bē ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsē doo me né hē ragado däk ta sām. Dooch ragado wäd bā hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bā, maher'ood manã ta wób sa hã, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bā kã, a Yb h̄y pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bā

manoo doo, anoo da a hã ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bā ky n'aa hahÿÿh

⁵ —Bē ky n'aa ets'ëë bā, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bē adoo manã da. Panang tyw n'aa kajatsëk bā, hajök do rababok bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã na-ãäj ti ragen'aak raky n'aa etsëe rabë bā, ta wób raba-hapäh hyb n'aa. Baad bē ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsē doo me ragado däk ta sām. Dooch ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bā, ajëe suun a tób gawakō gó, manoo gatsëe däg ta gawakō, ti bā maky n'aa ets'ëë a Yb, h̄y pong jé hawät do ji nahapäh do hã. Tii bā kã, a Yb h̄y pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëe do hapäh doo, anoo da a hã ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bē ky n'aa ets'ëë bā, bē ky n'aa je-baaj manã bē etsëe doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Ra'h'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëe doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bē ky n'aa ets'ëë pooj jé bē Yb hapäh bē wë badoh doo. Ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ëë manã nanäng raky n'aa etsëe doo da.

⁹ —Taw'ãäts hē hahÿÿ da d' bē kyyh bē ky n'aa ets'ëë bā:

“Ee, h̄y pong jé hawät doo,
ãã karën sahõnh hē õm rahyb
n'aa jew'yyk.

10 Æã etsëe a hã,
sahõnh hē mabag'ããs do
nayyw hē takajaa hyb
n'aa ãã wë.

Æã karën sahõnh hē badäk
hahÿÿ hã habong do
ramoo bok makarën
doo,

h̄y pong jé ramoo bok doo da
makarën doo.

11 Man'oo had'yyt hē ãã waa.

12 Mamabaan hõm nesaa do
ãã moo bok do paah,
ãã mabaan hõm doo da ãã
wë moo bong do nesaa
doo.

13 Man'oo manä nesaa do ãã
tah'yyb tatuk.

Æã mamo n'aa jesu Nesaa Do
Yb mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hē bagãã
had'yyt doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt
doo. Ti né hē. Taw'ãäts
hē]”, nãk da bëeh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa mabaan bä
nesaa do bë wë ramoo boo
bã, tii bã bë Yb h̄y pong jé
hawät do hyb n'aa mabaan
da na-ããj hē bë hã. 15 Bë hyb
n'aa manabaan bä nesaa do
bë wë ramoo bok doo, tii bã
doo na-ããj hē bë Yb hyb n'aa
mabaan bä bë hã nesaa do bë
moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah
doo me P'op Hagä Do ji
weh'ëeh bã ky n'aa hahÿÿh*

16 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh
hyb n'aa bë kas'aah bã, bë
metä manä bë h'yy gajëng
doo, j'ooj madäk doo me
habok doo, ky ken'yym do
gó habok do rabahed'oo
doo da. Ta ti rahÿÿt sa
mamets rakas'aah ta wób
rabahapäh hyb n'aa. Baad
bë ÿ maher'oot: Ta ti hed'oo
doo, sa hã raj'aa etsë doo me,
ragado däk ta sãm sahõnh hē.
Doo ragado wät pé hanãm
do P'op Hagä Do hanaa. Né
hupÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.
17 Ti hyb n'aa, kas'aah doo
me P'op Hagä Do maweh'ëeh
bã, taw'ãäts hē mahetsyid
a mamets, mahawug ta syyj
buu benyym do a nuu gó ji ba-
hed'oo doo da 18 kas'aah doo
me P'op Hagä Do maweh'ëeh
do ta wób ranahapäh hyb
n'aa. Jããm hē a Yb, h̄y pong
jé hawät doo, ji nahapäh do
hapäh hyb n'aa. Tii bã kä,
a Yb h̄y pong jé hawät doo,
kejën doo gó makas'aah do
hapäh doo, anoo da a hã ta
sãm baad hadoo doo —näng
mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë ata manä bë ma
takah'üüm hyb n'aa badäk
hahÿÿ bã, kamera hedoo
do ji ma rejãã doo bã, ji
ma hetôt bã, hets'ëek do bë
tób ranoo eë hõm doo bã
bë ma rabets'ëek hyb n'aa.

20 Taw'ãäts hē bë moo boo
had'yyt hē ti P'op Hagä Do bë
hã takarën doo. Tii bã da bë
gadoo da h̄y pong jé ta sãm
P'op Hagä Do hanaa. H̄y pong

* 6:13 Tahajaa na-ããj hē ji erii bã: “Æã mamo n'aa jesu nesaa do mahãnh.”

jé dooh kamera hedoo do rejã bã ta sãm P'op Hagã Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bã dooh tahetöd bã ta sãm, ta tii bã dooh retsëeg bã P'op Hagã Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bẽ kamahãn do banäng bã, tii bã bẽ h'yyb bawät —näng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bã ji matym,[†] ta bag hado däk sahõnh hẽ ji hã. ²³ Baad tanado bã ji matym,[‡] badagyp hadoo sahõnh hẽ ji hã. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bẽ hã hanäng do paawã, badagyp do tado bã, tak'ëp tabadagyp tii bã bẽ hã.

²⁴ —Dooch hajaa pé pawóp hẽ ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahãn bã, ta see ti takamahãn. Ta see wẽ da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bẽ hã. Dooch bẽ haja bã bẽ h'yy keséj bã. Dooch bẽ haja bã P'op Hagã Do hã bẽ h'yyb däg bã, dajëer hã na-ãnj bẽ h'yyb däng bã —näng mã Jesus.

²⁵ —Ti hyb n'aa bẽ ÿ maher'oot hahÿÿh: Bẽ hyb n'aa tón had'yyt manã bẽ babok do hã, bẽ waa hã, bẽ eëek do hã, bẽ saroor hã. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁶ Bẽ hegãã taw'ëed. Dooch rejoom bã joom tym. Dooch rata bã joom ag sa waa tób n'aa yt hã. Ti hado né paawã, P'op Hagã Doo, bẽ Yb, anoo

sa waa. Taw'ëed P'op Hagã Do kamahãn do bahãnh bẽ takamahãn. ²⁷ Tak'ëp bẽ hyb n'aa newẽ had'yyt né paawã, dooh bẽ haja bã bẽ aboo dawëd bã ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hëd n'aa bẽ hyb n'aa tón bẽ saroor bẽ padedëek do pan'aa hã? Bẽ hegãã tabawã n'aa ts'ooch joom banäng bã hawäng doo —näng mäh. —Dooch né paawã ramoo boo bã, dooh né paawã sa saroor rages'yyb bã, ²⁹ Saromãw saroor anyyw né paawã, gabar'ëeng né paawã, ti bahãnh tabanãm ti tabawã n'aa ts'ooch. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagã Do adoo bã tabawã n'aa hã, nayyw hẽ tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, dooh g'eeh ti bahãnh baad ub tabahag'ããs bẽeh? Tanoo né da bẽ hã bẽ saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagã Do hã baad bẽ h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kã, bẽ hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' ãã awa? H'ëed g'ee d' ãã eëek? H'ëed g'ee d' ãã dadäk?”, bẽ an'oo manäh. ³² P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb padëek doo. Bẽ ti dooh tii d' bẽ adoo bã. Bẽ Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bẽ wẽ bedoh doo. ³³ Taw'ããts hẽ pooj jé baad bẽ h'yyb padäg bẽ Yb bag'ããs do hã, baad hedoo do ji hã takarën do hã na-ãnj hẽ. Tii bã kã, tanoo da bẽ hã sahõnh hẽ bẽ wẽ bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kã, naga hẽ bẽ hyb n'aa tón manã bẽ pooj jé

[†] **6:22** Ji etsëeh, P'op Hagã Do hã ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. [‡] **6:23** Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

hawät do hä. Jat'iip hadoo na-
ãäj hē ti anäng ji h'yy katón
doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē
jati pé bë hyb n'aa newë nyy
d' bë bad'oo.

7

*Ji da hadoo do ji ky n'aa
netyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hä bë ky
n'aa ety manä had'yyt hē ta
wób, P'op Hagä Do ky n'aa
netyy hyb n'aa bëeh. ² Tii d'
ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa
etyy doo da, bë da P'op Hagä
Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky
n'aa etyy do pénh, ti pénh da
P'op Hagä Do ky n'aa etyy da
bëeh.

³ —Hëd n'aa mamatakëe
b'aa hyyj its a da hadoo do
matym me hahop doo, b'aa
haeh do a matym gó anäng?

⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj
a matym gó hatu do ÿ ado
hõm”, mabanäng, dooh b'aa
haeh do mamatakä bã a
matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj
madäk do ti a h'yyb. Mado
nä pooj jé b'aa haeh do a
matym gó hakëe doo. Tii
bä da mabahapäh baad ub
mabado hõm hyb n'aa a da
hadoo do matym gó hatu do
b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manä awaar
hä tsyt hē P'op Hagä Do wë
kasëew däk doo. Bë da regës.

* **7:6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bã kanar'ëen do maa nanewëe do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bã, ji rarahejää da tii bã. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bã panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëe ji ky n'aa etsëe do hä tahanäng pé m' ti bë esóts bã bë aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hē P'op Hagä Do hä ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bã naa ji naëenh doo.

Bë an'oo manä too yb hä ma-
joor gabarëeh do perora häd
näng do s'ëeb. Ratsab'eep da
bë majoor* —näng mä Jesus.

*Ji ky n'aa etsëe do ky n'aa
hahÿÿh*

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëe, tii bã P'op Hagä
Do anoo bë hä. Bë esóts, tii
bä bë aw'yyt da.† Bë naëej
tób noo bã naa, tii bã da ta
danäh noo gas'ëes.‡ ⁸ Jé het-
sëe doo, gadoo da P'op Hagä
Do hanaa. Jé hesoos péh,
taw'yyt P'op Hagä Do hanaa.
Jé tób noo bã naa naëenh péh,
tób noo kas'ëes da ta hä P'op
Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bë t'aah ets'ëe bã
ta waa, pä bë anoo g'eeh ta
hä? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hä tets'ëe bã
ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta
hä? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo
heb'ook do né paawä bëeh,
baad hadoo do bë heno bë
taah hä. Ti bahänh bë Yb
hÿ pong jé hawät do anoo da
baad hadoo do ta hä hetsëe
do hä.

¹² —Ti hyb n'aa kä, sahõnh
hē bë bad'oo do hä, bë moo
boo ta wób sa hä baad hadoo
doo, bë karën do bë hä ramoo
bok doo. Tii d' tahanäng pé
P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk
do hä, P'op Hagä Do ky n'aa
rod rerii bong do hä kerih
doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hỹ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahỹỹh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajõk maeh doo me hah'ũũm. Ti hyb n'aa, taw'ããts hë bẽ majëë suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagã Do wẽ, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahũũm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahõm doo. Dooh tahajõõ bã ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —nãng mãh.

Rababok do hã ji h'yy ganãng sa hã ky n'aa hahỹỹh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bẽ hyb n'aa matakã, P'op Hagã Do ky n'aa rod oow bẽ rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawana-jããn do hadoo da rababok bẽ mahang. J'ooj madãk doo me tii. T'õp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hã, raheer'oot do hã na-ããj hë bẽ da h'yy genãh sa hã, joom ag hã ji bahapãh do hadoo joom ỹyn hã. Dooh ji awyyd bã uwa ag sasëng tẽeg he-doo do hã. Dooh na-ããj hë ji awyyd bã wiigo ag hetëk do hã. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hënh hënh ta ag hahõm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bã baad nadoo doo. B'aa

p'yyim nãng doo, dooh tahaja bã baad hadoo do teag bã. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëem, ji tẽeg hado dãk tii bã. ²⁰ Joom ag hã bẽ hapãh doo da ta ỹyn, ti hadoo da, ramoo bok do hã, rababok do hã bẽ da h'yy genãh P'op Hagã Do ky n'aa rod oow sa hã —nãng mãh.

²¹ —Dooh sahõnh hë “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ỹ ramaneëenh doo, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do karapee rabahadoo da. Jããm hë Yp ỹ hỹ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ããs bã tagadoo. ²² Sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹỹ da hajõk do sa kyyh hã ỹỹ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ãã baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do ãã habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ãã pe-huunh doo?”, nãk da. ²³ Tii bã kã, hahỹỹ da da këh ỹ sa hã: “Dooh noo gó bẽ ỹ hapëë bã. Bë anã matym ỹỹ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nãng da këh ỹ sa hã.

²⁴ —Ti hyb n'aa kã, hahỹỹ këh ỹ maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganãng do hadoo, tababang bã, pä banãng bã, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawã naëng, tamii agyyb né paawã ta tób hã, bah'ood ahëm né paawã ta hã, dooh tatë hyy bã, tababang bã ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶ Këh ỹ maa newëë doo, ky nadaheeh

doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naëng, ag'yyp tamii ta tób hã, bah'ood ahëm ta hã. Tii bã tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hë ta ti taker'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mã tama metëek do hã. ²⁹ Rawén meuuj bong mã tama metëek mã hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waëë bã naa Jesus bahyng bã kã hajök mã had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mã ta wë. Ti m' tabahyy häng mã ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mã Jesus hã:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bã tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mã ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mã ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kã m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hã: —Maher'ood manã ta wób sa hã —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo wät do

wë. Mametã ta hã õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa —näng mã Jesus ta hã.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naũm häd näng doo bã Jesus kajaa bã kã, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kãn ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooh tahaja bã tawäd wäd bã. Tak'ëp taba-hoop —näng mã warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo: —Taw'ãäts hë. T'ii hënh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hã, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ãäts hë babã naa mamejüü ta nahëë hã, tii bã karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ããj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ããj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bã, “Ahõm”, ÿ noo bã, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bã “Ana”, ÿ noo bã, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh

né hē* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hē naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'ooh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kän:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëe do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bä Jesus bajëe suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti

m' nayyw hē oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramena ta wē hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahänh. Tado hõm äã nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hē mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

* 8:9 Hahÿÿ da warahén hanäng pé taher'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahëe ky daheeh da, dawëe naa né paawä mamejõ bä.”

† 8:17 Isajas 53.4

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ããs hyb n'aa. Tada jëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä õm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nyyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Aã medëëb! Èr da ag'yypp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tame-duuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajãän do hyb n'aa, dooh m' t'ïï hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëëd makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejäã do pooj jé makarën äã marejäã? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëëh. Sa waa rabahew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëë nä bä, man'oo äã bajëë pëë too yb hã —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hã.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ïï hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk

do paa sa ky n'aa na-ããj hẽ. ³⁴ Ti m' sahõnh hẽ panang buuj rabana Jesus rabaheg'ããs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëe ta hã tabahõm hyb n'aa sa hãj n'aa bä naa.

9

Ajyy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, taky hadoo nawät do hã:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm — näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hã —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? — näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä?

⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh — bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hã taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh — näng mä Jesus ta hã.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahõm kän mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hẽ hap'ëeh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hã raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hã tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa — näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëeg gëet, ahõm kän mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëer gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo,* ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'ooh do na-ããj hẽ rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëer gahed'aak doo. Roma buuj hã kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëer n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahãnh ragahëen dajëer, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëer gedaag n'aa.

sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw raba-
hapäh bä ta tii, rabeaanh Je-
sus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bē ma matëg
bawëh dajëer gahed'aak do
sa sii, ta wób na-ãäj hē nesaa
do moo heb'ooh do sa sii? —
näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus
maa napäh bä, panyyg gó
taky gadoo:

—Nahëe temah doo, dooh
rahõm bä mediko wë. Nahëe
enäh do ti hah'ũum ta wë.
¹³ Taw'ãäts hē baad bē hyb
n'aa newë nyy da P'op Hagä
Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy
kerih doo gó taheer'oot do hä:
“DooH rama ejuu do had'yyt
hē tado bä ti ÿ karën doo. ÿ
gahëen sa hä, rat'yyd mehĩn
sa da hadoo doo”,† näng kerih
doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—DooH ÿ ahyy bä hÿ pong jé
naa P'op Hagä Do karën doo
da habok red'oo do ÿ naëenh
hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do
moo heb'ooh do ÿ naëenh hyb
n'aa.‡

*Jesus hä reaanh do ratayy
do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Ti m' Jowāw nu ga-
hem'uun do ma matëg ra-
bana Jesus wë, ti m' reaanh
ta hä:

—Ta see pé noo gó ãäh,
Pariséw na-ãäj hē, noo
kanawa doo me ãä weh'ëeh
P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a
ma matëg tii d' ranad'oo? —
näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó
Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä
ta kyyh:

—Ket'ëe do jām n'aa hēnh ji
ats'yyt doo, dooh ratabëej bä
rahyb n'aa tón do heen n'aa
ta patug pan'aa sa mahang
tag'ëed bä. Ti awät da ti noo
gó sa najiis, ta patug pan'aa,
rado hõm sa mahānh. Ti noo
gó da ratay kån§ —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa
gó Jesus ky gadoo nä reaanh
doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—DooH ji gas'yyb bä pãän
pauuj bäh me saroor säg
noo eh doo. Tii d' ji adoo
bä, papuuj bäh tsawyy däg bä,
ta säg tanes'ëem, kawah'oob
hõm tii bä. Ti bahānh tanoo
ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hē
uwa bēe hä. DooH ji gedu
bä uwa bēeh papuuj hegän
sooh do pan'aa ta hood b'éé
byy säg gó. Tii d' ji adoo
bä, uwa bēeh egän so bä, ta
hood säg ganabäh hõm. Tii
bä kä, uwa bēe waho bēeh da,
ta hood kä karejā kån —näng
mäh. —Uwa bēeh papuuj ji
geduuh ta hood papuuj gó.
Uwa bēeh egän so bä, ta hood
pauuj keh'ũus nä. Tii bä
uwa bēeh, ta hood na-ãäj hē
dooH takarejā bä** —näng mä
Jesus.

*ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa,
karapee h'yy ganä däk do ky
n'aa daheeh hahÿÿh*

† 9:13 Osejas 6.6 ‡ 9:13 Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op
Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § 9:15 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii:
Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da
ratay kån. ** 9:17 DooH ji mekuuj bä papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me,
tahanäng pé ti panyyg gó teh'ũum doo.

18 Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëëp si ÿÿ, ta hä moo dëë, tii bä da tok ÿ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

19 Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kån ta sii. 20 Tamahõm me m' ÿÿnh nahëë näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëëh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hä m' tamoo däng. 21 Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëë bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

22 Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nyyw hë tabahas'oo däk.

23 Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëë suun bä m', tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, 24 taky hadoo mä sa hä:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. 25 Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëë suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nyyw mä karapee bas'ëëg gëët. 26 Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kån mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëj bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ääh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

28 Ti m' ta tób gó tabajëë suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hä:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëëk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Ääh ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

29 Ti m' Jesus moo däng sa matym hä, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

30 Ti m' nyyw hë m' p'aa hënh mä rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hä ranaher'oot hyb n'aa sa hä tamoo

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneëënh, ti né hë ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hä —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geäm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa hënh. Hajök do t'ïi hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—DooH noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—DooH. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hë sa panangbä Jesus bewädnä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëën hõm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehïin mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Hajõng baad nadoo do rahoop. DooH rad'oo péh,

dooH masa pé sa hä. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{††} —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëën hõm hyb n'aa na-ääj hë. ² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëënh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majïi hä.

†† **9:37** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa. * **10:4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajïi Roma buuj sa wë. DooH rakarën bä Roma buuj mejõ bä sa hä. Roma buuj wë kamajïi do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëënh “Simaw Serot”.

⁵ Ti m' Jesus mejũũ ta wób sa panang hēnh rabahõm hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä tamejũũ sa hã:

—Bē ahõm manä Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ääts hē Isaraēw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do wē bē ahõm, b'ée kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bē mahõm me hahỹ panyyg bē maher'ood sa hã: “Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, näk da bē kyyh. ⁸ Taw'ääts hē sa nahēē bē hahēēn hõm, dejēp do ragenä bong bē an'oo bä, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hõm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padēēk do bē hebēē hõm. Bag hēnh ỹ ban'oo däk bē hã ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bē mahũũm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bē mahũũm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Dooh bē mahũũm pé ỹ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bē masa do bē hã ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹ —Panang bä bē kajaa bä, bē esóts jé ky en'yym doo, bē gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo

do tób bä bē ayyw panang bē beréd hõm bä kä. ¹² Ta tób bä bē ajēē pä bä, bē ky n'aa edēē ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bē ragoado bä, bē ky n'aa edēng do aym da sa wē. Hanäm gó bē raganado bä, bē ado hõm sa hã bē ky n'aa edēng do paah. ¹⁴ Bē raganado bä, bē ramaa nanewē bä bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ääts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bē tsyym kasok bä.† ¹⁵ Baad bē ỹ maher'oot. Sahõnh hē badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bē ỹ mejũũ b'ée tabanas'aa mahang habēēh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē matakä sa hã, aw'yy matakēē do hadoo. Taw'ääts hē na-ääj hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm sa mahang bē aboo bä. Hanäm gó bē aboo sa wē, gurii-i bawät do hadoo.§ ¹⁷ Baad bē kanä sa mahānh. Bē da rahaēēnh panang enäh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy

† **10:14** Tii da Jesus mejũũ rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newē bä baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matēg hyb n'aa jewyk Róh bahānh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ēē do ta bahānh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahānh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hã aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahũũm sa hã.

hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. ¹⁸Hēp ŷ n'aa bē da ramahũm sa wahē n'aa wē, hēej bagā n'aa sa wē na-ãaj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ŷ n'aa bē her'ood kån da tii bā sa hā, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãaj hē, raky n'aa napāh hyb n'aa kēh ŷ n'aa. ¹⁹Bē ramoo maso dæg bā, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do pan'aa hā, nyy da bē her'oot do hā. Ti noo gó kan'oo dāk da bē hā bē her'oot do pan'aa. ²⁰Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb hỹ pong jé hawät do Sahee er'oot da bē her'oot do hā — näng mä Jesus.

²¹Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹj näng doo, ta hỹj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó radaj'ēep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ŷyn wē. Rahaēenh da sa yb sa ŷyn ta wób sa moo gó radej'ēep hyb n'aa. ²²Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāän da bē wē hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hā ŷj, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. ²³Panang s'ee hēnh bē rarejā bā, bē kejēn hōm panang s'ee hēnh. Baad bē ŷ maher'oot hahỹh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hē Isaraéw häj n'aa bā bē moo bok bē ŷ mejũ doo, ŷjh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do matēeh da.

Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

²⁴—Dooch ma kametēek do ta ma matēg bahānh tado bā. Dooch na-ãaj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bā. ²⁵Sa ma matēg hajaa do pénh ma kamet'ēek do rahaja dæg bā kā, taw'ääts hē ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg dæg bā kā, taw'ääts hē ratsebé. Hahỹ d' ŷ hanäng pé ti ta tii: ŷjh, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa” ŷ ramaneēej bā, ti bahānh tii bā bē da raky n'aa rejāā karapé haa bē bahadoo do hyb n'aa. ²⁶Tii d' radoo né paawā bē hā, bē jeỹm manā sa hā. Sahōnh hē ta wób nahapāh nā doo, sahōnh hē sa hā kejēn doo, ta jawén rabahapāh da. ²⁷Ta wób ramaa nanapāh bā bē hā ŷ her'oot doo, sahōnh hē maa napāh bā bē her'ood. Kaja hē bē ŷ hesēenh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. ²⁸Bē jeỹm manā ji maji ji daj'ēep do hā. Jāām né ji hub rahajaa radaj'ēep. Ji h'yyb tym dooch rahaja bā. Taw'ääts hē bē jeỹm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejāā ji hub ji h'yyb tym na-ãaj hē tabanesaa hēnh. ²⁹Pawóp hē taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooch sa see dajep pé bē Yb hỹ pong jé hawät do nan'oo bā. ³⁰⁻³¹Ti

** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

hyb n'aa bē eỹm manäh. Hajōng taw'ëed takamahän do bahänh bē P'op Hagä Do kamahän. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ŷ hanäng péh —näng mäh.

32 —Kēh ŷ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ŷ na-ääj hē dooh ŷ ky n'aa jejēn bā ta tii, Ee hỹ pong jé hawät do matym gó. 33 Kēh ŷ n'aa jejēn péh, ŷ na-ääj hē da ŷ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, Ee hỹ pong jé hawät do matym gó.

34 —Ŷ ahyy wät babä, bē ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahỹ hā habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē ŷ an'oo bā do hyb n'aa. Tii d' bē edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ŷ wén hyng. Wawēē hē ŷ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamajī da ta wób sa wē. 35 Ŷ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wē. Ŷ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ŷyn wē, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wē. 36 Tii bā da sa wakāan sa tób yt hā haj'eenh do sa majī däg da.†† 37 Ŷ bē kamahän do bahänh bē yb, bē ŷyn bē kamahän bā, dooh bē haja bā hēp ŷ hata bē do bā. Ŷ bē kamahän do bahänh bē taah, bē toog bē kamahän bā, dooh bē haja bā hēp ŷ hata bē do bā. 38 Jé

hēp ŷ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeỹm bā, h'yyb nahedoo do nemon ŷy, dooh tahaja bā hēp ŷ hata tado bā. 39 Jé badäk hahỹ hā ji hawät do hā tak'ēp kamahän doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagä Do wē. Hēp ŷ n'aa, hā ŷ taky da-heeh do hyb n'aa dajēp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wē.

40 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh: —Jé bē gadoo doo, ŷ na-ääj né tagadoo. Ŷ gadoo doo, hā ŷ mejüü do tagadoo. 41 Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa ta her'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hā tanoo do pénh ta sām. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hā tanoo do pénh ta sām. 42 Jé naēng dagāp do hanyy is pé hanoo pé hahỹ hyb n'aa sakog is do see hā tabeēk hyb n'aa, hata ŷy tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hē da baad hadoo do ta sām P'op Hagä Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reeah do panyyng n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā ká 12 hedoo do ta ma matēg

†† 10:36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hā takerii däk sa hā hē né hē sa wakāan kamajī do ky n'aa. Rawén kamajī, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hā h'yy ka'eeh do wē.

hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hẽ Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts geët bä Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejũ mä ta ma matëg Jesus wẽ rabahõm.

³ Hahỹ da bẽ eaaj Jesus hã —näng mäh: “Õm né hẽ tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wẽ hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ ahõm nä, bẽ maher'ood Jowāw hã hahỹ bẽ maa newëe doo, hahỹ bẽ bahapäh do na-ääj hẽ: ⁵ Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hẽnh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hẽnh. Nabuuj gatemah do paah, ramaa napëe padëek. Dejëp do wób genä bong ý an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hẽ kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ý moo wät do hyb n'aa, ý her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hã ý tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bẽ her'ood Jowāw hã —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejũ do sa hã.

⁷ Ti m' Jowāw mejũ do rababaaj hõm bä kä, hajök do hã Jesus her'ood kãn Jowāw

nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bẽ heg'ääs paa tabanawäng hẽnh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bẽ heg'ääs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bẽ heg'ääs t'ĩ hẽnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bẽ heg'ääs t'ĩ hẽnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bẽ heg'ääs t'ĩ hẽnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bẽ heg'ääs? Ý. Ti né hẽ ti bẽ heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hẽ ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahỹ da ta ky n'aa: “Ý mejũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hẽ hahỹ ý her'oot doo: Badäk hahỹ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hỹ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jãam hẽ hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahãnh tanu gadäk hỹ kä. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hẽ kä na-ääj hẽ, hỹ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'ũm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa.

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

13 Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ãäj hē raher'oot mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. 14 Bē gado bä, bē gadoo né hē hahÿ bē ÿ maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa‡ ta kyy kerih doo gó. 15 Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newē bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

16 —Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hē badäk hahÿÿ hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do rama's'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: 17 “Raketēē do pud n'aa ãã gamehÿÿh bē tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'ääw bä. Tii bä dajēp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ãäj dooh bē karēn bä. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hã. 18 Ti hadoo né hē da hē habong doo —näng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bä. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahÿÿnh do teēg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'ym. Ti hyb n'aa,

“Karap'aar h'yyb mahÿÿm mä tii”, näk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Dooh Jowāw ragado bä. 19 ÿÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eēēk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramaneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dajēēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. Äã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ÿÿh, Jowāw na-ãäj hē h'yy gan'yyh doo. Äã ma met'ēēg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mä Jesus.

20 Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

21 —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bē mahang. Dooh ÿ bē ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bē mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooh doo, rapadadäg däg paawä,

‡ 11:14 P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hã takas'ee bä. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

rehaa paawä sa nuu hä tääg
ooj rat'yyd kamehüin do heen
n'aa. ²² Bë y maher'oot
hahyÿh: Sahõnh hë badäk
hahyÿ hä habong do P'op
Hagä Do ky n'aa etyy noo
gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj
ub habong doo, nesaa do ta
säm bahãnh P'op Hagä Do
banoo da bë hä nesaa doo,
bë t'yyd kamanehüin do hyb
n'aa, bë h'yy kawanereem do
hyb n'aa.

²³ –Bëeh, Kapar-Naüm
panang buuj, hÿ pong jé
has'ëek do bë ed'oo g'eeh
bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh
bë bahyk da P'op Hagä Do
an'oo bä. Panang Sodoma
häd näng doo bä y pehuuj
wäd bä paawä rababong noo
gó bë mahang y pehuuj wät
doo, da hë ti badäk nä paawä
panang Sodoma. ²⁴ Bë y
maher'oot hahyÿh: Sahõnh
hë badäk hahyÿ hä habong
do P'op Hagä Do ky n'aa etyy
noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj
ub habong doo, nesaa do ta
säm bahãnh P'op Hagä Do
banoo da bë hä nesaa doo,
bë t'yyd kamanehüin do hyb
n'aa, bë h'yy kawanereem do
hyb n'aa –näng mä Jesus.

²⁵ Ti noo gó kä m' Jesus ky
hadoo:

–Ee, P'op Hagä Doo, a hä y
j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong
jé, badäk hahyÿ hä hanäng
do na-ãäj hë mabag'ãäs. Ma-
jejen hahy mamoo wät do
haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp
ma kamet'ëek do sa mahãnh.

Mametä wät sa h'yyb gó kara-
pee hadoo pé hä, baad h'yy
ka'eeh pé hä. ²⁶ Ta tii da ma-
gen'aak Ee –näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

–Sahõnh hë Ee banoo ta
hejój hä yÿ. Dooh baad hapäh
pé yÿh, P'op Hagä Do T'aah.
Jääm né Ee hapäh yÿh. Dooh
Ee, P'op Hagä Doo, baad
hapäh péh. Jääm né yÿh, ta
T'aah hapäh. Jääm né hë sa
hä y metëeh do hapäh Ee –
näng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kån:

–B'ëep wë y sahõnh hë
bëeh, hakaaj padëek do
hedoo doo, h'yy ketón do
hedoo doo, tii bä da y anoo bë
kameh'ãäk hyb n'aa. ²⁹ Kaja
hë hëp y mahüüm. Hanäm
gó y bawät sahõnh hë sa wë.
Dooh y h'yy kasabé bä. Ti
hyb n'aa taw'ãäts hë bë ky
dahé yÿh. Taw'ãäts hë bë
ma kamet'ëeg hä y bë hapäh
doo. Tii bä da bë baw'yyt da
bë h'yyb kameh'ãäk doo, bë
h'yyb näw. ³⁰ Nahejooj bë hä
y ma metëek doo. Tahajaa
bë ky dahé bä. Nahejooj bë
y mejüü doo –näng mä Jesus
kyyh.

12

Saab ky n'aa hahyÿh

¹ Ti noo gó m', Saab hä m',
Judah buuj rakamehehãk do
noo gó m', Jesus ta ma matëg
sa sii joom tiriig banäng doo
me m' ratabës. As'aah mä
ta ma matëg, ti hyb n'aa m'
tiriig ag mä rateh'yyt rabawa

§ 11:23 Da hë ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd
kamehüin do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä
paawä sa panang.

hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapäh bä, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegää! Dooh a ma matëg raky dahé bä ër ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun mä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa da-heeh rabawa päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jããm hë né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bä paawä rawa bä ta ti päw. ⁵ Dooh bë ner'ood bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyp do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bä. ⁶ Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä rat'yyd mehÿn sa da

hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hä moo nahadoo doo. Dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yyp Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hä mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hä.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰ Ti yt hä m' tabasooch aj'yyp moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nada-heeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hä:

—Ër ky n'aa jaw'yyp do anoo Saab hä ji haso däg bä nahëë nãng doo? —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mas'ãã b'éé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hä, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hä né paawä? ¹² Ji mas'ããh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyp do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hä —nãng mäh.

¹³ Ti m' aj'yyp hä kä taky hadoo:

* **12:6** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hä. † **12:7** Osejas 6.6

—Madajoow a mooh! —
näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk.
Ahub däg kän mäh, baad
däg mä ta moo kä. Hahup
doo, ta moo see hado däk.
14 Ti m' nanyw hē m' Pariséw
raban'yyh. Ti m' rahyb
n'aa newēē mäh, kaner'oot
mäh, nyy d' rabad'oo Jesus
radaj'ēep hyb n'aa.

15 Jesus h'yyb hap'ēeh mä
rakarēn radaj'ēep doo. Ti
hyb n'aa ta s'ee hēnh tabahōm
kän. Hajök mä ta jawén
hah'ūūm. Ti m' sahōnh hē
sa mahang habong do nahēē
enäh do sa nahēē tasog hōm
mäh. 16 Jesus ky ge'ÿÿm mä
sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta
ky n'aa ta wób sa hā. 17 Tii
d' tawén mejūū, P'op Hagä Do
ky n'aa rod Isajas hād näng do
her'ood wät do paa kametä
däk hyb n'aa ta hā. Hahÿÿ da
tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas
erii wät do paah:

18 “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asēew
däk doo, ÿ kamahän
doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wē.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó
tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahōnh
hē badäk hahÿÿ hā
habong do hā

nyy da ÿ bad'oo baad had'op
rabahadoo hyb n'aa
matym ÿÿ gó.

19 Dooh da taky gedag bä.
Tak'ēp nado da ta kyyh.
Dooh da tak'ēp ter'ood bä
hajök do sa mahang.

20 Baad hadoo doo me da
tagadoo sa h'yyb gó na-
hejoonh doo.

Dooh da tahajēew bä h'yyb
nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hā baad
had'op do j'aa ketsé bä
kä nesaa do hā tan'oo
bä.

21 Ta hā badäk hahÿÿ hā
habong do radaab yyp,
rabadēp hyb n'aa nesaa do
mahānh.”‡

*Nesaa Do Yb ky gabuuj Je-
sus moo wät rahanäng do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

22 Ti m' ramanaa mä Jesus
wē aj'yy karap'aar h'yyb ne-
saa do hadäk doo, ty tamah
doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus
habēē hōm karap'aar h'yyb
nesaa do aj'yy hā hadäk do
paah. Ti m' aj'yy er'ood däg
kän p'aa hēnh. P'aa hēnh mä
tabahapēē däk. 23 Hajök doo,
ta ti hap'ēeh doo, rahyb n'aa
meunh mäh. Ti m' raky
hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa
P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —
näk mäh.

24 Ti m' reaanh do Pariséw
ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar
h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy
gó ti hÿÿ tabahebē karap'aar
h'yyb nesaa doo! —näk mä sa
kyyh.

25 Jesus hapäh mä sa h'yyb,
ti m' panyyg ky n'aa me taky
hadoo sa hā:

—Sa da hadoo do wē sa
hāj n'aa babuuj rahyb n'aa
wareem bä, gawatsik tii bä
sahōnh hē —näng mäh. —
Panang buuj sa hā hē rah'yy

kawereem bä, sa wakãän na-ãäj hē sa hã hē rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hē kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ — Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kä. Ta daaj hē takahabëë bä, ta hã hē paawä ti tah'yy kawareem däk. S Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hē tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó y hebëë bä paawä karap'ar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'ar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hē ti y hebë do karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë y metëeh: Dooch aj'yy hejooch do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. **

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp y hata nadoo doo, majë y tii. Y manasa do P'op Hagä Do wë y ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë y maher'oot hahyÿh: Sahõnh

hē nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ãäj hē ji hã, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahyÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ãäj hē, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ãäj hē ta ag. Ta ti y wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom yÿn. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë y maher'oot hahyÿh: Sahõnh hē ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hē ji her'oot do paa daap hadoo

S **12:26** Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'ar h'yyb nesaa do rahe'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ** **12:29** Hahyÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooch doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooch do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooch do ma hadoo, karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'ar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooch do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Pariséw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma meheték do wób na-ääj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hóm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh. ⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tahÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ÿÿh, Aj'yyc Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot

noo gó, rat'yyd kamehüin nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hóm. Jonas bahãnh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd kamehüin bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hë badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw haa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahóm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hóm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hä, tób ÿÿ hënh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ⁴⁵ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä

†† **12:38** Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hä kä, bëëh, nesaa do moo heb'ooh doo^{‡‡} —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajök do hä Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakään sii hē m'. Ta w'oo hä m' rababē dāk. Rakarēn paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakään ta w'oo hä rabab'ëeh. Rakarēn mä òm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti èen, jaa ti wakän haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëeh hahÿÿh, äñ ÿ hedoo doo, wakän haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahõnh hē Ee hÿ pong jé hawät do karēn do moo heb'ooh doo, ti né hē wakän haa hadoo, ti né hē äñh ÿ hadoo, ti né hē èen hadoo —näng mä Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawëenh. Ta nabyy me tabahyy sooh.

² Hajök kata b'ëeh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëeh ta takëen hä. ³ Ti m' hajõõ m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nyyw hē taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä nyyw hē tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hä panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo dāk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ääs

^{‡‡} 12:45 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahänh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh. ¹² Jé h'yy ganyy dák doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kãn tii bã. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.* ¹³ Rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bã, dooh m' tagah'ood bã sa hã. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hã kametä dák hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bã bë hã.

Bë hegãã had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy bã.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, näng mä P'op Hagä Do Isajas hã,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã, hajõõ nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hõm do hadoo.

Raty gatsëë dák sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bã paawä rahapäh né paawä, ramaa napäh né paawä, h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bã paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kã.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëëh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hë hahÿ bë hã ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bã. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ããs do hã rah'yy ganenä bã ta ky n'aa ramaa newëë bã, tii bã Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bã kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooñh do kametä bã sa hã,

* **13:12** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã. † **13:15** Isajas 6.9-10

sa hã rarahejä bä na-ããj hẽ P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyyw hẽ rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hẽ badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã. † Dajëër hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'ũüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiï hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahõnh hẽ raba'ÿÿh bä, ta majiï bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kãn. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag

ganyyh bä, raty gepëë kãn jawii mahang tabahëë däk. §

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

—Kariw n'aa, —näk — baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën äã asog hõm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hõm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hã rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hã —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'ũüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa.

† 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hẽ. Rahyb n'aa tón had'yyt hẽ sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

³² Jããm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahãnh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bã kä, taw'ëed batooj kãn ta hã kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Pãw makuj n'aa ÿÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajöõts däk, baad takamekuuj wät bã kä sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahõnh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hë m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hã badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”‡‡

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedëe hõm. Ti m' tób gó tabajëe suun mäh. Ti m' ta ma

matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bã, badäk hahÿÿ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh majÿ, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ããs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëeg hõõ gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ããs rasog hõm hyb n'aa tabag'ããs doo bã naa sahõnh hë nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hë nesaa do moo heb'ook doo na-ãäj hë. ⁴² Tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bã. Sa tëg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bã da baad habok do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb bag'ããs doo bã. Papÿÿj bag däk doo da,

** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ããs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Pãw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ããs do bawäd däg da. ‡‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

hanäm do sa hä. Jé karën pé y her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë –näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këë. Tii bä, sahõnh hë tabesëëm hõm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bä –näng mäh.

⁴⁵ –Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëëh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëëm do sa wë, tabahõm, tabesëëm hõm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo

na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëën hä. Ahyt t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëënh tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahänh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëënh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa –näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

–Bë maa napäh sahõnh hë ta ti y her'ood wät doo? –näng mäh.

–Ää maa napäh –näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä na-ääj hë ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh

§§ 13:46 Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang*** —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kân ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hā. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hēnh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hēnh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'ōök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶ Sahōnh hē ta ānh, bä ab'ëeh er pa. N'yy hēnh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wē. Raty n'aa gesygg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hē tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hē m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Garirej hāj n'aa wahē n'aa, Eróts hād näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hā taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganā wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip hād näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hā:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëe bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hā.

⁵ Eróts karēn né paawä m' tadaj'ëep Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hā.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym

*** **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ääj hē baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hā baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hā, papuuj hā na-ääj hē hanäng doo.

gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tse-
bee kán ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa
taky däng tabanoo maruus
hã, maruus karën do né hë.
P'op Hagä Do häd gó m' ta
ky däng, dooh taky kahÿÿd
bã maruus bahapäh hyb n'aa.
⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hã
taky mejüü do hyb n'aa taky
hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó
mabanoo hã ÿÿ Jowāw nu ga-
hem'uun do nu gabóg —näng
mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë
n'aa hyb n'aa tón wät. Ti
hadoo né hë, ta ky bajawaa
hyb n'aa m', tatsyyd bong do
taky däng do ramaa napäh
do hyb n'aa tagadoo maruus
ets'ëë wät doo. ¹⁰ Ti m'
tamejüü tadawäts geët doo
gó ranu gahög hõm hyb n'aa
Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó
ramanaa ta nu gabóg maruus
wë. Ti m' maruus an'oo däg
kán mä ta ÿÿn hã kä. ¹² Ti
m' Jowāw ma matëg rabana
rabehëen hyb n'aa ta hub. Ti
m' radakä jëng. Ti m' Jesus
rapanäk.

*Jesus pahuunh do 5 miw sa
waa panyyg n'aa hahÿÿh*

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëep
Jesus ky n'aa napäh bã m',
ta m'aa hënh mä ta ma
matëg daheeh rabahõm kán
marakate gó ta wób rabeledoh
hënh paawä. Ta wób, hajök
do raky n'aa napäh bã m'
n'yy hënh Jesus rabah'üüm,
sa jawén mä rabah'üüm sa
panang bã naa ta takëen hã.
Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti
m' Jesus basoop bã, hajök
do tabahapäh bã m', tat'yyd

mehiïn mä sa hã. Nahëë enäh
do sa mahang habong do
taheso hõm mäh.

¹⁵ Tüüh däg kä m', ta ma
matëg rabana ta wë, ti m'
raky hadoo ta hã:

—Tüüh däg —näk mäh. —
Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök
do panang banäng hënh
rabahõm sa waa retsëë hyb
n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Na mayw babä. Bë
né hë hanoo sa waa —näng
mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jããm hë ti hanyy is äã wë
ji ma poo oow pé pãw, pawóp
its tah'ÿÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëep. Bë mana wë
ÿÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök
do rabehyy b'ëeh hyb n'aa
jawii jó. Ti m' tabasog däk mä
pãw, tah'ÿÿb na-ãäj mäh. Hÿ
pong jé taty däng bã m', P'op
Hagä Do hã taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee.
Man'oo däk äã tä, man'oo däk
ää waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebäh bong,
tets'ëë hõm mä ta ma matëg
sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa
hajök do hã kä. ²⁰ Tii bã
kä m', sahõnh hë m' rabawëë
bong. Wog enä hõm mä
sahõnh hë. Ti m' mad'aak do
ta ma matëg rata hõm kawaju
gó. ¹² m' kawaju gedë hõm
mäh. ²¹ Hawëë bong doo, 5
miw mä ajyy. ÿÿj, karepé na-
ãäj hë, dooh m' taketsén bã.

*Tamii pong jó Jesus bawät
do panyyg n'aa hahÿÿh*

²² Ti m' nayyw hë ta ma
matëg Jesus mejüü ragatsëg

t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj dák hēnh rabatsēg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedēē hōm hajōk do sa hā. ²³ Takedēē hōm do jawén paa bā m', tabasēēk ta mab hē waēē jó, P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabada-juu dák bā m', ta mab hē m' Jesus bayyw gēēt. ²⁴ Dawēē péj mā ta ma matēg rababoo dāg kán mā ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ēp maadaka betaam marakate hā. Dooh m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kán sa wē tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ēp mā rabeỹm bong.

—Wät ta ti dajēp do saw'ēēng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ēp rabeỹm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nawayw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eỹm manäh! Ý ti hỹh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ōm tado bā, ý mamejō tamii pong jó a wē ý bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ēēp ana —näng mā Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsēg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kán mā Jesus wē. ³⁰ Ti m' tak'ēp bah'ood bahēm do tabahapäh bā m', tabeỹm wät mäh. Ti m' ta du doo bā m' tadasug jēng bā, tak'ēp mā tageēēnh Jesus hā:

—Ý medēēb Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nawayw hē m' Jesus moo maso dák Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kana hēn d'os hē h'yy ka'eeh do ōm! —näng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mā ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsēg t'oonh bā m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mā raj'aa etsē. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—P'op Hagā Do T'aah né hē ōm —näk mäh.

³⁴ Rabatsēg hōm bā m', Genesarēh hāj n'aa bā m' marakate badēē jad kán. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bā Jesus né ti kajaa doo, ramejū jé pad'yyt hē hēēj ta ti w'oo hā hanäng doo bā rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahēē enäh do sa mahang habong do Jesus wē. ³⁶ Ti m' rabetsēē ta hā tabanoo nahēē enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahōnh hē nahēē enäh do ta hā moo kajäk doo, heso padäg kán mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahỹh

¹ Ti m' Parisew wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób na-āāj mäh, Jerusarēnh bā naa han'aa do rabana Jesus wē, ti m' rabeaanh ta hā:

² —H'ēēd hyb n'aa a ma matēg raky nadaheeh ēr wahē makū metēēk doo?

Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ér wahë makũ rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Tii ênh bë ky nadaheeh ênh P'op Hagä Do mejũũ doo? Bë wahë makũ mejũũ do bë ky daheeh? —näng mäh.

⁴ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”†

⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mä Jesus.

—Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, 'Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä,

⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makũ ma metëëk do bë ky sũüt do

hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod

Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁹ Dooh këh ÿ tado

bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mä

Jesus Isajas her'oot do paa

P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajõk do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyy do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa hä? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahũüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahũüm bä, gadarong doo hënh rakajak séd hä —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyy p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henny do hä. T'õp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti

P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

† 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

‡ 15:9 Isajas 29.13

naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji ŷm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä§ —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ŷnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahŷh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahōm hēej panang Tiir häd näng doo, Sidōn häd näng do nedaa bä badäk doo hēnh. ²² Ti m' ŷnh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kän Jesus wē. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahŷh d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makū panaa, —näng mäh —ŷ mat'yyd mehīn! Tak'ëp nesaa do tok ŷ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gadoo bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wē, ti m' tak'ëp mä rabetsëe

ŷnh tamejō hōm hyb n'aa. Hahŷh d' mä sa kyyh:

—Mamejō hōm. Èr jawén tabana. Tageëej had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ŷnh hä Jesus ky hadoo:

—Jääm hē Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahānh habong do sa wē ŷ P'op Hagä Do mejūū —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wē ta taron nu paa me ŷnh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ŷ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hē nado karepé sa waa ji ado hōm bä ji banoo hyb n'aa sa masānh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ŷnh hä.

²⁷ Ti m' ŷnh ky gadoo. Jesus kyy gó né hē m' taky hōm:

—Ehub né hē ōm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rabawa sa danäh waa hyyj tūū kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kän ta hä:

—Tak'ëp né hē mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ŷ an'oo däk hä ŷ metsëe doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hē tabahub däk ŷnh toog.

Hajōng sa nahëe Jesus asog hōm do panyyg n'aa hahŷh

§ 15:20 Pariséw, sahōnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makū mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahānh Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajōo nuu me, sa wahë makū mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

29 Ti m' Jesus tsyym kado kån. Karaj'aa Garirej häd nång do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoop. Waëë hã m' tabasëek, ti m' tabahyy sooh. 30 Hajök rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajök nahëë enäh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. 31 Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enä padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bä hab'ëëh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meuuj kån mäh. Ti m' raj'aa etsëë kån P'op Hagä Doo, Isaraëw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus naëëj nã ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿ er wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bä sah me rabaaj hõm bä. Naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bä —nång mä Jesus ta ma matëg sa hã.

33 Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajök né hahÿÿh. Nyy bä äã baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

34 Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pãw bë wë? —nång mäh.

—Ti anång setsi pãw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

35 Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehty b'ëëh tũü. 36 Ti m' tabasog däk pãw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kån, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hã kä. 37 Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. 38 4 miw mä ajyy ti hawëë bong doo. ÿÿj, karepé na-ããj hë m', dooh m' taketsén bä. 39 Ti m' hajök do hã Jesus kedëë hõm jawén paa bä, tagatsëg sooh mä marakate gó. Ti m' tabahõm kån hëëj panang Magadãn häd nång do nedaa bä badäk doo hënh.

16

1 Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hã.*

2 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh.

3 Bãp paah, “Ti awät da

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamajÿÿ. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hã péh, dooh Jesus haja bä wë hã tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hã. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëëh sa hã rakarën do paawä.

bah'ood. Adoos da", nāk bē kyyh, tabahiin do hyb n'aa naēng pooh. Bē h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā wē hā kametēeh doo, dooh bē h'yy genā bā da hē ta heen n'aa bē hā kametēeh do hā.† ⁴ Da hē badāk hahỹỹ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagā Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawā sa h'yyb, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa ta metēē n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ỹ metā bā sa hā. Jāām né da P'op Hagā Do ky n'aa rod Jonas hād nāng do ta metēē n'aa hadoo sa hā kametēeh da —nāng mā Jesus.

Ti m' Jesus bahōm kån sa mahānh. Panang s'ee hēnh mā tabahōm.

Pariséw, Saduséw rama metēēk do mahānh ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matēg rabatsēg hōm bā, ramabaan sa waa pāw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahānh —nāng māh.

⁷ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahỹỹ d' mā sa kyyh:

—Dooh ēr mana pāw. Tii d' tawén edoo —nāk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do bēeh. H'ēed hyb n'aa bē hyb n'aa tón pāw bē mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nā bā bē hā? Bē mabaan hōm 5 pāw ỹ etyn bong do 5 miw sa hā? Bē mabaan hōm nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo? ¹⁰ Bē mabaan hōm setsi pāw ỹ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo? ¹¹ Hēd n'aa bē h'yy ganenā nā pāw ky n'aa nado bē ỹ maher'oot doo? “Bē hyb n'aa matakā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa”, nāng kēh ỹỹ —nāng māh.

¹² Ti m' rah'yy kadawu-ung kån nyy d' tahanāng péh. Dooh pāw makuj n'aa mahānh rakan'yyh do pan'aa tado bā. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metēēk do mahānh Jesus karēn rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹³ Ti m' hēej panang Sesareja Pirip hād nāng do nedaa badāk doo hēnh Jesus kajaa bā, tabeaaj kån mā ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mā Eriij makūūh. Ta wób noo m' ōm mā Jeremij makūūh. Ta wób noo m' ōm mā P'op Hagā

† **16:3** Hajōng Jesus pehuuj né paawā, dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā.

Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

15 —Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

16 Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Öm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah öm —näng mäh.

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do öm, Simaw, Jonas t'aah. Öm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. 18 Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Öm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da öm. Öm da hä ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo, kahüüm had'yyt da. 19 ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa. † Badäk hahÿÿ bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿÿ bä manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

† 16:19 Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badäk hahÿÿ bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿÿ hä masood hóm doo, hÿ pong jé kasood hóm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

§ 16:23 Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wät.

20 Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

21 Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karëh Jerusarënh hënh ÿ bahöm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajõng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radajëëp hyb n'aa, tamawoob hë ta äh tabado däk bä ÿ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

22 Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ÿ karëh tii d' a hä —näng mäh.

23 Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

—J'eeep! Ahöm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!§ —näng mäh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karëh do hä. Ajyy rakarëh

do hã ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hẽ ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hẽ teréd hõm ta hã hẽ tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hẽ teréd hõm ta hã hẽ tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hẽ da tagado had'yyt hẽ tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hẽ tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bã na-ääj hẽ. Taw'ääts hẽ ÿ taky daheeh, taw'ääts hẽ ÿ bawät doo da da ti bawät.

²⁵ Tii d' ÿ wën edoo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hẽ badäk hahÿÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ÿ wën her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëëh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hẽ sa hã ta sãm.

²⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong doo, rahapäh nä da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ääs do hã ÿ bag'ääs doo. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Tsijaag hÿÿj mä ti Jowãw. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë p'op nu däk do hã. Sa mab hẽ m' rabasëëk. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Papÿÿj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëëng däk. Tak'ëp mä ta saroor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëëh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ääts hẽ babä ër hã! —näng mäh. —Makarën bã tamawoob hẽ ta tób n'aa ÿ temaa toonh. Sét hẽ a tób, sét hẽ Mosees tób, sét hẽ Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bã nayyw mä wë puh gabarëëh do tabadäng sahõnh hẽ sa hã. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bã m', tũü m' rabehyy b'ëëh tak'ëp rabe'ÿÿm do hyb n'aa. Tũü m' sa maboore me rabehyy b'ëëh. ⁷ Ti m' Jesus

bana sa wë, ti m' sa hã tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bë as'ëëg bëh! Bë eỹm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ããs bä m', jããm hë Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hã bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hã:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹² —Ti hadoo né hë, bë ỹ maher'oot hahỹh: Eriij ewäd hyng né hë. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hã, dooh ramepëë bä. Rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hã. Ta hã rabad'oo doo da, sa moo gó ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ ahoop da na-ãj hë —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kãn: Jowãw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' hajök do rabab'ëeh bä, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehĩn tah ỹ —näng mäh. —Mera. Tüü takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hã ta nahëe adëe bä, hajõ nuu me tëeg hõ gó takadewëes. Ta me tabahop na-ãj hë —näng mäh. ¹⁶ —Ỹ mana wät a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bä rado hõm bä ta nahëeh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahỹh bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõ nuu me ỹ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? Ỹ häd h'yyb napan däg bë hã, hã ỹ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hã hadäk doo, Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banä kãn pahëew hã hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

* **17:13** Rukas 1.17 hã na-ãj hë takerii däk hahỹ ky n'aa. Eriij makü bawäd wät doo da Jowãw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hë ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowãw hã Eriij makü kesog bä, jããm hë tabawäd wät doo da tabawäd wät.

19 Ti m' sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeaanh ta hā:

—H'ēēd hyb n'aa āā wén nahajaa āā habēē hōm bā karap'aar h'yyb nesaa doo? —nāk mäh.

20 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch baad P'op Hagä Do hā bē h'yy kae nä do hyb n'aa bē wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanyy bā paawä bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawä hahŷ waēē bē mejūū takahŷŷd häng hyb n'aa. Bē paawä taky daheeh. Kanahēn d'os hē né paawä baad bē h'yy kae bā, dooh paawä bē nahajaa péh —näng mäh. [21 —Jāām hē P'op Hagä Do hā ji ky n'aa etsēē doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

22 Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. 23 ŷ radaj'ēēp da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā, ŷ ganä wät da p'aa hēnh —näng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Ti m' rah'yy ketón bong mā taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahŷŷh

24 Tii kää m', Kapar-Naūm bā Jesus rakajaa do jawén paa bā m', P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wē, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooch bē ma matēg epaag bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa ēr hepak doo? —nāk mäh.

25 —Tahepak né hē —näng mā Peed kyyh sa hā.

Ti m' badah, tób gó Peed bajēē suun bā kää, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mā ta hā:

—Nyy da a hā, Simaw? —näng mäh. —Sa wahē n'aa hedoo do häj n'aa bā, jaa hā ramejūū rabep'aak häj n'aa wahē n'aa hā kahepak doo? Sa taah hā ramejūū rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejūū g'eeh hep'aak? —näng mäh.

26 Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bā, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. 27 Ti hado né paawä, hahŷŷ d' mabad'oo dajēēr gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awēēj karaj'aa majat bā. Tah'ŷŷb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ŷŷb, manoo gegää, tii b' ta noo

† 17:26 Panyyg gó Jesus beh'ūūm P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matēg na-āāj hē, dooh paawä repaag bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejō bā tepaag hōm bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēēr n'aa.

gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hã, hã ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hã.

18

Sa bahãnh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matég rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëënh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëëd däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hadoo kãn:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hã ranu hüü däg bä, ji radawäts tu

tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hã da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahÿÿ hã habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hã ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hã h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsyym, tëëg hõõ gó, nadëëk doo gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét hë a matym, tabanesaa hënh tëëg hõõ gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éë kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **18:3** Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hã nanyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

—Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Ee hŷ pong jé hawät do wē had'yyt hē rahajaa rakajaa ääs, hahŷ hyb n'aa sakog is do sa hagā n'aa. Ti hyb n'aa bē ty n'aa gesyyg manā hahŷ hyb n'aa sakog is do seeh. [11 ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo ŷ ahyng babā ŷ bed'ēep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagā Do mahānh —näng mäh.]

12 Ti m' panyyg gó tamarher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāäh see takanapēē wäd bā, dooh g'eeh ta danāh eréd dó 99 hadoo do ta masāäh waēē hēnh, kanapēē wät do tabesoos hyb n'aa? 13 Ti tabaw'yyt bā kā, tak'ēp da tatsebé ta mas'āäh kanapēē wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatseebe né paawā, ta bahānh tatsebé kanapēē wät do paa hyb n'aa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. 14 Masāäh danāh bad'oo doo da, dooh bē Yb hŷ pong jé hawät do karēn bā dawēē ta mahānh hahŷ hyb n'aa sakog is do see tawäd bā.

Ji hŷŷj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahŷŷh

15 —A hŷŷj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bā [a wē], ahōm ta wē a mab hē. Tsytt hē, bē m'aa hēnh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Ōm taky dahé bā, bē h'yyb hata

däg p'aa hēnh ta tii. 16 Ōm taky nadahé bā, takanarēn bā tamaa newē bā ta hā maher'oot doo, matsyyd tii bā P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do seeh. Makarēn bā, sét hē matsyyd, makarēn bā pawóp hē matsyyd, a sii rabahōm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahōnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bā.† 17 A sii mamahūūm do sa kyyh naāāj hē takanarēn bā tamaa newē bā, taky nadahé bā, tii bā mamaher'ood sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do sa hā. Hajōk do sa kyyh tamaa nanewē bā, taky nadahé nā bā, tii bā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado dāk bē hā bē hŷŷj ky n'aa hedoo do paah. Ēr uuh dajēēr gedaag n'aa Roma buuj hā ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado dāk tii bā bē hā bē hŷŷj ky n'aa hedoo do paah —näng mā Jesus.

18 Ti m' taky hadoo ēnh ta ma matēg sa hā:

—Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Badāk hahŷŷ bā bē nanoo doo, hŷ pong jé P'op Hagā Do nanoo do né hē tii. Badāk hahŷŷ bā bē anoo doo, hŷ pong jé P'op Hagā Do anoo né tii d' ēnh. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mā Jesus.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta see bē ŷ maher'oot nā: Badāk hahŷŷ bā, pawóp hē bē

† 18:16 Tii da né hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hā kerii dāk doo da.

wób séd hã bë h'yyb hedo bã bë ky n'aa etsëë do hã, Ee hỹ pong jé hawät do anoo né da bë hã. ²⁰ Bë hã tawén noo, pawóp hë, tamawoob hë hëp ÿ n'aa rakahet'aa bã, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa — näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehiïn do panyyg n'aa hahỹÿh

²¹ Ti m' Peed bana kãn Jesus wë, ti m' teaanh mäh:

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan hãj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bã hã ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hë hahỹÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hõm had'yyt hë[‡] —näng mäh.

²³ —Ta tii da ÿ wén mejüü, hahỹ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hỹ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hëej bagã n'aa. Kũüt enäh ta karom ta wë. Tii bã tanaëenh ta wë ta karom sa kũüt rabep'aak hyb n'aa.

²⁴ Tii bã, tadu doo bã sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp kũüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta kũüt.

²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bã, tak'ëp ta bahãnh haeh do hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejüü rabesëëm hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahõnh

hë ta wë hanäng do na-ããj hë, ta kũüt sãm hata.

²⁶ —Tii bã, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëë ta hã. Hahỹÿ d' ta kyyh: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bã, sahõnh hë kũt ÿÿ ÿ ep'aak da a hã”, näng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehïïn kãn. Ti tabawug hõm sahõnh hë ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bã naa. Tamahõm me takataa ta da hadoo do see ta wë kũüt näng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hë mepaag a kũüt!”, näng.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëë ta hã: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bã, sahõnh hë kũt ÿÿ ÿ ep'aak da a hã”, näng.

³⁰ —Tii bã, tak'ëp tabets'ëë né paawä, dooh takarën bã tamaa newë bã ta da hadoo do etsëë doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts geët hyb n'aa ta kũüt tabep'aak bã kã. ³¹ Ti tak'ëp hãj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bã. Tii bã rabahõm kãn sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

[‡] **18:22** Hahỹÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii.

³² —Tii bā sa kariw n'aa mejūū ranaēēnh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hā: “Karom ky nesaa do ōm!”, nāng. “Sahōnh hē a kūūt ŷ bawug hōm tak'ēp hā ŷ mabetsēē do hyb n'aa. ³³ Taw'āāts hē mat'yyd mehīn wād paawā a da hadoo doo, ōm ŷ t'yyd mehīn wāt doo da”, nāng. ³⁴ Tii bā kawaj'āān gó ta kariw n'aa bahaēēj dāk ta karom ragadahew'ēēs doo bā hagā n'aa sa hā, karom rarejāā hyb n'aa sahōnh hē ta kūūt tabepaag hōm bā kā —nāng mā Jesus. Panyyg gó tabeh'ūūm.

³⁵ Ti m' taky hado kån:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hŷ pong jé hawāt do bad'oo da sahōnh hē bē hā, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bā bē hŷj ky n'aa hedoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

19

Dooh ji ŷm ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hahŷh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti ta her'oot doo, teréd hōm Garirej hāj n'aa. Ti m' Judah hāj n'aa hēnh tabahōm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēēj. ² Hajōk mā ta jawén hah'ūūm. Nahēē enāh do sa mahang habok do taheso hōm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahŷ da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hē né hē

aj'yy eréd hōm bā ta ŷm, dooh hyb n'aa pé né paawā? —nāk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh P'op Hagā Do kyy kerih do hā, nyy da sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagā Do aj'yy ŷnh daheeh tapehu-unh? ⁵ Hahŷ da takerih P'op Hagā Do kyyh: “Ti hyb n'aa kā aj'yy kā ta yb, ta ŷn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ŷm kā. Takatēē jawén paa bā sét rabahado padēek ta ŷm daheeh”,* nāng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado dāg kån. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagā Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejūū ji erii dāk ji ŷm ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —nāk mā Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa. Taduhāng noo gó dooh ta tii da tahado bā. ⁹ Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷ da: Jé ta ŷm heréd hōm doo, dooh né paawā ta patug tawad'ii bā, tii bā ŷnh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa do tamoo wāt, ta ŷm h'yyb tarejāā tii kā —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg raky hadoo ta hā:

* 19:5 Genesis 2.24

—Tii d' tahado bä ji ŷŷm ji patug ky n'aa hä, taw'ääts hē dooh ji kat'ëe bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh sahōnh hē rahaja bä ragado bä tii. Jääm né hē P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëe doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëe bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëe bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hä.† Ta wób rakanetëe hŷ pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëe do tagado bä, taw'ääts hē tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage ŷŷm mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ŷŷ. Bë geäm manäh. Hahŷ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē hŷ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëe bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahöm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ŷ moo wät da edëb had'yyt do ŷ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ŷ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hä ŷ meanh? —näng mäh. —Jääm hē sét hē baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hē maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä a ŷŷm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. ¹⁹ Mawehëe a yb, mawehëe a ŷŷn.‡ Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”§ —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ panyyg kadeheeh né hē tii hä —näng mäh. —H'ëed ti hawät ŷ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaj hōm, mesëem hōm a wë hanäng doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hŷ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana

† 19:12 Ta wób rah'ëed ehök do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hä. ‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20

§ 19:19 Rewitikos 19.18

kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata maba-
hadoo hyb n'aa kä —näng mä
Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy maa napäh
bä Jesus her'oot doo, ahöm
kän Jesus mahänh. H'yy katón
wät mäh, tak'ëp tawekâp do
hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky
hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hejooñh né hë wekâp do
sa hä hÿ pong jé hawät do
bag'ääs do karapee n'aa raba-
hadoo hyb n'aa. Né hup ÿ
né hë ta ti ÿ her'oot doo —
näng mäh. ²⁴ —Hejooj né
paawä kameer hä tatabëej bä
gats'uus doo gó, ta bahänh
tabahejooñh wekâp do sa hä
P'op Hagä Do bag'ääs do kara-
pee n'aa rabahadoo hyb n'aa
—näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa
napäh bä m', tak'ëp mä
rameuuj bong, ti m' raky
hadoo:

—Jaa êñh ti P'op Hagä Do wë
hasëek êñh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk
sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja
bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg
bä. Ti hadoo né hë, dooh
P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti
hajaa ta wë ji tamasäk —näng
mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahönh hë äã beréd höm
a hataa äã bahadoo hyb n'aa.
H'ëed da äã gadoo ta sãm? —
näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa
hä:

—Sahönh hë papuuj taba-
hadoo bä kä, sa wahë n'aa

heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp
hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo
Do Hÿ Pong Jé Hana Do ba-
sooh bä kä, tadu doo bä kä
tabag'ääs doo, bëëh, 12 he-
doo doo, hëp ÿ hata hadoo
doo, bë na-ääj da bë at'oonh
da 12 bagä n'aa tyng n'aa
jó, 12 Isaraéw taah panaa bë
bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa
etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né
hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹ Hëp
ÿ n'aa heréd höm pé ta tób,
heréd höm do ta wakään, ta
änh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta
joom banäng doo, 100 nuu me
bahänh do hajöng do tagadoo
da baad hadoo do ta mabaj.
Ta jawén kä, hÿ pong jé kä
tagadoo da edëb had'yyt doo.
P'op Hagä Do pa tabawäd
had'yyt da. ³⁰ Hajök babä hyb
n'aa jewyk do wób, ta jawén
kä hyb n'aa sekog padäg its da
hÿ pong jé. Hajök babä hyb
n'aa sekog is do wób kä ti noo
gó kä hyb n'aa jewyg kän da
—näng mä Jesus kyyh.

20

*Panyyg gó Jesus ma metëek
hahÿÿ hä hÿ pong jé ta sãm ji
gadoo do ky n'aa*

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom
danäh bad'oo doo da hahÿ
panyyg hä, ti hadoo hÿ pong
jé hawät do bag'ääs doo
bä* —näng mäh. —Bäp paa
joom danäh bahöm kän ajyy
tabats'yyt hyb n'aa ta joom
uwa häd näng do mahang

* **20:1** Hahÿ panyyg hä Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb
n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëek
na-ääj hë.

ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hē moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bã ramoo bok do sãm. Baad ub mã ti sa hã. Tii bã ta joom banäng hēnh tamejũũ ramoo bok.

³ –Tii bã, p'op däg papỹỹj, p'aa hēnh tabahõm kãn rabahesãm hēnh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bã tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ããj hē bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hã”, näng. ⁵ Ti rabahõm kãn. Ti p'aa hēnh tabahõm wasyk, tug bã na-ããj hē, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papỹỹj badëë hyng bã kã, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bã?”, näng. ⁷ “Dooh ãã hats'yyt pé sa sii ãã moo bok hyb n'aa”, nänk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ããj hē bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ –Tii, papỹỹj badëë hyng bã kã, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëej sahõnh hē moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ –Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hē moweed

denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bã kã, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hē, séd pënh né hē ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bã kã, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahỹỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajyy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hē sét hē oor its ti ramoo bok”, nänk. “Ãã tak'ëp ãã moo boo paawã, tabajuu bã, ãã gadoo do pënh ragadoo”, nänk sa kyyh.

¹³ –Tii d' né paawã sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hã: “Najis ÿỹ”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bã. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahõm kã. Tagadëëg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pënh né hē ÿ karën ÿ anoo ta hã”, näng. ¹⁵ “Dooh g'eeh ÿ haja bã ÿ karën doo da ÿ adoo bã dajër ÿỹ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsëeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶ –Ti hyb n'aa kã –näng mã Jesus –hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kãn da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its –näng mã Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁷ Ti m' Jerusarënh hēnh Jesus rabahõm bã, sa m'aa hēnh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

18 —Ēr ah'ũũm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —ŸŸh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Ÿ da rahaëej dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa moo gó na-āāj da. Dajëb hā raky n'aa etyy da ŸŸh. 19 Ÿ rahaëej dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, Ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, Ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hā Ÿ rabepëem dāk hyb n'aa kā Ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bā, tamawoob hē āh Ÿ tabahadoo bā da, Ÿ d' ganā wäd kån —nāng mā Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ŸŸn etsëe do panyyg n'aa hahÿŸh

20 Ti m' aj'y'y Sebedew häd nāng do taah ŸŸn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ŸŸn bahyy hāng ta wë, ti m' tetsëe Jesus banoo hyb n'aa tetsëe doo.

21 Ti m' Jesus eanh ta hā:

—H'ëed ti makarēn? —nāng mäh.

Ti m' ŸŸnh ky hadoo:

—Ÿ karēn paawä, a hub hadäk hēnh tah Ÿ see basooch man'oo bā, s'ŸŸ me ta seeh, mabag'ääs doo bā kā[†] —nāng mā Tsijaag Jowāw sa ŸŸn kyyh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo ŸŸnh taah hā:

—Dooch bē hapëe bā ti bē etsëe doo —nāng mäh. —Bē

hajaa da bē ahob bā Ÿ ahoop doo? —nāng mā Jesus sa hā.

—Āā hajaa! —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahoop né da Ÿ d' ahoop do hadoo doo —nāng mäh. —HÿŸ kā, ta ti bē etsëe do hā ŸŸ, Ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ŸŸ hēnh, sā ŸŸ hēnh rabat'ooh, ta pooj jé tabenäm do tah'y'yb dāng do sa hyb n'aa —nāng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bā retsëe doo, rah'y'y kawaj'ään bong ta hÿŸj daheeh sa wë. 25 Ti m' Jesus naëej nā ta wë sahōnh hē ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hapäh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejũũ sa hā. Bē hapäh né hē ti hyb n'aa jew'y'yk doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa —nāng mäh.

26 —Bē mahang taw'ääts hē dooh tii d' tado bā. Bē mahang karēn pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado dāk, ta wób tamasa. 27 Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadäk péh, taw'ääts hē bē wë takadad'uuh. Taw'ääts hē da bē masa n'aa, bē karom kanep'aak do hado dāk tii.

28 Taw'ääts hē ŸŸh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Ÿ ahyng babä Ÿ rahyb n'aa jew'y'yk do jawén nado. Ÿ

[†] 20:21 Sa wahë n'aa hub hēnh, s'ŸŸ me na-āāj hē rabat'ooh tak'ëp hyb n'aa jew'y'yk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bā sa ŸŸn karēn paawä.

21

ahyng babä ȳ masa hyb n'aa ta wób, ȳ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hã, ȳ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa –näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëëh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ayy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehïñ ääh! –näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'yÿm mäh, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hë:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehïñ ääh! –näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

–H'ëed ti bë karën ȳ moo wät bë hã? –näng mäh.

³³ –Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo –näk mäh. –Ää karën p'aa hënh ää begãã padëek –näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehïñ mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nyyw hë rabahapëë padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

–Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nyyw hë da bë baw'yyt jumeto yÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hã d' rababëëh. Bë asood höm da, séd hã bë manaa wawëë hë –näng mäh. ³ –“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh –näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hã.

⁴ Tii d' taheer'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hã taheer'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijön* buuj:

Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da.

Kaja hë da ta h'yyb tamahüüm sahõnh hã. Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

* 21:5 Jerusarënh panang ti Sijön. Isaraéw buuj na-ääj hë kã ramaneëej kãn Sijön

† 21:5 Sakarija 9.9

Ti né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hã, Jerusarēnh buuj hã tamaher'oot do pan'aa.

6 Ti m' pawóp hadoo do ta ma matēg rabahōm kãn. Jesus mejũũ doo da né hē m' rabad'oo. 7 Ti m' ramanaa mä jumeto ȳyñh, ta t'aah daheeh Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hã padēek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ēeg so kãn jumeto t'aah jó hatsē jó. 8 Hajōk ta tii bã. Ti m' hajōk do sa hatsē sa hã padēek do paa rat'ēeg hōm ta tyw n'aa me tamahōm doo me, raweh'ēeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ēeg hōm mä ta tyw n'aa me.† 9 Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ũũm doo, duu hēnh han'aa do na-ããj mä tak'ēp mä sa kyyh:

—Ōm ãã j'aa etsē, Dawi panaa!

Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§

Hỹ pong jé hawät do hã ãã j'aa etsē! —näk mä sa kyyh.

10 Ti m' Jerusarēnh bã Jesus bajēe suun bã kã, tak'ēp mä sahōnh hē panang buuj ratsebee kãn, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hỹy? —näk mäh.

11 Ti m' hajōk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hỹy, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh

panang bã naa, Garirej hãj n'aa bã naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēem do Jesus hebēe bong do panyyg n'aa hahỹy

12 Ti m' Jesus bajēe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabēe bong hes'ēem doo, hets'ēe do na-ããj mäh. Ti m' tabaũũj bēeh dajēer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ēem do tyng n'aa na-ããj mä taũũj bēeh. 13 Ti m' taky hadoo:

—Hahỹy da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ȳy ji maneēenh da P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsē do tób n'aa”*** —näng mäh. —Hỹy kã baretsēg tób n'aa hado däk bē an'oo bã! —näng mä Jesus sa hã.

14 Ti m' ty temah doo, nabong do na-ããj hē rame-naa ta wē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahēe Jesus basog hōm. 15 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj hē rakawajãän mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bã. Rawén kawajãän na-ããj hē karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadē doo gó hab'ēeh do ramaa napäh bã. Hahỹy d' mä karepé sa kyyh:

—Ōm ãã j'aa etsē, Dawi panaa! —näk mäh, hajõõ nuu me rageēenh.

† 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē ragado bã. § 21:9 Saaw-Mo 118.26

** 21:13 Isajas 56.7

16 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hē moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē rahajēm mā Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Doooh mamaa napēē bā karepé a hā raj'aa etsē doo? —nāk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mā Jesus. —Doooh g'eeh bē ner'ood nā bā hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hā? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-āāj hē ōm raj'aa etsē man'oo bā”†† —näng mā Jesus kyyh P'op Hagä Do hā Dawi her'oot do paah.

17 Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd dāk mā Jerusarēnh. Panang Betanija hād näng doo hēnh tabahōm. T'īi hēnh mā tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' jati pé bāp paa Jerusarēnh hēnh tamatēēh bā, asa dāk mäh. 19 Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mā joom wiigo hād näng doo. Taheg'āās mā teag bā. Doooh m' ta hā ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hā taky hadoo:

—Doooh da meag wād bā! —näng mäh.

Ti m' nyyw hē joom tsawyy häng. 20 Ti m' nyyw hē tatsawyy häng do ta ma

matēg rabahapäh bā, raky hadoo:

—Nyy da nyyw hē joom wén tsawyy häng? —nāk mā sa kyyh.

21 Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bē h'yy kae bā, P'op Hagä Do ky dāng do bē ky nasēew bā, bē na-āāj hē bē hajaa bē moo boo bā hahÿ joom hā ÿ moo wād wāt doo. Ti bahānh bē hajaa bē moo boo bā. Hahÿÿ da bē hajaa tii bā bē mejō bā hahÿ waēē hā: “Ahōm, ahob tame”, bē d' taky daheeh tii bā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. 22 Baad bē ky dahé bā, bē ky nasēew bā, bē gadoo né da P'op Hagä Do hā bē ky n'aa etsēē doo —näng mā Jesus kyyh.

Jesus hā reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanāng do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m' Jesus bajēē suun kahadē doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bā. Ti m' tama metēēk bā kā, rakajaa mā ta wē P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa he-doo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?‡‡ —nāk mā sa kyyh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ eanh bē hā ēnh. Bē her'ood bā, tii bā ÿ baher'oot bē hā jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wāt doo, hahÿ ÿ bad'oo

†† 21:16 Saaw-Mo 8.2 ‡‡ 21:23 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajōk do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawén eanh. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehe's'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo.

doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēēw bong. Hahÿ d' mā sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ər noo bā, teanh da ər hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ər noo bā, hajōk do kawaj'āān da tii bā ər wē, hajōk do hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mā sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooh āā hapēē bā —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ na-āāj né hē dooh ÿ her'ood bā ky gabuuj näng do hā ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mā ta kyyh sa hā.

Ajyy pawóp hē taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hā:

—Nyy d' bē hā hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät ajyy pawóp hē taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ēēh hadoo do hā tamejūū sa joom uwa hād näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ēēh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ÿ ahōm bā”, näng. Tii d' né paawā ta kyyh, nyyw hē ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahōm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bā

ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahōm. Tamejūū sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahōm”, näng. Tii d' né paawā ta kyyh, dooh tahōm bā.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejūū doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajōk do sii haÿÿh do na-āāj hē, bē pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op Hagā Do bag'āās doo hēnh. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

³² Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hā, Jowāw kajaa bā, nyy da baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó bē tametēēh hyb n'aa, dooh bē ky dahé bā ta hā. Roma buuj hā kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajōk do sii haÿÿh do na-āāj hē, ti ti ky dah'eeh. Bē hapēē né paawā nyy da ti raky daheeh, dooh bē h'yy kawareem bā bē ky daheeh hyb n'aa paawā Jowāw metēēk doo —näng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa hā, Judah buuj sa wahē n'aa sa hā na-āāj hē.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ūūm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:§§

—Bē maa newē hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ

hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti ta-moo wäd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahõm dawëe. ³⁴P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵Ti raka-jaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahänh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hä. Rarahejãã né tii d' ënh. ³⁷Tii bä, tagadëeg ub tamejüü ta t'aah. "Tah ÿ raweh'ëeh da", näng mä ta h'yyb gó.

³⁸—Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: "Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg", näk mäh. "Ti bä, ër dajëeb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah", näk mä sa kyyh. ³⁹Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahänh, ti ranaboh jad kån —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁴⁰Ti m' teanh sa hä:

21:42 Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do na-ãaj, dooh rakarën bä Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ††† **21:43** P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hë tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? — näng mäh.

⁴¹Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehïïn bä sa hä. Tii bä, ta kaser n'aa wób hä tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëe däk bä kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ãäts hë ër hä tii",††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³—Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do bag'ãäs do kado hõm da bë mahänh. Kan'oo däk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.††† ⁴⁴Sahõnh hë hahÿ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëe bä, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw na-ãaj hë ramaa napäh bä panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa gó sa hä.

46 Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hē, e'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëe do sa hä. Rawén e'ÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hä.

22

Hÿ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

² —Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëej bagä n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³ Sahõnh hē ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bä, tamejüü ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bä rana bä.

⁴ —Tii bä ta karom pooj jé tamejüü do hawób bahānh tamejō kån. Hahÿÿ d' ta kyyh sa hä: “Bē maher'ood ÿ atsyid bong do sa hä, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh ÿ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ääj hē ÿ naboh jat jām tä n'aa. Sahõnh hē takaja däk. Bē maher'ood ÿ ats'yyt do sa hä, tah ÿ katëe do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagä n'aa.

⁵ —Tii bä, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bä. Kats'yyt do paa ah'üüm ta s'ee hēnh. Ta joom banäng hēnh ta see bahõm, tamoo

wät doo hēnh ta see bahõm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek häj n'aa bagä n'aa karom, rarahejää, ti radejëeb kån. ⁷ Tii bä, tak'ëp hëej bagä n'aa kawaj'ään kån ta ti taky n'aa napäh bä. Tii b' tamejüü ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kån ta karom wób sa hä: “Kaja däg né paawä tah ÿ katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ÿ atsyid wät doo, dooh ÿ gado wäd bä jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyid bä. ⁹ Hÿÿkä, bē ahõm panang tyw n'aa kajatsëk doo hēnh hajök do rabab'ëeh hēnh. Bē atsyid nä sahõnh hē bē aw'yyt doo”, näng hëej bagä n'aa. ¹⁰ Tii bä ta karom rabahõm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahõnh hē ta tii bä raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ääj hē. Tii bä kä, gabad'ëe däk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bä kä, hëej bagä n'aa, jām noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bä tabahapäh aj'yy jām katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hä: “Najis ÿÿ”, näng, “dooh paawä ta tii da majëe suun bä manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Dooh ta kyy péh. ¹³ Tii bä ta karom hä hëej bagä n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd däg, bē tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bē dawäts nä

gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēej dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa", nāng hēej bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajōō né paawā P'op Hagā Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasēew hōm doo* —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

¹⁵ Ti m' Parisēw rakata padēek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejūū mā Jesus wē sa ma matēg, Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād nāng do karapee sii hē, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahỹỹ d' mā sa kyyh Jesus hā:

—Ma matēg! —nāk mäh. —Āã hapäh òm. Baad ub mabawāt. Dooch daap mamenā bā. Ehub né hē P'op Hagā Do karēn do hā mama metēek doo —nāk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsēeh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metēek bā. Dooch maky n'aa ehỹỹd bā sa hyb n'aa ma metēek doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa, —nāk mäh — āã mamaher'ood nyy da a hā. Taw'āāts hē a hā ji epaag bā

Roma buuj sa wahē hā rahepak doo, Sesa hā? Nyy d' a hā? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mā sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—J'ooj madāk doo me ky ken'yym do bēeh! Hēd n'aa tii da bē ke'aanh, kēh ŷ hyb n'aa ŷ bē no n'aa maso paawā? —nāng mäh. ¹⁹ —Bē metäh hā ŷỹ moweed ji mahepak doo —nāng mäh.

Ti m' raban'oo dāk ta hā moweed denaari hād nāng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hā:

—Jaa heen n'aa hahỹh? Jaa hād hahỹ kerih do ta hā? —nāng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa hād —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hā:

—Bē an'oo Sesa hā ta no n'aa, ta heen n'aa hadāk doo. Bē an'oo P'op Hagā Do hā ta no n'aa hē —nāng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mā Jesus her'oot do ramaa napäh bā m'. Ti m' rabahōm kån mā ta mahānh.

Sadusēw Jesus hā rake'aanh do panyyg n'aa hahỹh

²³ Ti m', ti noo gó né hē rakajaa Jesus wē Sadusēw

* **22:14** Panyyg metēeh doo da né da, hỹ pong jé hawāt do bag'āās doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagā Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo. † **22:17** Tii da rawén eanh, rakarēn paawā Jesus her'oot do hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hā. “Dooch ji epaag bā Sesa hā” taky hado bā paawā, Eróts karapee raky n'aa tapa paawā Jesus Roma buuj sa hā. “Ji ep'aak né hē” Jesus ky hado bā paawā, hajök do maa new'ēē doo, dooh ragenaag bā ta tii. Tii b' rakawaj'āān paawā ta wē. Hejooonh né hē ta hā reaanh doo.

häd enäh doo, ta hã rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bã. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hã, aj'yy dajëb bã, ta ÿÿm teréd wäd bã tanetaa nä bã, tii bã m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm ãã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ãã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooh m' teta nä bã, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ããj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bã tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bã radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hã. Ti na-ããj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kãn —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë h'yy genä bã baad hadoo do hã, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do

hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ããj hë —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bã kä, dooh ji kat'ëë wäd bã. Æãs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bã kä —näng mäh. ³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bã hahÿ bë hã P'op Hagä Do her'oot doo? ³² “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooh, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, Š tanoo bã. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bã ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bã, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hã m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

‡ **22:31** Mosees hã né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hã na-ããj hë ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bã, ti hyb n'aa bë hã P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. **§ 22:32** Esodo 3.6

—“Taw'ääts hē tak'ēp bē kamahān Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bē h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'ēp bē h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahān ta hä.”** 38 Ti né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ēp ky n'aa jawyk do ta wób bahānh. 39 Hahy ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hē: “Makamahān a da hadoo doo, a hä makamahān doo da”†† —näng mäh. 40 —Ji kamahān do hä tabana né hē sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa na-ääj né hē —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahȳh

41 Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

42 —Nyy da bē hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bē hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa — näk mäh.

43 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'eed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahē n'aa tamaneēnh ti Kristo? Ti ȳ wén eanh, hahȳh d' paa Dawi kyyh:

44 “Wahē ȳ n'aa hä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ȳy hēnh,

si ȳ mabag'ääs hyb n'aa

a majī ȳ nes'eēm bä kä.’ ††

45 Hȳy kä, “Wahē ȳ n'aa” Dawi maneēj bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

46 Dooh m' sa kyypéh. Dooh m' reeaj boo bä kä ti bahānh kä. H'yyb e'ȳm mä reeaj bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahȳh

1 Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hē Jesus ky hadoo:

2 —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ääj né hē rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa.

3 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky daheeh sahōnh hē bē hä ramejǖ doo. Ramejǖ do bē ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bē adoo manäh. Ta ti ȳ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bä ta wób hä ramejǖ doo. 4 Tak'ēp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hē ji ramasa ramejǖ doo ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hã ti sahõnh hẽ rabad'oo doo. Gaeh ran'oo bã P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hã, ji moo hã ji ahũũ däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bã ta tyd sa saroor noo hã ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jeyyk do rabahetonh bã. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabahesäm bã. Rakarën ji maneëenh “ãã ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ý wén her'oot, jããm né hẽ sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hẽ. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.‡ Jããm hẽ sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëej bã. Ta tii d' ý wén her'oot, sét hẽ bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh,

taw'ããts hẽ sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bã. Jé ta daaj hẽ kadaduu doo, kawehëe däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bã.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hã, Pariséw hã na-ããj hẽ Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo, ta bag'ããs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bã tabag'ããs do karapee bë do bã. Jé karën do hã bë gatsë sa mahãnh. [¹⁴ Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboor hã, sa moo s'ÿÿ hã na-ããj hẽ ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bã, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hẽ rakametëeh hyb n'aa. † **23:5** Sa saroor noo bã Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hã. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hẽ sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëëk do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahôm bë an'oo bä.⁵

¹⁶ —Baad nado bë hä, sa h'yyb mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. ¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo. ¹⁸ Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëë

bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. ¹⁹ H'yy ganëhot do né hë bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. ²⁰ P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahönh hë ta jó kan'oo däk do hä na-ääj hë taky däng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hë taky däng né hë tii. ²² Hÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hä na-ääj hë taky däng né hë tii.

²³ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuu men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehÿin bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do

⁵ 23:15 Banësaa hënh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëëk doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metëëk do sa hä.

hã, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hẽ né paawä P'op Hagä Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hẽ dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyc do tamejũũ doo. ²⁴ Sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asõõ né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahãnh, nepäh bë hã bë karëëb jëng kameer** —näng mäh.

²⁵ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'eëk. ²⁶ H'yyganehot do bë Parisëw. Taw'ääts hẽ paawä pooj jé ta gó bë benãm baad ub bë kanek. Tii bã kä, sahõnh hẽ baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo

bëëh. J'ooj hẽ tabanãm. T'õp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëëh. J'ooj hẽ, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky dah'eeh do bëëh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hẽ bëëh. Heh'äät nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadah'eeh do bëëh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makũ sa kamag n'aa paa bakëë bã. ³⁰ Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Äã wahë makũ rababong noo gó äã aboo bã paawä, dooh paawä äã masaa bã äã wahë makũ sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëëp doo”, nãk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hã bë hã hẽ bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëëp do sa panaa bëëh, bë nooh. Bë daaj hẽ bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³² Ti b' hãã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makũ du

** **23:24** Parisëw rasõng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bã rakarëëb jëë bã ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejũũ do hyb n'aa. Ti sii hẽ ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bã sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejũũ doo. Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hã rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakä bã. †† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëëk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hẽ pooj jé ji benãm t'õp ji h'yyb, tii bã sahõnh hẽ ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ãaj hẽ. Ti né hẽ tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo.

doo do paah!^{‡‡} –näng mäh.

³³ –Aw'yy hadoo bëëh! Aw'yy taah né hē bëëh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hēnh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahānh? ³⁴ Taw'ääts hē bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hã. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hē. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hã kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hē baad habok do badäk hahÿÿ hã radej'ëep do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hē tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hã kä, da hē habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hē radej'ëep do sãm baj nesaa doo –näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

–Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek' uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp

hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahānh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ –Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bä kä. Jããm né da p'aa hēnh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hã P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hã. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë hapäh sahõnh hē hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hē da rabakud bëëh tüü. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo –näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hēnh Jesus rabahõm kãn. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hēnh ta

^{‡‡} **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hã. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëë do hã. **§§ 23:39** Saaw-Mo 118.26

ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' ma-her'oot do tadu däk? H'ëed hado da òm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵Hajök da han'aa ji hã wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng häj n'aa bä as'aah da. Hajöng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹—Ti noo gó bë da rahaëenh bë majï moo gó bë rarejäã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hã ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëenh da sa da hadoo do sa majï moo gó. Tak'ëp da rakawajãän sa da

hadoo do wë. ¹¹Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹²Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kän da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶—Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëe däg bä bë hapëe bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëe bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hã.) ¹⁷Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hã, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa.

sa hã kä ti noo gó kä!* — nãng mäh. ²⁰ —Taw'ããts hẽ bẽ ky n'aa ets'ẽẽ P'op Hagã Do hã, bẽ kejẽn hõm do tabahahẽem noo gó, tak'ẽp naẽng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hã tanadoo hyb n'aa na-ããj hẽ.† ²¹ Tak'ẽp né da ji bahoop ti noo gó. Badãk hahỹ du dãk noo gó naa, dooh nã paa ti hadoo pé tak'ẽp rabahoop. Ti jawén kã dooh ti tahado wãd bã kã. Ti hyb n'aa da taw'ããts hẽ bẽ ky n'aa ets'ẽẽ P'op Hagã Do hã, tabahahẽem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ỹ wén nãng. ²² P'op Hagã Do bód gagog hõm da nanãng ji ahoop doo. Tii d' tanado bã paawã, dooh paawã hedẽp péh. Ta wẽ tasẽew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo — nãng mäh. ²³ —Ti noo gó, “Wãt hahỹ Kristo, P'op Hagã Do H'y'yb Dãng Doo”, “Jajé tahawãt”, ranoo bã, bẽ ky dahé manã da raheer'oot doo. ²⁴ Ta ti ỹ wén her'oot, ti abok da hajõk “Ỹ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagã Do ky n'aa rod ỹyh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ẽp hadoo do ta heen n'aa rametẽeh da, rapehu-unh da, ta wẽ P'op Hagã Do asẽew hõm do sii hẽ rawedii hyb n'aa paawã. ²⁵ Bẽ hyb n'aa matakã! Ta pooj jé ỹ baher'ood dãk bẽ hã.

²⁶ —Ta wób daap bẽ ra-

panãg bã, “Tabanawãng bã tabawãt”, ranoo bã, bẽ ahõm manã t'ĩĩ hẽnh. “Gẽet nanãng, tób gawakõ gó”, ranoo bã, bẽ ky dahé manãh. ²⁷ Hawyp do wẽ hã naa jé pad'yyt hẽ ji hapãh do hadoo da ỹyh, Aj'y'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hẽ da rabahapãh ỹ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hẽ da ỹ kajaa doo, dajẽp do bajat bã wyt ta maab hẽ hadoo doo, kuruj-du ta tii bã rakataa do hyb n'aa — nãng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Ti noo gó tak'ẽp rabahoop do jawén paa bã né hẽ, nayyw hẽ, papỹỹj da badagyb dãk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wãd bã. Sagõõh wẽ hã naa kejãk da. Wẽ hã habong do ta bag keh'ỹyt da jé pad'yyt hẽ, ta see hedo hõm da P'op Hagã Do an'oo bã.‡ ³⁰ Ti noo gó kã da sahõnh hẽ rabahapãh da Aj'y'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metẽe n'aa wẽ puh mahang. Tii bã rah'y'yy ketón bong da sahõnh hẽ badãk hahỹỹ hã habong doo. Rahapãh da ỹyh, Aj'y'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ỹ bahyng bã wẽ puh mahang, P'op Hagã Do hejój me, ta bag tak'ẽp gabarẽeh do hadoo doo gó. ³¹ Ti noo gó ỹ mejũũ da ãs ỹỹ, torõm-bet hãd nãng do tak'ẽp ragame-hỹyh hyb n'aa, ta naej n'aa. Tii bã da rabataa jé pad'yyt

† **24:20** Saab noo gó P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y'yyk do dooh tan'oo bã dawẽẽ Judah buuj raboo bã. Ti hyb n'aa Saab tado bã paawã rakejẽn hõm doo, dooh paawã rahaja bã dawẽẽ rakejẽn hõm bã. ‡ **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'ũũm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hã takerii dãk ta ti ky n'aa.

hē badäk hahÿÿ hā habong do
ÿ asēew hōm doo —nāng mā
Jesus.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa matakā joom
wiigo hād nāng do ky n'aa hā
—nāng māh. —Wiigo tēeg tadu
doo bā tagajewāng doo, bē
hapāh tabanyyw edaa dāk. §
33 Ti hadoo né da, sahōnh hē
ta ti bē ÿ maher'ood wāt do
kaja dāk bā bē bahapāh bā,
edaa dāk ÿ kajaa do bē ba-
hapāh da. 34 Né hup ÿ né
hē hahÿ ÿ her'oot doo: Da
hē habong do rahapāh nā da
sahōnh hē** ÿ her'ood wāt do
bawād kån. 35 Badäk hahÿÿh,
wē na-āāj da, ahēej jēē né
paawā, kēh ÿÿ da dooh tahēej
bā.

36 Ti m' ahōm nā Jesus
her'oot doo:

—Dooch d' hapāh pé ny noo
gó ta ti bawāt. Āās, hÿ pong
jé habok do dooh rahapēē bā.
ÿÿh, P'op Hagā Do T'aah, na-
āāj hē dooh ÿ hapēē bā. Jāām
né hē Ee hapāh. 37 P'ooj ub,
Nowéh hād nāng do hawāt
noo gó habong doo da né
hē da rababok da, ÿÿh, Aj'yy
Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana
Do kajaa do pooj jé. 38 Sahōnh
hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy
kanap'eed gó rababok. Rat-
sebé do waa n'aa rawa, rat-
sebé do waa n'aa reēek. Rake-
het'ēē doo da raketēē. Dooch
rahyb n'aa peet péh. Tii d' né

rabad'oo marakate gó Nowéh
rabajēē p'ēē bā kā. 39 Dooch
rahapēē bā sa pooj jé hawāt
doo, hag'yyp do kaja kån. Ti
m' hag'yyp do kaja kån, dejēb
kån sahōnh hē. Ti hadoo da
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé
Hana Do kajaa do pooj jé. 40 Ti
noo gó, pawóp hē hedoo pé
ajyy gēew gó moo bok doo, sa
see da ÿ mahūūm si ÿÿ, ta see
da keréd hōm. 41 Pawóp hē
hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok
doo, sa see da ÿ mahūūm si
ÿÿ, ta see da ÿ eréd gēēt.††

42 —Ti hyb n'aa baad bē
hyb n'aa matakā da, baad
bē gadaa. Dooch bē hapēē
bā ny noo gó Tak'ēp Hyb
N'aa Jawyk Doo, bē h'yy
kaha'eeh do kajaa. 43 Bē
hyb n'aa newē hahÿ panyyg
gó bē ÿ maher'oot doo: Tób
danāh hapēē bā paawā nyy b'
akēē atsēm hets'ēek do kajaa,
baad paawā tamatakēē, baad
paawā tagada. Dooch paawā
tan'oo bā hets'ēek do ta tób
tanoo eē nā bā. 44 Ti hadoo bē
hā. Taw'āāts hē baad bē hyb
n'aa matakā, baad bē gadaa
ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot,
bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo
Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa
da p'aa hēnh —nāng māh.

45 —Ti hyb n'aa, jaa bē
mahang ta kaser n'aa baad
had'yyt hē ta kariw n'aa
mejūū do moo wāt do hadoo?
Jaa bē mahang ta kaser n'aa
h'yy ganāng do hadoo doo,

§ 24:32 Tagajewāng doo, tabanyyw heen n'aa. ** 24:34 Sahōnh hē Jerusarēnh
ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wāt do né hē tii, ti noo gó habong do rahapāh doo.
Dooch badäk hahÿ bahēej jēng do tado bā rahapāh doo. †† 24:41 Ta wób ta sii
tamahūūm, ta wób ti ha'yym tahanāng pé tii. Dooch jāām hē pawóp hē tado bā ti
taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahūūm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh
do ti ha'yym.

ta hã ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ããs hyb n'aa, ta ãh had'yyt hẽ baad ta wób sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hã, ta s'ee hẽnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ããts hẽ ta kaser n'aa hã, ta kariw n'aa awyyd bã tamejũũ do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bã. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hẽ tahaëenh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kã, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawä, ta h'yyb gó taky hado bã: "Dooh nyyw hẽ kariw ÿ n'aa kaja bã", tanoo bã, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bã kã, tadu do bã jarakë he'ëek do sii tawa bã, teëg bã, ⁵⁰ ti taganada bã né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kã takajaa. ⁵¹ Tii bã tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bã. Sa tëg kamegëej däk da tii bã tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa –näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hã.

25

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm

ji moo sahõnh hẽ maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hẽnh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahũũm né paawä, dooh m' ramahũũm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti ramahũũm sa bag waa. ⁵ Tii bã, nyyw hẽ sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶ –Tii bã atsëm ub rë tanyy naëenh: "Wät ta ti ta patug pan'aa!", näng. "B'ëep, bẽ gado!", näng ta kyyh.

⁷ –Tii bã maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: "Na bẽ bag waa uuh. P'eets hẽ tabahãnh ãã bag waa", nãk.

⁹ –"Dooh", nãk ta wób, "ãã bag waa uuh ãã an'oo bã bẽ hã, dooh da tahaja bã tii bã", nãk. "Bẽ ahõm nã ji bag waa rabaheesãm hẽnh ta waa bẽ betsëe hyb n'aa" –nãk.

¹⁰ –Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bã maruus baad gad'aa do rabahõm kãn ta sii. Ket'ëe do jãm hẽnh rabahõm ta sii. Tii bã noo gatsëe däk jãm tób n'aa.

¹¹ –Ta jawén rakaja kãn hets'ëe doo. "Ãã wahë n'aa, manoo gasëets tób ãã bajëe p'ëe hyb n'aa", nãk.

12 —Tii bā jām noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē tii, dooh bē ŷ hapēē bā”, nāng jām noo gana doo —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ũm doo.

13 Ti m' Jesus ky hadoo kån:

—Ti hyb n'aa, baad bē gadaa ta pooj jé, bē nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matēēh. Dooh bē hapēē bā nyy b' akēē ŷ kajaa —nāng mā Jesus kyyh.

Dajēer karom sa hā aj'yy ets'ēē hōm do rabahag'āās hyb n'aa panyyg n'aa hahŷh

14 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo na-āāj hē hŷ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawēē tabahōm do pooj jé ta dajēer ta karom hā tets'ēē hōm do rabahag'āās hyb n'aa ta s'ee hēnh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahōm do pooj jé, aj'yy naēēnh ta karom ta wē. 15 Ta see hā tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb.

Ta see hā tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hā sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ēē dāk sa hā. Ti tabahōm kån dawēē. 16 Tii bā nayyw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajēer kah'ũm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. 17 Tii d' né hē pawóp hē dajēer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jó tagadoo pawóp hē ta wób.

18 Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajēer tagadoo do jawén paa bā tabahōm, ti tadakā jēng ta dajēer. Séd debaa hē tabado nyyh ta kariw n'aa matēēh bā kã.

19 —Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaēēnh ta wē ta karom dajēer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajēer kã.

20 Ji ma poo oow pé dajēer hood gadoo do ky hadoo ta hā: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wät hyb n'aa”, nāng, “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

21 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kã mabag'āās hyb n'aa kã. B'ēēp, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

22 —Tii bā pawóp hē dajēer hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wät hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jó ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

23 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āāts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né

paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ kā mabag'āās hyb n'aa kā. B'ëep, tsebee si ŷŷh", nāng ta kariw n'aa kyyh.

24 –Ti ta karom seeh, sét dajëer hood gad'ëē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: "Kariw ŷ n'aa", nāng, "tak'ëp mamejūū ji hā, hëp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. 25 Ti hyb n'aa òm ŷ jeŷŷm", nāng. "Tii bā k'āāts gó ŷ jeh'aa kēē a dajëer", nāng. "Hŷŷh, a dajëer hā ŷ manoo do paah", nāng.

26 –Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "Karom nesaa do òm! Moo nahūūj òm!", nāng. "Mahapāh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh", nāng. 27 "Hëd n'aa dajëer manan'oo dāk dajëer me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh ŷ gadoo paawä dajër ŷŷ", nāng ta kariw n'aa ta hā.

28 –Ti sa kariw n'aa ky hadoo: "Bë ado hōm sét hadoo do ta wë hanāng doo. Bë an'oo ji moo sahōnh hë wë nāng do hā", nāng. 29 "Jé wë nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wë.* Kanahën d'os hë wë nāng doo, kanahën d'os do ta wë hanāng do kado hōm da ta mahānh", nāng. 30 "Bë dawäts nä ta w'oo hā gadagyp doo hënh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tög

kamegëej dāk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa", nāng sa kariw n'aa kyyh –nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

Sahōnh hë badäk hahŷŷ hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahŷŷh

31 Ti m' Jesus ky hadoo ënh: –Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó sahōnh hë āās sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hë kasëew dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da. 32 Tii bā sahōnh hë badäk hahŷŷ hā habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bā. Tii bā tsyt hë tabasëew hōm da sa mahang, b'éé hagā n'aa tsyt hë tabasëm doo da b'éé kabara mahānh. 33 Hub hënh tabasëew hōm da b'éé, s'ŷŷ hënh da kabara. 34 Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëeh do sa hā: "B'ëep bëeh, Ee ky n'aa edëng doo. Bë gado badäk hahŷ tadu dahāng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hōm doo, ta bag'āās doo. 35 Bë ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bë anoo hā ŷŷ. ŷ paa hoo kaanh, bë anoo paa naëng ŷŷ. Ta s'ee hënh naa paa ŷŷh, bë gadoo paa ŷ bë tób bā. 36 ŷ paa saroor tamaah, bë anoo paa saror ŷŷ. ŷ paa nahëë nāng, bë heg'āās paa ŷŷh. Ragadahew'ëes doo gó paa ŷ bagëet, ŷ paa bë hehëen", nāng da ta kyyh sa hā.

37 –Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: "Tak'ëp Hyb

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ãã bahapäh mabasaah doo, ny noo gó a waa ãã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naëng ãã banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hënh naa òm ãã bahapäh, òm ãã gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo? ³⁹ Ny noo gó òm ãã bahapäh manahëë näng doo, radawäts geët do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëen?", näk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bä ta bagä n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë hãj ÿ hedoo do hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawä, hã ÿ né hë ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagä n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ —Tii bä ta s'ÿÿ hënh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: “Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bë ahõm mahãnh ÿÿ tëëg hõõ nadëëk doo hënh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. ⁴² T'ïï hënh bë wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bë an'oo bã. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ÿ bë an'oo bã. ⁴³ Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bë gado bã bë tób bã. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bë an'oo bã. ÿ paa nahëë näng, ragadahew'ëës doo gó paa ÿ bagëët, dooh paa ÿ bë hegäã bã”, näng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bä kä, ti na-ããj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hënh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëë näng doo, ragadahew'ëës doo gó mabagëët doo? Ny noo gó òm ãã manasa?”, näk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿÿ hyb n'aa sakog its do see hã bë manasa doo, ÿ né hë ti bë manasa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagä n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ —Tii bä, ah'üüm da ra-hoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ïï hënh rahõm bã. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëëp Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã sahõnh hë ta ti taheer'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hã:

² —Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majïï sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëëm däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj mä séd hã m' rakata padëëk P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh

do sa wahë n'aa heh'äät do tób bã. Kajapas mã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mã Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bã m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'. ⁵ Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëeb bã Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh — näk mäh.

Buu benyym do ÿÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bã m', Simaw saraa hã däk do paa tób bã, ⁷ sa waa tyng hã m' Jesus basooh bã m', ana mã ta wë ÿÿnh. Buu benyym do hood mã ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëeb mã ta hood. Tak'ëp mã taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Dooh m' Jesus ma matëg ragenaag bã ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejãã tii? —näk mäh. ⁹ —Taw'ãäts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bã sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahÿ ÿÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã ÿÿ.

¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë ÿ awäd wäd bã. ¹² ÿ radakä jëng noo

gó buu benäw n'aa tii d' nuh ÿÿ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bã, raher'oot da na-ãäj hë hã ÿ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Nyy hë ta sãm bë anoo da hã ÿÿ, Jesus ÿ haëej bã bë hã? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hã 30 moweed k'ãäts tëg hawak do s'ëeb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hã: “Hahÿÿ da ãã ma matëg kyyh a hã, 'Kaja däk ÿ hajaa do noo gó ÿ

jawén hyng doo. A tób hēnh da ȳ tab'ēēs Pas-kowa tā n'aa ma matēk ȳ sa daheeh' ", nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁹ Jesus mejūū doo da né hē m' ta ma matēg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kǎn tii bā kǎ Pas-kowa tā n'aa kǎ.

²⁰ Papȳȳj badēē hyng bā kǎ, Jesus bahyy sooh mā 12 he-doo do sii hē sa waa tyng pa.

²¹ Sa tā rabawēh bā kǎ m' taky hadoo sa hā:

—Bē see ȳ tahaēēnh da majī moo gó. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng Jesus sa hā.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mā raky hadoo:

—Hā ȳȳ, dooh ȳ tado bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē see né da. Nemon ȳ hehoots wät do pāw, ti né da ȳ haēēnh doo —nāng mäh. ²⁴ —Ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ȳ da dajēp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do majī moo gó han'oo dāk do hā! Taw'āāts hē paawā ta ti aj'yy hā tanenyys bā paawā! —nāng mā Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haēēj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hā:

—Hā ȳȳ, dooh ȳ tado bā ma matēg! —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood dāk —nāng mäh.

²⁶ Ti m' rabawēh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —nāng mäh.

Ti m' taganabäh dāk pāw, tan'oo dāk mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado däg, bē awa. Hup ȳ heen n'aa hahȳȳh —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado dāk uwa bēēh hood, ti m' P'op Hagä Do hā ta ky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk uwa bēēh āā hā —nāng mäh.

Ti m' tan'oo dāk mā sa hā, ti m' taky hadoo:

—Bē sahōnh hē, bē eēg ta uuh —nāng mäh. ²⁸ —Majyw ȳȳ ȳ anoo do ȳ dajēp noo gó heen n'aa hahȳȳh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kǎ. Hỹ jawén majyw ȳ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky dāng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo dāk majyw ȳȳ, ȳ dajēp noo gó, nesaa do sa h'ȳyb gó hanāng do kawug hōm hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹ —Hahȳȳ d' bē ȳ maher'oot: Hỹ jawén dooh ȳ eēg wäd bā hahȳ uwa s'ēēb. Jāām hē p'aa hēnh papuuj däg ȳ eēk da bē sii Ee bag'āās doo bā —nāng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hā hanāng do see me P'op Hagä Do rama ejām do jawén paa bā m', rabahōm kǎn waēē joom oriib häd nāng do banāng hēnh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Badah, atsëm, hã ÿ rabad'oo do bē bahapäh bā, bē sahõnh hē da ÿ bē beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'ée hagä ÿ daj'ëep da. Tii bā da jé pad'yyt hē b'ée rabe hüüm bong”^{*} —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bā da, bē pooj jé da ÿ bahõm Garirej hēnh —näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē õm reréd hõm bā, a wē ramoo bok do raba-hapäh bā, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bā —näng mä Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hē, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejen da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bā na-ãaj hē a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bā! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bē ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bā ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hē hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bē ayyw. Bē matakä si ÿÿ. Bē aã manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboob hyy jat, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bā paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëe paawä, makarën doo d' né hē mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bā m' ta ma matëg tamawoob hē hadoo do rahab'ëeh hēnh, taheg'ääs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooh bē haja bā kanahën d'os hē bē ty gapadäg bā si ÿÿ? —näng mäh. ⁴¹ —Bē matakä, P'op Hagä Do hã bē ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bēeh, ÿ bē eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ëe ÿ wén näng —näng mäh.

^{*} 26:31 Sakarija 13.7

⁴² Ahõm ênh mä p'aa hênh, ti m' taky n'aa etsêê ênh p'aa hênh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —
Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamo n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarên doo da né hê ÿ karên hä ÿ kametêeh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hênh tabana bä ênh, aã b'êeh ênh mäh, tak'êp mä raty jewyik sa h'yyb.

⁴⁴ Ahõm ênh p'aa hênh, taky n'aa etsêê do paa taky n'aa etsêê ênh p'aa hênh.

⁴⁵ Ti m' tamatêeh ta ma matêg tamawoob hê hadoo do wê, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bê kameh'ãäk nä? Bê aã magyys hê? —näng mäh. —
Bê hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaêej däk doo.
⁴⁶ Bê as'êeg bêh! Hamäh, êr ah'üüm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majê ÿÿ hä —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajõk mä han'aa ta sii. Sên-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahê n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahê n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hê ti rabana. ⁴⁸ Haêënh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hê tii. Tii d' bê maso

däk, bê maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hê Judas bana Jesus wê, ti m' tedeng:

—Taw'ãäts hê õm, ma matêg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kãn mä Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta sên-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahê n'aa heh'ãät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Menyyw däg a sên-jeer —näng mäh. —Sên-jeer me ta wób hekyyt doo, sên-jeer me tadajêp. ⁵³ ÿ nahaja med'oo, ÿ karên bä paawä, Ee hä ÿ ky n'aa etsêê 12 ken'yyh kata däk do tak'êp kanekan do ããs nayyw hê tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bä paawä, ÿ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hê kametêeh doo kä hä ÿ taheer'oot doo —näng mä Jesus ta ma matêg hä, sên-jeer hado däk do hä.

⁵⁵ Ti m' hajõk do hä kä Jesus ky hadoo:

—Êr wahê n'aa wê h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bê ed'oo g'eeh ÿÿh, bê wén n'aa wê ÿÿ sên-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bê

masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hē ÿ ma metëek bä. Dooh ênh ÿ bē maso bä tii bä ênh? —näng mäh. ⁵⁶—Hÿÿ kä, taw'ääts hē —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ÿ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hē kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷Ti m' Jesus ramaso däk do ramahüüm kån Kajapas häd näng do tób hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky

n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëëg ub kä pawóp hē han'aa, ⁶¹ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do p'op mä tabas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hēnh mä tabagëët.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do ky hadoo ênh mä ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä õm ÿ mejüü, ää mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahÿÿ da bē sahõnh hã ÿ maher'oot: Hÿ jawén bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasooh bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bē hapäh né da ênh tabahyng bä wë

† **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ääts do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kawaj'ään gó tawén s'ëéd hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. ⁶⁶ Nyy da bë hä? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahet-soos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hä Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ääj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ii hënh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hë badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë õm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hë ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nayyw hë m' karaak bah'ÿÿ kån. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Bâp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehïin wät mä tamoo wät do paa hã. Ti m' moweed k'ääts tæg hawak do s'ëëb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hã.

⁴—Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hã. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hã ÿ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hã.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũ moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, ti m' tabahõm kãn, nu kasagïw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũ kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëer. Majyyw dajëer n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa.

⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ääj nä ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do

ky n'aa rod Jeremiih häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraew buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëë hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hã ÿÿ”,* näng paa Jeremiih erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëet. Ti m' Jesus hã ta bagã n'aa eanh mäh:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hã, dooh m' Jesus ky gedag bä.

¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Nepäh a hã öm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do

* 27:10 Jeremiih 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ääj hë Sakarija 11.12-13.

ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eaanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëej däk Jesus, rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿÿm mejüü mä Pirato ranäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejã manã ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mä ta ÿÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hë m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëe hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ããj hë Pirato ramejüü Jesus tadj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëenh do hä? —näng mäh.

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ããts hë —näk mä sahõnh hë. —Ããh, ãã panaa na-ããj hë, ãã gadoo ta majyyw hyb n'aa ãã raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ããs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä.

m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hēnh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bēeh ta wē. Raweh'ēeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ēeh Judah buuj sa wahē n'aa! —näk mäh.

30 Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me. 31 Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsē hahiin doo, radasuun jēng mä ta saroor hē. Ti m' ramahūūm rabepēem dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēem dāk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

32 Panang bä naa ra-ban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng doo hā. Ti m' warahén ramejūū mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepēem dāk do b'aa n'aa. 33 Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) 34 Ti m' ramenoo ta hā joom uwa häd näng do s'ēeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me.§ Ti m' tameēek kanahēn d'os hē, dooh teēg bä. 35 Ti m' rabepēem dāk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym

doo.** 36 Ti m' rabehyy b'ēeh Jesus rabahag'āās hyb n'aa.

37 P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēem dāk kerih do Jesus moo p'āā tadajēp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hā: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahē n'aa”, näng mä kerih do hā. 38 B'aa kajatsēk do wób hā rabepēem padēek na-āāj hē pawóp hē ajyy baretsēk doo. Hub hēnh ta see hahäng, s'ÿÿ hēnh ta see hahäng. Hōō gó Jesus kahepēem dāk do bahäng. 39 Ta tii me teb'ēes do raky n'aa rejāā mä Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wē. 40 Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta āh mamoo wäd sooh p'aa hēnh, a nooh. A daaj kedēeb! Ahyy b'aa hā hadäk do ōm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

41 P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāj hē raky n'aa ej'ees mäh:

42 —Ta wób ted'ēep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hē takedēeb bä! Isaraéw buuj sa wahē n'aa m', tanooh. Taw'āāts hē tabahyng b'aa kajatsēk do hā tahadäk do hā naa, tii bä āā ky daheeh da!

‡ 27:29 Ta hatsē rawén dadäk, sa wahē n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetēk do kapōōs doo. Tēg gabarēeh do sa wahē n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-āāj hē ta tatu. Ta moo gó sa wahē n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'āāts tēg hawak do s'ēeb rahyb n'aa jew'yyk do metēē n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. § 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hē rabahed'oo radej'ēep do hā. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18

43 P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb häã, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

44 Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

45 Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. 46 Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy?”^{††} tahanäng pé m' tii.

47 Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij^{‡‡} ti tanaëënh —näk mäh.

48 Ti m' nayyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa.

49 Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. — Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

50 Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

51 Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä

ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. 52 Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh. 53 Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

54 Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kã.

55 Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. 56 Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

57-58 Tüüh däg bä m' papÿÿj, a'ÿÿ tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. 59 Ti m' Joséh

^{††} 27:46 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm. ^{‡‡} 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën dåk mä pãän hanäm doo me, rino häd näng do s'ëëb. ⁶⁰ Ti m' tada-suun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots dåk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe dåk mä ta me. Ti m' tabahöm kån. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw sa daheeh rabahöm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Äã hyb n'aa es'ee dåk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado dåk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa äã karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagãã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahãnh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood raba-hag'ääs hyb n'aa. Baad bë ennyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa dåk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hõm mahãnh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këe bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahöm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këe. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do äãs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso dåk. ³ Tak'ëp mä äãs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä äãs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' äãs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! — näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem dåk do paa bë esoos. ⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegãã nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Nyyw hë bë ahöm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahöm

da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapäh da t'ĩ hēnh", näk da bē kyyh. Tii d' kēh ŷ bē hã —näng mä ääs kyyh ŷŷj sa hã.

⁸ Ti m' rawaj'aa jēk ta ma matēg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeŷŷm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajēk bā m', nayyw hē m' Jesus kas'ee wät sa hã, ti m' takedēng sa hã. Ti m' ta wē rabana, ti m' rabehyy b'ēeh tũũ, ta tsyym hã ramoo kajäk ta hã raweh'ēeh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē eŷŷm manäh. Bē ahōm, bē maher'ood hāj haa sa hã Garirej hēnh rabahōm hyb n'aa. Tii bā da ŷ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹¹ Ti m' Jesus ma matēg wē ŷŷj rahōm nuuj jé m', warahén wób rabajēk mä panang hēnh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē. Ti m' ramaher'oot mä sa hã sahōnh hē rahapēē wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahē n'aa rakataa Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newēē nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajōng dajēēr rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'äats hē hahŷŷ da bē maher'ood ta wób sa hã: "Atsēm, ää ää nuuj jé ta ma matēg rabana, tii b' retsēeg hōm ta kamag", näk da bē

kyyh —näk mä sa wahē n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ēnh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bā panyyg bē her'ood hōm doo, ää h'yyb en'yym da, dajēb hã bē taky n'aa ety mahānh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajēēr, ti m' sa hã ramejũũ doo da né hē m' ramaher'ood hōm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hē m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hē na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hē ta ky n'aa ji maher'ood hōm Jesus mejũũ do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahōm kän Garirej hēnh, waēē hēnh, Jesus mejũũ do paa hēnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bā, raj'aa etsēē kän mä ta hã. Ti hadoo né hē dooh baad tagah'ood nä bā ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kän p'eets hē sa wē. Hahŷŷ d' mä ta kyyh sa hã:

—Sahōnh hã, hŷ pong jé hawät do hã, badäk hahŷŷ bā hawät do hã na-ääj hē P'op Hagä Do an'oo däk ŷ mejũũ hyb n'aa. Sahōnh hē sa bahānh ŷ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bē ahōm. Ma matēk ŷŷ rabahado padēēk bē an'oo bā sahōnh hē hāj n'aa babuuj. Bē nu gemuun hōm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bē ma

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raä bā rabahag'ääs bā, radej'ēep ta sām. Ti hyb n'aa "ää h'yyb en'yym da bē wahē n'aa" rawén näng.

met'ëëg sa hã sahõnh hẽ bë
ỹ mejũũ do paa raky daheeh
hyb n'aa. Hahỹ ỹ ky dãng bë
hã: Ỹ awäd had'yyt hẽ da bë
sii badäk hahỹ gawatsik bã
kä.† Jããm hẽ kä.

† **28:20** Sahõnh hẽ badäk hahỹ bahëej jëng do jawén paa bã, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hẽ.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do

awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hē m' rabahõm Jowāw wē. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me.

⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' taweh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä§ —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naeng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabahég'ääs wē hä, wē kabasëets däk.

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wäd bä, ta hä hē tahegää bä, tahanäng pé tii.

Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym — näng mäh.

¹² Ti m' nayyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kãn. ¹³ T'ï hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëët do jawén paa bä kã m', Jesus bahöm kãn Garirej häj n'aa hënh kã. T'ï hënh kã P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëëg kãn. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kãn ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd höm nesaa doo. P'op Hagä Do hä bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Änderéh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb

sag né hë m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëëp bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kã P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' raberéd höm karahi. Ah'üüm kãn mä ta sii.

¹⁹ Ti bahänh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nayyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahöm kãn mäh.

Jesus habëë höm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus bahöm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehäk do hä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahöm. Tii bä m' tama metëëk P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bä m' tabasoooh sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴ —H'ëëd makarën ää wë Jesus, Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng

mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed õm —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geãm wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahänh! —tah'eed hõm mäh.

²⁶ Tii bä m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahõm kän ta mahänh. ²⁷ Ti m' ta wób rameuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë tamejũũ. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii kä m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahõm kän Simaw, Æn-Deréh sa tób hënh. ³⁰ Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot taoom. ³¹ Ti m' Jesus bajëë suun tahasooh hënh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³² Tug bä kä, papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramena sahönh

hë nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë. ³³ Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hä, Jesus yt gä do w'oo hä. ³⁴ Hajök mä sa nahëë Jesus hahëen hõm. Hajõo m' nahëeh. Hajõng mä karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong mera do sa hä hanäng doo. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë.

P'op Hagä Do hä Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bap paah, badajung nä, tabas'ëeg gëet, ti m' tabahõm dawë hä, ranabok hënh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëëj padëek bä m' rabahõm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök õm hes'oos! —näk mä ta hä.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahõm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-ããj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä. Sahõnh hë m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hä tabaher'oot, tametëek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebë mä karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

40 Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsëë mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

41 Ti m' Jesus t'yyd mehïïn mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

42 Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

43 Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

44 —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. — Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejõ hõm.

45 Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bä. Taher'oot mä tamahõm me. Jé pad'yyt hë rapanyyg enä hõm mäh. Ti hyb n'aa kä

m' dooh Jesus haja wäd bä sa panang hënh tahõm bä raba-hapäh bä kä. Dawë hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hë m' jé pad'yyt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' pawóp hë ta ä jawén paa bä, Jesus matëeh p'aa hënh panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hënh mä Jesus bagëë däk tób ta yd nu hed'ëeh bä. 2 Hajök mä t'ï hënh hah'üüm. Hajök mä rakata padëek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ääj hë. Ti m' Jesus met'ëeg kän P'op Hagä Do panyyg. 3 Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. 4 Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mä Jesus bagëet nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wë kä ta tyng jó. 5 Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ÿÿ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

6 Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

* 2:5 Dooh Jesus t'aah tado bä. “Tah ÿÿ, najis ÿÿ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh.

7 —Hëd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hóm bã —näk mä sa h'yyb gó.

8 Nyyw hë m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. 9 —Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hóm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bã nawät do hã? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

10 —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hã hanäng do nesaa do ÿ ado hóm bã, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bã m' k'y gadów däk do hã taky hadoo:

11 —As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahóm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hã.

12 Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado däk mä ta tyng, ahóm kän mä hajök do matym gó. Tii bã kä m', rameuuj kän sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh äã hapäh pé hÿ he-doo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus bahóm ënh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajök mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëëk sa hã. 14 Ti m' ta jawén, Jesus bawät bã kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bã hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahóm kän mä ta sii.

15 Ta jawén, Rewi tób bã Jesus bawëh bã m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,† ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'ooch do na-ãj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë m' Jesus sii heb'ooch doo. 16 Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yk do ma mehetëk do rabahapäh bã m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matëg hã rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãj hë nesaa do moo heb'ooch do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

17 Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bã, panyyg gó taky gadoo:

† 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hã kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahãnh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bã dajëër gedaag n'aa.

—Nahëë temah doo, dooh rahôm bâ mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooh ý ahyy bâ hý pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ý naëënh hyb n'aa. Ý ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ý naëënh hyb n'aa‡ —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

Jesus hã reanh do ratayy do ky n'aa hahýÿh

18 Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowãw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ããj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëeh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reanh mä Jesus hã:

—Jowãw ma matëg, Pariséw ma matëg na-ããj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

19 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahýÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bâ ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bâ. Jãm bawät nä bâ rawëë had'yyt hë. Dooh ratay bâ. 20 Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hóm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn§ —näng mäh.

‡ 2:17 Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. § 2:20 Hahýÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hã: Ta ma matëg sii tabawät nä bâ, dooh ratay bâ. Sa mahãnh Jesus badoh bâ, tii bâ da ratay kãn.

** 2:22 Dooh ji mekuuj bâ papuuj tama metëek do ji h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo. †† 2:24 Dooh ji moo wäd bâ Saab hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yy do hyb n'aa.

21 Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahýÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bâ saroor säg noo eh do pãän papuuj bäh me. Tii d' ji adoo bâ, papuuj bäh tsawyy däg bâ, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hóm tii bâ. Ti bahãnh tanoo ee däk tii.

22 Ti hadoo né hë uwa bëeh hã. Dooh ji gedu bâ uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byyh säg gó. Tii d' ji adoo bâ, uwa bëeh egän so bâ, ta hood säg ganabäh hóm. Tii bâ kã, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kã karejä kãn —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hã.**

Saab ky n'aa hahýÿh

23 Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahóm me m', ta ma matëg tiriig ag mä rateh'yy rabawa hyb n'aa. 24 Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Doooh bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã, sa waa tamah bã? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'aät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabawa ti pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né paawä ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã^{††} —näng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ji kameh'ãäk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'ãäk do heen n'aa. Doooh ji tapahuuj bã ji kameh'ãäk do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hã sii hë y mejũ —näng mä Jesus Pariséw sa hã.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahõm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. ² Tii bã m' ta wób ramatakëë mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bã

Saab hã. Ta moo tahaso däg bã, Jesus moo wät né hë Saab hã kä sa hã. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hã:

—Ag'ëëd däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hã:

—Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëëk Saab ky n'aa hã? H'ëëd ti taw'ãäts hë ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëëp Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëëp Saab hã? —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Rahapëë né paawä m', dooh m' raky gado bã. ⁵ Ti m' kawaj'ãän gó Jesus ty kawõõt sa wë. Tahyb n'aa tón mä sa h'yyb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä.

⁶ Ti m' nayyw hë m' Pariséw raban'yyh. Eróts karapee sii hë m' rakaner'oot mä nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëëp hyb n'aa.

Hajõk mä Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hahÿh

⁷ Ti m' karaj'aa hënh Jesus ta ma matëg sii hë m' rabawëëj kãn. Hajõk mä Garirej häj n'aa hënh naa

^{††} **2:26** Jããm né paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehĩn do hyb n'aa.

Jesus jawén hah'ũũm. ⁸ Raky n'aa napäh bä m' sahõnh hẽ Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hẽnh naa, panang Jerusarēnh häd näng doo hẽnh naa, Idumeej häj n'aa hẽnh naa, tamii Joradän tamyyj däk hẽnh naa. Ta wób mä Tiir, Sidõn panang häd enäh do häj n'aa hẽnh naa. ⁹ Hajõk do hyb n'aa m', Jesus mejũũ ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragatutug däk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajõk sa nahëe heso hõm do hyb n'aa m', nahëe enäh do rawén gatutug kån ta wë. Rakarēn mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bä m', tũũ m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mä rageëenh:

—Õm P'op Hagä Do T'aah! —
näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ỹỹm mä karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹³ Ti m' Jesus basëek waëe jó. Tanaëenh mä ta wë tah'yyb däng doo. Ti m' rabahõm ta wë. ¹⁴ Sa mahang tasëm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejũũ

hyb n'aa ta ky n'aa raba-her'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. ¹⁶ Hahỹỹ m' 12 hedoo do tamejũũ doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo däk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneëenh doo. ¹⁸ Ta jawén mä ãn-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majĩĩ hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hẽ rabajëe p'ëe tób gó. P'aa hẽnh mä rakata padëek hajõk doo. Du daa m' rabawa pé hajõk do hyb n'aa. ²¹ Ta ỹỹn, ta wakään rapanyyg enä däg bä m', rabahõm t'ĩĩ hẽnh rahahëen paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarēnh hẽnh naa han'aa doo, hajõk do mahang hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajĩĩ Roma buuj sa wë. Dooch rakarēn bä Roma buuj mejõ bä sa hä. Roma buuj wë kamajĩĩ do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh “Simaw Serot”. † **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahãnh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajõk do ta wë hehũũm do tagado had'yyt hẽ, nahëe enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaat do hyb n'aa. Dooch rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hẽ ti Beresebu.

tabahebē karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëenh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaheer'oot sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh.

²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. ²⁵ —Sa wakãän sa hã hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä.

²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kä. Ta hã hë takawareem bä, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Doo aj'yy hejooonh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, taha-jaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hã. §

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejãä do na-ãäj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hã. ²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hã. Tadajep jawén paa bä na-ãäj hë nesaa do adäg

had'yyt hë ta hã —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hã, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hã m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Ra-her'oot do hã P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejãä.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hã m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëenh Jesus.

³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakãän, ta w'oo hã rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

³³ —Jaa ti ëen, jaa ti wakän haa? —teanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahÿ äñ ÿÿ, wakän haa —näng mäh. ³⁵ —Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'oooh doo, ti né hë wakän haa hadoo, ti né hë äñh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ënh karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mä ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh.

§ 3:27 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooonh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

Hajõk do ayyw b'ëëh mä ta takëen nabyy me. ² Ti m' hajõ m' tama metëek mä sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ëed rabajõh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nayyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëe wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä.

⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 30 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån ta tym wób. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ta jawén kä m', ta mab hë 12 hedoo do ta ma matëg hë kä, ta wób hë kä, rabeaanh

ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hã. Ta wób sa hã, sa h'yyb gó naa maa new'ëe kanarën doo, sahõnh hë takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mäh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —näng mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hë né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hã. Dooh né rakarën bä P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Taganah'ood bä bë hã hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bë hã? —näng mäh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. Ramaa newë sii hë, nayyw hë, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hã. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hë, nayyw hë, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm

* 4:12 Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hã takerii däk tii.

nanäng nä do hadoo sa hä. Hejooñh do kametaä bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ääj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyw hē rah'yy geje hōm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym saseng mahang kajäk do hadoo sa hä. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'ũũm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hä. Ti ramaa newëe P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeaak do hadoo tii –näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

–Bë gataa sooh bë bag, ji waa hood yt hä, ji jó ÿÿh do yt hä bë bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bë dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hä: Sahōnh hē sa hä da hē kejën nä doo, sahōnh hē rah'yy ganenäh nä doo, kametaä däk né da sa hä. ²³ Jé

karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëe –näng mäh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

–Taw'ääts hē baad bë matakä ti bë maa newëe doo. Bë matakëe do pénh, bë maa newëe do pénh, bë da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bë da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hē h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hä kanahën had'os doo‡ –näng mä Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

–Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷ Ta äh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëe bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hē joom k'ääts baw'ëeh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaee däk, tii b' tabeag kän. ²⁹ Ta ag wah'ëe däk bä kä, ta heen n'aa hä, tii bä kä joom näng do bak'ääd kän ta joom, joom ji nu gekää do nahëe me –näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa –näng mäh. ³¹ –Joom motaad häd

† 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 4:25 Ta ti tawén kado hōm sa hä, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

näng do tym nad'ëed is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. ³² Jääm nad'ëed its né paawä ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahänh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hä kä taw'ëed batooj kän ta hä kä, tabadahëem bäš —näng mä Jesus kyyh.

³³ Hajöng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hä P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mä sa hä rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahönh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hē, rabadoh bä m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hä nyy d' tahanäng pé panyyg gó teh'üüm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti noo gó m', tug bä kä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberéd b'ëeh hajök doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kän. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus baÿÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Öm h'yy kanap'eed! Ër da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hä taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? DooH P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hä hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nayyw hē m' tabana ta wë. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä naa tabana. ³ Tii b' né hē m' tabahe'ÿÿh. DooH m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajöo nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo

§ 4:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm.

doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ênh. Dooch ta hã hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bã, atsëm na-ãj mã tabahew'ëet kamag habong hënh, waëë jó na-ãj hë. Tak'ëp mã tageëenh, ta daaj hë m' takahej'oooh pä bäh me.

⁶ Dawëe naa m' Jesus tabahapäh bã m', waj'aa däk mã ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mã ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëe P'op Hagä Do häd gó, dooch da ÿ marejã bã! —näng mãh.

⁸ Tii d' tawén edoo mãh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mã karap'aar h'yyb nesaa do hã.

⁹ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mãh.

—“Hajõk Doo” ãã häd, —näng mãh —hajõk do hyb n'aa ããh —näng mãh.

¹⁰ Ti m' tets'ëe had'yyt mã Jesus hã tanah'eed hõm hyb n'aa dawëe karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bã naa.

¹¹ Hajõng mã too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bã. Ta tii b' mã sa waa rabahew'aa. ¹² Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus hã:

—Man'oo ãã ajëe pëe too yb hã —näk mãh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hã. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã

hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pä kãn. Hajõng mã ti too yb. ² miw mãh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mã rapehãs.

¹⁴ Ti m' too yb hagä n'aa waj'aa bong mãh. Sa panang bã, panang nedaa bã na-ãj mã ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ããs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bã kã, rabahegãã kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mãh, saroor näng mãh, baad däg mã ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kã ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ãj mãh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëe Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bã m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëe Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹ Dooch m' Jesus karën bã ta sii aj'yy ahõm bã. Hahÿÿ d' mã Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm nä a yb, a ÿÿn, a wakãan wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãats hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yyd mehÿn doo —näng mã Jesus kyyh ta hã.

²⁰ Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëej bód, Dekaporis häd näng

doo bä ta her'oot mä tak'öp hanäm do Jesus bad'oo do ta hä. Ti m' sahõnh hē maa nap'eēh do rahyb n'aa meu-unh mäh.

ÿñh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿñh

²¹ Ti m' Jesus batsög hõm bä p'aa hēnh karaj'aa ta myyj jé, tabag'eēd däk bä ta takēēn hä, hajök nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wē. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahē n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wē. ²³ Ti m' tak'öp mä tabet-sēē ta hä. Hahÿñh da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajöp. B'ēöp ÿ karēn paawä. Moo dēē ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedöp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajök mä hah'ũũm ta sii, gatat'uuk mä ta hä. ²⁵ Sa mahang ti awät mä ÿñh. Majyyw mä ta nahēēh. ¹² m' ta baab ta nahēē badäk. ²⁶ Hajök mä mediko hegäã bong do ta nahēēh. Mediko moo m' tahoop. Dooch m' rahaja bä. Ta wē hanäng do tahäj jēē né paawä m', dooch m' tahas'oo däg bä. Teg'yys mä tii bä ta nahēēh. ²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hēnh mä tabana ta wē hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dēē bä, ÿ d' ahub däk tii bä”,

näng mä ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bä kä m', nyyw hē m' dooch wäd mä ta hä ta nahēēh. Ta hä m' tahegäã bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii bä m' nyyw hē m' Jesus hegäã bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegäã wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿñh hā moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matög raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hēd n'aa ti meaanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hē hajök do sa wē, tabaheg'ääs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. ³³ Ti m' ÿñh hegäã bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wē, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wē. Kajajän mä ta ãm n'aa. Ti m' sahõnh hē m' tabaher'ood jäng ta hä. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿñh, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eēh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me. Dooch wäd a nahēē kä —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hēd n'aa ti mah'yyb panas'eēh ma matög? —näk mäh.

³⁶ Dooch m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyy hä. Hahÿñh d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hā ÿ h'yy kasadēē!

³⁷ Ti ta bahānh mā dooh m' tan'oo bā hajōk do rahōm ta sii. Jāām mā takarēn Peed, Tsijaag, Tsijaag h̄ȳj Jowāw hād nāng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bā m' Jaj-Ro tób bā kā tahapāh mā séd dó m' rarāb bā rabē bā. A'oot mā ta wób. ³⁹ Ti m' tabajēē suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hā:

—H'ēēd ti bē harāp? H'ēēd ti bē ha'oot? Karapee dooh tadajēb bā. Āȳh tii —nāng mäh.

⁴⁰ Tii bā m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejūū raban'yyh jawén paa bā m', tats'yyt mā karapee yb, karapee ȳyn, ta ma matēg ta sii han'aa doo, ti m' rabajēē p'ēē karapee hasooh hēnh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso dāk, ti m' taky hadoo ta hā:

—Tabita kūm —nāng mā ta kyyh. (“Maruus, as'ēēg g'ēēd!”), tahanāng pé m' tii.)

⁴² Tii bā m', nayyw mā tabas'ēēg gēēt, awād dāk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bā m', tak'ēp mā rameuj bong.

⁴³ Ti m' tak'ēp Jesus mejūū sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hā rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bā Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' ta tii bā naa Jesus ta ma matēg daheeh rabahōm panang tabawāng do paa hēnh. ² Saab hā kā m' tama metēēk tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hē.

Hajōk maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mā taher'oot do sa hā. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hēnh naa taher'oot do P'op Hagā Do ky n'aa? —nāk mäh. —N'yy hēnh naa tah'yy ganāng doo? —nāk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —nāk mā sa kyyh. ³ —B'aa bāh gaheh'ōōk do nado ti hahȳh? Marija t'aah nado ti hȳh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakāān? Ta ānh, bā ab'ēēh ēr pa —nāk mā sa kyyh.

Ti m' rakawajāān ta wē. Raty n'aa gesyyg dāk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē sa panang bā raweh'ēēh P'op Hagā Do ky n'aa rod. Jāām hē tabawāng do panang bā, ta wakāān mahang, ta tób bā, dooh rawehēē bā —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Doo denaa hē m' Jesus pehuuj bā ta tii bā. Jāām né hē m' pawóp its nahēē enāh do hā ta moo tadasooh rabaheho padēēk hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bā tahegāā bā.

Ta ma matēg 12 hedoo do Jesus mejūū do panyyg n'aa hahȳh

Ti m' sét panang ken'yyh bā m' Jesus ma metēēk. ⁷ Ti m' tanaēēnh 12 hedoo do ta ma matēg ta wē. Ti m' Jesus anoo mā sa hā karap'ar h'yib ne-saa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa. Pawóp hē ken'yyh mā tamejūū rabahōm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahȳ da m' tamejūū:

—Dooch d' bē mahūūm pēh, pāw hadoo pēh, ta hood hadoo pēh, ta sām hadoo pēh. Jāām hē da bē mahūūm tatu —nāng mäh. ⁹ —Jāām ub da bē saroor bē hā hadāk do bē gahōm. Bē tsyym suun hē kā bē padedēek —nāng mā ta kyyh. ¹⁰ Bē nu kajäg bā ta wób tób bā, tii bā da bē ayyw dó sa panang bē beréd hōm bā kā. ¹¹ Jé bē raganado bā, bē ramaa nanewē bā bē her'oot doo, bē ahōm sa mahānh. Sa panang bā naa bē ahōm bā bē tsyym suun bē tepyng padäg k'āāts. Tii da bē bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bā P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

¹² Ti m' rabahōm kän. Raketyng hōm. Jé pad'yyt hē m' rabaher'oot reréd hōm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajōng karap'aar h'yyb nesaa do rahebēē hōm mäh. Hajōk nahēē enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hōm, heso hōm mäh.

Jowāw nu gahem'uun do dajēp do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahē n'aa, Eróts häd nāng doo, taky n'aa napäh tii. Dawēē m' Jesus raky n'aa napēē dāk. Hahȳy d' mā ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejēp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mā sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mā ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hē raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mā sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napēē dāk bā kā ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ȳ mejūū do paa ranu gahōg hōm. Ganä wät dejēp do paa mahang! —nāng mā Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejūū do paa ramoo maso dāk, ramoo maw'yyd dāk, radawäts geēt Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta h̄ȳj Pirip häd nāng do ȳm hyb n'aa. Eróts gat'ēē dāk mā Erodija, ta h̄ȳj ȳm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hā:

—Dooch P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā magat'ēē bā a h̄ȳj ȳm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kän, tawén kawaj'āän kän ta wē. Takarēn paawä m' tamejūū radaj'ēēp Jowāw. Du daa m'.

²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mā Jowāw. Eróts mā eỹm Jowāw hā. Tahapäh mäh, baad ub né hē ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsȳt hē P'op Hagä Do wē Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newēē bā m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hē, tamen mā Jowāw her'oot do tamaa newēē bā.

²¹ Tii bā kā m', ti bahānh kā m', Erodija bawyyd kän nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd

enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mā ta karapee sa wahē n'aa, ta warahén sa wahē n'aa, sahōnh hē m' ky n'aa etsēēh do Garirej hāj n'aa bā naa. ²² Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mā maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-āāj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hā:

—Mets'ēē hā ŷ makarēn péh. ŷ anoo né da a hā —näng mā ta kyyh.

²³ P'op Hagā Do hād gó m' ta ky däng:

—Metsēē pé hā ŷŷ, ŷ anoo né da a hā. Wē ŷ hanäng do uuh ŷ anoo da a hā, makarēn bā. Né hup ŷ né hē tii —näng mā Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ŷŷn wē tabeaanh hyb n'aa tet-sēē pé Eróts hā. Ti m' ta ŷŷn ky hadoo:

—Mets'ēē Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nyyw hē m' maruus matēēh p'aa hēnh. Ti m' tabets'ēē kån:

—Na, ŷ karēn nyyw hē mabanoo hā ŷŷ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mā maruus kyyh Eróts hā.

²⁶ Ti m' tak'ēp sa wahē n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nyyw hē m'

tamejūū warahén see Jowāw tadaj'ēēp hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ēēs doo hēnh, tadaj'ēēp mā Jowāw, tanu gahōg hōm mäh. ²⁸ Tamanaa mā ta hood gó, tan'oo dāk mā maruus hā. Ti m' maruus gado dāk, tan'oo däg kån mā ta ŷŷn hā kā. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matēg ky n'aa napēē dāk bā m', rabana rabeheēn ta hub. Ti m' ti m' radasuun jēng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do rababaaj nā Jesus wē. Ti m' rabaher'oot ta hā sahōnh hē rametēēk doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wē heg'āās doo. Séd bā m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hā:

—Hamäh, ēr ah'ūūm ta wób rabedoh hēnh, bē kameh'āāk hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hē m' rabahōm marakate gó ta wób rabedoh bā paawä. ³³ Ta wób mā rahapäh raban'yyh. Ti m' sahōnh hē panang bā naa rabahōm ta takēēn hā sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapäh bā m', tat'yyd mehīn mā sa hā. B'éé hagā n'aa tamah do hadoo mā ta hā. Ti m' hajōng ky n'aa tama met'ēēg kån sa hā.

35 Tũũh däg bã kä m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tũũh däg —näk mäh. —Dawëë hỹỹh. 36 Mamejõ hõm hajõk doo, panang tabanäng bã, sét ken'ỹyh rabaj'eenh hënh na-ããj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mã sa kyyh.

37 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —Ãã né hë g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa pãw? —reaanh mäh.

38 Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë pãw? Bë hegãã —näng mã ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ããs, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pãw. Pawóp its tah'ỹỹb —näk mã sa kyyh.

39 Ti m' Jesus mejũũ ramejũũ hajõk do rabehyy b'ëëh hyb n'aa jawii jó. 40 Ti m' rabehyy b'ëëh, 50 ken'ỹyh mã ta wób, 100 ken'ỹyh mã ta wób ketyn hõm doo.

41 Ti m' Jesus basog däk pãw, tah'ỹỹb na-ããj mäh. Hỹ pong jé taty däng bã m', P'op Hagã Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ããts hë Ee. Man'oo däk ãã tä, ãã waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebãh bong, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kä. Tah'ỹỹb

na-ããj né hë m' pawóp had'os do tetyn hõm né hë m' tii d' ënh. 42 Tii bã kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enã hõm mã sahõnh hë. 43 Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. 44 Hawëë bong doo, 5 miw mã ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹỹh

45 Ti m' nyyw hë ta ma matëg Jesus mejũũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahõm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajõk do sa hã. 46 Takedëë hõm do jawén paa bã m' tabasëëk mã waëë jó P'op Hagã Do sii taber'oot hyb n'aa.

47 Tabadajuu däk bã m', karaj'aa hoo gad'oo bã kä m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hë m' Jesus bayyw gëët. 48 Ti m' tabaheg'ããs, dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kãn sa wë tamii pong jó. Jesus tabëëj paawã m', 49-50 rabahapãh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mã rabeỹỹm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëëng paa red'oo mäh.

Ti m' nyyw hë m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eỹỹm manäh! Ỹ ti hỹỹh —näng mäh.

51 Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh. 52 Dooh

* 6:44 Dooh m' taketsén bã ỹỹj, karepé.

rah'yy gah'ood nä bä Jesus hä, päw tapehuuj né paawä. Doo rah'yy genä bä.

⁵³ Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kån. Tii bä m' rabahũũ jad kån. ⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëë kån Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramena hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jé pad'yyt hë hëej Genesaréh w'oo hä hanäng doo bä naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jé pad'yyt hë Jesus nu kejak bä m', panang rakahet'aa bä m' ramena bëëh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejak hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do moo kejak doo, heso padäg kån mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hë. Doo m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³ (Parisëw, sahõnh hë Judah buuj wób na-ããj hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä, sa wahë makũ mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jé. ⁴ Rabana bä jé sa waa hets'ëë do paah,

doo rawa bä, dooh rawëë bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makũ mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä rabeanh Jesus hä:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makũ rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëëh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁷ Doo keh ÿ tado bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo. Bë wareem däg bë wahë makũ metëëk do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejũũ doo bë eréd hõm doo, bë wahë makũ mejũũ doo da bë bad'oo hyb

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahãnh rakarën rabawëëd däk. Sa hä, tii da ji adoo bä, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13

n'aa kã. ¹⁰ Hahỹỹ da Mosees metëek do paa P'op Hagã Do mejũũ doo: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ỵn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ỵn ky n'aa wasee doo.”[§] ¹¹ Tii d' né paawã ta kyyh, ta see hado dãk bë metëek doo —nãng mã Jesus. —Hahỹỹ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ỵn hã taky hado bã, ‘Hã ỵ naa magadoo do pan'aa paawã, P'op Hagã Do matym n'aa dãg tii. Dooch bë hã ỵ an'oo wãd bã’, taky hado bã, ¹²⁻¹³ tii bã, ta tii d' ky hadoo doo, dooch ji mejõ wãd bã ta ỵn, ta yb tamasa”, nãk bë kyyh. Hajõng nã tii d' bë bad'oo doo —nãng Jesus. — Bë wahë makũ ma metëek do bë ky sũut do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagã Do mejũũ doo —nãng mã Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do sa hã.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajõk do ta tii bã hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genã da ỵ her'oot do hã: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa dãk P'op Hagã Do hã. T'õp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa dãk do P'op Hagã Do hã —nãng mãh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëë hõm hajõk do sa hã. Ti m' tób gó tabajëë suun jawén paa bã ta ma matëg rabeaanh ta hã ta ti taher'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hã:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? — nãng mãh. —Ji hã hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa dãk P'op Hagã Do hã. ¹⁹ Ta ti dooch tajëë bã ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooch ji nas'aa bã P'op Hagã Do hã ji noo gó hejëng do hyb n'aa —nãng mãh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ããts mã sahõnh hë baad ub ji waa. Dooch m' ti haj'aa tado bã ji nas'aa bã.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa hennyh do hyb n'aa ji nas'aa dãk P'op Hagã Do hã. ²¹ Tii d' ỵ wén her'oot, t'õp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagã do ji ỵm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'ũũm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa nãng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejãã doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wãt doo kã. ²³ Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa dãk P'op Hagã Do hã —nãng mã Jesus kyyh ta ma matëg sa hã.

Ỵn ta s'ee hënh naa ta

‡ 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

§ 7:10 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

toogky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

24 Ti m' ta tii b' naa Jesus bahôm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. Dooh m' takarën raky n'aa napëë bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿÿnh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿÿnh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

27 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿÿnh hä.**

28 Ti m' ÿÿnh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä ÿÿnh kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'aar

h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

30 ÿÿnh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehääg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿÿh

31 Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ääj hë ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëënh.

32 Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

33 Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hä, hajök do sa mahänh. T'ii hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

35 Tii bä m' nanyw hë m' aj'yy nabuuj genä padëëk, ta nag'aad na-ääj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

36 Ti m' Jesus mejüü rana-her'oot hyb n'aa ta wób sa

** 7:27 Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ÿÿnh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bä tamasaä bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

hã. Nabuj keh'ũũm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejõ paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hẽ m' rameunh Jesus mo haj'aa hã. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hẽ tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatemah do sii hẽ nabuuj genä padëek, ner'oot do sii hẽ er'ood padëek tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajõk do rakata padëek p'aa hẽnh ãnh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehĩĩn hahÿ ãr wẽ kata pad'ëek doo. Tama-woob däg ta ãh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh —näng mäh.

³ —Dawëe naa ta wób rabana. ÿ mejõ bä rababaaj hõm sa gó, naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëe bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beanh:
—Nyy hẽ päw bẽ wẽ? —näng mäh.

—Ti anäng setsi —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejũũ hajõk do rabehty b'ëeh tũũ. Ti m' tabasog däk päw, ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kãn, tets'ëe hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kä. ⁷ Tah'ÿÿb na-ããj mä ti anäng mä sa wẽ. Ned'ëed its mä ti tah'ÿÿb. Tii da né hẽ m' taky n'aa d'oo ãnh tii. Ti m' tamejũũ ta ma matëg rabets'ëe hõm hajõk do sa hã. ⁸ Tii bä kä m', sahõnh hẽ m' rabawëe bong. Wog enä hõm mä sahõnh hẽ. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ⁹ 4 miw mä ajyy tahyb n'aa pé ti hawëe bong doo.

Hajõk do hã Jesus kedëe hõm jawén paa bä m', ¹⁰ tagatsëg sooh mä marakate gó ta ma matëg sa sii hẽ m'. Ti m' rabahõm Daramut häd näng do häj n'aa hẽnh.

¹¹ Rakajaa bä m', Pariséw rabana ta wẽ. Hajõng mä reaanh ta hã. Jesus rametyy hyb n'aa ramejũũ mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wẽ hã.* ¹² Ti m' tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hẽ da hẽ habong do rabetsëe hã ÿÿ ÿ pahuunh

* **8:11** Jesus wẽ Pariséw rakamaj'ĩ. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do mejũũ do Jesus tado bä. Sa hã péh, dooh Jesus haja bä wẽ hã tapahuuj bä, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuuj bä wẽ hã. J'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa Jesus wén manetëeh sa hã rakarën do paawä.

hyb n'aa sa matym haj'aa — näng mäh. —Dooch ÿ metëeh pé ta heen n'aa hahÿ sa hã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä ta kyyh.

¹³ Tii bä m' Pariséw taberéd b'ëëh, ti m' p'aa hënh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hõm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh ra-her'oot do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mä ramahũüm sa waa pãw. Jããm hë sét its mä pãw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Eróts sa pãw makuj n'aa mahãnh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ër wë pãw. Tii d' tawén edoo† —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëëd hyb n'aa pãw bë mabaan hõm bë banäng? —näng mäh. —Dooch tagah'ood nä bä bë hã? Dooch bë h'yy kadawuung nä bä? —näng mä ta kyyh sa hã. ¹⁸ —Bë matym enä né paawä, dooh bë hapëë bä. Bë nabuuj genä né paawä, dooh bë maa

napëë bä. Bë mabaan ¹⁹ 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo?

—¹² kawaju mad'aak —näk mä sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eaanh ënh:

—Setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hã:

—Dooch bë h'yy genä nä bä? —näng mä ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nä däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bä panang bä. Ti m' ramanaa mä ta wë aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëë mä Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso däk ta moo hã, tamahũüm mä dawë hã panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo däng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mahapëë däk? —näng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'ããs, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ÿ hapëë nä bä. ÿ hapäh habong doo. B'aa hadoo hã ÿÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hã ënh. Ti m' ta matym baad däg kä. Baad mä tabahapäh tii kä. Dooch m'

† **8:16** Dooch rah'yy kadawuung bä panyyg gó Jesus her'oot do hã. Jesus hã Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahé bá Jesus P'op Hagä Do t'aah tado bá. Nayyw hë jé pad'yyt hë takah'ũüm ranu mer'oot do ky n'aa. Pãw makuj nayyw hë takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

taty gadajuu wäd bä kä. ²⁶ Ti m' Jesus mejüü tababaa j hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooch m' takarën myyj hënh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m', õm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo,‡ P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü rana-her'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bä m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa

na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do na-ããj hë, ÿ da rahyb n'aa wa-reem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa taba-her'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—Jëep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh.Š —Dooch mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ããj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bä na-ããj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooch da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä.

‡ 8:29 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. Š 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hë, tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä? —näng mäh. ³⁷ —Dooch ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ääj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hã hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta wób babä er mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kån waëe p'op

nu däk do hã. Sa mab hë m' t'ii hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³ Tak'ëp mä ta sa-roor gabar'ëeng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. Dooch m' badäk hahÿÿ bä hajaa pé sa-roor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä er hã! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁶ (Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nanyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hã m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nanyw hë m', raty kaw'ööd bong bä m', raba-heg'ääs bä m', jääm hë Jesus rahapäh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejöp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do taheer'oot doo? — näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeanh ta hã:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do raheer'oot? — näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hë, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hë. Tii bä rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hã. Tii d' né hë takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hã* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ÿ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ÿ na-ããj da hajõng ÿ ahoop da. ÿ rahyb n'aa wareem da na-ããj hë —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajök mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵ Tii bä m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hã:

—H'ëed p'ãã ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk —näng mäh. —Doo ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hã tabadäng bä, tũũ tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tæg kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hã rabahabëe hõm hyb n'aa. Doo rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hã.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajõo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hã, hã ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tũũ. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beanh ta yb hã:

—H'ëed pénh tabadäk ta hã? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hë ta hã —näng mä ta yb kyyh. ²² Hajõo nuu

* 9:12-13 Eriij tahanäng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hë tii.

me karap'aar h'yyb nesaa do dahew'eës tũũ tēeg hõõ me, tame na-ãaj hē. Takarēn tadaj'ēep. Mahaja bā, mado hõm. Mat'yyd mehĩn āāh — nāng mäh.

23 —Ȳhaja bā? —nāng mā Jesus kyyh. —Doohejoonh pé P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh pé hā —nāng mäh.

24 Ti m' nanyw hē pahēew yb ky hadoo:

—Ȳh'yy ka'eeh né hē —nāng mäh. —Man'oo tak'ēp ȳ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ȳ ky nasēm hyb n'aa! —nāng mäh.

25 Ti m' hajōk waj'aa padēek sa wē rabaheg'āās hyb n'aa Jesus hapāh bā m', nanyw hē m', hajōk do kaj'aa do rabaheg'āās do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anā pahēew hā hadāk doo! Doohe da ta hā madēē wād bā! —nāng mā Jesus kyyh.

26 Ti m' tak'ēp mā karap'aar h'yyb nesaa do geēj wāt. Ti m' tak'ēp tabahehats wāt, ti m' tabanā kån pahēew hā hadāk do paah. Ta wób sa hā m' pahēew dajēp. Bag hēnh mā tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajēp rawén ed'oo. 27 Ti m' Jesus moo takyg sēek. P'op mā tabag'ēed däg kån.

28 Ti m' Jesus tób gó tabajēe suun jawén paa bā, sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeaanh ta hā:

—H'ēed hyb n'aa āā wén nahajaa āā habēē hõm bā

karap'aar h'yyb nesaa doo? —nāk mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām hē P'op Hagä Do ji ky n'aa etsēe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ãaj hē] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —nāng mā Jesus.

30 Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej hāj n'aa me m' ratabēs. Doohe m' Jesus karēn bā ta wób raky n'aa napēē bā rabaym doo, 31 ta ma matēg tama metēek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ȳyh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó. Ȳ radaj'ēep da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā ȳ ganā wāt da p'aa hēnh —nāng mā Jesus ta ky n'aa hā.

32 Doohe m' rah'yy genā bā ti tahe'oot do sa hā. H'yyb e'ȳym mā rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahȳh

33 Ti m' rakajaa Kapar-Naũm hād nāng panang bā. Tób bā tabajēe suun bā m' teaanh mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—H'ēed p'āā ti bē ky ked'aak ta tyw n'aa me, er mana me? —nāng mäh.

34 Doohe m' raky gado bā. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo dāk bā raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Jé karën pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ãäts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ãäts hë sahõnh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo taky gëet sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hã ÿ mejüü do ti na-ãäj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hã.

³⁸ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Dooch hät ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bä —näng mäh.

⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hät ÿÿ gó bë hã, hata ÿÿ bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hã.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hã ranu hüü däg bä ji radawäts tu tame t'õp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hã da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ãäts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ïï hënh mahõm bä, tëeg hõo nadëek do mahoop da had'yyt hë. [⁴⁴ T'ïï hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ïï hënh tëeg hõo dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä magakyd hõm. Taw'ãäts hë matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a tsyym. [⁴⁶ T'ïï hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ïï hënh tëeg hõo dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä a matym mado nyyh. Taw'ãäts hë mabasëek hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ãäs doo hënh, sét a matym, jé ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm

P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh pawóp hē tado bā a matym. ⁴⁸ “Tīī hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. Tīī hēnh tēēg hōō dooh tadäg bā”† —nāng mā Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

Sahōnh hē ma matēk yīy P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hā, sa h'yyb tym banyyw dāk hyb n'aa ta hā, ta dab P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw dāk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'āāts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēēd wād bā, taw'āāts hē nado wād. Ti hadoo né da bē hā. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bē babok bē da hadoo do wē. Baad bē babok do bē da hadoo do wē gawatsiig bā, taw'āāts hē nado wād —nāng māh. —Taw'āāts hē h'yyb nyww gó bē baboo had'yyt hē bē da hadoo do wē —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

10

Dooh ji yīym ji eréd hõm bā do panyyg n'aa hahyīyh

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atsēg hõm mā tamii Joradān hād nāng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah hāj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajōk mā ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metēēk mā sa hā.

² Ti m' Parisēw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahyīy da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hõm bā ta yīym? —nāk māh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā ēnh? —nāng mā Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii dāk ji yīym ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejō hõm tabahõm hyb n'aa —nāk mā Parisēw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wāt ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —nāng māh. ⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bā. Sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy yīynh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kā, aj'yy kā, ta yb, ta yīyn mahānh kā, sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta yīym kā. ⁸ Takatēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta yīym daheeh”,* nāng māh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado dāgkän. ⁹ Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mā Jesus kyyh Parisēw sa hā.

¹⁰ Tób bā kā m' ta ma matēg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta yīym heréd hõm doo, tii bā yīynh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see yīym sii he'yīyh do hado dāk tii. Ta yīym paa tah'yyb

† 9:48 Tīī hēnh ji ahob had'yyt hē, tahanāng pé tii. Isajas 66.24 hā takerih do hā tabeh'ūūm. * 10:8 Genesis 2.24

rejãã —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëë däg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mã Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bã ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ããs do karapee tado bã da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mã Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bã m' sa nu gad'oo bã m' tamoo däng, taky n'aa edëë boo kãn mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bã m', ana mã aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo

edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kã? —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ÿ mabanäng? —näng mäh. —Jããm hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooch ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn”† —näng mã Jesus kyyh ta hã.

²⁰ —Ma matëg! —näng mã aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hë ta tii hã —näng mã ta kyyh Jesus hã.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahãn wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sët hë ti hawät a hã —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëëm hõm sahõnh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bã hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mã Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón gëët. Ti m' ahõm mã Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

23 Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:
 —Hejooñh né hë wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hëñh Jesus ky hadoo sa hã:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñh né hë ji hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

25 —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahãñh tabahejooñh wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

26 Ti m' ti bahãñh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hë m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ëñh ti P'op Hagä Do wë hasëek ëñh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né hë ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõñh hë ãã beréd hõm a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hëp ÿ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ãäj hë heréd hõm

pé ta tób, heréd hõm do ta wakãñh, ta ãñh, ta yb, ta ÿÿñ, ta taah, ta joom banäng doo, 30 ta bahãñh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakãñh, ta ãñh, ta ÿÿñ, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ãäj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. 31 Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kãn da —näng mä Jesus kyyh sa hã.

P'aa hëñh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus rabahõm Jerusarëñh hëñh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ïï hëñh Jesus bahõm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hëñh Jesus naëëñh ëñh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hã ta mo n'aa. 33 Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarëñh hëñh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëej däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do sa moo gó na-ãäj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ

† 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarëñh hëñh Jesus bahõm doo, t'ïï hëñh Jesus majïï rababok sa h'yyb.

da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴—Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kân —näng mäh. —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kân —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Tsijaag, Jowāw daheeh ret-sëe do panyyg n'aa hahÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hadoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Äã karën paawä manoo äã etsëe do a hä —näk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë karën hä ÿÿ? —näng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Äã karën paawä tak'ëp makabaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh äã see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me äã seeS —näk mä sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapëe bä ti bë etsëe doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ÿ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hä.

³⁹ —Äã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop doo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh. ⁴⁰—Hÿÿkä, ta ti bë etsëe do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo.

P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëe doo, rah'yy kawaj'ään bong Tsijaag Jowāw sa wë.

⁴² Ti m' Jesus naëej nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. ⁴³ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa.

⁴⁴ Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. ⁴⁵ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ääj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

S 10:37 Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

46 Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëër tetsëë hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hä. 47 Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëënh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yzyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! ** —näng mäh.

48 Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yzyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

49 Ti m' Jesus baym.

—Bë naëej! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hä:

—Tseebe wäd! P'op as'ëëg g'ëed! Õm tanaëënh! —näk mäh.

50 Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg geët, ahöm mä Jesus wë.

51 Ti m' Jesus beanh ta hä:

—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Ma matëg! ÿ karën ÿ begãã däk —näng mäh.

52 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nyyw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. 2 Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë manaa wawëë hë —näng mäh. 3 —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nä”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

4 Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kån tób w'oo hä. Tób noo hä m' takahõ. 5 Ti m' rabas'oot

** 10:47 Sa h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, “Dawi panaa” ramaneëënh na-ããj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëënh, ta hä pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

bä m', p'eets hē hab'ēeh do rabeaanh:

—H'ēed ti bē hab'ēeh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hē m'. Ti m' rabanoo ramahūūm. ⁷ Ti m' Jesus ma matēg ramana kån Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ēeg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsē sa hā padēek do paa rat'ēeg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ēeg hōm mä ta tyw n'aa me.* ⁹ Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ūūm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mä tak'ēp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsē! —näk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edēng da ér wahē makū Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo‡ —näk mäh. —Hÿ pong jé hawät do hā ää j'aa etsē! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarēnh bä Jesus bajēē suun kån. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tabegää däk mäh. Tug bä däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hē m' tabahōm ta s'ee hēnh, Betanija häd

nāng doo hēnh, raba'yÿh hyb n'aa m' tii bä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēem do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawēē naa m' tabahapäh joom wiigo häd nāng doo. Tahēg'ääs mä teag bä. Dooh m' ta hā, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb.§ ¹⁴ Ti m' joom hā taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! Dooh d' a ag repoo wäd bä! —nāng mäh.

Ta ma matēg ramaa napäh mä ta kyyh joom hā.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hēnh Jerusarēnh bä, Jesus bajēē suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bä hes'ēem doo, hets'ēē do na-āāj mäh. Ti m' tabaūūj bēeh dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Guri-i hes'ēem do tyng n'aa na-āāj mä taūūj bēeh. ¹⁶ Dooh m' tan'oo bä ramatabēj bä wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hā tama metēek bä m' taky hadoo:

—Nepäh bē hā kerih do P'op Hagä Do kyyh? —nāng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yÿ ji maneēēnh da sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do hā

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē n'aa ragadoo bä. Ratsebé, raweh'ēeh do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hā takerii däk do hā rabe'h'ūūm.

‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hā pé edaa däk Jesus du doo do Isaraéw buuj tabag'ääs doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hā ji aw'yyt né hē pawóp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'oot do sa waa tii.

Ti ti Jesus esoos do tabepóh hyb n'aa paawä. ** **11:17** Isajas 56.7

raky n'aa etsëē do tób n'aa"^{**}
—näng mä Jesus. —Hÿÿ kä,
baretsëg tób n'aa hado däk bë
an'oo bã! —näng mä Jesus
kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób
n'aa yt hä moo heb'ooh do
sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa
jaw'yyk do ma mehetëk do
na-ãäj mä raky n'aa napëē
kän mä ta tii. Ti m' ratyw
n'aa esoos mä radaj'ëep hyb
n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm
do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm
mäh, hajök mä gen'aak Jesus
metëëk do hä.

¹⁹ Ti m' tug bã kä m'
Jerusarënh Jesus raberéd däg
kän, ah'ũũm kän mäh.

*Baad ji h'yy ka'eeh do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

²⁰ Jati pé báp paa m',
Jerusarënh hënh rabahöm bã
m', joom wiigo häd näng doo
me m' ratabës. Tsawyy häng
mä sahõnh hë m' rabahapäh.
²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë
däk mä Jesus ky hadoo do paa
joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —
näng mäh. —Tsawyy häng
joom mawas'ee häng doo —
näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do
hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh.

²³ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ
her'oot doo: Hahÿ waëē hä
ky hadoo péh: “Ahöm, ahob
tame”, hanäng péh, P'op Hagä
anoo ti ta hä, ta hä baad
tah'yy kae bã, P'op Hagä Do

ky däng do taky nasëew bã
ta h'yyb gó. ²⁴ Ti hyb n'aa
bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë
gadoo né da sahõnh hë P'op
Hagä Do hä bë ky n'aa etsëē
doo, baad bë ky dahé bã, bë
ky nasëew bã bë hä tanoo do
hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa
ets'ëē bã, tanyy bã bë h'yyb gó
baad nadoo do bë da hadoo
do wë, taw'ääts hë pooj jé bë
hyb n'aa mabaan hõm tii, bë
Yb hÿ pong jé hawät do hyb
n'aa mabaan hyb n'aa nesaa
do bë hä na-ãäj hë. [²⁶ Bë
hyb n'aa manabaan hõm bã,
dooh na-ãäj hë bë Yb hÿ pong
jé hawät do hyb n'aa mabaan
bã nesaa do bë moo bok do
paah —näng mä Jesus kyyh.]

*Jesus hä reaanh doo, jaa
ky gabuuj rahanäng do panyyg
n'aa hahÿÿh*

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarënh
hënh. Jesus bawät bã m' P'op
Hagä Do tób n'aa wahoo gó,
kahadë doo gó, kajaa mä ta
wë P'op Hagä Do tób n'aa yt
hä moo heb'ooh do sa wahë
n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk
do ma mehetëk doo, Judah
buuj sa wahë n'aa hedoo do
sii hë. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta
hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo
hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky
gabuu j gó hahÿ mamoo wät
doo?^{††} —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa
hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë
her'ood bã, tii bã ÿ baher'oot
bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ

^{††} **11:28** Hes'ëem do Jesus hebëē bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb
n'aa na-ãäj hë rawén eanh. Jesus hä he'anh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëem do
rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bã Jesus bad'oo doo.

moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo –näng mäh. ³⁰ –Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bē her'ood hā ÿÿ –näng mäh.

³¹ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

–Hÿ pong jé hawät do kyy gó er noo bā, teanh da er hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, näng da.

³² Ajyy kyy gó er noo bā, hajök do kawaj'ään da er wē –näk mā sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hā m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

–Dooch āā hapēē bā – ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

–ÿ na-āāj né hē, dooh ÿ her'ood bā ky gabuuj näng do hā ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo – näng mā ta kyyh sa hā.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hā.* Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

–Hÿ hadoo ajyy bejoom hōm uwa häd näng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bēeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu dāk do joom hagā

n'aa tyng. Ti tabahaēēj dāk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta danäh bahōm dawēē. ² Joom ag wah'ēē däg bā kā, ta danäh mejūū ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawā joom ag wób.

³ Ti takajaa bā kā, ramaso dāk, rahewyyh, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ⁴ Tii bā ta danäh mejūū ēnh ta seeh. Tii kā ranu ganabooh, rarahejāā tii. ⁵ Ti tamejūū ēnh ta seeh. Radajēēb kän tii. Ti ta danäh mejūū nā hajök. Tii b' sa wób rahewyhy bong, sa wób raneboh bēeh.

⁶ Sēt hē mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahān do tii. Ti tamejūū. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ēēh da”, näng mā ta h'yyb gó.

⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapäh bā raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bā, er dajēēb! Er ma däg da tii bā kā hahÿ joom banäng doo”, näk mā sa kyyh.

⁸ Tii d' né kā, ranaboh jad kän. Dawēē radawäts hōm joom bahānh –näng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hā.

⁹ Ti m' teanh sa hā: –Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kā? –näng mäh. –Ana da, tadej'ēēp da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaēēnh tii bā –näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

–Dooch bē ner'ood bā g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih

* 12:1 Ta hā kamaj'ī doo, ta hā he'aanh do sa hā ti tabaher'oot.

doo? "Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hã tii",[†] näng kerih doo – näng mäh.[‡]

¹² Tii bä kä m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hã. Ti hadoo né hë, e'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hã, ti hyb n'aa m' Jesus mahãnh rabahôm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta jawén kä m' ramejũũ Pariséw wób, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ääj mä Jesus wë. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

–Ma matëg! –näk mäh. –Äã hapäh ôm. Baad ub mabawät. Dooh daap ma-menä bä. Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëëk bä. Dooh maky n'aa

ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëëk doo. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hã mama metëëk doo –näk mäh. –Ti hyb n'aa –näk mäh –ää mamaher'ood. Taw'ääts hë a hã, ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã?[§] –näk mäh. ¹⁵ –Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bä? Nyy da a hã? –näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hã:

–Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? –näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

–Na moweed denaari ramaneënh doo. ÿ megää –näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hã. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hã:

–Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? –näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

–Sesa heen n'aa, Sesa häd –näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë^{**} –näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

[†] 12:11 Saaw-Mo 118.22-23 [‡] 12:11 Ti pä tahanäng péh, ta daaj hë né m' ti takaher'oot.

[§] 12:14 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. "Dooh ji epaag bä Sesa hã" taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hã. "Ji ep'aak né hë" Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñh né hë ta hã reaanh doo. ^{**} 12:17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿh

18 Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 19 Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 20 —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mäh. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. 21 Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makū ÿÿm paah. Ti na-ãnj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. 22 Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëëg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

23 Ti m' rabeaaj kån Jesus hã:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hã, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do

hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ãnj hë —näng mäh. 25 —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Äãs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,†† näng mäh. 27 —Dooh, “Abaraãm makū hagä, Isak makū hagä, Jakóh makū hagä”, tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'ëp bë h'yy gatemah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hã.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿh

28 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus da-heeh. Ta hã m', baad mä Jesus ky gadoo sa hã rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da

hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ër hagã n'aa, sét né hë. ³⁰ Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me",[‡] näng mäh. ³¹ —Hahÿ ta seeh: “Makahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”[§] —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooch tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahänh —näng mä Jesus ta hä.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —näng mäh. —Sét né hë ti P'op Hagä Doo. Dooch ta see péh —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Doo tak'ëp ji kamahän, tak'ëp ji h'yyb däk ta hä. Ji h'yyb tym gó naa né hë, sahõnh hë ji hajaa doo me né hë ji kamahän ta hä. Ji kamahän né hë ji da hadoo, ji hä ji kamahän doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hä bahänh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hë paawä P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh takarën doo da. P'eets hë

paawä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahänh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majÿ ÿ nes'ëem bä kä’ ”,^{***} näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?^{†††} —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagä Do

[‡] **12:30** Dew-Teronom 6.4-5 **§** **12:31** Rewitikos 19.18 ^{***} **12:36** Saaw-Mo 110.1 ^{†††} **12:37** Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hë ti Jesus.

panyyg rayd naherot doo bā ragen'aak ratooj bā hyb n'aa jewyk do rabahetonh bā. Ratsebé do tā n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bā rabahetonh bā ratooj bā —nāng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bā h'yy kamep'ëeh, bāp péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bā —nāng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da —nāng mäh Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonh do dawëe bā. Ti m' tabaheg'ããs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëënh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —nāng mäh. ⁴⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —nāng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanāng do paats —nāng mäh Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bā m' P'op Hagä Do tób n'aa bā naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:
—Mahegãã, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anām hahÿ tatama n'aa! —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:
—Mahapäh hahÿ tób yb —nāng mäh. —Dooch da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —nāng mäh.

³ Ti m' waëe joom oriib banāng doo hënh Jesus rabahõm kån. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bā Jesus bahāng bā, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowāw, Ān-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' ma her'oot do tadu dāk? H'ëed hado da tabedaa dāk do heen n'aa? —nāk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hã wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, nāk da sa kyyh. Hajök da rawedii —nāng mäh. ⁷ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bā. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nā bā badāk hahÿ bahëej jëng doo —nāng mäh. ⁸ —Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da hāj n'aa see babuuj sa da heeh. Hāj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hāj n'aa

see sa wahë n'aa wë. Hajõng hãj n'aa bã k'ããts katajuus da, sah na-ããj da anãng. Badãk hahỹ bahëej jëng do du dãk do metëë n'aa d' tii. Ajãn pooj jé ta mahỹj ganyyh do hadoo da tii —nãng mã Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bë kanã sa mahãnh —nãng mãh. —Bë da rahaëënh panang enãh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp ÿ n'aa bë da ramahũm sa wahë n'aa wë, hëej bagã n'aa sa wë na-ããj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã —nãng mãh. ¹⁰ —Badãk hahỹ gawatsig pooj jé, P'op Hagã Do T'aah panyyg hanãm do jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm sahõnh hë hãj n'aa babuuj sa hã —nãng mãh. ¹¹ —Bë ramoo maso hõm bã, bë raheaj bã bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manã bë her'oot péh. Bë her'oot bã, bë her'ood bë hã P'op Hagã Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagã Do Sahee da ti her'oot doo —nãng mã Jesus sa hã.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hỹj nãng do ta hỹj tan'oo dãk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nãng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa ÿn wë. Rahaëënh da

ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajããn da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿj, tadajëb bã kã, edëb had'yyt hë da hỹ pong jé P'op Hagã Do pa —nãng mã Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagã Do tób n'aa rejãã doo, P'op Hagã Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagã Do tób n'aa bã tahëë dãg bã bë hapëë bã, taw'ããts hë Judah buuj hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banãng hënh. (Sahõnh hë hahỹ ner'oot doo, taw'ããts hë ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hã nyy d' Jesus hanãng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapãh bã, taw'ããts hë jajé p'op tób gadãk do jó hasooh péh, nyyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawãt doo. Taw'ããts hë dooh da tajëë bã ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawã —nãng mãh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kã ti noo gó kã!† —nãng mãh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badãk hahỹ P'op Hagã Do pahuuj wãt noo gó naa, dooh nã paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kã dooh ti tahado wãd bã kã. Ti hyb n'aa da, bë ky

* **13:14** Maah-Ko erii wãt ta tii, Daniëw erii wãt do hã Jesus beh'ũm do hyb n'aa.

† **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hã, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa.

n'aa ets'ëē P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bä, papÿÿj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bä. ²⁵ Sagõoh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ²⁶ Ti noo gó kã

da sahõnh hë da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä kã wë puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.§ ²⁹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da —näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.**

³¹ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëej jëé né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëej bä —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëë bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hë dooh ÿ hapëë bä. Jääm né hë Ee hapäh. ³³ Dooh

† **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahëem noo gó, hajõng do häj n'aa bä ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hënh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bä. Ti hyb n'aa ta ti

ky n'aa gó Jesus beh'üüm ta panyyg. *** **13:30** Jesus hä reaa wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. ³⁷ ta baab jawén paa bä, hahÿ Jesus her'oot do jawén paa bä, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paah. Sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bä.

da bē hapēē bā ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. ³⁴ Aj'yy karom näng do ta s'ee hēnh hahōm do hadoo tii. Tabahōm pooj jé tamejūū ta karom sahōnh hē rabahag'āās hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hā ramoo bong do hā. Tamejūū na-āāj hē tób noo hag'āās doo, baad tabahag'āās hyb n'aa. Dooh raheen n'aa enä bā ny noo gó sa kariw n'aa matēēh. ³⁵ Ti hadoo bē hā kã. Taw'āāts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Dooh da bē hapēē bā ŷ matēēh bā, tób danäh matēēh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooh ji hapēē bā tób danäh kajaa bā, tug bā, atsēm, atsēm ub, tapaj'ēē bā. ³⁶ Dooh taw'āāts hē tado bā bē h'yy gatamah bā tób danäh nayyw hē takaja bā —näng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ŷ bedoo bē hā, sahōnh hē sa hā: Baad bē gadaa, baad bē matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ŷñh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahŷh

¹ Ti m' pawóp nä m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mä

ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bā m', radaj'ēēp hyb n'aa kã m'. ² Rakaner'oot bā m' raky hadoo:

—Dooh da er dajēēb bā Pas-kowa noo gó, hajök do er wē rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

³ Ti m' panang Betanija häd näng doo bā m', Simaw saraa hā däk do paa tób bā, sa waa tyng hā m' Jesus basooh bā m', ana mä ta wē ŷñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ēēb mä ta hood. Tak'ēp mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ēēb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatēh hōm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'āān bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Häd n'aa tarejää tii? ⁵ Taw'āāts hē paawä takes'ēēm. Tak'ēp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawä kas' uut do sa hā —näk mäh.

Ti m' rabahajēēw wät ti ŷñh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hajēēw manäh! Na magēd ti ŷñh —näng mäh. —Tak'ēp baad hadoo do tamoo wäd wät hā ŷñ. ⁷ Kas' uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Bē h'yy kajäk bā bē banoo sa

* **14:1** Pas-kowa ramaneēēnh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehñn doo, Esit bā naa rabah'ūūm noo gó. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó ranaheb'ooh b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē pāw makuj tamah doo. Séd hā rataheb'ēēs.

hã. Ý ti hÿÿh, dooh bë ma-
hang had'yyt hẽ ý awäd wäd
bã —näng mäh. ⁸—Tahajaa do
né hẽ ti tamoo wät hã ýÿ. Ý
radakä jëë pooj jé buu benäw
n'aa tii d' nuh ýÿ gó tah'ook
doo —näng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ý né hẽ hahÿ ý
her'oot doo: Jé pad'yyt hẽ
badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do
T'aah panyyg hanäm do raba-
her'ood hõm bã, raheer'oot da
na-ãj hẽ hã ýÿ hahÿ ýÿnh
moo wäd wät do ky n'aa, ji
hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã
—näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd
näng doo, 12 hedoo do ta ma
matëg sa seeh, bahõm P'op
Hagä Do tób n'aa yt hã moo
heb'ooh do sa wahë n'aa wë,
Jesus tahaëënh hyb n'aa sa hã.

¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas
Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm
raky kajäk mä ta hã. Ti m'
Judas Ikarijot tyw n'aa esóts
kän tabahaëënh hyb n'aa kä
sa hã.

*Jesus ta ma matëg daheeh
Pas-kowa tä n'aa rabawëh do
panyyg n'aa hahÿÿh*

¹² Ti m' pãw makuj n'aa
tamah do rataheb'ëës do du
däk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op
Hagä Do matym n'aa rana-
heb'ooh noo gó m', Jesus ma
matëg rabeaanh ta hã:

—Nyy bã makarën ãã
benäm Pas-kowa tä n'aa,
matab'ëës hyb n'aa? —näk
mäh.

¹³ Ti m' tamejüü pawóp hẽ
ta ma matëg, ti m' taky hadoo
sa hã:

—Bë ahõm nä panang hënh.
Bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy
hã naëng hes'ooh do hã. Ta
jawén bë ahõm da. ¹⁴ Ti bajëë
suun bã tób gó, bë eaaj da
tób danäh hã hahÿÿ da: “Ãã
ma matëg mejüü ãã beaanh
nyy bã tagadäk ta gawakõ,
tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa
ta ma matëg sa daheeh”, de-
noo da. ¹⁵ Tii bã da ta gawakõ
gaeh doo, p'op gadäk doo,
tametëeh da bë hã. Ta tii bã
tyng n'aa näng da. Kabenyw
däk da —näng mäh. —Ta tii bã
bë moo boo ta tä n'aa, ta waa
n'aa ër tab'ëës hyb n'aa —näng
mä Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' pawóp hẽ ta ma
matëg rabahõm panang hënh.
Rakajaa bã m' panang bã, Je-
sus her'oot do hadoo né kä m'.
Ti m' ramoo boo kän tii bã kä
Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁷ Papÿÿj badëë hyng bã kä
Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii.
¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'ooh
bã kä m', rabawëh bã kä m',
taky hadoo sa hã:

—Bë see ý tahaëënh da ma-
jÿ moo gó. Né hup ý né hẽ ta
ti ý her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong.
Ti m' sét ken'yyh mä raky
hadoo:

—Hã ýÿ, dooh ý tado bã! —
näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né
da, nemon ý heh'oos do pãw
né da —näng mäh. ²¹ —Ýÿh,
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé
Hana Doo, ý da dajëp P'op
Hagä Do kyy kerih do her'oot
doo da né hẽ —näng mäh. —
Ti hadoo né hẽ, baad nado da

aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiï moo gó han'oo dák do hã! Taw'ãäts hë paawä ta ti aj'yy hã tanenyys bã paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bã, Jesus bado dák pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ãäts hë õm, Ee. Man'oo dák pãw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh dák, tan'oo dák mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado dák. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado dák uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ãäts hë õm, Ee. Man'oo dák uwa bëeh äã hã —näng mäh.

Ti m' taban'oo dák sa hã. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mä ta kyyh sa hã.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Dooh ÿ eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëk da P'op Hagä Do bag'ãäs doo bã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejãm do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë sahõnh hë ÿ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii dák P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ëëp da. Tii bã da jé pad'yyt hë b'éé rabeüüm bong”‡ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bã da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Sahõnh hë õm reréd hõm bã, ÿ dooh õm ÿ eréd bã —näng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

³¹ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bã na-ãäj hë a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' ta ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'éé t'aah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj dák hÿÿ kä. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hë sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kä ta wë sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ‡ 14:27 Sakarija 13.7

32 Ti m' Jesus rabahõm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bē ayyw dó ÿ ky n'aa ets'ēē nuuj jé —näng mäh.

33 Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahūūm ta sii dawē hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ēp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hä:

34 —Tak'ēp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajēp do hadoo —näng mäh. —Babä bē ayyw, bē matakä. Bē aā manä da! —näng mäh.

35 Ti m' tabahõm dawē hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bä. 36 Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooch hejooñh pé a hä. Ti hyb n'aa ÿ karēn paawä mado hõm mahānh ÿỹ wät hahỹỹ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ēē paawä, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ÿ karēn doo da nado —näng mäh.

37 Tabana bä m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēēh mäh. Ti m' tanaēēj nyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Õm aā jēng? —näng mäh. —Dooch mahaja bä kanahēn d'os hē maty gadäg bä si ÿỹ? —näng mäh. 38 —Bē matakä, P'op Hagä Do hä bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb tatug mahānh

bēēh, ÿ bē eréd hõm mahānh —näng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ÿ wén näng —näng mäh.

39 Ahõm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. 40 Ti m' p'aa hēnh tabana bä ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mä raty jewyk sa h'yyb. Dooch m' sa kyyh pé ta hä.

41 Tamawoob nuu me m' tabahado däk bä m' taky hadoo sa hä:

—Bē kameh'āāk nä? Bē aā magyys hē? Jāām hē dó! —näng mäh. —Kaja däk ÿ ran'oo däk doo. Bē hegāā. Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēēj däk hỹỹ kä —näng mäh. 42 —Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm. Wät ta ti ÿ han'oo däk do majē ÿỹ hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus ramaso däk do pa-nyyng n'aa hahỹỹh

43 Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajõk mä han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana.

44 Haēēnh do baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahỹỹ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm baad ub — tii da m' ta kyy dó sa hā.

⁴⁵ Ti m' nayyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagēēt do seeh, bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh.

⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'yyt hē bē sii ŷ ma metēek bā. Doooh ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. —Hŷŷ kã, taw'ääts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hā ŷ kaja dāk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahōnh hē kã ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mä Jesus.

⁵¹ Jääm hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mä tadadäk ta hatsē pään rino s'ēeb. Jesus jawén paawä tabahōm,

ti m' ramaso däg bā paawä m', ⁵² teréd däk mä ta hatsē. Hahót mä tawaj'aa hōm.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahŷŷh

⁵³ Ti m' Jesus ramahūūm kän P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do wē kã. Ti m' rakata padēek t'īi hēnh sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahōm mä Jesus sa jawén. Dawēe m' tagadäk. Ajēe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katēng mä sa nemuun tēeg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijoš häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hā rap'ää daj'ēep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ēep péh. ⁵⁶ Hajōō né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hā, dooh m' séd gó rer'ood bā. Raky n'aa eh'ŷŷt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bā.

Š 14:55 Sinedirijo ramaneēēnh doo, ta ti m' ⁷¹ ajyy rakaheta padēek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, ta wób sa wahē n'aa na-ääj mäh.

57 Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëeg b'ëeh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

58 –Äã maa napäh ta her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tamawoob hẽ ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh – näk mä sa hã.

59 Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

60 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëet sa mahang. Teanh Jesus hã:

–Doo maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? –näng mäh.

61 Doo m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëet.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do beaj kãn ta hã:

–Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? –näng mä ta kyyh.

62 –ÿÿ. ÿ né hẽ –näng mä Jesus. –Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasooh bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh

tabahyng bä wë puh mahang –näng mä Jesus kyyh sa hã.

63 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hẽ ta saroor. Ti m' taky hadoo:

–Jääm hẽ. Doo hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh –näng mäh. 64 –Bë maa napäh né hẽ ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo –näng mäh. –Nyy da bë hã? –näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hẽ raky hadoo:

–Taw'ääts hẽ tadajëp! – näk mäh.

65 Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tana-hapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hã:

–Maher'ood mahapëe bä! Jaa mo haj'aa? –näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kãn, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

66 Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hã, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh. 67 Tahapäh bä m' Peed katëng tëeg noo pa, tabahëg'ääs ta hã. Ti m' taky hadoo ta hã:

–Õm na-ääj hẽ Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa õm –näng mäh.

** 14:61 Doo Jesus kawaj'ään bä. Daap hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

68 Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bä. ⁶⁹ T'ii hēnh ÿñh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Hahÿ sa hata see né hē —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ãnh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëeh do p'op, raky hadoo ta hã:

—Sa hata see né hē òm —näk mäh. —Garirej hēnh naa né hē òm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kãn. Ti m' P'op Hagã Do hã taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hē m' karaak bahÿÿ kãn pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hã kä: “Pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hã.

Ti m' tak'ëp Peed baód kãn taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Bãp paa m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky

n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa sii hē m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd däk, ramahũũm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beanh Jesus hã:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hã òm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beanh sa hã:

—Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagã n'aa. † **15:5** Dooh Jesus kawaj'ãän bä. Daap hē raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

10 Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëej däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'eës do hyb n'aa. 11 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ky mejũũ mä hajök do rabetsëe hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

12 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ŷ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëenh do hä? —näng mäh.

13 Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

14 —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

15 Hajök do Pirato h'yyb en'yy m' hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejũũ raba-hewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

16 Ti m' warahén ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa. 17 Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta

nuu gó m' radasooh. 18 Tii bä m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

19 Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. 20 Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hä. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa.

22 Ti m' Jesus ramahũũm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) 23 Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooch Jesus eëg bä. 24 Tii bä kä m', repëem däg kân mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

25 P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëem däk.
 26 Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hä: "Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh", näng mä kerih do hä.‡

27 B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. [28 Ta tii hä kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: "P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo."§] 29 Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh.
 30 Ahyy b'aa hä hadäk do õm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

31 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë raky n'aa e'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb hä! 32 Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa

kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, ää baheg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

33 Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. 34 Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

"P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy?"**, tahanäng pé m' tii.

35 Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

36 Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

37 Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kån.

38 Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh.

39 Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hënh hab'ëeh

‡ 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëem däk kerih doo.

§ 15:28 Isajas

53.12 ** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk do hä tabeh'üüm.

doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajep doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëë naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëenh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarënh hënh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti taba-hadoo. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahennyw hõm Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tug bä kä m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahõm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahõm Pirato wë. Dooch m' tah'yyb eÿÿm bä. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nayyw hë dajep tahanäng doo. Ti m' tamejũũ ranaëenh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hä te hub tado bä. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej dag kån Joséh hä. ⁴⁶ Ti m'

Joséh etsëë mä pãän hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés ÿÿn raheg'ääs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Saab bahëej jëng bä, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'ũũm mä buu benyym doo m' retsëë. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këe bä, rabahõm kån pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahõm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëes? —näk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëed hõm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵ Ti m' rabajëe p'ëe gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëew hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanäng hënh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —Bë esoos Jesus

Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooch wäd bä. Ganä wät! B'ëep, bë hegãã radasuun jëng do paa bä — näng mäh. ⁷—Bë ahöm nä, bë maher'ood ta ma matëg sa hä, Peed hä sii hë. Hahÿÿ da da bë kyyh: “Ahöm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ïï hënh, bë tamaher'oot do paa da” —näng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa höm, kaj'uun mäh, h'yyb manepëë boo m'. Dooch m' raher'ood bä sa hä rabeyÿm bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hä bap paah, Jesus ganä wät. Pooj jé Marija Madarën hä m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebëë bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahöm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bä m' sa hä Jesus ganä wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bä.

¹² Ta jawén kä Jesus kas'ee wäd kän ta see hado däk mä pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'üüm do sa hä, ta tyw n'aa me rababok bä. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëeh p'aa hënh, raher'oot mä ta wób sa hä. Ti sa hä na-ããj mä dooch raky dahé bä.

¹⁴ Tii bä kä m', Jesus kas'ee wäd kän 11 hedoo do ta ma matëg sa hä kä sa tä rabawëh bä m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'üüm bë ky nadaheeh ÿ hap'ëeh do ÿ ganä wät jawén

paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:
—Bë ahöm jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä. Bë maher'ood höm sahõnh sa hä hanäm do panyyg këh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:
—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hä P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hät ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yyim reëg bä da, dooch da ramahÿÿj hob bä. Sa moo radatoonh da nahëë enäh do nu gad'oo bä, heso padëëk da nahëë enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däg kän. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahöm kän, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood höm kän mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hä tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jääm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tama-her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong äã häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hẽ tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿkä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hẽ baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ããj hẽ hÿÿkä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hẽ baad maba-hapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Äãs ky n'aa her'oot Jowäw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wahë n'aa see Abijah makü panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa

rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makü Aräw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hẽ raky daheeh sahõnh hẽ P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, Abijah makü karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajëe suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëe. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowäw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebë ta hyb n'aa. Hajök ratsebë tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa

* **1:9** Jääm né sét né hẽ sa ky n'aa rod hajëe suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yym hyb n'aa.

jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teēg da uwa bēeh hejooñh doo, ta wób na-ääj hē mahÿñh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿñ wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh.

16 —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapēen hōm p'aa hēñh P'op Hagä Do wē, sa hagä n'aa wē, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh.

17 —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wē, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapēen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karēñ doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

18 Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ēē däg ÿ ti hÿñh. Wah'ēē däg äm ÿ né tii ēñh —näng mäh.

19 Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿñh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegēt do ÿ hÿñh. Ta ti né hē ti ÿ tamejüü hahÿ hanäm do ky n'aa om ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh.

20 —Hÿñh kä, —näng mä —doo

d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hā ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

21 Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ēeh doo, ky n'aa ets'ēē doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ēēd hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. 22 Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metēeh do tahapäh sa hä.

23 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hōm kän mä ta tób hēñh. 24 Ti m' nayyw hē denaa hē kä m', ta ÿñm Isabew häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿñm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēñh. Ti m' Isabew ky hadoo:

25 —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ÿñ —näng mäh. —ÿ tat'yyd mehññ. Tado hōm hä ÿñ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿñh

26 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēñh, Garirej häj n'aa bä. 27 Tamejüü mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ÿñm pan'aa wē.

Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepeë ná bá ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahõm ta wë, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wë õm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enny m' a wë. A hä hë tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón geët mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newëë. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëëd ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'yyb däng. ³¹ Õm da eta däk, enny däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do T'aah da ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makü Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ÿ mepëë bá —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hä P'op Hagä

Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—A wakãän, Isabew häd näng doo, ti na-ääj hë etaah ta wah'ëë gó. Raheer'oot né paa ti netah. Hÿÿ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa.

³⁷ Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejüü do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hë ta ti tahado bá, maher'oot do hä ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ääs ahõm kãn mä p'aa hënh ta mahãnh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hë denaa hë Marija bahõm kãn mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëë habëë hënh, Judah häj n'aa bá. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëë suun. Isabew mä tedeng. ⁴¹ Ti m' takedëë sii hë m' ajãn Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hä, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad õm P'op Hagä Do ky n'aa edeng ÿÿj wób sa mahãnh. Ajãn hä na-ääj né hë baad hadoo do tah'yyb däng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ênh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hä ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado

né paawä mabana ŷ maba-
 heg'ääs. ŷ maweh'ëëh ta ky
 n'aa hä. ⁴⁴ ŷ medëë sii hë,
 wok ŷŷ gó ajän kahasyyg wäd
 is, tsebee wät —näng mäh.
⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky
 n'aa edëng maky daheeh do
 hyb n'aa a hä taheer'oot doo —
 näng mä Isabew kyyh Marija
 hä.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ŷ tym P'op Hagä Do
 taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp ŷ tym tsebee kän P'op
 Hagä Doo, hëp ŷ tym
 dëëb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp ŷ tym wén tsebé,
 ŷ ta karom its tahyb
 n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hë ŷ ra-
 maneëënh da ŷÿnh ky
 n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op
 Hagä Doo, sahõnh
 haj'ap do banoo do hyb
 n'aa hä ŷŷ.

Tsyt hë, sahõnh hë nesaa do
 mahãnh né tii. Baad
 had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä
 habong doo,

sa panaa na-ääj né hë,
 ta hä hyb n'aa jew'yyk doo,
 P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn
 had'yyt hë.

⁵¹ Tak'ëp hejooñh do P'op
 Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hë dawë hä
 tabetyn hõm h'yy
 kasab'ee doo gó sa hä
 hë h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karën do raty
 n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hõm hyb n'aa jewyk
 do sa hejój,

ti taban'oo kän hyb n'aa sakog
 is do sa hä.

⁵³ Baad taban'oo kän sa tä, sa
 waa, has'aah do sa hä.

Tan'oo kän ta si n'aa hë
 rababaaj hõm tak'ëp
 ma enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj,
 ta karom.

Ta t'yyd mehÿÿn had'yyt sa hä.

⁵⁵ Dooh tamabaan bã
 Abaraãm hä, Abaraãm
 panaa† hä taky n'aa
 enooh doo.

Nahëej sa hä taky n'aa enooh
 do paah —näng mä
 Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hë ka-
 marab Marija bayyw kän mä
 Isabew tób bã. Ti m' tababaaj
 hõm kän ta tób hënh.

*Jowãw nu gahem'uun do
 henãng do panyyg n'aa hahÿÿh*

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy
 däk bã kä, enãng mä kä aj'yy.

⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta
 wakãän na-ääj mä rapanyyg
 enä hõm bã kä, ratsebee kän
 mä ta sii. Isabew P'op Hagä
 Do t'yyd mehÿÿn, rahegãã bã.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta äh
 tabahado däk bã, sa wakãän,
 sa pa haj'eenh do na-ääj
 hë rabana ta t'aah masuuj
 noo byyh kahõg hõm do
 raheg'ääs. Rakarën mä ta häd
 ramaneëënh Sakarija, ta yb
 häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:
 —Dooh —näng mäh. —Ta
 häd da Jowãw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hä:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta
 häd? —näk mäh. —Dooh ta

† 1:55 Isaraéw buuj né hë ti Abaraãm panaa.

tii da Jowāw häd näng pé bē wakāān —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hā rabanoo rahe'r'i ih doo. Ti m' rahyb n'aa meuj bong terih do hā. "Jowāw" mā terii dāk. ⁶⁴ Tii bā kā m', taber'ood däg kān p'aa hēnh kā. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kān mā P'op Hagā Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuj bong mā tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē habēēh hēnh mā Judah hāj n'aa bā ta ky n'aa rahe'r'ood hōm kān mäh. ⁶⁶ Sahōnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mā sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagā Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahy Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagā Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mā Sakarija h'yyb gó P'op Hagā Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo taba-her'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagā Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ēr j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw

bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagā Do bad'oo hyy kā.

Tamejō kān hyy kā ēr mahang tak'ēp ta hejój me ēr hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Ēr da ted'ēēp ēr maji mahānh,

ēr wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīn paa ēr wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Ēr ted'ēēp da ēr maji mahānh,

h'yyb neyȳm doo me ēr moo bok hyb n'aa P'op Hagā Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Ōm da ramaneēēnh P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ka-ja do pooj jé panäg n'aa da ōm.

Ōm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bā.

⁷⁷ P'op Hagā Do karapee hā mamaher'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hỹ pong jé ta pa rababoo
had'yyt hyb n'aa,
nesaa do sa h'yyb tym gó
hanäng do tabawug
hõm do hyb n'aa da.

78 Tii da P'op Hagä Doo, ër
h'yy kaha'eeh do wén
d'oo, taky enyym do
hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehĩn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo,
ta bag hadoo ër hã,
papỹj bag hadoo doo, p'op
tabana ër hã.

79 Ta bag tanoo da gadagyp do
hadoo doo gó habok do
sa hã,
dajëb gó habok do sa hã.

Ër hã tanoo da h'yyb nyyw
gó ër babok hyb n'aa
—näng mä Sakarija
kyyh.

80 Ti m' karapee bawëë
gëët. H'yyb hejooj g'ëed kân.
Tabanawäng bã kã tabawäd
had'yyt hë. Tii bã kã, tadu do
kân tama metëëk do Isaraéw
buuj.

2

*Jesus benäng do panyyg
n'aa hahỹj*

1 Ti noo gó m', hajõng
hãj n'aa sa wahë n'aa Aw-
Kus häd näng do tamejũũ
rabetsén hyb n'aa sahõnh
hë ta karapee jé pad'yyt
hë habok doo, sa hãj n'aa
had'yyt bã habok doo, Roma
buuj ramejũũ doo bã. 2 Jããm
né hë ti pooj jé rabetsén doo.
Kirinijo häd näng doo, hëëj
Sirija häd näng do babuuj sa
wahë n'aa noo gó m' tii. 3 Tii
bã m' sahõnh hë rabebanh

sa wahë makũ panang p'aa
hënh, ta heen n'aa hã sa häd
raberih hyb n'aa.

4 Ti hyb n'aa m' panang
Nasaréh, Garirej hãj n'aa
bã badäk doo bã naa Joséh
ratsyym kasog kân, Judah
hãj n'aa hënh, panang Berënh
häd näng doo hënh rabahõm
hyb n'aa. Dawi häd näng
do panang paa né hë m' ti
Berënh. Dawi panaa see m'
Joséh. 5 T'ĩ hënh tawén hõm
mä Marija, ta yỹm pan'aa
daheeh, retsén do heen n'aa
hã sa häd raberih hyb n'aa
m'. Etaah mä ti Marija. 6 Ta
tii bã rabajeej bong noo gó
kã m' karapee benyy däg kân.
7 Ti m' pooj jé ta t'aaah, aj'yy
m'. Ti m' tabahabën däk. Ta
wób sa masãäh tób n'aa yt
hã m', b'éé waa hood gó m'
tadasooh. Du daa m' dawëë
hena do tób ranu kahej'ëek
doo bã m', gabad'ëë däk do
hyb n'aa m'.

8 Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé
hagã n'aa rabaj'eenh p'eets
hë. B'éé mä rahag'ããs. 9 Ti
m' P'op Hagä Do ããs kasee sa
hã. Ti m' P'op Hagä Do hejój
tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp
gabarëeh do hadoo mäh. Ti
m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä
rabeỹm bong. 10 Ti m' ããs ky
hadoo sa hã:

—Bë eỹm manäh! Ỹ manaa
tak'ëp ji tsebé do panyyg,
sahõnh hë panyyg pan'aa —
näng mäh. 11 —Naga hë enyy
däk bë mahang, Dawi panang
paa bã, bë h'yyb tym dëeb.

Kristo,* P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ääs kyyh.

12 Ti m' taky hadoo ênh:

—Hahÿÿ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasoo —näng mä ääs kyyh b'éé hagä n'aa sa hä.

13 Ti bä m' nanyw hë m' ragenä b'ëeh hajök do ääs ta see pa. Tii bä m' P'op Hagä Do hä rama ejäm. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

14 —Taw'ääts hë hÿ pong jé tak'ëp raweh'ëeh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo.

Badäk hahÿÿ bä, ta hä habong do hä, takamahän do hä,

P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näk mä ääs sa kyyh.

15 Ääs rabedo bong bä m', p'aa hënh hÿ pong jé rabasëek bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kän, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh ër hegää ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

16 Ti m' nanyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kän Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basoo mä b'éé waa hood

gó. 17 Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. 18 Sahõnh hë maa nap'ëeh do rameuunh mä ta ky n'aa. 19 Ti m' Marija ennyw hõm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. 20 Ti m' b'éé hagä n'aa rababaa j hõm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hõm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hë m', ääs her'oot doo d' né hë kä m'.

21 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahög hõm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hë ta häd karapee hä.

22 Ti m' takaja kän mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. 23 Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb n'aa: “Taw'ääts hë pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hë.”‡ 24 T'ïi hënh rabahõm

* 2:11 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. † 2:22 Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahõm bä. Dooch na-ääj hë tahaja bä tamep'aa bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. ‡ 2:23 Esodo 13.2, 12

na-ãj hē, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'yik do mejũ rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijāw hād nāng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarēnh bā aj'yy wah'ëe dāk doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky daheeh doo. Simijāw mä ta hād. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hā, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo, tahapāh nā né hē m' tadajēb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagä Do Sahee mahũm mä Simijāw P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bā m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yik do mejũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agëet mä Simijāw tób w'oo hā. Ti m' karapee tabado dāk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsē. Hahỹh da m' ta kyyh:

²⁹ —Hỹh kā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hē mabag'ãas doo, man'oo yỹh, a karom, h'yyb nām doo me y dajēp.

Man'oo dāk maky dāng do y bahapāh.

³⁰ Hỹh kā matym yỹ me baad y bahapāh ji h'yyb tym dëeb,

³¹ sahõnh hē badāk hahỹh hā habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hā.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —nāng mä Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hā.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hā. ³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edëe bong sa hā. Ti m' Marija hā, Jesus yỹn hā, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yik da hahỹ karapee tawah'ëe dāk bā. Ti hyb n'aa banesaa hēnh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bā. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —nāng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahỹ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. ³⁵ Tii bā da kametä dāk da rahyb n'aa newëe doo —nāng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hā ramoo bok do hyb n'aa da —nāng mä Simijāw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hē m' ti agëet mä t'ĩ hēnh yỹnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. ãn mä ta hād. Wah'ëe dāg né

m' tii. Panuéw mä ta yb makū häd, Aseer makū panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado däk bä m' Än patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ëë däk mäh. 84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hēnh had'yyt mä tabehēh'ūūm. Adēb bä, atsēm na-ääj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hā taky n'aa etsēē mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hā. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wē tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kän P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa ta her'ood kän t'ī hēnh hab'ëēh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëēp do gad'aa do sa hā.

³⁹ Ti m' Joséh Marija raba-hajaa bä kä m' sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo, rababaaj hōm kän sa panang hēnh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hēnh. ⁴⁰ Awēē däg kän mä karapee. Hejooj däg kän mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ääs ta hā.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hā Jesus baym dó panyyg n'aa hah'yyh

⁴¹ Ta heen n'aa hē had'yyt hē Jesus yñn ta patug da-heeh rabahōm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëēs hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahōm Pas-kowa ratab'ëēs hyb n'aa rabahed'oo doo da.

Jesus ahōm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëēs do tabahēēj jēng bä m', rababaaj nä sa panang hēnh. Jesus mä aym Jerusarēnh bä. Dooh m' rahapēē bä ta yñn hā tabaym. ⁴⁴ Sa wakāän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bä kä rabaheg'ääs, dooh m' Jesus. Resoos mä sa wakāän mahang. ⁴⁵ Dooh m' rawyyd bä. Ti m' rabaheg'ääs p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh. ⁴⁶ Tamawoob däg kän mä sa āh Pas-kowa jawén paa bä m', rabawyyd kän P'op Hagä Do tób n'aa yt hā m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do mahang mä tabasooh. Tamaa newēē mäh, teanh mä sa hā. ⁴⁷ Sahōnh hē Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hā m', tah'yy ganäng do hā m'. ⁴⁸ Ti m' ta yñn ta patug daheeh rabahapäh bä m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta yñn ky hadoo:

—Hēd n'aa tii d' mabahadoo ää hā, tah'yy? —näng mäh. — Ōm ää esoos, ōm ää hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēd n'aa y bē esoos? Nepäh bē hā Ee tób bä né paawä ti y bē baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooh m' ta yñn rah'yy genä bä tii d' tahanäng do hā. ⁵¹ Ti m' tababaaj hōm kän sa sii. Baad mä taky daheeh sa hā. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awēē gēēt mä Jesus. Anäng mä ta hā kä tahapäh doo. P'op Hagä Do

kamahän ta hä, ta wób na-ääj
rakamahän.

3

*Jowāw nu gahem'uun do
panyyg n'aa hahÿÿh*

1-2 Ti m' 15 ta baab taba-
hado däk bā m' Tiberijo häd
näng do Roma bā tabag'ääs
noo gó, tabanawäng hēnh
P'op Hagä Do ban'oo kän
mä ta panyyg Jowāw hä, ta
wób tamaher'oot hyb n'aa.
Sakarija m' Jowāw yb. Ti
noo gó, Judah häj n'aa bā
Pon-Sijo Pirato häd näng do
sa wahē n'aa. Garirej häj
n'aa bā, Eróts häd näng do
sa wahē n'aa. Eróts hÿÿj mä
Pirip häd näng doo, Itureej,
Tarakonit häd enäh do häj
n'aa bā m' sa wahē n'aa.
Risään häd näng doo, Abirēn
häj n'aa bā sa wahē n'aa.*
Anas, Kajapas häd enäh doo,
P'op Hagä Do tób n'aa yt hä
moo heb'ooh do sa wahē n'aa
heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m',
P'op Hagä Do panyyg Jowāw
gado däk jawén paa bā ká m',
tamaher'ood hōm mä sahōnh
hē tamii Joradān nabyy me
habong doo. Taher'oot sa hä
raberéd hōm hyb n'aa nesaa
doo, ranu kemuun hōm hyb
n'aa nesaa do raberéd hōm
do heen n'aa, P'op Hagä Do
awug hōm hyb n'aa nesaa do
sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky
n'aa rod Isajas häd näng do
erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bā
her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood däg da
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa
daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.
Bē epug hōm wajau doo,
waëë na-ääj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa
gajeroh doo.

Bē benyyw däg baad ta tyw
n'aa.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badäk
hahÿÿ hä habong do
rahapäh da
nyy da P'op Hagä Do ji
tabed'ëëp nesaa do
mahänh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata däk
Jowāw wē ranu kemuun hyb
n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa
hā:

—Aw'yy p'yyim näng do
taah hadoo bëëh! —näng
mäh. —Nyy da bē ed'oo bë
kejēn nesaa do bë hä P'op
Hagä Do banoo do mahänh?
J'ooj madäk doo me bë ed'oo
bē nu kemuun nesaa do
mahänh. ⁸ Taw'ääts hē pooj
jé bë metäh te hub tado bā
nesaa do bë eréd hōm bā.
Bē metäh hanäm do hä bë
moo bok do hä. Bē daab
yb manä Abaraām panāa bë
hanäk do hä. Bē edoo manäh:
“Ää P'op Hagä Do gadoo
Abaraām panāa ää bahadoo
do hyb n'aa.” P'op Hagä Do
karēn bā, tahajaa hahÿ pā
tawareem bā Abaraām panāa

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajōng ta wób sa häj n'aa na-ääj
hē tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risään na-ääj hē Tiberijo karom tii,
Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bā rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

rado padäg bä —näng mäh.
 9 Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowāw kyyh.

10 Ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kã?

11 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowāw kyyh.

12 Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowāw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

13 Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooch ta bahãnh bë ets'ëë sa hã dajëër. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

14 Ti m' warahén reaanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë eãm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hã. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hã rep'aak do hã, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahãnh —näng mä Jowāw sa hã.

15 Ti m' hajök do t'ïï hënh kat'aa do rah'yy kahas'ããp Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” 16 Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—ÿÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä‡ —näng mäh. —Tii kã P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanāw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. 17 Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banām doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hã.

18 Hajõng mä Jowāw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëëk sa hã. Panyyg hanām do taher'oot mä sa hã.

19 Ti m' Jowāw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa

‡ 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hã hë Jowāw hegãä bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hã hë tahegãä bä, tahanäng pé tii.

wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãj hë Jowāw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahānh tabegyyts wät. Tamejūū mā Jowāw radawäts gëët ragadahew'ëës doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'ëës doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajõk do Jowāw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãj mā tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëëts wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mā ta wë gurii-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ōm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahān up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mā Jesus. Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naūm.

Naūm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makū häd Jowanan.

Jowanan yb makū häd Resa.

Resa yb makū häd Serubab.

Serubab yb makū häd Saratijéw.

Saratijéw yb makū häd Neri.

²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Adih.

Adih yb makū häd Kosān.

Kosān yb makū häd Ew-Madān.

Ew-Madān yb makū häd Eer.

²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.

Josuwéh yb makū häd Erijés.

Erijés yb makū häd Jorīm.

Jorīm yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.

Simijāw yb makū häd Judah.

Judah yb makū häd Joséh.

Joséh yb makū häd Jonam.

Jonam yb makū häd Erijakīm.

³¹ Erijakīm yb makū häd Mereja.

Mereja yb makū häd Mena.

Mena yb makū häd Matatah.

Matatah yb makū häd Natān.

Natān yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.

Jesé yb makū häd Obed.

Obed yb makū häd Buwas.

Buwas yb makū häd Saramon.

Saramon yb makū häd Nasōm.

³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd
Adimih.

Adimih yb makū häd Rãm.

Rãm yb makū häd Eserõm.

Eserõm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraãm.

Abaraãm yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-
Nan.

Kaj-Nan yb makū häd
Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.

³⁷ Ramék yb makū häd Me-
tutarēm.

Metutarēm yb makū häd
Enók.

Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Mara-
reew.

Marareew yb makū häd Ken-
nan.

³⁸ Kenan yb makū häd Enós.

Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.

P'op Hagä Do t'aah hadoo
Adāw makūūh, P'op
Hagä Do pahuunh do
hyb n'aa.

4

*Jesus Dijab metyy do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Jesus basoop
pong hēnh tamii Joradān
häd doo me naa. Baad
mä P'op Hagä Do Sahee
h'y'yb mahūūm. Ti m' P'op
Hagä Do Sahee mahūūm
kän Jesus tabanawäng hēnh,
rabanabok hēnh. ² 40 m' ta
āh Dijab* metyy mä Jesus.
Tabanawäng hēnh tabaym
bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta
āh tabahado däk bä m' Jesus
mä asa däk tak'ëp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do T'aah mado
bä, mamejō hahÿÿ pä takawa-
reem däk pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op
Hagä Do kyy kerih doo:
“Ji waa hä had'y'yt nado ji
bedëp”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk
waëë jó. Tii b' naa m' nayyw
hē tametëeh ta hä sahõnh hē
badäk hahÿÿ hä hanäng do
häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m'
taky hadoo ta hä:

—Mahegää! —näng mäh. —
Sahõnh hē ta ti ÿ anoo da a hä.
Sa wahë wahëh mabahadoo ÿ
an'oo bä. Sahõnh hē hanäm
doo, hetsooh do ta hä hanäng
do ÿ anoo da a hä —näng mäh.
—ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh.
Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé
hä —näng mäh. ⁷ —Sahõnh hē
ÿ banoo a hä, wë ÿÿ, tūū, a
taron nuu me ÿ mawehëë bä
—näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do
kyy kerih doo: “Jääm hē P'op

* **4:2** Gereg kyy me ramaneëēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'y'yt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † **4:4** Dew-Teronom 8.3

Hagä Doo, bë hagã n'aa, bë wehëe. Jããm hë ta ti bë hyb n'aa jew'y'yk, bë ky daheeh"‡ —näng mä Jesus.

⁹Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ babä naa. ¹⁰Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: "P'op Hagä Do mejũũ da ta ããs baad õm rabahag'ããs hyb n'aa. ¹¹Õm da ragadoo p'op pä hã a tsyym taganadas hyb n'aa",§ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ããj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: "Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagã n'aa"*** —näng mä Jesus.

¹³Ti m' Dijab bahajaa bä kã Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'y'yk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'y'yb mahũũm mä Jesus. Jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kãn mä ta ky n'aa. ¹⁵Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk mäh. Sahõnh hë m' raj'aa etsé ta hã.

¹⁶Ti m' panang Nasaréh hënh tabahõm, tabawäng do paa hënh. Saab hã kã m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg gëet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makũ erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸"Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëew hõm tsyt hë, P'op Hagä Do Panyyg Hanãm Do

kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejũũ ÿ bed'ëep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejũũ ty temah do ÿ matym nä padëëk hyb n'aa.

ÿ tamejũũ tak'ep rarejãã do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ÿ tamejũũ hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã:

Kaja kãn P'op Hagä Do ji tat'yyd mehũũn doo."††

²⁰Ti m' tabahëej jëng bä taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hënh tób kaser n'aa hã. Sahõnh hë m' tii b'

‡ 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16 †† 4:19 Isajas 61.1-2

hat'oonh do baad mä raba-
hag'ääs Jesus wë. Ragada mä
taber'oot. ²¹ Ti m' taky hadoo:

—Naga hë, bë hapëë kân
tadu dahëë kân kerih do ÿ
ner'ood wät doo kä —näng
mäh.

²² Ti m' sahõnh hë tii b'
hat'oonh do baad mä raj'aa
etsë ta hä. Rahyb n'aa meu-
unh mä baad taher'oot do hä.
Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh
doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah
nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa
hã:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da
bë kyyh bë ky hetëg hã: “A
daaj hë makebiin mediko
mado bä”, näk da bëeh —näng
mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh:
“Taw'ääts hë mamoo wäd
meuj n'aa näng doo, babä, a
panang bä, Kapar-Naüm bä
mapahuunh doo da, äã ky
n'aa napäh doo da rahe'oot
doo”, näk da bëeh —näng mä
Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa
hã:

—Ta panang bä, tabawäng
doo bä, dooh P'op Hagä Do ky
n'aa rod ragado bä. Né hup
ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök
mä Isaraéw häj n'aa bä patug
tema bong do kas'oot doo,
tak'ëp sahõnh hë rabas'aah
noo gó m', tamawoob hë ta
baab bahãnh tanadots wät do
hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hë
m', dooh m' P'op Hagä Do

mejõ bä Eriij sa wë tamasa
hyb n'aa. Tamejũ ta s'ee
hënh ÿÿnh patug tamah do
bawät bä. Panang Sarep-
Ta häd näng doo bä tabawät.
Häj n'aa Sidõn häd näng doo
bä tii. Baad mä tamasa tii.
²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä
Do ky n'aa rod seeh, Erisew
häd näng do hawät noo gó
m', hajök mä nahëë enäh doo,
rog manahuuh do Isaraéw
häj n'aa bä. Ti hadoo né hë
m', dooh m' sa nahëë Erisew
ado hõm bä. Jããm né m' sét hë
tanahëë do hõm, Namah häd
näng doo. Sirija häd näng do
buuj mä tii —näng mä Jesus sa
hã.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh
do ramaa napäh bä m',
tak'ëp mä rakawaj'ään kân
ta wë.†† ²⁹ P'op mä rabes'ëëg
b'ëeh. Kawaj'ään gó m'
Jesus ramahũüm panang
bä naa, p'op tabadoo hënh.
Gadarong doo gó m' rakarën
radawäts hyy paawä tadajëp
hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm
sa mahãnh, sa mahang mä
tatabës.

*Jesus habëë hõm mera do
hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh*

³¹ Ti m' Jesus bahyng
panang Kapar-Naüm häd
näng doo hënh, häj n'aa
Garirej häd näng doo bä. Ti
m' Saab hã kä tadu doo tama
metëek sa hã P'op Hagä Do
panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë
do rahyb n'aa meuunh mäh.
Rawén meuj bong mäh, hyb

†† 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij,
Erisew sa panyyg gó sa hã tamaher'oot doo. Ta ti sa hã Eriij, Erisew masa do paah,
dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarën
doo da, tahanäng péh.

n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ –Ej! H'ëed makarën äã wë Jesus Nasaréh buuj? Äã marejäã mawén na! –näng mäh. –ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed òm –näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geäm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

–Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'yy mahänh –tah'eed hóm mäh.

Tii bä m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tũ sahõnh hë sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahóm kán, ta hä hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

–H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooch doo me tamejũũ karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë –näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hënh.

Jesus nahëe sog hóm do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahóm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooh hënh. Tameduuk mä oom keréd hóm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hóm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëe hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahõnh hë nahëe enäh doo. Hajök mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'yyh hä tamoo däng. Sa nahëe tahehëen hóm mäh. Ahub padëek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kán mä sa hä hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

–P'op Hagä Do T'aah né hë òm –näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëe bä, Jesus bahóm dawë hä, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëe ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

–P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ

her'oot panang wób hēnh na-
ãäj né hē. Ti hyb n'aa ŷ P'op
Hagä Do mejõ hyng –näng
mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do
panyyg rayd naherot do yt hã
m', sahõnh hē Judah häj n'aa
panang bä tama met'ëëg kãn
mäh.

5

*Jesus ats'yyt do ta sii
habong do pan'aa panyyg n'aa
hahÿÿh*

¹ Ti m' ta see pé noo gó
m' karaj'aa Genesaréh* häd
näng do nabyy me Jesus ma
metëëk. Hajõk doo, P'op
Hagä Do ky n'aa maa new'ëë
doo, gatat'uuk mä ta hã.

² Ti m' pawóp hē marakate
tabahapäh ta nabyy me,
tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi
rahets'yyt mä marakate
danäh hã. ³ Ti m' tagatsëg
sooh marakate see gó. Simaw
mä marakate danäh. Ti m'
tabetsëë taüüj hõm hyb n'aa
dawë hã marakate. Tii b' naa
m' tama met'ëëg kãn.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä
tama metëëk doo, tamejüü
Simaw tabadajong hēnh
marakate t'ii hēnh radatu hyb
n'aa tah'ÿÿb nahëeh.

–T'ii hēnh bē mo haj'aa
enäh da –näng mä Jesus
Simaw hã.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

–Wahëh ŷÿ, –näng mäh –
atsëm had'yyt hē ãã baboo
paawä, dooh ãã mo haj'aa
péh. Ti hadoo né hē, mame-
jüü do hyb n'aa ŷ datu p'aa
hēnh karahi –näng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä
m', hajõng mä tah'ÿÿb karahi
gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa
karahi gekog bong. ⁷ Ti m'
marakate see gó hat'oonh
do ranaëēnh ramasa hyb
n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata
tooj kãn marakate gó. Pawóp
hē marakate gad'ëë däk mäh.
P'eets hē paawä m' tabagyyb
paawä marakate tah'ÿÿb
jawyg hã.

⁸ Ti m' Simaw Peed ba-
hapäh bä m' Jesus ky haj'aa,
ta taron nu paa me tabahyy
häng mä Jesus wë. Ti m' taky
hadoo:

–Ahõm mahānh ŷÿ, wahë
ÿÿ. Dooh ŷ haja bä a matym
gó ŷ ag'ëëd bä, nesaa do moo
hew'ëët do hyb n'aa ŷÿh –
näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh
rameuuj bong mä hajõng do
hyb n'aa tah'ÿÿb. ¹⁰ Sebedew
taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh
doo, Simaw kanatëë, ti na-ãäj
mä rameuuj bong. Ti m' Jesus
ky hadoo Simaw hã:

–Eÿÿm manäh –näng mäh.
–Ajyy, ŷÿj sag hadoo da õm
hÿÿ kä, P'op Hagä Do hã
rah'yy ka'eeh hyb n'aa –näng
mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg
jat marakate kä. Sahõnh hē
raberéd hõm. Ah'üüm kãn mä
ta sii.

*Rog manahuuh do Jesus
haso däk do panyyg n'aa
hahÿÿh*

¹² Ti m' panang s'ee hēnh
Jesus mamuun mä aj'yy rog
manahuuh do hanäng doo.
Tak'ëp mä ta hã däg ta rog.

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũũ, tetsēē mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahēēh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarēn bä mahajaa né hē nahäh ŷ mado hõm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kä m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wē. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nayyw hē rapanyyg enä hõm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajõk han'aa ta wē ramaa newēē hyb n'aa tama metēēk doo. Ta wób nahēē enäh do na-ãäj hē an'aa ta wē tabaheso hõm hyb n'aa sa nahēēh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawät hēnh taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁷ Hỹ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metēēk bä kä, Pariséw ramaneēēnh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ãäj mäh, ti at'oonh mä maa new'ēē do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarēnh hēnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahēē enäh do sa nahēē tawén do hõm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahēē näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarēn paawä m' ramajēē suun tób gó Jesus wē. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajõk doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ēēs mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kãn kata däk do mahang Jesus bagēēt bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ŷỹ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ãäj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hỹ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahỹỹ hä. Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng

do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Hëd n'aa tii da bē hyb n'aa newëe bē h'yyb gó? —näng mäh. —Bē ŷ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³—Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ãnh sa hä:

—Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ŷ ado hõm bä, ŷ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hēnh —näng mä Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nayyw hē kä tabas'ëeg g'ëed kån, tabado däk ta tyng kä, ahõm kån sahõnh hē m' rabahapëe kån. P'op Hagä Do hä taj'aa etsë mä tababaaj hõm bä kä. ²⁶ Sahõnh hē hap'ëeh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do ãã hapäh naga hē —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bä m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wē ŷÿ, hēp ŷ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kån mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ããj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ããnh gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bē bawēh, bē beëek dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Nahëe temah doo, dooh rahõm bä mediko wē. Nahëe enäh do ti hah'ũũm ta wē. ³² Dooh ŷ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ŷ naëenh hyb n'aa. ŷ ahying, nesaa do moo heb'ooh do ŷ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hä.

Jesus hã reanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëej gó raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagã Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagã Do hã raky n'aa etsëë. Tii da na-ãaj hë Parisëw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hë. Reëg had'yyt hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jã m' n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bã ji mejõ bã ratabëej bã ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bã. Jãm bawät nä bã ji ats'yyt do rawëë had'yyt hë. Dooh ratay bã. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãñ† —nãng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëed bã ji saroor papuuj bãh ta säg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor säg hã —nãng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hë uwa bëëh hã. Dooh ji gedu bã uwa bëëh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'ée byy

säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëëh egãn so bã, ta hood säg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kãñ‡ —nãng mäh. ³⁸ —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũüs doo gó —nãng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ënh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bëëh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso däk do heëek doo, papuuj dooh tage-naag bã. “Taw'ããts hë pooj nãh”, näk sa kyyh[§] —nãng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehãk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Parisëw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Dooh bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãñ. ‡ 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanãng péh: Dooh ji mekuuj bã papuuj tama metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da.

§ 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëek do rakarën bã, tahaanãng pé m' tii. Ragenaa g däk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarën bã reréd bã tii. * 6:2 Dooh ji moo wäd bã Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yyt do hyb n'aa.

n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hẽ paawã ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyc do an'oo bã† –nãng mã Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

–ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hẽ ti Saab ky n'aa hã mejũ doo –nãng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahõm ênh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hẽnh. Ti m' tama met'ëeg kãn P'op Hagã Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mã ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetek do na-ããj hẽ m' ramatakëe mã Jesus aj'yy moo tahaso dæg bã Saab hã. Ta moo tahaso dæg bã Jesus moo wät né hẽ Saab hã kã sa hã. Rakarên paawã m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyc doo. ⁸ Jesus hapäh mã sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

–Ag'ëed dæg sa mahang –nãng mãh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kãn.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

–ÿ eanh bë hã –nãng mãh. –Nyy da ër ky n'aa jaw'yyc do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ããts hẽ ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? –nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'õod dæg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

–Madajoow a mooh –nãng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow dæk. Ahub dæg kãn mãh, baad dæg mã ta moo kã. ¹¹ Ti m' tak'ëp mã Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetek do na-ããj hẽ m' rakawaj'ããn kãn Jesus wë. Kaner'oot mã nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũ do pan'aa panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe had'yyt hẽ m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kã tanaëenh mã ta wë sahõnh hẽ ta ma metëek doo. Tasëew hõm mã 12 sa mahang habong doo, tamejũ do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿ d' mã tasëew hõm do sa häd: Simaw mãh, Peed ta häd n'oo dæk doo. Ta jawén mã Ân-Deréh, Simaw hÿj. Ta jawén mã Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot”

† 6:4 Jããm né hẽ paawã P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyc mehĩn do hyb n'aa.

ramaneëenh doo,‡ 16 Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do maji hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿh

17 Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bã. Hajök ta hataa wób tii bã hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bã m' rakata padëek. Judah häj n'aa bã naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bã naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bã naa m' ta wób. 18 Tii bã m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ããj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëë hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. 19 P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hã ramoo kajäk.

20 Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas' uut doo,

P'op Hagä Do bag'ããs do kara-pee bë bahadoo do hyb n'aa.

21 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebë do hyb n'aa.

22 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bã, bë raty n'aa gesyyg bã, bë raky n'aa rejã bã, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã.

23 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ããts hë bë tseb'ee tii d' bë hã radoo bã. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebë do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarejãã na-ããj hë sa hã —näng mä Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bã.

Baad nado da bë hã da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bã do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hã da, da hë tak'ëp waa enäh doo,

‡ 6:15 Judah buuj sa häj n'aa bã Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajï Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hã. Roma buuj wë kamajï do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh "Simaw Serot".

ta jawén bē basaah do hyb
n'aa da.

—Baad nado bē hā da, da hē
bē kawew'aam doo,

ta jawén bē h'yy kame'oot do
hyb n'aa da, bē h'yy
katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bē hā da
sahōnh hē bē hā raj'aa
etsēē bā.

Tii d' né paa sa wahē makū
raj'aa etsē P'op Hagā
Do ky n'aa rod heh'āat
nadoo doo. §

*Ji majū ji kamahān do pa-
nyyg n'aa hahỹyh*

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:
—Bēēh, ỹ her'oot do maa
new'ēē doo, ỹ maher'oot
hahỹyh da: Bē kamahān da
bē majū. Bē moo bok baad
hadoo do bē wē h'yy gaēēnh
do hā. ²⁸ Bē ky n'aa edēē
bē ky n'aa wasee do hā.
P'op Hagā Do hā bē ky n'aa
ets'ēē bē hā rejāā doo —nāng
māh. ²⁹ —Ōm rapa ewyh
bā manu mebyng hyb n'aa
paawā, mamabaaj manāh.
Man'oo a ta pa s'ee hēnh
rabewyyh hyb n'aa. A hatsē
a hā hadāk do rado hōm bā,
na ramahūūm a saroor na-āāj
hē. ³⁰ Man'oo a hā retsēē doo.
A ma rado hōm bā, mamejō
manā ragabaanh. ³¹ Taw'āāts
hē bē moo boo ta wób sa hā
baad hadoo doo, bē karēn do
bē hā ramoo bok doo —nāng
mā Jesus kyyh.

³² —Jāām né hē bē kamahān
bā bē hā kamahān doo, dooh
P'op Hagā Do bē taj'aa etsēē
bā tii d' bē bad'oo do hyb n'aa.

Nesaa do moo heb'ooh doo,
ti na-āāj hē rakamahān sa hā
kamahān doo. Ti hyb n'aa bē
hā kamahān do bē kamahān
bā, dooh sa bahānh bē ado
bā. ³³ Baad hadoo do bē moo
boo bā bē hā baad hadoo do
moo bok do sa hā, dooh P'op
Hagā Do bē taj'aa etsēē bā tii
d' bē bad'oo do hyb n'aa. Ne-
saa do moo heb'ooh doo, tii d'
né hē rabad'oo ēnh. ³⁴ Jāām
né hē bē an'oo bā bē dajēēr
uuh hedoo doo, bē waa he-
doo doo, p'aa hēnh hab'aanh
do hā, dooh P'op Hagā Do bē
taj'aa etsēē bā tii d' bē bad'oo
do hyb n'aa. Nesaa do moo
heb'ooh doo, ti na-āāj né hē tii
da né hē rabad'oo ēnh sa da
hadoo do hā. Ragahēēn p'aa
hēnh rabaj hōm doo. ³⁵ Dooh
tii d' bē adoo bā —nāng māh.
—Bē kamahān bē majū. Baad
hadoo do bē moo boo sa hā.
Bē an'oo retsēē doo. Bē gadaa
manā p'aa hēnh rabaj bā. Tii
bā da baad had'op do P'op
Hagā Do banoo bē hā ta sām.
Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo
Do taah bē tii bā. P'op Hagā
Do ky ennyym tamasa do baad
ganadoo do sa hā, ky nes'aa
do sa hā na-āāj hē. ³⁶ Taw'āāts
hē ta wób kamahān gó bē
t'yyd mehīn bē Yb, P'op Hagā
Do t'yyd mehīn doo da.

*Ji da hadoo do ji ky n'aa
netyy do panyyg n'aa hahỹyh*

³⁷ —Bē ky n'aa ety manā ta
wób, dooh tii bā bē P'op Hagā
Do ky n'aa ety bā kā. Baad
nadoo do hā bē ky n'aa ety
manā bē da hadoo do sa mo

§ 6:26 Baad nado sa hā Jesus wén her'oot, P'op Hagā Do rejāā do hyb n'aa da sa
hā, ta ky n'aa rod heh'āat nadoo do tarejāā do paa hadoo.

haj'aa p'ãã, dooh bē tii bā P'op Hagä Do ky n'aa ety bā bē mo haj'aa p'ãã. Bē hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hē nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bā da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bē mo haj'aa hã. ³⁸ Bē an'oo ta wób sa hã, tii bā da P'op Hagä Do banoo bē hã. Baad P'op Hagä Do banoo da bē hã. Panyyg gó bē ŷ maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bē hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëē dāk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bē hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩ bā. Ta wób hã bē anoo do pēnh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bē hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh. Panyyg gó m' tabeh'ũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bā ta da ty hadoo do tamahũm bā ta tyw n'aa hēnh. Ta s'ee hēnh, gadarong doo hēnh rakajak séd hã —näng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahānh tado bā. Ma kametëek do tahaja dāk bā tama kametëek doo, ta ma matëg da hado dāk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ŷ ado hōm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bā a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä poojjé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bā da mabahapäh

baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bā. Ti hadoo né hē joom see baad nadoo doo. Ta hēnh hēnh ta ag hahōm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ŷÿn. Doo ji awyyd bā wiigo ag sasëng tēeg hedoo do hã. Doo na-ããj hē ji awyyd bā uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hē ji her'oot —näng mäh Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ŷ bē maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ŷ bē ky dahé bā ēnh?

⁴⁷ ŷ metëeh da ny hadoo ŷ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bā, pä banäng bā. Tamii bag'yyp bā ta tób hã, wän n'aa hejoonh do badäng bā ta hã, dooh ta tób ta tu n'aa babang bā tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ŷ maa newëe do ky nadaheeh

doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hē, dooh tahej'oonh péh. Tāmii bag'yyp bā ta tób hā, wān n'aa hejooonh do adāng ta hā, tii b' tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób.

7

Warahén sa wahē n'aa see Jesus hā h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti sa hā tahe'oot doo, tababaa j hōm kån panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. ² Tii bā panang bā ti awāt mā Roma buuj warahén n'aa sa wahē n'aa seeh. Nahēē nāng mā ta karom. P'eets mā tadajēp ta nahēē mahỹỹj. Baad mā ta kariw n'aa kamahān tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahē n'aa, ky n'aa napāh mā Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa wób tamejūū mā Jesus wē, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso dāk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bā kā, tak'ēp mā Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahỹỹ d' mā sa kyyh:

—Taw'āāts hē maky dahé ōm tats'yyt doo —nāk mäh. ⁵ —Takamahān né hē ēēr, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagā Do panyyg āā yd naherot doo —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

⁶ Ti m' Jesus bahōm kån sa sii. Ti m' warahén tób bedaa dāk bā m' warahén mejūū ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa.

Hahỹỹ da m' rapanāk Jesus hā warahén kyyh:

—Wahēh ŷ n'aa, hā ŷỹ ŷ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manā tóp ŷỹ gó mabajēē suun do hā. Jāām né hē mabana. ⁷ ŷ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa a wē ŷ nahōm. Taw'āāts hē babā naa mamejūū ta nahēē hā, tii bā karom ŷ bahas'oo dāk da. ⁸ Tii d' ŷ wén edoo ŷ na-āāj né hē ŷ ky daheeh wahēh ŷ n'aa ramejūū do ŷỹh. ŷ na-āāj hē, warahén ŷ n'aa ŷ mejūū, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejō bā, “Ahōm”, ŷ noo bā, ahōm né hē. Ta see ŷ mejō bā, “Ana”, ŷ noo bā, ana né hē. Karom ŷỹ ŷ mejō bā, “Hahỹ mamoo wād”, ŷ noo bā, ŷ taky daheeh né hē —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hā.

⁹ Ti m' Jesus maa napāh bā m' warahén mejūū do rahe'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'ōōd dāk hajōk ta sii han'aa do sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Baad bē ŷ maher'oot —nāng mäh. —P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh sa noo né paawā, dooh ŷ hapāh nā pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ēp hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hahỹ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —nāng mā Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wē tamejūū do rababaa j nā bā m' warahén tób hēnh, has'oo dāg kån mā ta karom kā ta hā rahegāā bā kā.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

11 Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahôm kân mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ãäj hë Jesus rahada mäh. 12 Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jããm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. 13 Ti m' Jesus baheg'ãäs bä m' ta ÿÿn, tat'yyd mehÿïn mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

14 Ti m' Jesus bahôm raba-took hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ÿ mejüü: Nu gas'ëëgahëë! —näng mä Jesus kamag hä.

15 Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kân. Ti m' Jesus bahaëëj däg kân ta ÿÿn hä.

16 Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kân ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

17 Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ãäts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ãäj mäh.

Jowãw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowãw naëënh ta wë pawóp hë ta ma matëg. 19 Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahôm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä: “Öm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —näng mä Jowãw nu gahem'uun doo.

20 Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowãw nu gahem'uun do ãã tamejüü, öm ãã eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ãã gada doo? —näk mä sa kyyh.

21 Ti noo gó né hë hajök sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hë taty enä hõm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo haj'aa. 22 Ti m' Jowãw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowãw babä bë hapäh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub

padëek p'aa hēnh. Nabuuj gatemah doo, ramaa napëe padëek. Dejöp do wób genä bong ȳ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hē kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ȳ moo wät do hyb n'aa, ȳ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ȳ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hä —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejüü do rababaa j hōm jawén paa bä kä, hajök do hä Jesus her'ood kän Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahȳy da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bē heg'ääs tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'ääs? ²⁵ Ti tanado bä, h'ëed ti bē heg'ääs t'ii hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē heg'ääs t'ii hēnh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahōnh hē rah'yy karēn do sa wē hanäng doo, dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahē n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bä,

h'ëed ti bē heg'ääs t'ii hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'ääs? Ȳy. Ti né ti bē heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.† ²⁷ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahȳy da ta ky n'aa: “Ȳ mejüü da panäk ȳ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bē ȳ maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahȳy bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hȳy kä —näng mä Jesus.§

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëer gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do

* **7:23** Jesus moo wät do hä wyt ta maab hē P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejüü Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hä. Isajas 61.1 hä takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa.

‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëenh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahōnh hē ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hē. Ta ti tamaneëenh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahōnh hē ta ti Jowāw bahānh kä. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ääj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ëek hȳy kä.

na-ãäj hē, dooh m' ragado bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badāk hahŷŷ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —nāng mäh. ³² Hahŷ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēeh do ramas'uunh do hadoo. Hahŷŷ da karepé wób sa kyyh ta wób hā: “Raketēe do pud n'aa āã gamehŷŷh bē tsebē hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āāw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa āã wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawā. Ti na-ãäj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy ketón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bā, dooh na-ãäj hē ragenaag bā ji moo wāt doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahŷŷnh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagā Do tah'yyb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūūm mā tii”, bē nooh. ³⁴ ŷŷ kā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ eēēk, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ bē maneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dajēēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ Āã raganado né paawā, P'op Hagā Do né hē ti ŷŷh, Jowāw na-ãäj hē h'yy gan'yyh doo. Āã ma met'ēēg wāt do ky dah'eeh do baad

rababok do hā takametā dāk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hā ŷŷnh ahoog wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kán ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hā rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mā ta tsyym bēeh. Ti m' rabawēē kán. ³⁷ Ti m' ta ti panang bā ti awāt mā ŷŷnh nesaa do moo hew'ēēt do paah. Ti m' taky n'aa napäh bā m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bā m', t'īī hēnh mā tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pā s'ēēb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hā m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēēh Jesus tsyym hā takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēēn me. Jesus mā tatsyym tsanetsup, ta hā taweh'ēēh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mā Jesus tsyym hā.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bā m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagā Do ky n'aa rod tado bā paawā hahŷ aj'yy, tahapäh paawā jaa ti ta ti ŷŷnh. Tahapäh paawā ti nesaa do moo hew'ēēt doo. Tabahapäh bā paawā, dooh tagado bā ŷŷnh ta hā moo wāt doo”, nāng mā Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mā ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä.
—ÿ karën paawä öm ÿ ma-
her'oot —näng mäh.

—Éj. ÿ mamaher'ood ma
matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, pa-
nyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hë ajyy.
Küüt enäh sa kariw n'aa wë.
Ta see küüt 50, ta see küüt
500. ⁴² Dooh rahaja bä repaag
bä sa küüt. Ti hyb n'aa sa
kariw n'aa bawug hõm sa
küüt. Hÿÿ kä, ÿ eanh a hä
—näng mä Simaw hä. —Ny
hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp
takamahän up a hä péh? —
näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ÿÿ, küüt eh do paah —
näng mäh.

—Ti né hë —näng mä Jesus.
—Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ÿÿnh wë taty
kaw'ööd däk. Ti m' Simaw hä
ta ky hadoo:

—Mahegää hahÿ ÿÿnh —
näng mäh. —A tób gó ÿ
bajëë suun bä, dooh naëng
ÿ man'oo bä ji bahed'oo doo
da, tsym ÿ hetsyd. Hahÿ ÿÿnh
kä, tsym ÿ ta ty nabëë me
tatsahë däk, ti tabawug hõm
ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵ —ÿ
kajaa bä, dooh ÿ matsanetsub
bä makedëng do heen n'aa ji
bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh
kä, dooh teréd bä tatsanetsup
do tsym ÿÿ hä, ÿ kajaa bä tadu
dahäng do né hë. ⁴⁶ Dooh
mahawug bä ta syyj buu
benyym do nuh ÿÿ gó ji
bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh,
buu benyym do tahah'ook
tsym ÿÿ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ÿ tawén

kamahän, hajõng nesaa do ta
wë hanäng do paa P'op Hagä
Do mabaan hõm do hyb n'aa.
Kanhën hadoo do nesaa do
hä näng do P'op Hagä Do
awug hõm doo, kanahën doo
hë P'op Hagä Do takamahän
—näng mä Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' ÿÿnh hä kä Jesus ky
hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do
paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyid
bong do wób sa h'yyb gó m'
rabadoo:

—Jaa ti hÿÿh? Tahajaa g'eeh
nesaa do tado hõm bä? Jääm
né hë P'op Hagä Do hajaa tii
—näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh
ÿÿnh hä:

—Öm P'op Hagä Do wén
ed'ëep nesaa do mahänh, hä
ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa.
Ahõm kä h'yyb näm doo me —
näng mä Jesus.

8

*Joom tym ky n'aa gó Jesus
metëek do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti jawén mä sét panang
ken'yyh bä m' Jesus her'ood
hõm mä P'op Hagä Do bag'ääs
do ky n'aa hanäm doo. 12
hedoo do ta ma matëg rahada
mä Jesus. ² Ah'üüm mä na-
ääj hë ta sii ÿÿj wób, karap'aar
h'yyb nesaa do sa hä padëek
do paa Jesus habëë hõm do
sa hä, sa nahëë tado hõm do
sa hä. Sa mahang ti awät
mä Marija Madarën häd näng
doo, 7 karap'aar h'yyb ta hä
henyyh do paa Jesus habëë
hõm doo. ³ Ta see häd mä
Jowän, Kusa häd näng do ÿÿm.

Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susään. Hajök mä yÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hä.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hä tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵ —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajak. Ta wób ratsabeeb hóm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyyh bä nayyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëe ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëe wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kän.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé y her'oot do tamaa newëe bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beaanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti

panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hä. Ta wób sa hä, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä, y maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahëgää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä”* —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hóm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hä. Ramaa new'ëe bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hóm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejoonh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hóm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ

* 8:10 Isajas 6.9

hã ji bawät do hã.† Dajëêr hã, sa ma hã, rakarën do hã rahyb n'aa hũüm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahôm. Joom neak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bã kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bã, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta bag dooh ji gataa so bã ji bejën hyb n'aa manajuu yt hã, ji bejën hyb n'aa ji jó yÿh do yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da y ma metëëk do hã: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hã. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hã. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus yÿn, ta wakãän sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hã hab'ëëh doo. ²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A yÿn, a wakãän ta w'oo hã rabab'ëëh. Õm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'eeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakän haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã:

—Ti bã, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyjé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsëk bã kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kän tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Äã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' bah'ood, maadaka tame-duuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooch hã y bë h'yy kasadëë bã? —näng mäh.

† 8:14 Ta ti hedoo do hã raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 8:18 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nayyw hë m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hä näng doo, ta tii bä babuuj. Böp peej mä tabawät ta si n'aa hë. Böp peej däg mä tanaã wät tób yt hä. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bä m' tak'ëp mä tageëj wät. Jesus matym gó m' tabadëe hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Ý d' marejã manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejëng ta hä tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagã nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä

tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” äã häd —näng mäh.

Hajök karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Ti m' Jesus banoo t'ÿ hënh sa hä kä. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagã n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿ hënh buuj rabana t'ÿ hënh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãã kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta

ti hap'ëeh do rabaher'ood kån han'aa do sa hã kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëe Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kån marakate gó, ti m' tabahõm kån.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëe Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakåån rababong hënh. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ååts hë hadoo do a hã P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kån. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanåm do Jesus mo haj'aa ta hã.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hång ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hã ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jååm né m' sét its mä ta

toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hã. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hã. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hã m' tamoo dång. Tii bä kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hã ta nahëeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hã ÿ moo dång? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajök gatat'uuk a hã. Hajök a hã moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooh. Hã ÿÿ pé ÿ hapäh hã ÿÿ moo dång doo. Hã ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ÿÿnh hegää bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajån mä ta åm n'aa gó m', tabahyy hång mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' taher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo dång ta hã. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

9

49 Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hēnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hōm —näng mäh. —Doo mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

50 Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã y h'yy kasadëë. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

51 Ti m' Jaj-Ro tób bä raka-jaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahōm ta sii. Jããm né hē m' tanoo hajëë p'ëë Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do yñ. 52 Séd dó m' tób yt hã raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hē ti bē kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Aỹh tii —näng mäh.

53 Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hē m' sa hã. 54 Ti hadoo né hē dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëëd tok yỹ! —näng mäh.

55 Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hēnh. Nayyw mä tabas'ëëg gëët. Ti m' Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. 56 Tii bä m' ta yb, ta yñ rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahỹh

1 Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb ne-saa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëë näng do raba-heso hyb n'aa na-ãäj hē. 2 Ti m' tamejüü mä rabahōm, ji P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa rabaher'ood hōm hyb n'aa, nahëë enäh do rabaheso hōm na-ãäj né hē. 3 Hahỹh da m' tamejüü:

—Doo d' bē mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bē saroor see hadoo péh —näng mäh. 4 —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bē baym dó panang bē beréd hōm bä kä. 5 Bë raganado bä, bē ahōm sa mahānh. Sa panang bä naa bē ahōm bä bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ãäts. Tii da bē bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nada-heeh doo —näng mä ta kyyh sa hã.

6 Ti m' rabahōm kãn. Sét ken'yyh panang bä m' raba-her'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hē heso hōm mä nahëë enäh doo.

7 Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëë däk mä tii. H'yyb manepëë wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hã.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejep do mahang ganā wāt doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawāt do paa kas'ee wāt do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganā wāt do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ŷ mejüü paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hā ŷ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarēn paawā m' taheg'āās Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaj nä bä m' Jesus wē, ramaher'oot mä ta hā sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahūüm sa m'aa hēnh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'ūüm mä sa jawén. Raka-jaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metēek sa hā ji P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa. Nahēe enäh do heso hōm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Mamejō hōm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'y'yyh rabaj'eenh hēnh na-āāj hē, sa waa rabetsēe hyb n'aa, t'ī hēnh raba'yŷh hyb n'aa. Dawēe hahŷ babā —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooch tahaja bä —näk mäh. —Jāām hē ti hanyys ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'yŷb —näk mäh. —Makarēn āā bahōm āā betseē hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ēeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mejō rabehyy b'ēeh tūū, 50 ken'y'yyh ketyn hōm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejüü doo da né hē m' rabad'oo. Sahōnh hē m' rabehyy b'ēeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä pāw, tah'yŷb na-āāj mäh. Hŷ pong jé taty däng bä m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo däk āā tā, man'oo däk āā waa —näng mäh.

Ti m' pāw, tah'yŷb na-āāj né hē taganebäh bong mäh, tets'ēe hōm mä ta ma matēg sa hā, rabets'ēe hōm hyb n'aa hajök do hā kä. ¹⁷ Tii bä kä m', sahōnh hē m' rabawēe bong. Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matēg rata hōm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsēe mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ēeh. Ti m' tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsēe doo, tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ŷŷh, sa nooh?

19 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makūūh. Òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejêp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mä sa kyyh ta hä.

20 —Bë hä ênh? Jaa ŷ bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

21 Ti m' Jesus mejūū tak'êp sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hä. 22 Ti m' taky hadoo:

—Ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajông da ŷ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ääj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë ŷ da rahyb n'aa wareem. Ŷ da dajêp ran'oo bä. Tamawoob hë ta äh, ŷ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

23 Ti m' taky hadoo sahõnh hë sa hä:

—Jé karën pé hëp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ŷ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ŷ n'aa radajëëb bä na-ääj hë. Taw'ääts hë ŷ taky daheeh, taw'ääts hë ŷ bawät doo da da ti bawät.

24 Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'êp

kamahän doo, jé tahoop do hëp ŷ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé hëp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ŷ n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng. 25 Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bä? —näng mä ta kyyh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp ŷ n'aa, ŷ ma metëëk do hyb n'aa na-ääj hë nu mebyng péh, ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój ŷÿ hä ŷ bahyng bä ta bag tak'êp gabarëëh doo gó, Ee hejój gó, ääs tak'êp baad hedoo do sa hejój gó na-ääj hë ŷ bahyng noo gó —näng mäh. 27 —Baad bë ŷ maher'oot. Ta wób babä èr mahang habong do rahapäh nä da ŷ du doo noo gó sahõnh hë ŷ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejêp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kån waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. 29 Ti m' taky n'aa etsëë bä m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'êp mä ta saroor gabar'ëëng däk, hawyp do gabarëëh doo

da. ³⁰ Ti m' pawóp hē ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees hād enāh do ³¹ rakas'ee b'ēeh sa matym gó, ta bag gabarēeh doo gó. Er'oot mā Jesus sii. Er'oot mā ta sii Jerusarēnh bā Jesus dajēp do ky n'aa hā. ³² Ty jaw'y'yyk mā Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aā b'ēeh mäh. Ti m' raty gawēēj padēēk bā m', Jesus bag tak'ēp gabarēeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ēeh mā rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahōm bā Jesus mahānh, Peed ky hadoo mā Jesus hā:

—Ma Matēg! —nāng mäh. —Taw'āāts hē babā ēr hāl! —nāng mäh. —Taw'āāts hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sēt hē a tób, sēt hē Mosees tób, sēt hē Eriij tób —nāng mäh.

(Dooch m' tadoo wāt pé tak'ēp rabeỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nā bā m' wē puh ganyyh. Sahōnh hē sa hā wē puh hadoo do badāng bā m' Jesus ma matēg rabeỹm bong mäh. ³⁵ Wē puh gó m' P'op Hagā Do ber'oot. Hahỹ d' mā ta kyyh:

—Hahỹ tah yỹ, y h'y'yyb dāng doo. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —nāng mäh.

³⁶ Tii bā m', kyyh hadoo do ky dawuh bā m', rabaheg'āās, dooh boo m' Jesus pa hab'ēeh doo. Ta mab hē m' tabayyw gēēt. Ti m' sa h'y'yyb gó m' rabenām ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' raher'ood bā ta wób sa hā.

Pahēew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahỹh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bā kā m' waēē jó naa, hajōk kataa sa hā. ³⁸ Ti m' hajōk do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —Mahegāā tah yỹ. Jāām né hē sēt had'os do tah yỹ. ³⁹ Karap'aar h'y'yyb nesaa do ta hā adāk. Ta hā tadēē bā tak'ēp tah y geēēnh, tak'ēp tameraa wāt, tūū takepēēd had'yyt hē, tsanamāts dāk tan'oo bā. Dooch tahyb n'aa eréd bā, tak'ēp tarejāā —nāng mäh. ⁴⁰ —Y eaj wāt a ma matēg sa hā rabahabēē hōm hyb n'aa. Dooch rahaja bā —nāng mā ta kyyh Jesus hā.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagā Do hā h'y'yy kana'eeh do bēeh, da hē badāk hahỹ bā habok doo! Baad nado bē h'y'yyb tym —nāng mäh. —Hajōō nuu me y bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa kā? Y hād h'y'yyb napan dāg bē hā, hā y bē h'y'yy kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Mamana b'ēēp a t'aah —nāng mā aj'y'yy hā.

⁴² Ti m' ramanaa bā m', karap'aar h'y'yyb nesaa do pahēew tadawāts jat tūū. Meraa wāt mäh. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'y'yyb nesaa do Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahēew tabahaso dāk. Ti m' Jesus bahaēēj gēēt ta yb hā. ⁴³ Tak'ēp mā sahōnh

hē rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hã.

Jesus mo haj'aa hã sahõnh hē rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

44 —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

45 Dooch m' rah'y'y genä bä ta ti Jesus edoo do sa hã. Dooch m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hã. Kejën do hadoo mä sa hã. H'y'yb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

46 Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. 47 Jesus h'y'yb hap'ëëh mä sa h'y'yb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo taky gëet ta pa. 48 Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ kara-pee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hã ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hã.

49 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'y'y a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'y'yb nesaa doo. Èr h'y'yb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hã.

50 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'y'y kawanereem doo, bë h'y'yb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

51 Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahõm tah'y'yb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejäã t'ÿ hënh. 52 Ramahõm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä.

53 Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahõm do hyb n'aa.

54 Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hã:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëëg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

55 Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geãm bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. 56 Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahõm kän.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

57 Ti m' ta tyw n'aa me ramahõm me aj'y'y see ky hadoo ta hã:

—Öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

58 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. *ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo*, dooh tóp *ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh* —näng mäh.

59 Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si *ÿÿ*, hëp *ÿ* hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó *ÿ* abaaj hõm Ee wë *ÿ* bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, *ÿ* dakä jëng jawén paa bä kä òm *ÿ* bahadaa kãn —näng mäh.

60 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã *ÿ* h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Òm tii kä, *ÿ* karën maher'ood ta wób sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

61 Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Òm da *ÿ* hada wahë *ÿ* n'aa. Pooj jé *ÿ* karën paawä *ÿ* babaaj hõm wakãn haa, ee, èen *ÿ* kedëe wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

62 Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do *ÿ* hada doo, tii bä ta see hã tahyb n'aa newë bä,

dooH tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hã —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahõm doo hënh. ² Rabahõm do pooj jé taky hadoo sa hã, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëe däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëe tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë *ÿ* mejüü, b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —DooH d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hã ta hõo bä —näng mä sa hã.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëe ta yt hã haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eenh do baad rado bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wë bë kedëng doo.

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bä, tahanäng pé tii.

Hanäm gó bë raganado bã, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bã tii. ⁷ Panang bã bë kajaa bã, bë kahÿÿd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bã. Taw'ääts hë bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mäh.

⁸ —Panang bã bë kajaa bã kä, bë ragado bã, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hë bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. ⁹ Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hõm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bã bë kajaa bã, bë raganado bã, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹ “Äã tsyym suun äã tepyng padëëk bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿÿ kä: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bã.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mäh. ¹² —Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasïn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasïn, Betsaj-

Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bã ÿ pehuuj bã paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejooh do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tëëg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hã taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hë ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hã ÿ mejũũ do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii bã m' 72 hadoo do rababaa j nã bã m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hã rabeboo nã do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. — Karap'aar h'yyb nesaa do sii

hē m' āã raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

18 —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëe hyng ÿ hegãã bä. 19 Bē hã ÿ an'oo däk bē bahajaa hyb n'aa aw'yy, sēej bē tseb'eep hyb n'aa. Bē hã ÿ an'oo däk bē bahajaa bē nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majiĩ. Dooch tahaja bä nesaa do tan'oo bä bē hã. 20 Taw'ãäts hē bē tsebee manä karap'aar h'yyb nesaa do bē raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hē bē tsebé bē häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hã —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hã.

21 Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tsebee kãn. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsë. Sahõnh hē hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hã hanäng do na-ããj hē mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

22 Ti m' taky hadoo sa hã:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejój hã ÿÿ. Dooch baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hē Ee hapäh ÿÿh. Dooch Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hē ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hē sa hã

ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

23 Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hēnh tamer'oot:

—Ky n'aa kedëng bēeh, hahÿ bē bahapäh do hyb n'aa. 24 Baad bē ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ããs bē hapäh doo, dooch paa rahapëe bä. Rakarën paawä ramaa newëe bē maa newëe doo, dooch paa ramaa napëe booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

25 Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëeg gëet mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hã maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

27 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ãäts hē tak'ëp bē kamahãnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bē h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãäts hē tak'ëp bē h'yyb padäg ta hã. Taw'ãäts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahãnh

ta hã, sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me.”‡ Hahỹỹ da na-ããj takerii däk –näng aj'yy: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§ –näng mã aj'yy kyyh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Baad ub a kyyh, baad maky gadoo –näng mãh. –Taw'ããts hẽ tii d' né hẽ madoo, tii bã baad mabawäd kãn hỹ pong jé kã –näng mã Jesus.

29 Ti m' aj'yy karẽn paawä tajejen ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hã tabeaanh ta seeh:

–Jaa tii da ÿ hadoo doo? –näng mã ta kyyh.

30 Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

–Ti awät aj'yy panang Jerikó hẽnh hahõm doo. Jerusarẽnh bã naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hã. Ramaso däk, rarahejã mãh. Rasaroor kabo nyyh mãh, rahewyyh mãh. Tii bã m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bã. P'eets mã tadajeb paawä sa moo gó. 31 Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bã m', dawëë takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooh m' tat'yyd mehĩn bã. 32 Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ãnh. Ti na-ããj mã dooh tat'yyd mehĩn

bã aj'yy tyw me hajad hõm doo. 33 Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehĩn kãn aj'yy. 34 Ta wẽ m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mãh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ää jó. Ti m' tamahũũm kãn dawëë hena do tób n'aa bã. Tii bã m' aj'yy tabahagãã kãn. 35 Jati pé kã m' tets'ëë däk mã tób danäh hã pawóp hẽ moweed k'ããts hawak do s'ëëb. Ti m' taky hadoo ta hã: “Mahagãã hahỹ aj'yy. Hỹ ta sãm. Ta sãm nahaja bã, ÿ matëëh bã sahõnh hẽ ÿ ep'aak a hã”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hã –näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hã.

36 Ti m' Jesus eanh:

–Ny hadoo do ky ennyym a hã, ta ti rarejãã do hã? Ny hadoo do ta da hadoo a hã? –näng mã Jesus.

37 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

–T'yyd mehĩn doo –näng mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–Ahõm nä, tii d' né hẽ mabadoo kãn a da hadoo do hã –näng mãh.

*Maah-Ta Marija daheeh
Jesus heg'ããs do panyyg n'aa
hahỹỹh*

38 Ti m' Jerusarẽnh hẽnh Jesus ramahõm me, panang see bã m' ranu kajäg kãn. Ta tii bã m' ÿỹnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mã ta tób

hēnh Jesus ta ma matēg da-heeh. ³⁹ Maah-Ta ānh, Marija hād nāng do asooh mäh. Jesus ma metēek do tamaa newēē mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wāt Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wē tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Nepäh a hā, dooh ānh ŷŷ ŷ tamoo masaa bä? Mamaher'ood ŷ tamoo masa hyb n'aa —nāng mā Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —nāng mäh —hajōng do hā maty kanewaat. Tii hā mah'yyb dāk —nāng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hā. Jāām né hē sét hē ti taw'āāts hē. Ta tii hā Marija h'yyb dāk. Dooh da ŷ mejō bä ta ti teréd hōm —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

11

Jesus ma metēek ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsēē mā P'op Hagä Do hā. Tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsēē doo, ta ma matēg see ky hadoo ta hā:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Āā mama met'ēēg nyy da ēr ky n'aa etsēē, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matēg tama metēek doo da —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky n'aa ets'ēē bä, taw'āāts hē hahŷŷ da d' bē kyyh:

“Ee, āā karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa jew'yyk.

Āā etsēē a hā, sahōnh hē mabag'āās do nyyw hē takajaa hyb n'aa āā wē.

³ Man'oo had'yyt hē āā waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do āā moo bok do paah.

Āā na-āāj hē āā mabaan hōm āā wē moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do āā tah'yyb tatug”, nāk da bēeh, bē ky n'aa ets'ēē bä —nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hā ji ky n'aa etsēē do ky n'aa:

—Bē see ahōm bä atsēm ub ta najiis tób hēnh, pāw tets'ēē bä paawä ta wē, ta wē heg'āās do waa n'aa paawä, hahŷŷ da ta kyyh ta najiis hā: “Na a waa uuh, pāw uuh. Tamawoob hē paawä ŷ karēn. ⁶ Najis ŷ kajaa nag'aap hē wē ŷŷ atsēm ub. Dooh wē ŷ ta waa péh”, nāng da.

⁷ Tii bä da ta najiis tób gó ta gawakō gó hagä do ky gedak ta hā: “ŷ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsēē dāk ta tēg me. Āā aj'eenh tah haa da-heeh. Dooh ŷ haja bä ŷ an'oo bä a hā metsēē doo”, nāng da ta najiis ta hā.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'oot —nāng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ēēg gēēt né hē, pāw tabanoo hyb n'aa ta najiis hā. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ēēg gēēt.

Tawén s'ëëg g'ëed kån, tanaëëj had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ ma-her'oot: Bë ets'ëë, tii bã P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bã bë aw'yyt da.* Bë naëëj tób noo bã naa, tii bã da ta danäh noo gas'ëës.†
¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bã naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëë bã tah'ÿÿb, bë anoo ta hä aw'yy?

¹² Karaak tyb bë hä tets'ëë bã, sëëj bë anoo ta hä? Dooh.

¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bã, aj'yy er'ood däg kån p'aa hënh. Hajök do t'ÿÿ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh.

¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar

h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bã tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mä Jesus hä, tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hä.

¹⁷ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakãän sa hä hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahäj jëng tii bã —näng mäh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bã, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bã, nayyw hë tabahëëj jëë paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kä bë

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bã bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bã naa ji naëënh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hä:

—Aj'yy hejooñh do hajõng ta kuman yt hä ta tób tahagãã bä, dooh ta ma hado hõm pëh.

²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejooñh do kajaa bä ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hä taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bä kä, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hä kä[§] —näng mä Jesus.

²³ —Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagã Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeñh tii bä tan'oo bä —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hä, ÿñh hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawãng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hä, tób ÿñh hënh”, näng. ²⁵ Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapãh, baad takabenãm ta hä.**

²⁶ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä.

Ta hä hanãng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajõk do mahang ÿñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿñh õm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagã Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hä.

Jonas Jesus beh'ũm do ky n'aa hahÿh

²⁹ Ti m' hajõk do gatat'uuk bä m' ta hä, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿh hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jããm né da P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh da. ³⁰ Jonas hä P'op Hagã Do bad'oo do hä, Niniwéh buuj rah'yy genä hõm, P'op Hagã Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hä ÿñh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hä rah'yy genä hõm da, P'op Hagã Do né hë ti ÿ tamejũũ doo. ³¹ Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿñh, da hë, badäk hahÿh hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagã Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagã Do ky

[§] 11:22 Hahÿh d' tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagã Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ÿñh hä hadäk do paa tii. †† 11:29 Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa Jesus tado bä.

n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagã Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿÿh, bë hapãh doo. Ti hado né paawã, dooh bë karën bã bë maa newë bã hahÿÿh. ³² Niniwéh buuj naããj da raky n'aa tapaa né tii da ênh ti noo gó kä, da hë badãk hahÿÿ hã habong doo. P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas sa hã ta her'oot noo gó, rat'yyd kamehÿÿn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahÿÿh, Jonas bahãnh ti ÿ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehÿÿn bã nesaa do bë moo bok do hã, dooh bë eréd bã —näng mã Jesus hajök do sa hã.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëe p'ëe do rabahapãh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mãh. —Baad tado bã ji matym, ta bag hado dãk sahõnh hë ji hã. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hã. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakã, ta bag

hadoo bë hã hanãng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag dæg bã, badagyp do hadoo do tanado wäd bã, sahõnh hë tii bã tabawag dæk ji hã, ta bag hadoo do mehãnh ji hã§§ —näng mã Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madãk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bã kä, Pariséw see ats'yyt mãh, ta tób hënh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mã ta tób hënh, ti m' tabasooh, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danãh hyb n'aa meuunh mã Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. Dooh m' ta moo tahetsyyd bã sa wahë makũ rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Bë Pariséw —näng mãh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagã Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madãk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'öp bë h'yyb tym gó, hajõng nesaa

†† 11:32 Jonas, tahÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta ãh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta ãh tabakã wät k'ããts gó. Tii da tahanãng pé m' ti Jesus her'oot do sa hã. §§ 11:36 Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hã dooh m' tagah'ood nã bã. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do T'aah tado bã. Sa hã kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëek doo. Dooh kejën do tado bã ti tametëek doo. Baad ji karën bã baad hadoo do ji bahapãh bã, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëek doo. Ji hã ta bag hado dæk. Ji kanarën bã baad hadoo do ji bahapëe bã, dooh tagah'ood bã ji hã Jesus metëek doo. Badagyp do hadoo ji hã.

doo. ⁴⁰ Bē h'yy gatamah — nāng mäh. — Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-āāj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa, t'ōp naa, bē masaa kas'uut do sa hā, tii bā kā, P'op Hagā Do hā baad ub tabanām sahōnh hē bē hā*** — nāng mäh.

⁴² — Baad nado bē hā da, Pariséw — nāng mäh. — Bē waa ty gamabuuj uuh sii hē né paawā bē banoo P'op Hagā Do matym n'aa, dooh paawā baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā, bē mabaan P'op Hagā Do hā bē kamahān doo. Taw'āāts hē paawā dooh bē mabaan bā ta tii. Taw'āāts hē P'op Hagā Do matym n'aa bē banoo na-āāj hē — nāng mā Jesus.

⁴³ — Baad nado bē hā da, Pariséw — nāng mäh. — Bē gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bā bē atooj bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā. Bē gen'aak bē redēng, bē raweh'ēēh, hajōk do mahang rakahet'aa bā, rabahesām bā — nāng mäh.

⁴⁴ — Baad nado bē hā da, Pariséw — nāng mäh. — Kamag hood ta jó ji tsab'eep bā ji nahapāh do hadoo bēēh††† — nāng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa

jaw'yyk do baad hapāh do see ky hadoo ta hā:

— Ma matēg — nāng mäh. — Ta ti mapes'āāp doo, āā na-āāj hē mapes'āāp — nāng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

— Baad nado bē hā da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēēh doo — nāng mäh. — Hajōng hejooonh do bē mejūū ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahānh bē bawēēd dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, dooh tabad'op hē bē masaa bā bē mejūū do rabahajaa hyb n'aa — nāng mäh.

⁴⁷ — Baad nado bē hā — nāng mäh. — P'op Hagā Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bē wahē makū radej'ēēp do sa kamag n'aa hood pā s'ēēb, bē tema. ⁴⁸ Ta ti tametēēh, bē wahē makū h'yyb hadoo bēēh. Bē wahē makū né hē dej'ēēp P'op Hagā Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kā bē temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.†††

⁴⁹ Hahÿÿ d' né hē P'op Hagā Do baher'oot ta hapāh doo gó bē ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejūū da kēh ÿ n'aa rod, panāk ÿ na-āāj né hē. Sa wób né da radej'ēēp, ta wób da rarejāā”, nāng paa m' P'op

11:41 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji tab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē bē waa hood gó hanāng do bē anoo kas'uut do sa hā, tii bā kā baad ub tabanām sahōnh hē bē hā, P'op Hagā Do hā.” ††† **11:44** Kamag hood banāng bā tsab'eep doo, hasuts dāk hadoo P'op Hagā Do hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā. Ti hadoo né sa hā ēnh, Pariséw sii raboo bā. J'ooj madāk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyb bā baad tanado bā sa h'yyb tym. ††† **11:48** Dooch sa wahē makū rapanyyg kadehé bā P'op Hagā Do ky n'aa hā, P'op Hagā Do ky n'aa rod raher'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, rawehēē né paawā P'op Hagā Do ky n'aa rod makūūh, dooh raky dahé bā sa kyyh paah. J'ooj madāk doo me raky kenāw ub tii.

Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bë hã, da hẽ habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahỹ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, ⁵¹ Abëw Kaĩh naboo noo gó du däk do né hẽ. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad yher'oot bë hã, da hẽ habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooch bë karën bä ta wób raky n'aa napëë bä P'op Hagä Doo. Tób noo tęg ji jejën do hadoo sa mahãnh, ranajëë p'ëë hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hẽ, dooh bë karën bä bë ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bä. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'yym ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãaj hẽ rakawajãan ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawajãan gó m' rabeaanh ta hã. ⁵⁴ Rakarën paawä m' raw'yyt taher'oot

do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hẽ ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, y hanäng péh tii —näng mäh.

² —Dooch ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahõnh hẽ ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hẽ ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahõnh hẽ maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hẽ ta gawakö gó kahesëenh do ta see hã, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hẽ ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bë jeỹym manä ji majiĩ ji daj'ëep do hã. Jããm né hẽ ji hub rahajaa radajëeb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. ⁵ Ymaher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeỹym. Taw'ãats hẽ P'op Hagä Do ji

* **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ëep do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hõm kån tabanesaa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'y'yk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

6 —Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. 7 Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahõnh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng mä Jesus.

8 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ÿ na-ääj hë, dooh ÿ ky n'aa jejën bä ta tii, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hä. 9 Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ääj da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. 10 Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä, dooh tat'y'yd mehün bä kä tii kä —näng mäh.

11 —Bë ramoo maso däg bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh bë ramahüüm bä, sa wahë n'aa wób wë bë ramahüüm bä, hyb n'aa jewyk do wë na-ääj né hë, bë hyb n'aa tón manä

bë her'oot do hä bë ky n'aa. 12 P'op Hagä Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood häj ÿÿ, tabetyn hyb n'aa ää yb wë naa —näng mä aj'yy kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Najis ÿÿ, ÿ nado ti hetyn bë hä bë yb ma paah —näng mäh.

15 Ti m' sahõnh hë sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa matakä da, bë hyb n'aa nah'üüm hyb n'aa bë ma, bë dajëër. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gada-jang hanoo do babä ji awät bä —näng mäh.

16 Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'üüm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekâp doo. Baad ta gëew bä. Ti hyb n'aa baad né hë ta joom beaak. 17 Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Gedë hõm joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “N'yy hënh hÿÿ kä ta wób ÿ bataa?”, näng ta h'yyb gó. 18 Ti taky hado kån: “ÿ hapäh. Hahÿÿ da ÿ bad'oo”, näng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “P'aa hënh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hÿÿ kä joom s'ëeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa

na-ããj né hẽ”, nãng. ¹⁹ “ÿ bahajaa bã kã”, nãng, “hahÿÿ da d' kẽh ÿÿ hã ÿÿ hẽ”, nãng “Hajõng wakãp ÿÿ. Dooch d' nayyw tahëej bã. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakãp ÿÿ hã”, nãng. “Taw'ããts hẽ hÿÿ kã, ÿ kameh'ããk hÿÿ kã. Baad ÿ hÿÿ kã. Baad ÿ beëek hÿÿ kã, baad ÿ bawa hÿÿ kã, ÿ tsebé hÿÿ kã”, nãng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, nãng. “Badah atsëm da madajëp! Jaa wẽ tabayyw kãn a ma paah?”, nãng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hã kã —tii d' mã Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ëp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũüm do hã, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —nãng mã Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahãn do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manã bë babok do hã, bë waa hã, bë saroor hã. ²³ Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁴ Bë hegãã taw'ëed. Dooch reloom bã joom tym. Dooch rata bã joom ag. Dooch sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawã P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahãn do bahãnh bë takamahãn! ²⁵ Tak'ëp bë hyb

n'aa newë had'yyt né paawã, dooh bë haja bã bë aboo dawëd bã ta tii da. ²⁶ Ta ti bë nahaja bã, nahejooj né paawã, h'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób.

²⁷ —Bë hegãã tabawã n'aa ts'ooh —nãng mãh. —Dooch né paawã ramoo boo bã, dooh né paawã sa saroor rages'yyb bã, Saromãw saroor anyyw né paawã, gabar'ëeng né paawã, ti bahãnh tabanãm ti tabawã n'aa ts'ooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bã tabawã n'aa hã, nayyw hẽ tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã, ti bahãnh da P'op Hagä Do bahag'ããs bëeh. Tanoo né da bë hã bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hã baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹ Bë hyb n'aa newë had'yyt manã bë eëk doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manã ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapãh do ti tii, ti hã h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bã. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapãh bë wẽ bedoh doo. ³¹ Taw'ããts hẽ baad bë h'yyb padãg bë Yb bag'ããs do hã. Tii bã kã, tanoo da bë hã sahõnh hẽ bë wẽ bedoh doo —nãng mãh.

³² —Bë eÿÿm manã b'éé taah nahejooj is doo. Hanãm gó bë Yb, hÿ pong jé hawät do tabanoo bë hã, ta sii bë bag'ããs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manãh, ÿ wén nãng. ³³ Taw'ããts hẽ bë esëem hõm bë wẽ hanãng doo. Kas'ut do hã bë banoo bë ma paa sãm. Tii bã kã, bë ma nãng hÿ pong jé kã. Ta ti dooh tahëej bã.

T'ĩ hēnh dooh retsēeg bā kā bē ma. T'ĩ hēnh dooh kam-era rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawāt —nāng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahȳh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē bē h'yy kahasāāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ŷ bahyng bā. ³⁶ Taw'āāts hē tób danāh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nayyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —nāng mā Jesus. —Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'yyt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kán sa hā. ³⁸ Taw'āāts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —nāng māh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahȳh: Tób danāh hapēē bā paawā hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēēk do

ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawā tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ŷ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'y y Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —nāng māh.

—Āā hā ub ti mabaheer'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaheer'oot? —nāng māh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ŷ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wāt doo, h'yy ganāng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé.

⁴³ Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejūū do hā moo wāt doo, ta kariw n'aa matēēh bā.

⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁵ H̄y k̄ā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Dooch nayyw hē kariw ŷ n'aa kaja bā”, tanoo bā, karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tatsebé do waa n'aa tamoo hewēēd bā, taoom bā jarakē hedoo do mahȳj, ⁴⁶ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. Tii bā, tak'ēp da ta kariw n'aa rejā

kän da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagä Do ky nadah'eeh do nesaa do ra-hoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karën do tamoo nawät doo, tahapëë né paawä baad ub ta kariw n'aa mejüü doo, tak'ëp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejüü do nahapäh doo, dooh denaa hë rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hä P'op Hagä Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajông do hä kahanoo doo, hajông na-ääj takarën tamoo wät ta wë, hajông takarën ta mabaj. Ta bahänh kahanoo do hä, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tëëg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karën paawä nayyw hë tabahõõ jat ti tëëg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bä kä. ⁵¹ ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén

da, sa wakään hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakään tamawoob hë hadoo do ragadoo da käh ÿ n'aa. Pawóp hë, dooh d' ragadoo bä. Ky kedak da hëp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ääj da —näng mä Jesus ta ma matëg hä.

⁵⁴ Ti m' hajök do hä taky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng hënh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bë kyyh. Te hub né hë, adoos né hë. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bä, “Badah banäm”, näk bëëh. Te hub né hë, banäm né kä, baju né hë kä. ⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëëh! Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä, dooh bë h'yy genä bä, da hë kä, ta heen n'aa bë hä kametëëh do hä† —näng mäh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hë, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bä, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hë ta hõõ bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wë. Ta

† 12:56 Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ääj hë ta heen n'aa. Hajông Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagä Do T'aah tadoo bä né hë.

tii kä, warahén hã bë taba-
haeënh, bë tadewäts bëëh hyb
n'aa kä. ⁵⁹ Baad bë ÿ ma-
her'oot: Dooh d' bë anã bã kä
tii bã, sahõnh hẽ bë nepaag bã
—nãng mã Jesus.‡

13

*Nesaa do ji neréd bã, ji da
P'op Hagã Do rejãã do ky n'aa
hahÿÿh*

¹ Ti noo gó m' ta wób ra-
bana Jesus wë. Jesus mã
ramaher'oot Pirato häd nãng
do warahén n'aa radej'ëep do
Garirej buuj wób, P'op Hagã
Do hã rama ejuu bã. ² Ti m'
Jesus ky hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa
mahãnh nesaa do ramoo
bok, rawén dejëp, bë ed'oo?
³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa
hã, ta wób sa mahãnh hyb
n'aa nado. Bë hã na-ããj hẽ
da tabadãng P'op Hagã Do
mo haj'aa nesaa do bë moo
bok do sãm, nesaa do bë
neréd bã. Tabanesaa hẽnh
bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18
hedoo doo, Siroéh häd nãng
do tób yb sa jó hatèh hyng
doo ënh? Radejëp bë ed'oo
g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb
n'aa Jerusarënh buuj wób sa
mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa
nado. Bë hã na-ããj hẽ da
tabadãng P'op Hagã Do mo
haj'aa, nesaa do bë moo bok
do sãm, nesaa do bë neréd
bã. Tabanesaa hẽnh bë da
tah'eed hõm —nãng mã Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus
baher'oot nyy da P'op Hagã

Do bad'oo ji hã, baad hadoo
do ji moo nawäd bã. Ti m'
taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom
joom wiigo häd nãng doo,
uwa tyd mahang. Hajõõ nuu
me tabahõm tabaheg'ããs hyb
n'aa ta joom teag bã. Dooh
tawyyd bã ta ag ta hã. ⁷ Tii kä,
tagadëeg ub, ta joom mahang
moo wät do hã taky hadoo:
“Tamawoob hẽ ta baab ÿ
gadaa wät teag bã. Dooh teag
bã. Tabad'op hẽ ta ag ÿ aw'yyt
péh. ÿ karën mabagëew jat”,
nãng mãh. “Daap tabewaata”,
nãng mãh. “Joom see ër ejoom
paawã tabasooch bã”, nãng
joom danãh ta sii moo wät do
hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do
ky hadoo: “Taw'ããts hẽ sét
hẽ ta baab ër gamedaa wät”,
nãng mãh. “Baad ÿ bahag'ããs
hÿÿ kä”, nãng mãh. “Baad ÿ
w'oo eh'aa këe k'ããts baad
hadoo doo me”, nãng mãh.
⁹ “Wät hahÿÿ hã ta baab teag
bã, taw'ããts hẽ. Taneag bã kä,
tii bã kä mamejõ ÿ bagëew
hyng”, nãng aj'yy ta kariw
n'aa hã —nãng mã Jesus.

*ÿÿnh jadatog is do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹⁰ Ti m' Saab hã kä, Judah
buuj rakamehehãk bã kä m',
tób P'op Hagã Do panyyg rayd
naherot do yt hã m' Jesus ma
metëek bã kä m', ¹¹ tahapãh
mã tii bã ÿÿnh jadatog is doo,
karap'aar h'yyb nesaa do ta
hã hadãk do haj'aa. Dooh
m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti

‡ 12:59 Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d'
tahanãng pé na-ããj hẽ: Taw'ããts hẽ nayyw hẽ, ji hajaa nã bã, ji h'yyb tym ji benãm
P'op Hagã Do wë, ta jawén ji tanarej'ãã hyb n'aa.

m' ŷyñh Jesus bahapäh bä, tanaëenh mä ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ŷy, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo dëe sii hë m', takadajoow gëet. Tak'ëp mä ŷyñh j'aa etsëe kân P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bä Saab hä ŷyñh nahëe Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'ääts hë tii hä bë bana, bë nahëe kado hõm hyb n'aa. Saab hä ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'y'yb! —näng mäh. —Bë na-ääj hë bë moo bok Saab hä. Dooh g'eeh bë asood hõm bä bë masääh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hä habëeh do Saab hä, bë mahũüm hyb n'aa rabeheek doo hënh? ¹⁶ Dooh g'eeh taw'ääts hë tado bä, Saab noo gó ŷ asood hõm bä hahy Abaraãm panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bä kä m', ta maji m' nu mebyy bong. Hajök do tii bä hab'ëeh do

ratsebë mä sahõnh hë hanäm doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahy hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bä. Ti tabawëe kân, ti tabae hëe kân. Tii hä kä taw'ëed batooj kân ta hä kä* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Paw makuj ŷyñh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajõots däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'ũüm.

Hy pong jé, P'op Hagä Do panang bä, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahy hã

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõo bä habong do sa hä. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hä:

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'ũüm, ny hadoo ta hä h'y'ya ka'eeh do kah'ũüm. † **13:21** Paw makuj, jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahy hã P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däk da.

—Hyb n'aa jawyk doo — näng mäh. —Jääm hē pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wē? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē tak'ëp bē hyb n'aa eréd manäh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajëng do t'ïi hēnh. Ta jawén, hajök né paawä da karën hajëe p'ëe, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëe däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëe suun ta gó. Tób w'oo hā bē wób rababē hōm tii bä. Tak'ëp bē wób ranaëenh da tagas'ëes hyb n'aa: “Äã wahë n'aa, manoo gasëets a tób, äã bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēeh? Dooh bē ÿ hapëe bä”, näng da bē wób hā. ²⁶ Ti d' bē wób raky gedak: “A sii paa äã beëek, a sii paa äã bawa. Äã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa äãh.” ²⁷ Ti d' bē wób hā taky hadoo: “Dooh bē ÿ hapëe bä. Bē ahōm mahānh ÿÿ, nesaa do moo heb'ooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hā h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bē wób ba'oot da. Sa tég kamegëej däk da. Tak'ëp bē wén oot da, bē hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs bä Abaraäm, Isak, Jakóh, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod,

bëe kä, dooh ran'oo bä t'ïi hēnh kä. ²⁹ Badäk hahÿÿ hā jé pad'yyt hē naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ääs doo bä ratsebé do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kån da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahōm ta s'ee hēnh. Ōm da Eróts daj'ëep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nä. Bē maher'ood ta ti aj'yy ji rahejää do yb. Bē her'ood ta hā, pawóp nä ta äh karap'aar h'yyb sa hā hanäng do ÿ bahëbë nä. Pawóp nä ta äh nahëe enäh do ÿ asog hōm nä sa nahëeh. Tii bä kä, ÿ haja kån da ÿ moo wät doo kä badäk hahÿÿ bä. Tii da bē kyyh ta hā. ³³ Jerusarēnh bä né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ïi hēnh né hē ÿ bahōm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hā.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pā me ramahek'uut bē wē P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp

hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿyn ta këg yt hã tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bä. ³⁵ Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. Dooh da ÿ bë hapëë bä kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”[‡]

14

Saab hã Jesus nahëë do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bä Jesus bawëh bä m', baad mä Jesus ramatakëë. ² Tii bä m' ti anäng mä a'jyy nahëë näng doo. Dehepung bëeh mä ta tsyym, ta mooh. Rakarën mä raheg'ããs Jesus ado hõm bä ta nahëë Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëëh do hã na-ãäj mä Jesus beanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëë näng do sa nahëë ji ado hõm Saab hã? Dooh g'eeh tan'oo bä? —näng mä Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bä. Bag hënh mä rabab'ëëh. Ti m'

Jesus moo däng nahëë näng do hã. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejüü tababaaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bë t'aah, bë mas'ãã booj yb t'aah, tadëë hyy bä t'õp naëng gajat doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hã né paawä? —näng mä Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metëëk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyid wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bä, ji weh'ëëh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bä m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ratsyid bä, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bä, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsyid wät do kajaa bä, ⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hã: “Man'oo hahÿÿ hã ta tyng majasooch doo”, näng da. Tii bä kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahÿÿd kãn ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰ Bë ratsyid bä, taw'ããts hë bë atooj dawë hã, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bä, hahÿÿ da ta kyyh bë hã: “B'ëëp dana, p'eets hë, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da. ¹¹ Jé ta daaj hë kaweh'ëëh doo, nu

mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hē kawaneh'ëëh doo, raweh'ëëh da, P'op Hagä Do an'oo bä — näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakään hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, õm da rats'yyt ta mabaj.

¹³ Taw'ääts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —näng mäh.

Hÿ pong jé jäm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jäm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajõk tats'yyt ta sii ratab'ëës hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahõnh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejüü ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt

hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hē tats'yyt do raky kamep'ëëh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëë hõm hëej. ÿ karën ÿ heg'ääs”, näng. “Dooh ÿ haja bä ÿ ahõm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëë wät 10 booj yb. Hÿÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ gat'ëë däk äm ÿÿ. Dooh tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kån, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jäm no gana do kawaj'ään wäd kån sa wë, ti taky hado kån ta karom hä kä: “Nayyw hē, ahõm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hē”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hē tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hä: “Sahõnh hē ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hē, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hä.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karën tóp ÿ gabad'ëë däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hä. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bä sa tä, dooh ÿ an'oo bä

sa waa", näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hä.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karën bä ji hado bä do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarënh hënh tabahöm bä. Ti m' ta jawén p'aa hënh taty kaw'ööd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bë karën bä hëp ÿ hata bë hado bä, taw'ääts hë bë yb, bë ÿÿn, bë ÿÿm, bë taah, bë hÿÿj, bë änh bë kamahän do bahänh ÿ bë kamahän. Taw'ääts hë bë kamahän do bë hä bahänh ÿ bë kamahän. Sahönh hë sa bahänh ÿ bë kamahänh bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ²⁷ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' taba-her'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëë, ji haja bä ta h'yyb hata ji ado bä. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hë tahyb n'aa newëë tahaja bä ta wë hanäng do ta säm, sahönh hë tahaja so bä ta tób. ²⁹ Daap tadu do bä, tanetsén nä bä ta säm, dooh ji hapëë bä ta baa bä tabawäd däk bä, ta säm bahëej jëng. Tii bä ta wób rawajehëët ta hä: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëej jëng ta

wë ta säm, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿÿ panyyg see bë maa newëë: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bä sa majiï hä raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majiï warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bä? ³² Tahyb n'aa newë bä tanahajaa doo, nanyw hë tamejüü rapanäk ta majiï wë, dawëë nä rababok nä ta majiï, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahönh hë ta wë hanäng doo, hëp ÿ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kän:

—Taw'ääts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëëd wäd bä, taw'ääts hë nado wäd.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong höm tii. Jé karën pé ÿ ma metëëk do tamaa newë bä, taw'ääts hë tamatakëë —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëëk bä m', sa wahë n'aa dajëër gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hë rabana, Jesus metëëk do ramaa newëë hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ääs do jäm n'aa hënh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh. † **14:34** Jukiir nadah'ëëd wät do hadoo, Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yy gejë höm doo.

m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma meheték do na-ããj hē, raky hadoo:

—Hahỹ aj'y y nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awēh na-ããj hē sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴—Bē see tanyy bā 100 b'ée, ta masããh, ti m' 100 hedoo do see takanapēē wäd bā, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masããh, kanapēē wät do tabesoos hyb n'aa?

⁵ Ti tabaw'y y bā kã, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'y y hã, tamajēēh hyb n'aa kã. ⁶ Tób bā takajaa bā kã, tanaēēnh da ta najiis, tanaēēnh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'y y do hyb n'aa kã, kanapēē wät do paah. ⁷ Bē ŷ maher'oot hahỹŷh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'öp da ratsebé baad nadoo do paa see h'y y kawareem bā P'op Hagä Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'y y kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagä Do wē h'y y kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahỹŷh

⁸ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ŷŷnh see wē tanyy bā 10 moweed k'ãäts tēg hawak

do s'ēēb, tii bā, ta see badoo wäd bā, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'y y bā kã, tanaēēnh ta najiis, tanaēēnh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'y y do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ēēh do ratsebé nesaa do moo hew'ēēt do paa see P'op Hagä Do hã tah'y y kawareem bā.

Aj'y y ta yb wē matēēh do panyyg n'aa hahỹŷh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ēnh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'y y ma näng doo. Pawóp hē ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ŷ karēn no n'aa ŷŷ, madajēb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē ŷ karēn ŷ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bā sa yb betyn hōm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajōō nä bā ta äh, tagad'oo hadoo do bata hōm kãn sahōnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahōm kãn dawēē, hēj s'ee hēnh. T'ĩ hēnh kã tabahäj kãn sahōnh hē ta wē hanäng do paah. Tah'y y b däng do hã tabeh'ēēnh. ¹⁴ Ti bahãnh kã ta dajēēr bahēj jēē kãn. Dooh wäd ta dajēēr kã. Tii bā awäd kãn sah. Asa kãn. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kãn tamoo wät doo. Ti awät aj'y y too yb masããh näng doo. Ti hã tabetsēē tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kãn, too yb tahagã kãn. Too yb tanejē

kän. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kän. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooch hanoo pé ta hä ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehĩn kän. Ta h'yyb gó taky hadoo: "Jajé, sahõnh hē ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ŷ bas'as babä", näng. ¹⁸ "Taw'ãäts hē ŷ babaaj hõm ee wē", näng ta kyyh. "ŷ maher'oot ta ti ee", näng. " 'Ee', näng da kēh ŷŷ", näng, " 'nesaa do ŷ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ãäj hē", näng da kēh ŷŷ", näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newēē ta h'yyb gó: "ŷ etsēē da ŷ moo wät doo. 'A karom däg da ŷŷh. Dooch a t'aah ŷ doo wäd bä', näng da ŷŷh", näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaaj nä kän p'aa hēnh kä ta yb wē kä.

Takajaa bä kä ta yb wē, dawēē naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawēē naa tabahapäh bä, tat'yyd mehĩn. Ti tawaj'aa däk ta wē, takedēng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedēng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: "Ee", näng, "nesaa do ŷ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ãäj hē", näng. "Dooch a t'aah ŷ mamaneēēj wäd bä", näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: "Nayyw hē, bē mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hä bē dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hē bē mana. ²³ Bē naboh booj yb t'aah hepuh doo, er

nejē häng doo, er tsebé do tä n'aa", näng. "Er tsebé da, p'aa hēnh tah ŷ kajaa do hyb n'aa", näng. ²⁴ "Dajëp do hadoo hahŷ tah ŷŷ. Edëb wät p'aa hēnh hŷŷ kä. Nepä wäd paah. Hŷŷ kä kaw'yyt p'aa hēnh", näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kä ratsebee kän, rabajäm kän ta hyb n'aa kä.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wät sa joom banäng bä. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajēng bä kä, tamaa newē däk ketēn doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaēēnh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii. ²⁷ "A hŷŷj kaja nä p'aa hēnh", näng, "A yb mejüü ää naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, er tsebé do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ãän kän. Dooch takarën bä tajēē suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajēē suun hyb n'aa. ²⁹ Dooch ta t'aah karën bä tamaa newē bä ta ti taher'oot doo. "Hajõõ ta baab tak'ëp ŷ moo wäd wät a sii", näng ta yb hä. "Dooch noo gó õm ŷ ky nadaheeh péh", näng. "Dooch noo gó tabad'op hē man'oos pé b'ée t'aah, najis ŷ daheeh ää tsebé do tä n'aa", näng ta kyyh. ³⁰ "Hŷŷ kä a t'aah mahanäng doo, ŷŷj hajök sii he'ŷŷh do hä tabahäj jēng do a dajēer tababaaj nä bä kä, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!", näng wah'ëeh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: "Tah

ÿÿ”, näng, “pa ÿ had'yyt ti õm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hẽ wẽ ÿ haym doo, a ma had'yyt né hẽ tii”, näng. ³² “A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ né hẽ tii d' er tsebé, taw'ãäts hẽ né hẽ jãm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hä — näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëe do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëenh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëej kãn ta wë. Teanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ãäts hẽ maheen n'aa eta hõm dajëer n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ãäj hẽ. Dooch da kaser ÿ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooch da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooch ÿ haja bä tak'ëp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ãäj ÿ ets'ëë ub bä dajëer”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: “ÿ hapëë däk hÿÿ kä nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do

bahëej jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë kũüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hẽ a kũüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Nayyw hẽ, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a kũüt 50”, näng ta kyyh ta hä. ⁷ Ta see hä tabeaanh ënh: “A kũüt ënh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng kũüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hä.

⁸ Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hä, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kä, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mä Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hẽ —näng Jesus. —P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hä rabahed'oo do hä. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëe ta tii hä —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hä panyyg ky n'aa kä:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Taw'ãäts hẽ badäk hahÿÿ bä hanäng do hä bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Tii bä da, ta

jawén, bë wë hanäng do badoo wät bä kä, ti anyy kän bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ii hënh –näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Kanhën d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëër hedoo doo, baad han'yyh doo, hajöng do na-ääj hë baad taban'yyh. Kanhën d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajöng do na-ääj hë dooh baad tanä bä. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bä bë wë hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hä bë ma heh'äät do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿÿ bä bë hä P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hä hÿ pong jé –näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kän:

–Dooch sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hä. Dooch bë haja bä bë h'yy keséj bä. Dooch bë haja bä P'op Hagä Do hä bë h'yyb däg bä, dajëër hä na-ääj hë bë h'yyb däng bä –näng mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëër mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mä Jesus.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–J'ooj madäk doo me bë ky ken'yym ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb,

P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahÿÿ bä hanäng do tak'ëp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg däg kän. Hajök tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bä. Wë, badäk hahÿÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooch ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëe däg bä ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii –näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

–Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekâp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'ëp hanäm

doo gó tabawäd had'yyt hē.
 20 Ta tób noo bä tabahäng
 aj'yy kasuud is doo, ta waa
 hets'ēs doo. Nahēē nyy is
 ta tii. Rog manahuuh do
 tii. Rasaro ta häd. 21 Tak'öp
 takarēn paawä tabawēh,
 tak'öp wekāp do tä hyyj kajäk
 do tüü. Awaar rahedöp ta rog,
 ta tii bä tabahēēs bä.

22 Ti aj'yy hets'ēs do dajöp
 bä kä, āās ramasäg kän ta
 h'yyb tym hÿ pong jé kä,
 Abaraām pa. Ti tak'öp wekāp
 do dajöp kän na-āāj hē. Ti
 radakä jäng, tabanesaa hēnh
 kä tabahōm. 23 Tabanesaa
 hēnh tak'öp tabahoop bä
 kä nesaa doo, dawēē naa
 tabahapäh Abaraām, Rasaro
 häd näng doo kä, ta pa.
 24 Ti wekāp do ky hadoo
 Abaraām hä, tak'öp ta kyyh:
 “Wahēh ÿÿ, Abaraām”, näng,
 “ÿ mat'yyd mehīn”, näng ta
 kyyh. “Mamaher'ood Rasaro
 ta moo poo tadatu naäng
 tahēh'oos, nagat ÿ tādah'ēēm
 hyb n'aa”, näng. “Tak'öp ÿ
 bahoop baju doo, hahÿ tēeg
 hōōh”, näng wekāp do paa
 kyyh.

25 Ti Abaraām ky hadoo ta
 hä: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb
 n'aa es'ee baad mabawät do
 paah. Sahōnh paa tabanäng
 makarēn doo”, näng. “Rasaro
 paa ti dooh. Nesaa do
 tagadoo paah. Hÿÿ kä baad
 ta hä kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa
 kän. Ōm hÿÿ kä hahoop nesaa
 doo”, näng Abaraām kyyh.
 26 “Ti anäng gaeh gadarong
 doo, t'öp gajäng do ta baa
 besuu. Babä naa karēn pé t'ii
 hēnh tahōm bä, dooh tahaja

bä. T'ii hēnh naa na-āāj hē,
 dooh tahaja bä ēnh”, näng
 Abaraām kyyh tak'öp ma
 näng do paa hä.

27 Ti aj'yy betsēē Abaraām
 hä tak'öp, ti m' taky hadoo:
 “Wahēh ÿÿ”, näng, “mamejō
 Rasaro tabahyng ee tób
 hēnh”, näng. 28 “Ti abong
 nä ji ma poo oow pé wakān
 haa tii bä”, näng ta kyyh.
 “Mamejō baad tamaher'oot,
 babä tak'öp ji ahoop doo bä
 ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”,
 näng tak'öp ma näng do paa
 kyyh.

29 Tii bä Abaraām ky hadoo:
 “Dooh. Ti anäng Mosees erii
 wät do paah, P'op Hagä Do ky
 n'aa rod rerii bong do paah.
 Taw'āāts hē ti né ramaa newē
 raner'oot bä. Tii hä rapanyyg
 enä kän”, näng Abaraām.

30 “Dooh, wahē ÿ n'aa”,
 näng aj'yy. “Sét hē dejöp do
 mahang ganä wäd bä, sa wē
 tahōm bä, tii bä kä da rah'yy
 kawereem P'op Hagä Do wē”,
 näng aj'yy kyyh.

31 Ti Abaraām ky hadoo:
 “Mosees erii wät do paah,
 P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii
 bong do paa ramaa nanewē
 bä, tii bä na-āāj da dooh ra-
 maa newē bä ganä wät doo”,
 näng Abaraām kyyh tak'öp
 wekāp do paa hä.

17

*Nesaa do hä ta see ji h'yyb
 tatuk do ky n'aa hahÿÿh*

1 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma
 matög hä:

—Tanyy had'yyt né hē ne-
 saa do hä ji tah'yyb tatuk doo.

Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejää da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo — näng mäh. ² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageäm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat'yyd kamehÿn bä, taw'ääts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hä tii bä. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak'öp man'oo magyys hë P'op Hagä Do hä ää h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëët do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë

haja paawä hahÿ b'aa bë mejüü takadawäts nyyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bë paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagää wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nayyw hë ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kån ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kån. ⁹ Ta karom moo hew'ëët ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ääts hë” ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kån bë hä kä. Sahõnh hë bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hë hahÿÿ da da bë kyyh: “Ää moo heb'ooh do né hë tii. Dooh ää gahëen bä ää hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do ää bahajaa do hyb n'aa”, bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'öp mä ranaëënh:

—Jesus, äã Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'y'yd mehïñ äãh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahöm. Ramahöm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëe kån.

¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëet bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. Y ma-hasoo däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'y'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Y heso höm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hë hahy Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'y'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Öm has'oo däk y maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahyÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reanh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëe bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky hado bä: “Wät nanäng, wät hahyÿh”, ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'y'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën yÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë bahëg'ääs. Doooh da bë haja nä bä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk y kajaa doo. “Wät hahyÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ Yÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hë da y rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'y'yyt hë sahõnh hë tabawag höm do ji hapäh do hadoo da y kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da yÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp y ahoop näh. Badäk hahyÿh bä da hë habong do y raty n'aa ges'y'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da yÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hë tabag'y'yy do

pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëëk, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Doo rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagyyb kân, ti m' sahõnh hë radejëb kân.

²⁸ Ti hadoo né hë m' Róh häd näng do hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hë m' ti noo gó ënh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëëk ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsë paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bä kä m', tëëg hõõ, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahõnh hë ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hë da dooh tajëë suun bä tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hë nayyw hë takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë nayyw hë da takejën hõm. Taw'ääts hë dooh tajëë bä, tehëen bä ta h'ëed hedoo doo. ³² Bë hyb n'aa newë Róh ÿÿm ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahÿÿ hã ji

hawät do hã tak'ëp kamahân doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hã tabaa es'ïï bä, edëp da, P'op Hagä Do wë da tanu däng. ³⁴ ÿ kajaa bä kä, pawóp hë ha'ÿÿh do sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hë hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok do sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëët. [³⁶ Pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ÿ mahüüm, ta see dooh ÿ mahüüm bä —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bä ti bawät ma-her'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padëëk —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëëk ta ma matëg hã, raky n'aa ets'ëë had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëë doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Doo P'op Hagä Do hã tah'yy kae bä ti aj'yy.

* **17:32** Róh ÿÿj wén dajëp, ta wak'ääb takamahân do hyb n'aa! † **17:36** Ta hã h'yy ka'eeh do tamahüüm, ta wób ta hã h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hë, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

DooH tawehëë bā ta wób. ³ Ti ŷ̄nh patug tamah do tets'ëë had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majī ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bā, dooh taky dahé bā ŷ̄nh her'oot doo. Ti ta jawén ká, taky hadoo ta h'yyb gó: “DooH né paawā P'op Hagā Do hā ŷ̄ h'yy kae bā, dooh né paawā ta wób ŷ̄ wehëë bā, ⁵ ŷ̄ masa dó h̄ȳ ká, ŷ̄ mo n'aa jesuu h̄ȳ ká. ŷ̄ mo n'aa najesu bā, ŷ̄ ky nap'eed bā, ŷ̄ d' h'yyb napan dāg, ŷ̄ tah'yyb panasā had'yyt do hyb n'aa”, nāng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó — nāng mā Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa newē aj'yy ky n'aa kaher'oot do hā. Bē hyb n'aa newē ta ti kametëëk doo —nāng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawā ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén ká tamasaa kán. Ti bahānh P'op Hagā Do ky enyym. Baad P'op Hagā Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wē tasëew hōm doo, ta hā had'yyt hē ky n'aa etsëë doo. DooH bāp peej ji gadaa bā P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē tagadoo ji ky n'aa etsëë doo. ⁸ Nayyw hē baad hadoo do tabanoo ji hā —nāng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ŷ̄h, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do kajaa bā, ŷ̄ aw'yyt g'ee da badāk hah̄ȳ bā hā ŷ̄ h'yy ka'eeh doo? — nāng mā Jesus.

Pariséw, dajëër gahedak do daheeh panyyg n'aa hah̄ȳh

⁹ Ti m' Jesus ma metëëk do maa new'ëë do mahang ti abong mā ta wób, baad ub, P'op Hagā Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hā hē rahegāā bā. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa hā m' Jesus baher'oot hah̄ȳ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagā Do tób n'aa hēnh hah'ūūm doo, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsëë hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahē n'aa dajëër n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mā tabag'ëed dāk, ti m' taky n'aa etsëë. “P'op Hagā Doo”, nāng, “a hā ŷ̄ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooH do ŷ̄ hado bā do hyb n'aa. DooH wahed'ii do ŷ̄ do bā. DooH nesaa do moo hed'oo do ŷ̄ do bā. DooH ta wób sa ŷ̄ym sii he'ŷ̄h do ŷ̄ do bā. DooH hah̄ȳ dajëër gahedak do hadoo ŷ̄ hado bā”, nāng. ¹² “Pawóp nuu me sét semaan ken'yyh ōm ŷ̄ hyb n'aa esee ŷ̄ noo kanawa doo me. Sahōnh hē ŷ̄ gadoo do uuh ŷ̄ an'oo had'yyt a hā”, nāng Pariséw kyyh P'op Hagā Do hā.

¹³ Dajëër gahedak doo, dawëë tabagëët. DooH h̄y pong jé taty dāg bā, raba-hed'oo doo da raky n'aa etsëë bā. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehīn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagā Doo, ŷ̄ mat'yyd mehīn”, nāng. “Nesaa do moo hew'ëët do

* **18:10** DooH m' ragenaag bā dajëër Roma buuj hā kan'oo dāk do gahedaag n'aa.

ÿÿh", näng ta kyyh —näng mä Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot baad ub —näng mäh. —Sa tób hēnh rababaaj hōm bā kā, dajēēh gahedak do ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado dāk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bā. Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bā. Sahōnh hē sa daaj hē kaweh'ēēh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da P'op Hagä Do an'oo bā —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edēng hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ÿÿm mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naēēnh ta wē, ti m' taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Na ramena karepé wē ÿÿ. Bë geām manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'āās do karapee hedo padēēk doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Karapee t'aaah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'āās do karapee tado bā da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahē n'aa see eanh mä Jesus hā. Ti m' taky hadoo:

—Baad ōm ma matēg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edēb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kā? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa baad ub hā ÿ mabanāng? —näng mäh. —Jāām hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —näng mäh. ²⁰ —Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aā manā a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manā a da hadoo doo. Etsēēg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manā ta wób. Mawehēē a yb, mawehēē a ÿÿn”† —näng Jesus ta hā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hē tii hā —näng mä aj'yy Jesus hā.

²² Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bā kā, taky hadoo ta hā:

—Sét hē ti hawät a hā —näng mäh. —Mesēēm hōm sahōnh hē a wē hanāng doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hā. Tii d' madoo bā, hÿ pong jé magadoo da tak'ēp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kā —näng mä Jesus kyyh ta hā.

²³ Ti m' ta hā Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bā m',

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

h'yy katón wät mäh, tak'öp tawekâp do hyb n'aa.

²⁴Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hë wekâp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh. ²⁵—Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekâp do sa hã, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

²⁶Tii bä m', ta ti maa nap'eëh do raky hadoo:

—Jaa êñh ti P'op Hagä Do wë hasëek êñh? —näk mäh.

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bä paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näñg mäh.

²⁸Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõñh hë äã wë hanäng do paa äã beréd hõm, a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãñ, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ³⁰ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näñg mä Jesus kyyh.

P'aa hëñh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³¹Ti m' sa m'aa hëñh Jesus naëëñh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ër ah'üüm Jerusarëñh hëñh —näñg mäh. —Sahõñh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa hã, kametä däg kån hÿÿ kä hã ÿÿ —näñg mäh. ³²—ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näñg mäh. —ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky n'aa rejää. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kån —näñg mäh. ³³—Tamawoob hë äñ ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kån —näñg mä Jesus.

³⁴Dooñh m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä Jesus her'oot do hã. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hã. Dooñh m' rah'yyb mepëe bä Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti m' panang Jerikó häd näñg doo bä Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëer ta tii me tebës do sa hã. ³⁶Ti m' hajõk do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bä m', teañh sa hã h'ëed ta tii. ³⁷Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jesus, Nasaréh hëñh naa, ti ti tabës —näk mä ta hã.

³⁸Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehññ ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! —näñg mäh.

³⁹Ti m' poo hëñh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hëñh

tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yud mehĩn ÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejũũ ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus beanh ta hã:

⁴¹ —H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hã? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ÿ karën ÿ begãã däk —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mabegãã däg —näng mäh. —Hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk‡ —näng mäh.

⁴³ Ti m' nyyw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahõm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsëë kãn. Hajõk do na-ããj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hë m' tii d' ênh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus bajëë suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. ² Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëer gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarën paawä m' Jesus taheg'ããs. Dooch m' tahaja bä, tũũ tanu däg is do hyb n'aa, hajõk do raty gasuu

do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hõm, b'aa hã m' tabas'ëeg sooh, tabaheg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooch bä m' Jesus kajaa bä m', tabaheg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nyyw hë ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu däng —näng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gëet, h'yyb tsebë doo me tagadoo Jesus ta tób bä.

⁷ Sahõnh hë m' rabahapäh bä m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿh da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëet do tób hënh tabajëë suun. Tawëh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëeg gëet, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿh kã wakãp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bä ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hë hahÿh bä tób bä hajëenh do P'op Hagä Do bed'ëep, Abaraãm panaa heh'äat, Abaraãm karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong

‡ 18:42 Dawi makũ panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "òm has'oo däk hã ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

do paa P'op Hagä Do mahänh
—näng mä Jesus kyyh.

*Ji moo sahõnh hẽ hadoo do
karom panyyg n'aa hahỹyh*

¹¹ Ti m', ta ti ta her'oot do
maa napäh do hä Jesus ba-
her'oot panyyg. Edaa däk
Jerusarënh panang. Nayyw
hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do
tadu doo red'oo mäh. Ti hyb
n'aa Jesus baher'oot sa hä
hahỹ panyyg:

¹² —Ti awät aj'yy sa wahë
n'aa t'aah. Dawëë, häj n'aa
s'ee hënh takarën tabahõm,
t'ĩ hënh hajõng häj n'aa
bagä n'aa ta hä tamejũũ hyb
n'aa, ta häj n'aa wahë n'aa
tabahadoo hyb n'aa. Tii
b' naa da tababaaj nä p'aa
hënh ta häj n'aa hënh. ¹³ Ti
m', tabahõm pooj jé, tatsyyd
bong ta wë 10 ta karom
wób. Sét moweed k'ääts
tëg gabarëeh do tabanoo sét
ken'yyh sa hä. Ti tamejũũ ta
tii me ramoo bok hyb n'aa,
ta dajëër kah'ũũm hyb n'aa
ta s'ee hënh tawäd nuuj jé. Ti
tabahõm kån.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ra-
genaag bä ta ti aj'yy. Ti
hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa,
ta jawén rabahõm hyb n'aa,
hajõng häj n'aa bagä n'aa hä
ramaher'oot hyb n'aa, raka-
narën do ta ti aj'yy sa wahë
n'aa tado bä.

¹⁵ Tii kä m', ta wób dooh
né paawä ragenaag bä, ti
né sa wahë n'aa däg. Ti
ta häj n'aa hënh tababaaj
hõm kån. Takajaa bä kä
tamejũũ ranaëenh ta wë ta
karom, dajëër tahanoo do

paah, tahapäh hyb n'aa nyy
da rabad'oo ta ti dajëër kä.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky
hadoo: “Wahë ỹ n'aa”, näng,
“a dajëër jó ana 10”, näng ta
kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky
hadoo: “Baad ub mamoo wäd
wät”, näng. “Karom baad
hadoo do õm”, näng. “Baad
maban'yyh, kanahën d'os hẽ
né paawä, ti hyb n'aa da ỹ
anoo hỹ kã a hä 10 panang
mabag'ääs hyb n'aa”, näng ta
kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti
taky hadoo: “Wahëh ỹ n'aa”,
näng, “a dajëër jó ana 5”, näng
ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky
hadoo: “A hä kä ỹ anoo 5
panang bagä n'aa õm kã”,
näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wë, ti
taky hadoo: “Wahë ỹ n'aa”,
näng, “hỹ a dajëër hä ỹ manoo
do paah”, näng. “Saroor me
ỹ bahabën däk, ti ỹ benyyw
däk mamatëeh bã kã”, näng.

²¹ “Tak'ëp mamejũũ a karom
sa hä. Ti hyb n'aa õm ỹ
jeỹm”, näng. “Mado hõm
a ma nadoo doo. Mataa
joom manejoom doo”, näng
ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo
ta hä: “Karom ky nesaa do
õm”, näng. “A kyy hyb n'aa õm
ỹ ky n'aa etyy hỹ kã”, näng.
“Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp
baad ỹ ban'yyh karom ỹ moo
bok doo, ma ỹ nadoo do ỹ
ado hõm mäh, joom ỹ nejoom
do ỹ ataa, a nooh”, näng.
²³ “Mahapäh mäh, a nooh.
Hëd n'aa dajëër manan'oo

däk dajëer me moo heb'oooh do sa hä? Tii bä kä, y kajaa bä kä, ta bahänh paawä y gadoo dajër yÿ", näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁴ Ti ta pa hab'ëëh do hä taky hadoo: "Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hä", näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: "Äã wahë n'aa", näk. "Ti anyy däk ënh 10 ta wë."

²⁶ Ti taky hadoo: "Bë y maher'oot", näng. "Jé wë näng do sa hä, ti bahänh takan'oo däk sa hä.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da",† näng. ²⁷ "Hyÿ kä majë yÿ hä kä, y rakanarën do sa wahë n'aa y nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym yÿ gó", näng hëej wahë n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg taher'oot doo, tabahõm kän mä Jerusarënh hënh. ²⁹ Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿ d' mä ta kyyh sa hä:

³⁰ —Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh

ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasoooh nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. — Bë asood hõm da, bë mana wawëe hë —näng mäh. ³¹ — "Hëd n'aa ti bë as'oot?", ranoo bä, "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën", näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kän. ³³ Ti m' rabas'oot bä kä m', ta danäh rabeaaj kän:

—H'ëed ti bë hab'ëëh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahë n'aa karën —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kän Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kän ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëe Oriib häd näng doo hënh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajök do ta ma matëg h'yib tsebë doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëe kän. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëe kän, sahõnh hë Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahÿ ër wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!‡

* **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad raban'yih do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yih do hyb n'aa ta hä kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa. ‡ **19:38** Saaw-Mo 118.26

—näk mäh. —Äã karēn sahõnh hē h̄y pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —H̄y pong jé hawät do hã äã j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabë bä paawä, hã ŷ raj'aa netsëë bä paawä, hah̄y pä paawä ŷ raj'aa etsëë kãn sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hah̄ȳh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarēnh hēnh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ŷ karēn paawä hah̄ȳ hã, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Doo rah'yy genä bä ta hã. Kejën sa hã —näng mäh.

⁴³ —Ti awät da a majiĩ ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa.

Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Doo paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiĩ da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hē takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarēnh hã.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hah̄ȳh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëëm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hah̄ȳ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ŷy da, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë do tób n'aa da”[§] —näng mäh. —H̄ȳ kã baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä!^{**} —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëëg had'yyt hē m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mä rakarēn mä Jesus radaj'ëëp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hã reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bä kã m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ääj mä

[§] 19:46 Isajas 56.7 ^{**} 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii.

Judah buuj sa wahë n'aa he-doo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?*

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã ênh —näng mäh. —Bë her'ood hã ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hã tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da.

⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Dooh äã hapëë bä jaa kyy gó —ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ na-ããj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hã ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hã.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn panyyg ky n'aa me sa hã.† Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ênh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ênh, rarahejää, ramejõ hõm né tii d' ênh bag hënh. ¹² Ti tamejõ kãn ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahãn do ÿ mejüü hÿÿ kä. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kãn. Ta kaser n'aa rabahegää däk bä kä, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aa hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëeb! Ër ma däg da tii bä kä hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä sa hã? —näng

* **20:2** Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ããj hë rawén eanh. Jesus hã he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehe's'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. † **20:9** Ta hã he'aanh do sa hã ti tabaher'oot.

mäh. ¹⁶—Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaëenh tii bã —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëe do raky hadoo:

—Dooh paawä tii d' äã karën P'op Hagä Do an'oo bã † —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hã, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bë hã ënh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyc doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg” § —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hẽ pä hadoo do ty n'aa ges'yyc péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëe bã, sahõnh hẽ ji gawatsik —näng mä Jesus. **

¹⁹ Tii bã kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hẽ ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hã. E'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëe do sa hã.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hẽ Jesus. Ti hyb

n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hã. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa, rahaëenh hyb n'aa Roma buuj ta tii bã hagä n'aa hã. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hẽ ti mama metëek, baad hadoo do né hẽ ti maher'oot —näk mäh. —Dooh maky n'aa ehÿÿd bã ta wób sa hã, séd gó mabaher'oot sahõnh hẽ sa hã. Ehub né hẽ P'op Hagä Do karën do hã mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mama her'ood. ²² Taw'ääts hẽ a hã ji epaag bã Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? —näk mäh. —Ji ep'aak a hã? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

²⁴ —Bë metäh hã ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo.

‡ **20:16** Tii da maa new'ëe do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22 ** **20:18** Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ääj, dooh rakarën bã Jesus, tób them'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyc däk Jesus, P'op

Hagä Do an'oo bã. †† **20:25** Ji né hẽ ti P'op Hagä Do karën doo.

Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh taher'oot pé hajōk do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makū ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahōnh hē m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahōnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kån —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabe'h'üüm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti

noo gó kä? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bä. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraäm hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa ÿ ti hÿÿh.”††

³⁸ Dooch, “Abaraäm makū hagä, Isak makū hagä, Jakóh makū hagä” tanoo bä. P'op Hagä Do hä ti edëp. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahānh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii?

⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi

kyyh Saaw-Mo hã: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³ si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a maji ÿ nes'ëëm bã kã' ”, §§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hÿÿ kã, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** — näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hë maa new'ëë bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëh saroor henyyim doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajõk do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jeryk do rabahetonh bã. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa

patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus bagëët bã, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bã ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raher'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hã. Raher'oot na-ããj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kã, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

§§ 20:43 Saaw-Mo 110.1

20:44 Dawi panaa né hë ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëënh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ããj ti Jesus.

—Ny noo gó da ti tii d' ma-her'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bẽ matakã da, bẽ rawanadii hyb n'aa. Hãt ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hẽ tagawatsik doo”, näk da. Bẽ ky dahé manã tii —näng mäh. ⁹ —Bẽ eÿÿm manã da kaneb'oooh do bẽ ky n'aa napäh bã, ta wób sa wahë n'aa wẽ rah'yy kawereem do bẽ ky n'aa napäh bã na-ããj hẽ. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hẽ paawã, dooh nayyw hẽ takaja bã badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da hãj n'aa see babuuj sa daheeh. Hãj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hãj n'aa see sa wahë n'aa wẽ. ¹¹ Hajõng hãj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ããj da anäng. Hajõk da tak'ëp ranahëe enäh da. Æm n'aa näng do ti awät da. Æm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wẽ hã. ¹² Ti pooj jé da bẽ da rano n'aa masoo. Bẽ da rarejãã. Bẽ da rahaëenh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bẽ raky n'aa etyy hyb n'aa. Bẽ da radewãts b'ëeh. Bẽ da ramahũũm hëej bagã n'aa sa wẽ, sa wahë n'aa wób wẽ na-ããj hẽ, bẽ raky n'aa tapaa

hyb n'aa sa hã. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bẽ hã —näng mäh. ¹³ —Këh ÿ n'aa bẽ her'ood kãn da tii bã sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Bẽ hyb n'aa tón manäh, bẽ ky n'aa sa hã bẽ her'oot do hã. ¹⁵ ÿ anoo da bẽ hã bẽ er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bẽ ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bẽ majiĩ dooh da bẽ rahaja bã, dooh d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶ —Bẽ yb, bẽ ÿÿn, bẽ wakããn, bẽ najiis na-ããj né hẽ bẽ né rahaëej padëek bẽ majiĩ sa hã. Radej'ëep da bẽ wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajããn da bẽ wẽ, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hẽ, dooh P'op Hagã Do mabaan bëeh. Sahõnh hẽ bẽ hã tahapäh. ¹⁹ Bẽ h'yy kaneréd bã hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagã Do wẽ da bẽ baboo had'yyt hẽ kã —näng mã Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Jerusarënh nu kat'ëe däk ta majiĩ warahén n'aa ran'oo bã bẽ bahapäh bã, edaa däk da bẽ bahapëe kãn tagawatsik doo. ²¹ Tii bã da taw'ããts hẽ Judah hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. Jerusarënh bã haj'eenh do taw'ããts hẽ rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ããts hẽ da dooh rana bã p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagã Do anoo da Israew buuj ta sãm baanh. Sahõnh hẽ P'op Hagã Do kyy kerih do kametã kãn sa hã kã —näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo,

* 21:23 Du daa m' rakejën péh.

sa taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw hãj n'aa bä. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa majiĩ kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë hãj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta jawén, papÿÿj hã, kamarab hã, sagõõh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, äm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë hãj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasããb kä ta ti ta heen n'aa bë

bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ããj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ããs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëëj jëë né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëëj bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hã. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hã ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ãäts hë bë

† 21:32 Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëëj jëng do tado bä rahapäh doo.

hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëëp hyb n'aa ta ti y her'oot do paa nesaa do mahänh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym yÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëëh hyb n'aa, baad bë y gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëëg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'üüm panang bahänh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ïï hënh mä tabahe'yÿh hyb n'aa. ³⁸ Bäp paa m' hajök do rabaheh'üüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, päw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëëp hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ään bä sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'y'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób

n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ääj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëënh. ⁵ Ti m' rah'y'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta säm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kän, tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' päw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk. Ti noo gó b'éeé t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowäw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'ooh do hä. Ta jawén bë ahöm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakö, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëëh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabeny'yyw däk da —näng mäh. —Tii bä bë

moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahõm kån. Raka-jaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kaja-bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejũũ do sii hẽ sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ŷ h'yyb dång né hẽ hahỹ ŷ awẽh bẽ daheeh, ŷ rarejãã do ŷ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Dooh ŷ awẽẽ wäd bä kä hahỹ ta jawén. Séd debaa hẽ ŷ bawẽẽ kån Pas-kowa heh'ãät doo kä hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bẽeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ããts hẽ õm, Ee. Man'oo däk uwa bẽeh ãã hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bẽ gadoo, bẽ ets'ẽeh bẽ hä —näng mäh. ¹⁸ —Hahỹ d' bẽ ŷ maher'oot: Hỹ jawén dooh ŷ eẽg wäd bä uwa s'ẽeb. Jããm hẽ p'aa hẽnh ŷ eẽek da P'op Hagä Do bag'ããs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ããts hẽ õm, Ee. Man'oo däk pãw ãã hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ŷỹ, bẽ hyb n'aa ŷ an'oo däk do heen n'aa hahỹh —näng mäh. —Hỹ jawén hahỹ d' bẽ bad'oo, ŷ bẽ hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ãnh, rabawẽh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ãnh uwa bẽeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ŷỹ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó bẽ hyb n'aa heen n'aa hahỹh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hỹ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky dång* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ãnh:

—Bẽ maa newẽ! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ŷ moo gó ŷ tahaëẽnh doo —näng mäh. ²² —ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hẽ —näng mäh. —Ti hadoo né hẽ, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo däk do hä! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Judah buuj nadoo do sa wahẽ n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hẽ rakamaneëẽnh —näng mäh. ²⁶ —Bẽ mahang

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahỹ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

taw'ääts hē dooh tii d' tahado bä —näng mäh. —Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh hyb n'aa jawyk péh, taw'ääts hē da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bē wahē n'aa hadoo doo, taw'ääts hē ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bē mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawä bē bahānh —näng mäh. ²⁸ —Hēp ÿ hata had'yyt hē bēeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hā ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ääs doo, tii da ēnh bē ÿ banoo bē bag'ääs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bē awēh da, bē eēk da si ÿÿ, ÿ bag'ääs do noo gó, bē ÿ weh'ēeh do ky n'aa. Bē da at'oonh wahē n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bē bag'ääs hyb n'aa, bē ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ēē wāt tak'ēp bē tametyy hyb n'aa. Takarēn paawä bē beréd hōm hā ÿ bē h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hā ÿ ky n'aa ets'ēē wāt òm, manerét hyb n'aa hā ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hēnh tak'ēp hā ÿ mah'yy kae bä,

mah'yyb enāw ta wób hā ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hā.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooch ÿ h'yy keréd bä a hā —näng mäh. —ÿ radawäts g'ēed bä, na radawäts g'ēed ÿ a sii. ÿ radajēeb bä, na ÿ radajēeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad òm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsēm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejēn da —näng mä Jesus Peed hā.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matēg sa hā:

—Bē ÿ mejūū noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē baher'ood hōm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bä bē mahūūm pé dajēer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bē tsyym suun bē wareem péh. Bedoh bē wē ti noo gó? —näng mäh.

—Dooch —näk mäh. —Dooch badoh pé ää wē —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kā bē mahūūm bē wē tanyy bä dajēer, bē h'ēed hood na-ääj hē. Bē wē tananyy bä bē kuman mariij, taw'ääts hē bē esēem hōm bē hatsē bē hā hadäk doo, bē kuman

bē betsēē hyb n'aa ta sām†
—näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da
P'op Hagä Do kyy kerih do
kēh ÿ n'aa hã: “P'op Hagä
Do ky n'aa jaw'y'yk do ky
nada'h'eeh do h'yyb hata däk
ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb
Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä
Do kyy kerih doo —näng mä
Jesus. —Sahõnh hē kēh ÿ n'aa
kerih doo gó her'oot doo, ta ti
hadoo né kã —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky
hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh.
—Pawóp hē äã wë kuman
mariij —näk mäh.

—Jääm tii —näng mäh. §

*Getsemani bä Jesus ky n'aa
ketsēē do panyyg n'aa hahÿÿh*

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da,
waëë joom oriib banäng doo
hēnh Jesus bahõm kãn. Ta ma
matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa
bä m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã bē ky
n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb
tatug mahãnh bēēh, ÿ bē eréd
hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hã.
Ti m' ta taron nu paa me
tabahyy häng, ti m' taky n'aa
ets'ēē P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ
da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —
makarēn bä mado hõm
mahãnh ÿÿ wät hahÿÿ ahoop

do pan'aa. Ta tii d' né hē ÿ
bets'ēē paawä, makarēn doo
da né hē mabad'oo, ÿ karēn
doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa
ääs see kasee ta hã, tah'yyb
hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m'
tak'ëp mä taky n'aa ets'ēē,
tak'ëp tah'yy katón do hyb
n'aa. Baad nado ta h'yyb tym.
Majyyw hadoo mä tahehud.
Tüü m' tabatõm.] ⁴⁵ Ti m'
tabas'ëëg gëet jawén paa bä
m', taky n'aa ets'ēē do jawén
paa bä, tabahõm ta ma matëg
rahab'ëēh hēnh. Aã b'ëēh mä
tii. Tak'ëp mä raty jewyk
rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti
m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bē ba'ÿÿh? —
näng mäh. —Bē as'ëëg bēh!
P'op Hagä Do hã bē ky n'aa
ets'ēē, bē nesaa do h'yyb
tatug mahãnh, ÿ bē eréd hõm
mahãnh —näng mäh.

*Jesus ramaso däk do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m',
rakaja kãn hajõk do ta wë. Ju-
das, ta ma matëg 12 hedoo do
see paah, sa pooj jé tabana. Ti
m' Jesus wë Judas bana. Ta
tapa tsanetsub wät. Kedëng
do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti
m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —
matsanetsup doo me ÿÿh,

† **22:36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'ooch do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiï kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hē rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëē hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hã rarejäã doo. ‡ **22:37** Isajas 53.12 § **22:38** “Jääm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hã tamaher'oot doo. ** **22:48** Tsanetsup doo me Judas metëēh ta wób sa hã Jesus, ti né hē ramaso däk hyb n'aa.

Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? – näng mä Jesus Judas hä.**

49 Ti m' Jesus sii habok do rabahapäh bä m' hajök do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hä:

–Makarën ër gadoo kuman me?

50 Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mäh. 51 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Ti moo hado manäh – näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

52 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah buuj sa wahë n'aa hä na-ããj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

–Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? –näng mäh. 53 –P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii. Dooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? –näng mäh. –Hÿÿ kä, taw'ãäts hë –näng mäh. –ÿ hapäh, da hë né kä ÿ bë bahajaa. Da hë né hë Nesaa Do Yb mejüü –näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

54 Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahüüm kân P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób hënh kä. Peed bahõm sa jawén. Dawëë m' tagadäk. 55 Ti m' warahén ragahõ jat tëëgtób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. 56 Ti m' ÿÿnh, sa karom, bahapäh Peed tëëg bag hä m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahëg'ããs ta hä. Ti m' taky hadoo:

–Hahÿ Jesus hata seeh – näng mäh.

57 Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

–Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy –näng mäh.

58 Badah peej däg kä m', ta see bahëg'ããs Peed hä, ti m' taky hadoo:

–Ta hata see né hë õm – näng mäh.

–Dooh. Dooh sa see ÿ do bä –näng mä Peed.

59 Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

–Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh –näng mäh.

60 Ti m' Peed ky hadoo:

–Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo –näng mäh.

Ti m' nayyw hë, taher'oot nä bä m', karaak ky ganä kân, tabah'ÿÿ kân. 61 Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kân Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da ÿ maky n'aa jejën tama-woob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä

ta hã. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaóó g'ëéd kãn mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ããs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejãã mã tak'ëp.

⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bã m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejãã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', bãp paa m', rakata padëék Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahũüm kãn Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood äã hã, õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bã —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bã paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bã. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bã, dooh bë ky gedag bã —näng mäh.

⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã —näng mã Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Õm mã P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũüm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahũüm kãn Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahũüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hã ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mã ta kyyh —näk mã ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hã:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë —näng mã Jesus.

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hã, hajõk do t'ĩĩ hënh kat'aa do hã na-ããj mä Pirato ky hadoo:

—Doooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ũũm Pirato hã:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëëk do hã. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëëk doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëëg kãn —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëëk do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaj wät sa hã:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ĩĩ hënh naa, tamejũũ ramahũũm Eróts Än-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ããs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahag'ããs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta

hã. Doooh m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hã.

¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mä Jesus. Ti m' radadäk ta hã saroor tak'ëp hanãm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëëh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majĩ dó m'. Ti noo gó kä m' ta najiis hado däg kãn mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Doooh ÿ aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Doooh taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejũũ p'aa hënh ãã wë —näng mäh. —Doooh tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejũũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb

† 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëës do seeh, hajök do retsëë doo.]

¹⁸ Ti m' hajök doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'eëës doo gó m' tabagëët ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëëp do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hã.

²¹ Ti m' rageëëj bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã. Tak'ëp rageëëj bong, Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kãn Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kãn rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma

buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëët do paah, ta see tadaj'ëëp do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hã. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëëm däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëëm hyb n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajök mä hah'üüm sa jawén. ÿÿj na-ããj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ÿ had'yyt nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah na-ããj hë bë p'ãã ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ãäts hë ÿÿj taah nanäng do hã, ÿÿj netaah do hã, ÿÿj nanebii do hã”, tak'ëp nesaa do taah enäh do raba-hoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy ãã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.”

‡ 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hã Jesus ky däng. Osejas 10.8 hã takerii däk tii.

Wajapëm do hã raky hadoo da: “Äã jó wamii hyyh”,[‡] näk da. ³¹ Hahÿÿ da hã ÿ ran'oo bã, b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahãnh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hã, b'aa hawoonh do hadoo, hajöng nesaa sa hã hanäng doo. Sahönh hë haooj jëng do hadoo sa hã —näng mä Jesus ÿÿj sa hã.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahũm, Jesus sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ää. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo bã. Ti m' rabepëem däk Jesus b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh — mamabaan sa hã hahÿ nesaa doo, hã ÿ ramoo bok doo. Dooh rah'yy genä bã ramoo bok do hã[§] —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bã m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hõm do tado bã? —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ënh. Ramenoo ta hã uwa s'ëëb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëëb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bã! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Öm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do öm? Ti bã, a daaj hë kedëëb, äã na-ääj né hë! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—Dooh P'op Hagä Do majëÿÿm bã? Öm na-ääj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hã. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti äã radej'ëep, nesaa do äã moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bã —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hã ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

[§] 23:34 Dooh rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bã ti radaj'ëep doo.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hē tug bā tabawag däk p'aa hēnh. ⁴⁵ Dooch m' papÿÿj bag wät péh. Tii bā m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēed hyng mäh. ⁴⁶ Tii bā m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadajëb kån mäh.

⁴⁷ Ti m' sahõnh hē ta ti warahén sa wahē n'aa hapäh bā m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe kån. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hē, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahõnh hē ta ti rabahapäh bā m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa.

⁴⁹ Dawëe naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimat-sija häd näng doo bā naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa

wahē n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bā sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wē, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hawak doo me rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyww hõm, Saab hä rakamehehāk hyb n'aa. Tüüh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus had'aa do paah, rabahõm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ääj hē ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk myyj hēnh. Ti m' rabenyww däk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyww däk do rabahajaa bā m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabëej hõm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejüü doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hä, ÿÿj rabahõm kån pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Buu benyym do renyyw däk

** 23:54 Judah buuj sa hä, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bā Saab du däg däk.

do paa ramahũum. ² Kepëed hõm mä pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajëe p'ëe ta gó. Dooch m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newë b'ëeh bä m', nayyw hë kasee sa pa pawóp hë ajyy. Gabarëeh mä sa saroor, hawyp do gabarëeh doo da. ⁵ Tak'ëp mä ýÿj rah'yyb e'ýÿm bong. Ti hyb n'aa, tũũ rabehyy b'ëeh. Ti m' ääs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang? — näk mäh. ⁶ —Dooch wäd bä. Ganä wät! Dooch bë hyb n'aa es'ee wäd bë hä ta her'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hä: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëem däk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kä ta äh, ganä wät da p'aa hënh”, näng bë hä —näk mä ääs kyyh sa hã.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kãn Jesus her'oot do paa kä. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ääj hã, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowãn, Marija Tsijaag ýÿn, ýÿj wób mä na-ääj hë m', ti panäk do sa hã. ¹¹ Dooch m' Jesus ma matëg raky dahé bä. Daap hë red'oo mä ti ýÿj ra her'oot doo. ¹² Ti hadoo né hë m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. Gabaho do tageg'ääs bä m', jãam né hë m' pãan hawak do rino häd näng do s'ëeb tahapäh. Ti m' tabajëng.

Tahyb n'aa newëe mä ta tii.

Pawóp hë ajyy hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hë, pawóp hë Jesus ma matëg wób rabahõm panang Emaus häd näng doo hënh. Dawëe péj tii, Jerusarënh bä naa. ¹⁴ Ramahõm me ra her'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahãnh mä Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahõm. ¹⁶ Dooch m' rah'yy genä bä Jesus tado bä, P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë her'oot? — näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jãam né hë õm Jerusarënh bä heg'ääs do ky n'aa nanapäh do t'ÿi hënh hawäd wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëek, tapehuunh na-ääj hë. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ääj hë ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰ —Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, ër wahë n'aa wób na-ääj hë, raban'oo kãn Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bä rabepëem däk b'aa hã —näk mäh. ²¹ —Kristo, ër majÿi moo gó naa ëer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, ää

ed'oo. Tamawoob däg mä ta äh tadajëp —näk mäh. ²² — Ti anäng nä ta ky n'aa —näk mäh. —Bäp paa yÿj wób, äã h'yyb hataa, rabeboo nä Jesus kamag n'aa hood hënh. Äã h'yyb gabedo bong ran'oo bä. ²³ Dooh wäd mä ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Äãs kas'ee bong mä sa hä, sa nooh. Jesus mä ganä wät äãs her'ood bä, yÿj sa nooh. ²⁴ Tii bä äã wób rawaj'aah rabaheg'ääs hyb n'aa. Se hub né hë m' yÿj sa kyyh. Dooh wäd mä Jesus kamag n'aa tii bä. Dooh né hë m' rahapëë bä Jesus —näk mä ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'yy gatamah bëëh! —näng mäh. —Nayyw hë nado bë ky daheeh sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah —näng mäh. ²⁶ — Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hë sahõnh hë ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hënh, tabasëek do pooj jé. Baad né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wät mä sa hä sahõnh hë ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hä hanäng doo. Mosees erii wät do hä tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahãnh mä Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp

rabetsëë sa pa tabaym hyb n'aa, tũuh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Sa pa m' tabayyw kãn. ³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hõm, ti m' tabanoo sa hä kä. ³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hë m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hë rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hë, ti baad ër h'yyb tym tsebé do hadoo ër sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ër tamarher'oot bä ër mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hë kä raba-jëë kãn Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ääj hë rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hë. Ganä wät né hë ër Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä pãw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kãn mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hē bē P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bē beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bē panyyg ky nadaheeh hahÿ bē hapäh do hä? —näng mäh. ³⁹ —Bē hegää moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bē mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bē bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bē hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kän mä sa hä ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kän sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē mahang ÿ bawät nä bä, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ÿ sahõnh hē kēh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-ääj hē”, bē ÿ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do kēh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta äh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awughõm da sahõnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarēnh bä naa da radu doo raheer'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bē hapäh sahõnh hē ta ti nesaa do ÿ ahoop doo, ÿ dajëp doo, ÿ ganä wät doo, ti hyb n'aa ÿ karēn bē baher'oot ta ti kēh ÿ n'aa ta wób sa hä —näng mäh. ⁴⁹ —ÿ mejüü da bē wē P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bē ayyw dó Jerusarēnh bä, bē gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hÿ pong hēnh Jesus basëëk do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahüüm kän panang bahänh, panang Betanija häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëëk, ti m' taky n'aa edëë bong sa hä. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng bä m', P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëëh, Jesus raweh'ëëh do ky n'aa, Jesus hä raj'aa etsë hyb n'aa. Ti

m' tak'ëp rah'yy gadejah doo
gó m', rah'yyb tsebé doo gó
m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagä Do
tób n'aa bä m' P'op Hagä Do
hã raj'aa etsëë had'yyt hë
m'. Jããm hë kä hahÿ Jesus
panyyg.

Jowāw

Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹh

P'op Hagä Do kyyh Jesus hã takesok do ky n'aa hahỹh

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹh hã hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bä ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejũũ ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooh Jowāw tado bä ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹh bä, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo,

sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹh bä paa tabawäd wät. Badäk hahỹh hã habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bä tii, dooh rah'yy genä bä ta hã.

¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bä. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëek, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëek, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti y ky n'aa her'oot doo, hahỹh da y baher'oot bä: “Jawén y hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh yỹ, tawäd däg né hẽ pój yỹ jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanãm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag.

16 Tak'ëp né hē P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ër hã taky enyiw had'yyt hē. Baad hadoo do ër hã tametä had'yyt hē. 17 Mosees makū anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kä metä kån P'op Hagä Do ji takamahän doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hē. 18 Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hē takametëh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahÿh

19 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, t'ü hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hē, Jowāw hã rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. 20 Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hã, dooh taky n'aa jejën bä. Hahÿh da m' Jowāw kyyh sa hã:

—Dooh Kristo,§ P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä —näng mä sa hã.

21 Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooh —näng mä Jowāw.

P'aa hënh mä rabeaaj wät ënh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooh ÿ ti tado bä —näng mäh.

22 Ti m' tagadëeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hã mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“ÿ né hē hahÿh da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

24 Ti m' sa wób, Parisëw ramaneënh doo, 25 rabeaaj wät ta hã:

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-ääj hē öm? —näk mä sa kyyh.

26 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. 27 Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä —näng mäh.

§ 1:20 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. ** 1:23 Isajas 40.3

28 Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bä tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bä m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wë han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

29 Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wë hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë hegãã, —näng mäh — P'op Hagä Do mas'ãã b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hã habong do nesaa do sa hã hanäng do hado hõm doo^{††} — näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hã. 30 —Hahÿ né hë ta ti ÿ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ÿ baher'oot noo gó: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ÿÿ, tawäd däg né hë pój ÿÿ jé do hyb n'aa”, ÿ hanäng do paah. 31 —Dooh paa ÿ hapëë nä bä nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bä. ÿ wén nu gemuun bong tame, takametëeh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hã —näng mä Jowāw.

32 Ti m' Jowāw ky hado kãn: —P'op Hagä Do Sahee ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng ta wë gurii-i hadoo. Ta hã tabaym. 33 Pooj jé, dooh ÿ hapëë nä bä ti tado bä. Hahÿÿ da paa ÿ P'op Hagä

Do maher'oot, ÿ paa tamejũũ tame ÿ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'y y wë Sahé ÿ ahyy bä, ta wë tabaym mabahapäh bä”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hë tii kä tabanoo sa hã Sahé ÿÿ kä sa h'yyb tym gó tabajëë suun hyb n'aa, Sahé ÿÿ h'yyb mahũũm hyb n'aa kä sa hã”, näng P'op Hagä Do hã ÿÿ. 34 ÿ hapäh ta ti Jesus wë kä. Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot ta ky n'aa kä: P'op Hagä Do T'aah né hë ti hÿÿh —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

Poojjé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahÿÿh

35 Ti m' jati péh, p'aa hënh mä Jowāw nu gahem'uun do tii bä tabawät. Pawóp hë m' ta ma matëg rahada. 36 Jesus tabës bä Jowāw bahapäh bä m', taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Bë hegãã! P'op Hagä Do mas'ãã b'éé t'aah hadoo — näng mä Jowāw.

37 Ti m' ta ma matëg ramaa napäh bä m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kãn.

38 Ta jawén p'aa hënh Jesus baheg'ããs bä m', ta jawén han'aa do tabahapäh bä m', tabeaanh sa hã:

—H'ëëd bë karën? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

†† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejũũ b'éé t'aah radaj'ëep nesaa do sa mo haj'aa sãm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug hõm sahõnh hë nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'ũũm Jesus ky n'aa. ‡‡ 1:38 “Ãã ma matëg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëeh do ky n'aa tii.

—Rabi^{††} —näk mäh, —nyy
bä mabagä? —näk mä sa
kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëöp, bē hegāā —näng
mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m'
rabaheg'āās tabahe'ÿÿh doo.
Ti m' rabaym ta pa, tũũh däg
do hyb n'aa papÿÿj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yÿ Ān-Deréh häd näng
doo, Simaw Peed häd näng do
hÿÿj, Jowāw nu gahem'uun
do her'oot do maa napäh do
seeh, Jesus sii hawäd däk do
seeh. ⁴¹ Ti m' nayyw hē Ān-
Deréh bahōm ta hÿÿj tesoos,
Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kā,
taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas ra-
hanäng doo —näng mäh.
(Kristo, P'op Hagä Do h'yyb
däng doo, tahanäng pé ti
Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahũũm
kän Simaw Jesus wē kā. Ti m'
Jesus begāā däk Simaw wē, ti
m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw
häd näng do t'aah ōmŠŠ —
näng mäh. —Hÿ jawén Sepas
a häd kā —näng mäh. (Peed
rahanäng pé ti ta tii, sa kyy
me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé
m' tii.)

*Pirip, Natanajéw daheeh
Jesus naëēnh do panyyg n'aa
hahÿÿh*

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb
däng Garirej häj n'aa hēnh
tabahōm. Tabahōm pooj jé

tahapäh mä aj'yÿ Pirip häd
näng doo.

—Hata ÿ ōm hÿÿ kā —näng
mä Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd
näng doo bā naa ti Pirip. Ti
né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed
sa panang. Sét panang buuj
né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yÿ seeh,
Natanajéw häd näng do hā
Pirip kataa. Ti m' taky hadoo
ta hā:

—Āā awyyd kän Mosees erii
wät do paa gó kaher'oot doo
kā, P'op Hagä Do ky n'aa
rod rerii bong do paa gó ka-
her'oot do na-āāj hē —näng
mäh. —Jesus né ti ta tii,
Nasaréh häd näng do panang
hēnh naa, Joséh t'aah —näng
mä Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa?
—näng mä Natanajéw. —
Nasaréh bā naa dooh baad
hadoo do ana bā —näng mä
Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ēr hegāā —näng
mä Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m'
Jesus bahapäh bā Natanajéw
kaja nā bā, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj
heh'äät ub doo. Dooh
tawad'ii bā, dooh tajejēn bā
—näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky
hadoo:

—Nyy d' ÿ mabahapäh? —
näng mä Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj
jé, ōm ÿ bahapäh joom wiigo

ŠŠ 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā. Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metëek do seeh, Jowāw häd näng do tado bā. Hajök Jowāw häd enäh doo.

häd näng do yt hã —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh — Õm né P'op Hagä Do T'aah. Õm né hë Isaraéw buuj sa wahë n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ȳ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hã òm ȳ bahapäh ȳ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahãnh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Né hup ȳ né hë hahȳ ȳ her'oot doo: Wë gasëets hõm do bë bahapäh da. P'op Hagä Do äãs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do wë, bë hapäh da —näng mä Jesus sa hã.

2

Naëng kawapëen däk do pa-nyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hã, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëë do jãm waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ȳyn awät tii bä, raket'ëë do jãm noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hë, rabats'yyt jãm hënh. ³ Ti bahãnh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooonh doo. Ti m' Jesus ȳyn ky hadoo Jesus hã:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooonh doo —näng mä Jesus ȳyn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa tii hã ȳ mama-her'oot? —näng mäh. —Doo

takaja nä bä hejój ȳȳ ȳ metëeh doo —näng mäh.

⁵ Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hã m' Jesus ȳyn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahõnh hë bë tamejüü doo —näng mä ta ȳyn kyyh sa hã.

⁶ Tób yt hã ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëeb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hã Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahõnh hë. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë agób ta uuh. Bë mahüüm jãm kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahüüm kãn ta wë ta uuh. ⁹ Ti m' jãm kaser n'aa tameëek naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooch tahapëë bä n'yy hënh naa tii. Tii bä moo heb'ooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hã aj'yy katëë do tanaëenh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hã:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooonh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëë bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Õm tii, dooh tii d' madoo bä. Menyyw hõm baad had'op do tagadëëg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hã.

11 Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hã kä tametä kãn tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hã rah'yy kae padäg kãn. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti jawén mäh, panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh Jesus rabahöm ta ÿÿn, ta hÿÿj, ta ma matëg sa daheeh. T'ïï hënh mä tabaym pawóp hë ta äh.

13 Tabedaa däk bä Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahöm kãn mä Jerusarënh hënh. 14 P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëëm doo. Dajëër meb'aanh doo, tii b'né rabat'ooh, Jesus hapäh. 15 Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hë. Ti m' tabaũj bëëh mä dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hë taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. 16 Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëëm do hã:

—Bë manä ti j'eepl! —näng mäh. —Ji es'ëëm do tób n'aa bë

adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hã.

17 Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kãn P'op Hagä Do kyy kerih do hã kerih doo: “ÿ gawats'iik da tak'ëp ÿ kamahän do hyb n'aa a tób n'aa.”†

18 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hã meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

19 —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

20 —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh mata-maa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hã.

21 Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot. 22 Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kãn ta ti ta her'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kãn Jesus her'oot do paa kä. Raky

* **2:13** Pas-kowa ramanëëënh doo, Isaraëw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehïïn doo, rabah'üüm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ëës noo gó m' ranaheb'ooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëës né hë m' pãw makuj tamah doo. Séd hã m' rataheb'ëës. † **2:17** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'üüm. Tak'ëp Jesus kamahän P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarën P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hã. Dooh tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo.

daheeh na-āāj hē P'op Hagä
Do kyy kerih doo kä.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb
n'aa esee noo gó, Jerusarēnh
bä Jesus baym bä, hajök h'yy
kae kån ta hã, hajōng tapehu-
unh do rahapäh do hyb n'aa.

²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bä
sa hã, baad tabahapäh do hyb
n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooh hyb
n'aa rabaher'oot pé Jesus hã
badäk hahÿÿ hã habong do sa
ky n'aa, baad Jesus bahapäh
do hyb n'aa sa h'yyb.

3

*Aj'yy Nikodēm häd näng do
sii Jesus ber'oot do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy
Nikodēm häd näng doo,
Pariséw sa seeh, Judah buuj
sa wahē n'aa see m'. ² Atsēm
tabana Jesus wē, ti taky
hadoo ta hã:

—Ma matēg, —näng mäh —
āā hapäh, ōm P'op Hagä Do
mejüü, āā mama metēek hyb
n'aa. Ta ti āā wén hapäh,
dooch hajaa pé ta tii d' ma-
pahuunh doo da P'op Hagä
Do nawäd bä ta sii —näng mä
Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooch hajaa pé P'op Hagä
Do bag'āās do karapee ji do
bä, p'aa hēnh ji nenyb bä. Né
hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo
—näng mä Jesus Nikodēm hã.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —
Nyy da p'aa hēnh ji benäng,
wah'ēē dāk do ji? Ny daa
p'aa hēnh ji bajēē suun ji ÿÿn
wog gó, p'aa hēnh ji benäng
hyb n'aa? —näng mä Nikodēm
kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch ji haja bä P'op Hagä
Do bag'āās do karapee ji do
bä, ji h'yyb ji nenyw bä ne-
saa do mahānh, P'op Hagä
Do Sahee ji h'yyb gó tanajēē
suun bä na-āāj hē. * Né hup ÿ
né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng
mäh. ⁶ —Aj'yy hã hana doo, ta
da hadoo né hē tii. P'op Hagä
Do Sahee hã hana doo, P'op
Hagä Do taah hedo padēek
tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb
n'aa meuuj manäh, “Taw'āāts
hē p'aa hēnh bē benäng do
hadoo”, ÿ hanäng do hã —
näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahēm do ky n'aa gó
ōm ÿ maher'oot p'aa hēnh ji
benäng do ky n'aa. Tabahēm
do tabahēm takarēn hēnh. Ji
maa napēē né paawä ta kyyh,
dooch ji hapēē bä n'yy hēnh
tahana, dooch ji hapēē bä nyy
bä tabaym. Ti hadoo P'op
Hagä Do Sahee gó p'aa hēnh
henäk do sa hã† —näng mä
Jesus Nikodēm hã.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

* **3:5** Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooch ji haja bä P'op Hagä Do bag'āās doo gó ji ajēē suun bä, naēng me ji nenyb bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenyb bä na-āāj hē.” Hahÿÿ da ta ti naēng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naēng me hasus do mahānh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahānh. † **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooch né paawä ji hapēē bä nyy d' ti p'aa hēnh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hē sa h'yyb tym kawareem kån P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä òm, dooh tagah'ood bä a hã? —näng mäh. ¹¹ — Né hup ÿ né hë hahÿ òm ÿ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ääj hë. Ti hadoo né hë, dooh bë gado bä äã her'oot doo —näng mäh. ¹² —Öm ÿ maher'ood wät badäk hahÿÿ bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä? —näng mäh. ¹³ —Dooh hewäd sëek pé hÿ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hë hawät t'ii hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hã, ta wë rahegää bä ranadejöp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hã, p'op, rabepëëm däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁶ Tak'öp badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kån sét hadoo do ta T'aah, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahõm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hã P'op Hagä Do wén mejõ hyng ta T'aah badäk hahÿÿ bä. Tawén mejõ hyng, ta hã rabadëp hyb n'aa nesaa do mahänh —näng

mä Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:
—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bä nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk taky n'aa etyy do sa hã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy kana'eeh do sa hã. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hënh sa hã, sét had'os do ta T'aah hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁹ — Hahÿ hyb n'aa P'op Hagä Do rejää da sa hã: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagä Do gen'aak do ji hã tametëëh doo, kajaa badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. Ti hado né paawä, dooh rakamahän bä ta ti bag. Rakamahän badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahän bä ta bag. Dooh rakarën bä ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetëëh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëëk doo da habok doo, tabawak bä hadoo doo gó rababok, P'op Hagä Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus Nikodëm hã.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matëg daheeh raberéd hõm mä Jerusarënh panang. Panang bahänh, Judah häj n'aa bä tabaym dó ta ma matëg daheeh. Ta tii bä

tanu gemuun bong ta wë han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät panang Anon häd näng doo bä, panang Sarīm häd näng do nedaa bä, tamii maeh do hyb n'aa tii bä. Hajök Jowāw wë han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts geët do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyc do mejüü nyy da ji behop ji h'yyb enyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti p'ää raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

²⁶ —Äã ma matëg —näk mä Jowāw hä. —Aj'yy tamyyj däk hä makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-ãj hë nu gemuun hÿÿ kä. Sahõnh hë rabahõm kån ta wë. Dooh äã wë rana boo bä —näk mä Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ta hä.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji hä ji moo wät do pan'aa. P'op Hagä Do ky gabuuj né hë ti tamoo wät doo. ²⁸ Bë hapäh né hë, bë maa napäh né hë bë hä ÿ her'oot do paah. P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado ÿ hÿÿh, näng paa ÿÿh. P'op Hagä Do mejüü ÿ ta pooj jé, näng paa ÿÿh. ²⁹ —Raketëe do jäm n'aa rabajäm noo gó, ta patug pan'aa wë né ta ÿÿm pan'aa bahõm. Aj'yy najiis,

jäm h'yyb mahüüm n'aa, tse-bee kån katëe do pan'aa kyyh hä. Katëe do najiis tsebé do hadoo ÿ hÿÿh —näng mä Jowāw. —Baad ÿ tsebee kån sahõnh hë rabahõm do hyb n'aa ta wë. ³⁰ Taw'ääts hë rahyb n'aa jawyyg magyys hë ta tii. Ti yd jé taw'ääts hë ÿ rahyb n'aa sakog magyys hë —näng mä Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahõnh hë sa bahãnh ta tii. Badäk hahÿÿ bä naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ti ÿ hajaa ÿ her'ood bä. Hÿ pong jé hana doo, sahõnh hë bahãnh hadoo doo, ³² ti né hë sahõnh hë tabaher'oot t'ii hënh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawä, dooh ragado bä taher'oot doo. ³³ ÿ gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hë P'op Hagä Doo, baad ÿ ky däng. ³⁴ ÿ P'op Hagä Do mejüü ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hä ÿ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hë bë hapäh Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagä Do kamahãn ta T'aah. Sahõnh hë bagä n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bä. ³⁶ P'op Hagä Do T'aah hä h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa hÿ pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hä h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ii hënh raboo bä. Rahob had'yyt hë da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jowāw kyyh.

4

*Samarija häj n'aa buuj
ÿÿnh panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m', hajõõ däk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahānh däg, Jowāw bahānh däg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Pariséw raky n'aa napëë kån. ² (Dooch m' Jesus nu gemuun bä. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy däk bä m', Pariséw raky n'aa napäh bä kä, teréd hõm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hēnh tabahõm kån p'aa hēnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabës doo me m' tabahõm.

⁵ Ramahõm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bä, Samarija häj n'aa bä. Hëëj Jakóh ta t'aah Joséh hã tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶ Tii bä ti majat mä naëng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawëë rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg këë mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matëg rabahõm panang hēnh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bä ÿÿnh, Samarija buuj, kajaa mä naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na ÿ eëg naëng uuh —näng mäh.

⁹ Ti m' ÿÿnh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. Dooch Judah buuj raherod bä Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa mabetsëë hã ÿ naëng? —näng mäh. — Õm Judah buuj, ÿ ti Samarija buuj —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapëë bä paawä ji matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hã, mahapëë bä paawä hahÿ naëng hetsëë do a hã, metsëë paawä ta hã naëng. Ji h'yyb ed'ëep do naëng n'aa paawä tanoo a hã —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahÿ naëng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mäh. ¹² —Ër wahë makū Jakóh gagots jat hahÿ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hã. Ti ti heëek paah, ta taah reëek paah, ta masāāh reëek paa hahÿ naëng. Ër wahë makū bahānh g'eeh õm? —näng mä ÿÿnh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Majat hahÿ naëng heëek doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj däk —näng mäh. ¹⁴ —Naëng ÿ anoo do heëek doo, dooh da tahoo kaaj wäd bä. Naëng ÿ anoo do tawäd had'yyt hē da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hã

* **4:9** Dooch Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bä. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bä sa mahang, dooh raherod bä sa sii. Dooch Judah buuj ragenaag bä Samarija buuj. Dooch na-āāj hē Samarija buuj ragenaag bä Judah buuj. † **4:14** P'op Hagä Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'y'yb tym edëb had'y'yt hẽ – näng mä Jesus.

¹⁵ Ti m' y̆nh ky hadoo:

–Na ta ti naëng y̆ karën, y̆ hoo nakaaj wät hyb n'aa, y̆ nana wät hyb n'aa, y̆ nagób wät hyb n'aa hahỹ naëng – näng mä y̆nh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–Abaaj hõm! Mahahëen nä a patug –näng mä Jesus.

¹⁷ –Dooch y̆ patug nyy bä – näng mä y̆nh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

–Ehub né hẽ õm, “Dooch y̆ patug nyy bä”, hanäng do õm –näng mäh. ¹⁸ –Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hỹy kã mapa gä doo, dooh né hẽ a patug tado bä. Ehub né hẽ õm ti hedoo doo –näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' y̆nh ky hadoo ënh ta hã:

–P'op Hagä Do ky n'aa rod ti õm –näng mäh. ²⁰ –Sooh nanäng waëë jó äã wahë makũ rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bëeh, Judah buuj, Jerusarënh bä m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bë nooh. Nyy da a hã? –näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–Baad y̆ baher'oot a hã, y̆ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jewyyg wäd bä nanäng waëë jó, Jerusarënh bä na-ääj né da –näng mäh.

²² –Bëeh, Samarija buuj, dooh bë hapëë bä ta ti bë hyb n'aa jew'yyk doo. Äã hahỹ Judah buuj, äã hapäh ta ti äã hyb n'aa jew'yyk doo. Ääh,

Judah buuj, äã mahang né hẽ ti taganyyh sahõnh hẽ sa h'y'yb tym dëëb –näng mäh.

²³ –Ti awät da ti noo gó kã, da hẽ né hẽ ta du däk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hẽ rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën.

²⁴ Sahee né hẽ ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ ta hã hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hẽ P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk –näng mä Jesus y̆nh hã.

²⁵ Ti m' y̆nh ky hadoo:

–Y̆ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'y'yb Däng Do ramaneëenh doo) –näng mäh. –Takajaa bä, sahõnh hẽ da ër tama-her'oot –näng mä y̆nh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–Y̆ né ti hỹ Mesijas, a sii her'oot do né hẽ –näng mä Jesus.

²⁷ Tii bä kã m', Jesus ma matëg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mä y̆nh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bä ta hã y̆nh hã ta her'oot doo.

²⁸ Ti m' y̆nh beréd häng ta naëng hood, myyj hënh tabajëng. Takajaa bä m' taba-her'ood kãn myyj bä haj'eenh do sa hã. Ti m' taky hadoo:

²⁹ –Hamäh, ër hegää aj'y'yy sahõnh hẽ y̆ moo wät do paa y̆ tamaher'oot doo –näng mäh. –Kristo, P'op Hagä Do H'y'yb

Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —näng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kån rabaheg'ääs hyb n'aa kã.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mä sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anäng wa ÿ bë nahapäh doo —näng mä ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hã ta ma matëg rabeanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hã:

—Ta ti hã ÿ mejō hyng do karēn do ÿ moo wät. ÿ karēn ÿ bahajaa hã ÿ tamejūū doo. Ti né hē wa ÿ hadoo doo, ÿ hanäng doo. Ti né hē hēp ÿ hejój —näng mäh. ³⁵ —Hahÿÿ da bë ky hetëg: “4 nä ta kamarab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegãã, bok ta ti hajōk wë ÿ han'aa doo. Joom ag hahōō däk do hadoo tii. Kaja kån ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ÿ hataa do gadoo da tamoo wät do sãm. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ÿ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ãäj né hē, séd hã da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahÿ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hã kã. Bë ÿ mejūū bë bataa hyb n'aa bë

nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.‡ Ta wób ramoo bok do sãm bë gado kån —näng mä Jesus ta ma matëg hã.

Hajōk Samarija buuj Jesus hã h'yy kae padëek do ky n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m', hajōk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kån mä Jesus hã, ÿÿnh maher'oot do hyb n'aa sa hã. Hahÿÿ d' mä ÿÿnh kyyh sa hã: “Sahōnh hē ÿ tamaher'oot ÿ moo wät do paah”, näng paa m' ÿÿnh sa hã. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bã, rabetsëe ta hã sa panang bã tabaym hyb n'aa. Tii bã kã, pawóp hē ta äh tabayyw wät. ⁴¹ Ti bahãnh kã, hajōk panang buuj rah'yy kae kån, sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ÿÿnh hã raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd äã wén ky daheeh. Äã wén ky daheeh hÿÿ kã, ta kyyh äã maa napäh do hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym dëeb né hē ti hahÿÿ kã, äã hapäh hÿÿ kã —näk mä sa kyyh ÿÿnh hã.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aaah nahëe näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Pawóp däg kã m' ta ä kã sa panang bã tatab'ëes doo, Jesus bahōm kån Garirej häj n'aa hēnh. ⁴⁴ Hahÿÿ d' mä Jesus her'oot do paah: “Ta häj n'aa bã dooh ragado bã P'op Hagä Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m',

‡ 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hã P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii.

Garirej häj n'aa bä takajaa bä, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahõnh hẽ Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarẽnh bä ratab'ëes noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hẽnh mä Jesus bahõm ênh panang Kanah häd näng doo hẽnh, naëng, uwa bëeh matsing do tawareem paa bä. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa häj n'aa wahë n'aa kaser n'aa. Nahëe näng ta t'aah. Kapar-Naũm panang bä m' tabagä ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bä Jesus kajaa do Garirej häj n'aa bä, Judah häj n'aa bä naa, panang Kanah hẽnh tabahõm Jesus wë. Ti m' Jesus hä tabetsëe ta sii tabahõm, ta t'aah nahëe tabahahëen hõm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajëb paawä.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë nahapëe bä tak'ëp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bë ky dahé bä ênh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si yÿ, tah y nadajëp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm. Has'oo däk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'yy ky dahé kãn Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaa j hõm kãn. ⁵¹ Ti m' ta

tyw n'aa me, ta hõõ bä, takata däk mä ta karom sa hã, ta tób hẽnh han'aa doo.

—Has'oo däk a t'aah —näk mä ta hã.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hã:

—Nyy b' akëe papÿÿj, ta nahëe badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hẽ, atëh këe —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëe, tii b' akä däk né hẽ m' Jesus baher'oot ta hã: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hã haj'eenh do na-ããj mä rah'yy kae padäg kãn Jesus hã.

⁵⁴ Pawóp däg kã m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bä takajaa bä, Judah häj n'aa hẽnh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahõm kãn Jerusarẽnh hẽnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëes hyb n'aa.

² Kahadë panang Jerusarẽnh häd näng doo. Panang noo seeh, B'ée Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bä mahan'yyts its. Betés-Da mä karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hã 4 tób hatoonh kawõõt doo, sét hẽ ta hoo gad'oo bä hasooh. ³ Ta ti yt hã hajök nahëe enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bä ragada mä naëng

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneëenh Eberew. Badäk hahÿÿ hã Jesus bawät noo gó, tamawoob hẽ kyyh raher'ood Judah häj n'aa bä: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äat doo.

ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do äãs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naëng. Tabetaam jawén paa bä, pooj jé tame hahop do has'oo däk mä nahëë näng do paah.] ⁵ Nahëë enäh do sa mahang ti asooh mä aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëëh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bä p'ooj däg ta nahëëh taky hadoo ta hä:

—Makarën mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooch ÿ haja bä —näng mäh. —Dooch ÿ masa pé naëng ketaam jawén paa bä, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hë —näng mä aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

⁹ Nayyw hë m' tabas'ëëg g'ëed kän, tado däk ta tyng kã, awäd däg kän mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehãk do hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo aj'yy hä:

—Saab naga hë. Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji tyng ji atón bä Saab hä —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hä:

—Aj'yy ÿ haso däk do ky hadoo hä ÿÿ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, näng hä ÿÿ —näng mä aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa ti ta ti a hä hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooch m' aj'yy hapëë bä. Dooch wäd mä tii bä Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hë m', badawëd däk, Jesus hapëë kän aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bä. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahegãã. Õm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahãnh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hä —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahöm kän. Tamaher'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bä kã m' Jesus raky n'aa hajëëw kän, ranu mer'ood kän, Saab hä tahaso däk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ee moo wäd had'yyt hë. ÿ na-ããj né hë ÿ moo wäd had'yyt hë —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kã Judah buuj sa wahë n'aa rakarën rada-jëëb kän. Pooj jé, dooch Saab tatay bä sa hä, ta jawén kã P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hä, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, dooch daj ÿÿ hë ÿ hajaa péh. Jããm né hë

ÿ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ÿ hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti ÿ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ÿ takamahän. Sahõnh hē tamoo wät doo, hã ÿ tametēeh. Hahÿ aj'yy ÿ haso däk do bahänh da, hã ÿ P'op Hagä Do banoo ÿ moo wät hyb n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹ Dejēp do genä bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo kã, tanoo. Ti hadoo né ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, ÿ anoo rabadēp, ÿ h'yyb däng do sa hã. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hã ÿÿ, T'aah hã, Ee banoo sahõnh hē ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ÿ raweh'ēeh, ÿ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hã raweh'ēeh doo da, ta hã rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ēeh doo, dooh né hē tawehēē bā ēnh Ee P'op Hagä Doo, hã ÿ mejō hyng doo – näng mä Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

–Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ her'oot do gad'oo doo, hã ÿ mejūū do hã h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hã däg, tawäd had'yyt hē da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Dooh nesaa do hã taky n'aa kety däk da. Dooh banesaa doo hēnh tahõm wäd bā. Edēb had'yyt hē kã ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa da tabawäd had'yyt hē kã – näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

–Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hē né hē tadu däk, P'op Hagä Do hã h'yy gatema h doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napäh da kēh ÿÿ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Kēh ÿ ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hã hana doo, P'op Hagä Do an'oo bā. ²⁷ Hã ÿÿ, T'aah hã P'op Hagä Do banoo ÿ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahõnh hē sa hã ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bē hyb n'aa meuuj manä ta ti ÿ her'oot do hã. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahõnh hē dejēp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bā da ragenä bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hÿ pong jé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety däk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

–Dooh ÿ hajaa pé ti daj ÿÿ hē. P'op Hagä Do ÿ tamar her'oot doo da né hē ÿ bad'oo sa hã. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hã ÿ ky n'aa etyy doo. Hã ÿ mejūū do karēn doo da ÿ bad'oo. ÿ karēn do jawén nado –näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh Judah buuj wahē n'aa sa hã:

–Daj ÿÿ hē kēh ÿ n'aa ÿ her'ood bā paawä, dooh

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

paawā baad tado bā tii. ³² Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ŷ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ŷ n'aa taheer'oot doo, ŷ hapāh. ³³ Bē mejūū paa raky n'aa eanh Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ŷ n'aa. ³⁴ Dooch hyb n'aa ŷ karēn pé badāk hahŷŷ bā naa kēh ŷ n'aa rod, tii d' ŷ wén her'oot. ŷ wén ky dāng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kēh ŷ n'aa, taheer'ood wāt do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawag dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metēek doo. Pooj jé dó, bē tsebee bong tama metēek do hā — nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawā Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wāt kēh ŷ n'aa, ti anāng ta bahānh hadoo do kēh ŷ n'aa metēeh doo. Hā ŷ Ee P'op Hagā Do anoo do ŷ pehuunh do pan'aa né tii. ŷ pehuunh do hā ji bahapāh ŷ P'op Hagā Do mejō hyng do ŷ ti hŷŷh. ³⁷ Ee, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo, baad ub na-āāj hē taheer'oot kēh ŷ n'aa. Dooch noo gó bē maa napāh pé ta kyyh. Dooch noo gó ta mamets bē ty gahapāh péh. ³⁸ Dooch bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū do hā bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawā bē ma kametēek P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Tii d' bē wén ma

kametēek, tii hā bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hā ta hā taheer'oot do hā! ⁴⁰ Kēh ŷ n'aa ti taheer'ood né paawā, dooh bē ana bā wē ŷŷ, edēb had'yyt do ŷ banoo hyb n'aa bē hā.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ŷ raj'aa etsē do jawén nado ŷ bawāt. ⁴² ŷ h'yyb hapāh bēeh! Dooch bē kamahān bā P'op Hagā Do bē h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawā ŷ bahyng, dooh ŷ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsē bā. Dooch bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. ŷ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ŷ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooch bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kā m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsëg hõm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajõk Jesus jawén habok, hajõng tapehuunh doo, nahëe enäh do taheso padëek do na-ääj hë rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matëg daheeh rabasëek waëe hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ëeh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ëes doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'ääs, hajõk ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hënh da ër betsëe hajõk do sa waa? ⁶ —näng mä Jesus, Pirip tametyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sãm dooh tahaja nä bä sa waa sãm —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matëg seeh, Än-Deréh, Simaw Peed hÿÿj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gëet hÿ karapee. Ti anäng ta wë its ji ma poo oow pé pãw ned'ëed is doo, sewada häd näng do s'ëeb. Tah'ÿÿb pawóp hë. Tahaj'as mä ti hajõk do hã? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bä. Ti m' rabehyy b'ëeh. ⁵ miw ajyy tahyb n'aa pé tii bä hab'ëeh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog däk pãw, P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kãn hab'ëeh do sa hã. Ti hadoo né tah'ÿÿb ënh. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ¹² Rabahajaa bä kä rawëh doo, Jesus ky hadoo:

—Bë ata däg mad'aak doo, takanerejää hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kãn kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hõm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kãn hajõng pãw bód.

¹⁴ Ti m' hajõk do rabahapäh bä Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahÿ né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hahÿÿ hënh hana doo, kerih do hã taher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bä, tak'ëp rah'yyb tatug paawä sa häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hë kä p'op tabasëek waëe jó sa mahãnh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Tüüh däg kä m', Jesus ma matëg rabawëej kãn karaj'aa hënh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsëg t'oonh, Kapar-Naũm häd näng do panang nemuun rabatsëg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awëej nä bä sa wë. ¹⁸ Ti m', tak'ëp bah'ood ty gahëm. Tewëep maadaka. ¹⁹ Dawëe péj rababoo däk bä kä, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wë. Ti m'

tak'ëp rabeỹm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eỹm manäh! Ý ti hỹh —näng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kãn tagatsëg sooh bä sa sii. Ti m', nayyw hë rakaja kãn jajé raty gapad'ëek hënh.

Ji h'yyb tym dëeb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahỹh

²² Ti m' jati péh, hajök do tamyyj däk hã ha'yyim do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bä hayat. Ti gó né hë Jesus ma matëg rabatsëg hõm. Dooch m' Jesus gatsëg so bä sa sii, sa hã. Ti hyb n'aa m' tii bä aym, red'oo.

²³ Ti noo gó né hë panang Tiberijas häd näng doo bä naa marakate wób ranu kajäk, pãw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo pãw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe do jawén paa bä. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hë m' Jesus tii bä, dooh ta ma matëg tii bä. Ti m' ragatsëg toojkãn marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hõm kãn mäh, t'ĩ hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bä kä m' raky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ý né hë hahỹ ý her'oot doo: Ý pehuunh do hã bë h'yy genä däk do

hyb n'aa nado ý bë wén es-
oos. Ý bë wén esoos, pãw hã
bë wog enä padëek do hyb
n'aa. ²⁷ Taw'ääts hë dooh bë
waa hã had'yyt hë bë h'yyb
padäg. Nayyw hë takarejãã
tii. Taw'ääts hë bë h'yyb
padäg had'yyt hë ji h'yyb tym
edëb had'yyt do hanoo do
hã. Kanarejã tii. Ýh, Aj'yy
Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana
Doo, ý né hë bë hã hanoo tii.
Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó
ý moo wät —näng mä Jesus sa
hã.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hã:
—H'ëed ti P'op Hagä Do
karën äã moo bok? —näk mä
sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:
—Hahỹ da P'op Hagä Do
karën bë hã: Takarën bë h'yy
ka'eeh tamejõ hyng do hã —
näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:
—Äã karën mametä ta heen
n'aa. Mapahuunh do äã ba-
hapäh bä kä, õm äã ky da-
heeh. H'ëed mametëeh äã
hã? ³¹ Èr wahë makũ na-
ãj hë rawa paa pãw hadoo
do Manah häd näng doo, ta-
banawäng hënh rahabok noo
gó. Hahỹ da P'op Hagä Do
kyy kerih do ta ky n'aa hã:
“Tanoo sa hã hỹ pong jé hana
do pãw.”* Ti bahãnh ti äã
karën mametëeh —näk mä sa
kyyh Jesus hã.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa
hã:

—Né hup ý né hë hahỹ ý
her'oot doo: Mosees nado ti
hanoo ta ti pãw hỹ pong jé
hana doo. Ee mo haj'aa ti ta

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

ti pāw. Ee né hē ti hỹh, bē hā han'oo kån pāw heh'äät do hỹ pong jé hana doo. ³³ Badäk hahỹh bã hahyng doo, badäk hahỹh hā habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kã ta ti Pāw heh'äät kã P'op Hagã Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Man'oo had'yyt hē ta ti ãã hã, maky dǎng doo —näk mã sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ né ti pāw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo. Wë ÿ hana doo, dooh tasa wäd bã. Hã ÿ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bã —nǎng mãh. ³⁶ —ÿ her'ood wät né paa bē hã, dooh hã ÿ bē h'yy kae bã, ÿ bē hapëë né paawã. ³⁷ Ti hadoo né hē, wë ÿ rabana da sahõnh hē Ee anoo do hã ÿh. Dooh da ÿ mak'yyts bã wë ÿ han'aa doo. ³⁸ Baad ÿ wén gadoo sa hã, P'op Hagã Doo, hã ÿ mejõ hyng do karën do ÿ moo wät hyb n'aa. Dooh daj ÿh hē ÿ karën do jawén nado.

³⁹ Hahỹh da P'op Hagã Do karën hã ÿh: Dooh takarën bã hã ÿ tanoo do see tabanesaa hēnh tahõm bã, ÿ an'oo bã. Takarën ÿ genyy bong sahõnh hē hã ÿ tanoo doo, hỹ pong jé, P'op Hagã Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagã Do karën sahõnh hē ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hē kã hỹ

pong jé ta pa. Sahõnh hē ta sãm ragadoo bã kã, ÿ genyy boo kån P'op Hagã Do wë, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —nǎng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' hajõk do raky n'aa hajëm, “ÿ pāw hadoo doo, hỹ pong jé naa hahyng doo”, tahanǎng do hyb n'aa.

⁴² Hahỹh d' mã sa kyyh rabahe'oot bã:

—Hahỹ ta see nado ti hỹh. Joséh t'aah né hē ti hỹh —näk mãh. —Ãã hep'ëeh ti ta yb, ãã hep'ëeh ti ta ÿh. H'ëed hyb n'aa, “Hỹ pong jé naa ÿh”, tabanǎng? —näk mã sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm ti bē kyyh, bē ky kak'ëe doo —nǎng mãh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wë ÿ hana péh, hã ÿ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do ÿh, wë ÿ tanatsyyd bã sa h'yyb tym. Jããm hē hajaa wë ÿ rana bã, Ee h'yyb tatug bã wë ÿh. Hã ÿ h'yy ka'eeh do ÿ genyy bong da, P'op Hagã Do wë ranu kajäk hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm ÿ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahỹh da P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hē sa hã P'op Hagã Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahõnh hē Ee ma metëek do maa new'ëe doo, sa h'yyb gó renãm doo, wë ÿh da rabana, hã ÿh da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagã Doo. Jããm né hē ÿh, P'op Hagã Do wë naa hahyng do hapëë wät —nǎng mã Jesus hajõk do sa hã.

† 6:45 Isajas 54.13

47 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hã ŷ ky dah'eeh do redēb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagã Do pa. 48 ŷ né ti pãw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. 49 Tabanawäng hēnh pãw hadoo Manah häd näng do bē wahē makū rawa né paawä, dejēp né hē. 50 Hahŷ pãw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajēb bã ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahōm bã. 51 ŷ né hē ta ti pãw hadoo do ji hed'ēēp doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pãw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagã Do pa. Hup ŷ ta ti pãw ŷ anoo do ŷ dajēp bã, badäk hahŷ hã habong do hŷ pong jé rabadēb had'yyt hyb n'aa P'op Hagã Do pa — näng mã Jesus.

52 Ti m' tak'ēp Judah buuj raky kakã bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷ d' mã sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ēr bawēh hyb n'aa ta dab? — nãk mã sa kyyh.

53 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bã, ta majyyw bē neēg bã, dooh bē haja bã hŷ pong jé bē nu kajäg bã P'op Hagã Do pa. 54 Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēk doo, hŷ pong jé edēb had'yyt da P'op Hagã Do pa. ŷ ganyy wät da P'op Hagã Do wē, sahōnh hã ta sãm ŷ banoo noo gó kã. 55 Tanawē

heh'äät hadoo dap ŷŷ. Ji heēk do heh'äät hadoo majyw ŷŷ. 56 Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēk doo, séd hã däg ta h'yy kata däk hã ŷŷ. ŷ na-ããj da ta h'yyb gó ŷ bawäd kãn. 57 Ee hã tabana hedēp doo. Ti né hē ŷ tamejũũ. Ta hyb n'aa ŷ bedēp. Ti hadoo né hē, hã ŷ h'yy kamasoo doo, edēp da hēp ŷ n'aa. 58 Gēēt hahŷ pãw hadoo do hŷ pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahē makū rawa do paa nahado ti hŷŷh. Rawa né paawä ti dejēp. Hahŷ pãw hawa doo, tawäd had'yyt hē da P'op Hagã Do pa 59 —näng mã Jesus, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metēek noo gó, Kapar-Naũm panang bã.

Hajök Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

60 Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē däk bã, hajök Jesus ma matēg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahãnh hēeh ta ti taher'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo — nãk mã sa kyyh.

61 Ta ma matēg wób kawaj'ããn gó rabaher'oot ta kyyh p'ãã Jesus bahapäh bã m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hã:

—ŷ her'oot do hã bē h'yy kejäg bong? 62 Bē h'yy kejäg bong tan'oo bã, nyy da da bē baher'oot ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē bahapäh bã, p'aa hēnh hŷ pong jé tabasēek bã? 63 P'op Hagã Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēēp doo. Ji daaj hē ji hejój

me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hã naa né hẽ ti ta ti kẹh ỹỹ, bẽ hã ỹ her'oot doo, hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edėb had'yyt hẽ hanoo doo. Te hub né hẽ kẹh ỹỹ. 64 Ti hadoo né hẽ, bẽ mahang dooh raky dahé bā —nāng mā Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapėė dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapėė dāk né hẽ ěnh ta majĩ moo gó haėėnh do pan'aa.

65 Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa bẽ hã ỹ bedoo, dooh hajaa pé wẽ ỹ hana pé Ee natatug bā —nāng mā Jesus.

66 Ti noo gó né kã m' hajõk heréd hõm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bā. 67 Ti m' 12 hedoo do ta ma matėg hã Jesus beaaj wāt:

—Bẽ na-ãāj bẽ karėn bẽ bahõm mahãnh ỹỹ? —nāng mäh.

68 Ti m' Simaw Peed häd nāng do ky hadoo ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii ãã bahõm kån? Õm ti her'oot ji h'yyb tym hedėb had'yyt do ky n'aa hã. 69 Õm né hẽ baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo, ãã ky daheeh. ãã hapėė dāk né hẽ tii —nāng mā Peed kyyh.

70 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ né hẽ, bėėh, 12 hedoo doo, wẽ ỹỹ ỹ asėew hõm doo. Sėt hẽ bẽ mahang Dijab† karom!

71 (Judas, Simaw Ikarijot häd nāng do t'aah ky n'aa ti taher'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kã majĩ hã.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ėės doo hėnh Jesus bahõm do ky n'aa hahỹỹh

1 Ta jawén kã Jesus bawäd kån mā Garirej hāj n'aa hėnh. Dooh m' takarėn tahõm bā Judah hāj n'aa hėnh, ta tii bā wahė n'aa rakarėn radaj'ėep do hyb n'aa. 2 Tabedaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ėės doo,* 3 Jesus hỹỹj raky hadoo mā ta hã:

—Ayyw manā babā. Taw'ããts hẽ Judah hāj n'aa hėnh mabahõm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. 4 Ji karėn bā ji raky n'aa ets'ėėh, dooh ji jejėn bā ji moo wāt doo. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ rabaheg'ãās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

5 Ta hỹỹj na-ãāj hẽ dooh m' rah'yy kae bā ta hã, tii d' rawén edoo.

6 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Doo takaja nã bā ti noo gó ỹ bahõm doo. Bėėh, bẽ h'yyb karėn do noo gó né hẽ

† 6:70 Gereg kyy me ramaneėėnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * 7:2 Sėt ta baab ken'y'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hėnh sa wahė makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

bē bahōm. ⁷ Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh bē hã rakamajē bã. Wē ÿ rawén kamajÿÿ, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ëē do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ëēs hēnh. Dooh ÿ ahōm nã bã ta tÿÿ hēnh. Dooh takaja nã bã ti noo gó ÿ bahōm doo —näng mä Jesus kyyh ta hÿÿj sa hã.

⁹ Ta ti ta her'oot do jawén paa bã m', Jesus baym dó Garirej häj n'aa bã.

¹⁰ Ti m', ta hÿÿj rabahōm jawén paa bã, Jesus bahōm kãn. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bã. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ëēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mä Jesus. Rabesoos bã m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajök do wób ra her'oot mä Jesus ky n'aa hã.

—Ky enyym —näk mä ta wób.

—Dooh —näk mä ta wób. —Ji tawadii tii —näk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajÿÿm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ëēs do hōō bã, 4 ta ä däg, Jesus bahōm kãn mä P'op Hagã Do tób n'aa hēnh. Tii bã tama met'ëēg kãn. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ëēg né paawä hahÿ a'yy? —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hã ÿ naa nado ti ÿ ma metëēk doo. Hã ÿ mejüü do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagã Do gen'aak do karēn moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagã Do hanaa tado bã, hana ÿ tado bã ÿ ma metëēk doo. ¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hã raweh'ëēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hã mejüü do raweh'ëēh karēn doo. Dooh ji tawad'ii bã ta tii hã. Dooh j'ooj madäk do tado bã ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hã hanoo P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bē ky dahé bã. H'ëēd hyb n'aa ti bē karēn ÿ bē daj'ëöp? Ta ky n'aa bē ky dahé bã paawä, dooh paawä bē karēn bã ÿ bē dajëēb bã —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hã.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hã anäng! Dooh òm daj'ëöp péh —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hã, bē h'yy kejäg bong. ²² Bē na-ãaj né hē Saab hã né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahök do heen n'aa Saab noo gó tado bã, tii hã né hē bē moo bok, Mosees mejüü do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa èr wahē maküüh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kä bē hã

ÿ beanh: Saab hã bë an'oo bã ji t'aah masuuj noo byyh ji gahõg bã, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajãan wë ÿÿ, Saab hã aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hë ÿ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ãats hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do hã bë baheg'ãas ta ky n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Rahyb n'aa newëe P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bã ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëet ënh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hã. Èr wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bã tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? ãã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bã, dooh ji hapëe bã n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus ma metëek bã taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ÿÿ, bë nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ÿÿ, bë nooh. Dooh këh ÿ gabuuj tado bã hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hã ÿ mejõ hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëe bã taky däng do hã. Ti dooh bë

hapëe bã. ²⁹ ÿ ti hapäh. ÿ wén hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejõ hyng —näng mä Jesus sa hã.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hã, dooh nä tadajëp do noo gó tado nä bã do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajõk mä ta hã h'yy kae padëek. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bã, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahãnh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Parisëw ramaa napäh bã ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nä bë pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejõ hyng do wë. ³⁴ ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bã ÿ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nä bã sa hã taher'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm ãã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, èr wakãan wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëeg kãn?

† 7:31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo.

36 Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahôm bã ÿ hawät hēnh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

37 Tagadëëg ub rataheb'ëës do ã n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bã kä m', ti noo gó kä m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Taw'ãäts hē hoo kaanh do hadoo do ta hã, wë ÿ tabana tabeëëk do hadoo hyb n'aa.

38 Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hã ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëëp do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

39 P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kä. Dooh Jesus an'oo nä bã ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nä bã, dooh taganä wäd nä bã, dooh P'op Hagä Do wë takawehëë däk doo hēnh tas'ëëg nä bã do hyb n'aa.

40 Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bã m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

41 Ta wób mä raky hadoo:

—Hahÿ né hē Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Dooh. Garirej häj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. 42 —Dawi

panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh häd näng doo bã naa, Dawi panang paa bã naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hã‡ —näk mä sa kyyh.

43 Sa h'yyb retyn hōm kän mä Jesus ky n'aa hã. 44 Ta wób rakarēn paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hã moo däng péh.

45 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'üüm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa wë, Pariséw sa wë na-ãäj hē. Ti m' rabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa bë manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hã.

46 Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

47 Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hã:

—Bë na-ãäj hē tawadii? —näk mäh. 48 —Dooh ër wahë n'aa raky dahé bã ta hã. ãã Pariséw, ãã na-ãäj hē dooh ãã ky dahé bã ta hã. 49 H'yy gatemah ti hajök do ta hã ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bã, ti rawén sūüt. P'op Hagä

Do was'ee bong ti ta ti hajök doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hã.

50 Ti m' sa seeh, Nikodēm häd näng doo, Jesus wë hegäw

‡ 7:42 Se hub né hē raheer'oot doo. Berēnh panang bã né hē Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëë bã do hyb n'aa Berēnh panang bã né hē Jesus benäng. Sa hã m' Garirej häj n'aa bã naa Jesus, tii bã tabawëë gëët do hyb n'aa.

wät doo, ky hadoo ta wób sa hã:

⁵¹—Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã daap hẽ ër ky n'aa ety bã ër da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ pooj jé ër beaanh ta hã tamoo wät doo, tama metëek doo, ër ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodëm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejã kãn, ti m' raky hadoo ta hã:

—Öm na-ãäj né hẽ apäh Garirej hënh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hã mahegãã bã, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hënh naa tana bã —näk mä sa kyyh Nikodëm hã.

⁵³ Ti m' sahõnh hẽ rabahõm sa tób hënh.

8

ÿñh ta patug nadoo do sii hayÿh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus baym panang bahãnh péj, waëë Oriib häd näng doo bã. ² Jati péh, bap paah, Jesus bahõm ënh p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Hajök kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kãn. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿñh ta patug nadoo do sii hayÿh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿñh ramejüü hajõõ gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hã raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh — hahÿ ÿñh raw'yyt ta patug

nadoo do sii tabaÿÿh bã —näk mäh. ⁵ —Ër ky n'aa jaw'yyk do hã ër Mosees mejüü, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hã pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũü taberih. ⁷ Raky n'aa h'ũüm do hyb n'aa, as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo sa hã:

—Taw'ãäts hẽ bë mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hã.

⁸ Ti m' p'aa hënh tanu wajakoo sooh ënh. Tũü m' taberih p'aa hënh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bã sa hã, rabahõm kãn sét kenäh hõm, Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũüm. Jããm né hẽ haym Jesus. ÿñh hayyw gëët ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ëëg gëët, ti m' ÿñh hã taky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? Dooch õm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hã.

¹¹ —Dooch. Tabad'op hẽ —näng mä ÿñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ na-ãäj hẽ, dooh õm ÿ ky n'aa ety bã. Ahõm kä. Meréd hõm hÿÿ kä nesaa do sahõnh hẽ —näng mä Jesus ta hã.]

Jesus badäk hahÿÿ bã habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' p'aa hënh Jesus baher'oot kata b'ëëh do sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag hadoo ÿÿh. Hã ÿ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hẽ badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bã tii. Ti anäng da sa wẽ sa h'yyb bag, P'op Hagä Do wẽ ji ted'ëep doo, ta pa ji bawäd had'yyt hẽ hanoo doo —näng mã Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hã:

—A mab hẽ, a daaj hẽ maky n'aa her'oot a ky n'aa —näk mäh. —Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã ji mab hẽ, ji daaj hẽ, ji ky n'aa ji her'ood bã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ nado ta ti maher'oot doo —näk mã sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ÿÿ hẽ, daj ÿÿ hẽ, küh ÿ n'aa ÿ her'ood né paawä, né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. ÿ hapäh ti n'yy hẽnh ÿ bana, ÿ hapäh ti n'yy hẽnh ÿ bahöm, né hup ÿ né hẽ ÿ wén näng. Bẽ tii, dooh bẽ hapëë bã n'yy hẽnh ÿ hana, n'yy hẽnh ÿ bahöm. ¹⁵ ÿ bẽ ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hã bẽ hapäh do hã. ÿ dooh ÿ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hã ÿ ky n'aa ety bã paawä, baad paawä ÿ ky däng sa hã, map ÿÿ hẽ nadoo do hyb n'aa ÿ ky n'aa etyy. Ti anäng hã ÿ ky masa doo. Ee, hã ÿ mejö hyng doo, ti né hẽ ÿ taky masa —näng mäh. ¹⁷ —Pawóp hẽ ajyy säd demuun raheer'ood bã, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bẽ ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo. ¹⁸ Tii d' né hẽ äã bad'oo. ÿ her'oot küh ÿ n'aa. Ee, hã ÿ mejö hyng

doo, ÿ taky masa küh ÿ n'aa hã —näng mã Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kãn:

—N'yy hẽnh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo ÿ bẽ hapëë bã. Doo né hẽ Ee bẽ hapëë bã ênh —näng mäh. —ÿ bẽ hapëë bã paawä, Ee na-ääj hẽ paawä bẽ hapäh —näng mã Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagä Do matym n'aa rabeheho do hood basoo do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ëek bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã. Rakarën né paawä ramasoo, dooh ta hã moo däng péh. Rawén moo nadäng, dooh takaja nä bã tadajëp do heen n'aa kä.

²¹ Ti m' p'aa hẽnh Jesus baher'ood wät sa hã:

—ÿ da ahöm bẽ mahãnh. ÿ d' bẽ esoos. Nesaa do anäng nä da bẽ hã bẽ dejëp. ÿ hahöm hẽnh, dooh bẽ haja bã bẽ ahöm bã —näng mã Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kãn mã sa hã hẽ né hẽ. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh: “ÿ hahöm hẽnh dooh bẽ haja bã bẽ ahöm bã”, tahanäng doo? Ta daaj hẽ g'eeh takadaj'ëep? —näk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Babä naa bẽ ti hÿÿh. P'op naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bã naa bẽ ti hÿÿh. ÿ ti dooh. Doo badäk hahÿÿ bã naa tado bã ÿÿh. ²⁴ Nesaa do anäng nä da bẽ hã bẽ dejëp,

näng ȳyh. Ȳ né hē ti hawäd had'yyt do bë ky nadahé bä, bë da dejëp né hē nesaa do bë h'yyb tym gó anäng nä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ênh òm? —näk mä sa kyyh.

—Pooj jé bë ȳ maher'oot do né hē —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti anäng nä wë ȳȳ hajōng nä bë ȳ ky n'aa tapaa do pan'aa —näng mäh. —Te hub né hē hã ȳ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadëe bä taky däng do hã. Ȳ tamaher'oot do né hē ti ȳ her'oot do badäk hahȳȳ hã habong do sa hã —näng mä Jesus.

²⁷ Dooh m' rah'yy genä bä ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bä. ²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op, b'aa hã Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë basäg häng do jawén paa bä, ȳ né hē ti hawäd had'yyt do tii bä bë h'yy genä kân. Dooh daj ȳȳ hē ȳ moo wät péh, ȳ her'oot péh, ti noo gó kã bë bahapäh. Ti noo gó kã bë bahapëe kân hahȳȳh: Jããm hē ȳ her'oot bë hã, Ee ȳ tama metëek doo. ²⁹ Hã ȳ mejō hyng do awäd had'yyt hē si ȳȳ. Dooh ȳ teréd bä, tagen'aak do ȳ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bä m', hajök h'yy kae padäg kân ta hã.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahȳȳh

³¹ Ti m' Judah buuj ta hã h'yy kae padëek do hã Jesus ky hadoo:

—Ȳ ma metëek do bë ky dahé had'yyt bä, hëp ȳ hata heh'aät padäg bë tii bä. ³² Bë hapäh da tii bä baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bë da ted'ëep, baad bë babok hyb n'aa kã —näng mä Jesus sa hã.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da mabaher'oot? Abaraãm panaa né hē ti aãh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do aã ado bä. Nyy d' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kã tii. ³⁵ Dooh da ta kariw n'aa tób yt hã ta karom awäd had'yyt hē. Jããm né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bä. ³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bë tedëeb bä, baad né tii bä bë baboo kân, nesaa do karom nado boo bëeh —näng mäh. ³⁷ Ȳ hapäh, Abaraãm panaa né ti bëeh. Ti hado né paawä, ȳ bë karën ȳ bë daj'ëep, baad takanejäk do hyb n'aa bë h'yyb gó ȳ ma metëek doo. ³⁸ Bë ȳ ma metëek Ee metëek do hã ȳȳ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëek doo, ti bë moo bok —näng mä Jesus sa hã.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraãm ti aã wahë maküüh —näk mä sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bë do bã paawä, Abaraām bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mä Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ÿ maher'oot. Tii d' né paawä ÿ metëek bë hä, bë karën ÿ bë daj'ëep. Dooch paa ta tii da Abaraām adoo bã. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Äã yb daap nado. Jääm né hë P'op Hagä Do äã Yb. Ta taah heh'äät äã —näk mä sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bã paawä bë Yb, bë kamahän paawä ÿÿh, P'op Hagä Do wë ÿ bana do hyb n'aa. Dooch këh ÿÿ gó tado bã ÿ bahyng. Ti né hë ti hä ÿ mejō hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, ÿ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ÿ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëeh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooch baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bã. Dooch baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bã. Daap tamenyyh bã, ta kyyh né hë ti taher'oot doo. Daap menyyh do tii. Daap menyyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé

nesaa do hä ÿ taky n'aa tapa bã? Baad hadoo do ky n'aa ÿ her'oot. H'ëed hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëë P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bã, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëë ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né äã ky kajäk. Samarija buuj né õm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch. Dooch karap'aar h'yyb nesaa do adäg bã hä ÿÿ —näng mäh. ÿ ti hÿÿh, ÿ weh'ëeh Ee. Bë tii, ÿ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooch ÿ as'üüd bã ÿ raweh'ëeh doo. Sét hë ti hawät ÿ raweh'ëeh karën doo. Ti né hë ti taky däng ji hä baad ji hado bã, baad ji nado bã. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bã —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hÿÿ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hë —näk mäh. —Abaraām dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bã, näng õm.

⁵³ Äã wahë makü Abaraām

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooch ragenaag bã Samarija buuj. Samarija buuj né õm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa.

bahānh g'eeh ōm? Abaraām dajēp paah, ti hadoo ēnh P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa ōm a hā péh? —nāk mā sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ŷŷ hē ŷ kawehēē bā paawā, dooh taw'āāts hē tado bā ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, ti né ti ŷ taweh'ēēh. ⁵⁵ Dooh bē hapēē bā tii. ŷ ti hapāh. “Dooh ŷ hapēē bā”, ŷ noo bā paawā, ŷ paawā noo kanesa bē nemuun. ŷ hapāh né hē ti P'op Hagā Doo. ŷ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraām, bē wahē makūūh, tsebee wāt ŷ kajaa noo gó tabahapāh bā. Tahapāh né paah† —nāng mā Jesus.

⁵⁷ —Ōm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hā —nāk mā Judah buuj sa wahē n'aa. —Dooh mawah'ēē nā bā, dooh 50 ta baab mado nā bā, mahapāh mā Abaraām a nooh —nāk mā sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kān:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Abaraām benāng do pooj jé ŷ awād dāg né hē! —nāng mā Jesus sa hā.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napāh bā, rabasog padēēk pā, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā, radajēēb paawā. Ti Jesus kejēn hōm. Ahōm P'op Hagā Do tób n'aa bā naa.

† 8:56 2.000 ta baab Jesus bewād hyng do pooj jé Abaraām bawāt paah. P'op Hagā Do metēēh paa Abaraām hā, badāk hahŷŷ bā tabawāt nā bā. * 9:4 Taw'āāts hē ji moo wāt ji bahajaa nā bā, tahananāng pé m' tii.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Tamahōm me tabahapāh aj'yy ty tamah doo. Ta hā d' né hē m' tabenāng bā. ² Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Ma matēg —nāk mäh. —H'ēēd hyb n'aa hahŷ aj'yy tawén ty tamah tabenāng? Ta yb, ta ŷŷn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apāh nesaa do tamoo wāt do hyb n'aa? —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahŷ tabahadoo —nāng mäh. —Ty tamaa gó tawén enāng, ta hā P'op Hagā Do hejój kametēēh hyb n'aa —nāng mäh. ⁴ —Taw'āāts hē tabawak nā bā ēr moo bok, hā ŷ mejō hyng do karēn doo. Ti awāt tabadajuuh, du daa d' ji moo wāt péh.* ⁵ Badāk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb tym bag hadoo ŷŷh, badāk hahŷŷ hā ŷ bawāt nā bā —nāng mā Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bā, tūū tabetsós wāt. K'āāts me tamekuuj wāt, ti m' aj'yy matym hā tahawug hōm mā ta uuh.

⁷ —Ahōm kā —nāng mā aj'yy hā. —Mahetsyyd a matym naēng majat do Siroéh hād nāng doo me —nāng mā Jesus aj'yy hā.

(“Mejūū doo”, tahananāng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm

kän, tahetsyyd wät mäh, tabahapëë däg kän mäh. Ti m' tababaaj hõm kän ta tób hënh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëër tabehetsë bä hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëër hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooch ti tado bä —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kän:

—Nyy da mabahapëë däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëenh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym ÿÿ hä tahawug hõm ta uuh. Siroéh hënh ÿ tamejüü, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahõm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëë däg kän —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooch ÿ hapëë bä —näng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahüüm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät.

Hÿÿ kä ÿ bahapëë däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooch P'op Hagä Do mejüü do tado bä ta ti aj'yy. Dooch Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëet do tado bä paawä, dooch paawä tahaja bä hahÿ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hënh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Õm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë tii —näng mäh.

¹⁸ Dooch nä Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nä bä aj'yy ty tamah doo, dooch né hë m' raky dahé nä bä aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëëj kän. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hë ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëë däk hÿÿ kä? —näk mä sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Ää t'aah né ti ta tii. Ta hä d' né hë tabenäng —näk mäh. ²¹ —Dooch ää hapëë bä nyy da taty nyy däk, jaa ty nä däk. Ta hä bë eaaj. Wah'ëe tii, karapee nado. Tahajaa ta her'ood

bä ta daaj hē ta ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²² Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Äã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooh da äã gado wäd bä tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot do yt hä”, näk mä sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa rajeÿÿm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ëē däg. Ta daaj hē tabaher'oot”, rawén näng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do hä maky dēē te hub tado bä! Baad maher'ood! —näk mäh. —Äã hapäh né hē, nesaa do moo hew'ëēt do ti ta ti aj'yy —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ hapēē bä nesaa do moo hew'ëēt do tado bä, nesaa do moo hew'ëēt do tanado bä. Sét hē ti ÿ hapäh: Ty tamaa né paa ÿÿh, ÿ taty nä däk —näng mä aj'yy Pariséw sa hä.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da òm taty nä däk? —näk mäh.

²⁷ —Bē ÿ maher'ood wät. Dooh ÿ bē ky dahé bä. Hēd n'aa bē karēn p'aa hēnh ÿ baher'oot? Bē na-ääj né hē bē karēn ta ma matēg bē ba-hadoo? —näng mä aj'yy sa hä.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejää aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Öm ti ta ma matēg! Mosees ma metēek do äã ti

hÿÿh! ²⁹ P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hä. Ti ti äã hapäh, äã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooh äã hapēē bä n'yy hēnh naa tii —näk mä sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. ÿ né matym nyy däg paawä tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bä, bē nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahÿÿh: Dooh P'op Hagä Do maa newē bä nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagä Do weh'ëēh doo, takarēn do moo heb'ooh doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahäng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henäng do hapēē däk doo —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Do wē naa tanado bä paawä, dooh paawä tahajaa péh, tabad'op hē —näng mä aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hä.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hä anäng mabenäng, äã mama metēek? —näk mä sa kyyh aj'yy hä.

Ti m' rah'eed nyyh mä P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Dooh m' ran'oo wäd bä tajēē wäd bä p'aa hēnh t'ii hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bä, taky hadoo ta hä:

—Öm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hä? —teanh mä ta hä.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ỹ mamaher'ood, ta hã ỹ h'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapäh paah. Ỹ tii, a sii her'oot doo —näng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hã ỹ h'yy kae däg kãn, hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy häng Jesus wë, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ wén hyng babä, ỹ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hã, ty temah do ỹ ty nä padëek hyb n'aa, matym enäh do rana-hapäh hyb n'aa, rah'yy gana-hoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh taher'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Äã sii hë ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bë hado bä paawä, bë h'yy ganah'ood bä paawä, bë h'yyb haj'aa hë nado tii, hã ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Äã hapäh, äã h'yy ganäng a hã”, bë hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hë né hë hã ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

10

B'éé hagã n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ỹ né hë hahÿ ỹ her'oot doo: B'éé hood ka-hadë do noo me najëë suun doo, ta hadë pong jé gatsëk doo, baretsëk do tii, kamajÿÿ do tii. ² Ta noo me hajëë suun doo, ti né hë ta masãäh b'éé hagã n'aa. ³ B'éé hagã n'aa kajaa bä kä, ta noo hagã n'aa tagas'ëës ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masãäh hã ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaëënh bä sa häd me. Ti tamahüüm kãn ta masãäh ta w'oo hã. ⁴ Sahõnh hë ta masãäh tamanyyh do jawén paa bä kä, sa pooj jé tabahöm, tamahüüm kãn. Ta masãäh ah'üüm sa hagã n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op hë rahöm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hã. Dooch m' tagah'ood bä Pariséw sa hã taher'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ỹ né hë hahÿ ỹ her'oot doo: Ỹ né hë b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahõnh hë pój ỹÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagã Do H'yyb Däng do hanäk do na-ääj, baretsëg paa tii,

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “Ỹ ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hë Jesus her'oot hahÿÿ hã.

kamaj'īi paa tii.* Dooh paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ Ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. Wē Ŷ nu dāng doo, edēb had'yyt hē kā nesaa do mahānh. P'op Hagā Do wē da tanu dāng. Baad tabajēng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyw gó, neŷm doo gó, tabawād kán P'op Hagā Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēek do rabana rabets'ēek hyb n'aa, radej'ēep hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooh ti Ŷ hado bā. Ŷ ahyng babā Ŷ bed'ēep hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa — nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ŷ né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo dāk da, tadajēp ta masāh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'āās ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'āāt tado bā. B'éé danāh nado tii. Eŷm wāt tii, waj'aa wāt tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapāh bā. Teréd bēeh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'āās b'éé. Dooh b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Ŷ ti hŷh, b'éé hagā n'aa heh'āāt hadoo. Ee,

P'op Hagā Doo, Ŷ tamepāh, Ŷ na-āāj hē Ŷ mepāh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad Ŷ mepāh masāh haa. Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē Ŷ ramepāh. Daj ŷh hē Ŷ kan'oo dāk, Ŷ dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nā masāh haa hedoo do wób, bong hahŷ wób nado tii.† Ti na-āāj né da Ŷ manaa wē ŷh. Raky daheeh né da ŷh. Séd hā dāg da rakata padēek, hā Ŷ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ŷh, sa hagā n'aa. ¹⁷ Ŷ Ee kamahān. Ŷ tawén kamahān, daj ŷh hē Ŷ kan'oo dāk Ŷ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh Ŷ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé Ŷ daj'ēep péh. Daj ŷh hē ti Ŷ kan'oo dāk dajēb hā. Ŷ hajaa Ŷ kan'oo dāg bā dajēb hā. Ŷ hajaa p'aa hēnh Ŷ ganā wāt p'aa hēnh Ŷ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū Ŷ bad'oo — nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahŷh da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taheer'ood bā. Dooh karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā padāg bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

† 10:16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh do tii.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahỹh

²² Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagā Do tób n'aa hyb n'aa rat-sebé do rataheb'ēēs do kajaa. Tabahahēēm bawāt noo gó m' tii. ²³ Jesus awāt P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, Saromāw hād nāng doo bā. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād manāh! Baad ub āā mamaher'ood hỹh kā ōm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'ood wāt, dooh bē ky dahé bā —nāng māh. —Ee ky gabuuj ta ti ŷ pehuunh doo. Ti ti metēeh kēh ŷ n'aa. ²⁶ Baad kēh ŷ n'aa rametā né paawā bē hā, dooh bē ky dahé bā. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bē do bā. ²⁷ Masāh haa b'éé raky daheeh ŷh. ŷ mepāh masāh haa. ŷ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā ŷ banoo edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Tabad'op hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh haa moh ŷh gó naa tado hōm bā. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bā Ee moo gó naa. ³⁰ ŷh, Ee, sét āā —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majī hedoo doo, rabasog padēek pā, ta

hā radewēēs hyb n'aa paawā, tadajēp hyb n'aa paawā. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj ŷ pehuunh do ŷ metā wāt bē hā. Ny hadoo do ŷ pahuunh do p'āā bē karēn ŷ bē daj'ēep? —nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb n'aa nado ōm āā daj'ēep pā me. Ōm a wén kut pā me, P'op Hagā Do maky n'aa rejāā do hyb n'aa. Aj'yy né paawā ōm, “ŷ P'op Hagā Doo”, mabanāng —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahỹh da P'op Hagā Do her'oot paa sa hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagā Do hadoo bēeh.”[†] ³⁵ Ti né hē P'op Hagā Do kyyh. Bē hapāh né hē, dooh P'op Hagā Do kyy kerih do ji haja bā ji ahỹd bā. Ti hyb n'aa, ajyy tamejūū do hā P'op Hagā Do ky n'aa hadoo ta hād n'oo dāg bā, ³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagā Do maky n'aa rejāā”, bē banāng hā ŷh, “ŷ P'op Hagā Do T'aaah”, ŷ hanāng do hyb n'aa? ŷ né hē, Ee P'op Hagā Do asēew hōm doo, tah'yyb dāng doo, wawēē hē tamejō hyng doo. ³⁷ ŷ moo nawād bā paawā Ee, P'op Hagā Do moo wāt doo, bē ky dahé manā ŷh. ³⁸ Ee moo wāt do ŷ moo wād bā, ŷ bē ky nadahé nā bā, taw'āāts hē bē ky daheeh ŷ pehuunh

do metēeh do hā, hēp ȳy gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ȳ bawät, baad bē bahapäh hyb n'aa – näng mä Jesus kyyh sa hā.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'āā. Dooch m' rahaja bä. Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsēg hōm p'aa hēnh tamii Joradān häd näng do ta myyj jé. Ta myyj dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wē. Ti m' raky hadoo:

–Dooch né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hē sahōnh hē hahȳ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah –näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae dāk Jesus hā.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahēē näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hē Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sēen me tahawug hōm doo. ³ Ti m', Rasaro ānh ramejūū Jesus rapanäk. Hahȳ d' mä sa kyyh:

–Mahegāā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahēē näng

a najiis makamahān doo – näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

–Rasaro madajēp do nado ti ta nahēeh. Rasaro wén nahēē näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aa kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa na-āāj hē da ta hyb n'aa –näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawä, ⁶ dooch nayyw hē tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta āh tatab'ēēs, Rasaro nahēē näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

–Hamäh, p'aa hēnh ēr bah'ūūm Judah häj n'aa hēnh, Rasaro rahabok hēnh –näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo ta hā:

–Ma matēg, –näk mäh –nag'aap hē Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn ōm radaj'ēep. Hēd n'aa t'īī hēnh makarēn mababaaj hōm? –näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

–Badawēēt adēb bä tabawag. Adēb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooch ji tsyym poo däng péh, badäk hahȳ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa –näng mäh. ¹⁰ –Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta

* **11:10** Dooch Jesus majiī rahaja bä, dooch na-āāj hē Nesaa Do Yb haja bä Jesus hā raj'aa ketsēē bä Jesus moo wät do nahānh nä bä, tahanāng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-āāj hē ta tii da. Jesus né ti badäk hahȳ hā habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsēē tii bä ji hā.

bag badoh do hyb n'aa ta hã —näng mä Jesus kyyh.*

11 Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ênh:

—Ër najiis Rasaro aã jëng. ÿ ahôm dó t'ĩĩ hënh ÿ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

12 Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Äã wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

13 Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. 14 Ti m' baad ub Jesus baher'ood kãn sa hã:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh. 15 —Baad tanyy ÿ badoh t'ĩĩ hënh tadajëp do hã, hã ÿ bë h'yy kae kãn hyb n'aa kã —näng mäh. —Hamäh, ër ah'ũũm t'ĩĩ hënh —näng mä Jesus kyyh.

16 Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneënh doo, ky hadoo ta wób sa hã:

—Hamã ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

17 Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakã jëng doo.

18 Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. 19 Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj makũũh.

20 Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahôm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hã.

21 Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kã, ti m' taky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babã mageë bä paawã, dooh paawã hãj ÿ dajëb bä —näng mäh. 22 —Ti hadoo né hë paawã, ÿ hapäh, P'op Hagã Do anoo né da a hã sahõnh hë ta hã maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ganã wät da a hÿÿj —näng mäh.

24 Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganã wät né da sahõnh hë ragenã bong do hã kã P'op Hagã Do betyn bong do hã kã banãm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hã ÿ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawã, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagã Do pa.

26 Hahÿ hedëp nã doo, hã ÿ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagã Do pa had'yyt hë da tabawäd kãn —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hã tabeaa j kãn:

—Maky daheeh ta ti ÿ her'oot doo? —näng mäh.

† 11:16 Dooh tahajõõ nã bä ta äh, t'ĩĩ hënh Jesus majĩ rakarën radaj'ëëp Jesus. T'ĩĩ hënh Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hã.

27 –ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah –näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hä.

28 Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahòm, ta änh Marija tanaëenh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëenh, ti m' taky hadoo:

–Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm ÿ naëenh –näng mä Maah-Ta ta änh hä.

29 Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nawayw hë m' tabas'ëeg geët, ahòm kån mä Jesus wë. 30 Dooh Jesus ajëe suun nä bä panang bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo bä tabageët nä. 31 Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yyim doo, rabahapäh bä nawayw hë Marija bas'ëeg geët bä, tabanyyh bä, rabahòm kån ta jawén. Kamag hakëe hënh hahòm red'oo mäh. T'ii hënh haoot red'oo mäh.

32 Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëet bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

–Hyb N'aa Jawyk Doo, –näng mäh –babä magëe bä paawä, häj ÿ dooh paawä tadajëb bä –näng mäh.

33 Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät.

34 Ti m' tabeaa j kån:

–Nyy bä bë dakä jëng? –näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

–B'ëep, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo –näk mä sa kyyh.

35 Ti m' Jesus baód wät.

36 Ti m' Judah buuj raky hadoo:

–Bë hegää, tak'ëp paa takamahän –näk mä sa kyyh.

37 Ti m' ta wób raky hadoo:

–Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? –näk mä sa kyyh.

38 P'aa hënh ënh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ëp tahyb n'aa tón takajaa bä kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëe däk. 39 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë noo gatsë do hòm –näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do änh, ky hadoo:

–Hyb N'aa Jawyk Doo, –näng mäh –buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta äh tadajëp –näng mä Maah-Ta kyyh.

40 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

–Hä ÿ mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo –näng mä Jesus Maah-Ta hä.

41 Ti m' ranoo gasëets hòm kån. Ti m', p'op Jesus ty dëe wät taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

–Taw'ääts hë Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ÿ ky n'aa etsëe doo. 42 ÿ hapäh né hë ÿ mamaa napäh, ÿ maky dahé had'yyt hë. Ta tii d' ÿ

wén edoo, babä hab'ëeh do sa hyb n'aa, òm né hē ti ŷ mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kä, tak'ëp tanaëej kån mäh:

—Rasaro! —näng mäh. — Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kån. Kahapōōs ta mooh, ta tsyym sii hē pään hawak doo me. Ta matym na-ääj mä kahabën pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pään, baad tabahõm hyb n'aa kä —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajök Judah buuj Marija heg'ääs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hä rah'yy kae padäg kån. ⁴⁶ Ta wób ah'üüm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

Jesus hä Pariséw raka-maj'ü do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hä rakata padëek hyb n'aa. Rakata däk bä kä m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ër bad'oo? Bë hegää! Hajõng hahÿ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Ër hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hä, sahõnh hē da rah'yy kae padëek ta hä, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da ää hä tii bä. Rado hõm da P'op Hagä

Do tób n'aa. Rado hõm da ää häj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰ —Dooch bë h'yy genä bä? Taw'ääts hē ta ti sét né hē dajëp, sahõnh hē Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hē sahõnh hē P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ëep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooch Jesus awäd wät bä sahõnh hē mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kån mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hēnh, tabanawäng do nab'yy hēnh kä. T'ü hēnh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëes doo, hajök hah'üüm mä Jerusarēnh hēnh, t'ü hēnh ratab'ëes

hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad ratab'ëes hyb n'aa.‡
 56 Jesus mä resoos P'op Hagā Do tób n'aa yt hā rabab'ëeh bä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bē hā? Ana g'eeh da Pas-kowa er tab'ëes bä? — nāk mäh.

57 Tii da rawén edoo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw sa daheeh ramejūū do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapēē bä. Rakarēn paawā ramaher'oot ramaso dāk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hā panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matēh kän panang Betanija häd näng doo hēnh, Rasaro taganyy wät do panang bä. 2 Takajaa bä kā m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëeh do tā n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tā. Rasaro asooh sa mahang. 3 Ti m' Marija bado dāk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'öp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hā. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēen me. Jé pad'yyt hē däg tób yt hā buu benyym do buu bewäd dāk.

4 Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matēg seeh, ta jawén Jesus tahaëēj dāk doo, ky hadoo:

5 —Häd n'aa buu benyym do takanes'ëem? 300 moweed k'äats tēg hawak paawā ta sām. Ta sām ji an'oo paawā kas'uut do sa hā —näng mä Judas kyyh.

6 Kas'uut do tat'yyd mehīin do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsēg tii. Jesus sa dajēer hagā n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó rada-hep'ëe doo.

7 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na magēd ti ÿÿnh. ÿÿ radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo. 8 Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. ÿÿ ti hÿÿh, dooh bē mahang ÿ awäd wäd bä had'yyt hē —näng mä Jesus Judas hā.

9 Ti nuuj jé m' hajōk Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bä Jesus bawäd dāk doo. Ti m' rabana kän Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajēp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hē. 10-11 Rasaro hyb n'aa hajōk Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padäg kän. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēep.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bä panyyg n'aa

‡ 11:55 Tii da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū paah. * 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadāk.

hahỹ̃h

¹² Ti m', jati pé hajõk doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napāh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hõõ bā tabawād dāk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagä Do äã j'aa etsē!
—näk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh.
—Ky n'aa kedēng, Is-araéw buuj sa wahē n'aa! —näk mä sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kän. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahỹ̃ da takerih:

¹⁵ “Bē eỹ̃m manä Sijõn‡ buuj. Bē hegää! Bē wahē n'aa ti awät da.
Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genä nä bā ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganä wät, Jesus basēek do jawén paa bā ká, rahyb n'aa es'ee däg kän ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kametēeh doo.

¹⁷ Ti m' hajõk do wób, hap'ēeh do Rasaro Jesus ganny wät doo, raher'oot mä ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa

kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napāh do hyb n'aa, hajõk an'yyh panang bā naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jõg bong sa da hadoo do hā. Hahỹ̃ d' mä sa kyyh:

—Bē hegää! Dooh äã haja bā hahỹ̃h. Sahõnh hē ta wē rabahõm kän —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do raheg'ääs Jesus panyyg n'aa hahỹ̃h

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirej hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ää karēn Jesus äã bahegää paawä —näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahõm Ān-Deréh wē, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hõm Pirip. Jesus wē rabahõm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hỹ̃ ká ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ỹ P'op Hagä Do wén weh'ēeh da —näng mäh. ²⁴ —Né hup ỹ né hē hahỹ̃ ỹ her'oot doo: Tiriig ag k'ääts gó takanajäg bā, k'ääts gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyyh bā,

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarēnh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ääj hē ká ramaneēj kän Sijõn . § 12:15 Sakarija 9.9

tii bā hajōng ta ag ganā kăn ta hanaa** –nāng mäh. 25 – Jé badāk hahÿÿ hā ji hawät do hā tak'ëp kamahăn doo, dooh da tanu dëe bā P'op Hagä Do wë. Badāk hahÿÿ hā ji hawät do hā kamanahăn doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. 26 Jé karën pé wë ÿ moo wät péh, taw'ääts hë hëp ÿ hata had'yyt hë. ÿ bawät bā tabawäd had'yyt hë da wë ÿ moo wät doo. Ee weh'ëeh da tii –nāng mäh.

27 Ti m' taky hadoo ênh:

–Hÿÿ kă, taw'ääts hë nado hëp ÿÿ. Nyy da da kēh ÿÿ P'op Hagä Do hā? “Ee, ÿ medëeb nesaa do ÿ ahob mahănh, ÿ dajëb mahănh”, nāng g'ee d' ÿÿh? Dooh. ÿ dajëp hyb n'aa né hë ÿ bahyng –nāng mǎ Jesus.

28 Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hā:

–Ee, mametä baad had'op do òm, tak'ëp kabaj'aa do sahōnh hā –nāng mǎ Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

–ÿ metä wät. P'aa hēnh da ÿ metëeh ênh –nāng mäh.

29 Darung mǎ hajök do tii bā hab'ëeh do sa hā.

–Āās ti her'oot ta sii –nāk mǎ ta wób sa kyyh.

30 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Hëp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bë hyb n'aa ti taber'oot, bë ky daheeh hyb n'aa –nāng mǎ Jesus.

31 Ti m' taky hadoo ênh:

–Hÿÿ kă kajaa dāk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badāk hahÿÿ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh doo. Da hë kă Nesaa Do Yb, badāk hahÿÿ hā habong do hā mejüü do kahabëe hōm kăn. 32 ÿÿ kă, p'op kajatsëk do hā, b'aa hā, ÿ radahëe dāk bā, ÿ naëenh da wë ÿÿ sahōnh hë badāk hahÿÿ hā habong doo –nāng mǎ Jesus.

33 Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da tadajëp.

34 Ti m' hajök do raky hadoo:

–Āā ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd nāng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hë m', dooh tadajëb bā takerih doo gó ta her'ood bā. Hëd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, mabanäng? –nāk mǎ sa kyyh.

35 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

–Kanhën doo nā ta bag bawät nā bë mahang.†† Taw'ääts hë bë babok tabawak nā bā, badajung do‡‡ adëe pooj jé bë hā. Ta tii d' ÿ wén her'oot bë hā,

** 12:24 Ta ky n'aa hā né hë Jesus her'oot ta tii. Jesus né hë tiriig ag hadoo. Jesus nadajëb bā paawä, dooh takahüüm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahanäng pé tii. †† 12:35 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot. Jesus né hë ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejōj ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagä Do wë tamatëeh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii.

tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapëe bä do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶ Bē mahang ta bag bawät nä bä, taw'ääts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nä bä, ta bag taah§§ bē bahadoo hyb n'aa —näng mä Jesus hajök do sa hā.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bä kä m', Jesus bahōm kån hajök do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mä tabawäd dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahÿh

³⁷ Hajōng ta metēe n'aa Jesus pehuuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bä ta hā. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēeh hyb n'aa. Hahÿh da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä er her'oot doo.

Dooh rah'yy genä bä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā kametēeh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿh da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsēe dāk sa matym, ranahapäh hyb n'aa.

P'op Hagä Do gatsēe dāk sa h'yyb tym,

rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa,

rah'yy kawanareem hyb n'aa.

Rah'yy kadawuung bä paawä hā ŷÿ,

rah'yy kawereem bä paawä, ŷ h'yyb wareem paawä, baad rababok hyb n'aa kã.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'öp gabarēeh do tabahapäh do hyb n'aa dawēe naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hā.

⁴² Dooh né paawä hajök do raky dahé bä, hajök Judah buuj wahé n'aa sii hē rah'yy kae padäg kån Jesus hā. Dooh ra her'ood bä Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeÿÿm do hyb n'aa. Rahabēe nyh tii bä sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hā baad ub sa da hadoo rawehēe bä sa hā. Dooh denaa hē ragenaag bä P'op Hagä Do ji taweh'ēeh do hā.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'öp ta kyyh:

—Jé hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hā ŷ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hā ŷ mejüü do hā né hē tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ŷ hapäh doo,

§§ 12:36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 ††† 12:43 Ti hyb n'aa rajēn Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajān hyb n'aa sa wē.

hã ŷ mejũũ do na-ããj né hẽ tahapäh. ⁴⁶ Hỹ pong jé naa ŷ bahyng, badäk hahỹỹ hã habong do sa h'yyb bag ŷ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hẽ hã ŷ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ŷ tado bã hã ŷ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ŷ wén hyng babä, nesaa do ŷ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahỹỹ hã habong do sa hã. ŷ wén hyng ŷ bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. ⁴⁸ Ti anäng né hẽ ŷ ty n'aa ges'yyk doo, ŷ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Kẽh ŷỹ, sa hã ŷ her'ood wät do né hẽ ti sa ky n'aa etyy n'aa. Kẽh ŷỹ, sa hã ŷ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hã ta sãm. ⁴⁹ Ta ti ŷ ma metëek doo, kẽh ŷ gabuuj nado. Ee, ŷ mejõ hyng doo, ti né hẽ hanoo hã ŷỹ, ŷ tamejũũ ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, "sa ky n'aa etyy n'aa däg, ŷ her'ood wät doo", ŷ wén näng. ⁵⁰ ŷ hapäh né hẽ hahỹỹh: Ee kyyh ji ted'ëep, ji bawäd had'yyt hẽ hyb n'aa. Ti hyb n'aa ŷ tamejũũ do ŷ her'oot do pan'aa, ti né hẽ ŷ her'ood had'yyt hẽ.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëes do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa

badäk hahỹỹh, ta Yb wẽ tabasëek hyb n'aa kã. Jesus kamahãn bong né paa ta ma matëg badäk hahỹỹ hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kã m' tametëeh sa hã tak'ëp takamahãn doo.

² Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hã ta Yb an'oo däk sahõnh hẽ ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hã tabana, p'aa hënh tamatëeh ta wẽ Jesus hapäh na-ããj hẽ. ⁴ Ti m' Jesus bas'ëëg gëet, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bã pãän ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyyd kãn. Ti m' tabawug hõm ta hã hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wẽ takajaa bã kã m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —
näng mäh —tsym ŷ sii
hẽ mabahets'yyt? —
näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
—Dooh mah'yy ganyy nä bã
hahỹ ŷ moo wät doo. Ta
jawén da mabahapäh —näng
mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh. Tabad'op hẽ tsym ŷ
mahetsyyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—A tsyym ŷ nahetsyyd bã,
dooh hëp ŷ hata mado wäd da
—näng mä Jesus ta hã.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'oooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hã. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kån:

—Tii d' madoo bä, ŷ karēn paawä sahōnh hē ŷ maba-hets'yyt! —näng mä Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hä sahōnh hē. Jääm né hē ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bë hä. Jääm né hē sét hē bë see baad nadoo —näng mä Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mä ta hä haëēnh doo. Ti hyb n'aa, “Dooh sahōnh hē baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja däk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bë hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ŷ moo wät do bë hä? —näng mäh. ¹³—ŷ bë maneēēnh “Ma matëg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, näk bëēh. Baad né ti bë kyyh. Ti né hē ŷŷh.

¹⁴ ŷŷh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë ma matëg né paawä, bë tsyym ŷ hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë na-ääj hē da bë hetsyyd bë h'yy kanatëe tsyym. ¹⁵ Taw'ääts hē ŷ metä wät doo da da bë bad'oo.† ¹⁶ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Dooh sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadäg bä. Dooh sa panäg sa hä mejüü do sa bahānh tado bä.‡ ¹⁷ Bë hapëe däg kån ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä

Do bë taky n'aa edëng da ta tii da bë moo hedo bä.

Ta majũ moo gó rahaëēnh do ky n'aa Jesus her'oot do pa-nyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooh sahōnh hē bë ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ŷ her'ood wät doo. ŷ hapäh ta ti sahōnh hē ŷ asëew däk doo. Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do ŷ asëew hōm do see ky n'aa: “Si ŷ hawa do ŷ tahyb n'aa wareem däk.”§ Kametä kån ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kä. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bë ŷ maher'oot, kametëēh do pooj jé, takametä däg bä, ŷ né hē Hawäd Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ŷ mejüü do gadoo doo, ŷ na-ääj né hē tagadoo. ŷ gadoo doo, hä ŷ mejüü do tagadoo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad taba-her'oot sa hä:

—Bë see ŷ tahaëēnh da majĩ moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matëg raky kakä bong. Dooh rahapëe bä jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. ²³ Sa kanatëe, Jesus tak'ëp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.**

²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet,

† **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Dooh ji daaj hē ji kawehëe bä. Dooh hahŷŷ da ji kyyh: “Dooh ta ti ŷ moo wäd bä. Ta karom nado ŷŷh.” Dooh tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hä.

‡ **13:16** Dooh Jesus bahānh rado bä,

tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9

** **13:23** Jowāw tii.

p'eets hē hasooh do hā tabeaanh hyb n'aa ta hā jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mameaaj ta hā jaa péh — nāng mā Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejūū doo, p'eets hē takatahā dāk ta hā, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hahỹ pāw ỹ heh'oos do ỹ hanoo doo. Ti né kā —nāng mā Jesus.††

Ti m' tabehoots kån, tan'oo kån Judas Ikarijot hā, Simaw t'aah hā kā.‡‡ ²⁷ Judas gado däg sii hē m', Nesaa Do Yb bajëe suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hā Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wäd mamoo wät doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²⁸ Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā. ²⁹ Sa dajëer wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsëe, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajëer tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kån. Badajuu dāk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahỹh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametä däg kån hỹh kā Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do tak'ëp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ëp raweh'ëeh doo. P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, ta hyb n'aa kametä däg bā, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk da P'op Hagä Do an'oo bā. Nayyw hē ỹ P'op Hagä Do weh'ëeh.

³³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawëd wäd bā bë mahang ỹ bawät doo. Bë esóts né paawä da ỹh, dooh bë haja nä bā bë ahōm bā ỹ hawät hënh. Tii d' né hē ti ỹ her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa hā —nāng mäh.

³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bë hā ỹ mejūū: Taw'ääts hē bë kamahån ta wób. Taw'ääts hē bë ỹ kamahån doo da bë kamahån ta wób. ³⁵ Ta wób bë kamahån do hā, ma matëk ỹh bëeh, tii hā da sahōnh hē rabahapäh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hënh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch tahaja nä bā ỹ hahōm hënh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da,

†† **13:26** Kaja hē apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hā. Ta wób apäh dooh ramaa napëe bā Jowāw hā Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bā Jesus bedoo do Judas hā. ‡‡ **13:26** Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

jawén ŷ mabana kån —nång mä Jesus Peed hä.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nång mäh —hëd n'aa tanaha-jaa nanyw hë ŷ ahôm bä a sii? —nång mäh. —ŷ radajëeb bä a hyb n'aa, na madajëeb its ŷŷh. A hyb n'aa né hë ŷ kan'oo däk —nång mä Peed.

³⁸ —Ōm dajëp né da hëp ŷ n'aa? —nång mä Jesus. —Karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejen da. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —nång mä Jesus kyyh Peed hä.

14

Ta ma matëg Jesus h'yyb en'yyim do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa tón manäh. Taw'ääts hë bë h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hä. Hä ŷ na-ääj hë taw'ääts hë bë h'yy kae had'yyt hë. ² Hŷ pongjé, Ee tób bä, tabawät bä, ti anång hajõng bë baym doo. T'ĩ hënh ŷ basëek bë pooj jé, ŷ benäm hyb n'aa bë baym do hood. Tii d' tanado bä paawä ŷ her'oot paawä bë hä. ³ ŷ basëek bë tyw n'aa ŷ benäm hyb n'aa. Tii bä ŷ matëeh da bë ŷ mahũũm hyb n'aa wë ŷŷ, ŷ bawät bä bë babok hyb n'aa na-ääj hë. ⁴ Bë hapäh né hë ta tyw n'aa ŷ mahõm doo —nång mä Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nång mäh —dooch ää hapëë

bä n'yy hënh mabahõm. Ti hyb n'aa nyy da ää bahapäh ta ti ta tyw n'aa? —nång mä Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hë ta tyw n'aa, ŷ né hë ta hub her'oot doo, ŷ né hë hanoo hedëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jääm né hë hëp ŷ n'aa Ee wë ji nu däng. ⁷ Baad ub ŷ bë mepëë bä, bë mepäh na-ääj hë Ee. Sét né hë ääh. Hŷŷ kä bë mepëë däk, bë ty gepëë däk na-ääj hë Ee —nång mä Jesus sa hä.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ää hä a Yb. Jääm né ti ää karën, Hyb N'aa Jawyk Doo —nång mä Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bäp peej né paawä ŷ bawäd däk bë sii, dooh ŷ mamepëë nä bä, Pirip? —nång mäh. —Tahapëë däk do ŷŷh, Ee na-ääj hë tahapëë däk. H'ëed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä ää hä a Yb”, mabanäng? ¹⁰ Dooch maky dahé bä? Ee h'yyb gó ŷ bawät, hëp ŷŷ gó Ee bawät. Bë hä ŷ her'ood wät doo, këh ŷ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hë tii. ŷ moo wät doo, Ee, hëp ŷŷ gó had'yyt hawät doo, ti né hë moo wät tii. ¹¹ Taw'ääts hë bë ky daheeh, Ee h'yyb gó ŷ bawät, hëp ŷŷ gó Ee bawät, ŷ hanäng doo. Bë ky nadahé nä bä, taw'ääts hë bë ky daheeh ŷ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ŷ né hë hahŷ ŷ her'oot doo: Hä ŷ h'yy ka'eeh do tamoo wät da ŷ moo wät do paah. ŷ moo wät do paa bahãnh da tamoo

wät tii kā, Ee wē ŷ basëek do hyb n'aa kā.* 13 Sahõnh hē hāt ŷŷ gó bē etsëe do ŷ moo wät da bē hā, ŷ moo wät do hā Ee kawehëe dāk hyb n'aa. 14 Sahõnh hē hāt ŷŷ gó hā ŷ bē ets'ëe bā, ŷ ky daheeh né hē, ŷ anoo né hē.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahŷŷh

15 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—ŷ bē kamahän bā, bē ky daheeh da ŷ mejũũ doo — näng mäh. 16-17 —Ee hā ŷ etsëe da, tii bā da bē hā taban'oo kån bē masa n'aa seeh, bē sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do né tii. Badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-ããj hē. Bē ti bē mepäh, bē sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kã bē h'yyb gó tabajëe suun kån. 18 Dooh bē ŷ eréd bā. Dooh da kabarii boo bē do bā. P'aa hënh da ŷ bana bē wë.† 19 Dooh tabadawëd nã bā, tii bā badäk hahŷŷ hā dawëe P'op Hagä Do mahänh habong do dooh ŷ rahapëe wäd bā. Bē hapäh da ŷ tii. ŷ awäd had'yyt do hyb n'aa, bē na-ããj hē bē aboo had'yyt hē da. 20 ŷ ganä wät

noo gó, Sahé ŷŷ ŷ mejũũ noo gó, tii bā da bē bahapäh Ee h'yyb gó ŷ bawät. Hëp ŷŷ gó bē babok, bē h'yyb gó ŷ bawät bē bahapäh na-ããj né hē ti noo gó. Séd èr h'yyb hedoo. 21 Këh ŷ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā ŷ kamahän doo. Hā ŷ kamahän doo, Ee kamahän da. ŷ na-ããj hē ŷ kamahän tii. Ta hā ŷ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā ŷŷ.

22 Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, — näng mäh —h'ëed hyb n'aa ãã hā had'yyt hē mabanoo a hā ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hā dooh? —näng mã Judas see kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ kamahän do ky daheeh né hē ŷ ma metëek doo. Ee kamahän ti ta tii. ãã an'aa da ta wë. Ta h'yyb tym gó da ãã babok. Jããm hē hā ŷ kamahän do hā ŷ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hā ŷŷ. 24 Hā ŷ kamanahän doo, dooh taky dahé bā ŷ ma metëek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā ŷ an'oo bā hā ŷ rah'yy genäh hyb n'aa. Këh ŷ nado ta ti bē maa newëe doo. Ee, hā ŷ mejũũ do kyy né tii.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti bē ŷ maher'ood wät, babä bē sii ŷ bawät nã bā.

* 14:12 Ta yb wë Jesus basëek do jawén paa bā, tamejõ hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hõm kån Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök h'yy kae padäg kån Jesus hā, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ moo wät do paa bahänh da tamoo wät tii kã, Jesus wén näng. † 14:18 P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wë p'aa hënh, tahanäng pé m' tii.

26 Bē masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, kēh ȳy gó Ee P'op Hagä Do mejūū doo, ti né da bē tama metēek sahōnh hā. Sahōnh hē bē hā ȳ her'ood wāt do paah, bē hyb n'aa newēē tan'oo bā bē hā.

27 H'y'yb n'yym do ȳ banoo bē hā. Bē wē da tabaym. Ȳ anoo hēp ȳ nāw bē hā. Badäk hahȳy hā habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bē h'y' ketón manäh. Bē eỹm manäh – nāng mā Jesus kyyh.

28 Ti m' taky hadoo ēnh:

–Bē maa napēē bok hahȳ bē hā ȳ her'ood wāt doo: “Ȳ da ahōm, tii bā p'aa hēnh ȳ bana bē wē”, nāng ȳȳh. Ȳ bē kamahñ bā paawā, bē paawā tseb'ee Ee wē ȳ basēek do hyb n'aa. Ȳ hyb n'aa jawyk do bahñh Ee hyb n'aa jawyk. 29 Ta pooj jé bē ȳ maher'ood wāt, tametēeh bā kā bē h'y' ka'eeh hyb n'aa hā ȳȳ. 30 P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahȳy hā habong do P'op Hagä Do hā h'y' kana'eeh do hā mejūū doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawēd wād bā ȳ her'oot bē hā. Dooh Nesaa Do Yb haja bā hā ȳȳ. 31 Daj ȳȳ hē ȳ kan'oo dāk dajēb hā, sahōnh hē hā ȳ Ee mejūū do ȳ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ȳ kamahñ do hyb n'aa. Taw'āats hē sahōnh hē dawēē P'op Hagä Do mahñh habong do rabahapäh ȳ ky daheeh Ee, ȳ kamahñ Ee.

Ti m' Jesus ky hado kån:

–Hamäh, ēr ah'ūūm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa häd nāng do hadoo do ky n'aa hahȳȳh

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Joom uwa patuuh heh'äat hadoo ȳȳh. Ee, uwa danäh, ta hā moo wāt doo. Uwa tyd hadoo hā ȳ h'y' ka'eeh doo. 2 Uwa tyd, tyt ȳ hadoo do neaak do Ee gakyd hōm da. Uwa tyd, tyt ȳ heaak do baad taban'y'yh. Ta poo gekyd hōm, baad tabeaaak hyb n'aa ta bahñh kā. 3 Baad däg bēeh. Tabeny'w dāk bēeh, bē ȳ ma metēek do hyb n'aa. 4 Ȳ karēn séd hā bē h'y' kata däg had'y'yt hā ȳȳ, tii bā ȳ h'y' kata däg had'y'yt hē bē hā kā. Dooh uwa tyd haja bā ta m'aa hēnh teag bā. Taw'āats hē ta patuuh hā tadäg had'y'yt hē. Ti hadoo bē hā. Dooh bē haja bā joom heaak do bē hado bā, dooh bē haja bā P'op Hagä Do gen'aak do bē moo boo bā, hā ȳ bē h'y' kanata bā.

5 –Ȳ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt ȳ hadoo bēeh. Hā ȳ had'y'yt h'y' kata dāk doo, ta hā ȳ h'y' kata dāk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ȳ wén her'oot, dooh bē daaj hē bē hajaa péh. Hā ȳ bē nayyw bā, dooh bē hajaa péh. 6 Hā ȳ h'y' kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawyy bēeh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēeg hōō gó radewäts toonh, tii bā tabahōō jēng. 7 Hā ȳ had'y'yt hē bē h'y' kata däg bā, ȳ ma met'ēeg wāt do bē h'y' gó tayyw bā, bē ky dahé bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn

do né hē, tii bā bē gadoo né hē. ⁸ Baad bē beaak do hadoo do hā Ee kaweh'ēēh. Bē eaak do hadoo do hā bē kameteēh hēp ŷ hata hadoo bēēh.*

⁹ —Ee ŷ takamahān doo da bē ŷ kamahān. Taw'āāts hē ŷ kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā. ¹⁰ Bē hā ŷ mejūū do bē ky dahé bā, ŷ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Doo h bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ŷ kamahān doo. Taw'āāts hē ŷ bad'oo doo da bē bad'oo: Hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ŷ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ŷ eréd bā takamahān do hā. ¹¹ Ta ti bē hā ŷ her'ood wāt, ŷ tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tsebee had'yyt hē hyb n'aa. ¹² Hahŷ ti ŷ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē ŷ kamahān doo da. ¹³ Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ŷ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hē bēēh, ŷ mejūū do bē ky dahé bā. ¹⁵ Doo h “karom ŷŷ” ŷ maneēj wād bēēh. Doo h sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē ŷ wén maneēēnh, sahōnh hē hā ŷ Ee maher'oot do ŷ tabēj dāk do hyb n'aa bē hā. ¹⁶ Bē nado ti ŷ hasēew wāt doo. ŷ ti hasēew bong bēēh. Bē ŷ wén sēew hōm, ŷ mejūū joom

heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ŷ karēn bē hā.† Tii bā da sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hā. ¹⁷ Bē ŷ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hā ŷ rakamajē bong. ¹⁹ Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Doo h sa wób bē ado boo bā. Bē ŷ asēew hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bē hā rakamaj'ī. ²⁰ Bē hyb n'aa es'ee bē hā ŷ her'oot do paah. Doo h sa karom ta kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā, nang paa ŷ bē hā. Ta wób ŷ rano n'aa masoo paah. Bē na-āāj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kēh ŷ raky dahé wāt paah. Bē na-āāj da raky daheeh. ²¹ Hēp ŷ n'aa da bē rano n'aa masoo, hā ŷ mejō hyng do ranahapāh do hyb n'aa. ²² ŷ nahyy bā paawā, sa hā ŷ naher'ood bā paawā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hā nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, ŷ ahyy wāt do hyb n'aa, panyyg hanām do ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa sa hā, dooh da sa kyy pé sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa. † **15:16** Hahŷ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēj bā tii.

haj'aa hē tii d' rabad'oo. ²³ Hã ÿ kamaj'ĩ doo, Ee hã na-ããj hē takamaj'ĩ. ²⁴ Sa mahang tak'ep ÿ pehuuj wät. Dooch hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuj bā paawä, dooch paawä P'op Hagä Do ky n'aa ety bā sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kã, rahapëë wät né hē ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hē hã ÿÿ, Ee hã na-ããj hē rakamajë bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametä däk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hē hã ÿÿ rakamajë däk”,[‡] nāng mä kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bā kã, taher'oot da kēh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejüü da bë wë. ²⁷ Bë na-ããj hē ÿ karēn bë her'ood hōm kēh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bë baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16

¹ —Sahōnh hē ta ti bë hã ÿ wén her'oot, bë h'yy kanerét hyb n'aa hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ² Bë da rahabëë nyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ta ti bahānh da ti awät nä. Ti awät ti noo gó, P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim red'oo da bë radejëeb bā. ³ Ta ti he-doo do ramoo bong da, Ee daheeh ÿ ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahÿÿ ÿ wén her'ood wät bë hã, takametä

wät bā kã, bë hyb n'aa esee hyb n'aa bë ÿ maher'ood wät do paah. ÿ wén naher'oot nä paah, ÿ awät nä do hyb n'aa bë sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿ kã ÿ basëek hã ÿ mejō hyng do wë. Ti hado né paawä, dooch ÿ bë eaaj bā n'yy hēnh ÿ bahōm. ⁶ Bë h'yy ketón up ta ti bë hã ÿ her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup ÿ né hē hahÿ bë ÿ maher'oot doo: Baad tanyy bë hã Ee wë ÿ basëek. ÿ nas'ëeg bā, dooch paawä bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee ana bā bë wë. ÿ basëek bā kã ÿ mejō hyng bë wë.

⁸ Takajaa bā kã, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã baad tametëeh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë nesaa do ramoo bok do hã. Tametëeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë baad had'op do hã. Tametëeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hã sa mo haj'aa p'ää. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë nesaa do ramoo bok do hã, hã ÿ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagä Do Sahee metëeh da sa hã, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë baad had'op do hã, Ee wë ÿ basëek hyb n'aa, ÿ bë nahapäh hēnh kã. ¹¹ P'op Hagä Do Sahee metëeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hã sa mo

haj'aa p'ãã, Nesaa Do Yb, sa hã mejũũ do hã, P'op Hagã Do ky n'aa ety dæg kãn do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hajõng nã paawã ÿ her'oot bê hã, dooh bê haja nã bã bê gado bã. ¹³ P'op Hagã Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bã kã, sahõnh hẽ baad hadoo do ky n'aa bê da tametëek. Dooh ta ky gabuuj tado bã ta her'oot doo. Hana ÿ naa tamaa napäh do bê d' tamaher'oot. Taher'oot na-ããj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ ÿ da tahyb n'aa jaw'yyk. ÿ tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ÿÿ tagadoo, tatab'ëes hyb n'aa bê hã. ¹⁵ Sahõnh hẽ Ee wë hanäng doo, ma ÿ had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee gadoo ma ÿÿ, bê hã tatab'ëes hyb n'aa, ÿ wén näng —näng mã Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Nayyw hẽ denaa hẽ, dooh da ÿ bê hapëe wäd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da, p'aa hënh ÿ bê bahapäh ênh —näng mã Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

—Nyy d' tahanäng pé tii éh, “Nayyw hẽ denaa hẽ m', dooh da ÿ bê hapëe wäd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da, p'aa hënh ÿ bê bahapäh ênh”, tahanäng doo? Nyy d' tahanäng péh, “Ee wë ÿ basëek hyb n'aa”, tahanäng doo? —näk mã sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hënh rakaner'ood kãn:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh, “Nayyw hẽ denaa hẽ”, tahanäng doo? Dooh ãã h'yyb mepëe bã ti ta her'oot do hã —näk mã sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapäh rakarën reaanh ta hã. Ti m' taky hado kãn:

—Bë karën paawã bê eanh ta ti ÿ her'oot do hã? Hahÿÿ da paawã bê kyy bê h'yyb gó: “Nyy d' tahanäng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hẽ dooh da ÿ bê hapëe wäd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da p'aa hënh ÿ bê bahapäh ênh’, tahanäng doo”, näk bê kyyh. ²⁰ Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: Bë da a'oot, bê da h'yy ketón. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kã. Bë h'yy ketón né paawã da, bê h'yy katón do kawareem da tsebé do hã. ²¹ ÿÿnh wog mahÿÿnh ajän henäng doo kã, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenäng doo. Ta t'aah henäng do jawén paa bã kã, tamabaan hõm tak'ëp ta mahÿÿj tahoop do paah, tak'ëp tatsebé do hyb n'aa kã. ²² Ti hadoo né da bê hã: Hÿÿ kã bê d' h'yy ketón. ÿ bê bahapäh bã p'aa hënh kã, tii bã bê tsebee kãn. Dooh hado hõm pé ta ti bê tsebé doo. ²³ Ti noo gó kã, dooh hã ÿ bê ets'ëe wät péh. Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: Ee, P'op Hagã Do banoo da bê hã sahõnh hẽ hãt ÿÿ gó bê etsëe doo. ²⁴ Dooh bê etsëe nã pé hãt ÿÿ gó. Bë ets'ëe da. Bë gadoo né hẽ da, tii bã baad da bê tsebee kãn.

25 Ti m' taky hadoo ěnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'ood bong paah. Ti awät da ti noo gó, dooh da bē ŷ maher'ood wäd bä ta tii da. Baad ub, kejën do hadoo nado da bē ŷ maher'ood kân Ee ky n'aa hã. 26 Ti noo gó bē etsëë da hät ŷŷ gó. Dooh hyb n'aa da bē ŷ ky masa pé ta hã. 27 Ta daaj hē bē Ee kamahän. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē ŷ ky masa péh, ŷ wén näng. Bē Ee wén kamahän, ŷ bē kamahän do hyb n'aa, P'op Hagä Do hanaa ŷ bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-ãäj hē. 28 Ee, P'op Hagä Do wē naa ŷ bahyng badäk hahŷŷ bä. Badäk hahŷŷ hã ŷ bawäd wät. Hŷŷ kã ŷ beréd däk badäk hahŷŷh. Ee wē ŷ basëëk p'aa hēnh —näng mä Jesus kyyh.

29 Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hŷŷ kã maba-her'ood wät. Panyyg gó nado wäd. 30 Sahõnh hē mabahapäh, ãã hapäh hŷŷ kã. Ji eanh do pooj jé mabahapëë däk ji karën do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa õm tii hã ãã bahapäh, ãã wén ky daheeh —näk mä sa kyyh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē ky dahé däg né hŷŷ kã. 32 Ti awät da ti noo gó, kaja kân, bē waj'aa bong doo kã bē tób hēnh. Map ŷŷ hē da ŷ bē beréd wät. Tii d' né

paawä, map ŷŷ hē nawäd ŷŷh. Ee si ŷ awät. 33 Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bē ŷ wén maher'ood wät, h'yyb nyw gó bē babok hyb n'aa, si ŷŷ séd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahŷŷ hã bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bē h'yy gadeja da, badäk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã ŷ j'aa ketsë do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsëë do pa-nyyg n'aa hahŷŷh

1 Ti m' Jesus bahajaa bä kã ta ti taher'oot doo, wē hã taty däg, ti m' P'op Hagä Do hã taky n'aa ets'ëë kân:

—Ee, —näng mäh —kaja kân ŷ dajëp doo kã sahõnh hē sa hyb n'aa. Mametä a T'aah tak'ëp ta makam-abaj'aa doo. ŷ mawehëë, õm a T'aah weh'ëëh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëëh hyb n'aa. 2 Hã ŷ maban'oo däk sahõnh hē badäk hahŷŷ hã habong do ŷ bag'ããs hyb n'aa, ŷ bedëëb had'yyt hē hyb n'aa a wē, hã ŷ manoo doo. 3 Hahŷ hedëb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Õm, jããm hē sét had'op doo, P'op Hagä Do heh'ãät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ãäj né hē. 4 ŷ haja däk sahõnh hē hã ŷ mamejũ doo. Tii hã õm ŷ wehëë däk

* 16:33 Badäk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã Jesus j'aa ketsëë kân. Nesaa do Yb hã, sa hã mejũũ do hã Jesus j'aa ketsëë kân na-ãäj hē.

badäk hahÿÿ bä. ⁵ Hÿÿ kä Ee, man'oo tak'ëp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahÿÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metä wät badäk hahÿÿ hä habong do wób hä, hä ÿ manoo do sa hä. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hä ÿÿ. A ky n'aa raky dahé däk. ⁷ Sahõnh hē hä ÿ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapēē däk hÿÿ kä. ⁸ Ti rawén hapäh, sa hä ÿ tab'ëēs do hyb n'aa a kyyh hä ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wē naa né hē ÿÿh. Õm né hē ÿ mejō hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hä ÿ ky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Dooch ÿ ky n'aa ets'ēē bä badäk hahÿÿ hä dawēē a mahānh habong do sa hyb n'aa. Hä ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsēē, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hē karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehēē däk. ¹¹ Dooch da badäk hahÿÿ bä ÿ ayyw wäd bä, a wē da ÿ bas'ëēg kån. Ti d' hayyw kån badäk hahÿÿ bä. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hē hawät do õm nesaa do mahānh, mamo n'aa jesu da a hejój me, hä ÿ manoo doo me né hē, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä èr h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hä ÿ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé

nesaa do hä. Jāām hē sét hē nesaa do hä h'yy kawareem. Karejāā do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. ¹³ Hÿÿ kä da, dooh sa mahang ÿ awäd wät bä kä. A wē da ÿ bas'ëēg kån. Badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä ÿ her'oot nä ta tii, ÿ tsebé do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ÿ an'oo däk sa hä a kyyh. Badäk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do kamajē däk sa hä, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooch ÿ ets'ēē bä mabasog hõm hyb n'aa badäk hahÿÿ bä habong do sa mahānh. Jāām né hē ÿ etsēē a hä, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh. ¹⁶ Badäk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hē mabetyn däk hanām do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanām do ky n'aa. ¹⁸ Badäk hahÿÿ bä mamejō hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejūū sa hä badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ÿ kan'oo däk, tsyt hē magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-āāj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsēē. ÿ ky n'aa etsēē na-āāj né hē ta jawén hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ÿ ky n'aa etsēē sahõnh hē hä

18

ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ér h'yyb hedoo doo da. Hëp ÿÿ gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karën séd hã rah'yy kata däk ér hã, badäk hahÿÿ hã habong do rabahapäh hyb n'aa òm né hë hã ÿ mejö hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hã ÿ man'oo däk do paa ÿ an'oo däk né sa hã, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ér h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó mabawät. ÿ karën baad ub, séd hã rah'yyb hedoo, ÿ mamejö hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã makamahän ÿ makamahän do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa — näng mä Jesus taky n'aa etsëë bä.

²⁴ Ti m' taky hado kån ta yb hã:

—Ee, —näng mäh —ÿ karën ÿ bawät bä rababok hã ÿ manoo doo. ÿ karën raba-hapäh ÿ kabaj'aa doo, bak ÿ tak'ëp gabarëëh doo, badäk hahÿ madu dahäng noo gó pooj jé, ÿ makamahän do hyb n'aa hã ÿ man'oo däk do paah.

²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do òm. Badäk hahÿÿ hã dawëë a mahänh habong doo, dooh né paawä òm rahapëë bä sa h'yyb gó, ÿ ti hapäh òm. B'ëëh hahÿ rahapäh ÿ mamejö hyng doo.

²⁶ A ky n'aa ÿ metä wät sa hã. A ky n'aa ÿ metä had'yyt hë da sa hã, ÿ makamahän do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ÿ na-ääj hë sa h'yyb gó ÿ bawät hyb n'aa.

Jesus ramaso däk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bä kã taky n'aa etsëë doo, ahöm kån mä ta ma matëg sa da-heeh. Kapÿÿj madarong doo, Kidorön häd näng do rabatsëg höm. Tii bä tabanäng joom Oriib häd näng doo. Tii bä, joom banäng bä Jesus baym.

² Judas, Jesus haëëj däk do tahapäh mä Jesus bahe'yym doo. Hajöõ nuu me ta tii bä Jesus bahew'ëët ta ma matëg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahöm kån joom banäng bä. Warahén, ta wób P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa ramejüü doo, Pariséw ramejüü do na-ääj hë tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hã m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahönh hë ta hã rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wë tabahöm, ti m' tabeaj kån:

—Jaa no n'aa bë ban'aa? — näng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mä sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —näng mä Jesus sa hã.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haëëj däk do bagëët.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hë, sa jawén p'aa hënh rakajak tüü.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ënh p'aa hënh:

—Jaa no n'aa bë ban'aa? — näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanäng do bë hä —näng mäh. —No na ÿ tado bä, bë an'oo hata haa rabahôm hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hä”, ta yb hä ta her'ood wät do paa kametëeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed häd näng do bado däk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hōm mä aj'yy Maw-Kó häd näng doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Menyyw däg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ÿ gado bä ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hä.

Anas wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ramaso däk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kän, ¹³ tii bä pooj jé ramahüüm aj'yy Anas häd näng do wë. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, “Taw'ääts hē sét hē dajëp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahôm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bä. Jesus ma matëg seeh, tób danäh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagä n'aa wë tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kän Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadë noo hagä n'aa ky hadoo Peed hä:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado òm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bä —näng mäh.

¹⁸ Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ragahō sooh tëeg sēh. Tëeg noo pa rabab'ëeh rakatëng hyb n'aa. Peed agëet katëng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hä teanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëek do ky n'aa na-ääj hē. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē ramaa napëe had'yyt hē ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä

Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagä Do tób n'aa yt hē na-ãäj hē ÿ ma met'ëög wät paah. Dooh kejën gó ÿ her'ood bä —näng mäh. ²¹ —Hëd n'aa hã ÿ bē beanh? Bē eaaj kēh ÿ maa new'ëe do sa hã. Ta ti rahapäh ÿ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo: —Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hã? —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Mametä nesaa do ky n'aa ÿ her'ood bä. Baad hadoo do ÿ her'oot do p'ää ÿ matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hã.

²⁴ Ti m' Anas mejüü mä ramahüüm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejën do Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' tēög noo pa Peed katëng bä, rabeaaj kãn mä ta hã:

—Ta ma matëg see nado òm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejën:

—Dooh. Ta ma matëg see nado ÿÿh —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa

wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hõm do wakãän ky hadoo:

—Õm nado ta ti ÿ hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejën ënh. Tii bä karaak ky ganä kãn, tabah'ÿÿ kãn.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bä naa ramahüüm kãn Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagã n'aa tób hēnh, Pirato häd näng do wë. Jati pé bap paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëe pä bä Roma buuj tób gó. Rakarën mä baad ratayy rabawëh nä do hyb n'aa Pas-kowa tä n'aa.* ²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää bē ky n'aa tapaa hahÿ aj'yy? —näng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawä ää haëej bä a hã —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa etyy ta hã bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —näng mäh.

—Dooh ää haja bä ää dajëeb bä. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näk mä sa kyyh Pirato hã.

³² Tii d' tawén hado kãn, nyy d' tadajëp Jesus her'ood

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajëe pä bä. Hasus do hadoo sa hã P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tä n'aa rawëe bä.

wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hēnh Pirato bajëë suun tób gó, Jesus tanaëēnh mä ta wë, teaaj kån:

—Ōm Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meanh? Ōm ta wób rama-her'oot do kēh ŷ n'aa hyb n'aa mabeanh? —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ŷ hÿÿh —näng mäh. —A wakään, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa ti ōm haëēnh hã ŷÿ. H'ëed p'ää? —näng mä Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahÿÿ bä nado ŷ bag'ääs doo. Badäk hahÿÿ bä tado bä paawä, karapé haa ŷ ramo n'aa jesu paawä Judah buuj sa wahë n'aa sa mahānh. Badäk hahÿÿ bä nado ŷ bag'ääs doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, ōm né hē häj n'aa wahë n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ŷ her'oot hyb n'aa ŷ benāng, ti hyb n'aa né hē ŷ bahyng badäk hahÿÿ bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ŷ

her'oot doo —näng mä Jesus Pirato hã.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do mahanāng? —näng mäh.

Ti m' nayyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Dooch ŷ aw'yyt pé ta hã ky n'aa ketyy doo —näng mäh.

³⁹ —Pas-kowa bë teheb'ëes do hã bë mehejō ŷ bado nyh ŷ dawäts geēt do seeh. Bë karēn ŷ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneēnh doo? —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ëp mä rageēnh:

—Ta ti nado äã karēn! —näk mäh. —Barabas häd näng do ti äã karēn! —näk mäh.

Roma buuj wë h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety däk do b'aa hã tadajëp hyb n'aa pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pirato mejüü Jesus rabahewyyh. ² Ti m' hetëk do moo m' warahén ramap'ōöd däk, ta nuu gó m' radaso kån. Ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo.* ³ Ti m' hajōō nuu me m' rabena ta wë raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajōō nuu me.

† **18:32** Judah buuj radajëeb bä paawä, pä me paawä ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hã rabepëem däk. B'aa kajatsëk do hã Jesus dajëp, ta daaj hē paa taba-her'oot.

* **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'ōöd däk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ēnh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ēnh.

⁴ Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—Ŷ manyyh da hỹỹ kā bē wē ta w'oo hā, dooh ŷ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bē bahapāh hyb n'aa —nāng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetēk do mooh, ta hatsē hahiin doo gó tabanyyh bā, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bē hegāā! Gēēt hahỹ aj'yy —nāng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa Jesus raba-hapāh bā, nayyw hē rageēēj bong:

—Mepēēm däg, mepēēm däg! —nāk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē hepēēm dāk. Ŷ ti dooh ŷ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā —nāng mā Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky kah'ūūm ta hā:

—Āā ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'āāts hē tadajēp né hē, P'op Hagā Do T'aah tabanāng do hyb n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁸ Pirato maa newē dāk bā tii da, tak'ēp mā tabeyym tii bā kā. ⁹ Ti m' p'aa hēnh tabajēē suun tób gó, ti m' Jesus hā tabeaanh:

—N'yy hēnh naa ōm? —nāng mäh.

Jesus kawanaj'āān né paawā, dooh m' taky gado bā.

¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—Dooch maky gado bā? Mahapāh né hē, ŷ hajaa ŷ mejō bā ōm raberéd hōm hyb n'aa, ŷ hajaa na-āāj hē ŷ mejō bā

ōm rabepēēm dāk —nāng mā Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooch paawā mahaja bā hā ŷỹ, P'op Hagā Do nan'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ haēēj dāk do sa hā, a hā hanāng do nesaa do bahānh sa hā —nāng mā Jesus Pirato hā.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newē dāk bā takarēn paawā taberéd hōm Jesus. Tak'ēp mā Judah buuj rageēēj had'yyt hē tii bā:

—Ta ti aj'yy meréd hōm bā, dooh Sesa, sahōnh hē bā wahē n'aa h'yyb hata mado bā. Hāj n'aa wahē n'aa hanāng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —nāk mā sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napāh bā m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mā ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pā ta yt ta tii bā. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ēēs do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hā:

—Gēēt hahỹ bē wahē n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ēp:

—Mado hōm, mado hōm, mepēēm däg! —nāk mäh.

—Bē wahē n'aa ŷ epēēm dāk g'eeh? —nāng mā Pirato.

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jāām né hē sét hē āā wahē n'aa, Sesa! —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadēēg ub kā, Jesus Pirato bahaēēj däg kán sa hā takepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' warahén sa hã kä takahaëej däk Jesus. 17 Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëem däk do pan'aa ta hã. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahũüm. (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bã Gogota.) 18 Tii bã rabepëem däk b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem däk na-ããj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'yÿ hënh ta see hahäng. Hõó gó Jesus kahepëem däk do bahäng.

19 Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëem däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hã: "Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh." 20 Edah tii, Jerusarënh bã naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratñ kyy me, Gereg kyy me. 21 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabahõm kãn Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: "Judah buuj sa wahë n'aa", hanäng doo da. Taw'ãäts hë merii: "Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ aj'yy" —näk mä sa kyyh.

22 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ãäts hë ÿ erii wät doo. Dooh ÿ ahÿÿd wäd bã —näng mä sa hã.

23 Ti m' Jesus warahén rabepëem däk do jawén paa bã m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hã. Sét hë, ta hatsë, mad'aak kanasuuh doo. 24 Ti m' raky hadoo:

—Dooh èr as'ëéd bã hahÿÿh. Hamäh, masuuj èr moo bong èr bahapäh hyb n'aa jaa wë tabaym —näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

"Rabetyn hõm sa hã hë saror ÿÿ.

Masuuj ramoo bong saror ÿ hyb n'aa."†

Tii da né hë warahén ramoo boo kãn.

25 B'aa kajatsëk do Jesus hadäk do dewë hã, ti ab'ëeh ta ÿÿn, ta kaat, Keropas häd näng do ÿÿm Marija häd näng doo, Marija Madarën häd näng do daheeh. 26 Ti m' Jesus bahapäh bã ta ÿÿn, ta ma matëg seeh, tak'ëp takamahän do rabab'ëeh bã, Jesus ky hadoo ta ÿÿn hã:

—Gëet ta ti a t'aah —näng mäh.

27 Ti m' ta ma matëg hã m' taky hadoo:

—Gëet ti a ÿÿn —näng mä Jesus ta ÿÿn ky n'aa hã.

Tii bã kä, ta ti tagado kãn Jesus ÿÿn ta tób bã kä, tabahag'ãäs hyb n'aa kä.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ta jawén kã, sahõnh hẽ tabahaja däk bã kã tamoo wät do paah, P'op Hagã Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa kã taky hado kãn: “ÿ hoo kaanh”, nãng mäh. 29 Ti asooh tii bã uwa s'ëëb oow. Ti m' rah'h'oos sapum doo, Jesus hã rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd nãng do hã radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëek hyb n'aa ta naëng hadoo. 30 Jesus beëek do jawén paa bã, taky hadoo:

—Jããm né kã ÿ moo wät doo —nãng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kãn, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

31 Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hẽ m' ta ti Judah buuj rabahennyw hõm Saab hã rakamehehãk hyb n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooh Judah buuj rakarën bã Saab hã rapadäg nã bã kepëem padëek doo. Ti hyb n'aa rabetsëë Pirato hã tamejũũ hyb n'aa warahén ragetëh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hẽ radejëp hyb n'aa. Rabetsëë rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. 32 Ti m' Pirato mejũũ warahén sa tsyym k'yy ragetëh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetëh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy. 33 Jesus tsyym k'yy ragetëh paawä, tii bã rabahapäh Jesus dajëp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getëh boo

bã. 34 Ti warahén bejõh kãn ta baa bã. Ti m' majyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kã m'. 35 Aj'y y ta ti hapäh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Dooh daap tamenä bã. Ta ti aj'y hapäh né hẽ, te hub né hẽ taher'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hã, bẽ na-ãäj bẽ ky daheeh hyb n'aa, bẽ h'yy ka'eeh hyb n'aa. 36 Jesus tsyym wén ganetëeh, P'op Hagã Do kyy kerih doo gó kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooh da ta k'yy gatëh is péh.”‡ 37 Rawén baa ejoooh, hahÿ kerih do paa kametëeh hyb n'aa: “Raheg'ãäs da rabaa ejoooh do wë.”§

Jesus radakã jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

38 Tii bã kã, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd nãng do buuj hadoo doo, bets'ëë kãn Pirato hã. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooh tametä bã ta h'yyb, ta hã tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hã. Ti m' Joséh bana, tado hyy kãn mä Jesus kamag n'aa paah. 39 Nikodëm Joséh hata. Nikodëm né hẽ tii, p'ooj ub Jesus heg'ãäs do atsëm. Nikodëm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneëenh do s'ëëb, miir ramaneëenh do s'ëëb ta ti buu benyym. 40 Ti m' Jesus

‡ 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hã takerii däk tii. Dooh warahén raky n'aa napëë bã ta ti kerih doo. P'op Hagã Do né hẽ hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

kamag n'aa paa rahabēn dāk pāān me, hawak doo me, rino hād nāng do s'ëēb. Buu benyym mā ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā. ⁴¹ Jesus rabepēēm dāk doo bā ti anāng joom. Ti mahang tagadāk papuuj kamag hood, pā gó ragagots dāk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hōm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadāk do hyb n'aa na-āāj hē, tii b' né radasuun jēē kán Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, badajung nā, Marija Madarēn hād nāng do bahōm kán pā gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Tahēg'āās mäh, noo gasēets hōm gabaho do ty gatsē. ² Ti m' tawaj'aa jēng Peed, Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do daheeh rabab'ēēh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:
—Rado nyh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Doo hā hapēē bā n'yy hēnh ramahūūm —nāng mā ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matēg see daheeh ah'ūūm mā Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. ⁴ Waj'aa h'ūūm. Tak'ēp Jesus ma matēg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bā takajaa

bā, dooh tajēē suun bā. Nu hyy dāk, tabahēg'āās ta gó. Tahapāh pāān hewak doo, rino hād nāng do s'ëēb. ⁶ Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nā. Gabaho doo gó tabajēē suun. Pāān hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabēn dāk do paah, tahapāh. ⁷ Pāān hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapāh na-āāj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatēh dāk. ⁸ Tii bā m' Jesus ma matēg seeh, pooj jé kajaa doo, bajēē suun kán. Ta ti tabahapāh bā kā, Jesus ganā wāt do taky dahé kán. ⁹ (Doo hā tagah'ood nā bā sa hā P'op Hagā Do kyy kerih doo gó taheer'oot doo, Jesus ganā wāt da hanāng doo.)

Marija Madarēn hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳh

¹⁰ Ti m' rabajēk sa tób hēnh. ¹¹ Marija Madarēn baym kamag hood paa noo bā. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy dāk gabaho doo gó tageg'āās hyb n'aa. ¹² Tii bā m' pawóp hē āās tabahapāh. Hewak mā sa saroor. At'oonh mā Jesus kamag n'aa basooh do paa bā m'. Ta nuu hēnh tabanāng hēnh mā ta seeh, ta tsyym tabanāng hēnh ta seeh. ¹³ Ti m' āās rabeaanh ta hā:
—H'ēēd p'āā mabaoot? —
nāk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hōm wahē ȳ n'aa. Doo hā hapēē bā n'yy hēnh rahed'oo —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegāā wāt. Tahēg'āās mā Jesus tii bā hageēt. Doo hā m'

tah'yy ganyy bā Jesus tado bā.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—H'ëed p'āā mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —nāng mäh.

Ta tii bā joom mahang moo hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hā:

—Ōm tado bā ti hado nyyh, maher'ood hā ŷ n'yy hēnh mamahũm, ŷ behēen hyb n'aa ta kamag n'aa —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Marija! —nāng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ōōd dāk ta wē, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —nāng mäh. (“Ma matëg”, tahanāng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Moo dëe manā hā ŷŷ —nāng mäh. —DooH Ee wē ŷ ewād s'ëeg nā bā. Ahōm hāj haa hedo padëek do sa wē. Hahŷŷ da maher'ood sa hā kēh ŷ n'aa: “ŷ asëek Yp ŷ wē, bē Yb na-āāj, P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy kaha'eeh do wē”, tii da a kyyh —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁸ Ti m' Marija Madarēn bajëng Jesus ma matëg sa wē. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mā tanooh. Tapanäk sa hā Jesus kyyh.

Ta ma matëg hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁹ Ti noo gó né hē m', met'uuh hā, atsëm, séd hā Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëe

dāk ta tæg me tób nooh, sa wahë n'aa rajeŷŷm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hā:

—Taw'ääts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bā tametëeh sa hā ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg rat-sebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bā kã.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh. —Ee ŷ tamejũũ doo da, bē ŷ mejũũ hŷŷ kã —nāng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagā Do Sahee —nāng mäh. ²³ —Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagā Do mabaan né sa hā. Bē hyb n'aa manabaan bā sa hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā sa hā —nāng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd nāng doo, “Kawareeh” ramaneëenh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bā. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bā Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bā.

—Atapuwa tyw n'aa ŷ nahapëe bā ta moo hā, moh ŷŷ me ŷ manep'aa bā atapuwa tyw n'aa ta moo hā, ta baa rejooh do tyw n'aa na-āāj hē, dooh ŷ ky dahé bā! —nāng mā Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hā, p'aa hēnh ta ma matëg rakata p'ëe

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

tób gó. Toméh sa sii kā. Noo gatsëë né paawä tób, Jesus kas'ee g'ëed kân sa mahang, ti m' takedëng sa hã:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hã taky hadoo:

—Mamep'aa hahÿÿh —näng mäh. —Mahegãã moh ÿÿ. Magadahëë a mooh, mamep'aa bah ÿÿ bä —näng mäh. —Maky sëew manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hã.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do òm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé ÿ rana-hapëë né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰ Hajõng nä Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bä. Dooch ta ti takerii bä hahÿÿ hã. ³¹ Hahÿÿ hã kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah bë ky daheeh hyb n'aa. Ta hã bë h'yy kae bä, bë d' edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hã Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hënh ta ma matëg sa

hã karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajév häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hë Jesus ma matëg wób, séd hã rababoo däk. ³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hã:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii äã bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kân. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bãp paa Jesus bag'ëed kân karaj'aa takëen hã. Dooch ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë äã mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajõng tah'ÿÿb karahi gó. Dooch rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hã:

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hë ta häd.

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hē tadadäg däk ta hatsē pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wē tabatsóm hōm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'ũm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tēeg sēh hahōng do rahapäh. Tah'ỹyb kejä ta jó. Pawóp na-ääj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mana tah'ỹyb bē mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsäk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kán karahi. Hajōng tah'ỹyb hew'äp do ta gó. 153 tah'ỹyb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ēep bē ana, bē awēeh —näng mäh.

H'yyb e'ỹym “Jaa ōm?” rawén neanh. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hā. ¹³ Ti m' Jesus bado däk pāw, tah'ỹyb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hā. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hā, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁵ Rabahaja däk bä rawēh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ỹ rakamahän do bahänh ỹ makamahän? —näng mäh.

—Ỹỹ —näng mä Peed. — Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ỹ b'éé taah hedo padēek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beanh ta hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né makamahän? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ỹỹ —näng mäh. — Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ỹ b'éé hedo padēek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kä tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né magen'aak? —näng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “Ỹ makamahän?” tahanäng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē ōm ỹ gen'aak doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ỹ b'éé hedo padēek doo —näng mäh.

¹⁸ —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Mapapunh nä bä mabehen'yyh, mabeh-eh'ũm mah'yyb däng doo hēnh. Mawah'ēē däk bä kä, madajoom da a mooh, ōm da ramaw'yyd däk, makanarēn hēnh ōm da ramahũm —näng mä Jesus ta hā.

19 (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hã P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Hamäh, jawén ÿ ahôm — näng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do panyyg n'aa hahÿh

20 Dawë hã Jesus sii Peed bawät bä kä, ta jawén p'aa hënh tabegã wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do sa jawén hana doo. (Ti né hë ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tä n'aa rabawëh noo gó p'eets hë takatahã däk Jesus hã, “Jaa ti òm haëënh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.)

21 Ta ti Peed bahapäh bä, tabeaanh mä Jesus hã:

—H'ëed hado da ër jawén hana do hã? —näng mäh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ karën bä paawä tanadajëb bä, p'aa hënh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã? ÿ karën ti òm hëp ÿ hata had'yyt hë —näng mä Jesus Peed hã.

23 Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, rahe'ood hõm kån Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bä. Dooh tii d' Jesus edo bä. Jããm hë hahÿÿ da Jesus kyyh: “ÿ karën bä paawä tanadajëb bä, p'aa hënh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã”, näng paa m' Jesus ta hã.

24 ÿ né hë ti ta ti ta ma matëg. ÿ né hë ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. ÿ né hë hahÿ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ÿ bahapäh, te hub né hë sahõnh hë ta ky n'aa ÿ erii wät doo.

25 Hajõng Jesus moo wäd wät do ÿ nerii wät doo. Hã ÿÿ, ji erii bä paawä sahõnh hë, dooh paawä badäk hahÿ tahaja wäd bä ta tyw n'aa, ji erii bä sahõnh hë. Jããm hë kä.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ÿ ma erih. Pooj jé ÿ erii wät doo gó, ÿ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ãaj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ÿ erii wät, pooj jé ÿ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. ⁴⁰ m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa.

⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bë ayyw dó. T'ii hënh da bë gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bë hã ÿ her'oot do paah.

⁵ Hahỹ né hẽ ti ÿ her'oot do

paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta äh hajõõ bã, bë hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraëw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajëe suun bã bë h'yyb tym gó, tii bã da bë h'yyb tym hejoonh, kèh ÿ n'aa bë baher'oot hyb n'aa. Kèh ÿ n'aa bë her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah häj n'aa bã, Samarija häj n'aa bã na-ãaj da. Badäk hahỹ haw'ãäts hẽ da bë baher'oot kèh ÿ n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëek. Wë puh ejën wät mã rawén nahapëe wäd kãn. ¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasëek doo, nayyw hẽ m' rakasee pawóp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bë bab'ëeh, wë hã bë bahëg'ããs, Garirej

* **1:1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanäm do tii, pooj jé terii wät doo.

buuj? —näk mäh. —Ti né hě Jesus bē mahang hawät doo, hỹ pong jé hasēek doo, ti né hě da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasēek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —näk mä ääs sa kyyh sa hā.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹyh

¹² Ti m', tii b' naa, waēē joom oriib banäng doo bā naa, rababaaj nā Jerusarēnh panang hēnh. Dawēē nado m' tii. Judah buuj sa hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooh do Saab hā, ti pēnh mä tii. ¹³ Ti m' rakajaa bā m', rabajēē p'ēē mä ta gawakō p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahỹyh d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowāw, Tsijaag, Ān-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahōnh hě ta ti rakahet'aa, Jesus wakāän, Marija (Jesus ýyn), ýyj wób sa sii, séd hā raky n'aa etsēē hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hā h'yy ka'eeh do rakataa séd hā. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ēek doo.) Ti m' Peed bas'ēeg gēēt sa mahang, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē maa newē kēh ýy, wakān haa —näng mäh. —P'ooj ub ēr wahē makū Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta her'oot Judas Ikarijot makū ky n'aa, P'op

Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metēē n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Āā see paa né tii, āā kanatēē paah. ¹⁸ (Jesus maji sa moo gó tan'oo däk do sām n'aa me tamets'ēē hōm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadēē hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahōnh mä taganabäh hōm. Ta j'aa tyd mä gatsēk. ¹⁹ Ti m' sahōnh hě Jerusarēnh buuj raky n'aa napäh bā m', ta häd ramaneēēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneēēnh Akaredām) —näng mä Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hā, Saaw-Mo hā, tak-erii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹyh da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagēē wät pé.”†

Saaw-Mo see hā takerii däk hahỹyh da:

“Taw'āäts hě ta see ta jawén buuj”,‡ näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh ta her'oot do Saaw-Mo hā.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'āäts hě ēr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó āā mahang, tabasēek

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da ãã ky hata. ãã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajep jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hä.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneënh doo (ta häd see ramaneënh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēē:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh ãã sahõnh hē —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masēew däk do Judas jawén buuj, mamejũũ do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooch Judas makũũ mamejũũ do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hēnh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²⁶ Ti m' pä taah hä raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëe hyng tũũ. Ti m' rabaheg'ããs. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kãn p'aa hēnh Jesus mejũũ doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hä m' sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hä. ² Ti m' nayyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ep hana do ky

hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ãäts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tēeg hõõ hadoo mä tabehũũm sa hä. ⁴ Ti m' sahõnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajeng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahũũm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ãäts hē häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padëek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ep rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahõnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hē er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa,

Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. — Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Ēr mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsytt dēeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Ēr sahōnh hē ěr maa napäh ěr kyy me P'op Hagä Do tak'öp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēē bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ēēd hado hahỹỹ ěh? — näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejũũ do wób, sa sii tabas'ēēg gēēt. Ti m' kata pad'ēēk do sa hä tabaher'oot. Tak'öp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakān haa, Jerusarēnh buuj na-ääj hē, baad bē maa newē bē ỹ maher'oot doo —näng mäh. —Ỹ her'oot bē hä hahỹ bē hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ — Ha'oom doo, bē ed'oo hahỹ ajyy. Dooh raoom bä. Böp paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hē böp paah. ¹⁶ Hahỹ bē hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng

do her'oot do paah. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahōnh hē tagawatsig pooj jé,

näng mä P'op Hagä Doo, ỹ anoo da Sahé ỹỹ sahōnh hē badäk hahỹ haw'aäts hē habong do sa hä.

Bē taah, bē toog na-ääj hē raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ēēh hadoo da pahēew sa hä. Wahēh s'ēēh enäh da.

¹⁸ Wē ỹ moo bok do sa hä né da ỹ banoo da ti noo gó Sahé ỹỹ.

Ỹ anoo ajyy sa hä, ỹỹj sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wē hä ỹ pehuunh da tak'öp had'op doo.

Tũũ ta heen n'aa ỹ metēēh da. Majyyw, tēeg hōōh, atsyg na-ääj hē ỹ metēēh da.

²⁰ Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé, ti noo gó né hē, papỹỹj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'öp da tabanäm, hetsooh né hē da,

gabarēēh do bag hadoo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

²¹ Sahōnh hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa et-sēē doo,

wē ỹỹ da sa h'yyb tym edöp ỹ an'oo bä.”*

²² Ti m' Peed ky hadoo ěnh:

* 2:21 Jowéw 2.28-32

—Isaraéw buuj, bë maa newë hahỹh —näng mäh. — Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hë tii. ²³ Ti né hë Jesus ran'oo däk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hë. Ti né hë Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejüü repëem däk. ²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa ketsëe bä Jesus hä. ²⁵ Hahỹh da ër wahë makü Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym yỹ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do y hapäh had'yyt hë,

pój yỹ jé tabahöm. Hup yỹ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh y h'yyb eỹm bä.

²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa y h'yy gada-jang,

ti hyb n'aa y ma ejäm y tsebé do hyb n'aa.

Dooh kamak y n'aa meréd bä y radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.

Ti hyb n'aa, dooh y eỹm bä y dajëb né paawä.

²⁸ Hã y mametëeh ta tyw n'aa hỹ pong jé hahöm doo, ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp y tsebé a matym gó man'oo bä”,† näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. — Wyt ta maab hë ti y her'oot do bë hä. Ër wahë makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hë ti anäng nä ër panang bä ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi maküüh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hë ta ky n'aa ta her'ood bä. Tahapäh né hë ky kaneh'yýt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hä. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hä, Dawi panaa see ër wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood däk,

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bä ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejã bä, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bë hä y her'oot doo, ti né hë P'op Hagä Do an'oo bä edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa bä, ãã sahõnh hë ãã bahapäh, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ³³ Hỹ

† 2:28 Saaw-Mo 16.8-11

pong jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasooH P'op Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hã, ër hã taky n'aa enooh do paah. Ti né hë hÿÿ kä tanoo do äã hã kä. Ti né hë ti bë maa newëë doo, babä bë hapäh doo. ³⁴ DooH Dawi makü hÿ pong jé hasëek do tado bä. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahëh ÿÿ hã P'op Hagä Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa.

³⁵ Tii bä kä da a majïï da ÿ nes'ëem,

öm da raky daheeh ÿ an'oo bä.’”[‡]

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hë baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mä Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —näk mäh —nyy da ër bad'oo hÿÿ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo da ta Sahee bë hã —näng mäh. ³⁹ —Bë hã, bë panaa hã, ta wób hã na-ääj hë dawëë habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hë tanaëënh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëek do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hã. Tak'ëp tabetsëë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëeb, ky nes'aa do sa nemuun bë P'op Hagä Do narejää hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mä Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kãn mä P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata däk doo kä ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mä rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëek do hã. Séd hã had'yyt hë rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsëë. Raganebäh hõm päw, sahõnh hë rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mä Jesus mejüü do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hë rapehuunh mäh.

⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã

h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ sa ma sa hã né hẽ rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëem sa ma sa wë hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mã sahõnh hã, wë bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hẽ. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa rarer'oot. Sahõnh hẽ ta wób ragen'aak Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bã ta hã h'yy ka'eeh do kahũum magyys hẽ.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bã, Peed Jowāw daheeh rabah'ũum P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh, P'op Hagä Do hã Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bã aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hẽ takenäng noo gó. Ta noo "Hanäm Doo" ramaneëenh doo bã tabahäng. T'ĩ hẽnh ramana had'yyt hẽ, dajëer tabetsëe hyb n'aa hejeng do sa hã. ³ Ti m' tabahapäh bã Peed Jowāw daheeh hajëe p'ëe doo, tetsëe mã sa hã. ⁴ Ti m' rabaheg'ãas ta hã, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegãã ãã wë —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo

ted'oo dajëer ta hã. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Dooch wë y hanäng pé k'ãats tęg gabarëeh doo, hewak do na-ãaj hẽ. Wë y hanäng do y anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷ Tii bã m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hẽ ta tsyym bahub däk. ⁸ Tabas'ëeg gëet bã getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëe suun kãn mã sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mã tawäd bã. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëe wät. ⁹ Ti m' sahõnh hẽ rabahapäh bã hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëe däk bã, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa er hep'ëeh doo, tób noo bã "Hanäm Do" häd näng doo bã hahäng doo, dajëer hetsë doo —näk mã sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mã hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kã aj'yy hawäd däk doo, dooh m' teréd bã Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahõnh hẽ t'ĩ hẽnh rawaj'aa padëek, raheg'ãas hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bã rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bã m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hã:

—Isaraéw buuj —näng mäh.
—H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ãã wë bë baheg'ãas? ãã ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hã

ãã h'yy kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk — näng mäh. ¹³—P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, èr wahë makû rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëë däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hõm tabahõm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karën doo da hawät do wë. Bë mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëëp doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëëp paa ji hed'ëëp doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hënh. Æã sahõnh hë, baad ub ãã bahapäh ta tii, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahÿ aj'yy bë hep'ëëh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hã.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —
ÿ hapäh, dooh bë h'yy ganyy bä, bë wahë n'aa na-ããj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejãã noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hã. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë t'yyd kame-

hÿn bë bad'oo do hã. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do rahe'oot do hã. ²² Hahÿÿ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hã: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bä bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh tahe'oot doo. ²³ Jé ta hã ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bä ta karapee mahang”,* näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuéw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ããj hë Samuéw jawén her'oot doo, rahe'oot paah, da hë èr mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bë né hë ti gadoo do pan'aa èr wahë makû sii P'op Hagä

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa er wahë makû Abaraâm hã: "Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see[†] hyb n'aa",[‡] näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kãn:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bä, pooj jé tamejüü bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahänh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Saduséw häd enäh do na-ããj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh raba-her'oot bä hajök do mahang.

² Tii kä m', han'aa do tak'ëp mä rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä.*

³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tüüh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'üüp hadoo raba-her'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed ra-her'oot doo. Kahüüm magyys hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa

wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Jerusarënh bä rakata padëek raba-her'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowãw, Aresän, ajyy wób na-ããj hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëeh Peed Jowãw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reaanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso däk? —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mä Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ääs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mäh ⁹ —ãã bë eanh nahëë näng do hã baad äã moo bok do ky n'aa. Bë karën mä bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub bë hã, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hë Isaraéw buuj na-ããj hë: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëem däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bä ganä wät do hejój gó né hë tabahas'oo däk hahÿ aj'yy bë mahang hag'ëed däk doo —näng mäh. ¹¹ —Jesus né hë ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo

[†] 3:25 Jesus né hë ti Abaraâm panaa see, taky däng doo. [‡] 3:25 Genesis 22.18,

26.4 * 4:2 Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bä, dooh ji ganä wäd bä p'aa hënh.

n'aa hado däk doo —näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä.†

12 Ti m' taky hadoo ênh:

—Jääm hē Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wē ji basëek hyb n'aa. Dooch ta see pé badäk hahÿ haw'ääts hē ji h'y'yb tym hed'ëep doo —näng mäh.

13 Ti m' sa wahë n'aa rameuj bong, h'y'yb neÿÿm doo me Peed Jowāw daheeh raheer'oot rabahapäh bā, dooh né paawā tak'ëp rama kamet'ëeg bā, ky n'aa netsä né paawā. Peed raheer'oot do hä, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh.

14 Sa mahang né hē aj'y'y has'oo däk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hē, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. 15 Ti m' ramejüü Peed Jowāw daheeh raban'y'yh dó. Ti m' sa wahë n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. 16 Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ër bad'oo sa hä? Sahõnh hē Jerusarënh buuj raheen n'aa enä hahÿ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bā ër ky n'aa jejën bā —näk mäh. 17 —Taw'ääts hē ër meduuk sa hä, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hä Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb n'aa —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hē rakaner'ood bā.

18 Ti m' ramejüü Peed Jowāw daheeh rabajëë p'ëë p'aa hënh. Ti m', tak'ëp

ramejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

19 Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hē bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejüü do hä ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hä ää ky daheeh? 20 Dooch ää haja bā ää ky n'aa eréd bā ää her'oot do ää maa napäh do hä, ää hapäh do hä —näk mä Peed sa kyyh.

21 Ti m' p'aa hënh rage'yÿm sa hä. Rage'yÿm jawén paa bā m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Dooch rahapëë bā nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejää hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'y'y has'oo däk do hyb n'aa. 22 Aj'y'y has'oo däk doo, 40 bahãnh däg ta baab n'aa.

Jesus hä h'y'y ka'eeh do raky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bā kã m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hä h'y'y ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hä sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. 24 Ti m' raky n'aa napäh bā m', séd hä m' raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hē mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hä takerii däk tii, Peed ky däng doo.

sahõnh hẽ badäk hahỹyh, wẽ,
akajar na-ãäj hẽ, sahõnh hẽ
ta hã habong do na-ãäj hẽ.
25 Hahỹyh da maher'ood wät
paa a Sahee kyy gó, a karom
kyy hã, Dawi, ãã wahẽ makũ
kyy hã, a wẽ rah'yy kawapëen
do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahỹ
haw'ãäts hẽ habong
doo,
Judah buuj nadoo doo,
rakawajãän?

H'ëed hyb n'aa daap hẽ rahyb
n'aa newëe
nyy d' rah'yy kawereem P'op
Hagã Do wẽ,
ta hã raky nadaheeh hyb
n'aa.

26 Badäk hahỹ haw'ãäts hẽ
häj n'aa sa wahẽ n'aa
rakataa séd hã,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ,
Kristo, Tah'yyb Däng Do wẽ
na-ãäj hẽ,
rakamaj'ii hyb n'aa.”‡

27 —Te hub né hẽ —näk mäh.
—Babã panang bã, ãã wahẽ
n'aa Eróts häd näng do kataa
Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo
do sii, Isaraéw buuj sii na-ãäj
hẽ rah'yy kawapëen hyb n'aa
a karom tsyt hẽ a wẽ kasëew
däk do wẽ, Jesus wẽ, mah'yyb
däng do wẽ. 28 P'ooj ub maky
däng do paa hadoo doo da né
hẽ rabad'oo. 29 Mahapäh né
hẽ ãã rage'yỹm doo. A karom
né hẽ ãäh. Man'oo baad ub,
h'yyb neỹỹm doo me, a ky
n'aa ãã baher'oot hyb n'aa.
30 Man'oo ãã hã a hejój, nahëe
enäh do ãã baheso hyb n'aa,

ãã pehuunh hyb n'aa, ãã moo
bok hyb n'aa ji hyb n'aa meu-
unh doo, Jesus a karom tsyt
hẽ a wẽ kasëew däk do häd
gó —näk mä sa kyyh raky n'aa
etsëe bã.

31 Rabahajaa bã raky n'aa
etsëe doo, rabab'ëeh bã kata-
jus wät mä k'ãäts. Tii bã
kä m', P'op Hagã Do Sahee
sahõnh hẽ sa hã tak'ëp mä sa
h'yyb tamahũm. Ti m' h'yyb
neỹỹm doo me rabaher'ood
kän P'op Hagã Do ky n'aa.

*Séd rah'yyb hedo padëek do
panyyg n'aa hahỹyh*

32 Ti m', séd rah'yyb he-
doo sahõnh hẽ Jesus hã h'yy
ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky
en'yym ta wób sa hã. Doooh sa
mab hẽ sa ma tado bã, sahõnh
hẽ sa ma hadoo. 33 Tii kä
m' 12 hedoo do Jesus mejũũ
doo, P'op Hagã Do hejój me
raher'oot mä Jesus, Hyb N'aa
Jawyk Do ganã wät do ky
n'aa. Baad P'op Hagã Do moo
wät sa hã, baad tabahag'ãäs
sa hã. 34 Doooh kas'uut pé
sa mahang. Ta see pé noo
gó ken'yyh, jé tób see enäh
doo, tób hood pan'aa enäh
do na-ãäj hẽ, resëem hõm mä
tii. 35 Ta sãm ramanaa Je-
sus mejũũ do sa wẽ, rabets'ëe
hõm hyb n'aa wẽ bedoh do sa
hã.

36 Sa mahang ti awät Rewi
panaa, tsyt dëeg hã Tsi-Peré
häd näng doo bã henäng
doo. Joséh mä ta häd. Jesus
mejũũ do rahäd n'oo däk Béh-
Nabéh. (“Ji h'yyb en'yym doo”,
tahanäng pé ti Béh-Nabéh.)
37 Béh-Nabéh besëem hõm tób

hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sām tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yib däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hōm mä na-ääj hē tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sām uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh — ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, òm tah'yib mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sām, a hä rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hē paa ti tób hood pan'aa. Ta sām, mesëem hōm do jawén paa bä, a ma né hē paawä. H'ëed hyb n'aa, sahōnh hē a hä rep'aak do mets'ëe däk maken'ooh? Dooch ää tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hä.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tūü, dajëp mäh. Ti m' sahōnh hē raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hē denaa hē Ananijas makü ÿÿm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooch m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hä:

—Baad maher'ood hä ÿÿ —näng mäh. —Jääm né hē hahÿ tób sām, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hē ta sām —näng mä ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegää, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Òm da ramahüüm hÿÿ kä —näng mä Peed Sapira hä.

¹⁰ Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew hedoo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makü pa. ¹¹ Ti m' sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ääj hē rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejüü do hajōng ranahëe esog hōm do panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' Jesus mejüü doo, 12 hedoo doo, hajōng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajök do sa mahang. Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hä, Saromāw häd näng doo bä. ¹³ Ta wób, ragenaa né paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata

bä, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa.
 14 Ti hadoo né hē m' ajyy, ÿÿj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot. 15 Ti m' nahēē enāh do ramenaa tyw n'aa hahād hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabēs bä, ta wób sa hā ta maēts badäng hyb n'aa. 16 Hajök panang Jerusarēnh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramenaa nahēē enāh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ēek do na-āāj hē. Ti m' sahōnh hē rabahešo hōm.

Jesus mejūū do Judah buuj wahē n'aa rarejāā do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Sadusēw hād enāh do ta sii habong do na-āāj hē rah'yy kajewēēts kån Jesus mejūū do sa wē. 18 Ti m' rameso padēek, ti m' ragadahew'ēēs doo gó m' radewäts b'ēeh. 19 Ti m' atsēm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do āās tanoo gasēēts nyh mā Jesus mejūū doo. 20 Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā. T'ÿÿ hēnh bē her'ood hajök do sa hā hahÿ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb näm do Jesus an'oo dāk do ky n'aa. Sahōnh hē bē her'ood sa hā —näng mā āās kyyh.

21 Ti m' tabawag hōm bä kä rabahōm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, āās mejūū doo da sa hā. Ti m' radu doo rama metēek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, ta sii habong doo, ranaēēnh

sahōnh hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa, séd hā rakata padēek hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahē n'aa ramaneēēnh Sinedirijo. Tii bä m' ramejūū rahahēēn Jesus mejūū do radewäts b'ēeh do paa bä. 22 Ti m' warahén rakaja hōm bä t'ÿÿ hēnh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. 23 Ti m' raky hadoo:

—Āā kaja hōm bä, baad tanoo katsē. Ta noo bä warahén rabab'ēeh. Āā noo gasēēts hōm bä, dooh ta gó hab'ēeh péh! —näk mä sa kyyh.

24 P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa wób raky n'aa napāh bä m' tii, h'yyb manepēē boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

25 Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bē dewäts b'ēeh do paa ti ab'ēeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā. Hajök do hā rama metēek —näng mäh.

26 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahēēn mā 12 hedoo do Jesus mejūū doo. Rakaja hōm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejā bä. Rajeÿÿm hajök doo, Jesus mejūū do sa kyyh maa new'ēē doo. Pā me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejā bä paawä.

27 Ti m' rakaja hōm bä, ramenaa Sinedirijo ajyy n'aa rabat'ooh bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa

wahë n'aa heh'äät do beaanh hyb n'aa sa hä. Ti m' ta ti ky hadoo sa hä:

²⁸ —Tak'ëp bë äã mejüü paa äã ky n'aa jaw'yyk doo me, bë ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hë da bë her'ood”, näk paa äã kyyh bë hä. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hä bë met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Äã hä bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti äã ky daheeh. Dooh tahaja bä ajyy sa kyyh äã ky dahé bä, äã hä ramejüü do baad tanu nadëe bä P'op Hagä Do mejüü do hä —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hä. ³¹ P'op Hagä Do wehëe däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh ta sii sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hä Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² Äã sahõnh hë äã bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hä ky dah'eeh do sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hë tahapäh

sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajään. Rakarën mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëeg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hä. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hä:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hä —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kän. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajëp bä, ahëej jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë rada-jëeb kän. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bë hä: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hä —näng mäh. —Baad

bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bë kamaj'ĩĩ —näng mä Gamarijéw kyyh sa hä.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hē, 12 hedoo do ramenaa, ti m' ramejũũ rabahewyyh. Ti m' ramejũũ mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejũũ do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabahewyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sa tób hēnh na-ããj hē raher'oot ta äh hä had'yyt hē, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejũũ do sa hä ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsëh doo bä, dooh ran'oo bä äã sii habok do sa hä —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hä, sa hä rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bä äã eréd bä P'op Hagä Do kyyh äã metëek doo, sa waa äã bet-sëeh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakän haa, äã karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti äã mejũũ sa hä rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴ Äã né hē, äã ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii äã ber'oot. Äã né hē äã ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hä raher'oot doo. Tii bä m' rasëm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mä tii. Hahÿÿ d' mä rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Än-Tijoka panang häd näng doo hēnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hä tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bä, ramehũũm kån mä Jesus mejũũ do sa wë. Tii bä kä m', Jesus mejũũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hē Jerusarënh bä takah'ũũm Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób rah'yy kae kån Jesus hä.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hë sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresän-Dirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hüüm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿÿ da bë her'ood — näk mäh. —“Äã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ãäj hë Es-Tew ky n'aa rejää doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë rakawajää Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahüüm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë. ¹³ Ti m' ramejüü ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooh hahÿÿ aj'yy eréd bä taky n'aa rejää do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ãäj hë —näk mäh. ¹⁴ —Äã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëek do Jesus ahÿÿd hõm da, tanooh —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa, t'ii hënh hat'oonh doo, baad mä raty padëek Es-Tew wë. Ta mamets, äãs mamets hado däk mä sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hë ta ti raher'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makü Abaraãm hã, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hënh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakään, a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hënh, õm ÿ metëeh

hēnh”,* nāng mā P'op Hagä Do ta hã. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa hãj n'aa, Mesopotām häd nāng doo, ti m' tabahōm Arān panang häd nāng doo hēnh. Ta yb dajēp do jawén paa bā, P'op Hagä Do manaa wawēē hē ēr babong do hãj n'aa bā. ⁵ Dooh P'op Hagä Do an'oos pé ta hã, hēēj uuh hadoo pé paawā, taky n'aa enooh né hē paawā hahỹ hēēj ta panaa pan'aa sa hãj n'aa pan'aa, Abaraām dajēp jawén paa bā. Tii d' taky n'aa enooh ta hã, dooh nä né paawā Abaraām t'aah nyy nä bā ti noo gó. ⁶ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Sa hãj n'aa nadoo hēnh da a panaa rababok da. Tak'ēp da ramejũũ sa hã 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hē da ramoo bok da t'ĩ hēnh. Rarahejãã da t'ĩ hēnh a panaa. ⁷ Ÿ abaanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hã. Ÿ rahejãã da. Ti jawén paa bā, tii b' naa a panaa rababaa j nã bā wawēē hē. Babã Ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† nāng mā P'op Hagä Do kyyh Abaraām hã —nāng mā Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti m' Abaraām P'op Hagä Do mejũũ sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraām t'aah, Isak häd nāng doo, 8 tabado däk bā ta äh, Abaraām masuuj noo byyh hōg hōm. Tii d' né hē kã Isak Jakóh yb. Jakóh kã, ta häd see Isaraéw,

12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hē Jakóh taah, ēr wahē makũũh, rahyb n'aa jewēs do sa hỹỹj Joséh. Ti hyb n'aa rabesēem hōm Esit hãj n'aa hēnh, ta si n'aa hē tamoo wät hyb n'aa t'ĩ hēnh. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do hagãã had'yyt hē Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ēep sahōnh hē nesaa do mahānh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit hãj n'aa wahē n'aa, Paraóh ramaneēnh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bā kã sahōnh hē Esit hãj n'aa hagã n'aa, ta tób hagã n'aa na-ããj hē tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit hãj n'aa bā, Kanaāh hãj n'aa bā na-ããj hē. Sahōnh hē m' rabahoop sah. Dooh m' ēr wahē makũ sa waa rawyyd bā. ¹² Tii bā kã, Jakóh ky n'aa napäh bā joom s'ēeb Esit bā hanāng doo, tamejũũ ēr wahē makũ t'ĩ hēnh sa waa rabetsēē hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hēnh t'ĩ hēnh rabahōm bā kã sa waa hets'ēē doo, Joséh baher'ood kãn sa hã sa hỹỹj né hē. Tii bā Paraóh na-ããj hē heen n'aa nyy däk Joséh wakãän hã, Joséh yb hã. ¹⁴ Tii bā kã m', Joséh mejũũ ramanaa ta yb, ta wakãän had'yyt hē Esit hēnh. ¹⁵ Sahōnh hē han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahỹỹd j'eenh Esit bā. T'ĩ hēnh tadajēb kãn. Tii b' né paa m' ēr wahē makũ radejēb kãn. ¹⁶ Sa kamag paa ramahũũm p'aa hēnh Sikēm

† 7:7 Genesis 15.13-14

panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bā Amoor taah sa hā Abaraām ets'ēē hōm do paa radaboo jēng sa kamag n'aa — nāng mā Es-Tew kyyh.

17 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tabedaa dāk bā kā Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ēp ēr wahē makū panaa rakaood bong Esit hāj n'aa bā. 18 Ti m' ta see pé noo gó Esit hāj n'aa wahē n'aa see tadu doo tabag'āās doo. Dooh m' ta ti ky n'aa napēē bā Joséh makūūh. 19 Ta ti sa wahē n'aa tawedii ēr wahēh makūūh, tarejāā na-āāj hē. Tamejūū sa taah papuu j henyys do raberéd is, radejēp hyb n'aa. 20 Ti noo gó m' tabenāng Mosees hād nāng doo. Anām ti karapee. Ta yb, ta ŷŷn rawā wāt, rejēn sa tób bā tamawoob hē kamarab. 21 Ranahaja wād bā rejēn doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bā kā, Paraóh toog rabawyyd kán, taw'ēēh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bā. 22 Sahōnh hē Esit buuj rahajaa do rama metēēk ta hā. Tak'ēp tii bā kā tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hā, tamoo wāt do hā. 23 40 ta baab Mosees bahado dāk bā, takarēn tabaheg'āās ta wakāān, Isaraéw buuj. 24 Takajaa bā, tahapäh ta wakāān see Esit buuj see rejāā. Ti hyb n'aa ta sām baanh. Tanaboh jat Esit buuj. 25 Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakāān raheen n'aa enäh P'op Hagā Do ti

mejūū tabed'ēēp sa hā Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genā bā. 26 Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karēn paawā dooh ti d' radoo bā. “Wakāān haa”, nāng, “bē wakāān had'yyt hē. H'ēēd hyb n'aa bē kamaj'īī?”, nāng. 27 Ta see rejāā do aūū j hōm mā Mosees, ti m' taky hadoo ta hā: “Jaa g'eeh hanoo āā wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? 28 ŷ makarēn manaboh jat Esit buuj tsém hē manaboh jat doo da?”, ‡ nāng mäh. 29 Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bā, kejēn hōm Midijān hāj n'aa hēnh. T'īī hēnh tabag'ēēd däg kán ta wakāān nadoo do sa mahang. T'īī hēnh takat'ēē dāk. Pawóp hē ta taah.

30 Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—40 ta baab jawén paa bā P'op Hagā Do āās kasee Mosees hā tēēg hōō gó, b'aa tūū nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawāng bā, waēē Sinaih hād nāng do nedaa bā tii. 31 B'aa kado né paawā, dooh m' taooj jēē bā Mosees bahapäh bā, tahyb n'aa meuunh mäh. T'īī hēnh tabahōm bā, p'eets hē tabaheg'āās hyb n'aa, tamaa napäh mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hā: 32 “ŷ né hē P'op Hagā Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. ŷ né hē P'op Hagā Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy

kaha'eeh doo",[§] näng mäh. Mosees kajajän wät mä tak'ëp tabeÿÿm wät do hyb n'aa. Dooh tahegãã bã t'ïï hënh, eÿÿm wät do hyb n'aa m'.³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hä: "Makabo nä a tsyym suun, majó geët do k'ãäts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hë takasëew däk ti wë ÿÿ. ³⁴ ÿ hapäh né hë ny hadoo karapé haa rarejäã do Esit häj n'aa bã. ÿ maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ëëp hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hënh òm ÿ mejüü, karapé haa t'ïï hënh naa mabasog nyh hyb n'aa",** näng mä P'op Hagä Do kyyh Mosees hä, näng mä Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Ti né hë ti Mosees ta wakãän raty n'aa ges'yyk do paah. "Jaa hanoo äã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?", näk paa sa kyyh ta hä. Äãs b'aa kadoo doo gó Mosees hä kasee do kyyh hä P'op Hagä Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakãän tabed'ëëp hyb n'aa. ³⁶ Ti né hë Mosees ër wahë makü manyyh do Esit häj n'aa bã naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametëeh Esit bã, akajar Hahiin Do häd näng doo bã, tabanawäng bã na-

ããj hë 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hë ti Mosees hahÿÿ da Isaraéw buuj hä ky hadoo doo: "P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bã bë mahang ganyyh da."†† ³⁸ Ti né hë ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bã rakata padëëk noo gó, waëë Sinaih häd näng doo bã äãs her'oot do gadoo doo. Ti né hë ti ër wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hë gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'yyt hë hanoo doo, ër wahë makü sa hä tama metëëk hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ër wahë makü raky dahé bã Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mä Mosees. Rakarën mä rababaaj hóm p'aa hënh Esit hënh. ⁴⁰ Ti m' ta hÿÿj hä, Arãw häd näng do hä ramejüü: "Mamoo wäd ër h'yy kaha'eeh do pan'aa, ër pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bã h'ëëd hado ta ti aj'yy Mosees hä, Esit häj n'aa bã naa ër manyyh doo",‡‡ näk mä sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booyb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masãäh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hä P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahãnh. Tanoo mä wë hä habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä:

** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15 ‡‡ 7:40 Esodo 32.1

“Isaraéw buuj,
hã ÿ g'eeh ti bē banoo ta ti bē
ejuu doo

40 ta baab banawäng hēnh bē
babok noo gó?

43 Hã ÿ nado ti bē banoo.

Bē kabarii Morók häd näng do
tób n'aa its ti bē ma-
hang bē manaa doo.

Kabarii Repã häd näng do
sagõõh n'aa hã bē h'yy
kaha'eeh.

Ta ti né hē kabarii bē mo
haj'aa, sa hã bē h'yy
ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bē ÿ ah'eed n'yyh
da bē häj n'aa bã naa.

Bē ÿ mejũ da Babirõn
panang bahñh.”ŠŠ

Tii da né hē P'op Hagä Do
kyyh ta ky n'aa rod rerih do
hã —näng mä Es-Tew kyyh.

44 Ti m' Es-Tew ky hadoo
ēnh:

—Tabanawäng bã er wahē
makũ rababok noo gó, P'op
Hagä Do sa hã kahesé do
tób n'aa ramahũum mä sa
sii. P'op Hagä Do mejũ
doo da Mosees hã, P'op Hagä
Do metēeh do hadoo ta hã
waēē hã, tii d' né paa ratama.

45 Josuwéh sa wahē n'aa taba-
hadoo noo gó, er wahē makũ
ramanaa sa sii ta ti tób hahỹ
häj n'aa bã. Ti noo gó Jo-
suwéh bado hõm ta wób sa
häj n'aa, P'op Hagä Do habēē
n'yyh do sa häj n'aa. Tii bã
kã, ta ti tób er häj n'aa bã aso
had'yyt hē. Asooh nä paa m'
na-ãñj hē Dawi er wahē makũ
sa wahē n'aa tabahadoo noo
gó. 46 Baad P'op Hagä Do hyb

n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsēē
mä P'op Hagä Do hã, tanoo
hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh
panaa rah'yy kaha'eeh do tób
n'aa pä s'ēēb tatamaa sooh
hyb n'aa. 47 Tii d' Dawi karēn
né paawä, ta t'aah Saromãw
häd näng do tii, P'op Hagä Do
tób n'aa tatamaa sooh doo.
48 Ta tób n'aa tamoo wäd né
paawä, dooh P'op Hagä Do
Sahõnh Hē Sa Bahñh Hadoo
Do agēē bã tób ji tamaa sooh
do yt hã. Tii d' né hē ta ky n'aa
rod see her'oot paa P'op Hagä
Do kyyh:

49 “Wē, ÿ bag'ããs do tyng.

Badäk hahỹ hēej, tsym ÿ tyng
hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
ny hadoo pé tób ÿ pan'aa ti bē
karēn ti bē tamaa sooh
doo?

Ny yt hã bē ed'oo ÿ
kameh'ãäk?

50 ÿ né hē sahõnh hē mo haj'aa
näng doo”, *** näng mä
P'op Hagä Do kyyh,
näng mä Es-Tew.

51 Ti m' Es-Tew ky hado kãn
Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũum bēeh!
Ganah'ood bē hã. P'op Hagä
Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb
hadoo bē h'yyb. P'op Hagä
Do hã h'yy kana'eeh doo, ta
kyyh maa nanapäh do hadoo
bēeh. Bē wahē makũ hadoo
né bēeh. P'op Hagä Do Sahee
hã bē kamaj'ĩ, bē wahē makũ
rabad'oo do paa hadoo né hē.

52 Sahõnh hē P'op Hagä Do
ky n'aa rod p'ooj ub habong
do bē wahē makũ rarejãä.

P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makū radej'ëep paah. Hÿÿ kä, Baad Had'op Do kajaa bä kä, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëeb kän. ⁵³ Ääs an'oo däg né paawä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahé bä —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rah'yy gaëej bong. Kawaj'ään bong mä ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahūüm. Ti m' wë hä tabahég'ääs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegää! —näng mäh. — Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Ajyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ääj hë, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëe padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bä naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Ajyy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm

ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëe mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejäa do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'yyim 12 hedoo do Jesus mejüü doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejäa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabahég'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahöm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahöm kän panang hēnh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ïi hēnh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakēē ta kyyh. ⁷ Pirip hebē karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyh bä sa hä hanäng doo, tak'ēp mä rageēēnh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso höm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ēp panang buuj ratsebē.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehēm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hē, ta hä hē takasab'ee, ta hä hē tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahōnh hē, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ãj hē raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ēp hadoo do kameteēh —sa nooh.

¹¹ Bap peej däg tamehēm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sūüt. ¹² Pirip kajaa bä kä, taher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ãj hē. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu

gemuun hōm ajyy ÿÿj na-ãj hē. ¹³ Mehēm do paa na-ãj hē taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hē ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hē tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ēp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarēnh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'ïi hēnh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hōm bä t'ïi hēnh, raky n'aa etsēē Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooch nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajēē suun kän mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehēm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajēng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarēn paawä m' tanoo sa hä dajēēr, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bē an'oo hä ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajēng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehēm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hē paawä öm a dajēēr daheeh P'op Hagä Do

aw'oong hõm baad tanadoo hēnh, ji matym n'aa ji hã P'op Hagä Do anoo do makarēn metsēē do hyb n'aa dajēēr me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh äã sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hã. Tii bä da apäh õm tat'yyd mehūn, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newēē do tado hõm. ²³ Ý hapäh né hē a h'yyb gó hanäng doo. Õm h'yy gaēēnh mah'yy kajew'ēēs do hyb n'aa. Nesaa do õm tah'yyb mahūūm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Ý karēn paawä bē ky n'aa ets'ēē hēp ý n'aa, bē her'oot do tanadäng hyb n'aa hã ýý —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raher'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametēēk jawén paa bä, Peed Jowāw daheeh rababaaj hõm kån Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hõm me, ranu kejäk doo bä, raher'oot Jesus panyyg hanām doo.

Etsijop hāj n'aa buuj hã Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahýh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do äãs see her'ood kån mä Pirip hã. Ti m' äãs ky hadoo:

—Ahõm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahõm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hã, Etsijop hāj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ýýnh, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajēēr hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahõm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hã, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hã:

—Nyy da ti ý maa napäh? Dooh metēēk pé hã ý ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatsäg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahýh d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ēēp do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejää, rej'ees ta ky n'aa. Sahõnh hē tak'ēp baad nadoo do ramoo bok ta hã.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hã.

Dooh da her'oot pé ta panaa
ky n'aa, radaj'ëëp do
hyb n'aa."*

³⁴ Ti m' aj'yy beanh Pirip
hã:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot?
Ta daaj hẽ ta ky n'aa, ta see ky
n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo
taher'oot do taner'oot do
hã, P'op Hagä Do kyyh see
hã, sahõnh hẽ Jesus panyyg
hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m'
ratabës bä naëng banäng bä
aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —
näng mäh. —Tahajaa ÿ manu
gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä,
tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä
Do t'aah né hẽ Jesus Kristo —
näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii
habok do rabaym hyb n'aa.
Tii bä kä m', rabawëëj bëëj
kän tame. Ti m' Pirip nu
gemuun wäd kän. ³⁹ Ti m'
rabas'oob n'yyh bä tame naa
Pirip P'op Hagä Do Sahee
mahüüm kän. Dooh aj'yy
hapëë wäd bä. Ahöm kän
mä tahahöm hënh. Tsebé
mä tahöm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip
ganä wät panang Asot häd
näng doo bä. Ti m' tabahöm
kän Sesareja hënh. Tamahöm
me m' taheer'oot Jesus panyyg
hanäm do sahõnh hẽ panang
bä.

* **8:33** Isajas 53.7-8 * **9:8** Tawén nahapëë wät, Jesus bag gabarëëh do tahapäh do hyb n'aa.

9

*Saw-Ru hã Jesus kasee do
panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti noo gó né hẽ Saw-Ru
h'yy kaneréd tahehõ Jesus hã
h'yy ka'eeh doo, tadej'ëëp hyb
n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä
Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch
do sa wahë n'aa heh'äät do
hã ² tetsëë rerih do raky n'aa
jaw'yyk doo, tabahöm hyb
n'aa panang Damas-Ko häd
näng doo hënh. Tÿi hënh
takarën paawä tametëeh
kerih doo, tób P'op Hagä Do
panyyg rayd naherot do yt
hã, tamoo mesoo hyb n'aa
paawä, tamanaa hyb n'aa
paawä Jesus hã h'yy ka'eeh
do Jerusarënh hënh. Takarën
paawä tamanaa ajyy ÿÿj sii
hẽ. ³ Ti m' tabedaa däk bä
Damas-Ko, tii bä gabarëëh do
ta bag p'op naa gabar'ëëng
wät ta hahäd hã. ⁴ Tüü m'
tabadëë jat tii bä. Ti m' tamaa
napäh kyyh ta hã her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed
hyb n'aa ÿ marejää?

⁵ —Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo? —näng mä Saw-
Ru.

—ÿ né hẽ, Jesus marejää
doo —näng mäh. ⁶ —As'ëëg
g'ëed! Ahöm nä panang hënh.
Tÿi hënh rabaher'oot a hã
nyy da mabad'oo do pan'aa —
näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa
napëë né paawä ta ti kyyh,
dooch m' rahapäh péh. Ti
hyb n'aa rah'yyb panado
bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru
as'ëëg gëët. Tahegää paawä,

dooh tahapëe wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hõm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahũũm kãn Damas-Ko panang hënh. ⁹ T'ĩ hënh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hë m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëet yÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm aj'yy Judas häd näng do tób hënh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëenh do hahäd hä ta tób basooh. T'ĩ hënh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hënh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëe suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hënh tabahapëe däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh y n'aa, hajõng ta ky n'aa raher'oot hä yÿ. Sahõnh hë y ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh. ¹⁴ —Wawëe hë tabana hÿy kã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me

tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä. Ahõm né hë t'ĩ hënh. Y asëew däk panäk y n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh y n'aa tabaheer'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahë n'aa sa hä, Isaraéw buuj sa hä na-ääj hë —näng mäh. ¹⁶ —Y metëeh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp y n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kãn Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëe suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakãn y hado däk õm hÿy kã —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hë y tamejũũ a wë y bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëe däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nyyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'yÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëe däg kãn. Ti m' tabas'ëeg geët, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kãn p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nyyw hë Saw-Ru du doo taheer'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. P'op

Hagä Do T'aah né hē Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä. ²¹ Sahõnh hē maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejãã do Jerusarēnh bä. Ti né paa wawëë hē hana doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hē tii bä sa hä. Jesus né hē ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hē, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ãäj hē ta majï ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kån.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarēnh hēnh, takarēn paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hä. Dooch raky dahë bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus

hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hēnh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ãäj hē. Béh-Nabéh her'oot na-ãäj hē sa hä, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kån Jerusarēnh hēnh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kån. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarēn paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarēn doo, ramahüüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hēnh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hēnh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejã bä. Ti m' baad rah'yy kae kån, dooh rah'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hẽ panang Peed beg'ããs, Jesus hã h'yy ka'eeh do tabahehëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ããs Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bä habong doo. ³³ T'ĩ hẽnh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hẽ Enejas bas'ëeg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hẽ, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hã.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ÿÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hẽ kas' uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëe näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kån ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejüü pawóp hẽ ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hã:

—Nyyw hẽ ãã karën mabahõm Jopéh hẽnh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kån sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kån kamag hasooch hẽnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hã ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hã tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëe mäh. Taheg'ããs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begãã däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kån mä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hã tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hẽ Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajõk rah'yy kae kån mä Jesus hã. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kån hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masãah byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Panang Sesereja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Is-araéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ĩ hẽnh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hã Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah

buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hẽ P'op Hagã Do hã. Kóh-Nerijo heno mã dajẽer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hã. P'op Hagã Do hã m' taky n'aa hetsẽ. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bã m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mã tabahapäh P'op Hagã Do ããs ta wẽ hana doo. Hahỹỹ d' ããs kyyh ta hã:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eỹm doo me Kóh-Nerijo heg'ããs ããs wẽ, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ããs ky hadoo:

—P'op Hagã Do gadoo a kyyh ta hã maky n'aa hetsẽ doo. Tahapäh na-ããj hẽ kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo —näng mäh.

⁵ —Mamejõ a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hẽnh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masãäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bã tabagã. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mã ããs kyyh ta hã.

⁷ Ti m' ããs dawuh jawén paa bã kã m', Kóh-Nerijo naëenh pawóp hẽ ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hẽ P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hẽ m' ti warahén. ⁸ Ti m' taher'oot sa hã sahõnh hẽ tahapäh doo. Ti m' tamejũũ Jopéh panang hẽnh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũũ do rabedaa däk bã Jopéh hẽnh, Peed basëek tób jó, basatẽ doo bã, taky n'aa etsëe hyb n'aa. Wasyk mäh.

¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawã m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapäh wẽ noo kas'ëes doo. Ti m' hỹ pong jé naa ta hood pãän hadoo do bahyng tabagëet bã. Ta sasu hã ta hood pãän kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mã har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hẽ. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh y hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hẽnh:

—Mamaneëej manã nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagã Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nayyw hẽ hỹ pong jé pãän hadoo do basëek p'aa hẽnh.

¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hẽ m' Kóh-Nerijo mejũũ do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bã. Ramana me m' rabeanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kãn Peed tagëe bã.

19 Ti m' Peed hyb n'aa newëë nä bä ta s'ëëh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm re-soos —näng mäh. ²⁰ —As'ëëg g'ëëd, ahyy sa wë. Ahôm né hë sa sii, ý né hë mejũũ a wë rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Ý né hë bë eanh doo —näng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, äã tamejũũ —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do äãs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejũũ mä òm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hä mabaheer'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ýh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bä habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo raka-jaa Sesareja panang bä. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakããn, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bä Kóh-Nerijo tób bä, Kóh-Nerijo ahyy häng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëëh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejũũ

tabas'ëëg gëët hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh. —Aj'yy ýh. A da hadoo do né hë ýh. P'op Hagä Do nado ý hýh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bä m' ta sii, ajëë suun mä tób gó. Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bä. Dooh tan'oo bä sa tób yt hä Judah buuj ajëë suun bä. Ti hadoo né hë, s'ëëh hadoo doo gó ý P'op Hagä Do metëëk ý mananeëënh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ý ranaëëj bá, ý gadoo ý rats'yyt doo. Nayyw hë ý bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëëd hyb n'aa ý maneëënh —näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hë, tug bä ý ky n'aa etsëë bä, tii bä pój ýh jé takasee aj'yy. Gabarëëh ta saroor.

³¹ Ti taky hadoo hä ýh: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ääj hë kas'uut do sa matym n'aa sa hä maheno doo”, näng. ³² “Mamejõ a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masãäh byy s'ëëb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar

nabyy me ta tób basooh”, näng ääs kyyh hã yÿ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hẽ y mejũũ òm ranaëenh hyb n'aa. Baad tanyy né hẽ ti mabana —näng mäh. —Sahõnh hẽ äã kata däk P'op Hagä Do matym gó, äã matakëë hyb n'aa P'op Hagä Do mejũũ do maher'oot do äã hã —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kãn taher'oot do sa hã:

—Baad y bahapäh hÿÿ kã, sahõnh hẽ badäk hahÿ haw'ääts hẽ häj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bẽ ky n'aa napäh P'op Hagä Do taher'oot do äã hã, Isaraew buuj sa hã: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majiũ ji do boo bã. Tahajaa ta najiis ji hado dæg bã hÿÿ kã. Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do sa wahëh ti Jesus. ³⁷ Bẽ ky n'aa napäh né hẽ Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bã, Jowaw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bã Garirej häj n'aa bã ji nu gemuun hõm do ky n'aa.

³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ääj hẽ Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahũũm, P'op Hagä Do an'oo bã. Jé pad'yyt hẽ baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hẽ Dijab* rejää doo. Sahõnh hẽ ta ti Jesus bahajaa, ta sii

P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bẽ ky n'aa napäh né hẽ ta tii. ³⁹ Baad äã bahapäh sahõnh hẽ Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bã, Jerusarënh panang bã na-ääj hẽ. Ti hyb n'aa äã wén her'oot äã hapäh doo. Ta jawén kã rabepëëm däk b'aa hã kajatsëk do hã, tadajëp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajëp jawén paa bã, tamawoob dæg ta äh, taganá wät P'op Hagä Do an'oo bã. Ta jawén takas'ee kãn äã hã P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴¹ Dooh sahõnh hẽ Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jääm hẽ äã hã takasee, ääh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. Äã awëë bong, äã eëg bong Jesus sii taganá wät do jawén paa bã —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ênh:

—Äã tamejũũ ta ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Äã tamejũũ äã maher'oot hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ hedëp doo, dejëp do paa na-ääj hẽ sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿÿ da rahe'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hẽ ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng.

* **10:38** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

45 Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. 46 Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. 47 Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh hewaat pé ranu ke-muun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ër hã tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

48 Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã ky n'aa hahÿÿh

1 Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bä habok do na-ãäj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ãäj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. 2 Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mä Peed. 3 Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hã:

—Hëd n'aa mabajëë suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

4 Ti m' baad Peed baher'oot sa hã sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

5 —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëë wät bä, ÿ ky n'aa etsëë bä, s'ëeh hadoo hã ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëët bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hã pään kamewyyt. 6 Baad ÿ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng ër ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ër nawëh doo. 7 Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hã ÿÿ: “As'ëëg g'ëed. Man-aboh a tä”, näng mä hã ÿÿ. 8 Ti ÿ ky hadoo: “Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ. 9 Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hã ÿÿ: “Mamaneëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. 10 Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hã ÿÿ. Ti m' nayyw hë hÿ pong jé pään hadoo do basëek p'aa hënh. 11 Ti noo gó né hë tamawoob hë ajyy, Sesareja hënh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. 12 Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hë ÿ bahõm hyb n'aa. Ti äã bahõm kän. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy ër hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hã äã bajëë p'ëë aj'yy tób yt hã. 13 Ti aj'yy baher'oot äã hã ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa.

¹⁴ Taher'oot da a hã nyy da bē P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahänh, ta sii bē baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, òm, a tób yt haj'eenh doo", näng ääs ta hã —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hã.

¹⁵ Ti m' ahôm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hã, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé èr h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: "Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bē hã P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bē h'yyb tym gó."

¹⁷ Sa hã P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, èr hã tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã ÿ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hã.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuu j gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ääj hē P'op Hagä Do anoo ta hã rah'yy kawapëen, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejäa doo, Es-Tew radaj'ëep

noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hēnh rabahôm, ta wób tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hēnh rabahôm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hēnh rabahôm. T'ï hēnh jääm hē Judah buuj hã ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hē, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'üüm Än-Tijoka hēnh. T'ï hēnh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hã tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hã rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Än-Tijoka hēnh tabahég'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ï hēnh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hã, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hüüm had'yyt hē hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hã. Hajök t'ï hēnh rah'yy kae kän Jesus hã.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahôm kän Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kän Än-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab raba-boo kän ta tii bä Jesus hã h'yy

ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hã rama metëek Jesus ky n'aa. ãn-Tijoka bã né kã pooj jé radu doo ramaneëenh do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana ãn-Tijoka hënh, Jerusarënh hënh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëeg gëet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta her'oot sa hã, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hë hëej Roma buuj rabag'ããs doo bã. Te hub né hë, Roma buuj sa wahë n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'ããs noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do ãn-Tijoka bã habok do rama saa kãn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bã habong doo. Sahõnh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejüü Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahüüm ramasa doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bã habong do sa wahë n'aa wë.

12

Eróts mejüü radaj'ëep paawä Peed panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejää do Jesus hã h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejüü mä radaj'ëep Tsi jaag sën-jeer me. Jowãw hÿj mä ti Tsi jaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bã kã ti Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsi jaag tadaj'ëep doo, tamejüü

na-ããj hë ramaso däk Peed. Pãw makuj temah do rabawa do rata b'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso däk jawén paa bã tamejüü radawäts gëet. Ti m' tamejüü 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hõm, rabahag'ããs hyb n'aa Peed. Takarën né paawä Pas-kowa rata b'ëes jawén paa bã tamejüü Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hã taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hë Jesus hã h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aÿh mä warahén sa hõõ gó. Hub hënh warahén seeh, s'ÿÿ hënh ta seeh. Pawóp hë haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd däk. Warahén sa hã taty d padëek. Warahén wób ragadahew'ëes do noo bã rabab'ëeh rabahag'ããs hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hë m' P'op Hagä Do ããs kas'ee wät. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ããs me bë Peed karapa hã, taty gawëej däk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Nayyw hë, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë haak sa-puuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tüü. ⁸ Ti m' ããs ky hadoo ta hã:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hä, jawén ȳ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kân ragadahew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bä te hub tado bä né hë ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hë m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahôm bä kä, ta daaj hë tanoo kasëets hôm. Ti m' ratabëej nä kân mäh. Dawëë péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kân, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿy kä baad ub ȳ bahapëë kân. P'op Hagä Do mejüü ta ääs ȳ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ȳ rarejää do paawä Judah buuj sa mahänh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahôm Marija häd näng do tób hënh. T'ü hënh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëë hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do ȳyn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bä nasooh doo me Peed naëënh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do

banyyh tabahëg'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hôm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hä Peed ti agëët tób noo bä. H'yyb manepëë wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hä:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooh. Né hup ȳ né hë. Peed né hë —näng mä maruus.

—Dooh Peed tado bä —näk mäh. —Ääs ta hä hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëënh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëets kân, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hä ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sii hë —näng mäh.

Ti m' sa hä tabaher'oot jawén paa bä, ahôm kân ta s'ee hënh.

¹⁸ Ti m' tabawag hôm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëë bong, h'yyb e'ȳym b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bä. Ti m' hajöng Eróts eanh warahén sa hä, ti m' tamejüü radej'ëep sahönh hë warahén hag'ääs

* **12:19** Hajöng Eróts wén eanh sa hä, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëes doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hë ragadahew'ëes doo gó hagëët do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahänh.

do paah.* Ti m' ti jawén paa
bä Eróts beréd däk dó Judah
háj n'aa. Sesareja panang
hēnh tabeg'ããs dó.

*Eróts dajëp do panyyg n'aa
hahÿÿh*

²⁰ Eróts paa kamajë wät
Tiir panang, Sidôn panang
babuj n'aa sa hã. Ti m' Tiir
panang, Sidôn panang babuj
n'aa, baad ub rakaner'oot
rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii,
Eróts kamanajë wät hyb n'aa
sa hã. Tii d' rawén d'oo sa waa
hyb n'aa, Eróts háj n'aa bä
retsëe do hyb n'aa. Ti m' pooj
jé rakaner'oot Baras häd näng
do sii, Eróts hã tabetsëe hyb
n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot
hyb n'aa. Eróts karom, ta
masa n'aa Eróts weh'ëeh do
ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng
sa hã, ta sii raber'oot hyb
n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk
sa wahë n'aa saroor n'aa, ti
m' tabaher'oot hajök do sa hã.
²² Ti m' maa new'ëe do tak'ëp
mä sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh
aj'yy tado bä! P'op Hagä Do
hadoo né hē tii! —näk mä sa
kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh,
“P'op Hagä Do õm”, hanäk
doo. Tsebee wät ti hyb n'aa.
Doo tawehëe bä P'op Hagä
Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né
hē kä, nayyw hē, P'op Hagä
Do äãs an'oo bä ta nahëe nyy
kän. Tii bä m', tadajëb kän
as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa
ahõm tii bä. Jé pad'yyt hē tii
bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru
daheeh rabahaëej däk jawén
paa bä dajëer Än-Tijoka buuj
Jesus hã h'yy ka'eeh do mejüü
doo, rababaaj nä kä Än-Tijoka
hēnh. Sa sii ramahüüm kän
Jowâw Maah-Ko häd näng
doo.

13

*Jesus ky n'aa mahüüm do
rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Än-Tijoka bä, Jesus
hã h'yy ka'eeh do sa mahang
ti anäng P'op Hagä Do ky
n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh
ma metëek doo. Hahÿÿ
da m' sa häd: Béh-Nabéh,
Simijâw “byyh hasus doo”
ramaneëenh doo, Rusijo
(panang Sirené häd näng doo
hēnh naa), Manaën (Eróts
Garirej háj n'aa wahë n'aa
daheeh hawäng do paah),
Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see
pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk
bä, ranoo kanawa doo me
Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op
Hagä Do Sahee ky hadoo sa
h'yyb gó:

—Tsyt hē, wë ÿÿ bē asëew
Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti
anäng ÿ karèn do ramoo bok
doo, ÿ wén naëenh —näng mä
P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëe
jawén paa bä, ratayy do ji
noo kanawa doo me Jesus ji
hyb n'aa esee hyb n'aa jawén
paa bä, sa moo radatooj kän
Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu
gó.† Ti m' raky n'aa edëe wät
rabahõm hyb n'aa kä.

* 13:3 Saw-Ru häd see Paw-Ro. † 13:3 Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do
Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

*Tsy t dëeg hã Jesus ky n'aa
raher'oot do panyyg n'aa
hahÿÿh*

4 Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahôm kãn P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëenh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hõm hyb n'aa tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh. 5 Rakaja hõm bä panang Saramin häd näng doo bä, raher'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hã.

6 Ti m' tsyt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. T'ïi hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooh. Noo kanesa do tii. 7 Sesijo Paw-Ro, tsyt dëeg hã buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hã raba-her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. 8 Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä ra-her'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hã. 9 Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ra-maneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. 10 Ti m' taky hadoo ta hã:

—Dijab t'aah òm! Baad hadoo do ganen'aak do òm. Ky nesaa òm, noo kanes'ats òm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

11 Ti m' taky hadoo ënh ta hã:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Òm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëë wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyw hë Erimas ty tamaa wäd kãn. Tesóts wät mä nanyw hë moo takyyk do pan'aa. 12 Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hã tah'yy kae däg kãn. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hã.

*Än-Tijoka s'ee hënh raheboo
nä do panyyg n'aa hahÿÿh*

13 Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hã, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowāw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaaj hõm hyb n'aa. 14 Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahôm panang Än-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahôm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hã m' rabat'oonh. 15 Ti m' tób yt hã kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih

do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ããj hẽ. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro rahe'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Äã wakããn —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebé hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëög geët. Ta moo me m' tame-duuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hẽ P'op Hagä Do hä hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëew hõm paa ër wahë makũuh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakããn nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ïï hënh häj n'aa bä naa ta hejój me ër wahë makũ taman'yyh.

¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'ããs sa hä. ¹⁹ Hëëj Kanaäh häd näng doo bä 7 t'ïï hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hẽ ër wahë makũ nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Ër wahë makũũ hä tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bä kä ër wahë makũ tasëew hõm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hä ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op

Hagä Do ky n'aa rod Samuéw bawäd däg bä kä. ²¹ Ti m' ër wahë makũ rabetsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hẽ Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ããs. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hẽ ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kän, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëeb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hẽ tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa tahe'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hẽ Isaraéw buuj sa hä, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hẽ ta hä P'op Hagä Do mejũũ do tametëek do pan'aa tabahajaa bä, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Dooh bë hyb n'aa newëe do tado bä ÿÿh. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta

hã. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ kabo nä bã”, näng mä Jowãw nu gahem'uun do kyyh –näng mä Paw-Ro sa hã.

²⁶ Ti m' ahôm nä Paw-Ro kyyh:

–Wakãn haa, Abaraãm panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã hyb n'aa hesé doo, bë na-ãäj hë, bë sahõnh hë bë maa newë. Èr hã né hë P'op Hagä Do an'oo däk èr panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-ãäj hë, dooh rah'yy ganyy bã jaa ti Jesus. Dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hã had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.† ²⁸ Dooh rawyyd bã né paawä dajëb hã Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëe Pirato hã tamejüü radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹ Sahõnh hë ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta hã rabad'oo do jawén paa bã, rabado hyy kãn Jesus hub b'aa hã naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganä wäd kãn p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bã. ³¹ Tadajëb pooj jé, hajök ta sii hah'üüm Garirej häj n'aa bã naa Jerusarënh hënh. Sa hã né hë Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén

paa bã. Ti né hë rahapäh doo, hÿÿ kä rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hã –näng mä Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahÿ panyyg hanäm do äã her'oot bë hã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do èr wahë maküü hã, ti né hë hÿÿ kä tan'oo däk èr sa panaa paa hã. Ti d' né hë tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bã kä. Hahÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hã:

“Tah ÿ òm. A yb ÿ hado däk naga hë.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Òm ÿ ky n'aa edëng, baad had'op doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hã ÿ ky n'aa enooh do paa me.”***

³⁵ Hahÿÿ da na-ãäj hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hã:

“Dooh man'oo bã a karom, tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bã.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hë ta ky n'aa tado bã ti tahe'oot doo. P'op Hagä Do karën doo da né hë sahõnh hë Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén

‡ **13:27** Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejãã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bã. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § **13:32-33** Saaw-Mo 2.7 *** **13:34** Isajas 55.3 †† **13:35** Saaw-Mo 16.10

tadajëb kãn. Ta wahë makũ rahabong hënh tabas'ëëg kãn. Karejã däk ta kamag n'aa.
³⁷ Tii d' nado dejëp do mahang ganã wät P'op Hagã Do anoo do hã. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bã.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakãn haa, —nãng mãh —baad ÿ karën bë heen n'aa nyy däk hahÿ ÿ her'oot do bë hã: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganã wät do hyb n'aa, P'op Hagã Do awug hõm da sahõnh hë nesaa do ji h'yyb tym gó hanãng doo.
³⁹ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bã baad ji hado dæg bã tan'oo bã P'op Hagã Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hã, baad tabahado däk hÿÿ kã P'op Hagã Do matym gó —nãng mãh. ⁴⁰ —Baad bë hyb n'aa matakã bë hã takanajaa hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Hahÿÿ d' paa raheer'oot P'op Hagã Do kyyh:

⁴¹ “Bë maa newë këh ÿ ty n'aa ges'yyk doo.

Bë meuuj da! Bë dejëb kã!

ÿ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo, tabad'op hë da bë ky dahé, bë rapanäg né hë paawã ta ky n'aa.”^{††}

—Tii d' né hë P'op Hagã Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —nãng mã Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hã, Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bã taheer'oot doo, anã kãn

mã Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bã m' tób gó naa, t'ii hënh hat'oonh do rabatsyyd kãn, Saab see hã p'aa hënh rabaheer'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa kat'aa do hã rakedëë hõm jawén paa bã, sahõnh hë raban'yyh do jawén paa bã, hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagã Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hë, rahadaa hõm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ũüm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagã Do ky ennym do ky n'aa ramaa napëë wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kã, hajök panang buuj kat'aa, P'op Hagã Do ky n'aa maa new'ëë doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapäh bã m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewëëts bong Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bã Paw-Ro raheer'oot doo —näk mãh. —Noo kanesa tii —näk mã sa kyyh.

Raky n'aa rejãã mã Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neÿÿm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Ãã her'ood wät P'op Hagã Do panyyg pooj jé bë hã. Dooh bë karën bã bë gado bã. Dooh bë karën bã bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hÿÿ kã ãã bahõm kãn, ãã baher'ood kãn Judah buuj nadoo do sa hã kã —näk

mäh. ⁴⁷ —Tii d' né hē ãã P'op Hagä Do mejũũ kerih do hã:

“ÿ an'oo bä õm sahõnh hē Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahũũm hyb n'aa kēh ÿ n'aa dawëë habong do sa hã,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hã ne-saa do mahãnh, si ÿ had'yyt hē rababok hyb n'aa kã.”§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hē P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' raheer'ood kãn Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hã na-ããj hē. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ÿÿj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ããj hē. Raheer'ood had'yyt hē sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'ũũm hyb n'aa ta s'ee hēnh. Ti m' tii d' né hē rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ãäts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã,

rahanäng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo häd näng doo hēnh. ⁵² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm kãn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd näng doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naheer'ot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ii hēnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hē, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajõng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hē ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hē rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti

m' Paw-Ro raky n'aa napäh
bä m' tii, rakejën hõm hëej
bód Rikonikas häd näng doo
hënh, panang Ris, Derebé häd
enäh doo hënh, ta tii bä häj
n'aa hënh. ⁷ T'ĩ hënh na-ääj
mä rahe'oot Jesus ky n'aa
hanäm doo.

*Paw-Ro rakut do pä me pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

⁸ Ti m', Ris bä Paw-Ro
her'oot do maa new'ëe do
sa mahang aj'yy k'yy gadóm
do bahäng. Ta hä d' né hë
tahenäng noo gó. Doo noo
gó tabawäd bä. ⁹ Tamaa
newëe mä Paw-Ro her'oot
doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ääs
ta wë. Tah'yyb hapäh né hë,
aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hä
tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰ Ti
m' taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë tabas'ëeg
gëet mäh. Ti m' tadu doo
hawäd däk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bä
Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä
raky kakä bong. Sa kyy me
raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy
kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy
gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneënh
Sewus häd me, rah'yy
kaha'eeh doo. Paw-Ro
ramaneënh Er-Mes häd me,
rah'yy kaha'eeh do seeh,
Paw-Ro ti her'ood ub do hyb
n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus
rahyb n'aa esee do yt hä moo
hew'ëet do tamanaa booj yb,
b'aa ts'oooh sii hë, sa panang
noo bä. Panang babuj n'aa
sii hë takarën paawä tajuu
booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh

daheeh rahyb n'aa jew'yyk
do hyb n'aa. Panang nedaa
bä tób Sewus rahyb n'aa esee
do basoooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh
daheeh rabahapäh bä m',
ras'ëed hõm sa daaj hë sa
saroor tii da raganen'aak do
heen n'aa. Ti m' rawaj'aa
bong sa mahang. Rawaj'aah
bä m' tak'ëp mä rageëenh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d'
bë bad'oo? —näk mäh. —
Ajyy né hë ääh, bë da hadoo
doo! —näk mäh. —Bë ää
panäk ää wén na, bë beréd
hõm hyb n'aa hahÿ daap hë
bë h'yy kaha'eeh doo. Doo
redëb bä tii. Taw'ääts hë P'op
Hagä Do hä, hedëp do hä bë
h'yy kawareem, sahõnh hë
pahuunh do hä bë h'yy ka'eeh
hyb n'aa. Sahõnh hë badäk
hahÿÿh, wë, akajar na-ääj hë,
sahõnh hë ta hä habong do
na-ääj hë P'op Hagä Do mo
haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën
doo da paa P'op Hagä Do
banoo rababok sahõnh hë
badäk hahÿ haw'ääts hë häj
n'aa babuuj. ¹⁷ Ti hadoo né
hë, P'op Hagä Do ta daaj hë
takametëeh sa hä. Tametä
had'yyt hë baad had'op do sa
hä tanoo doo me. Ti né hë
mejuü naeng badoos doo. Ti
né hë hanoo bë joom baad
tawén eaak. Ti né hë bë waa
hanoo. Ti né hë bë h'yyb
tsebé tan'oo bä —näk mä Paw-
Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' rahe'ood wäd
né paawä, p'eets ub paawä
raky nadaheeh. P'eets ub
paawä rabajuu né hë booj
yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m'
rabaher'oot nä bä, Paw-Ro

sa maji, Judah buuj, kaja nä. Æn-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hä, rah'yy kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kän pä me. Dajëp red'oo rawén takyg hõm panang bahänh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do kata b'ëeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. P'aa hënh tabahõm ënh panang hënh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahõm kän panang Derebé häd näng doo hënh.

Paw-Ro rababaaj hõm do Æn-Tijoka hënh panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ta ti panang bä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hä h'yy kae kän raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hõm kän Ris bä, Ikonijo hënh, Æn-Tijoka hënh. ²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä baad raky n'aa edëe däk, ranerét hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä na-ääj hë ramaher'oot sa hä: "Hajõng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa." ²³ Sahõnh hë panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëew hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëe sa hyb n'aa. Ranoo

kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagää hahÿ a hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kän marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kän Æn-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Æn-Tijoka bä né hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëe wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ääs hyb n'aa sa hä. Tii b' naa né hë ti ramejüü do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nä kän. ²⁷ Rakajaa bä kä m' Æn-Tijoka bä, ramejüü Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek hyb n'aa. Ti m' raheer'oot sa hä sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hä raheboo nä hënh. Raheer'oot na-ääj hë m', Judah buuj nadoo do sa hä Jesus an'oo däg kän ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta äh Æn-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hä h'yy

ka'eeh do rakaner'oot do pa-nyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Ān-Tijoka bā, Judah hāj n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēek Judah buuj nadoo do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Taw'āāts hē bē masuuj noo byyh ehōk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metēek doo da. Tii da bē moo naboo bā, dooh bē P'op Hagā Do edēeb bā ta wē —nāk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bā ra-her'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do rabasēew hōm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Jerusarēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. T'ĩ hēnh ramejũũ rabahōm, masuuj noo byyh kahōk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ do sa hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa t'ĩ hēnh habong do sa hā.

³ Ti m' rabahōm kån. Ramahōm me m', Penisija hād nāng do hāj n'aa bā, Samarija hād nāng do hāj n'aa bā na-āāj hē ra-her'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padēek P'op Hagā Do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do panang bā habok do raky n'aa napäh bā tii, tak'ēp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hōm bā kā Jerusarēnh hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, sa wahē

n'aa na-āāj hē, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-āāj hē baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro ra-her'oot mā sa hā sahōnh hē ramoo bok do hā P'op Hagā Do mo haj'aa do ky n'aa rahe-boo nā hēnh. ⁵ Ti m' Pariséw wób Jesus hā h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'āāts hē ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy kae padēek do sa hā, sa masuuj noo byyh ehōg hōm. Taw'āāts hē na-āāj hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky da-heeh —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē rakata b'ēeh raba-her'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bāp peej dāg raky n'aa her'oot do jawén paa bā, Peed as'ēeg gēet, ti m' taky hadoo:

—Wakān haa —nāng mäh. — Bē hapäh né hē p'ooj ub ŷ P'op Hagā Do asēm do ŷ ba-her'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā.

⁸ P'op Hagā Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametēeh tagadoo na-āāj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajēng doo, er hā tanoo do hadoo. ⁹ Dooh ta see hadoo pé er hā, sa hā na-āāj hē. P'op Hagā Do awug hōm sa h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, er h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hadoo, er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hā. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ēed hyb n'aa

bē gahēen Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy kae padēek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ēr nahajaa doo, ēr wahē makū na-āāj hē ranahajaa doo? H'ēed hyb n'aa bē karēn P'op Hagā Do bē metyy? ¹¹ Dooh taw'āāts hē tado bā —nāng mäh. —Dooh ēr moo bok do hyb n'aa tado bā ēr h'yyb tym P'op Hagā Do bed'ēep. Jesus hyb n'aa, ēr Jesus kamahān do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hē sa hā, Judah buuj nadoo do sa hā —nāng mā Peed kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē bag hēnh rababē hōm ramaa newēē bā Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mā rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagā Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bā raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bē maa newē kēh yŷy, wakān haa —nāng mäh. ¹⁴ —Peed her'ood wāt nyy da P'op Hagā Do t'yyd mehīn wāt Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagā Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu dāng P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā. Hahyŷy da takerii dāk:

¹⁶ “Ta ti jawén y matēeh da. Hajōō ta baab né paawā dooh Dawi panaa rabagāā

boo bā,

p'aa hēnh Dawi panaa see sa wahē n'aa tabahado dāk y an'oo bā da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da y wén d'oo, Judah buuj wób,

sahōnh hē Judah buuj nadoo do sii hē,

karapé haa pan'aa hedoo doo,

y rabesoos hyb n'aa', nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,

p'ooj ub taky dāng do moo wāt doo.”†

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —nāng mā Tsijaag —hā yŷy péh, taw'āāts hē dooh ta bahānh ēr mejō bā Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hā h'yy kae padēek do sa hā. ²⁰ Taw'āāts hē ēr erih ranawēh hyb n'aa P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ēeh do tā n'aa. Taw'āāts hē ēr erih ranaŷyŷh hyb n'aa sa yŷym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawēh hyb n'aa sa masāāh dab, har'ēeng dab, ranaboh bā ta majyyw gatsēē dāk doo. Taw'āāts hē ēr erih na-āāj hē ranawēh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' ēr wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hē dāg panang haw'āāts hē Saab hā had'yyt hē, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naheer'oot do yt hā. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy dāk né hē Mosees ky

* **15:16** Tób hadēē hyng do paah, p'aa hēnh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'ūum Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagā Do hā Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajōō ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagāā boo bā paa Judah hā n'aa bā. Tii bā kā, ta ky n'aa rod raber'oot do hā, ti awāt da Dawi panaa seeh, p'aa hēnh sa hā tabag'āās doo, P'op Hagā Do ky dāng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagā Do ky dāng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

n'aa jaw'yyk do hã —näng mä Tsijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejüü hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Æn-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejüü rerih doo kä. Hahÿ ti rama erih doo:

“Ãäh, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãäj hë, bë wakään hedoo ãäh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka panang bä habong doo, Sirija häj n'aa bä, Siris häj n'aa bä habok do na-ãäj hë ãä ma erih. Æä edëng bëeh.

²⁴ “Ãä heen n'aa enäh babä naa t'ÿi hënh heboo nä doo. Æä heen n'aa enäh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bä. Bë h'yyb manepëë boo ran'oo bä. Doo hã kyy gó tado bä ta ti rama metëek doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä ãä kaner'oot, bë wë ãä mejüü hyb n'aa ãä wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ër najiis bë mejüü do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëëb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hõm bä.

²⁷ Æä mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ãä erih do hã. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëeh ãä hã, ãä ganahëen hyb n'aa bë hã tak'ëp hejooñh doo. Æä hã na-ãäj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jãäm hë bë tayy hahÿ ãä her'oot do bë hã: ²⁹ Taw'ãäts hë bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ãäts hë bë nawëh bë masãäh dab, har'ëeng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë ää manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ãäts hë. Jãäm hë kä ãä erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kän. Ti m' rakajaa bä Æn-Tijoka bä, ramejüü sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do séd hã rakata padëek hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ÿi hënh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus

hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejë hõm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hẽ m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajõng ta äh t'ïi hẽnh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëe bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hẽnh. Sa hã rakedëe bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hẽ ti bẽ bana. Baad äã karën P'op Hagä Do bẽ taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me äã karën bẽ babaaj hõm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ïi hẽnh rama metëek ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hẽnh panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamäh, ër ah'üüm p'aa hẽnh ër heboo nä do paa hẽnh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ääs, jé pad'yyt hẽ Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hẽnh. Ër heg'ääs baad raboo bä —näng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowāw Maah-Ko bahõm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hã dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowāw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb dāng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko

daheeh rabatsëg hõm tsyt dëëghã Tsi-Peré häd näng doo hẽnh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bẽ P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bẽ tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hẽ hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hẽnh. Tii bä tamamun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ÿÿn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hã h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ääj hẽ, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karën Tsimoot ahõm sa sii. Pooj jé tamejüü ta masuuj noo byyh kahõg hõm, Judah buuj t'ïi hẽnh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahõnh hẽ rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarën bä Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahõnh hẽ panang ramatebës me raher'oot rama erih do ky

n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë Jerusarënh bã habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang haw'ããts hë habong doo, tak'ëp mã rah'yy kae kãn Jesus hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do kahũũm had'yyt hë.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahỹyh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagã Do Sahee an'oo bã raheer'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bã. Ti hyb n'aa m' ratabës Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷ Misija häj n'aa bahëej jëng bã, rakarën paawã Bitinija häj n'aa hënh rabahõm. Ti hadoo né hë dooh m' Jesus Sahee an'oo bã.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bã rakajetsëg w'ëenh. Panang Torowas häd näng doo hënh mã rabaw'ëenh. ⁹ Tii bã, panang bã, atsëm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mã ta hã. Ta s'ëe gó tahapäh mã aj'yy hageët doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahỹy d' mã aj'yy hageët do kyyh: "B'ëep Masedonija häj n'aa hënh. ãã mamasa", näng mãh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bã, nayyw hë ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ãã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hënh hah'ũũm doo. ãã hã, P'op Hagã Do ti ãã naëenh doo,

Masedonija babuj n'aa hã ãã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ÿynh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahỹyh

¹¹ Ti m', tii b' naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hë ãã batsëg hõm tsyt dëeg hã Samotaras häd näng doo hënh. Ti m' jat'iip hadoo ãã kajaa panang Newaporis häd näng doo bã. ¹² Tii b' naa ãã bahõm kãn panang Pirip häd näng doo hënh. Jããm né hë ky n'aa etsëeh ta ti panang Masedonija häj n'aa bã. Hajõk Roma buuj t'ĩ hënh rababong. Tii bã ãã baym pawóp hë ta äh. ¹³ Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, panang bahãnh ãã babok. Tamii me ãã baw'ëenh. ãã hã, tamii takëen hã Judah buuj rakat'aa P'op Hagã Do hã raky n'aa etsëe hyb n'aa.‡ Ta tii bã kata b'ëeh do ãã mamuun bã, tũũ ãã bab'ëeh sa pa. Ti m' ãã du doo ãã her'oot do Jesus ky n'aa, yÿj tii bã kata b'ëeh do sa hã. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng yÿnh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bã naa. Pããn hebaan do hahiin do hesãm do tii. Judah buuj nado né paawã, P'op Hagã Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bã. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahỹ erii wät doo. Masedonija hënh Paw-Ro rabahõm do pooj jé Rukas kata däk sa hã. Sa sii tabawäd kãn. ‡ **16:13** Pawóp its rado bã Judah buuj ta wób sa panang bã haj'eenh doo, dooh ratamaa bã P'op Hagã Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

ta wakãän daheeh. Ti m' äã tabats'yyt sa tób hënh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bë hã ÿ h'yy kae bä né hë Jesus hã, ÿ karën paawä bë ayyw dó tóp ÿ yt hã —näng mäh.

Ky kah'ũüm äã hã, äã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hënh äã bahöm bä, äã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hã h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajõng dajëer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hë, äã sii hë, ta ti maruus bawäd had'yyt hë. Äã sii tabawät bä tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Bahãnh Hadoo Do wë moo heb'ook do hahÿ ajyy. Raheer'oot bë hã nyy da P'op Hagä Do bë tabed'ëep nesaa do mahãnh, ta wë bë basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajõng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó õm ÿ mejüü mabanyyh hyb n'aa

maruus hã hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nayyw hë karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëer, § rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahũüm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'yyk do sa wë.

²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hahÿ Judah buuj rametëek ër panang buuj sa hã rakamajÿÿ hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ãäj hë rabahed'oo doo da ër nahajaa doo. Dooh taw'ääts hë tado bä ër gado bä. Roma buuj ëer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hë hajök do sa kyyh. Tii bä kä m', hyb n'aa jew'yyk do ramejüü rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa.

²³ Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bä, ramejüü radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejüü, baad tabahag'ääs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'õp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wë, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hë ta kariw n'aa rakawajãän Paw-Ro sa wë.

daheeh raky n'aa etsëē mäh, P'op Hagä Do hä rama ejäm mäh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëē sa kyyh. ²⁶ Tii bä, nayyw hē, tak'ëp tabana k'ääts katajuus doo. Pä ragadahew'ëēs do mesoo n'aa katajus wät na-ääj hē. Ti m' ragadahew'ëēs do nooh, noo kasëēts hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hä padëek do paah, kajäg bëeh tūū. ²⁷ Ti m' ragadahew'ëēs do hagä n'aa ty gawëej däk bä, tahapäh bä ragadahew'ëēs do noo gasëēts hōm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahōnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beëenh:

—Kadajëeb manä a daaj hē!
—näng mäh. —Sahōnh hē ääh,
babä ää bab'ëeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsëē ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wë. ³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëēs doo gó naa. Teanh mä tii bä:

—Nyy d' ŷ bad'oo hëp ŷ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahānh, ta wë ŷ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hä mah'yy kae. Tii bä a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wë mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hä haj'eenh do na-ääj hē —näk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hä, ta tób yt habong do sa hä na-ääj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti

noo gó né hē, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëēs do hagä n'aa hetsyyd hōm. Ti m' nayyw hē ranu gemuun wät ta wakāän daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahūüm mä ta tób hēnh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee kän ta wakāän daheeh, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejūū warahén wób, ragadahew'ëēs do hagä n'aa wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëēs doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëēs do hagä n'aa her'oot Paw-Ro hä:

—Hyb n'aa jew'yyk do ŷ ramejūū, òm Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadahew'ëēs doo gó naa, baad bë bah'ūüm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahōm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

—Bë hapäh né hē Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot nä bä raky kes'ëēm do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ää rahewyyh sahōnh hē sa matym gó, dooh né paawä ää hä ran'oo bä ää her'oot ää ky n'aa. Ää radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëēs doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä ää hä, hÿÿ kä rakarën kejën do hadoo ää bahōm. Dooh baad tado bä. Ää karën rabana wawëē hē, sa daaj hē

ãã ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸ Ti m' warahén rabahôm kân, raher'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'öp mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahôm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Äã karën bë hyb n'aa mabaan hóm äã mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä äã wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahôm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëës doo gó naa, Ridija tób hënh rabahôm. T'ïï hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahôm kân.

17

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ïï do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahôm me ratabës Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hóm kân mä panang Tesaronika häd näng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ïï hënh Paw-Ro rabahôm Judah buuj rakamehehäk

do hä, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä Paw-Ro metëeh sa hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajöp né hë, ganä wät né hë tadajöp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hä, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kân Paw-Ro sa hä. Hajöng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kân Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kân. Rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ïï do panang bä. Ti m' rawaj'aa hóm Jasôn häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do ramesoo, ramahüüm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bä. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bä Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasôn, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób na-ääj hë. Ramahüüm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'öp mä rageëenh:

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabaheyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj radoo bä. Daap hë ramejüü rabaheyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooch tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hä radoo bä.

—Hahÿ ajyy badäk hahÿ haw'ääts hē kamaj'ï doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷—Gēet hahÿ Jasōn ats'yyt, ta tób yt hā rabaj'eenh hyb n'aa. Sahōnh hē hahÿ ajyy dooh raky dahé bā Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëēnh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bā ta tii, hajök do t'ï hēnh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hē rah'yy ganapō kän. ⁹ Ti m' ramejūū Jasōn, ta wób na-ääj hē, rep'aak raberéd hōm hyb n'aa. Reréd hōm mā tii bā.

Bereja häd näng doo hēnh Paw-Ro rabahōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsēm, Jesus hā h'yy ka'eeh do tii bā habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ūūm Bereja hēnh. Rakajaa bā, rabahōm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bā habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahānh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hā raner'ood had'yyt hē, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bā sa hā Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kän Jesus hā. Hajök ÿÿj Gereg buuj ky n'aa etsēeh doo, ajyy na-ääj hē Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hē tii da ēnh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh doo,

panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bā Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bā, Bereja hēnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ï hyb n'aa Paw-Ro sa wē. ¹⁴ Ti m' nyyw hē Jesus hā h'yy ka'eeh do ramejūū Paw-Ro bawēēnh akajar nabyy me. Ti hadoo né hē, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bā. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ūūm do paah, had'aa doo, panang Atēn häd näng doo bā rabebé nä. Tii b' naa rababaaj nä. Rakajaa bā raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hā, nyyw hē rabah'ūūm hyb n'aa, Atēn bā rakataa hyb n'aa Paw-Ro hā.

Atēn bā Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atēn bā, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajōng Atēn buuj sa kabariih. Sa panang haw'ääts hē anyy had'yyt hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hā Paw-Ro ky wōnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hā hyb n'aa hes'ee do na-ääj hē. Panang buuj rakahet'aa bā, rabaheb'ēeh bā, Paw-Ro ky wōnh ta äh hā had'yyt hē t'ï hēnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mā Paw-

* 17:7 Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa .

Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejãã. Hahÿÿ d' mã reanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karën ta her'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hënh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ããj hë Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hã.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak häd näng doo hënh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hënh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ãã karën paawä ãã bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooh ãã ky n'aa napëë nä bä ta tii —näk mäh. ²⁰ — Õm ky kew'oonh maher'oot do hã. ãã karën ãã hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hënh naa hena do panang bä habong do na-ããj hë maa kereed had'yyt hë papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bä, ra her'ood bä na-ããj hë. Ti hado had'yyt hë. Dooh ramoo boo bä. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet Arejopak bä, ti m' taky hadoo sa hã:

—Atën buuj —näng mäh. — ÿÿ hapäh ti bë maa ker'eet bë wehëë bä bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —ÿÿ hawät noo gó bë panang bä, ÿÿ hapäh sahõnh hë bë kabariih. ÿÿ hapäh na-ããj hë bë h'yy

kaha'eeh do hã bë ma heju do tyng n'aa. ÿÿ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hã kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hë P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëë bä, ti ky n'aa né hë ti ÿÿ her'oot bë hã —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahõnh hë badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hã habong do tamo haj'aa. Sahõnh hë badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do sa wahë n'aa tii. Sahõnh hë tabag'ãäs. Dooh ta ti tagëë bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hã. ²⁵ Dooh hyb n'aa ta hã ji masa péh, sahõnh hë ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hë ti hanoo ër hã ër bedëp hyb n'aa. Ti né hë ti sahõnh hë hanoo do ër hã. ²⁶ Sët hë aj'yy du na do sahõnh hë badäk hahÿ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahÿÿ hã rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ããj hë. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hë, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hë tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahãnh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hë ër babok. Tii d' né hë bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ëër”, näng mäh.

29 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ěnh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ěēr, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ääts tēg gabarēeh do s'ěēb, k'ääts tēg hawak do s'ěēb, pä s'ěēb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. 30 P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hōm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejũũ sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hōm nesaa doo, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. 31 Tii da tawén mejũũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do ta matym gó rakata b'ěeh bä. Ti noo gó kä tamejũũ da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesōōts bä. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahōnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metēeh sahōnh hē sa hã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metēeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejēp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

32 Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajēp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jããm hē dó —

näk mäh. —Äã karēn ta jawén äã mamaher'oot p'aa hēnh ta ti ky n'aa —näk mäh.

33 Ti m' Paw-Ro bahōm panang buuj ma mehetēk do sa wahē n'aa rakahet'aa doo bä naa. 34 Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hōm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetēk do sa wahē n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korīn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahōm kãn Atēn bä naa Korīn hēnh. 2 Ti m', t'īi hēnh mä takataa Judah buuj seeh hã, Akira häd näng do hã. Panang Pōn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hēnh naa. Itarija bä naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahē n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'üüm do hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wē. 3 Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pããn s'ěēb, ji kah'ÿÿt bä ji mahüüm do ji sii, ratema. 4 Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj

rayd naherot doo hēnh. Tii hēnh taky wōnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē. Takarēn né paawā Jesus hā rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot da-heeh rakaja nä bā m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kän tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanām do tama met'ëeg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hā taher'ood had'yyt hē, sa hā tametëeh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bā ramaa newë bā. Radu doo rakamajii do ta hā. Raky n'aa rejää mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hā hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bā tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hā:

—Bë h'yyb haj'aa hē né hē ti dawëë bë baboo hōm P'op Hagä Do mahānh. Kēh y gabuuj nado —näng mäh. —Y her'ood wät baad ub bë hā. Hyykä y her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kã —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kän tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā naa. Ti m' tabahōm kän aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hā. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kän Jesus hā. Ti

hadoo né hē m' sahōnh hē ta tób yt haj'eeh doo. Ti m' hajök na-āāj hē Korin babuj n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bā. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hā. S'ëeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahyy d' mä ta kyyh Paw-Ro hā:

—Eyy m manäh. Maher'ood had'yyt hē kēh y n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ Y awäd had'yyt hē a sii. Dooh da a hā moo däng péh. Dooh da om rarejä bā. Babä babuj n'aa sa mahang hajök y raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hā.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kän Korin bā, P'op Hagä Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bā wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do rakamajii Paw-Ro hā. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahüüm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarēn paawā m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hā raky hadoo:

—Hahyy aj'yy ky kah'üüm er panang bā habong do sa hā, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ää ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawā taher'oot do raky n'aa

tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bã paawã, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawã, ÿ maa newë né paawã bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hë kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'y'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hë bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ÿ ky n'aa ety bã ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'y'yy Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëët do tób n'aa w'oo hã. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bã rabaheyyyh bã.

Än-Tijoka hënh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korĩn bã. Ti m' Paw-Ro kedëë wät Jesus hã h'yy ka'eeh do Korĩn bã habong do sa hã. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoob bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bã. Bãp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagã Do hã taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bã. T'ĩ hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw

kãn. Paw-Ro kã ahõm tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ĩ hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'y'yt bã sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bã. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bã taky hadoo sa hã:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagã Do karën bã —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bã rakaja hõm bã, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kãn Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do taheg'ããs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bã taheg'ããs sahõnh hë panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Tah'y'yyb en'y'yy mä sa hã. Taher'oot mä sa hã, baad ub Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bã, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bã. Panang Aresãn-Dirija häd näng doo bã tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bã. Baad tabahapäh P'op Hagã Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen

* 18:18 Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

n'aa näng né hē Jesus ky n'aa. Tak'ēp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hã, baad tama metēek Jesus ky n'aa na-ããj hē, jããm né hē paawã tahapēē paawã Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neỹm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti m' ta her'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napãh bã m', rabatsyyd kãn sa tób hēnh. T'ĩ hēnh raba her'oot baad ub né hē P'op Hagã Do ky n'aa ta hã, tanahapãh nã doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsēg hõm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso bã habong do raky hadoo:

—Taw'ããts né hē mabahõm —nãk mäh.

Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Akaja bã habong do hã rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bã t'ĩ hēnh Aporos masa Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jesus hã rah'yy kae padēek tii, P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa sa wē. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hē ramaa napãh bã baad taba her'oot, baad tametēeh Judah buuj sa hã, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo. P'op Hagã Do kyy kerih do hã tametēeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé ta her'oot do hã.

19

Epeso bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg

n'aa hahỹh

¹ Ti m', Korĩn bã Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahõm panang Epeso häd näng doo hēnh. Ta tyw n'aa waēē me tabēs doo me tamahõm. T'ĩ hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hã:

—Äkä, bē gado däk P'op Hagã Do Sahee bē du doo noo gó bē ky daheeh doo? —näng mã Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ãã ky n'aa napēē nã bã tanyy bã P'op Hagã Do Sahee —nãk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mã sa hã:

—H'ēēd hadoo doo me ti bē ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —nãk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowãw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hõm do heen n'aa, P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowãw nu gahem'uun do ma her'oot paa maa new'ēē do sa hã, ta jawén hana do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mã Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napãh bã Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kãn mã Jesus häd gó kã. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagã Do Sahee bajēē kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagã Do ky n'aa m' ra her'oot na-ããj hē. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸Tamawoob hē ta kamarab Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. H'yyb neỹm doo me baad tabaher'oot sa hā P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Dooh m' rakarēn bā raky dahé bā Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bā, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahōm sa mahānh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tób Tirān häd näng do yd ma mehetek doo hēnh. T'ii hēnh tabaher'ood had'yyt hē sa hā Jesus ky n'aa. ¹⁰Pawóp mä ta baad tabaher'oot t'ii hēnh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hē Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bā habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹P'op Hagä Do an'oo bā tak'öp Paw-Ro pehuunh. ¹²Paw-Ro saroor tapadedeek do sii hē radaso bā nahēe näng do hā, has'oo däk tan'oo bā. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadeek do sii hē tabahebē Paw-Ro saroor hā.

¹³Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hē karap'aar h'yyb nesaa do hebē doo, rakarēn paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebē Jesus häd gó. Hahỹ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, ōm ää mejüü maberéd hōm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hā:

—Ỹ hapäh ti Jesus. Ỹ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bē ti dooh. Dooh ỹ mepēē bā bēeh —näng mäh.

¹⁶Ti m' aj'yy, karap'aar hā hadäk do her'oot doo, sa hā tawaj'aa däk. Tak'öp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsē sa hā. Tarejää tak'öp sa hā, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hēnh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bā. ¹⁷Ti m' sahōnh hē Epeso bā habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē raky n'aa napäh bā m' rabeỹm bong. Raweh'ēeh mä tak'öp Jesus Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸Ti m' hajök Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, sahōnh hē ramaa napäh bā rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹Hajök mehēm do paa ramena sa h'ēed kerih doo. Ta hā tabanäng ramehēm do ky n'aa paah. Ti m' sahōnh hē raba-hapäh bā m' rabaju toonh sahōnh hē ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tég hawak do s'ēeb raju toonh do sām paah. ²⁰Tii bā ká m', ky n'aa etsä däg kán mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg ká ta ky n'aa tii bā. Hajök h'yy ka'eeh doo ká Jesus hā.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hēnh. Tii b' naa takarēn Jerusarēnh hēnh tabahōm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh hēnh ŷ bewäd nä jawén paa bä, ŷ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejũ Masedonija häd näng do häj n'aa hēnh rabahōm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do raka-maj'ĩĩ do Paw-Ro sa wě pa-nyyg n'aa hahỹh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ĩĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ĩĩ doo. K'ääts tēg hawak do moo hew'ēet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijään* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hē k'ääts tēg hawak do s'ēeb moo heb'ooh doo. Hahỹh d' mä ta kyyh sa hā:

—Bē hapäh né hē ti baad ub ēr gedak ēr moo bok do sām —näng mäh. ²⁶ —Bē ky n'aa napäh na-ääj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hā. Taher'oot sa hā, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä.

Hajök ky dah'eeh ta kyyh hā, Epeso panang buuj had'yyt hē nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hā. Hajōō magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hā, dooh da ēr moo bok do hā raky dahé wäd bä. Dooh da na-ääj hē Dijään tób n'aa, tak'ēp haj'ap doo, rawehēē wäd bä. Dijään, Asija häj n'aa bä, sahōnh hē häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ääj hē, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehēē wäd bä. Ta häd ky n'aa etsēeh do paa ahēej jēng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ēp mä rakawajään Paw-Ro wē. Ti m' radu doo rageēeh doo:

—Tak'ēp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ēp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hē sahōnh hē Epeso buuj rageēeh mäh. Ky kak'ēē mä tak'ēp. Ti m' rameso padēek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karēn paawä t'ĩĩ hēnh tabahōm, hajök do hā tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh m' Jesus hā h'yy kaha'eeh do ran'oo bä tahōm bä t'ĩĩ hēnh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti

* 19:24 Ta ti Dijään häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.[†] ³² Daap hë kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapëë bä h'ëed hyb n'aa t'ii hënh rakata padëek daap hë. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũ aj'yy Aresån häd näng doo, hajõk do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresån hä nyy da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresån moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hä tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresån, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! — näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Doo rakarën bä ramaa newë bä sa hä Aresån maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kån. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë këh yÿ, Epeso buuj —näng mäh. — Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijãän tób n'aa hagã n'aa ër panang buuj. Ër hag'ãäs na-ãäj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëeb, wë hä naa hadëe jat doo. ³⁶ Sahõnh

hë raky n'aa napäh ta tii. Doo ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bag hënh bë bab'ëeh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jöh bä bë moo bok do hä sa hä. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijãän tób n'aa yt hä retsëeg hõm péh. Doo raky n'aa rejã bä ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ãäts hë hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahõm. Ti anäng na-ãäj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ãäts hë sa hä rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bä bë her'oot do seeh, taw'ãäts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bä h'ëed hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kån sa hä: —Jãäm hë. Taw'ãäts hë bë abaa j h'ũüm —näng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejån do paa rababaa j hõm jawén paa bä sa tób hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mä ta wë rabana hyb n'aa. Ti m'

[†] 19:31 Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëe bä, kata b'ëeh doo hä.

baad tabaher'ood däk sa hä, h'yyb neỹm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëe hõm sa hä. Ahõm kån mä tii bä Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahõm me panang bä taher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, h'yyb neỹm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taher'ood däk sa hä. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bä takajaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bä. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hä. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk tababaaj hõm Masedonija häj n'aa bä tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaaj h'ũũm do sa häd hahỹ da: Sopater (panang Bereja häd näng doo bä naa, Piho häd näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekũn (panang Tesaronika häd näng doo bä naa), ta see Gajo (panang Derebé häd näng doo bä naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Äã pooj jé rabahõm ti nuuj jé. Äã ragadaa kån panang Torowas häd näng doo bä. ⁶ Tii bä, pāw makuj n'aa tamah do äã tab'ëes jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh Pirip bä naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta ä jawén paa bä, äã kataa sa hä panang Torowas häd näng doo bä. ⁷ ta äh äã baym dó tii bä.

Hadëe hyng do panyyg n'aa hahỹh

⁷ Ti m' met'uuh hä äã kata b'ëeh Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii, pāw äã ganebäh hõm hyb n'aa, Jesus äã hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kån Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëet. ⁸ Äã kata däk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banäng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko häd näng doo, tób noo bä hasooh doo, äã jëng tabasooh bä, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyg däk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëe hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké däk dajëp do hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë eỹm manäh. Edëp! — näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëëg kån p'aa hënh tób gawakõ p'op gadäk doo gó. Tii bä äã hä Paw-Ro ganebäh hõm kån pāw, sahõnh hë äã bawa. Ti m' p'aa hënh tabaher'oot, tabawag hõm bä kä taky yyw däk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahũũm kån ta tób hënh. Edëp tabahõm. Sahõnh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hä Paw-Ro kedëe wät do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ta pooj jé tii bä äã bah'ũũm marakate gó. Panang Asós häd näng doo hënh äã bah'ũũm. Tii bä äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh

hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã hã. Takarën mä takanaa hëej hã. ¹⁴ Asós bã takajaa bã, äã mahũm kãn marakate gó. Panang Mitirën häd näng doo hënh äã bahöm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ênh, äã kaja hõm kãn tsyt dëeg hã Kiw häd näng do nedaa bã. Jat'iip hadoo äã batsëg hõm kãn tsyt dëeg hã, Samos häd näng doo hënh. Jati pé äã kaja hõm kãn panang Mirét häd näng doo bã kä. ¹⁶ Dooh Paw-Ro karën bã Epeso bã äã nu kajäg bã. Nayyw hë takarën mä takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bã m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bã naa Paw-Ro mejũũ ranaëënh hyb n'aa Epeso bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bã rakajaa bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë nyy da ÿ bawäd had'yyt hë bë mahang Asija häj n'aa bã ÿ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹ —Jesus hã ÿ moo wäd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë. Dooh né ÿ h'yy kasabé bã. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bã, hajõõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajõõ nuu me né hë paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ÿ ky n'aa eréd bã ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hã. Sahõnh hë baad hadoo do bë ÿ ma met'ëeg wät. Bë tób yt hã bë ÿ metëek, sahõnh

hë ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hã na-ääj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarënh hënh ÿ bahöm hÿÿ kä ÿ P'op Hagä Do Sahee mejũũ. Dooh ÿ hapëë bã h'ëed hado hã ÿ t'ũ hënh. ²³ Jääm né hë ÿ hapäh, sahõnh hë panang ÿ bewäd nä hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëet, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bã ÿ hedëp do hã. Jääm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ tamejũũ doo. ÿ tamejũũ ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëë wäd bã bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hã. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëeg bã. ²⁷ Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Dooh ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub bë bahag'ääs bë daaj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã na-ääj hë, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Taw'ääts

hē bē hagāã baad ub P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padëek hyb n'aa. ²⁹ ÿ hapäh hahÿÿh: ÿ bahöm jawén paa bä, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehïin bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bē mahang na-ããj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hã kä Jesus hã h'yy ka'eeh do raky süüt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakä da! Bē hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hē bē hã sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh, baad ÿ karën do hyb n'aa paawä bē h'yy ka'eeh Jesus hã —näng mä Paw-Ro sa hã.

³² Ti m' taky hado kån:

—ÿ karën P'op Hagä Do bē tahag'ääs. ÿ karën P'op Hagä Do ji wē ky enyym do panyyg n'aa bē h'yyb gó tawäd had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bä baad bē h'yy kae magyys hē Jesus hã. Tan'oo däk da bē hã baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hã taky däng doo —näng mäh. ³³ —Dooh hëp ÿÿ gó ÿ karën pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —näng mäh. ³⁴ —Bē hapäh né hē ny hadoo ÿ moo wät daj ÿÿ hē, ma ÿ sãm hã, hata ÿ ma sãm hã. ³⁵ Sahõnh hē ÿ bad'oo do hã

ÿ metëeh bē hã, bē bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hē ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bē hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hã ran'oo bä ji karën doo, ta bahãnh ji tsebé da ta wób hã ji an'oo bä rakarën doo”, näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bä m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ããj hē m'. Ti m' taky n'aa etsëe. ³⁷ Sahõnh hē rabaód bong, rawaké wät, redëe wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hã, dooh raty gepëe wäd bä ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bä.

21

¹ Ti m', ãã kedëe bong jawén paa bä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bä naa han'aa do sa hã, ãã gatsëg tooj kån marakate gó. ãã gagëd hõm ub tsyt dëeg hã, Kos häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo ãã bahöm tsyt dëeg hã, Rodes häd näng doo hënh. Tii b' naa ãã bahöm panang Pataar häd näng doo hënh. ² Pataar bä ãã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' ãã gatsëg tooj kån ta gó. ³ ãã matsëk me ãã hapäh tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hënh. ãã ahõm kån Sirija häj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd näng doo hënh. ⁴ Tii bä ãã

mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong doo. 7 ta äh äã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagã Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ahôm manä Jerusarënh hënh —näk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta äh tabado däk bã, äã bawëej kãn. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa yÿm, sa taah äã rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó äã behyy bëeh äã taron nu paa me, ti äã ky n'aa etsëë. ⁶ Ti m' äã kedëë bong sa hã. Ti m' äã gatsëg tooj kãn marakate gó. Tii bã äã hadaa w'ëenh do rabas'oob kãn sa tób hënh.

⁷ Tiir bã naa marakate bahôm, Toremajida bã tanu däng. Ta tii bã äã beg'ääs Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bã äã tab'ëes sa sii.

⁸ Jat'iip hadoo äã kaja hõm panang Sesareja häd näng doo bã. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bã äã ba'yym. ⁷ ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa raher'ood bã ta jawén hawät doo, P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. ¹⁰ Hajõõ däk äã äh Pirip tób bã, takaja nä Judah hãj n'aa hënh hana doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ Äã pa tabana geët bã, tapyn hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hë ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd geët ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng

do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarënh bã. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagã Do Sahee her'oot —näng mã Agab kyyh.

¹² Ta ti äã maa napäh bã, ta wób na-ääj hë ta tii bã hab'ëeh doo, äã sahõnh hë äã ky kah'üüm Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp y h'yy katón bë an'oo bã —näng mäh. —Dooÿ eÿÿm bã y ramaw'yyd däk do hã. Rakarën bã y radajëeb bã Jerusarënh bã, y dajëp né hë Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooÿ y eÿÿm bã —näng mäh.

¹⁴ Dooÿ äã taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooh äã ky kahüüm boo bã ta hã. Ti m' äã ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hã —näk ääh.

¹⁵ Ti m' äã benyyw hõm äã h'ëed, ti m' äã tsyym kasog kãn Jerusarënh hënh hah'üüm doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'üüm äã sii. Äã ramahüüm aj'yy bap peej Jesus hã h'yy kae däk do tób hënh, t'ÿÿ hënh äã ba'yÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo bã tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' äã kaja hõm bã kã Jerusarënh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do äã ragadoo.

18 Jat'iip hadoo ãã beg'ããs Paw-Ro sii Tsijaag tób hēnh. T'ĩ hēnh rakata b'ēeh sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. 19 Ti m' Paw-Ro kedēng sa hã. Baad ub taba-her'oot sa hã sahōnh hē tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. 20 Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsē P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hē, ãã wakãän, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padēek Jesus hã. Ti hadoo né hē sahōnh hē raky kah'üüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. 21 Raheer'oot mä sa hã, mametēek mä jé pad'yyt hē habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raheer'oot mä sa hã, dooh m' makarēn bã sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hōm. Raheer'oot mä na-ãäj hē, maher'oot mä sa hã ti dooh er bad'oo doo da radoo bã —näk mä Tsijaag sa kyyh.

22 Ti m' raky hadoo ēnh:

—Taw'ãäts hē er hyb n'aa newēē nyy da er bad'oo. Raky n'aa napäh da om kaja nä doo. 23 Ti hyb n'aa taw'ãäts hē ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sēen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky dāng do ahēej jēng do heen n'aa. 24 Sa sii ahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Mamoo wäd sa sii er ky n'aa jaw'yyk do mejüü

doo da, bē h'yyb bē benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hē sa hyb n'aa mepaag hōm rama ejuu do pan'aa, sa sēen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahōnh hē rabahapäh da raheer'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. 25 Judah buuj nadoo doo kä, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãäts hē bē nawēh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ēeh do tä n'aa. Taw'ãäts hē bē nawēh bē masãäh dab, har'ēeng dab, bē naboh bã ta majyyw gat-sēē dāk doo. Bē awēē manä ta majyyw. Bē aã manä bē ÿÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bã kata b'ēeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso dāk do panyyng n'aa hahÿÿh

26 Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahüüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bã moo b'ook do sa hã, ny noo gó tabahānh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ãäj hē sa hã ny noo gó P'op Hagä Do hã rama ejuu doo.

27 P'eets ub paawä m' tabahēej jēng bã ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób,

Asija häj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajök do t'ii hēnh kata b'ēēh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wē rakamaj'ii hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wē rawaj'aa padēek. ²⁸ Rageēēnh bā m' raky hadoo:

—Äã bē masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿ né hē aj'yy jé pad'yyt hē hawät doo, tametēek do kamaj'ii äã hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã na-ääj hē, hahÿÿ hã na-ääj hē P'op Hagä Do tób n'aa hã. Hÿÿ kã na-ääj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawēē hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejää tan'oo bā —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bā rababong bā. Paw-Ro mahūūm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

³⁰ Ti m' sahōnh hē panang buuj rakawajääñ. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padēek P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ramaso däg kãn mä tii bā Paw-Ro, ramahūūm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nayyw hē ranoo gatsēē däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahē n'aa hã rapanäk mä Jerusarēnh buuj kamaj'ii do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahē n'aa tanaēēnh mä warahén wób, warahén sa wahē n'aa wób na-ääj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh

buuj sa wē. Rabahapäh bā m' warahén sa wahē n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padēek mä Paw-Ro rej'ää doo. ³³ Ti m' warahén sa wahē n'aa kaja nã bā tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejūū ramoo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahÿ aj'yy? H'ēēd hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageēēnh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahē n'aa h'yyb mepēē bā ta ky n'aa hã, tak'ēp rageēēnh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejūū ramahūūm warahén tób n'aa yt hä. ³⁵ T'ii hēnh rakaja hōm bā, tób gó ji basēek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sēek mä Paw-Ro, hajök do ta hã rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageēēj nã:

—Ji daj'ēep, ji daj'ēep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajēē suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahē n'aa hã Gereg kyy me:

—ÿ karēn paawä ÿ her'oot a hã —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahē n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? — näng mäh. ³⁸ —Ōm nado Esit buuj kamaj'ii do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Ōm nado ti mahūūm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hēnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bā

naa, Siris häj n'aa bä naa ŷÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ŷÿh —näng mäh. — ŷ karën paawä man'oo ŷ ba-her'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kån taba-her'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hënh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hënh rababë däk bä, tadu doo ta-her'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakån haa, yp ŷ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newë keh ŷÿ. Hä ŷ rakamaj'ü do ky n'aa ŷ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hënh rababë däg magyys hë tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ŷ hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ŷ benäng. Babä Jerusarënh bä ŷ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hë ŷ tama metëek ër wahë makü ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hë ŷ karën paa ŷ h'yyb n'yyim P'op Hagä Doo, da hë bë bad'oo doo da né hë. ⁴ ŷ rejää né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejöp hyb n'aa. ŷ mesoo paa ŷÿj, ajyy, ŷ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op

Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, ër wahë n'aa na-ääj hë rahapäh tii. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot do bë hä. Hä ŷ raban'oo däk paa kerih doo, ramejüü do ky n'aa, ŷ banoo hyb n'aa ër wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hä. Ti t'ü hënh ŷ bahöm paah, ŷ mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarënh hënh —näng mä Paw-Ro sa hä.

⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti, wasyk, ŷ bedaa däk bä Damas-Ko, tii bä wë hä naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät ŷÿ.

⁷ Tüü ŷ badëe jat tii bä. Ti ŷ maa napäh kyyh, hä ŷ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää?”, näng mä kyyh hä ŷÿ. ⁸ “Jaa öm?”, näng ŷÿh. “ŷ né hë Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”, näng mäh. ⁹ Si ŷ habok do rahapëe né paawä ta bag, dooh rah'yy ganny bä kyyh hä, hä ŷ her'oot do hä. ¹⁰ ŷ eanh tii bä: “Nyy d' ŷ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ŷÿh. Ti taky hadoo hä ŷÿ: “As'ëeg g'ëed. Ahöm nä panang hënh. T'ü hënh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä ŷÿ”, näng mä Jesus kyyh hä ŷÿ. ¹¹ ŷ hapäh ta bag tak'öp gabarëeh do hyb n'aa ŷ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ŷ

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneënh Eberew kyyh. Judah buuj na-ääj hë rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj hë rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh.

* **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

ramoo maso hõm Damas-Ko hēnh äã bah'ũm hyb n'aa.

12—Aj'y y Ananijas häd näng do ÿ taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bā habong do Judah buuj raweh'eēh ti Ananijas. 13 Pa ÿ tabag'eēd dāk bā taky hadoo: “Wakān ÿÿ, Saw-Ru, mabegāã dāk p'aa hēnh!”, näng mäh. ÿ bahapēē däg kån nayyw hē tii bā. 14 Ti m' taky hadoo ēnh hā ÿÿ: “P'op Hagä Do er wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasēew wät õm, mabahapäh hyb n'aa takarēn doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. 15 Õm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hē sa hā. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hā ÿÿ. 16 Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahõm nä õm ranu gemuun wät hyb n'aa. Õm ranu gemuun bā, Jesus hā mabetsēē a hā hanäng do nesaa do tabawug hõm hyb n'aa”, näng ta kyyh hā ÿÿ.

17 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Jerusarēnh hēnh ÿ babaaj nä bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ÿ bahõm ÿ ky n'aa etsēē hyb n'aa. Ta tii bā s'eēh hadoo hā ÿÿ. 18 S'eēh hadoo doo gó ÿ hapäh Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hā ÿÿ: “Nayyw hē! Ahõm nä Jerusarēnh bā naa. Dooh

da raky dahé bā kēh ÿ n'aa maher'oot doo”, näng mä hā ÿÿ. 19 Ti ÿ ky gadoo: “Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hē ajyy babä habong do rahapäh nyy da ÿ bahõm do paa sahõnh hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, a hā h'yy ka'eeh do ÿ dewēes hyb n'aa, ÿ rejää hyb n'aa. 20 Radaj'eēp noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ÿ na-ääj hē sa da h'yyb hadoo. ÿ né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kēh ÿ ta hā. 21 Ti taky hadoo hā ÿÿ: “Ahõm nä, õm ÿ mejüü dawēē, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

22 Ti m', jāãm né hē ramaa newēē do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageēēnh doo:

—Dooh taw'ääts hē tado tawäd bā badäk hahÿÿ hā! Taw'ääts hē tadjep! —näk mä Paw-Ro maji sa kyyh.

23 Ti m' rageēēnh. Sa hatsē sa hā padēēk do ratepyh, rakawajäänh do heen n'aa. K'ääts rehaa p'op. 24 Ti hyb n'aa, warahén sa wahē n'aa mejõ kån Paw-Ro ramajēē suun warahén tób n'aa yt hā. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reaanh ta hā h'eēd hyb n'aa ta maji tii da rawén geēēnh. 25 Ti m' ramaw'yyd dāk bā rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eaanh warahén wahē n'aa see hā:

† 22:14 Jesus né hē ti P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo.

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bē hewyih bā Roma buuj seeh, bē nahapēē nā bā tamo haj'aa kadoo bā? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahē n'aa see maa napäh bā Paw-Ro her'oot doo, nayyw hē tabahōm kän warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' teanh ta hā:

—Nyy da mabad'oo hahy ajyy hā? Roma buuj né hē ti hyyh —nāng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahē n'aa heh'äät ub do bahōm Paw-Ro wē. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —nāng mäh.

—ÿy. Roma buuj né hē yyh —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'öp y bepaag hōm paah, Roma buuj y bahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hā:

—Roma hāj n'aa bā y benāng, ti hyb n'aa y benāng noo gō naa Roma buuj né y hyyh —nāng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawā nayyw hē m' raberéd gēēt Paw-Ro. Sa wahē n'aa eym wät tah'yy ganyy bā Roma buuj né ti tamejūū ramoo maw'yyd dāk do haak sapuuw hadoo doo me.‡

Sinedirijo ajyy n'aa hā Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahyyh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do

mejūū ramanyyh Paw-Ro. Takarēn mā ta heen n'aa nāng baad ub h'ēed p'āā Judah buuj Paw-Ro hā raky n'aa tapaa. Ti m' tamejūū P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób, rakata b'ēeh hyb n'aa, Sinedirijo hād enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ēeh bā.

23

¹ Ti m' baad ub mā Paw-Ro baheg'āas Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Wakān haa —nāng mäh. —P'ooj ub y bawät do hadoo né hē y da hē. Baad ub hēp y tym P'op Hagā Do matym gō —nāng mäh.

² Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Ananijas hād nāng doo, mejūū mäh, Paw-Ro pa hab'ēeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do òm hewyyh da! Ta hadē hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm! * Òm tii bā hasooh y maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bā, y mamejūū y rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk

‡ **22:29** Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bā Roma buuj see ramaw'yyd bā ranahapäh nā bā tamo haj'aa kadoo bā. Ti hyb n'aa warahén sa wahē n'aa wén eym wät. * **23:3** J'ooj madāk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanāng pé panyy ky n'aa gō ta her'oot doo.

do an'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh ta hä.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Öm ky neÿÿm maky n'aa rejã bä P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! —näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakãn haa, dooh ÿ hapëë bä P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bã. P'op Hagã Do kyy kerih do hä hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejã manã bë wahë n'aa”† —näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hä:

—Wakãn haa, —näng mäh — Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aa h'ÿÿh —näng mäh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenã bong doo —näng mäh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mä sa wahë n'aa ta tii bã kata padëek doo. ⁸ (Saduséw sa hä ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã. Sa hä, dooh äãs. Sa hä dooh na-ããj sahee péh. Pariséw sa hä kã, ji dajëp jawén paa bã ji ganyyh nä p'aa hënh. Ti anäng na-ããj hë sa hä äãs, sahee na-ããj hë.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mä ta ti p'ãã. Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëeg b'ëeh

mäh. Tak'ëp mä sa kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Doo hahÿ aj'yy nesaa do tamoo wäd bã. Ji hapäh mä äãs her'ood bã ta hä. Ji hapäh mä tii, sahee her'ood bã ta hä —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajë däg mä tak'ëp. Ti m' warahén sa wahë n'aa beÿÿm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejüü warahén rabahöm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hënh ramahüüm hyb n'aa p'aa hënh.

¹¹ Ti m' atsëm kã, Jesus kasee Paw-Ro hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo këh ÿ n'aa babã Jerusarënh bã, ti hadoo né hë da maher'ood panang Roma häd näng doo bã —näng mä Jesus ta hä.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawã panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëep hyb n'aa. P'op Hagã Do hä raky däng radaj'ëep né hë. Ti m' raky hadoo:

—Doo d' ër awa bã, dooh d' ër eëg bã ër nanaboh nä bã Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. ¹⁴ Ti m' rabahöm P'op Hagã Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wë na-ããj hë. Ti m' raky hadoo sa hä:

† 23:5 Esodo 22.28

—P'op Hagä Do hä äã ky däng, dooh äã awa bä, dooh äã eëg bä Paw-Ro äã nanaboh nä bä —näk mäh. ¹⁵ —Äã karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hä, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ēeh bä. Taw'ääts hē bē her'oot bē karën baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —näk mäh. —Äã gadaa däk da ta baa bä, äã daj'ēep hyb n'aa bē hab'ēeh hēnh takajaa do pooj jé —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahöm kän warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mamahūūm hahÿ pahēew bē wahē n'aa wē. Ti anäng panyyg tahe'oot pé ta hä —näng mä Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahūūm kän pahēew sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Paw-Ro, er maso geēt doo, ÿ tanaeëj nä, tahe'oot hä ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahēew a wē. Ti anäng mä panyyg tahe'oot pé pan'aa a hä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' pahēew warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do moö taky hóm ramaa nanapäh hēnh. Teaanh mäh:

—H'ēed ti makarën mahe'oot hä ÿÿ? —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahēew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hä raky n'aa he'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahūūm

hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hēnh. Rakarën mä paawä raky n'aa napēē magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'ooh da. ²¹ Maky dahé manä da. ⁴⁰ ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ēep hyb n'aa. Kejën rabē bä. P'op Hagä Do hä raky däng dooh rawa bä, dooh reëg bä rananaboh nä bä Paw-Ro. Da hē ti abē padēek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hä —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do hä.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do edēē wät pahēew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē etyn hóm da 200 warahén tsyym me hah'ūūm péh, 70 kawaaro jó hah'ūūm do ta wób, 200 jook yt hä hah'ūūm doo, kawaaro Paw-Ro jahóm pé sii hē da, atsēm rabahóm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hēnh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejūū baad ub ramahūūm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris häd näng do wē. ²⁵ Tamejūū sa hä tama erih do Peris. Terih doo, hahÿÿ da m':

²⁶ “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng òm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'ääs do òm. ²⁷ Òm ÿ panäk hahÿÿ da: Judah buuj ramaso däk hahÿ aj'yy. Rakarën paawä radaj'ēep. Ti ÿ ky n'aa

napäh bä Roma buuj tado bä, ỹ bahöm warahén sii hē ỹ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ Ỹ karēn paawä ỹ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩ ta hä, ti hyb n'aa ỹ wén mahũüm paa Judah buuj wahē n'aa sa wē. ²⁹ Tii bä ỹ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bä na-ãaj hē ji dawäts geēt hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ỹ ky n'aa napäh rakarēn radaj'ëep. Ti hyb n'aa nyyw hē ỹ mejō hōm a wē. Ỹ maher'oot da ta maj'ĩ, a wē rabahöm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hä.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejũũ doo da rabadoo kån. Ramahũüm kån mä atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ũüm do rababaaj nä p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ũüm do ramahũüm kån tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hōm bä Sesareja bä, ran'oo däg kån sa wahē n'aa ma erih do Peris hä. Ti m' rahaëēnh Paw-Ro ta hä. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kån kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hä ny hado tabanäng hēnh tabana, Roma häj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hä:

— Ỹ maa newëe da a ky n'aa a hä kamaj'ĩ do rakaja nä bä —näng mäh.

Ti m' tamejũũ Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do

yt hä warahén rabahag'ãäs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hä Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa pa-nyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' 5 ta ä jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do kajaa nä Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahē n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ãaj hē. Ti m' raky n'aa tapa kån Paw-Ro ta ti häj n'aa bagã n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geēt bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hä. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahỹy d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hē, a hyb n'aa baad ub äã hä äã häj n'aa bä. Dooh kamaj'ĩ péh. Ōm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo äã hä, äã häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hē äã häj n'aa bä äã h'yy gada-jiang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooh äã karēn bä ōm äã h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa äã karēn paawä kanahēn d'os hē maa newē äã her'oot doo. ⁵ Geēt hahỹ aj'yy, kamaj'ĩ do du na do tii, äã hä. Jé pad'yyt hē badäk hahỹy bä Judah buuj rakamaj'ĩ sa hä hē tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'ũüt doo, ta wób sa wē h'yy kawereem hōm do sa wahē n'aa see hahỹyh. ⁶ Takarēn paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä

Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa äã wén maso däk. [7 Äã karën paawä äã ky n'aa etyy äã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. Äã hä rawaj'aa padëëk, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa äã mahänh. 8 Tamejüü ta hä ky n'aa tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahÿ aj'yy hä meajj bä, maheen n'aa näng da äã ehub né hë äã ky n'aa tapaa do hä —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hä.

9 Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

10 Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõö däg ta baab äã häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hä këh ÿ n'aa hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hä —näng mä. 11 —12 ta äã ÿ kaja nä Jerusarënh bä, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bä mameaj ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hë ta ti ÿ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. 12 B'ëëh hahÿÿ hä ÿ kamajÿÿ doo, dooh noo gó ÿ rahapëë bä ÿ ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Dooh noo gó ÿ rahapëë bä ÿ ka-

majë bä tób P'op Hagä Do pa-nyyg rayd naherot do yt hä, panang bä na-ääj hë. 13 Hahÿ ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

14 Hÿÿ kä, dooh ÿ ky n'aa jejën bä, ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Doo, äã wahë makü rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ky n'aa ÿ ky daheeh.* Ta wób wë äã h'yy kawareem hõm ramaneëëj né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagä Do kyy kerih do ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh. 15 Hä ÿ kamajÿÿ do ragada do hadoo né hë ÿ gada dejëp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karën doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ääj hë da äã gada ragenä bong doo. 16 Sahõnh hë da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hë ÿ karën ÿ bawät, hëp ÿÿ gó baad had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ääj hë —näng mä Paw-Ro.

17 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hënh ÿ bewäd nä. Ta jawén ÿ babaaj hõm p'aa hënh Jerusarënh hënh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ÿ tajooch hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ ma ejuu do hyb

* 24:14 Jesus ky n'aa né hë ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneëënh doo.

n'aa na-ãäj hē. 18-19 Ti né hē ŷ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sahõnh hē ŷ bahajaa jawén paa bä ãã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooh hajök do tado bä si ŷ habok doo. Dooh na-ãäj hē ŷ kamajē bä ta wób sa wē. Daap ramenyyh hã ŷ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã né hē ŷ bag'eëd däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa ŷ rabahapäh bä. Taw'ääts hē né hē paawä ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, hã ŷ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wē hã ŷ raky kes'eëm péh. Ti né hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ŷ raky n'aa tapaa do paah. 20 Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'eëh hahÿ rahe'ood ny hadoo pé rahapäh ŷ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'eëm do hã ŷÿ. 21 Jääm né hē hahÿ da keh ŷÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hã: “Dejēp do ragenä bok do ŷ gada do hyb n'aa, hã ŷ raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa keh ŷ sa hã. Nepäh ta tii hã rawyyd bä sa hã baad nadoo do mo haja ŷÿ —näng mä Paw-Ro kyyh.

22 Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hē Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hē dó —näng mäh. — Warahén sa wahē n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ŷ bahe'oot da nyy da ŷ bad'oo õm

raky n'aa tapaa do hã —näng mä Peris kyyh.

23 Ti m' Peris mejüü warahén sa wahē n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahÿ da m' ta kyyh sa hã:

—Taw'ääts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bē an'oo na-ãäj hē ta najiis rabeg'ääs ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

24 Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ŷÿm sii hē tabana. Dusir mä Peris ŷÿm häd. Judah buuj mä ti ta ŷÿm. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaënh. Tamaa newēē mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hã ky n'aa. 25 Ti m' Paw-Ro bahe'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ãäj hē, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē dó. Ahõm nä. ŷ karēn bä, ŷ mejüü da õm ranaënh p'aa hēnh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hã.

26 Peris karēn paawä Paw-Ro anoo dajēer ta hã, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaënh ta wē Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa.

27 Ti m' pawóp hē ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahē n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd geët Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahē n'aa

see sii Paw-Ro ber'oot do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hē tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarēnh hēnh tabahōm kän Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarēnh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ääj hē, rabahōm ta wē. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'ũũm mä ta hā, rakarēn doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarēn né paawä Pes mejō nä Paw-Ro Jerusarēnh hēnh. Rakarēn né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Doooh —näng mäh. — Sesareja bä Paw-Ro bagëet. T'ĩĩ hēnh da ÿ babaaj hōm p'aa hēnh nayyw hē. ⁵ Taw'ääts hē né paawä bē wahë n'aa wób rabah'ũũm si ÿÿ, t'ĩĩ hēnh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahōnh hē ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hōm kän Sesareja hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hā raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejũũ ranaëej nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëet bä, Judah buuj, Jerusarēnh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabagëet bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajōng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Doooh m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti raheer'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hē Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hā:

—Doooh ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyc do hā. Doooh ÿ mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hā. Doooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hā —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hā:

—Makarēn mabahōm Jerusarēnh hēnh, t'ĩĩ hēnh ÿ maa newëë hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagëet hÿÿ kä, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hē ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hē ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hē, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hā. ¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hā ÿ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëep doo. Se hub tanado bä hā ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyc do an'oo bä sa moo gó ÿ rahaëenh. ÿ karēn Sesa né hē ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beaanh ta hā masa do sa hā nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hā:

—Makarēn mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ĩĩ hēnh

né da mabahôm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajõõ ta äh t'ii hënh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'y'y Peris eréd gëët do paah —näng mäh.

¹⁵ —Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raheer'oot hä ÿÿ ta hä raky kes'ëëm do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ÿ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejõ bä rarejã bä nanyw hë ji hä. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ÿ sa hä. ¹⁷ Ti m' wawëë hë rakaja nä bä, nanyw hë, jati péh, ÿ mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëëm do rabab'ëëh bä. ¹⁸ Ta hä raky n'aa tapaa bä, dooh ÿ h'yyb däng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'y'y kaha'eeh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajëm na-ääj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä

edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ÿ hapëë bä nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ÿ beanh ta hä takarën bä Jerusarënh hënh tabahôm, t'ii hënh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ÿ mejüü rabahag'ääs nä Sesa wë ÿ manejõ nä bä —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karën paawä ÿ maa newëë ta ti aj'y'y her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hë. Jat'iip né da mamaa newëë taher'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bä. Rabajëë p'ëë bä, baad ub t'ii hënh kat'aa do raweh'ëëh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëëh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëëh do na-ääj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëëh, ää mahang kata b'ëëh doo, bë hegää hahÿ aj'y'y —näng mäh. —Jerusarënh hënh, babä Sesareja bä na-ääj hë sahõnh hë Judah buuj hä ÿ raky n'aa her'oot ÿ daj'ëëp hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hä ÿÿ —näng mäh. ²⁵ —Hä ÿÿ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bä. Ti hadoo né hë,

Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ỹ h'yyb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ỹ mejũ. ²⁶ Tii da né da ỹ bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ỹ ta ky n'aa ỹ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ỹ mana gëët bë matym gó. A wë né hë ỹ mana gëët Agaripa, hajõng ta hã er eanh do jawén paa bä, ỹ bahapäh hyb n'aa h'ëed ỹ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ääts hë tado bä ta si n'aa hë ỹ mejõ bä Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo ta her'oot doo:

² —Ỹ h'yy gadajang né hë Agaripa, naga hë ỹ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ỹ raky n'aa tapaa do ky n'aa maaa napäh bä —näng mäh.

³ —Ỹ h'yy gadajang na-ääj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëer, Judah buuj, er bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëed p'ää ëer, Judah buuj, er ky ked'aak. Ti hyb n'aa ỹ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ỹ maaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ỹ bawäd wät ỹ karapee noo gó naa häj ỹ n'aa bä ỹ bawäng doo

bä, Jerusarënh bä na-ääj hë. ⁵ Báp peej däg ỹ rabahapäh né hë. Rakarën bä rahajaa ra her'ood bä nyy da ỹ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do er mahang. Pariséw sa see né hë paa ỹyh. Rababok doo da ỹ bawäd wät paah. ⁶ Hÿy kã hã ỹ raky n'aa etyy, ỹ gada do hyb n'aa er wahë makũ hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hë. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ỹ gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hã ỹ rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸ Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hã dooh P'op Hagä Do haja bä dejëp do ragenä boo bä p'aa hënh tan'oo bä? —näng mä ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ỹ na-ääj hë sa da hadoo né paa ỹyh. Ti noo gó hã ỹ taw'ääts hë sahõnh hë ỹ hajaa doo me ỹ karën ỹ rejää Jesus Nasaréh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa ỹ bad'oo Jerusarënh bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do ỹ dewäts b'ëeh. Radejëeb bä, ỹ karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh ỹ bahõm paah, ỹ rejää hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Ỹ rejää doo me ỹ karën

né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'öp né hē ȳ kawa-jäǟn paa sa wē. Ti hyb n'aa ȳ bahōm panang s'ee hēnh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hēnh, ȳ rejäǟ hyb n'aa t'ī hēnh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ȳ bahōm Damas-Ko hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó ȳ bahōm t'ī hēnh, Jesus hä h'yy ka'eeh do ȳ rejäǟ hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ȳ bahōm bä, tii bä ȳ bahapäh wē hä naa ta bag tak'öp gabarēeh do hahāt ȳȳ hä, hata haa sa hä na-ääj hē. Papyyj gabarēeh do bahānh ta ti bag. ¹⁴ Tūū āā kajäg b'ēeh tii bä. Ti ȳ maa napäh kyyh, hä ȳ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēēd hyb n'aa ȳ marejäǟ? A daaj né hē maker'ook ȳ maky nadahé bä, booj yb gasōōm do hä tedats bä ta jawén p'aa hēnh hadoo.” ¹⁵ Ti ȳ eanh ta hä: “Jaa ōm Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ȳȳh. Ti taky hadoo: “Ȳ né hē Jesus, marejäǟ doo. ¹⁶ As'ēēg g'ēēd! A hä ȳ wén kas'ee wät ōm ȳ asēēw wät do hyb n'aa. Ōm ȳ asēēw wät, hēp ȳ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hä mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do ȳ hyȳ kä. Maher'ood sa hä na-ääj hē ȳ metēēk nä do a hä ky n'aa. ¹⁷ Ōm da ȳ ed'ēēp Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa ōm rarejā bä. Judah buuj nadoo do sa mahang ōm ȳ mejūū hyȳ

kä, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hä. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. Ȳ karēn mabaher'oot sa hä kēh ȳ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejō wät hyb n'aa sa hä, P'op Hagä Do karēn doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hēnh hadoo gó rababoo dāk hyb n'aa, hä ȳ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do ȳ bawug hōm hyb n'aa. Tii bä da P'op Hagä Do karapee, hä ȳ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hē ta wē tasēēw hōm do rabahado padēēk hyb n'aa da”, näng Jesus kyyh hä ȳȳ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hē ȳ ky daheeh Jesus mejūū do wē hä naa, hä ȳ takasee bä. ²⁰ Nayyw hē kä ȳ baher'ood kän Jesus ky n'aa Damas-Ko bä habong do sa hä, ta jawén Jerusarēnh bä habong do sa hä, sahōnh hē Judah häj n'aa bä habong do sa hä kä. Ȳ maher'oot na-ääj hē Judah buuj nadoo do sa hä. Sa hä ȳ her'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Ȳ her'oot sa hä, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hōm doo, P'op Hagä Do hä rah'yy kae dāk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hē, Jesus mejūū do ȳ moo wät do hyb n'aa, ȳ Judah buuj ramaso dāk P'op Hagä Do tób

n'aa w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ radajëeb paawä.

²² Ti hadoo né hë ÿ P'op Hagä Do masaa had'yyt hë, da hë na-ääj hë. Ti hyb n'aa né hë babä ÿ wén geët, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hã, ky n'aa netsëeh do sa hã na-ääj hë. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ÿ her'ood bä.

²³ Ti raheer'oot né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajëp do ky n'aa. Jããm né hë pooj jé dejëp do mahang taganá wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ääj hë, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ëp mama kametëek do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Dooh ÿ ky bawad bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newëbä —näng mäh.

²⁶ —Mameaaj paawä Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ÿ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ÿ baher'oot ta hã. Hã ÿÿ, ta heen n'aa näng né hë ÿ her'oot do ky n'aa hã. Dooh kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hë raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hë, hã ÿÿ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hë med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bä Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hë tado bä, nayyw hë tanado bä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëe õm, ta wób ÿ ramaa newëe do na-ääj hë, da ÿ rabahado padëek hyb n'aa. Dooh hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bä —näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hë sa pa hab'ëeh do as'ëëg b'ëeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hënh rakaner'oot bä raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji dajëeb bä. Dooh hyb n'aa ji dawäts geët péh —näng mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bä paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ääts hë paawä ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hënh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hënh, Roma panang hënh ää ramejüü raky däng do jawén

paa bä, rahaëej däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ãäj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahũüm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bä naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hēnh hahôm doo gó. ãã sii hahôm na-ãäj hē aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bä, panang Tesaronika häd näng doo bä naa tii. ³ Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidôn häd näng doo bä. ãã kajaa bä Sidôn bä, Jurijo ky enyym Paw-Ro hä. Tanoo tabeg'ãäs hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hä rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ ãã tsyym kasok bä, ãã habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dëeg hä, Tsi-Peré häd näng do nu masee me ãã kenaa bong. ⁵ Ti m' ãã batsëk bä ãã tabës Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ãã kaja hōm panang Mira häd näng doo bä, Risija häj n'aa bä.

⁶ Ta tii bä warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresân-Dirija häd näng doo bä naa, Itarija häj n'aa hēnh hahôm doo. Ti m' tamejũũ ãã gatsëg t'oonh, tii gó ãã bah'ũüm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajōng ta äh kaja hē ãã bahôm séd bä ãã karip do hyb n'aa, bah'ood ãã habok

hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ëp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok ãã kaja hōm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bä. Dooch bah'ood an'oo bä ãã ty gahēm hēnh ãã ahōm bä. Ti hyb n'aa s'yÿ tabanäng hēnh ãã bah'ũüm. Tsytt dëeg hä Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bä ãã tabës. Tii da ãã wén d'oo, tsyt dëeg hä Keret häd näng do nu masee me ãã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hē ãã bahôm is Keret nabyy me. Tak'ëp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahôm hyb n'aa. Ti m' ãã kaja hōm kân Datyyw Banäm Do häd näng doo bä. Panang Raseja häd näng do nedaa bä däg tii.

⁹ Tabëej hōm ta äh raka-hej'aa do paawä Itarija häj n'aa hēnh. Tabëej hōm Jōm Kipur* rataheb'ëes doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bä akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

¹⁰ —Hä yÿ pé da, dooch da baad tado bä èr hahÿ hah'ũüm doo. Èr da ta see hadoo, èr da kamana'uuh marakate hä, ta gabuuj hä, èr na-ãäj hē da. Taw'ãäts hē babä èr ba'yyim dó —näng mä Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawä sa hä, dooch warahén sa wahē n'aa karën bä tamaa newē bä ta kyyh. Taky daheeh marakate poo

* 27:9 Jōm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug hōm do rahy n'aa esee hyb n'aa.

masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooh baad tado bä ratabëej bä tabahahëem do noo gó “Datyyw Banäm Do” häd näng doo bä. Ti hyb n'aa hajök do rakarën rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bä, t'ïi hënh ratab'ëes hyb n'aa paawä tabahahëem do noo gó. Pënis bä marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëeg hä Keret häd näng doo bä. T'ïi hënh dooh tabahëm bä tagajarah hyb n'aa.

¹³ Tii bä, tadu doo bä tabahëm do raty gahöm hënh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb däng doo da né hë red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahöm kån tsyt dëeg nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bä kä tak'ëp bah'ood bana kån. Tsyd dëeg hadäk hënh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahëm höm. Dooh ää haja bä ää ahöm bä bah'ood gó. Ti hyb n'aa ää beréd höm bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dëeg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me ää kenaa bong bä bah'ood an'oo bä, tii bä ää bahaja kån ää ej'ooj nä kån h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ïi hënh dooh denaa hë né paawä bah'ood tabahëm bä, ti hadoo né hë tak'ëp ää bej'ooj nä kån. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kån h'oo marakate agyyb jëe bä hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me

ramew'yyd höm marakate hä tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooonh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-ääj hë marakate adëe kä bä hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bä raberéd höm bah'ood ty gahëm hënh marakate bahöm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hä, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hë tabado däg bä ta äh, sa daaj hë rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. ²⁰ Poo hajëe had'yyt hë. Dooch papÿÿj ty ganä wäd bä, sagööh dooh ji hapëe boo bä, ny nemuun ää bahöm ää bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahönh hë ää dejëp ää ed'oo.

²¹ Hajöõ däg ta äh ranawa bong do jawën paa bä, Paw-Ro bas'ëeg gëet tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë né paawä ÿ bë ky dahé ÿ baher'ood wät bä ër nahöm hyb n'aa paawä Keret bä naa. ÿ bë ky dahé bä paawä, dooh né hë paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëenh do hä —näng mäh. ²² — Ti hado né hë paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooch da dajëp pé ër seeh. Jääm hë marakate karejã höm da —näng mäh. ²³ —Naga hë, atsëm, P'op Hagä Doo, ÿ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hä ÿ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahÿÿ da ääs

kyyh: “Eÿÿm manä Paw-Ro. Sesa hä da makametëeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hẽ marakate gó habok doo”, näng mä ääs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bẽ tseebee, bẽ h'yy kahasẽ. ÿ h'yy ka'eeh né hẽ P'op Hagä Do hä. ÿ hapäh baad ub, hä ÿ ääs her'oot do hadoo né hẽ da er hä. ²⁶ Hood jó, tsyt dëög hä bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg ää äh, ää bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. ³⁶ meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy p'aa hënh. Ta yd jé däg: ²⁷ meet däg mäh. ²⁹ Rajeÿÿm mä pä hä tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëe nyyw hẽ tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahõ ta mesoo n'aa ken'ooh. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ääj hẽ Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëe bä däg, Paw-Ro etsëe sahõnh hẽ rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 ää ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë hä bë bawa hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hẽ bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahõnh hẽ —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hä sahõnh hẽ ramaa napäh bä. Tagan-abäh hõm tii bä, tii b' tabawa kãn. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasẽ bong, rabawa kãn tii bä. ³⁷ Sahõnh hẽ marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hẽ rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëög. Tii b' rahapäh tagajaroh yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ïi hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kãn pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kãn hood hanäng hënh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hä marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hënh

takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarên radejëeb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahänh. ⁴³ Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëeb bä, Paw-Ro tat'yyd mehïin do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëë hënh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hä rakamesoo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëë hënh. Tii da né hë kä sahõnh hë äã kaja nä kân hëëj hä.

28

Tsyt dëeg hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó pa-nyyg n'aa hahÿh

¹ Sahõnh hë äã babë padëek bä ta nabyy me, äã heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg häd. ² Ti m' tsyt dëeg bä habong do ky en'yym sahõnh hë äã hä. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëeg, äã rats'yyt äã katëng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tëeg. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batëe däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegëej däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dëeg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ëe däk doo, rahe'oot rabab'ëeh bä:

—Hahÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'ooh doo. Kedëeb

wäd né hë paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kân ji sãm heb'aanh do an'oo bä — näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëeg hõo me ta moo hä kas'ëe däk doo. Dooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dëeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëeg bä, ragada na-ääj hë tadagõn jëe bä. Bap peej ragada ta hä. Dooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hä. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hë ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dëeg buuj sa wahë n'aa tii. Baad äã tagadoo ta tób bä. Tamawoob hë äã äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahëe näng tagëe bä. Oom ta hä, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hënh. Ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä ta nahëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dëeg hä haj'eenh doo, nahëe en'yÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub äã tsyt dëeg buuj raweh'ëeh. Ta jawén kä, äã tsyym kasok bä, äã hä rabanoo sahõnh hë äã mahüüm doo, äã batsëg hõm do waa n'aa na-ääj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëeg hä äã baj'eenh do jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh marakate gó Aresän-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëeg hä tabahahëem noo gó tab'ëes doo. Marakate poo

hã sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' äã kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hẽ äã äh tii bä äã tab'ëes. ¹³ Tii b' naa äã bahôm ta nabyy me had'yyt hẽ. Ti m' äã kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, äã ty gahôm hênh tabahëm. Ti m' jat'iip hadoo äã kaja hôm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä äã kat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Äã rats'yyt äã baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëeg ub kä Roma bä äã kaja hôm kân. ¹⁵ Jesus hã h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hẽ äã ky n'aa hã. Ti hyb n'aa rawén na, äã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äã ragadaa däk Tamawoob hẽ Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hẽ mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äã kaja hôm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hênh Paw-Ro bagä. Sét hẽ warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hẽ däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaëenh hyb n'aa sahôn hẽ Judah buuj sa wahë n'aa,

Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Wakän haa —näng mäh. — Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé er wakään sa hã, er wahë makü rabahed'oo do paa hã na-ääj hẽ. ÿ ramaso däk Jerusarênh bä, tii bä ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hã ÿ rabeaanh jawén paa bä, rakarên né hẽ paawä ÿ raberéd hôm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ÿ radaj'ëep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarên ÿ raberéd hôm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, er wakään, rakarên ÿ reréd hôm bä. Ti hyb n'aa ÿ betsëë, Sesa hã ÿ taky n'aa etyy, hã ÿ raky tapaa do ky n'aa hã. ÿ ti dooch ÿ ky kes'ëem pé er wakään sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejüü bë ranaëenh ÿ baher'oot hyb n'aa bë hã —näng mäh. — Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hẽ babä ÿ wén gëet ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hẽ er wakään t'ïï hênh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² —Äã karên paawä äã maa napäh h'ëed hado a hã pé papuuu hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hẽ baad nadoo doo me raba-her'oot ta ti papuuu ky n'aa hã —näk mäh.

23 Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bap paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hē taner'oot sa hä, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. 24 Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooh raky dahé bä. 25 Séd h'yyb nahedoo maa new'ëe do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

26 "Ahōm da sa wë. Hahÿÿ da da mamaher'ood sa hä:
 'Bë maa napëe né paawä, dooh bë maa newë bä.
 Bë hegää né paawä, dooh bë hapëe bä', noo da sa hä.

27 Sa h'yyb tym gó abaa padëek do hado däk.
 Dooh d' rah'yy kadawuung wäd bä.
 Sa nabuuj ragetsëe hōm.
 Sa matym ty kajaã hōm.
 Tii da tanado bä paawä,
 rabahapäh né paawä,
 ramaa napëe né paawä,
 h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿÿ rah'yy kawereem né paawä
 hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
 Hä ÿÿ rah'yy kasadëe bä paawä ÿ t'yyd mehïin sa hä."*

28 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—ÿ karën bë heen n'aa enäh hahÿÿ hä: Hÿÿ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[29 Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä sa hä, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mä ramahōm me sa da hadoo do hä.]

30 Ti m' pawóp hē ta baab sa tób bä Paw-Ro bagëe wät. Tapaag had'yyt mä ta sām tób danäh hä. Baad mä tagadoo sahōnh hē ta wë heg'ääs doo. 31 H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hä. Tametëek mä Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jääm hē kä hahÿÿ panyyg.

* 28:27 Isajas 6.9-10

Roma
Jesus hã h'yy ka'eeh
doo, panang Roma
häd näng doo bä
habong do hã,
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ëp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ëp hanäm do metä wät. Dejëp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wë ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kä. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëj wät doo,

Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ ÿ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëj wät doo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ÿ ky däng do hahÿÿh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bä rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bë ÿ ky n'aa ets'ëë had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ÿ ky n'aa etsëë bëeh. Ta wë t'öp hëp ÿÿ gó naa ÿ moo wät, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsëë, takarën bä tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wën her'oot, tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa bë ÿ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ÿ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: ÿ karën bë ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bä. ÿ karën na-ãäj hẽ ÿ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ër h'yyb tsebé hyb n'aa kä. ¹³ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyb däng bë ÿ bahehëen,

baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ỹ paa h'yyb däng bẽ ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nä bã bẽ wẽ ỹ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaat doo.

¹⁴ Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ỹ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. Ỹ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ỹ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó",* näng kerih

doo.

¹⁸ Hỹ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawa-jãän sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wẽ, nesaa do moo heb'ook do sa wẽ na-ãäj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãä da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hẽ kametä däk ỹ hanäng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, "Dooh P'op Hagä Do ỹ hapëe bã", ji noo bã. ²¹ Rahapëe né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëe bã ta hã, dooh na-ãäj hẽ raj'aa etsëe bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãã bã, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bã rawehëe bã P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen

* 1:17 Habakuk 2.4

n'aa hã na-ããj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴ Ti hyb n'aa kã P'op Hagã Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nado wäd ran'oo bã, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagã Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagã Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagã Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bã —ti né hẽ paawã ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. Ýÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wẽ rababok doo, P'op Hagã Do karën doo da paawã. Ýÿj wób ýÿj wẽ rababoo dæg kãn. ²⁷ Tii d' na-ããj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ýÿm wẽ rababok doo, P'op Hagã Do karën doo da paawã. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wẽ rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Raka-

narën do hyb n'aa P'op Hagã Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagã Do hã ji hapäh doo, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëe hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wẽ rakarën rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hẽ kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hẽ ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób sa wẽ. Ta wób na-ããj hẽ ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagã Do wẽ. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëe nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bã sa yb, sa ýÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ýÿt. Dooh rakamahãn bã ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bã ta wób. ³² Rahapëe né paawã dajëb hã P'op Hagã Do ky n'aa ety ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ääts hẽ na-ããj hẽ sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã

habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

1 Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'oooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bä, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'oooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hë bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëëb bä bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky ennyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bä bë hã, bë wë tawén ky ennyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵ Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hë, bë an'oo bä tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hë tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bä kä. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã.

⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hë nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ããj hë. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hë sa hã. ¹⁰ Sahõnh hë baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bä Judah buuj nadoo do hã na-ããj hë. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëëw bä ji mahang. Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä, sét né hë ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bá. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

da rababoo had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëë bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hä. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hä mejüü do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ramoo bong bä, rametëeh tii hä, ti anäng né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hä hē, baad nadoo do ramoo boo bä. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hä, baad tado bä, baad tanado bä rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahōnh hē ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ÿ maher'ood hōm do hä metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bē m' Judah buuj, bē wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä bē daap yyp. P'op Hagä Do bē hapäh do hyb n'aa bē h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bē bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bē bahapäh na-āāj hē. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahūüm n'aa hadoo bëeh, bē hä péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bē hä péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hä bē metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hapäh do hyb n'aa, sahōnh hē bē bahapäh, sahōnh hē baad hadoo do bē bahapäh na-āāj hē. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, héd n'aa bē hä hē bē ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Héd n'aa bē bets'ëek, ti bē baher'oot ta wób nets'ëek? ²² Héd n'aa bē ÿÿm nadoo do sii bē beÿÿh, sa ÿÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bē maher'ood bä? Héd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bē bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä bē h'yy kasab'ee, ti hadoo né hē, dooh bē wehëe bä P'op Hagä Doo, bē ky

† **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëenh "ty temah doo". P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahūüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahūüm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, bē hā kametā dāk hahy P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo: “Bē hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”[§]

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do bē ky dahé bā, tii bā taw'ääts hē né hē ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hyy kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bā, ji masuuj noo byyh kahög hōm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bā. Masuuj noo byyh kanehök do hado dāk ji tii bā, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hyy kã, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, tii bā sa masuuj noo byyh kehök do hadoo raba-hado padëek tii, P'op Hagä Do hā. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bē da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bē tawén ky n'aa etyy da, bē ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bē hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bē hā na-ãj hē ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti y

wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bā P'op Hagä Do matym gó, jääm hē j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät do hā: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bā tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hē Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hā ji tah'yyb wareem dāk doo, ti né hē P'op Hagä Do karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hē j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät do tado bā. Ta wób raganado bā né paawä ta ti he-doo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahyÿd bā taky däng do hā ky n'aa hahyÿh

¹ Nyy d' y hanäng pé ta tii hā?* Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hā tan'oo dāk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bā y hanäng péh. Hajōng baad hadoo do ti anäng né hē ãã

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22 * 3:1 Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hā terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nã babã.

Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajõng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hã taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hã taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do ta her'ood had'yyt hë. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Õm da j'aa ketsë õm raky n'aa tapaa bä”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do ër moo bok do hã wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hë P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hã ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hë nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, äã tarejää do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿÿ bä habok do hyb n'aa newëë doo da, reaanh doo

da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hã.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hë P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëë do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hã. P'op Hagä Do kawehëë däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ääts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hã”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyh këh ÿ n'aa hã, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do mejüü sahõnh hë ji hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë. ÿ metä däg kãn ta tii. ¹⁰ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

† 3:4 Saaw-Mo 51.4

“Dooh baad hawät pé P'op
Hagä Do karën doo da!

11 Dooh baad hadoo do hä
h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb
n'aa newëë péh.

12 Sahõnh hë dooh rahyb n'aa
newë wäd P'op Hagä
Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta
mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooh baad hadoo do moo wät
péh!

Dooh sét had'os pé baad
hadoo do moo wät
péh.”‡

13 “Kamag hood noo gasëets
däk do hadoo sa r'ood.
Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta
wób.”§

“Aw'yy p'yym mahÿÿj hadoo
sa kyyh.”**

14 “Sa noo me raky n'aa
was'ee had'yyt hë,

h'yy gaëej gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hë radej'ëep ta
wób.

16 Rahahõm hënh ra-
gawats'iik sahõnh hë,
nesaa do ta wób rahoop
ran'oo bä.

17 Dooh h'yyb nyw gó ta wób
wë raboo bä.”‡‡

18 “Dooh P'op Hagä Do rawe-
hëë bä,

dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm
bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kä, èr hapäh hahÿÿh:
Sahõnh hë né hë P'op Hagä

Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot
doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky
n'aa jaw'yyk do gado däk do
sa hä né hë ti tabaher'oot, Ju-
dah buuj hä ti tabaher'oot.***

Tii d' tawén hadoo, bag hënh
sahõnh hë rababë däk hyb
n'aa da P'op Hagä Do matym
gó. Dooh da sa kyy péh.
Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä
habong do P'op Hagä Do ky
n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa,
P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk
do mejüü do ji moo wät do
hä, dooh da baad hadoo pé
P'op Hagä Do matym gó. Tii
d' tawén hadoo, P'op Hagä Do
ky n'aa jaw'yyk do Mosees
hä kan'oo däk do hä ji h'yy
kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb
gó hanäng do hä.†††

*Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa
baad ji hado däk P'op Hagä Do
matym gó ky n'aa hahÿÿh*

21 Hÿÿ kä P'op Hagä Do
metä däk nyy da ji hajaa baad
ji bahado däk ta matym gó.
Mosees ky n'aa jaw'yyk do
mejüü do ji ky daheeh do hyb
n'aa nado tii. Ti hadoo né
hë, Mosees ky n'aa jaw'yyk
doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod
p'ooj ub habong do na-ããj hë,
raher'oot paa ta ti ky n'aa hä.

22 P'op Hagä Do anoo baad
ji bahado däk ta matym gó,
Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh
do hyb n'aa kä. Sahõnh hë né
hë ta hä ky dah'eeh doo, baad

‡ 3:12 Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13

Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ‡‡ 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo

36.1 *** 3:19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ããj hë.

Ti na-ããj hë baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata

rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä. ²³ Sahõnh hë né hë ramoo boo däk nesaa doo. Dawëë sahõnh hë rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä. §§§ ²⁴ Ti hadoo né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hë rabahadoo padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky ennyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahadoo däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hë P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahadoo padëek na-ãäj hë ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã

h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hë tah'yy kasabé bä. Ji hã hë ji wén naha-jaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahadoo däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hadoo däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hã hë ji h'yy kasabé bä. ²⁸ ÿÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahadoo däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ãäs. Sahõnh hë ta wób na-ãäj hë né hë tabag'ãäs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahadoo padëek tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hë. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

††† **3:22** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä hahÿÿ da: "P'op Hagä Do anoo baad ji bahadoo däk ta matym gó, baad had'yyt hë Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó." §§§ **3:23** Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hë. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagadoo wäd bä. * **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

1 Taw'ääts hē ēr hyb n'aa newē nyy da Abaraām, ää Isaraēw buuj wahē makūūh, baad hado dāk paa P'op Hagä Do matym gó. 2 Baad Abaraām hado däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do mejūū do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hā hē tah'yy kasabé bä. Ta hā hē tah'yy kasabé bä paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. 3 Hahỹỹ da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hā takerii dāk Abaraām ky n'aa: "Abaraām ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó",* näng kerih doo.

4 Hỹỹ kã, ji moo wät do ky n'aa gó bē y maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bä ji moo wät do sãm, tii bä ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bä tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hē tii. Ti hadoo baad ji hado dāk do hā P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bä paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bä dooh bag hēnh tado wäd bä paawä tii. 5 P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad raba-hado padëek baad nadoo do paah. Ta hā h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa

jaw'yyc do mejūū do tamoo wät do hyb n'aa nado. 6 Tii d' né hē Dawi makū baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó. Hahỹỹ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hā kerih doo:

7 "Ky n'aa kedëng tii, sa hā P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyc do raky nada-heeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

8 Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo", näng Dawi kyyh.†

9 Ȳ eanh hỹỹ kã, jāām hē sa masuuj noo byyh kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo, ti na-ääj hē raky n'aa kedëng. Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagä Do hā, ēr ky hadoo paah. 10 Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraām hado dāk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa bä, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bä. 11 Ta jawén tii, Abaraām hā takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk nä bä, P'op

* 4:3 Genesis 15.6 † 4:8 Saaw-Mo 32.1-2

Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hë sa masuuj noo byyh kanehõg né paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makû hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hë sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahök nä bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hë Abaraãm panaa.

¹³ Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraãm hä, Abaraãm panaa hä na-ãäj hë, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hë badäk hahÿ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Dooch. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hä, ta hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hä taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bä daap hë paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hë na-ãäj hë paawä tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky

dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hë né hë ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hë tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hë ragadoo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa wahë makû ti Abaraãm. ¹⁷ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä: "Hajõng häj n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bä", § näng mäh. Èr yb né hë ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hë ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hë ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hä P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: "Metsén sagõõh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa", ** näng paa P'op Hagä Do ta hä. ¹⁹ Abaraãm hä péh,

‡ 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18
15.5

§ 4:17 Genesis 17.5 ** 4:18 Genesis

dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bã. P'eets dæg 100 ta baab dæg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãj hë, Abaraãm hã. Ti hadoo né hë, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooch taky sëew bã ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëe däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hë tamoo wäd bã taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe dæg kãn ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bã, takerii däk do né hë. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ër hyb n'aa na-ãj hë, ëer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ër hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa dejëp do mahang taganä wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bã, baad ër bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ër bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, baad ër bahado däk do hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ër bahado

däk hÿÿ kã. Dooch ta majÿ ër hado boo bã. Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa kã, P'op Hagä Do ër wë ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad ër gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ër gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ër tsebë. Baad nadoo do ër ahob bã, ër tsebë na-ãj hë. Ër hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hë ji h'yy ganajëe hõm tan'oo bã. ⁴ Nayyw hë ji h'yy ganajëe hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd dæg had'yyt hë tan'oo bã. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kãn baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ër gadoo do baad ër gada do hyb n'aa, dooch da ër h'yy ketón bã ër gadoo do hã, baad ër h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee ër h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bã do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, ër nahaja bã ër daaj hë ër kedëeb bã, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nayyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hã! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ër takamahän doo: Kristo dajëp ër hyb n'aa, nesaa do ër ba-

hadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad er bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadjep do hyb n'aa, baad né hë er da ted'ëep nesaa do hä ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do maji er bahadoo nä noo gó, ta najiis er bahado däg kän tan'oo bä, er hyb n'aa ta T'aah dajep do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä er da ted'ëep banesaa hënh er ahöm mahänh, ta najiis er bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ää j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis er bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do maji er do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹² Sét hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajeb du däk. Tii bä sahönh hë badäk hahÿÿ bä haj'eenh do sa wë dajeb banyy däg kän, nesaa do sahönh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hä, dooh

P'op Hagä Do etsén nä bä sa hä nesaa doo. ¹⁴ Dooh né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejep né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahönh hë radejep. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejep né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh er gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sét hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hä dajeb banyy däg kän. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky enyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hä kanoo do na-ääj hë tabës hajök do sa hä, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa er wë. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hä, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hä tanoo do hä. Hajöö nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hënh ji hä P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hë hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa,

* 5:12 Adäw tii.

dajëb j'aa ketsë paa ji hã. Hÿÿ kã sët hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hã kã badäk hahÿÿ bã ër babok bã. Ër tii kã tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do gadoo doo. Ër tii kã baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kã.

¹⁸ Sët hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hë raky n'aa kety däk paa dajëb hã. Ti hadoo na-ããj hë sët hë, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,[†] sahõnh hë rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hë hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa kã. ¹⁹ Sët hë ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hë baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ããj hë, sët hë ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do kah'üüm kãn. ²¹ Nesaa do mejö had'yyt hë paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do wén kah'üüm kãn, taky ennyim do j'aa ketsë hyb n'aa kã. P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do ër tamejüü hÿÿ kã, baad

ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hã ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

¹ Nesaa do kah'üüm bã kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do kah'üüm kãn, näng ÿÿh. Taw'ããts hë g'eeh nesaa do ër moo bok nä, ër wë P'op Hagä Do ky ennyim do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ããts hë tado bã tii. Ër dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ããts hë nado nesaa doo gó ër aboo nä bã. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hë Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hã? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kã, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bã tadajëb hã, séd hã na-ããj né hë ër h'yyb hedoo da taganä wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem däk Kristo sii ër h'yyb säg Adãw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ër hã tamanejö wät hyb n'aa kã sa kariw n'aa sa karom mejüü doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do

[†] 5:18 Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo.

haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejõ bã. ⁸ Hÿÿ kã, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ããj hë baad ër gada.* ⁹ Kristo ganã wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bã kã, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bã Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganã wäd kãn. Tawäd had'yyt hÿÿ kã, P'op Hagã Do taweh'ëeh hyb n'aa kã. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãäts hë hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: "ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëët do hã. Kristo Jesus hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagã Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kã", näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kã, bë an'oo manã nesaa do bë moo hew'ëët do paa badäk hahÿÿ bã bë hub n'aa tamejõ bã. Bë ky dahé manã nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manã nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hë. Bë an'oo manã baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genã bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagã Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do hã bë an'oo bë moo hedoo

doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ããj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kã. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hã tamejõ wäd bã, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagã Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahüüm kãn hÿÿ kã. ¹⁵ Hÿÿ kã ënh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nä bã p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagã Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahüüm kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ãäts hë tado bã tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hã bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bã, bë da dajëp.† P'op Hagã Do karom bë do bã, P'op Hagã Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bã. ¹⁷ P'op Hagã Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawã, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kã bë äã ma met'ëëg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hã tamejõ wäd bã. Baad hadoo do P'op Hagã Do karën do karom bë hÿÿ kã.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ ma-

* **6:8** Papuu j hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bã tadu doo né paawã ta hã ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä ër gadoo do hÿ pong jé ër hub papuu j nadajëp doo. † **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bã, dooh P'op Hagã Do wë ji nu dëë bã, tahanäng pé ti bë da dajëp.

her'oot, nayyw hē ganahoot do hyb n'aa bē hā, bē daaj hē bē h'yyb nahejooj nā do hyb n'aa. P'ooj ub, bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-āāj hē bē anoo paah, nu meby n'aa nāng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bē moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bēēh. Bē an'oo hỹ kā bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, bē né hē, baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do bē moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagā Do wē bē babok hyb n'aa kā. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb sāg karēn do karom bē bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do mejō bā bē hā. ²¹ H'ēēd baad hadoo do bē gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hỹ kā bē nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bē gado bā ta ti hedoo do hanaa. Ji dajēp, banesaa hēnh ji ahōm ta ti an'oo bā! ²² Hỹ kā, dooh nesaa do bē hā tamejō wād bā. Baad bē baboo dāg kān. P'op Hagā Do karom bē bahado dāk. Tsyt hē, baad P'op Hagā Do wē bē baboo dāk ta ti an'oo bā. Ti hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagā Do pa kā bē da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawēē P'op Hagā Do mahānh ji h'yyb tym bawād had'yyt hē, baad nadoo do ji moo wāt do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagā Do ji hā tanoo doo. Hỹ pong jé,

ta pa had'yyt hē ji bawāt P'op Hagā Do an'oo bā, ēr wahē n'aa Kristo Jesus hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wād bā ēr hā mejūū do ky n'aa hahỹyh

¹ Wakān haa hedoo doo, bēēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapāh do hā y maher'oot. Ti hyb n'aa bē hapāh né hē hahỹyh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jāām hē ji hā tamejūū, ji edēp nā bā. ² Ȳnh kat'ēē dāk do ky n'aa gó bē y maher'oot: Ta patug bawāt nā bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ta see hā takat'ēē bā. Ta patug dajēp bā kā, tii bā dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā. ³ Ti hyb n'aa kā, aj'yy see hā takat'ēē bā paawā ta patug bawāt nā bā, “Nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii haỹyh doo”, ramaneēēnh tii bā ta ti ȳnh. Tii d' nado ta patug dajēb bā. Ta patug dajēp jawén paa bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā ta see tagat'ēē bā. Ta patug dajēp bā kā, dooh nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii haỹyh do tado wād bā, ta see hā ȳnh kat'ēē bā.*

⁴ Ti hyb n'aa kā, wakān haa hedoo doo, bē na-āāj hē bē dajēp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā Kristo sii, P'op Hagā Do an'oo bā. Tii d' tawén hadoo, ta see hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa hỹ

* **7:3** Jāām hē ji edēp nā bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū, Paw-Ro hanāng pé ta tii hā.

kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëeh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejō wäd bä. Papuu jé gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahūm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, "Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä"[†] ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kán, tii bä hajōng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, "Mah'yyb däg

manä a h'ëed nadoo do hä", ta ky n'aa jaw'yyk do mejū do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejū do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kán hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahānh ÿ bawäd kán, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejū doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kán wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kán, dawëë P'op Hagä Do mahānh ÿ ketyn hōm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahānh tii. Tsyt hë, nesaa do mahānh P'op Hagä Do mejū doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kán hadoo,

[†] 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

14 Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejô had'yyt hë hä ÿÿ.‡ 15 Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hä. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. 16 ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. 17 Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. 18 ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë

paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. 19 Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëët doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. 20 Hÿÿ kä, ÿ kanarën do tado bä ti ÿ moo hew'ëët doo, dooh ÿ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

21 Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp ÿÿ gó awäd had'yyt hë ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karën bä ÿ moo wäd paawä, nesaa do hëp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. 22 Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. 23 Ti hadoo né hë, hä ÿÿ hë awät na-ãaj hë, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëë do ÿ gen'aak do majüü hadoo doo. Nesaa do hëp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hë tii hä. 24 Tak'ëp baad nado né hë ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëep da dajëb hejój mahãnh hup ÿÿ gó hawät doo? 25 P'op Hagä Do wë ÿ tsebé. Ti né ti ÿ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hä ÿÿ ÿ hapäh doo: Hëp ÿÿ gó ÿ karën ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp ÿ säg moo wät.

‡ 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahõnh hë ji hä. Èr daaj hë, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

8

Baad ji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wē ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hēnh jé Kristo Jesus hä h'yy kata däk doo.

² Banesaa hēnh er tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edēb heh'äät do hanoo doo, er tabedēeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ēēt do hejój mahānh, dajēb mahānh* na-āāj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa er h'yyb säg, er nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä er tedēeb bä nesaa do hejój mahānh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do er tedēeb wät hÿÿ kä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk er mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajēp hyb n'aa. Dajēb hä ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, er bahado däk hyb n'aa, eēr, ta Sahee h'yyb mahūūm doo da habok doo, ji h'yyb säg karēn doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, sa h'yyb säg karēn do hä had'yyt hē rah'yyb padēek. Jé P'op Hagä

Do Sahee karēn doo da habok doo, ta Sahee karēn do hä rah'yyb padēek. ⁶ Ji da dajēp, dawēē P'op Hagä Do mahānh ji bawäd däg had'yyt hē ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahūūm bä, ji edēb had'yyt hē P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji bawät tan'oo bä na-āāj hē. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do majī. Dooh taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-āāj hē tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bēeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bä bē tah'yyb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bē tah'yyb mahūūm doo kä, bē h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bē h'yyb gó Kristo awäd bä, bē hub dajēb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bē da edēb had'yyt hē hÿÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bē bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejēp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bē h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-āāj hē badäk hahÿÿ bä bē hub n'aa paah. Ta Sahee bē h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

* **8:2** Dawēē P'op Hagä Do mahānh ji bawät do mahānh ji tedēeb wät, tahanäng pé ti dajēb mahānh er tedēeb wät doo.

12 Ti hyb n'aa kä wakān haa hedoo doo, taw'āāts hē dooh ēr ky dahé boo bā ji h'yyb säg ji hā mejūū doo. Taw'āāts hē dooh ēr aboo boo bā ji h'yyb säg karēn doo da. 13 Ta ti ŷ wén her'oot, ji h'yyb säg karēn doo da bē aboo bā, bē da dajēp, dawēē da bē baboo had'yyt hē tii bā P'op Hagä Do mahānh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bē medug bā nesaa do ji karēn doo, tii bā bē da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii. 14 Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo, P'op Hagä Do taah tii. 15 Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ēp sa hā mejūū do jeÿÿm do hadoo bē hado bā, ta Sahee bē gado dāk do an'oo bā. Ta Sahee, bē hā tan'oo dāk doo, P'op Hagä Do taah däg bē tan'oo bā kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bā, “Ee” ēr maneēēnh P'op Hagä Doo, ēr Yb. 16 P'op Hagä Do taah né hē ēēr, baad P'op Hagä Do Sahee metēēh ēr h'yyb tym hā. 17 Ta taah ēr bahadoo do hyb n'aa, ēr gadoo da ta taah hā P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ēr gadoo da ta hā P'op Hagä Do an'oo dāk doo. Kristo sii ēr ahob bā, ta sii da ēr babok ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó, ta sii da ēr kabaj'aa.

Tak'ēp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

18 Da hē ēr ahoop doo, dooh its tii hā ÿÿ péh, tak'ēp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ēr hā kametä dāk

do matym gó. 19 Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ēp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. 20 Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahōnh hē baad tabahado dāk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bā. 21 Ta ti kajaa bā kä, P'op Hagä Do ed'ēēp da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejā mahānh. Tak'ēp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bā kä, sahōnh hē kapahuuj wät do na-āāj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

22 Ēr hapäh, sahōnh hē badāk hahÿÿ bā P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajān mahÿÿj tahoop do hadoo. 23 Ti had'yyt nado hahoop. Ēr na-āāj hē ēr ahoop. Ēēr, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ēr gadoo do metēē n'aa, ēr ahoop baad ēr gadaa nuuj jé ta wē P'op Hagä Do ēr tagadoo bā kä. Ta taah ēēr, ēr gada. Ēr gada papuuj ēr hā däg. 24 Ēr tedēēb wät do hyb n'aa ēr gada né hē ta tii. Ēr gado däg bā paawä ēr hā taky n'aa enooh doo, dooh

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adāw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejūū do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahõnh hē ër hā taky n'aa enooh do takajaa bä kã. Dooh ër h'yy gejë hõm bã.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Dooh ër hapëë bã nyy da taw'ääts hē ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hē, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë ër hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hē ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hē né hē ji hā kametëeh doo, baad nadoo do sii hē, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bã ta hā kamahän do sa hā, tanaëenh do sa hā. Ër tanaëej wät, ji hā tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kã. ²⁹ Sahõnh hē tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa. ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ääj hē tanaëej kã. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk

doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang raba-boo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hā, wyt ta maab hē hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé ër hā. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ïi bã sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hā tahaëenh paa ër sahõnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hā na-ääj hē sahõnh hē ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hā taky n'aa tapa bã? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh ër taky n'aa ety bã. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bã? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejää doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ääj hē, dooh tabad'op hē tahaja bã Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bã. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hē P'op Hagä Do hā Dawi her'oot do kametëeh ër hā:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hē ää babok,

‡ 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bã habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hē.

b'éé radahej'ëep doo hënh
ramahũũm doo da
ran'oo bā āā hā."§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd
bā né paawä er hā, baad er
j'aa ketsëe had'yyt hë, P'op
Hagä Doo, er hā kamahän
doo, an'oo bā. ³⁸ Baad ȳ ba-
hapäh hahȳ hëp ȳy gó: Doo
hajaa pé er hā P'op Hagä Do
kamahän do mahänh er tetyn
höm bā. Dooch dajëb haja
bā, dooh ji awät do haja bā,
dooch āās rahaja bā, dooh ne-
saa do hejój enäh do rahaja
bā, dooh da hë ji wë hawät do
haja bā, dooh ji pooj jé hawät
do haja bā, dooh hejój n'aa
enäh do rahaja bā, ³⁹ dooh
p'op habong do hejój enäh do
rahaja bā, dooh tũũ habong
do hejój enäh do rahaja bā,
dooch na-āāj hë P'op Hagä Do
pahuunh do see haja bā tii.
Kristo Jesus, er wahë n'aa hā
takametëeh er hā P'op Hagä
Do kamahän doo. Dooch ha-
jaa pé er hā takamahän do
mahänh er tetyn höm bā.

9

*Isaraéw buuj ky n'aa
hahȳyh*

¹ Séd hā ȳ h'yy kata däk do
hyb n'aa Kristo hā, né hup ȳ
né hë hahȳ ȳ her'oot do hā.
Dooch daap ȳ menä bā. Hëp
ȳy gó P'op Hagä Do Sahee
bawät do hyb n'aa, te hub
né hë hahȳ ȳ her'oot doo,
baad hëp ȳ metëeh hā ȳy:
² Tak'ëp né hë ȳ hyb n'aa tón,
ȳ ahoop hëp ȳy gó ³⁻⁴ wakän
haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa.

Tahaja bā paawä, ȳ gadoo
paawä ȳ ky n'aa kawas'ee
däk doo, ȳ gado paawä dawëe
Kristo mahänh ȳ bawäd höm
doo, wakän haa, Isaraéw
buuj sa hyb n'aa, ti raky
n'aa kawas'ee bong hyb
n'aa paawä, Kristo karapee
rabahado padëek hyb n'aa
paawä. P'op Hagä Do asëew
höm do tii, ta taah rabahadoo
hyb n'aa paawä. Sa hā né
hë P'op Hagä Do metä wät ta
bag tak'ëp gabarëeh doo, ta
kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa
sii P'op Hagä Do kaner'ood
wät paa nyy da tabad'oo sa
hā. Sa hā paa taban'oo däk
ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa
hā P'op Hagä Do metëeh paa
nyy da takarën ji hyb n'aa
jaw'yyk ta hā. Sa hā né hë
hajöng baad hadoo do P'op
Hagä Do ky n'aa enooh paah.
⁵ Abaraām, Isak, Jakóh né ti
sa wahë makũũh. Isaraéw
buuj sa see né hë ti Kristo,
ji da hadoo tabahado däk do
hyb n'aa. P'op Hagä Doo,
sahönh hë sa bahänh hadoo
doo, ji j'aa etsëe had'yyt do
ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb
Däng Doo. Ȳy. Tii d' né hë.
Taw'ääts hë.

⁶ Hÿy kã, Isaraéw buuj
mahang hajök raganadoo do
hyb n'aa Jesus, dooh takaja
bā g'eeh sa hā P'op Hagä
Do ky n'aa enooh doo, Jesus
raganadoo do metëeh apäh?
Dooch. Tii d' bë edoo manäh.
P'op Hagä Do moo wät né
hë sa hā taky däng doo.
Bë hyb n'aa newë hahȳyh:
Dooch sahönh hë Isaraéw

buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahõnh hē P'op Hagä Do karapee rado bä.
 7 Abaraām panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hē Abaraām panaa heh'äät do rado bä. Jääm hē ta wób tii, Abaraām panaa heh'äät do P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraām hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”* 8 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hē Abaraām hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. 9 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hä, ta baab, p'aa hēnh da õm ÿ bahehēen. Õm ÿ bahehēen bä p'aa hēnh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky n'aa enooh doo.

10 Ta ti hä had'yyt hē nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basēew hõm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak ää wahë n'aa makũũh. 11-12 Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”,‡ näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do

kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo. 13 Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ÿ kamahän wät. Esauh dooh ÿ genaag bä.”§

14 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä”, näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hē tii da dooh ji edo bä. 15 Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: “ÿ ky enyym da jé ÿ h'yyb däng do hä. ÿ t'yyd mehÿin da jé ÿ h'yyb däng do hä”,** näng mä ta kyyh. 16 Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hē. Jääm hē ji tat'yyd mehÿin do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. 17 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: “Õm ÿ asēew hõm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hē a hä, hät ÿ ky n'aa et-sēeh hyb n'aa na-ääj hē badäk hahÿ haw'ääts hē”, näng mä ta kyyh. 18 Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehÿin tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'ũũm tan'oo bä tah'yyb däng doo.

19 “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa er P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wē ji h'yy kawareem bä”, näng

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13

apäh bē kyyh hã yÿ. ²⁰ Bē ȳ eaanh ēnh: Jaa bē ajyy its, P'op Hagä Do bē ky gedag bä? “Hēd n'aa tii da ȳ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hã?^{††} ²¹ Doo. Takarēn doo da né hē hewyt do moo wät tsäng me. Takarēn bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hã takarēn doo da. P'op Hagä Do karēn bä tahajaa paawä tametēeh ta kawajään do nesaa do sa wē, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hã tamoo wät do hã. Ti hadoo né hē tak'ēp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejää hyb n'aa sa wē takawajään doo, ta jawén tarejää doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ēp ta kamabaj'aa do tametēeh hyb n'aa jé tat'yyd mehīn do sa hã, ta pooj jé tenäm doo, tak'ēp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ēer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ääj hē ta wē tasēew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ȳ maneēēnh da,
karapé haa nadoo do
paah.

Ȳ kamanahän do paa

ȳ maneēēnh da ȳ
kamahän doo”,^{‡‡} näng
ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ääj hē P'op
Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä,
karapé haa ȳ nanäng do paa
ȳ naēej däk da karapé
haa däg.”^{§§}

²⁷ Isaraéw buuj hã kä,
hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky
n'aa rod Isajas häd näng do
her'oot:

“Hood tég hawób hado né
paawä Isaraéw buuj,
jääm né da sa wób P'op Hagä
Do ed'ēep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo,
nayyw hē né hē Tak'ēp
Hyb N'aa Jawyk Do
gawats'iik da sa häj
n'aa buuj.

Jääm né da sa wób
ked'ēep”,^{***} näng mä
Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa
hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa
ta kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,
Sahōnh hē Haj'ap Do taneréd
bä paawä er wób
rabadep hyb n'aa

er panaa näng hyb n'aa,
Sodoma, Gomoha hado däg
paawä ēer.

Er paawä gawatsig jëng.”^{†††}

†† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28
Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bä nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kån hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bä ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bä tii. Jääm hë ramoo bok do hä rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bä sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyys. Ta see hä tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bä^{†††} ÿ daj'aat da pä, ta hä ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hä ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hä h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bä”, näng ta kyyh. §§§

10

¹ Wakån haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hë rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hë, dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ³ Dooh rah'yy gah'ood bä nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hë baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bä ragado bä P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ji tah'yyb mahüüm doo, Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

^{†††} **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëej kån Sijõn . **§§§ 9:33** Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bä b'aa kajatsëk do hä. Ky n'aa kawas'ee däk sa hä b'aa hä dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4** Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bä tii: “Kristo hä takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.”

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: "Jé hahÿÿ hã kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa",† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: "Hahÿÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëëk pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bä?' " näng mäh. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä.§ ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: "Dawëë nado a mahãnh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät",** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, äã maher'ood hõm doo. ⁹ Hahÿÿ da äã panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bä, "Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo", manoo bä, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'yyb gó maky dahé bä na-ãäj hë, tii bä õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji

h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ãäj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, "Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo." ¹¹ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "Sahõnh hë né hë ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä",‡‡ näng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Séd hã P'op Hagä Do gadoo ta hã h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë. Sét né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hë ta hã ky n'aa ets'ëë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Sahõnh hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëë doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä."§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejø bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do

† **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganä wäd kån do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 ‡‡ **10:11** Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bä ta matym gó rabë bä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. §§ **10:13** Jowéw 2.32

kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: "Taw'ãäts hẽ, baad ub ta ti panyyg hanãm do panäg n'aa kajaa doo",*** näng kerih do hã.

16 Taw'ãäts hẽ né paawä tii, dooh sahõnh hẽ Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Tii da né hẽ Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hã: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo",††† näng mäh. 17 Ti hadoo né hẽ, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanãm do ji maa newëë do hã tabana. Kristo kyyh né hẽ ti panyyg hanãm doo. 18 Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hẽ. Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hẽ ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bä haw'ãäts hẽ sa kyyh këh ÿ n'aa bawäd däk.
Dawëë sa kyyh kaja däk këh ÿ n'aa hã."†††

19 Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op

Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

"Ta wób buuj hã da, p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
bë da h'yy kajew'ëës ÿ an'oo bã.
ÿ anoo da bë kawajãän ta wób buuj wë
bë hã h'yy gatamah doo",§§§ näng mäh.

20 Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

"Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kãn sa h'yyb me.
ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã",* näng mäh.

21 Isaraéw buuj ky n'aa hã kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë,
hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä."†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehüün do ky n'aa hahÿÿh

*** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4

§§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2.
Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanãm doo.

1 Hahỹỹ da ỹ eanh hỹỹ kã: P'op Hagã Do mak'yyts kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagã Do mak'yyts bã. Bẽ hegãã ỹỹh. Ỹ na-ããj hẽ Isaraéw buuj, Abaraãm makũ panaa seeh, Bẽn-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ỹỹh. 2 Dooh P'op Hagã Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bẽ hapäh né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó P'op Hagã Do hã Eriij her'oot do paah. Hahỹỹ da Eriij makũ kyyh P'op Hagã Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bã: 3 "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëeb kãn sahõnh hẽ a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejã bëeh a wẽ ji ma ejuu do tyng. Sét né hẽ ỹ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. Ỹ na-ããj hẽ hỹỹ kã rakarën radaj'ëep", * nãng mã Eriij kyyh. 4 Ti m' hahỹỹ da P'op Hagã Do ky gadoo Eriij: "Ỹ asëew däk tsyt hẽ wẽ ỹỹ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bẽ bã ta wób sa kabarii Baaw häd nãng do wẽ",† nãng mã P'op Hagã Doo. 5 Ti hadoo né hẽ da hẽ. P'op Hagã Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wẽ taky enyym do hyb n'aa. 6 Hỹỹ kã, sa wẽ taky enyym do hyb n'aa tado bã P'op Hagã Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hẽ baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado bã

paawã, tii bã dooh ji wẽ taky enyym do hyb n'aa had'yyt hẽ tado wäd bã.

7 Hahỹỹ da tabawät, da hẽ, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bã ti re-soos doo.‡ Jããm hẽ sa wób, P'op Hagã Do asëew hõm do rawyyd kãn tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagã Do an'oo bã. 8 Hahỹỹ da P'op Hagã Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

"Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagã Do an'oo bã.

Matym enã né paawã, dooh sa h'yyb gó rahapëe bã.

Nabuuj enã né paawã, dooh ramaa napëe bã." §

9 Dawi na-ããj hẽ her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahỹỹ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagã Do hã taky n'aa etsëe bã:

"Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hẽ,

h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bã,

raganadaa bã baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,

nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.

10 Man'oo sa matym gabah'ũüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom raba-hadoo hyb n'aa."**

* 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18 ‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. § 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23

11 Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh raba-boo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Doooh. Doooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kãn hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.††

12 Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ kã badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kã, Jesus hã rah'yy kae padëëk bã kã.

13 Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kã. ÿ Kristo asëëw hõm, ÿ tamejũũ, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëëk hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hã ÿ tamejũũ doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. 14 Tii d' ÿ

wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakãn ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëëts bã, rat'yyd kamehÿÿn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa.

15 Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majÿÿ hedoo do paah, tii kã ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehÿÿn bã kã, Kristo hã rah'yy kae bã kã, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kã. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! 16 Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däg bã pãw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bã tsyt hë na-ããj hë ta wë kasëëw däk sahõnh hë mad'aak doo. Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do tado bã joom patuuh, tii bã tsyt hë ta wë kasëëw däk na-ããj hë joom moo sahõnh hë.‡‡

17 Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bã bëë kã, Isaraéw buuj

†† 11:11 Rah'yy kajew'ëës bã da rat'yyd kamehÿÿn, tii bã da Jesus ragadoo.

‡‡ 11:16 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk paa Abaraãm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ããj hë kasëëw bong tsyt hë ta wë. Hahÿÿ na-ããj hë: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw padëëk jããm hë pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw padëëk sahõnh hë pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakãn.

nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tääg heh'äät hä, joom moo heh'äät do mahang. Ta täg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hä na-ääj kä. §§¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooch bë tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hä hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hä ÿÿ: "P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hä tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa", näng apäh bë see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë mahyb n'aa eäm, a hä hë h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehiïn bä joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ääj hë dooch da tat'yyd mehiiïn bä P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bä. ²² Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky ennyw né

paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bä ji manesuj bä. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennyw bë hä Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hë bë hä, bë manabaan bä hahÿÿh: Jääm hë taky ennyw do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bä, bë hä hë bë du do bä bë h'yy ka'eeh, bë na-ääj hë P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bä, p'aa hënh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bä P'op Hagä Do gadoo p'aa hënh tii, joom moo joom tääg hä ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bä sa hä. ²⁴ Bëeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëeh, tii bä bë tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tääg hä, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bä tamoo wäd bä, ta bahänh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bä ta tääg hä.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿ pooj jé ji nahapäh nä doo,

§§ **11:17** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragado däk na-ääj hë sa sii Abaraäm hä, Abaraäm panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. *** **11:24** P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hä rah'yy kae bä kä, tahanäng pé tii.

bē hã hē bē h'yy kasabé mahãnh: Hajõk Isaraéw buuj wób nabuj keh'ũũm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nã bã, sahõnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padãg bã kã. ²⁶ Ta ti kajaa bã kã, P'op Hagã Do ed'ëep da ta wë sahõnh hē Isaraéw buuj. Tii da né hē P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† hãd nãng doo bã naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagã Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahỹ ti sa hã ỹ ky n'aa enooh doo, sa hã ỹ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanãng do ỹ ado hõm bã kã”,††† nãng P'op Hagã Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanãm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagã Do majĩ dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enãh hyb n'aa, Kristo hã bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hē, P'op Hagã Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũũh, P'op Hagã Do kamahãn had'yyt hē Isaraéw buuj, sa wahë makũũ hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagã Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ããj

hē tah'yy kahỹd bã tasëew hõm do sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagã Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹ Hỹ kã, Isaraéw buuj na-ããj hē raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kã, P'op Hagã Do t'yyd mehĩn da sa hã, bē P'op Hagã Do t'yyd mehĩn doo da. ³² Sahõnh hē badãk hahỹ bã habong do nabuj keh'ũũm, P'op Hagã Do metã kãn. Dooh sa daaj hē rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagã Do t'yyd mehĩn sahõnh hē.

P'op Hagã Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahỹh

³³ Tak'ëp né hē P'op Hagã Do ky enyym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hē tamoo wät doo.

Sahõnh hē P'op Hagã Do hapãh.

Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da

P'op Hagã Do h'yyb dãng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa

P'op Hagã Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapãh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”§§§

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagã Do hã, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hē ta hanaa had'yyt hē.

††† **11:26** Jerusarënh hãd see ti Sijõn. Isaraéw buuj ti na-ããj hē ramaneëenh Sijõn

. ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremij 31.33-34. §§§ **11:34** Isajas 40.13

* **11:35** Jõh 41.11

Ti né hē sahõnh hē mo haj'aa
näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hē.

Taw'ääts hē ta hā ji j'aa etsēē
had'yyt hē. ỲỲ. Tii d' né
hē. Taw'ääts hē.

12

*Tsyt hē P'op Hagä Do wē ji
awät do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Ti hyb n'aa kä wakän
haa, P'op Hagä Do er tat'yyd
mehiïn do hyb n'aa, tak'ep
ÿ betsēē bē kan'oo däk hyb
n'aa P'op Hagä Do hā, ta
wē bē baboo had'yyt hē hyb
n'aa. Taw'ääts hē tsyt hē,
nesaa do mahänh, tagen'aak
doo da bē babok. Tii da né
hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa
jewyyg heh'äät doo. Tii da
né hē ta Sahee karēn P'op
Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk.

² Bē aboo manä badäk hahÿÿ
hā habong do P'op Hagä Do
hā h'yy kana'eeh do rababok
doo da. Bē an'oo bē P'op
Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj,
P'op Hagä Do karēn do bē
hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii
bā bē hapäh da P'op Hagä
Do karēn doo. Taw'ääts hē,
baad had'op, P'op Hagä Do
tsebē hanoo do ti P'op Hagä
Do karēn doo. ³ Taky enyym
doo gó ÿ P'op Hagä Do asēēw
hõm do hyb n'aa ta mejüü do
ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ
da ÿ etsēē bē hā: Bē kawehēē
manä bē hā hē. P'op
Hagä Do anoo do pénh bē
h'yy ka'eeh doo, bē hyb n'aa
newēē. ⁴ Hahÿÿ hyb n'aa ta ti ÿ
etsēē bē hā: Sét hē né paawä
ji, hajõng ji hā hanäng doo, ji

moo hedoo doo, ji tsyym he-
doo doo, ji matym hedoo doo.
Ta see ti ji mooh moo wät doo.
Ta see ti ji tsyym bad'oo doo.
Ta see pan'aa ji matym, ta see
pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo
er hā: Hajõk né paawä eēr,
sét hē Kristo hub hadoo eēr,
sét hē Kristo karapee eēr, ta
hā er h'yy kata däk do hyb
n'aa. Hajõk né paawä eēr, séd
hā er kata däk er da hadoo
do hā, ji moo hedoo doo, ji
tsyym hedoo do séd hā ji hā
takata däk doo da. Ti hyb
n'aa, bē kawehēē manä bē
hā hē ÿ wén näng. ⁶ Ta ky
enyww gó P'op Hagä Do an'oo
däk er hā ta Sahee hejój gó ji
hajaa doo. Er hā tetyn hõm ta
Sahee ky gabuuj gó er hajaa
doo. Ti hyb n'aa kä, er see
hā P'op Hagä Do an'oo däg bā
P'op Hagä Do metēēh do ta
wób hā tamaher'oot hyb n'aa,
taw'ääts hē ta h'yy ka'eeh do
pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hā
tan'oo däg bā ta wób ji masa
doo, tii bā taw'ääts hē ji masa
né hē. Ji hā tan'oo däg bā ta
wób ji ma metēēk hyb n'aa,
taw'ääts hē ji ma metēēk né
hē. ⁸ Ji hā tan'oo däg bā ta wób
ji h'yyb en'yyim hyb n'aa, tii
bā taw'ääts hē ji h'yyb en'yyim
né hē ta wób. Ji hā tan'oo däg
bā bedoh do sa hā ji masa hyb
n'aa, taw'ääts hē baad né hē
ji masa. Ji hā tan'oo däg bā ta
wób sa wahē n'aa ji bahadoo
hyb n'aa, taw'ääts hē h'yyb
hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hā
tan'oo däg bā ta wób ji t'yyd
mehiïn hyb n'aa, taw'ääts hē
tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hē bē h'yyb

gó naa bë kamahän bë da hadoo doo. Bë kamahän manä nesaa doo. Taw'ääts hë baad hadoo do bë kamahän had'yyt hë. ¹⁰ Taw'ääts hë ji wakään baad ji kamahän doo da bë kamahän bë da hadoo doo. Bë wehëë bë da hadoo doo, bë hã hë bë kaweh'ëeh do bahänh.

¹¹ Taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wë bë moo bok do hã. Bë h'yyb nahũj manäh, bë moo nahũj manäh. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo do bë gadoo da ta jawén bë bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb tsebee gó bë aboo had'yyt hë. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahob bä. Bë eréd manä bë ky n'aa etsëë doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edëë bë hã rejää doo. Taw'ääts hë bë ky n'aa edëë tii. Bë ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hë bë tsebee tsebe do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hë baad bë babok ta wób sa wë, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahänh bë nu gadäk bë edoo manäh. Taw'ääts hë ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yyb hedoo. Bë hajaa ta wób mahänh bë edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bë hã ramoo boo bä, bë mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hë bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ääts hë sahönh hë bë hajaa doo me bë tyw n'aa esooos nyy da bë bad'oo, hanäm gó bë babok hyb n'aa sahönh hë sa wë. ¹⁹ Wakän haa hedoo do ý kamahän doo, bë mabaaj manä baad nadoo do bë hã ramoo bok bä. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hë kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“Ý né hë ti ta sãm habaanh doo.

Ý né hë ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”,* näng mä P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“A majĩ asa bä,
man'oo ta hã ta waa.
Tahoo kaaj bä,
man'oo ta naeng.
Nu mebyng da tii bä,
baad nadoo tamoo wät do
paa hyb n'aa.”†

²¹ Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hã. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hã baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hã ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë sahönh hë bë ky daheeh hyb n'aa

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ŷ wén mejüü, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk doo hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ÿÿm sa hã. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karën bä ji awäd bä ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad hadoo doo ji moo wät, tii bä ji wahë n'aa tsebë da ji wë. Ji moo wät do hã da raj'aa etsë tii bä. ⁴ P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hã. Hÿÿkä, baad nadoo doo ji moo wäd bä, taw'ääts hë ji eÿÿm sa hã, rahajaa do hyb n'aa ji rarejäã. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää doo hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë ji wahë n'aa. Ji ranarejäã hyb n'aa had'yyt hë nadoo ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hã taky n'aa tapa mahãnh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hã. Sa hã ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo doo hyb n'aa, raty kanewad had'yyt

hë doo hyb n'aa rabag'ääs do hã. ⁷ Taw'ääts hë bë an'oo né hë dajëër ji häj n'aa bag'ääs doo ramejüü doo. Taw'ääts hë na-ääj hë baad ji weh'ëeh hyb n'aa jewyk doo ji hã bag'ääs doo.

⁸ Bë küüt enä manäh. Tabad'op hë bë küüt enäh. Jääm hë ji da hadoo doo ji kamahãnh doo ti bë küüt hado had'yyt hë sa wë. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo doo kamahãnh doo, taky dahé däk doo hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: "Aã manä ta see ÿÿm sii. Madajëeb manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo doo h'ëed hã."* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk doo wób na-ääj hë, hahÿÿ sét hadoo doo tamejüü doo hã takaja däk: "Makamahãnh a da hadoo doo, a hã makamahãnh doo da."[†] ¹⁰ Jé kamahãnh doo, dooh baad nadoo doo tamoo wäd bä ta da hadoo doo hã. Ti hyb n'aa, jé kamahãnh doo ky dahé däg kãnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹ Taw'ääts hë bë ŷ maher'ood wät doo da bë babok, da hë ër babok bä Kristo matëeh doo ji gadaa had'yyt hë bë hapãh doo hyb n'aa. Bë h'yy kanap'eed manä ha'ÿÿh doo rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hë bë h'yyb hedoo, ji h'yyb nãm doo hadoo. Èr du doo noo gó Jesus hã ër h'yy ka'eeh doo, hãd badawëet

* **13:9** Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † **13:9** Rewitikos 19.18

nä ta wë ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä häd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yyb hedo bë ÿ maher'ood wät doo da bë babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot tii: Edaa däk atsëm bahänh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër erét badagyp hadoo do ji moo wät do paah.† Taw'ääts hë baad hadoo doo gó ër babok, ta bag gó ër babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hä ji j'aa ketsë doo. ¹³ Taw'ääts hë baad ër babok, adëb bä, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hë dooh ji aoom bä jarakë hedoo do hä. Taw'ääts hë dooh ta bahänh ji awëë bä na-ääj hë. Taw'ääts hë dooh ër aã bä ji ÿÿm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hë dooh ër moo boo nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo bä séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hä, dooh ta wób hä ër h'yy kajewëets na-ääj hë. ¹⁴ Bë an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë, bë tah'yyb mahüüm, Kristo bawät doo da bë babok hyb n'aa kä. Bë an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bë h'yyb gó tawäd bä, nesaa do bë moo boo mahänh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë gadoo ji hä P'op Hagä Do karën do hä

baad h'yy ganehot nä doo. Bë ky kedag manä sa sii sa hä baad hadoo do p'ää. ² Ta wób sa hä tahajaa sahönh hë ji awëë bä. Tii d' nado ta wób sa hä. Baad h'yy ganehot nä do sa hä, dooh ji awëë bä ta dab. ³ Sahönh hë haw'aa doo, sahönh hë hawëh doo, taw'ääts hë dooh ramak'yyts bä ta dab nawëh doo. Ti hadoo ënh ta dab naw'ëeh doo, taw'ääts hë dooh raky n'aa ety bä baad nadoo do hä ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahönh hë haw'aa doo, sahönh hë hewëh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hë tado bä ta see karom ji nabuuj gedo bä, baad tamoo nawäd bä ji edoo bä. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti taher'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hë tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahänh. Ta wób sa hä, séd uuh had'yyt hë ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahönh hë hawëh doo, sahönh hë hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d'

† 13:12 Badagyp hadoo doo, sahönh hë nesaa pé tii.

tabad'oo na-ãäj hē, ta waa, ta tā hyb n'aa P'op Hagä Do hã taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ãäj hē. P'op Hagä Do hã na-ãäj hē taj'aa etsë tii. ⁷ Dooch ër daaj hē ër ta danäh ër do bä ër aboo bä, ër dajëb bä na-ãäj hē. Dooch ji daaj hē ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿ bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yym hyb n'aa tii, ër dajëb na-ãäj né hē. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ãäj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hē sa wahë n'aa taba-hadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ãäj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakãän hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakãän hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahõnh hē, ër da kametä däk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hã taba-her'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä ër moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”, näng mä

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

“sahõnh hē rabe-hyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.

Sahõnh hē raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahõnh hē, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã ër da kaner'oot ër babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hē ër erét ër da hadoo do ër ky n'aa etyy doo. Taw'ãäts hē baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hē bë moo boo mahãnh, tabad'op hē bë her'ood mahãnh baad nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh.

¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hē. Ti hadoo né hē, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëë doo: “Hahÿ dooh ji awëë bä. Dooch P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ãäts hē nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakãän hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii bä dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakãän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp

* 14:11 Isajas 45.23

doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿ ÿ etsëë bë hä: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hä. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hä hyb n'aa, ta wób Jesus hä h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahänh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hä, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hä. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ääj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hë ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hä ër h'yyb padëek, ër moo booh. Taw'ääts hë ër h'yyb padëek na-ääj hë ër moo bok ër da hadoo do masa do hä, Jesus hä ër h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejä manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hä baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahönh hë ji awa bä,

ji awëë bä, dooh taw'ääts hë tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hë dooh ji eëg bä uwa s'ëeb, taw'ääts hë dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ääts hë tabad'op hë ër moo boo ër da hadoo do baad nadoo do hä tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hä sahönh hë hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëeb ji eëg bä, taw'ääts hë tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manä ta wób ragadoo a hä pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hä hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hä pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bä, ta hä pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti he-doo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahönh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hë eër, baad P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Taw'ääts hë dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ääts hë ër sahönh hë ër h'yyb en'yyim ër wakään

† **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hä pé ji nawëh doo. Tii bä ta hä hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hä tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hä hë ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadã hyb n'aa kä. ³ Kristo na-ããj hẽ, dooh ta daaj hẽ tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahỹ kerih do paa metëeh doo da né hẽ: “Jó y̆y tabadäng òm raky n'aa rejãã doo. Y̆ né hẽ gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb nãm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, y̆ ky n'aa etsëë, séd bë h'yyb hedo had'yyt hẽ tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ããts hẽ bë gadoo bë da hadoo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ããts hẽ tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë y̆ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa

hyb n'aa, te hub né hẽ P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã y̆ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Òm y̆ ma ejãm da.”†

¹⁰ Hahỹy da na-ããj hẽ takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do kara-pee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahỹy da na-ããj hẽ takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahõnh hẽ badäk hahỹy hã habong doo,

bë j'aa etsëë ta hã.”§

¹² Hahỹy d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang

Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

Ta hã da rah'yy kasadã.”**

* 15:3 Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah. † 15:9

2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11

Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

13 P'op Hagä Do hä, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hä y ky n'aa etsēē bē h'yy gadajang tan'oo bā, h'yyb nyyw gó bē babok tan'oo bā bē hä, ta hä bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti y wén ky n'aa etsēē, ta Sahee hejój me tan'oo bā baad ub had'yyt hē bē gada hyb n'aa er hä taky n'aa enooh doo.

14 Wakān haa hedoo doo, baad y bahapäh hahy hēp y y gó: Bē ky enyyw had'yyt né hē bē da hadoo do wē, baad bē bahapäh nyy da P'op Hagä Do karēn ji bawät, baad bē bahajaa bē maher'oot bē da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. 15 Ti hadoo né hē, dooh né hē y ky n'aa eām bā bē y ma erii wät do hä, ta ti bē mabaan mahānh. Tii da bē y wén ma erii wät, ta ky ennym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hä y y, 16 Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa y bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo y y h. Judah buuj nadoo do hä y maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanām doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hē nesaa do mahānh kasēew hōm do rabahadoo hyb n'aa kā.

17 Ti hyb n'aa, ti anäng y h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op

Hagä Do wē y moo wät do hyb n'aa. 18 Ti hadoo né hē, jāām hē y h'yy kasab'ee y moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä y maher'oot do hyb n'aa, sa mahang y moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bā Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. 19 Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó y moo wäd wät sa mahang. Jerusarēnh bā naa, Iriko häd näng do häj n'aa bód hēnh kā baad y baher'ood hōm sahōnh hē sa hä Kristo panyyg hanām doo. 20 Hahy y da had'yyt hē y bahed'oo: Y karēn y maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bā, ta wób ramoo bok do jó y moo nawät hyb n'aa. 21 P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da y karēn y bad'oo. Hahy y da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,

Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

22 Raky n'aa nanapäh nä bā y maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bā bē wē y hegāā bā. 23 Hy y kā, y haja dāk do hyb n'aa babā Kristo ky n'aa y maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab y karēn do bē wē y baheg'āās, 24 y karēn paawā bē panang bā y nu däng dó Es-Pāj häj n'aa bā y mahōm

me, bē ȳ bahehēen hyb n'aa. Bē ȳ bahehēen do jawén paa bā, banadawəd né paawā, ȳ karēn paawā ȳ bē masa Es-Pāj hēnh ȳ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ȳ bahōm dó pooj jé, Jesus hā h'yy ka'eeh do t'īi hēnh habong do sa matym n'aa ȳ tajooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja hād enāh do hāj n'aa bā habong do rabata padēek dajēer, Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'āāts hē né hē ti ramasa sa hā, rakūūt enāh do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do sa hyb n'aa né hē Judah buuj nadoo do ragado dāk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagā Do Sahee hā hana doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ti ramasa hỹȳ kā Judah buuj hā sa wē hanāng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ȳ tajooh do jawén paa bā, baad sahōnh hē dajēer ragado dāk ȳ bahapāh bā kā, ȳ tsyym kadoo da Es-Pāj hāj n'aa hēnh ȳ bahōm doo. Ta hōō bā ȳ nu dāng dó bē panang bā, bē ȳ baheg'āāts hyb n'aa. ²⁹ Baad ȳ bahapāh hahỹȳh: Bē wē ȳ kajaa bā, tak'ēp bē da Kristo ky n'aa edēng da hēp ȳ n'aa.

³⁰ Hỹȳ kā wakān haa hedoo doo, Jesus Kristo er Wahē N'aa karapee er bahadoo do

hyb n'aa, er da hadoo do er kamahān P'op Hagā Do Sahee anoo do hyb n'aa na-āāj hē, tak'ēp ȳ betsēē bē hā, si ȳȳ P'op Hagā Do hā bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē hēp ȳ n'aa. ³¹ Bē ky n'aa ets'ēē ȳ P'op Hagā Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah hāj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mahānh.†† Bē ky n'aa ets'ēē na-āāj hē, baad Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wē ȳ mahūūm doo. ³² Taw'āāts hē tii da bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagā Do karēn bā, h'yy gadajaa gó bē wē ȳ kajaa hyb n'aa, bē mahang ȳ h'yy kameh'āāk hyb n'aa, p'aa hēnh ȳ h'yyb hedo dāk hyb n'aa kā. ³³ Hỹȳ kā ȳ karēn P'op Hagā Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bē mahang tabawāt. Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

16

Sa hā Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahỹȳh

¹ Bē ȳ maher'oot er ānh hadoo do Pēb hād nāng do ky n'aa. Baad tabawāt. Jesus hā h'yy ka'eeh do panang Sēn-Kerej hād nāng doo bā habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'āāts hē bē gadoo bē wē takajaa bā, bē nemuun Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā tah'yy kata dāk do hyb n'aa. Taw'āāts hē baad bē gadoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tsyt hē ta wē kasēew dāk do ji gadoo

†† 15:31 Tii d' tawén etsēē sa hā, Judah buuj wób, Jesus hā h'yy kana'eeh doo, rakawajāān do hyb n'aa ta wē. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

doo da. Taw'ãäts hē bē masaa ta hā, hajōng do tamasaa wāt do hyb n'aa. Ỹ na-ãāj hē tamasaa wāt.

³ Bē maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ỹ hyb n'aa esee sa hā. Nemon ỹỹ Kristo Jesus wē ramoo bok tii. ⁴ Rahapēē né paawā dajēp sa hā péh, ti hadoo né hē ỹ ramasa. Ỹyh, sahōnh hē Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do na-ãāj hē, ãã tsebé sa wē, baad hadoo do ãã hā rabad'oo do hyb n'aa.

⁵ Taw'ãäts hē hāt ỹỹ gó bē edēē na-ãāj hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Akira sa tób bā kahet'aa doo.

Bē maher'ood najis ỹỹ, Epenet hād nāng doo, ỹ hyb n'aa esee ta hā. Hāj n'aa bód Asija hād nāng doo bā, jāām hē pooj jé Kristo hā h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hāt ỹỹ gó bē edēē Marija, tak'ēp bē hyb n'aa moo wāt do paah. ⁷ Hāt ỹỹ gó bē edēē nemon ỹỹ Isaraéw buuj hedoo doo, Ān-Doroniko, Junijas hād enāh doo, si ỹỹ radewäts b'ēeh do paah. Ky n'aa etsēeh tii, Jesus mejūū do sa mahang. Pój ỹỹ jé Kristo hā rah'yy kae padēek tii.

⁸ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Ām-Pijat hād nāng doo, ỹ kamahān doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā tah'yy kata dāk do hyb n'aa. ⁹ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Uh-Bān hād nāng doo, ēr sii Kristo wē moo wāt doo. Hāt ỹỹ gó bē edēē najis ỹỹ Es-Takis hād nāng doo. ¹⁰ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy

Aperes hād nāng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Aris-Tob hād nāng do tób yt hā haj'eenh doo. ¹¹ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Erodijōn hād nāng doo, nemon ỹỹ Isaraéw buuj hedoo doo. Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Nar-Sis hād nāng do tób yt hā haj'eenh doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹² Hāt ỹỹ gó bē edēē ỹỹj Tiripena, Tiriposa hād enāh doo. Tak'ēp ramoo bok do ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. Hāt ỹỹ gó bē edēē ỹỹnh Peh-Sid hād nāng doo, najis ỹỹ, tak'ēp né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wād wāt doo. ¹³ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Rupu hād nāng doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēew hōm doo. Hāt ỹỹ gó bē edēē na-ãāj hē ta ỹỹn. Ta t'aah hadoo ỹ tagadoo paah. ¹⁴ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Asīn-Kirito, Peregōn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas hād enāh doo. Hāt ỹỹ gó bē edēē na-ãāj hē ēr h'ỹj hedoo do P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hāt ỹỹ gó bē edēē aj'yy Pirorogo hād nāng doo, ỹỹnh Jurija hād nāng doo, aj'yy Neru hād nāng doo, ta ānh daheeh. Hāt ỹỹ gó bē edēē na-ãāj hē aj'yy Orim-Pas hād nāng doo, sahōnh hē P'op Hagā Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ãāj hē.

¹⁶ Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do bē m'

rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, ŷ etsēē bē hā, bē kanā séd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'y'yb panas'ēēh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēēk doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh.

¹⁸ Dooch Kristo, ēr Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'y'yb karēn do jawén rababok. Ky kamep'ēēh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹ Kristo hā h'y'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ŷ h'y'yy gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā ŷ karēn paawā bē h'y'yy ganāng, taw'āāts hē bē nahapāh do hadoo nesaa doo.

²⁰ Edaa dāk P'op Hagā Doo, h'y'yb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā Nesaa Do Yb hā. Jesus, ēr Wahē N'aa ky enyym da bē hā.

²¹ Tsimoot, si ŷ moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon ŷŷ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasōn, Sospater hād enāh doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²² ŷŷh, Tesijo hād nāng doo, hahŷ Paw-Ro mejūū do herih doo, bē sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo hā h'y'yy kata dāk doo, bē ŷ hyb n'aa esee.

²³ Aj'y'yy Gajo hād nāng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā ŷ tagado had'yyt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'y'yy

ka'eeh do babā habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēēr hagā n'aa, ēr hŷŷj hadoo do Kuwar-To hād nāng do na-āāj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ŷ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyym sahōnh hē bē wē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵ Hŷŷ kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do ŷ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'y'yy kae had'yyt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapēē nā bā ta ti ky n'aa. ²⁶ Hŷŷ kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā kametā dāk P'op Hagā Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do mejūū do hyb n'aa, kaher'ood dāk sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do sa hā, Kristo hā rah'y'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē. ²⁷ Taw'āāts hē P'op Hagā Doo, sét hadoo do tak'ēp h'y'yy ganāng doo, ji j'aa etsēē had'yyt hē Jesus Kristo hyb n'aa. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

1 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹyh

*Ji matym n'aa ji hã Jesus
anoo do ky n'aa hahỹyh*

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹyh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ỹ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bē ỹ edēng, ² bēēh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hē, ta wē bē tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hē jé pad'yyt hē ěr Wahē N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hē bē tabetyn hõm tsyt hē, ta wē had'yyt hē bē babok hyb n'aa. Sahõnh hē ěr wahē n'aa né hē ti Jesus. Jé pad'yyt hē habong do sa Wahē N'aa, ěr Wahē N'aa na-ããj hē. ³ Ỹ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hē ky en'yym bē hã. Ỹ karēn baad bē rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagã Do hã ỹ tsebee had'yyt hē bē hyb n'aa, baad bē wē taky enyym do

hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bē hã ta ky n'aa baad bē bahajaa bē baher'oot, baad tabanoo bē hã takarēn do baad bē bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bē hã. ⁶ Baad bē gado dāk Kristo ky n'aa bē hã ãã her'ood wät do paah. Te hub né hē kã bē hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹj kã bē h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hē P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bē gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hē Jesus Kristo bē tah'yyb hej'oonh, baad bē baboo had'yyt hē hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hē bē hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bē hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bē tanaēēnh do Jesus Kristo ěr Wahē N'aa sii bē babok hyb n'aa, dooh bē teréd bã. Tamoo wät né hē ji hã taky dãng doo.

*Sa h'yyb gó raketyn hõm do
ky n'aa hahỹyh*

¹⁰ Wakãn haa, ěr Wahē N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ỹ betsēē bē hã, séd hã bē h'yyb hedoo hyb n'aa, bē h'yy kanetyyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hē bē babok hyb n'aa. ¹¹ Ỹnh Korowéh hãd nãng do karapee ỹ rapanãk bē ky n'aa. Bē ky ked'aak bē mahang, sa nooh. ¹² Hahỹj d' mã bē kyyh: “Paw-Ro karapee

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganã wät, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo.

ããh”, nãk mã bē wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bē wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh. ¹³ Kety n hõm g'eeh ti Kristo bē hã? Ý g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëem dãk do paah? Hät ýÿ gó paa bē ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hē hã ýÿ, ý tsebé, dooh bē ý nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hē ajyy Kiris-Po, Gajo häd enäh do ý nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hē dooh bē ý nu gemuun boo bã ý wén nãng, hät ýÿ gó bē nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ Ý hyb n'aa es'ee dãk hÿÿ kã Es-Tepanas tób yt hē habong do na-ããj hē ý nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ý nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejüü do hã ýÿ. Ta ky n'aa hanãm do ý baher'ood hõm ti ý tamejüü doo. Ta ky n'aa ý baher'oot bã, dooh ý her'ood bã badãk hahÿÿ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejój hã maa newëe do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooh ý karën bã kēh ý tak'ëp ý haj'ap do hã raj'aa etsëe bã.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hēnh hahõm do sa hã. Èr hã kã, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagã Do hejój kametã dãk ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hē P'op Hagã Do kyy kerih

doo gó. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Ý ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganãng do sa h'yyb ý makyys da”,† nãng kerih do hã.

²⁰ Äkã, nyy da P'op Hagã Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã ënh? Badãk hahÿÿ hã tak'ëp h'yy ganãng doo gó her'oot do sa hã ënh? P'op Hagã Do wareem dãk badãk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dãk rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagã Do anoo badãk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagã Do h'yyb dãng ted'ëep ta wē ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawã Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarën kapehuunh doo, meuj n'aa nãng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hē paawã rakarën, ãã maher'ood had'yyt hē Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëem dãk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mã ta ti Jesus dajëp do

† 1:19 Isajas 29.14

ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hã kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ãaj hẽ, Kristo hã kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ãaj hẽ. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wẽ hanäng do red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp rahajaa do bahãnh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp sa hejój bahãnh né hẽ tii.

²⁶ Bẽ hyb n'aa es'ee wakãh haa bẽ P'op Hagä Do asëew hõm noo gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bẽ mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahỹỹ hã habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bẽ mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bẽ mahang tahajõõ bã ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wẽ kä. P'op Hagä Do wén sëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã hyb n'aa sakog is doo, hejooñh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahỹỹ hã raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asëew hõm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hã. ²⁹ Tii

d' tawén d'oo, tabad'op hẽ ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã sa hã hẽ P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hẽ ti h'yyb ta däk bëeh, Kristo Jesus hã. Kristo hã kametä däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hẽ ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hẽ baad tabahado däk ër h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hẽ ër baboo kãn P'op Hagä Do wẽ. Kristo né hẽ ti ër hed'ëep do nesaa do mahãnh. ³¹ Ti hyb n'aa kä, "Jé h'yykasab'ee doo, taw'ããts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee."‡ P'op Hagä Do kyy kerih do hã tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakãh haa, bẽ wẽ y kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bẽ hã y baher'oot hyb n'aa, dooh y her'ood bã tak'ëp ma kamet'ëek do rer'oot doo da. Dooh na-ãaj hẽ y her'ood bã tak'ëp hajaa do kyy da. ² Tii d' y wén d'oo, hahỹỹ da y h'yyb däng bẽ mahang y bawät noo gó do hyb n'aa: Jããm hẽ Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do ky n'aa y karën bẽ y maher'oot. ³ Bẽ mahang y bawät bã y nahejooj its, y kajajãn paa y eỹym do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bẽ y panäk noo gó, bẽ y ma metëek noo gó,

‡ 1:31 Jeremij 9.24 * 2:3 Paw-Ro wén eỹym apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarën bã tesõõts bã P'op Hagä Do ta hã mejüü do hã. Dooh Paw-Ro karën bã ta hã raj'aa etsëe bã. Jesus hã takarën raj'aa etsëe.

dooh badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp hajaa do kyy me bẽỹ maher'ood bã bẽỹ h'yyb wareem hyb n'aa, bẽ ky dahēeh hyb n'aa. Dooh. Bẽỹ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametēeh bẽ h'yyb gó te hub né hẽ ta ky n'aa ỹ her'oot doo. ⁵ Tii da ỹ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bẽ h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahỹỹ hã habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahỹỹh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hẽ kyyh tak'ëp hajaa doo. Dooh badäk hahỹỹ hã hanäng do hajaa do tado bã, dooh badäk hahỹỹ hã habong do sa wahë n'aa hajaa do tado bã äã ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahë n'aa hejój. Edah ta ti sa wahë n'aa ragawatsig jēng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti äã her'oot doo.† Kejēn né paawä tii, badäk hahỹỹ hã habong do sa mahãnh, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ër hã, ta tii gó ër j'aa etsë hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa wahë n'aa rah'yy genä bã ta ti P'op Hagä Do hajaa do hã. Ta hã rah'yy genä bã paawä,

dooh paawä repēem däg bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newēe doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēe doo,
ti né hẽ ti P'op Hagä Do enäm do ta hã kamahãn do sa hã”,‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hẽ ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hã. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hẽ taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hã. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newēe doo. Jääm né hẽ hapäh ji daaj hẽ ji h'yyb. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do hyb n'aa newēe do hã. Jääm né hẽ ta Sahee hapäh. ¹² Hỹỹ kã, dooh badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēe do tado bã äã gado däk doo. Ta Sahee né hẽ ti P'op Hagä Do anoo do ër hã, taky enyym doo gó baad ër hã tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hã tama metēek do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahỹỹ hã hanäng do ji hajaa doo me tado bã. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ēes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb

† 2:7 Jesus Kristo ky n'aa né hẽ tii. ‡ 2:9 Isajas 64.4

gó badoh doo, dooh tagado bā P'op Hagā Do Sahee hā hana doo. Daap hadoo do ti ta hā. Dooh tah'yy ganyy bā ta hā, jāām hē P'op Hagā Do Sahee ji tah'yy gan'yuh do hyb n'aa ta ti hā. ¹⁵ P'op Hagā Do Sahee sa h'yyb gó hanāng doo, ti né hē h'yy gan'yuh sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagā Do Sahee nawāt doo, dooh rah'yyb mepēē bā P'op Hagā Do Sahee hanāng do sa hā. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Dooh hapāh pé Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hā ma metēēk péh.”[§]

Ēr tii, ěr h'yyb gó Kristo h'yyb bawāt. Ti hyb n'aa ěr wén h'yy genāh ta hā hana doo.

3

Séd hā Jesus wē Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahȳyh

¹ Wakān haa, bē panang bā ȳ bewād nā noo gó, dooh ȳ haja bā paawā bē ȳ maher'ood bā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mah'ūūm do sa hā ji her'oot doo da. Bē ȳ maher'oot paa sa h'yyb karēn do jawén habok do sa hā ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nā bē ti noo gó. Dooh nā Kristo baad bē hapēē nā bā, ȳ hanāng péh. ² Jāām hē hād nahejoonh doo me bē ȳ metēēk paa P'op Hagā

Do hā hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hā. Dooh ȳ haja bā hejoonh do bē ȳ ma met'ēēg bā. Karapee t'aah ta tā tana-hajaa nā do hadoo bē ti noo gó. Tii d' ȳ wén d'oo, tagana-hoot nā do hyb n'aa bē hā. Da hē na-āāj hē, dooh tagah'ood nā bā bē hā, ³ badāk hahȳyh hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do sa h'yyb hadoo nā do hyb n'aa bē h'yyb. Bē mahang h'yy kajew'ēēs nā, bē kaj'ōōk nā. Badāk hahȳyh hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do sa h'yyb hadoo nā bē h'yyb ta ti tametēēh. P'op Hagā Do nahapāh do rababok doo da bē babok nā. ⁴ “Ȳ Paw-Ro karapee”, nāng bē seeh. “Ȳ Aporos karapee”, nāng ta seeh. P'op Hagā Do nahapāh do rababok doo da bē babok nā ta ti metēēh.

⁵ Jaa Aporos bē hā péh, jaa ȳ bē hā péh, bē p'āā kajew'ēēs doo? P'op Hagā Do karom ub āā ti h'ȳyh. Āā hyb n'aa, āā ma metēēk do hyb n'aa, bē h'yy kae dāg kān Jesus Kristo hā. Āā moo bok P'op Hagā Do anoo do āā hā. Hā ȳ tanoo do ȳ moo wāt, Aporos hā tanoo do tamoo wāt. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bē ȳ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ȳyh. Naēng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' āā badoo né paawā, dooh āā tado bā joom hawāng do hanoo doo. P'op Hagā Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb

n'aa jawyk, dooh na-ããj hē naēng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naēng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagä Do wē. P'op Hagä Do geew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ÿ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ÿÿ, pä s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahē n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ÿ at'ëeg sëek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëek do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ hanäng pé.* Taw'ãäts hē sahõnh hē baad rahyb n'aa matakëe nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãäts hē baad rahyb n'aa matakëe nyy da ta hã ratamaa sëek”, ÿ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëeg sëek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tég hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sëek

apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matëeh bä kä, tii bä da ramoo bok do tametty, baad tado bä, baad tanado bä. Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nyy da. Tëeg hõõ hadoo doo gó kametä däk da baad tado bä ramoo bok doo, baad tanado bä. Ramoo bok do tëeg hõõ hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jëe bä, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taooj jëe bä, dooh da tagado bä tamoo wät do sãm, Jesus edëeb né paawä ta hã. Tedëeb né paawä, aj'yy tób kataa hõm do mahãnh ked'ëep do hadoo ta hã. Sahõnh hē ta wē hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooh g'eeh bë hapëe bä ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo,† P'op Hagä Do rejãã na-ããj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn däk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo,

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metëek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëeg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng. † **3:17** P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyh hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo.

taw'āāts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē paawā h'y y gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagā Do nahapāh do sa matym gó, P'op Hagā Do matym gó kā h'y y ganāng do tabahadoo hyb n'aa kā. ¹⁹ Tii d' ŷ wén nāng, h'y y gatamaa né hē P'op Hagā Do matym gó ta hā h'y y kana'eeh do h'y y genāh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagā Do no n'aa masoo hadoo tak'ēp hajaa doo, rah'y y kamep'ēēh doo me."[‡] ²⁰ Hahỹỹ da na-āāj hē takerii dāk: "Daap né hē tak'ēp hajaa do sa h'y yb, P'op Hagā Do hapāh."§ ²¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh bē h'y y kasabé wād bā bē ma matēg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagā Do an'oo dāk bē hā: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badāk hahỹỹ hā hanāng do P'op Hagā Do pahuunh doo, ji edēp doo, ji dajēp doo, da hē ji bawāt nā bā, hỹ jawén hawāt doo. Sahōnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii. ²³ Bēē kā, Kristo ma hadoo bēēh, Kristo karapee bēēh. Kristo kā, P'op Hagā Do ma hadoo, P'op Hagā Do t'aah kā.

4

Jesus mejūū do sa ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē hahỹỹ da bē h'y yb āā hā,

bē ma matēg hedoo do sa hā: Kristo kaser n'aa, sa hā kan'oo dāk do P'op Hagā Do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do rama metēēk hyb n'aa āāh. ² Hỹỹ kā, taw'āāts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hā kamejūū doo. ³ ŷỹ kā, baad g'eeh ŷ moo wāt? Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā ŷ moo wāt do hā bē hyb n'aa newēē doo. Dooh na-āāj hē ŷ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'y yb hā ŷỹ. Dooh na-āāj hē daj ŷỹ hē ŷ kamety bā. ⁴ Dooh hēp ŷ tym ŷ taky n'aa tapaa pé ŷ moo wāt do hā. Ti hadoo né hē, ta ti dooh tametā bā baad had'yyt hē ŷ moo wād bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ŷ tametyy doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā ŷ moo wāt doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bē h'y y kajāg bā baad tado bā, baad tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kā tametēēh da sahōnh hē ji h'y yb gó kejēn doo. Tametēēh da na-āāj hē ji hyb n'aa newēē do paa hā. Ti noo gó, sa hā tahapāh do pénh P'op Hagā Do j'aa etsē da sahōnh hē sa hā kā.

⁶ Wakān haa, ŷ erii wāt do bē p'āā ky ked'aak do ky n'aa, ny hado āā Aporos daheeh. Bē hyb n'aa né hē ti ŷ baher'ood wāt tii da, jāām hē P'op Hagā Do kyy kerih do hā takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa. Takerih do hā bē

matakä bā, tii bā dooh bē kasabé bā bē ma matēg hyb n'aa. Dooh tii bā bē hyb n'aa jewēts bā ma matēg wób. ⁷ Ta wób sa bahānh nado bēēh. Sahōnh hē bē wē hanāng doo, P'op Hagā Do anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahōnh hē bē wē hanāng doo. Ti hyb n'aa h'ēed hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanāk doo?

⁸ Bē wē anyy dāg is sahōnh hē bē h'yyb karēn do bē ed'oo g'eeh? Tak'ēp bē wē anyy dāg is P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do bē ed'oo g'eeh? Sa wahē n'aa sa bahānh hado dāg is do bēēh, bē ed'oo g'eeh? Āā bē gakog hōm is bē ed'oo. Ÿ karēn paawā te hub tado bā, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē Ÿ karēn paawā bēēh. Tii bā paawā bē sii āā bag'āās. ⁹ Āā tii, dooh sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do āā ado bā. Hā Ÿ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagā Do an'oo bā āā Jesus mejūū do hedoo doo. Kaneb'ooh do jawén paa bā, j'aa kets'ēē do rabajēk bā sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēēp do hood hēnh sa majīī ramahūūm do hadoo āāh. Sahōnh hē, ajyy, āās na-āāj hē āā rahag'āās.*

¹⁰ Kristo āā ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do āāh, ta wób sa matym gó. Bēē

kā, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āā haj'as pé ta wób sa hā. Bēē kā, tak'ēp hej'ooh do hadoo bē ed'oo. Bēēh, bē raweh'ēēh. Āāh, āā raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āā as'aah, āā hoo k'aanh. Ta sāg its āā saroor. Āā rarejāā. Dooh āā panang péh. ¹² Tak'ēp āā moo bok āā waa sām hā. Āā raky n'aa was'ee bā, āā ky n'aa edēng sa hā. Āā rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āā gadoo tii. ¹³ Āā raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āā ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hahŷŷ hā habong do raw'oong hōm do hadoo āāh, ran'oo bā.

¹⁴ Bē Ÿ nu meb'yyh do jawén nado ta ti Ÿ berih. Bē Ÿ ma metēēk hyb n'aa tii. Tah haa Ÿ kamahān do hadoo bē hā Ÿ an'oo bā. ¹⁵ Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk ŷŷh, Kristo ky n'aa hanām do bē Ÿ maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahado dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ti hyb n'aa Ÿ karēn paawā Ÿ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷ Ÿ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ŷŷ Ÿ kamahān do hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh

* **4:9** Rakaneb'ooh do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēēh rabajēk bā panang hēnh. Duu hēnh ramena sa majīī. Sa majīī wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ūūm, Paw-Ro bahānh dāg Korīn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh dāg ragadoo P'op Hagā Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh dāg red'oo.

da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ŷ bawād had'yyt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

¹⁸ ŷ negāã wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. ¹⁹ T'ī hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āãs da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. ²⁰ P'op Hagā Do bag'āãs do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. ²¹ Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēew bā? Kamahān doo gó, ky ennyym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahyŷh

¹ ŷ ky n'aa napēe dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷŷm sii tabahe'ŷŷh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēe né paawā, dooh tii da radoo bā. ² Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āãts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āãts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa. ³ ŷ nawād né hē paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēe do bē mahang tabawāt. Jesus hād

gó ŷ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ŷ badoo né paawā bē mahang. ⁴ Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ŷ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā, ⁵ tii bā da taw'āãts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēej, tarejāã hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēeh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāã. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēed its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. ⁷ Taw'āãts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēew bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo da. Ta tii d' ŷ wén edoo, Kristo er hyb n'aa dajep P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ēep do hadoo. ⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do er tabedēeb wāt do er hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āãts hē er erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āãj hē pooj jé er bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo

gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

9 Pooj jé mo haja ŷŷ hā, bē ŷ ma erih doo gó, bē ŷ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ŷŷm nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do sa sii. 10 Dooch Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ŷ her'ood bā, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēēk doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsyt hē, dawēē ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahŷ ji eréd hōm bā paawā. 11 Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷŷh doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do kar'ēēn doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa re-jāā doo, ha'oom doo, hets'ēēk doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. 12-13 Dooch ŷ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa etyy bē meduuk doo me. P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih doo da bē bad'oo: "Bē ah'eed hōm nesaa do moo wāt doo, bē mahang tanawāt

hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahŷŷh

1 Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do bē see ky n'aa tapa bā, h'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do nahapāh do wē tamahūūm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bā. Taw'āāts hē paawā Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do wób wē bē mahūūm ta ti ky n'aa, bē ramasa hyb n'aa. 2 Dooch g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do nahapāh do hā Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bā, P'op Hagā Do nahapāh do bē ky n'aa etyy bā da, dooch g'eeh bē haja bā bē mahang hawāt do ky n'aa katep'aa doo, bē her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooch tahejooj bā. 3 Dooch g'eeh bē hapēē bā āās sii hē da ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badāk hahŷŷ hā hawāt do p'āā ji ky kedak doo, ti bahānh baad ēr bahajaa ēr her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo. 4 Ti hyb n'aa, tanyy bā bē mahang badāk hahŷŷ hā ji hawāt do p'āā bē ky ked'aak doo, h'ēēd hyb n'aa bē mahūūm ta ky n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wē, hyb n'aa jewyg né paawā ta wób sa hā? 5 Tii d' ŷ wén her'oot bē

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

hã, bē nu mebyy bok hyb n'aa. Dooh g'eeh bē mahang tanyy bã hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bã? ⁶Ti anyy né paawä bē mahang baad hadoo do her'oot doo, bē see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bē ky n'aa rejää tii d' bē bad'oo do hã.

⁷Dooh paawä Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejō bã ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, tak'öp bē besōōts hōm Kristo karēn do hã. Taw'ääts hē paawä bag hēnh bē gadoo baad nadoo do bē hã ramoo bok doo. Taw'ääts hē paawä kawanajään doo gó bē gadoo bē rawadii doo. ⁸Taw'ääts hē né paawä tii da bē bad'oo, bē né hē ti ta wób wad'ii doo, bē né hē ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bē hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bē bad'oo.

⁹Nepäh bē hã, dooh P'op Hagä Do gado bã tabag'ääs bã nesaa do moo heb'oooh doo? Bē kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰hets'ëek doo, tak'öp tahyb n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hē,

dooh rahaja bã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bã. ¹¹Ta ti sa wób paa né paawä bē wób pooj jé, hÿÿ kã bē h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hē, ta wē bē P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bē h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bã. Jesus Kristo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hē.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹²“Sahōnh hē ÿ karēn do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm péh”, näk bē wób. Te hub né paawä tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hã. Te hub né hē, sahōnh hē ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karēn doo. Ti hado né paawä, dooh taw'ääts hē tado bã ÿ h'yyb karēn do mejō bã hã ÿÿ. ¹³“Ji waa ji wog gó hajēng do pan'aa. Ji wog ji waa gejēng do pan'aa”, näk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jēng tii. Dooh tii da ji hub hã. Dooh taw'ääts hē tado bã ji hub gado bã ji ÿÿm nadoo do hã, ÿÿnh ta patug nadoo do hã. Dooh né hē. Ji hub, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hã ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs. ¹⁴Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da er hub na-ääj hē tabed'ëep da er genä bong hyb n'aa.

15 Nepäh bē hā, ēr hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'āāts hē g'eeh tii bā Kristo hub uuh ji do dāg bā, ŷyñh hajōk do sii he'ŷyñh do hā ji h'yy gedag bā? Dooh. 16 Nepäh bē hā, ŷyñh hajōk do sii he'ŷyñh do tah'yy gedag bā, sét tabahado dāk ta sii? Sét hado dāk sa hub. Hahŷyñh da P'op Hagä Do kyy kerih doo: "Pawóp hadoo doo, sét rabahado padēek da."* 17 Ti nado ti nanāng kā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo. Sét tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

18 Tabad'op hē da bē aā bē ŷyñm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēē do na-āāj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ŷyñm, ji patug nadoo do sii ji baŷyñh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub. 19 Nepäh bē hā, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagä Do anoo do bawāt. 20 Dooh bē hub danāh bē do bā. P'op Hagä Do ma dāg bēēh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āāts hē P'op Hagä Do bē weh'ēēh bē hub me.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahŷyñh

1 Hŷyñh kā, ŷyñh bē ma erih do hā ŷyñh bē eanh do ky n'aa bē ŷyñh maher'ood kān. "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ŷyñm wē?";* nāk bē kyyh bē eanh doo.† 2 Hahŷyñh da bē ŷyñh maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷyñm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷyñh do hyb n'aa ŷyñh hanāng péh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa ŷyñm wē rababok nā, sahōnh hē ŷyñh sa patug wē rababok nā. 3 Taw'āāts hē ajyy sa ŷyñm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēek do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷyñh sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. 4 Ji ŷyñm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷyñm ti ta danāh. 5 Taw'āāts hē ket'ēē padēek doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷyñh sa ŷyñm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa,

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahŷyñh d' Gereg kyy me takerii dāk tii: "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ŷyñh hā?" Ji ŷyñm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷyñh da ta wób ratab'ēēs ta tii: "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy ŷyñh hā takat'ēē bā?" † **7:1** Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagä Do ji tagadoo red'oo ji ŷyñm wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kān do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē.

ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hã. ⁶ Bë karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejũũ do tado bā ti ŷ her'oot doo. ⁷ Hã ŷŷ pēh, ŷ karēn paawā sahõnh hē da ŷ rabahadoo.† Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado eër, P'op Hagä Do an'oo bā. P'op Hagä Do anoo ta wób sa hã raketēē hyb n'aa, ta wób sa hã tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanäng pēh.

⁸ Hŷŷ kã, marahud bong do bē mahang habok do sa hã, patug tema bong do sa hã na-ãāj hē ŷ erih hahŷŷh: Taw'ãäts hē paawā rakanet'ēē bong ŷ kanatēē doo da. ⁹ Ti né hē paawā kēh ŷ sa hã, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'ãäts hē raketēē né hē. Baad nado sa hã aj'yy tado bā, ŷŷnh tado bā, rahyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē raketēē né hē tii d' tado bā.

¹⁰ Ket'ēē padēek do sa hã hahŷŷ da ŷ mejũũ (kēh ŷŷ gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejũũ): Taw'ãäts hē ŷŷj dooh reréd bā sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hã takat'ēē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawäd bā, taw'ãäts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hã rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hē ajyy dooh reréd bā na-ãāj hē sa ŷŷm. ¹² Ta wób sa hã ŷ mejũũ hahŷŷh, (doo

Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejũũ doo, kēh ŷ tii): Ta ŷŷm h'yy kanae bā Jesus hã, ta sii had'yyt hē ta ŷŷm karēn bā tawäd bā, tii bā taw'ãäts hē dooh teréd bā ta ŷŷm. ¹³ Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hã ēnh. ŷŷnh patug h'yy kanae bā Jesus hã, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawäd bā, tii bā taw'ãäts hē dooh teréd bā ta patug. ¹⁴ Ta tii da ŷ wén mejũũ, ta patug h'yy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do wē, ta ŷŷm hyb n'aa, Jesus hã ta ŷŷm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷŷj sa hã kã. Ta ŷŷm Jesus hã tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēew dāk P'op Hagä Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hã ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagä Do matym gó. Dooh ranes'aa bā P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hē, P'op Hagä Do wē rakasēew padēek bē taah. ¹⁵ Hŷŷ kã, Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hõm bā ta patug, na mahũũm tii bā. Ta mahãnh tahõm bā, na mahũũm. Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hõm bā ta ŷŷm, na mahũũm tii bā. Ta mahãnh tahõm bā, na mahũũm. P'op Hagä Do asēew hõm eër, ta hã h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyw gó er babok hyb n'aa sahõnh hē sa wē. ¹⁶ Bēeh, ŷŷj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da

† 7:7 Dooh Paw-Ro ŷŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hã. Bēeh, ajyy Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē ŷym rah'yy ka'eeh da Jesus hã.

¹⁷ Taw'ääts hē er hã Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da er babok hyb n'aa er P'op Hagä Do basëew däk noo gó, tii da né hē er baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ŷ mejüü do jé pad'yyt hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Sét gó ŷ mejüü ta ti ky n'aa hã.

¹⁸ Hahÿÿ d' ŷ hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahög hõm do tado bä P'op Hagä Do basëm noo gó Jesus hã tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ääts hē. Na manä tii. Dooh hyb n'aa ji jejën pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahök do tado bä P'op Hagä Do naëenh noo gó, taw'ääts hē na-ääj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hã.

¹⁹ Dooh P'op Hagä Do gahëen bä ji hã ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, kanahök doo. Jääm hē tagahëen ji hã tamejüü do ji ky daheeh doo.

²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagä Do basëm noo gó, tii da taw'ääts hē sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, taw'ääts hē. Dooh ji hyb n'aa

tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karën bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ääts hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, ji Jesus edëeb kån hÿÿ kã nesaa do mahãnh, Jesus wē ji moo wät hyb n'aa kã. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëenh noo gó, Kristo karom hado däk ji hÿÿ kã. ²³ Tak'ep P'op Hagä Do bepaag hõm bē hyb n'aa b'aa kajatsék do hã Jesus dajep noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta wób bē ramejüü. ²⁴ Ti hyb n'aa wakån haa, bē marahud nä bä, bē ket'ëe hõm bä, kariw n'aa mejüü do bē do bä, kariw n'aa tamah do bē do bä bē P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hÿÿ kã kanetëe nä do ky n'aa hã, bē eanh doo, bē ŷ maher'ood kån. Bē ŷ maher'oot doo, dooh Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do tado bä. Dooh er hã tamejõ bä ta ti ky n'aa hã. Bē ŷ maher'oot, hã ŷÿ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hã. Jesus ky enyym do hyb n'aa hã ŷÿ, ŷ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ŷ her'oot doo. ²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa,

§ 7:23 Ta wób ramejüü Korīn buuj sa hã rakanet'ëe bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahög hõm hyb n'aa na-ääj hē. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahãnh rakarën ran'oo bä. Dooh te hub tado bä ta tii d' mejüü do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ëe bä, ji kanat'ëe bä na-ääj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-ääj hē.

hã ÿ̃ pé taw'ãäts hẽ paawä dooh raket'ëë bã kanetëë nã doo. ²⁷ Tii d' tado né paawä, ji ÿ̃m nyy bã, taw'ãäts hẽ dooh ji mejõ hõm ji mahãnh. Ji ÿ̃m nanyy nã bã, taw'ãäts hẽ dooh ji esõts bã ji ÿ̃m pan'aa, hã ÿ̃ péh. ²⁸ Ti hadoo né hẽ, ji kat'ëë bã, dooh nesaa do tado bã ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ëë bã, dooh na-ãäj hẽ nesaa do tamoo wäd bã ta tii hã P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hẽ, hajõng nesaa do ket'ëë padëek do rahoop da badäk hahÿÿ hã rababok bã. ÿ̃ karën paawä bẽ ÿ̃ mo n'aa jesuu ta ti mahãnh.

²⁹ Wakãn haa, hahÿÿ d' ÿ̃ hanäng péh: Edaa däk Jesus matëeh doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ paawä ÿ̃m enäh do tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hÿ jawén. ³⁰ Taw'ãäts hẽ paawä h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hÿ jawén na-ãäj hẽ. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hÿ jawén. Taw'ãäts hẽ sa ma hets'ëë doo, sa ma hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek. ³¹ Taw'ãäts hẽ badäk hahÿÿ hã hanäng do hã moo bok doo, tii hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ nado hÿ jawén. Ta tii da ÿ̃ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahÿÿh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ãäj hẽ.

³² ÿ̃ karën paawä bẽ hyb n'aa tón manã badäk hahÿÿ

hã bẽ babok do hã. Kanetëë doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³³ Ajyy ÿ̃m enäh doo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ÿ̃m rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hẽ hadoo do hã rah'yyb padäg kãn. Sa ÿ̃m, Jesus na-ãäj hẽ rakarën rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ënh ÿ̃j sa hã kã. ÿ̃j patug tema bong doo, maruus na-ãäj hẽ, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ, tsyt hẽ, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ hanäng doo me. ÿ̃j patug enäh doo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁵ Bẽ ÿ̃ h'yy ge'ÿÿm hyb n'aa nado ÿ̃ wén erih ta tii. Bẽ hyb n'aa né hẽ, baad tabadoo hyb n'aa bẽ hã, ÿ̃ wén erii wät tii.** Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ bẽ moo bok hyb n'aa bẽ tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hẽ ÿ̃ karën bẽ h'yyb padäg. Doo ÿ̃ karën bã bẽ h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿ̃m pan'aa hã: "Doo hado bã ta ÿ̃m pan'aa hã ÿ̃ bad'oo doo", p'eets hẽ na-ãäj hẽ tatabëej däg bã ta j'oooh baab n'aa tagatëë do pan'aa, takarën bã tagat'ëë bã, taw'ãäts hẽ raketëë né hẽ. Doo nesaa do tado bã ta tii, P'op Hagä

** 7:35 Doo Paw-Ro karën bã ji tah'yy geãm bã ji kanatëë hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bã ji hã ji katëë hyb n'aa, ji katëë né hẽ.

Do matym gó.^{††} ³⁷ Aj'yy see ta daaj hē, ta wób mejũũ do nado kā tii, tahyb n'aa newē dāg bā ta ŷ̄m pan'aa hā, taganatēē hyb n'aa, tahaja bā tah'yy keba bā, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā kā, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wāt. ³⁸ Ket'ēē padēēk doo, baad né ti sa hā. Kanatēē doo kā, marahud kā, ti baad tabad'oo ŷ̄m nāng do mahānh.

³⁹ Taw'āāts hē ŷ̄nh kat'ēē dāk doo, ta patug sii had'yyt hē tabawād kān tabedēp nā bā. Ta patug dajēb bā, ta jawén paa bā kā, tahajaa ta see hā takat'ēē bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do see tado bā tii. ⁴⁰ Hā ŷ̄p péh, ta bahānh baad ub ta hā takanat'ēē wād bā. Tii d' né hē hā ŷ̄p. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷ̄p gó na-āāj hē tabawāt. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hē nado.^{‡‡}

8

Kabarii hā Jesus hā h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do tā n'aa ky n'aa hā bē ŷ̄ maher'oot h̄ȳ kā. “Ēr sahōnh hē, ěr h'yy genāh, hajōng baad hadoo do ěr wén hapāh”, nāk bē wób. Te hub né hē paawā tii, ji h'yy kasab'ee hajōng ji

hapāh do an'oo bā! Tii d' nado ji kamahān doo. Ji kamahān do ta wób tamasa. ² H'yy ganāng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nā bā heh'āāt ub. ³ Ti nado P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān ti ta tii.

⁴ Kabarii hā kan'oo dāk do ky n'aa kā, ji awēē bā, ji nawēē bā. Dooh sa kabarii redēb bā ěr hapāh. Jāām hē sét ub P'op Hagā Doo. Dooh ta see péh. ⁵ Sa hā ti anyy né hē paawā sa hā kabaj'aa pé badāk hah̄ȳ hā, wē hā na-āāj hē, hajōō né hē paawā sa hā pé kabaj'aa doo, raweh'ēēh do na-āāj hē, ⁶ ěr, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā kā sét ub P'op Hagā Doo, ta Yb, sahōnh hē pahuunh doo, ta hyb n'aa ěr babok doo. Jāām hē sét ub né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, papuu j gó ěr babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawā, dooh sahōnh hē rahapēē bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hā rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-āāj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawēē bā, kabarii ratayy sa hā sa h'yyb gó. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do

^{††} **7:36** Hah̄ȳ da na-āāj hē ji hajaa ji erii bā tii, aj'yy ky n'aa tado bā taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ŷ̄m pan'aa hā: ‘Dooch baad tado bā ām ŷ̄ pan'aa hā ŷ̄ bad'oo doo’, tanahaja bā tah'yy keba bā, takarēn bā takat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa tado bā tii, P'op Hagā Do matym gó.’”

^{‡‡} **7:40** Ti noo gó Korīn panang bā ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hā, sa h'yyb gó had'yyt hē P'op Hagā Do Sahee bawāt. Sa hā hē rah'yy kasab'ee. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷ̄p gó na-āāj hē tabawāt, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bā, raky nasēm hyb n'aa.

hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bā P'op Hagä Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hē, sahōnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawā, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā bē babok do hā, baad Jesus rana-hapäh nä do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoō bok do hā. Ōm ti hapäh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsä kän sa hā, rabawēh tii bā kā a ne-muun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kän sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo. ¹¹ Tii bā kā, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nä doo, ta hyb n'aa Kristo dajep do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bā a hÿÿj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wäd däg kän! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awēē

wäd bā ta dab, hāj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejūū do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bē wób hā Jesus mejūū do see ÿ do bā? Dooh ta wób mejūū pé hā ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapēē wäd matym ÿÿ me? Hēp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae däg kän? ² Jesus mejūū do heh'äät ub ÿ nado bā paawā ta wób sa hā, bē hā kā Jesus mejūū do né hē ÿÿh. Bē hā né hē ji hapäh Kristo mejūū do né hē ÿÿh. Hēp ÿ n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hā ÿ hedoo do Jesus mejūū do nado ÿÿh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh āā haja bā bē hanaa āā gado bā āā waa, āā karēn bā paawā? ⁵ Dooh g'eeh taw'āāts hē tado bā, āā karēn bā paawā, āā rahadaa bā ji ÿÿm Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejūū do wób rabad'oo doo da? Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jāām hē g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, āā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ēnh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'āās doo ēnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'āās do rananoo pé ta masāāh bii gamyyj neēek péh? ⁸ Panyyg gó ÿ

her'ood wāt doo, ŷ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hahŷŷ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ãäts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd dæg bã tanawa hyb n'aa.”* Jããm hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagã Do mejũũ ta tii? ¹⁰ Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? ŷŷ. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii däk. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ãäj hē, ramoo bok bã ragahëen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ênh ãã hã. P'op Hagã Do Sahee hã hana do bē h'yyb gó ãã ejoom hõm do hadoo.† Ta bahãnh dæg bē edoo däk, bē hanaa ãã gahëen bã hŷŷ kã ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bē masa. Taw'ãäts hē nado g'eeh ti sa bahãnh ãã bē masaa paawã? Ti hadoo né hē, dooh noo gó ãã daab yb bã bē hã. Dooh. Hejooj né paawã ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hē ãã hã hejooj doo, Kristo ky n'aa hanãm do ãã nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bē hapëe bã, P'op Hagã Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ênh

P'op Hagã Do hã rama ejuu do tyng hã moo b'ook doo. P'op Hagã Do hã kan'oo däk do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ênh Jesus ky n'aa hanãm do ma mehetëk do hã. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ, sa hã ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hadoo né paawã, dooh ta tii hã ŷ daab yb bã. Dooh na-ãäj hē ta ti ŷ erii bã, ta tii hã ŷ bē masa hyb n'aa. ŷ h'yy gadajang, bag hënh Jesus ky n'aa ŷ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ŷ gahëen péh. Taw'ãäts hē paawã ŷ dajëp ta ti ŷ h'yy gadajang do rado hõm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ŷ haja bã ŷ h'yy kasabé bã Jesus ky n'aa hanãm do ŷ maher'oot do hã. P'op Hagã Do ŷ tamejũũ ŷ maher'oot hyb n'aa. Tak'ëp baad nado hã ŷŷ, ta ky n'aa ŷ naher'ood bã ta wób sa hã. ¹⁷ ŷ karën do hyb n'aa tado bã paawã ta ky n'aa ŷ her'oot doo, tii bã ŷ haja paawã ŷ gahëen bã ta sãm. Dooh ti hyb n'aa tado bã. ŷ P'op Hagã Do mejũũ do hyb n'aa, hã ŷ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ŷ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sãm hã ŷŷ? Jããm hē hahŷŷ kã ta sãm: ŷ tsebé doo, bag hënh Jesus ky n'aa hanãm do ŷ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanãm do ŷ panäk bã, ŷ ma metëek bã, dooh ŷ gahëen

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanãm do sa hã tamaher'oot doo, sa hã tama metëek doo, tahanãng pé tii. ‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bã Korīn buuj hã. Tak'ëp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

bä ŷ ramasa doo, dooh na-
ãāj hē ŷ mejō bä ŷ ramasa,
ŷ haja né paawä ŷ mejō bä
Jesus mejūū do ŷ bahadoo do
hyb n'aa.

19 Dooh ajyy hŷŷ kā hā
ŷ mejūū péh, sa hanaa ŷ
ganadoo do hyb n'aa. Ti
hadoo né hē, daj ŷ hē ŷ kan'oo
dāk, sahōnh hē sa karom ŷ
bahadoo hyb n'aa, hajōk Je-
sus wē ŷ manaa hyb n'aa
paawä. 20 Hahŷ ŷ hanäng
pé tii: Judah buuj mahang
ŷ awäd bä, sa da hado dāk
ŷŷh, Kristo wē ŷ manaa hyb
n'aa Judah buuj. Judah buuj
ky n'aa jaw'yyk do tamanejō
né paawä hā ŷŷ, sa ky n'aa
jaw'yyk do ŷ ky daheeh, Ju-
dah buuj ky n'aa jaw'yyk do
ky dah'eeh do wób Kristo wē
ŷ manaa hyb n'aa. 21 Judah
buuj nadoo do Mosees ky
n'aa jaw'yyk do nahapäh do
mahang ŷ awäd bä, sa da
hadoo ŷ bahadoo, Jesus wē ŷ
manaa hyb n'aa ta tii. Dooh
P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk
do ky nadaheeh do ŷ ado bä
ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa
jaw'yyk do ŷ ky dahé had'yyt
hē. 22 Baad h'yy ganehot nä
do sa hā, sa da ked'oo né ŷŷh,
baad rah'yy kadaw'uuh hyb
n'aa Jesus hā. § Sahōnh hē ta
wób rababok doo da, ti ked'oo
né ŷŷh, sa wób Jesus wē ŷ
bed'ëep hyb n'aa. 23 Sahōnh
hē ta tii da ŷ wén d'oo, Jesus

ky n'aa hanäm do kah'ūūm
hyb n'aa, baad hadoo do ta
hā hana do ŷ gadoo hyb n'aa
sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do
sa nemuun.

24 Bē hapäh né hē, rat-
syym kasä bä kā, sahōnh hē
rawaj'aa né hē paawä, jāām
hē sét hē gadoo ta sām, pooj
jé kajaa doo. Taw'ääts hē
bē waj'aah do hadoo j'aa
ketsē do wajaah doo da, ta
sām bē gadoo hyb n'aa P'op
Hagä Do hanaa. 25 Sahōnh
hē tsyym kas'ŷŷ kar'ëen doo,
baad rahyb n'aa matakëë. Tii
d' rawén d'oo, j'aa ketsē do
soog n'aa ragadoo hyb n'aa,
karejā né paawä ti nayyw
hē. ** Èer kā, èr wén hyb n'aa
matakëë, nahänh do sām èr
gadoo hyb n'aa. 26 Ti hyb n'aa
daap wajaah do nahado ŷŷh.
Kep'uuk do daap hē hetuu do
nahado ŷŷh. 27 Dooh. Hā ŷŷ
hē ŷ ketuu hadoo, †† hup ŷŷ ŷ
taky daheeh hyb n'aa. Tii da
hā ŷŷ hē baad ŷ wén kan'yyh,
ŷŷ kā ta sām ŷ nahasōg hōm
hyb n'aa, ta wób sa hā ŷ
maher'ood wät, ŷ ma met'ëëg
wät do jawén paa bä Jesus ky
n'aa hanäm doo.

10

*Taw'ääts hē Isaraéw buuj
rabad'oo do paa èr nad'oo do
ky n'aa hahŷŷh*

1 ŷ karën bē hyb n'aa newë
hahŷ wakän haa: Sahōnh

§ 9:22 Pooj jé 8.7 hā Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa
tapaa näh, dooh baad Jesus hā rah'yy kadawuung nä bä do hyb n'aa. ** 9:25
Paw-Ro bawät noo gó, kas'ŷŷ do j'aa ketsē do nuu hā radasooch ta soog bag'aad
kap'ōōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jëng ta ti sa soog,
nayyw hē takarejää. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hā. †† 9:27 Baad
takan'yyh tahanäng pé ti ta hā hē taketuu do hadoo.

hē ēr wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeēek naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēek. Kristo né hē paa ti pā. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ēr tama metēek do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēeh, kabarii hā bē h'yyb panadēek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahȳy da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēek hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”,† nāng kerih do hā.‡ ⁸ Ēr tametēeh, ji naỹyh hyb n'aa ji ȳym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do ēr tametēeh, Kristo ēr manetyy hyb n'aa, sa wób

rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahȳyj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēen manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēer, tagadēeg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooch ta wób hā kametyy do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooch tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooch P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēeh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahȳ y erih

* **10:3** Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneēēnh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 ‡ **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraēw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagä Do ër j'aa etsë doo, ër beëek bā, séd uuh had'yyt hē ëer, Kristo majyyw ër gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ër ganebëeh bā, séd uuh had'yyt hē ëer, Jesus hub ër gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawä ëer, sét né hē pāw ër awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē ëer. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagä Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanäng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ŷ hanäng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahỹ d' ŷ hanäng pé tii: Kabarii hā P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ranoo doo, karap'aar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagä Do hā takan'oo däg tii. Hahỹ da na-ääj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karēn bā karap'aar h'yyb nesaa do weh'ëeh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb däng bā. Dooh bē haja bā bē eëg bā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-ääj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hā kan'oo dāk do na-ääj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apäh bē anoo P'op Hagä Do hyb n'aa jewës,

tah'yy kawajään bē wē? P'op Hagä Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēeh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawä tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawä ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawä, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'ääts hē hahỹ da bē bad'oo: Bē awëe sahōnh hē rahesäm doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahỹh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-ääj hē, P'op Hagä Do ma.”§

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do òm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'ääts hē mawëe sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb òm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hỹ kā, hahỹ d' bē ramaher'ood bā paawä: “Hahỹ kabarii hā kan'oo dāk do hahỹ ji tā”, raher'ood bā, mawëe manā d' tii bā, òm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ääj hē. ²⁹ Ta see

§ 10:26 Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awëe bā sahōnh hē.

h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanāng. Hahŷŷ da apāh bē kyyh hā ŷŷ: "H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebé doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?", nāng apāh bē kyyh. ³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-āāj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagā Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-āāj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'āāts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebé bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebé na-āāj hē, bē ŷ ma met'ēēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahŷ ŷ karēn bē bahapāh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj sa nu gabóg. P'op Hagā Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ēē bā, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-āāj hē, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ⁵ ŷŷj kā raky n'aa ets'ēē bā, P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-āāj hē, sa nuu ranajesu bā, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ŷŷj sa nuu rahab wāt do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ ŷŷnh nu kanajesuu doo, taw'āāts hē ta sēen tagek'āā bēēh. Tanu meby n'aa nyy bā ŷŷj hā sa sēen ragek'āā doo, rahab bēēh doo, taw'āāts hē sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. ŷŷj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.† ⁸ ŷŷnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ŷŷnh. ⁹ ŷŷnh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kån. ŷŷnh kapahuuj wāt aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hē,

* **11:5** Paw-Ro bawāt noo gó, Korīn panang bā rahap ŷŷj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'āāts hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā.

ãās rahapäh do hyb n'aa na-ãāj hē, taw'ãäts hē ȳyj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ȳyj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hã. Sa m'aa hēnh nado ȳyj sa mahānh. ¹² Ta ti ȳ wén her'oot, aj'yy hanaa ȳyñh ganyyh doo da, ȳyj hanaa ajyy na-ãāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³ Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ȳyj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badäk hahȳy hã ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-ãāj hē tametēēh hahȳyñh: Baad nado ajyy sa hã sa sēēn dewēēt doo me raboo bā. Sēēn dewēēt do ajyy hã tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵ Sēēn dewēēt doo, ȳyj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo dāk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'ãā karēn do ky ked'aak do hã hahȳy da ȳ baher'oot: Doo ta see mo n'aa me ãā adoo bā, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habok do na-ãāj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ēēs do ky n'aa hahȳyñh

¹⁷ Hahȳy hã bē ȳ metēēk doo, dooh bē hã ȳ j'aa etsēē bā. Ta tii d' ȳ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸ Pooj jé ȳ ky

n'aa napäh, dooh m' séd hã bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ȳ ky daheeh ȳ rapanäk doo. ¹⁹ (Dooch ji ky sēēw its bā! Taw'ãäts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametä dāk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bā bē awa doo. ²¹ Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nã bā, ta wób a'oom kãn ta bahānh reēēk do haj'aa. ²² Dooch g'eeh bē tób enã bā, bē yd wa péh, bē yd eēēk péh? Bē ty n'aa ges'yyc P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyc kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ȳ bē hã? Bē ȳ j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Dooch. Dooch né hē bē ȳ j'aa etsēē bā.

²³ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ȳ gadoo doo, ti né hē ti ȳ tabēj wät do bē hã. Hahȳ né hē ti ȳ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wät do jawén paa bā, taganabäh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ȳy, bē hyb n'aa ȳ an'oo dāk do heen n'aa hahȳyñh. Hahȳy da d' bē bad'oo, ȳ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mäh. ²⁵ Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Je-

sus bado dāk ěnh uwa bēeh hood ti m' taky hadoo: "Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajĕp noo gó heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.‡ Hahŷ bē eĕg had'yyt bā hŷ jawén, tii d' bē bad'oo ŷ bē hyb n'aa esee hyb n'aa", nāng mā Jesus. ²⁶ Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuj uuh bē eĕg bā, bē her'ood hōm Jesus dajĕp do ky n'aa p'aa hēnh tamatēeh bā kā.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heĕk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē. ²⁸ Taw'āāts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eĕk do pooj jé. ²⁹ Hahŷ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eĕg bā, Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hē hajōk bē mahang nahĕej enāh, ta wób dejĕp. ³¹ Jesus heen n'aa ěr gadoo do pooj jé ěr daaj hē ěr hyb n'aa newē bā baad ěr h'yyb tado bā, dooh tii bā ěr P'op Hagā

Do rejā bā. ³² Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Do ěr hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ěr hā ěr tama metēek hyb n'aa, badāk hahŷŷ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ěr tanarejāā hyb n'aa ta jawén kā.

³³ Ta tii kā, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. ³⁴ Bē bas'aah bā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ĕes hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

ŷ kajaa bā kā, ky n'aa see ŷ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahŷŷh

¹ Hŷŷ kā wakān haa, baad ŷ karĕn bē bahapāh P'op Hagā Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm had'yyt hē, kabarii nedĕp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ŷ karĕn bē bahapāh hahŷŷh: P'op Hagā Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooh na-āāj hē ji haja bā, "Jesus né hē ti Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Doo", ji her'ood bā P'op Hagā Do Sahee hejój gó tanado bā ji hā.

‡ 11:25 P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ĕe majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahŷ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

4 Ti anāng hajōng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wāt doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee tahana tii hā. 5 Ti anāng ta wób hajōng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né hē sét ub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër wē moo wāt doo. 6 Ti anāng hajōng ta wób ji hajaa ji moo wāt doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hā hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wāt hyb n'aa. 7 P'op Hagä Do Sahee hā hana doo, sahōnh hā takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. 8 Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ëp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganāng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. 9 P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hā baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. 10 Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hā tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ëes hyb n'aa maa new'ëe do sa hā. 11 Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb dāng doo da né

hē sahōnh hē sa hā tabanoo tii.

Sahōnh hē ëer, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

12 Hajōō né paawä ji hā, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ënh Kristo hā, Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā. 13 Ër wób, Judah buuj. Ër wób, ta wób buuj. Ër wób, ta wób sa karom hedoo doo. Ër wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ër nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo ër bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo.

14 Hajōng né hē ji hā hanāng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. 15 Ji tsyym ky hado bä paawä: "Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. 16 Ji nabuuj ky hado bä paawä: "Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. 17 Sahōnh hē ji hā hanāng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëe tii bä? Sahōnh hē ji hā hanāng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿÿk tii bä? 18 Sahōnh hē ji hā hanāng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëeg hōm ji hā, tah'yyb dāng doo da. 19 Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hā, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä.

²⁰ Hahỹỹ da né hē: Hajōng né paawā ji hā hanāng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bā taky hado bā ji moo hā: “Dooh hyb n'aa ōm ỹ karēn péh.” Dooh na-āāj hē ji moo haja bā ji tsyym hā taky hado bā: “Dooh hyb n'aa ōm ỹ karēn péh.” ²² Ta ti ji hā hanāng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karēn up doo. ²³ Ji uuh ji hā ky n'aa netsēeh doo, baad ji weh'ēeh. Ta wób hā ji manetēeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metēeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagā Do benyyw hōm ji hā hanāng doo, ta ti ji hā hād ky n'aa netsēeh hedoo do rakawehēē dāk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hā takanetyn hōm hyb n'aa, sahōnh hē ji hā hanāng do séd demuun baad rakahag'āās hyb n'aa na-āāj hē. ²⁶ Sét hē ji hā hanāng do ji uuh nesaa do tahob bā, sahōnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehēē dāg bā, sahōnh hē ji uuh wób taw'āāts hē sa hā.

²⁷ Bē sahōnh hē, Kristo hub hadoo bēeh. Sét ken'yyh bēeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagā Do banoo, pooj jé Jesus mejũũ do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetēk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahũũm

n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-āāj hē. ²⁹ Sahōnh hē g'eeh Jesus mejũũ do had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetēk do had'yyt hē? Sahōnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hē? ³⁰ Sahōnh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahōnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bā? Sahōnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabēj bā? ³¹ Dooh. Taw'āāts hē ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do ta bahānh had'op do hā, ta wób masa do hā, bē h'yyb padāg. Pooj jé dó bē ỹ metēeh hỹỹ kā sahōnh hē ta bahānh baad hadoo doo:

13

Ji kamahān do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ajyy sa kyy me, āās sa kyy me na-āāj hē ỹ haja bā né paawā ỹ her'ood bā, ỹ kamanahān bā paawā, dooh taw'āāts hē tado bā. Jāām hē sapaar redas do ky hado dāk ỹ tii bā. ² P'op Hagā Do ky n'aa ỹ haja bā né paawā ỹ maher'ood bā, P'op Hagā Do Sahee hā ỹ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapāh do hā ỹ h'yy ganyy bā paawā, sahōnh hē ỹ hapēē bā paawā, tak'ēp ỹ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ỹ haja bā paawā ỹ mejō bā takahỹỹd hāng, ta wób ỹ kamanahān bā paawā, daap paawā ỹh. ³ Sahōnh hē wē

ÿ hanāng do kas'uut do sa hã ÿ an'oo bã paawã, daj ÿÿ hẽ paawã ÿ kan'oo dāk ÿ rabaju tẽẽ, ÿ kamanahãn bã, daap paawã ti hã ÿÿ.

⁴ Kamahãn do kanejãg. Kamahãn do ky enyym. Dooh tah'yy kajewëets bã. Dooh ta hã hẽ taj'aa etsëe bã. Dooh takasabé bã. ⁵ Tawaneh'ëeh do nado. Dooh ta daaj hẽ takarën do jawén tawäd bã. Dooh nayyw hẽ takawaj'ããn bã. Dooh tah'yy gaëej bã ta wób sa wë. ⁶ Dooh tatsebee bã baad nadoo do hã. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahãn doo, dooh tah'yy gajëe hõm bã. Ta wób hã tah'yyb eeh had'yyt hẽ. Tagadaa had'yyt hẽ. H'yyb jawyk doo gó sahõnh hẽ tagadoo.

⁸ Kamahãn doo, dooh tahëej bã. Tii d' nado P'op Hagã Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-ãäj hẽ. Ahãnh da tii. ⁹ Da hẽ ji hapäh doo, P'op Hagã Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ãäj hẽ, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'ãät do kaja bã kã, tii bã kã, dooh hyb n'aa ji karën wät pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahÿ hadoo tii: ÿ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ÿ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newëe doo da ÿ hyb n'aa newëe paah. ÿ wah'ëe wät bã kã ÿ eréd hõm ta ti karapee ÿ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hẽ, dooh baad ër hapëe nã bã P'op Hagã Doo, japow gó ji

heg'ããs do hadoo. Ta jawén da ër bahapäh baad ub kã, heh'ãät kã. Da hẽ, jããm hẽ ta uuh ÿ bahapäh. Ta jawén da, sahõnh hẽ ÿ bahapäh ta hã, ÿ P'op Hagã Do hapäh doo da né hẽ.

¹³ Hÿÿ kã tamawoob hẽ hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahãn doo. Ji kamahãn doo, sa bahãnh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagã Do Sahee hana do ky n'aa bód hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hẽ kamahãn do hã baad bë h'yyb padäg. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do Sahee hã hana do ji hajaa do hã bë h'yyb padäg na-ãäj hẽ. Pooj jé, P'op Hagã Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hã baad ub bë h'yyb padäg. ² Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bã. P'op Hagã Do sii taber'oot tii hã. Dooh maa napäh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. ³ Tii d' nado P'op Hagã Do ky n'aa her'oot do hã. Ta wób hã ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hẽ, ta hã hẽ takamasa tii, P'op Hagã Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagã Do ky n'aa her'oot do tamasa

ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'ũüm hyb n'aa. ⁵ Ÿ karēn paawä sahõnh hē bēeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp Ÿ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahãnh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ũüm hyb n'aa, ti na-ãäj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē Ÿ kajaa bā, kyy wób me bē Ÿ maher'ood bā paawä, nyy d' paawä bē tamasa tii? Doo paawä bē tamasa bā. Hā Ÿ P'op Hagä Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē Ÿ maher'oot do na-ãäj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehỹh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ãäj hē tii d' bē Ÿ metēeh Ÿ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawä. Baad ranetēn bā, baad ragamanehã bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũüm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torõm-bet häd nang do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genä bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēej bā, baad torõm-bet ragamanehã bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa,

nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajõng ti anäng kyyh badäk hahỹh hā. Baad ub sahõnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ Ÿ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, Ÿ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa Ÿ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ãäts hē bē h'yyb padäg sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ãäts hē raky n'aa etsē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ãäj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēes do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā Ÿ ky n'aa etsē bā, hēp Ÿ tym ti ky n'aa etsē. Doo Ÿ hapäh pé Ÿ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' Ÿ bad'oo ti tahado bā? Hahỹh da Ÿ bad'oo: Ÿ da ky n'aa etsē hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-ãäj hē da Ÿ ky n'aa etsē. P'op Hagä Do Ÿ ma ejām da hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-ãäj hē. ¹⁶ Jãām hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsē bā, nyy da õm raky masa ranahapē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, doo ta wób tamasa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do Ÿ j'aa etsē, sahõnh hē bē bahãnh Ÿ baha-

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahãnh, hajõng tamasa do hyb n'aa.

jaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā ŷŷ, taw'āāts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napāh do ŷ her'ood bā ŷ ma metēek bā, 10 miw kyyh ji maa nanapāh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepé h'yy gatamah do bē hado manā P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'āāts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēeh, ta ti hā. Taw'āāts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapāh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me,
ŷ maher'oot da karapé
haa.
Ti hadoo né hē da, dooh da
raky dahé bā ŷŷh”,†
nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa
Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bā paawā, ti ta seeh, nahapāh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-āāj hē tajēē suun bā tii bā, sahōnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh

doo, nahapāh do na-āāj tajēē suun bā P'op Hagā Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametā dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanāng doo. Ky n'aa kety dāk tii bā sahōnh hē bē her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametā dāk tii bā sahōnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jé ji nahapāh doo. Ta taron nu paa me tabahyy hāng da, P'op Hagā Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagā Do awāt né hē bē mahang”, nāng da.

²⁶ Wakān haa, taw'āāts hē hahŷŷ da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagā Do hā tama ejām, ta see ma metēek P'op Hagā Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagā Do ta hā tametēeh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanāng péh. Taw'āāts hē sahōnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagā Do ky n'aa takah'ūūm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raheer'ood bā, jāām né hē pawóp hē, tamawoob hē ti her'oot. Taw'āāts hē sēt ken'yuh raber'oot. Tii bā, taw'āāts hē ta see tab'ēēs nyy d' tahanāng péh. ²⁸ Tabadoo bā ta ky n'aa tab'ēēs doo, nyy d' tahanāng pé ti tab'ēēs doo, taw'āāts hē bag hēnh tabasooh bē kahet'aa bā kyy wób me her'oot doo. Taw'āāts hē ta m'aa hēnh, ta tób hēnh taber'oot P'op Hagā Do sii.

²⁹ Taw'āāts hē pawóp hē, tamawoob hē raheer'oot P'op

† 14:21 Isajas 28.11-12

Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hē ta wób ramatakēē, ta ti taher'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bē baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bē sahōnh hē bē ma kametēēk hyb n'aa, bē h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä raba-her'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahōm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē ȳyj dooh rer'ood bä séd hā rakahet'aa bä. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ēēh. Dooh taw'ääts hē tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ääts hē ȳyj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bä sa hā reaanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooh taw'ääts hē tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä ȳyj rer'ood bä.

³⁶ Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanām doo? Jāām hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do

ted'oo doo, taw'ääts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do né hē ti ȳ erii wät doo. ³⁸ Hahy manatakēē doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakān haa, taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yyb padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado né hē paawä, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahȳyh

¹ H̄ȳy kä, wakān haa, ȳ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanām do bē ȳ ma met'ēēg wät do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanām do ed'ēēp bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē, baad bē hyb n'aa matakä bä tii, bē neréd bä ȳ ma metēēk do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bē h'yy ka'eeh.

³ Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ȳ gadoo do ti bē hā ȳ tab'ēēs doo. Hahȳ né hē tii: Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taher'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakä jēng, ti m' tamawoob däg kä ta ā kä taganä wät p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kän. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ēnh. ⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma

matēg sa hā takas'ee wād kån. Hajōng sa wób ed'ëep nā hahỹ
ỹ berih bā. Hap'ëēh do wób
radejēb kån. ⁷ Ti m' takasee
Tsijaag hā, sahōnh hē tame-
jũũ do hedoo do sa hā na-āāj
hē. ⁸ Tagadēēg ub takas'ee
kån hā ỹỹ, ỹ ajān s'oo hadoo
do hā. ⁹ Sa yd jé had'os do ỹỹh,
Jesus mejũũ do sa mahang.
Dooh paawā ỹ ramaneēēj bā
Jesus mejũũ doo, P'op Hagā
Do karapee ỹ rejāā do paa
hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē,
ta mejũũ do see da hē ỹ wén
hadoo dāk, P'op Hagā Do ky
enyym do hyb n'aa hā ỹỹ.
Daap hyb n'aa nado ta ti hā
ỹ taky enyym doo. Dooh. Ta
wób moo bok do bahānh ỹ
moo wād wāt. Ti hadoo né
hē, dooh ỹ tado bā ti moo wāt
doo. Hā ỹ P'op Hagā Do ky
enyym do hanaa tii. ¹¹ Hỹỹ
kā ỹ tado bā bē hā maher'ood
wāt doo, ta wób rado bā, ti né
hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo.
Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé
bong doo.

*Jesus ganā wāt do ky n'aa
ta wób raky sēm do ky n'aa
hahỹh*

¹² Kristo ganā wāt āā
her'ood bā, h'ëēd hyb n'aa
dooh ji ganā bā dejēp do
mahang bē wób sa kyyh?
¹³ Te hub tado bā ta ti bē
wób her'oot doo, ji ganā
bā paawā, Kristo na-āāj hē
paawā dooh paawā taganā
wād bā tii bā. ¹⁴ Kristo
ganā wād bā paawā, daap
paawā tii bā āā maher'ood
hōm do ta ky n'aa. Daap
hē na-āāj hē paawā bē h'yy

ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganā
wād bā paawā, noo kanesa do
paawā āā tii bā, Kristo ganā
wāt P'op Hagā Do an'oo bā āā
ma metēēk do hyb n'aa. Dejēp
do ganenā bā paawā, dooh
Kristo ganā wād P'op Hagā
Do an'oo bā paawā. ¹⁶ Dejēp
do ganenā bā, dooh paawā
Kristo ganā wād bā. ¹⁷ Kristo
ganā wād bā paawā, daap
hē paawā bē h'yy kae dāk ta
hā. Ti tahado bā paawā, dooh
na-āāj hē takawug bā nesaa
do bē h'yyb tym gó hanäng
do paah. ¹⁸ Te hub tado bā
paawā ta tii, gawatsig hōm
paawā Kristo hā h'yy ka'eeh
do sa makũũh. ¹⁹ Jāām hē da
hē, badāk hahỹh hā ji bawāt
nā bā Kristo hanaa ji gahēēn
bā, tii bā taw'āāts hē paawā
tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr
rat'yyd mehīn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā
wāt né hē dejēp do mahang
P'op Hagā Do an'oo bā. Pooj jé
dejēp do mahang ganā wāt do
tii. Ta wób na-āāj hē genyyh
do metēē n'aa tii. ²¹ Hahỹ
hyb n'aa ỹ wén her'oot tii:
Sét hē aj'yy ji dajēp do du na
doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē
aj'yy see ji ganyyh do dejēp do
mahang du na doo. ²² Adāw
hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp.
Ti hadoo ēnh Kristo hyb
n'aa kā sahōnh hē ragenyyh
da. ²³ Sahōnh hē genyyh do
bahānh, pooj jé ganā wāt do
Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa
bā kā, ta hā h'yy ka'eeh do
ragenā boo kån da. ²⁴ Tii bā
kā, badāk hahỹ gawatsik do
kaja kån. Kristo j'aa ketsē

do jawén paa bā sahōnh hē mejūū do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapāh do sa hā na-āāj hē, tii bā tabag'āās do Kristo bahaēēj kån da P'op Hagā Do ta Yb hā kā. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta maji hā taj'aa ketsē bā kā. ²⁶ Tagadēēg ub kā maji tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do an'oo bā tabag'āās hyb n'aa."* "Sahōnh hē tabag'āās" tabaher'oot bā, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bā kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadāg kån. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hŷŷ kā, ji ganānā bā paawā, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganenā bā paawā, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganānā bā paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ŷ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ŷ wén gadoo Je-

sus hyb n'aa ŷ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ŷ bawāt tak'ēp ŷ rarejāā do haj'aa. Né hup ŷ né ta ti ŷ her'oot do bē wén hapāh, ŷ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

³² H'ēed hyb n'aa ŷ kamety wāt paa ajyy tabanas'aa he-doo do sa sii Epeso panang bā, jāām hē badāk hahŷŷ hā ji hawāt do hā ŷ h'yyb dāg bā paawā, ji ganānā bā paawā? Ji ganānā bā paawā, se hub né hē paawā hahŷŷ da sa ky hetēg: "Hamāh, ēr awēēh, hamāh, ēr eēg jati ēr dejēb kån do hyb n'aa."‡

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii. "Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé."

³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahŷŷ da apāh da ta wób rabeanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo.

* **15:27** Saaw-Mo 8.6 † **15:29** Dooh ji hapēē bā ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ēēg bā dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bā. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganānā bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raher'oot doo.

38 P'op Hagä Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb däng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawëë bä. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. 39 Ti hadoo ênh ti anäng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ëëng dab, ta see hadoo taw'ëed dab, ta see hadoo na-ãäj hē tah'ÿÿb dab. 40 Ta wób hedoo wë hã habong do bag. Ta wób hedoo badäk hahÿÿ hã habong doo. Ta see hadoo wë hã habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badäk hahÿÿ hã habong do sa hetsóh. 41 Ta see bag hadoo papÿÿj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagõõh. Sagõõh wób ta wób hedoo ta matym.

42 Ti hadoo né da dejëp do mahang ji ganyyh do hã. Karejãä ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, kanarejã wäd. 43 Nas'aa ji kamag ji dakä jëng bä. Tak'ëp tabahetsooh taganyyh bä kä. Nahejooj its ji dakä jëng bä. Hejooñh taganyyh bä kä. 44 Dab näng ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, papuuji däg ji hub P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. Ji hub dab näng do tanyy bä, tii b' ti anäng na-ãäj hē ji hub papuuji P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. 45 Hahÿÿ da takerih doo gó: "Jãäm pooj jé aj'yy, Adãw, hedëb gëet doo."Š Tagadëëg ub Adãw hedoo doo, Kristo, ji edëp do hanoo do Sahee hado däk tii. 46 Pooj jé dó tabanyy däk ji hub dab näng doo. Ta

jawén ji hub papuuji, P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. 47 Jãäm pooj jé aj'yy, badäk hahÿÿ hã tsäng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii. 48 Badäk hahÿÿ hã habong doo, Adãw k'ãäts gó hana do hadoo ti sahõnh hē. Hÿ pong jé hana do hadoo da er hub papuuji hÿ pong jé naa er gadoo doo. 49 Da hē, badäk hahÿÿ hã er babok nä bä, Adãw hadoo nä ëer. Ti hadoo né hē da, ti awät ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da ëer.

50 Hahÿ ti ÿ her'oot, wakãñ haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do bag'ãäs bä. Karejãä doo, dooh tagado bä nadajëp doo. 51 Bë hyb n'aa matakä da! Bë ÿ maher'oot ji nahapäh do hã: Dooh er sahõnh hē er dejëb bä.** Ti hadoo né hē, sahõnh hē er da kawereem. 52 Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hē, tagadëëg ub torõm-bet häd näng do ky ganyyh bä kä. Torõm-bet ky ganä sii hē da sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do dejëp do paa ragenä boo kãn da. Ta ti dooh radejëb boo bä kä. Ti ëer kä, ti noo gó hedëp nä doo, er kawereem boo kãn, hedëb had'yyt do er gadoo hyb n'aa kä. 53 Karehejãä do kawareem da kanarejãä do hã. Dejëp do kawareem da nadajëp do hã kä. 54 Ta ti bawät bä kä, karehejãä do kawareem bä kä kanarejãä

Š 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matëeh noo gó ta hã h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

do hã, dejëp do rakawareem
bã kä nadajëp do hã kä, tii bã
kä hahÿ kerih do ky däng do
paa kä kaja kãn:

“Dajëb gawatsig kãn.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
j'aa ketsëe kãn ta hã.”††

55 “Dajëb, ny maj'aa ketsë
doo?

Dajëb, ny a hejój ji mamara-
hejãã doo?”‡‡

56 Nesaa do ji moo wät doo,
ji hyb n'aa newëe doo, ti né
hë dajëb mahÿÿj. Ky n'aa
jaw'yuk doo, nesaa do ji moo
wät do hejój. 57 P'op Hagä Do
hã ër j'aa etsë. Ti né hë hanoo
ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo
ër Wahë N'aa hyb n'aa.

58 Ti hyb n'aa kä, wakãn
haa ÿ kamahãn doo, taw'ääts
hë bë h'yy kahejój. Bë an'oo
manä bë tahewaata do hã, bë
h'yy ganejë hõm hyb n'aa.
Taw'ääts hë bë moo boo
had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do wë sahõnh hë bë
wë hanäng doo me, daap
hë nado ti Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do wë bë moo bok doo,
bë bahapäh do hyb n'aa.

16

*Ta wób ji masa do dajëer
n'aa ky n'aa hahÿÿh*

1 Hÿÿ kä, P'op Hagä Do
karapee Judah häj n'aa bã
habong do ji masa do dajëer
n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih.
Taw'ääts hë Garata häd näng
do häj n'aa hënh habong do
Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ
mejüü doo da, bë na-ääj hë

tii d' bë bad'oo. 2 Taw'ääts hë
sét met'uuh hã ken'yyh bë be-
tyn hõm tsyt hë bë dajëer uuh
bë gadoo do pénh. Hajõng
tado bã bë gadoo doo, hajõng
do ta uuh bë betyn hõm tsyt
hë. Kanahën d'os hë tado bã,
doo denaa hë. Taw'ääts hë
bë ata ÿ kajaa do pooj jé. 3 Tii
bã, ÿ kajaa bã kä, ÿ erih do
ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëer
Jerusarënh hënh ratajoo do
bë asëew hõm do sa sii, baad
t'ïï hënh ragadoo hyb n'aa.
4 Taw'ääts hë tado bã, ÿ na-ääj
hë ÿ ahõm. ÿ d' rahadaa hõm
tii bã.

5 ÿ h'yyb däng Masedonija
häj n'aa ÿ jatsék. T'ïï hënh
ÿ bewäd nä do jawén paa
bã, bë wë ÿ bahõm kãn
bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa.
6 Badawëet apäh da ÿ bawät
bë pa. T'ïï hënh hyb n'aa
hadoo da tarab'ëer ÿ tab'ëes.
Tii bã ÿ bë masa da ÿ bahõm
hënh. 7 Doo ÿ karën bã ÿ h'yy
kajóh gó bë wë ÿ beg'ääs doo,
ti hyb n'aa nayyw hë ÿ wén
nahõm nä bë wë. ÿ karën
paawä badawëet ÿ bawät bë
pa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do karën bã tii. 8 Ti nuuj
jé ÿ baym da babä Epeso
panang bã, jãm Pën-Tekos häd
näng do kajaa bã kä. 9 Tyw
n'aa näng babä hã ÿÿ, baad
Jesus ky n'aa ÿ beher'oot
hyb n'aa, hajók né paawä ÿ
raganen'aak.

10 Tsimoot kajaa bã bë wë,
taw'ääts hë baad bë gadoo
bë mahang, baad tabahadoo
hyb n'aa ta hã. Tii d' ÿ wén
etsëe bë hã, ÿ moo wät doo

da Tsimoot moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesyng Tsimoot hā. Taw'āāts hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē ŷ tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ŷ gada.

¹² Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād nāng do hā kā. Tak'ēp ŷ betsēē ta hā, tabahōm hyb n'aa ěr wakāān sa sii bē rabahehēēn bā. Dooḥ m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

¹³ Taw'āāts hē baad bē kanāh. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eŷŷm manāh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'āāts hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hā n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēēk doo. Bē hapāh nyy da ramasaa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp ŷ betsēē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo. ¹⁷ ŷ h'yy gada-jang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē ŷ rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā ŷ rama-sa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ŷ rah'yyb en'yym, bē rah'yyb

en'yym doo da. Taw'āāts hē bē weh'ēeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŷŷm Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun séd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

²¹ ŷ Paw-Ro, moh ŷŷ me ti hŷ ŷ berii kán:* Bē ŷ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ŷ karēn, Jesus, ěr wahē n'aa ky enyym bē hā.

²⁴ ŷ kamahān bē sahōnh hē nemon ŷŷ séd hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē kā.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kán. Tagadēēg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapāh.

2 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ŷ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ŷ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ær hỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do sii bẽ ŷ edëng bẽeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edëng na-ããj hẽ.

² ŷ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. ŷ karën baad bẽ rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ããts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb

n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb enyym hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ãã tah'yyb en'yym bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapäh bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapäh hahỹ bẽ hã: Æã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawã.

⁸ Wakãh haa, ŷ karën bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wäd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ Æã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. Æã wẽ ta ti wén wäd wät, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajëb

mahānh āā tedēeb wāt doo. Āā d' ted'ēep nā. Ta hā āā h'yyb eh, āā ted'ēep hỹ jawén¹¹ āā bē masaa bā, āā bē ky n'aa etsēē doo me. Tii bā kā, hajōk raj'aa etsē da P'op Hagā Doo, āā ted'ēep do hyb n'aa, hajōk do sa kyyh P'op Hagā Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ēēd hyb n'aa tawén ky kahỹyd wāt sa hā ky n'aa hahỹyh

¹² Hahỹ hyb n'aa āā kasab'ee: J'ooj madāk doo me nado āā baboo bong bē mahang, ta wób sa mahang na-āāj né hē. Baad āā h'yyb metēēh ta ti āā hā. Dooch āā jejēn bā āā h'yyb. Tii da āā wén bok, P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa āā wē. Dooch badāk hahỹh hā habong do hajaa do hā āā h'yyb ee bā. ¹³⁻¹⁴ Dooch kejēn pé bē āā ma erih do mahang. Wyt ta maab hē bē ŷ ma erii wāt do ky n'aa, nyy d' tahanāng péh. Bē ner'oot doo, bē maa napāh do na-āāj né hē, ti né hē. Dooch kejēn péh. Hỹh kā, bē hād hapēē dāg né paawā āā h'yyb, ŷ gada da baad āā h'yyb bē bahapāh nā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó kā, āā hyb n'aa bē h'yy kasab'ee hyb n'aa, bē hyb n'aa āā h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hēp ŷh bē hapāh ŷ ed'oo do hyb n'aa, hā ŷ bē h'yy ka'eeh ŷ ed'oo do hyb n'aa na-āāj hē, ŷ hyb n'aa newē

dāk paa bē ŷ bahehēen Masedonija bā ŷ kajaa do pooj jé. ŷ hyb n'aa newē wāt paah, pawóp nuu me bē ŷ bahehēen paawā, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bē hā paawā. ¹⁶ ŷ h'yyb dāng paa Masedonija hēnh ŷ mahōm me bē ŷ bahehēen, ŷ matēēh me na-āāj hē, ŷ bē masa hyb n'aa Judah hāj n'aa hēnh ŷ bahōm bā. ¹⁷ Tii d' né ŷ h'yyb dēē paawā, ŷ ky kahỹyd wāt. Daap ŷ h'yyb dāng bē ed'oo g'eeh, ŷ wén ky kahỹyd wāt? J'ooj madāk doo me bē ed'oo g'eeh “ŷh” ŷ banāng, hēp ŷh gó “dooch”? Ky kahehāt do bē ed'oo ŷh? ¹⁸ Bē hā ŷ her'oot doo, ta ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-āāj né hē, ky kahỹyt do nado. P'op Hagā Doo, ji hā ky kaneh'ỹyt doo, ji hā h'yy kaneh'ỹyt doo, hapāh te hub né hē ŷ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagā Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bē mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ŷ maher'oot doo, dooch taky kahỹyd bā ji hā. Taky dāng doo, ti né hē tamoo wād had'yyt hē. Ti hadoo āāh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji hā, Kristo moo wād wāt. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do er j'aa etsē bā, “ŷh. Tii d' né hē. Taw'āāts hē”, * er wén nāng ta hā, Jesus Kristo hād gó. ²¹ P'op Hagā Do né hē tii, āāh, bē na-āāj né hē baad tah'yyb ta dāk do Kristo hā, er h'yy kanerét hyb n'aa

* **1:20** P'ooj ub, da hē na-āāj nā, P'op Hagā Do ji j'aa etsē bā, Amen ta wób resok. “ŷh. Ti d' né hē. Taw'āāts hē” tahanāng pé ti amen.

ta hã. Āã hã tah'yyb dāng, tsyt hẽ ta wẽ āã moo bok hyb n'aa. ²² Ēr ta ma dāg tan'oo bã. Tan'oo dāk dó ěr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hỹ pong jé ěr gadoo do metēē n'aa.

²³ P'op Hagä Do hã ŷ ky dāng hahỹh: Bẽ hyb n'aa né hẽ, bẽ ŷ nahajēm hyb n'aa, bẽ panang hēnh ŷ wén nahōm wät p'aa hēnh. Né hup ŷ né hẽ ti ŷ her'oot doo. ²⁴ Bẽ āã karēn āã mejũ hyb n'aa nado bẽ h'yy kaha'eeh do hã ŷ wén nāng ta tii. Baad bẽ h'yy kae dāg kãn Jesus hã, āã hapäh. Jããm hẽ āã karēn bẽ āã masa, baad bẽ tsebé hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hẽp ŷỹ gó ŷ ky hadoo hahỹ da: "Dooch ŷ ahōm wäd bã sa wẽ ŷ bahehēen hyb n'aa", nāng ŷ hẽp ŷỹ gó. Dooch ŷ karēn bã bẽ ŷ bahehēen do bẽ h'yy ketón tan'oo bã.* ² Bẽ h'yy katón do ŷ an'oo bã paawä, jaa hanaa tii bã ŷ tsebé doo? Bẽ né hẽ ti tsebé do hanoo do hã ŷỹ. ³ Ti hyb n'aa né hẽ, pooj jé bẽ ŷ ma erii wät doo gó, ta tii da bẽ ŷ wén ma erii wät, bẽ wẽ ŷ kajaa bã kã, ŷ h'yy katón bẽ an'oo mahãnh hã ŷỹ, bẽ paawä ti tsebé do hanoo do hã ŷỹ. ŷ tsebé doo da bẽ da tsebé nemon ŷỹ, baad ŷ gada bẽ sahōnh hẽ wẽ. ⁴ Tak'ẽp ŷ h'yy katón doo gó, ŷ aoot doo me ta ti bẽ ŷ ma erii wät paah.

Bẽ h'yy katón ŷ an'oo bã do hyb n'aa nado bẽ ŷ wén ma erii wät, pooj jé ŷ erii wät do hã. Bẽ ŷ wén ma erii wät, tak'ẽp bẽ ŷ kamahãn ŷ erii wät do hã bẽ bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahỹh

⁵ Ta ti aj'yy, bẽ mahang ji h'yy katón do du na doo, ŷ had'yyt hẽ nado ti h'yy katón tan'oo bã. Hajōk bẽ wób h'yy ket'oon tan'oo bã. Dooch ŷ karēn bã ŷ her'ood bã, bẽ sahōnh hẽ bẽ h'yy ket'oon tan'oo bã, ta bahãnh ŷ naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hỹ kã, ta ti aj'yy hã kã, jããm né ti hajōk bẽ wób ta hã nesaa do ky n'aa etyy doo.† ⁷ Taw'ãäts hẽ bẽ hyb n'aa mabaan hỹ kã ta-moo wät do paah. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb enāw ta hã, tah'yy ganajēē hōm hyb n'aa tak'ẽp tah'yy katón do an'oo bã. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ẽp ŷ betseē bẽ hã, bẽ metēēh hyb n'aa ta hã bẽ kamahãn doo. ⁹ Bẽ ŷ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bẽ ky n'aa etyy hyb n'aa, bẽ ŷ metyy hyb n'aa, ŷ bahapäh hyb n'aa ŷ bẽ ky dahé bã. ¹⁰ Bẽ hyb n'aa mabaan bã ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ŷ na-ããj da ŷ hyb n'aa mabaan ta hã. ŷ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bã ŷ hyb n'aa mabaan péh, ŷ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó,

* **2:1** Korīn buuj Paw-Ro bahehēen bã paawä ti noo gó, Korīn buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

† **2:6** Jããm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehĩn wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hōm do hyb n'aa.

baad tabadoo hyb n'aa bē hā.
 11 Tii da ŷ wén d'oo, Nesaa
 Do Yb ər tawanadii hyb n'aa.‡
 Baad ər bahapäh né hē nesaa
 do tahyb n'aa newëe do ji hā.

*Tiit Paw-Ro esoos do ky
 n'aa hahÿh*

12 Panang Torowas häd
 näng doo bä ŷ kajaa bä
 Kristo ky n'aa hanäm do ŷ
 maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa
 näng ta tii bä hā ŷÿ, baad ŷ
 maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa
 Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do
 an'oo bä. 13 Ti hadoo né hē,
 dooh baad tado nä bä hëp
 ŷÿ, Tiit, häj ŷ hadoo do tii
 bä ŷ mamuun ŷ ed'oo doo, ŷ
 naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb
 n'aa ŷ kedëe hōm sa hā. Ti
 Masedonija häj n'aa hēnh ŷ
 bahōm kän, Tiit ŷ besoos hyb
 n'aa.

*J'aa ketsë do ky n'aa gó
 Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa
 hahÿh*

14 P'op Hagä Do hā ŷ j'aa
 etsë, äã tamahüüm hado
 had'yyt hyb n'aa Kristo sii,
 Kristo j'aa ketsë do tametëeh
 bä kä. Jé pad'yyt hē, äã
 hyb n'aa P'op Hagä Do ma-
 her'ood hōm Kristo ky n'aa,
 buu benyym do jé pad'yyt
 hē bewäd däk do hadoo.§
 15 P'op Hagä Do hā, Kristo

buu benyym do hadoo äã
 banesaa do mahänh hedëp
 do sa mahang, banesaa hēnh
 hah'üüm do sa mahang na-
 äãj né hē. 16 Banesaa hēnh
 hah'üüm do sa hā,** dajëp do
 babuu hadoo äãh. Banesaa
 do mahänh hedëp do sa hā,
 Kristo ky n'aa ky dah'eeh do
 sa hā, hedëp do babuu hadoo
 äãh. Dooh hajaa pé ta daaj
 hē ta hejój gó ta ti tamoo wäd
 bä. 17 Äã wén hajaa tii, P'op
 Hagä Do anoo do hyb n'aa
 äã hā. Dooh ta sām jawén
 äã maher'ood hōm P'op Hagä
 Do ky n'aa, hajök ta wób
 rabahed'oo doo da. Séd äã
 h'yyb hedoo Kristo hā. T'öp
 hanäng doo me äã baher'oot
 P'op Hagä Do matym gó,
 P'op Hagä Do mejüü do äã
 bahadoo do hyb n'aa.

3

1 P'aa hēnh äã daaj hē äã
 j'aa etsë bē ed'oo g'eeh ta
 ti ŷ erii wät do hyb n'aa?
 Äã hyb n'aa karën g'eeh, ta
 wób rabahed'oo doo da, äã
 manaa bē hā sa mo haj'aa
 kerih doo, rerii wät do bē
 ner'oot jawén paa bä, baad
 äã bē gadoo hyb n'aa? Bē
 mo haj'aa kerih do äã hyb
 n'aa karën pé apäh, ta wób
 rabahed'oo doo da, panang

‡ 2:11 Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hā, Nesaa Do Yb hā ji
 anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ji mabaan ji da

§ 2:14 Rakaneb'oooh do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä,
 tsebee gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hē rakametëeh rabajëk
 bä panang hēnh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hē ratabës bä buu
 benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa taher'ood
 hōm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do
 mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hē, ta t'aah j'aa ketsë do ky
 n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ** 2:16 Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa
 hēnh hah'üüm doo.

s'ee hēnh baad āã ragadoo hyb n'aa? Dooh. ² Dooh hyb n'aa āã karēn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āã ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapäh nyy da āã babok, nyy da āã ma met'ëek. Baad däg bē baboo däk bē āã ma met'ëeg wät do hyb n'aa rabahapäh bā, āã d' ragadoo. Baad bē babok do hā āã h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āã ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bēeh, ta wób hā kametä däk doo. Dooh ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ŷ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hā takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kän, ji tah'yyb mahũũm hyb n'aa.

⁴ Bē āã ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padëek baad āã bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bā. ⁵ Ti hadoo né hē, āã daaj hē hyb n'aa nado tii. Āã daaj hē, dooh āã hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āã hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āã hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa āã bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do

kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bā.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kä, ji h'yyb tym ted'ëep P'op Hagä Do Sahee an'oo bā kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraew buuj rahaja bā bāp peej Mosees mamets rahegää bā ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hā kametëeh do kahäj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bā paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hē ta bahānh baad ub, tak'ëp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa etyy dawëē had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

tii hã ji mety bã, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahãnh doo.

¹² Tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad äã bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad äã baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã Mosees maher'oot jawén paa bã, ta mamets tajahe'suu pãän sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hã hadäk do wë raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado äã bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã. Neÿÿm doo me äã baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëeh do Isaraéw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bã, dooh m' rah'yy gah'ood bã. Da hë na-ããj nä, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bã, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hã. Jããm hë Kristo hã ji h'yy kae bã takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo

do paah. ¹⁵ Da hë na-ããj nä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bã, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bã, ta hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hõm kãn ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hë ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bã, baad däg ji bawäd däk tan'oo bã. Dooh ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ëer kä, ta hã h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hã takametä kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër kawareem had'yyt hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hë ta bag gabarëeh do hadoo ër hã kameteëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo do hã hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kä, äã wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa äã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh äã h'yy gejë hõm bã. ² Dooh né hë äã h'yy gejë hõm bã. Äã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'ooh doo, nu meby n'aa

† **3:18** Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë ëer, ta hã h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ããs do hadoo ër baheg'ããs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ããs. Ër hegãã nuuj jé, ër kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do ër hã.

näng doo. Dooh ãã wad'ii bã ta wób. Dooh ãã ehÿyd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub ãã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ãã babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hẽ sa hã kametä däk. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. ³ Baad né paawä ãã baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jããm hẽ tagana-hoot banesaa hẽnh hah'ũũm do sa hã. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hẽ ti Kristo. Ti hadoo né hẽ Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. ⁵ Dooh ãã ky n'aa tado bã ti ãã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti ãã ky n'aa her'ood hõm doo. ãã tii, bẽ karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagä Doo, "Ganä ta bag badagyp do mahang" her'oot do paah,* ti né hẽ ti ẽr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã ãã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hẽ, kan'oo däk ãã hã, ãã nahejooñh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hẽ bahãnh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hẽ ãã ahob né paawä, ãã medëp né hẽ. Dooh né paawä ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. ⁹ ãã rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ãã teréd bã. ãã majĩ ãã radewäts né paawä tũũ, dooh rahaja bã ãã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰ ãã ahoop do hyb n'aa, ãã kata däg had'yyt hẽ Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa ãã hã. ¹¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: ãã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametä däk hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'ãät do bẽ gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät",† näng kerih do hã. Ti hadoo ãã na-ããj hẽ. ãã wén her'oot Jesus ky n'aa, ãã h'yy kae däk do hyb n'aa. ¹⁴ ãã her'oot ta tii, hahÿÿ d' ãã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk

* **4:6** Badäk hahÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë dajëb mahãnh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ããj hẽ. Hajõng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanäm do taher'oot doo, tama metëek doo.

Do ganā wāt hanoo doo, āã na-āãj hē da genā bok tan'oo bā da Jesus nemuun. Tii b' bē sii hē āã tamahūūm da ta wē, ta matym gó ər tametēeh hyb n'aa kā. ¹⁵ Bē hyb n'aa né hē sahōnh hē ta ti ŷ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā. Tii d' tawén d'oo P'op Hagā Do ji hā taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ūūm hyb n'aa. Tii bā kā, hajōk tseb'ee da P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa kā.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh āã h'yy gejē hōm bā. Āã hub kahāj jēē né paawā, āã h'yyb papuu j hado dāg had'yyt hē. ¹⁷ Āã wén h'yy ganejē hōm, kanahēn d'os hē hadoo do ər ahoop do nayyw hē tabēs do ər hā tabanoo tak'ēp baad hadoo do nahānh doo. Dooh its ti ji ahoop doo, tak'ēp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh āã h'yyb padāg bā ji hapāh do hā. † Ji nahapāh do hā āã h'yyb padēēk. § Ji hapāh do ahānh. Ji nahapāh doo, dooh tahēēj bā. Tawād had'yyt hē.

5

Ēr hub papuu j ky n'aa hahŷŷh

¹ Ēr hub badāk hahŷŷ bā hanāng do dajēp bā, ti anyy dāk ər hapāh, hŷ pong jé ər hub papuu j gawanatsik do P'op Hagā Do mo haj'aa. Ajyy

mo haj'aa nado tii kā. ² Ti nuuj jé, badāk hahŷŷ bā ər babok nā bā, hejooñh ər hā. Tak'ēp ər karēn hŷ pong jé hub n'aa ər gadoo, ər kah'ŷŷt ³ ər hub papuu j dāg hyb n'aa. Tii bā, dooh da ər hub tamaa bā. ⁴ Da hē, ta sāg gó ər babok nā bā ər ahoop nā. Hejooñh ər hā. Nyy d' ŷ hanāng péh? Ēr karēn ər dejēp ər hub tamah hyb n'aa, ŷ hanāng pé g'eeh? Dooh. Hŷ pong jé hub n'aa ər karēn paawā nayyw hē ər gadoo, dahej'ēēp do kawareem dāk hyb n'aa nadajēp do hā kā, edēb had'yyt do hā kā.* ⁵ P'op Hagā Do né hē tii, edēb had'yyt do ər gadoo hyb n'aa ər tawén pehuuj wāt doo. Ti nuuj jé tan'oo dāk dó ər h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hŷ pong jé ər gadoo do metēeh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad ər gahēēn had'yyt hē ər pooj jé ər gadoo do pan'aa. Da hē ər babok nā bā, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa ər aboo nā bā ər hapāh. ⁷ Badāk hahŷŷ bā ər babok nā bā, ta hā ər h'yy kae had'yyt hē, dooh né paawā ji hapēē nā bā ji matym me ji hā taky dāng doo. ⁸ Tsebee gó ər gahēēn né hē ər gadoo do pan'aa. Tak'ēp ər karēn paawā ər berét badāk hahŷŷ bā ər babong nā doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ər baboo dāk hyb n'aa kā. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do

† 4:18 Dooh badāk hahŷŷ hā ji ahoop do hā rah'yyb padāg bā, Paw-Ro hanāng péh.

§ 4:18 Hŷ pong jé ji gadoo do hā rah'yyb padēēk, Paw-Ro hanāng péh. * 5:4 Hahŷŷ d' Paw-Ro hanāng péh: Taw'āats hē paawā ji hā, badāk hahŷŷ bā ji bawāt nā bā Jesus matēeh. Tii d' tado bā, ji hub dahej'ēēp do kawareem dāk nadajēp do hā.

hã tak'ëp ër h'yyb padëëk, tatsebé hyb n'aa ër wë kä. Ta tii hã ër h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa gó ër babok nä bä, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa ër beréd hõm bä na-ããj hë né hë. ¹⁰ Tagen'aak do hã ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahõnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hã ër babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ããj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ji weh'ëeh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad ãã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ãã h'yy kah'üüm ta wób hã ãã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ãã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'õp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ããj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. ¹² Dooh ãã daaj hë ãã j'aa ketsëe bä p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jããm hë ãã anoo bë hã ta tyw n'aa, ãã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa

bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hã j'aa kehets'ëe doo, ma matëg oow, t'õp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ ãã h'yyb mera ta wób redoo bä, na rahe'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti ãã h'yyb mera doo. Baad tado bä ãã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. ¹⁴ Kristo kamahän do ãã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad ãã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë dejëp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hë sa hyb n'aa tawén dajëp, papuuji bawät do gadoo doo, sa hã hë ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajëp do hã, sa hyb n'aa ganä wät do hã kä rababoo däg kån hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿÿ kä dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hüüm wäd bä P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'üüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ÿ hyb n'aa hüüm wät paah,‡ dooh tii da ÿ adoo wäd bä. ¹⁷ Kristo hã h'yy kata däk doo, papuuji däg tii kä. Gawatsig hõm ji h'yyb säg hejój. Papuuji däg ji hÿÿ kä. ¹⁸ P'op Hagä Do hanaa sahõnh hë ta tii. Ti né hë ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hënh ta wë ër tagadoo doo, ta majiï ër na-

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tado bä hahÿÿ hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajëp do ky n'aa tado bä. Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Ër hyb n'aa Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sãm. Hÿÿ kä, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejëp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karën do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ji ky dahé kån hÿÿ kä. Dooh ji karën doo da ji awäd wäd bä tahanäng pé tii, tëg nad'ëed is do 15 hã kerii däk doo da. ‡ **5:16** Ta hã Jesus kasee do pooj jé, a'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

hado wāt hyb n'aa, ta najiis ər bahado dāk hyb n'aa kā. P'op Hagä Do anoo äã hã, ta wób äã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. ¹⁹ Hahÿ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wë badäk hahÿÿ hã habong doo, ta majiĩ ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padëek hyb n'aa kā. Dooh tetsén wäd bä sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kån. Ti tamejũũ äã hã, ji tagadoo do ky n'aa äã baher'ood hõm hyb n'aa kā ta wób sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa äãh. Ta mejũũ do äãh. Äã her'oot do hã P'op Hagä Do bē tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ëp äã betseë bē hã, bē banoo hyb n'aa bē P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wë, ta najiis bē bahado padëek hyb n'aa kā. ²¹ Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawät doo, nesaa do ər moo bok do sãm tabahado dāk P'op Hagä Do an'oo bā, Kristo hyb n'aa baad had'op ər bahado padëek hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Do masa n'aa äã bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp äã betseë bē hã, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bē hã taky enyym doo. ² Tii da ÿ wén her'oot, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Õm ÿ gadoo do noo gó kajaa bā kā,

ÿ maa newë wāt maky n'aa etsëe doo.

Õm ÿ bed'ëep do noo gó kajaa bā kā,

ÿ masaa wāt õm.”*

Bë maa newë baad ub! Da hē né kā ji tagadoo do noo gó kā. Da hē né kā ji tabed'ëep do noo gó kā.

Baad ub Paw-Ro rababok hejooñh do rahob né paawä ky n'aa hahÿÿh

³ Dooh äã moo bong pé ta wób h'yyb hewaata péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do äã maher'oot do raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁴ P'op Hagä Do karom äã bahadoo do hyb n'aa, sahõñh hē sa hã äã metëeh nyy da tak'ëp h'yyb jawyk doo me baad ub äã babok, baad nadoo do äã ahob bā, äã wë badoh do äã ahob bā, dooh äã ad'oo pé né paawä, ⁵ äã rahewyh bā, äã radewäts bē bā, hajõk do rakamajë bā äã hã, tak'ëp äã moo bok do hã, ty jawyk do äã ahob bā, äã basaah bā na-äãj né hē. ⁶ Dooh äã moo boo bā nu meby n'aa näng doo. Kristo ky n'aa äã hapäh. Äã h'yy kanejäg. Ta wób wë äã ky en'yym. P'op Hagä Do Sahee äã tah'yyb mahũũm. Baad ub, t'õp madäk doo me äã kamahän ta wób. ⁷ Baad hadoo do äã her'oot. P'op Hagä Do hejój gó äã babok. P'op Hagä Do karën doo da ji bawät doo, äã kuman hadoo. Tii me äã kamej'oonh. Tii me äã mesoo. ⁸ P'op Hagä Do wë äã moo bok äã raweh'ëeh

* 6:2 Isajas 49.8

bä, äã rawanehëë bä na-ääj hë. P'op Hagä Do wë äã moo bok baad rahe'ood bä äã ky n'aa, äã raky n'aa rejä bä na-ääj né hë. Ta wób mä äã wedii, ta wób sa hä. Ti hadoo né hë baad hadoo do ky n'aa äã her'oot. ⁹ Äã ky n'aa netsä né paawä ta wób sa hä, P'op Hagä Do baad äã tabahapäh. Dajëb gó äã baboo né paawä, äã edëp näh. Äã rahewyh né paawä, dooh äã dejëb bä. ¹⁰ H'yy katón n'aa näng né paawä, äã tsebee had'yyt hë. Äã kasuud its né paawä, hajök do hä äã banoo hajöng baad hadoo doo.† Dooh né paawä äã wë hanäng péh, ti anyy had'yyt hë P'op Hagä Do karën do äã wë.

¹¹ Baad bë äã maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh äã jejën bä äã h'yyb. Tak'ëp bë äã kamahän né hë. ¹² Äã nado bë hä kasaë doo. Bë ti kasaë äã hä. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hë ŷ maher'oot bëeh: ŷ karën paawä bë ŷ kamahän doo da bë kamahän ŷh.

Dooh séd hä ji h'yyb hedo bä Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä ky n'aa hahŷh

¹⁴ Taw'ääts hë bë kamekuuj manäh, taw'ääts hë séd hä bë h'yyb hedo manä Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä. Tii d' ŷ wén her'oot, dooh séd gó tanu dëë bä baad had'op do

ji moo wät doo, P'op Hagä Do mejüü do ji ky nadaheeh do hä. Dooh tanu dëë bä ta bag gadagyp do hä. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooh tahaja bä séd hä rah'yyb hedo bä P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Èr tii, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hë P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahŷh da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hä:

“Sa h'yyb gó da ŷ bawät, sa mahang da ŷ bawät.

ŷ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”‡

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bë anä da hä ŷ h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'ääts hë da tsyt hë bë babok”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bë kanä baad nadoo do mahänh, tii bä da bë ŷ gadoo”,§ näng mäh.

¹⁸ “Tii da bë adoo bä, bë yb da ŷ tii bä.

Bë da tah haa, bë da tok haa, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahönh Hë Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

† **6:10** Dooh dajëër tado bä ti ta wób sa hä ranoo doo. Jesus ky n'aa hanäm do Paw-Ro maher'oot do ragado bä, h'yyb n'yym doo, h'yyb tym nadajëp do P'op Hagä Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. ‡ **6:16** Rewitikos 26.12, Jeremii 32.38, Esekijew 37.27

§ **6:17** Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41 ** **6:18** 2 Samuëw 7.8, 14

7

¹ Najis haa, ər hã ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ãäts hē ər enyyw hōm ər hã rejãã doo, ər h'yyb rejãã do na-ãäj hē. P'op Hagä Do ər weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hē ər kan'oo däg had'yyt hē ta hã, tsyt hē, ta wē had'yyt ər babok hyb n'aa kã.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿh

² Taw'ãäts hē paawä baad bē kamahän ääh! Dooh baad nadoo do äã moo boo bä sa hã. Dooh äã rejã bä sa hã. Dooh äã wad'ii bä sa hã. ³ Bē ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né paa baad bē äã kamahän. Bē äã kamahän had'yyt hē ər bedëp bä, ər dejëb bä na-ãäj hē. ⁴ ÿ hapäh bē gadoo ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bē ÿ maher'oot. Bē hyb n'aa ÿ kasab'ee. Tak'ëp ÿ h'yyb nyyw däg kãn, ÿ tsebee kãn. Sahōnh hē baad nadoo do äã ahob né paawä, tak'ëp ÿ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bä äã kaja hōm noo gó, dooh kameh'ääk do äã hã. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ëeh do kejäk äã wē. Äã wē ta wób rah'yy kawereem. Äã h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yym doo, äã tah'yyb en'yym Tiit kajaa do hã, bē wē tabewäd nä do jawén paa bä. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yym doo. ÿ wén h'yy gadajang, ÿ wén

h'yyb nyyw däk na-ãäj hē, Tiit mä bē h'yyb en'yym, tanooh. Tak'ëp mä ÿ bē hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mä bē h'yy ketón bong baad nadoo do bē mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mä bē h'yyb tseb'ee wē ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kã, tak'ëp ÿ wén tsebee kãn hÿÿ kã.

⁸ Pooj jé bē ÿ ma erih do hã bē hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kamehÿn bä tii da bē ÿ ma erih do hã. Pooj jé dó ÿ t'yyd kamehÿn dó ÿ erih do bē hyb n'aa tón bong tan'oo bä ÿ bahapäh bä, banadawéd né paawä bē h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kãn hÿÿ kã. Bē hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kãn. ÿ wén h'yy gadajang, bē hyb n'aa tón do hyb n'aa bē t'yyd kamehÿn bong baad nadoo do hã. Bē hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kã, dooh nesaa pé äã moo boo bä bē hã bē ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wē tan'oo bä. Baad hadoo do wē ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëëp tan'oo bä kã. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hē. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp

tan'oo bā.* ¹¹ Bē hegāā bē h'yy ket'oon do bē hā P'op Hagā Do anoo do tan'oo bā bē hā: Bē h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hē bē karēn nesaa do bē ado hōm bē mahānh, dooh bē karēn bā nesaa do moo bok do h'yyb hataa bē do bā, tak'ēp bē ganen'aak nesaa do bē mahang hawād wāt doo. Bē h'yy katón do hyb n'aa bē h'yyb eỹm bong, tak'ēp bē karēn y bē bahapāh, tak'ēp bē h'yy kahasaāb baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa, nyyw hē bē karēn nesaa do moo wāt do ky n'aa kety dāk. Sahōnh hē ta tii me bē metā wāt, bē h'yyb haj'aa hē nado wād nesaa do bē mahang hawād wāt doo.

¹² Pooj jé bē y ma erii wāt doo, pooj jé bē gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wāt do had'yyt hyb n'aa nado y wén erii wāt. Ta ti aj'yy h'yyb rejā dāk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti bē y wén ma erii wāt paah, bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bē h'yyb baad hadoo do bē metēeh hyb n'aa kā āā wē P'op Hagā Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb tseb'ee.

Yy. Dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb nyyw padēek né hē. Tak'ēp āā tsebee na-āāj hē tak'ēp Tiit h'yy gadajaa kán āā bahapāh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bē sahōnh hē bē h'yyb en'yym do hyb n'aa ta hā. ¹⁴ Bē y j'aa etsē paa

Tiit hā. Y her'oot doo da né hē bē ky n'aa, ti né hē bē metēeh Tiit hā. Dooh y bē nu meby bā. Te hub né hē sahōnh hē bē y maher'ood wāt doo. Bē hyb n'aa y j'aa etsē doo, te hub né hē na-āāj hē kametā dāk hyy kā. ¹⁵ Ta bahānh Tiit bē takamahān kán tahyb n'aa newē bā nyy da baad bē ky daheeh ta kyyh, baad bē gadoo bē mahang, bē h'yyb eỹm doo gó bē weh'ēeh ta hā. ¹⁶ Y h'yy gadajang, bē hā baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsēeh do ky n'aa hahyyh

¹ Hyy kā wakān haa hedoo doo, āā karēn bē āā maher'oot nyy da Kristo hā h'yy ka'eeh do Masedonija hā j n'aa bā habong do rabad'oo P'op Hagā Do ky enyym do sa h'yyb gó hawāt do an'oo bā. ² Tak'ēp nesaa do rahob né paawā, tak'ēp ratsebé. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa tak'ēp ramasa sa wē hanāng doo me. Tak'ēp rabetsēeh, kasuud its né paawā. ³ Baad bē y maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hē rabanoo. Ti bahānh rabanoo, rahajaa do bahānh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh. ⁴ Rets'ēeh had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo.

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bā ji t'yyd kamehīn hyb n'aa nesaa do ji moo wād wāt do hā.

Sa daaj hē rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagä Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ëp āā betseē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūūm dajēēr masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēēr n'aa takaja däk hyb n'aa. ⁷ Tak'ëp bē gado däk baad hadoo doo: Tak'ëp bē h'yy ka'eeh. Tak'ëp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bē bahapäh ji hā P'op Hagä Do karēn doo. Tak'ëp bē h'yy kahas'āāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ëp āā bē kamahän. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawä tak'ëp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji hŷŷj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooch bē ŷ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bē ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahän bē da hadoo do bē metēēh hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē paawä ta wób bē masaa, bē hapäh do hyb n'aa nyy da er Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wäd né

paawä, kasuud is tabahado däk bē hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bē wē tabanyy däk hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bē né ti jāām pooj jé dajēēr hat'aa do du d'oo doo. Bē né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ŷŷ taw'āāts hē tsebé doo gó bē du doo doo da né hē bē bahajaa hŷŷ kā bē du doo do paah. Taw'āāts hē bē hajaa do bē anoo. ¹² Bē h'yyb n'oo bā, P'op Hagä Do gadoo da bē hajaa do bē anoo doo. Dooch P'op Hagä Do gahēēn bā bē hā bē wē badoh doo. ¹³ Dooch āā karēn bā ta wób hā bē banoo do hyb n'aa, bēē kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawä séd demuun tabanäng sahōnh hē sa wē. ¹⁴ Da hē bē wē hanäng do masa sa hā. Ta jawén bē wē tananyy bā, bē d' ramasaa kán ta mabaj. Tii bā kā, séd demuun tabanäng sahōnh hē sa wē. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Dooch mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa wē.
Kanhēn d'os hē hat'aa doo,
dooch badoh pé sa wē
ēnh.”†

¹⁶ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa bē tahyb n'aa esee bē ŷ hyb

* **8:9** Wawēē hē Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bā kā, aj'yy tabahado däk, dajēb kán ji tabed'ēēp hyb n'aa. Tii d' tahanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehīn, ji na-āāj ji t'yyd mehīn hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pāw hadoo Manah hād näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hēnh Isaraéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm. Ti noo gó kanahēn d'os hē Manah hat'aa doo, dooch badoh péh. Hajōng hat'aa doo, dooch mad'aak pé sa wē.

n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yyb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii āā mejūū da āā hỹj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēēh doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasēew hōm ta ti hỹj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusarēnh hēnh dajēer kata dāk do āā tajooch bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajooch Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā weh'ēēh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēēh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰ Āā hỹj hedoo do āā d' rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh dajēer āā mahūūm do hā. ²¹ Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē. ²² Tiit sa sii āā mejūū nā āā hỹj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yyb hedoo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yyb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yyb hedoo dāk dajēer bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā ŷ moo wāt do hā. Jesus hā

h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēēh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēēh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9

¹ Dooh hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēēj hōm do hā, bēēh, hēēj Akaja hād nāng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yyb hedoo padēek ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēer bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yy bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴ Ēr hỹj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ d' nu mebyy wāt da bē nahaja

* 9:2 Akaja hāj n'aa bā Korīn panang badāk.

nā bā, dajēer bē nata nā bā, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wāt do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nā bā. ⁵ Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ŷ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamas do dajēer n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajāk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēeh do metēe n'aa dāg ti ta tii kā, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahŷŷh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bēeh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajāk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejūū do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ŷ wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagä Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹ Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ēeh do sa ky n'aa hā:

“Etsēeh da wē bedoh do sa hā. Ky ennyw had'yyt hē.” ‡

¹⁰ P'op Hagä Doo, joom jóm hā ta joom tym hanoo

doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹ Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajoooh bā sa wē. ¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagä Do ratsebē da, bē masa do an'oo bā da. ¹³ P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyg hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, bē masa do metēeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēeh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ēp kamahän gó bē da raky n'aa etsē P'op Hagä Do hā, P'op Hagä Do ky ennyw do hyb n'aa bē wē, sa hā bē wén masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hā āā j'aa etsē ēr matym n'aa tak'ēp hanām do ēr hā tanoo do hyb n'aa. Tak'ēp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bā. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hā ky sēm do ky n'aa hahŷŷh

¹ ŷ eŷŷm do m' bē mahang ŷ bawät bā, nāk mā ta wób sa kyyh. Dawēe ŷ bawät bā kā, ŷ neŷŷm kā ŷ erih do hā,

† 9:6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēeh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ēeh do sa hā. ‡ 9:9 Saaw-Mo 112.9

§ 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ēp hetsooh doo.

näk sa kyyh, ŷ ranu mer'oot bä. ŷ né hē, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyim do kyy gó, ji hā ky en'yyim do kyy gó, ² tak'ēp ŷ h'yy kah'ūūm bē hā, p'aa hēnh bē ŷ bahehēen bä ká, bē an'oo maná kyyh tak'ēp hadoo doo me ŷ gadoo hyb n'aa ŷ nu mer'oot doo. P'op Hagá Do nahapáh do h'yyb karēn do jawén habok doo da āā babok, näk āā nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ēp hadoo doo me da ŷ gadoo tii, ŷ h'yyb dāng. ³ Badäk hahŷŷ bá āā baboo né paawá, dooh āā kamety bá sa hā badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagá Do nahapáh do rabahed'oo doo da sa majī hā. ⁴ Āā kuman āā kamety doo, dooh badäk hahŷŷ hā habong do kuman tahado bá. Dooh. P'op Hagá Do hejój me āā gawats'iik sa mejój. ⁵ Āā gawats'iik rahyb n'aa newēē doo, rah'ūūm doo, sahōnh hē h'yy kasab'ee do hewaát do P'op Hagá Do rabahapáh nanoo doo. Sahōnh hē ji hyb n'aa newēē do āā no n'aa masoo hadoo, ji majī ji no n'aa masoo doo da, āā meduuk ŷ hanāng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa ká Kristo. ⁶ Baad bē ky dahé dāg bá ká, āā nabuuj gedoo da ky nadah'eeh ná doo.

⁷ Taw'āāts hē bē hyb n'aa mataká wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Āā ti Kristo karapee” hanäk

doo, taw'āāts hē hahŷ rahyb n'aa newēē: Āā na-āāj hē Kristo karapee. Dooh āā bahānh rado bá. ⁸ Ta bahānh ŷ h'yy kasabé bá paawá, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa āā hā, dooh hyb n'aa ŷ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do āā hā taban'oo dāk, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm āā anoo hyb n'aa, bē āā rejāā hyb n'aa nado. ⁹ Bē ŷ ma erih doo me, bē ŷ e'ŷŷm do hyb n'aa nado. Tii d' bē hyb n'aa newē manāh. ¹⁰ Hahŷŷ da sa kyyh ŷ ranu mer'oot bá: “Tak'ēp ji tamejūū. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejŷŷk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bá ji mahang tawād bá, nahejooj dāg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'āāts hē tahyb n'aa newēē hahŷŷh: Dawēē āā babok bá āā erih doo da, tii da na-āāj āā bad'oo bē mahang āā aboo dāg bá p'aa hēnh.

¹² Dooh ŷ haja bá “sa da ŷ hado bá” ŷ noo b'āts, sa hā hē j'aa kehets'ēē doo. Dooh ŷ haja b'āts sa hā hē ŷ kamety b'āts.† Sa hā hē rakamety doo, sa hā hē raheg'āās do ny hadoo do sa bahānh hadoo doo, h'yy gatemah ti tametēēh. ¹³ Āā hā ká, dooh ta bahānh āā kasabé bá. Dooh āā kasabé bá āā hā P'op Hagá Do nanoo do hā. Jāām hē āā kasab'ee āā hā P'op Hagá

* **10:7** Wyt ta maab hadoo do hā rahyb n'aa mataká bá, tii bá dooh ragado bá paawá ma matēg oow. Tii bá Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt ub rahapáh paawá.

† **10:12** Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'ūūm. Tii da tawén edoo, sa hā hē raj'aa etsē do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh mā rahyb n'aa jawyk sa nooh.

Do anoo do hã ãã moo bok hyb n'aa. Bë panang bã na-ããj hẽ tabanoo ãã moo bok hyb n'aa. ¹⁴ ãã hã P'op Hagã Do anoo do bahãnh nado ãã baboo däk. ãã tii, pooj jé bë wẽ kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanãm do bë hã maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ããj hẽ ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã. Hahỹ ti ãã karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kahũũm bã kã, ãã karën ãã moo bok do tak'ëp takah'ũũm na-ããj hẽ, ¹⁶ panang wób hẽnh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do ãã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób ranaher'oot nã bã. Dooh ãã karën bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã, sa hã P'op Hagã Do anoo doo hẽnh. ¹⁷ “Jé h'yykasab'ee doo, taw'ããts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.”* ¹⁸ Ta hã hẽ h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wẽ tagadoo doo.

11

“Jesus mejũũ do ȳȳh” daap hanäk do ky n'aa hahỹȳh

¹ Bë badoo däk doo da ȳ karën paawã bë gadoo nã hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ȳ er'ood bã.* ² Tak'ëp bë ȳ kamahãn do hyb n'aa ȳ karën bë gadoo tii. P'op Hagã Do hanaa ji kamahãn doo me né hẽ bë ȳ kamahãn. Ti hyb n'aa, dooh ȳ an'oo bã bë rawad'ii.

Maruus aj'yy manepãh nã do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ȳȳh. Bë ȳ haëej däk do hadoo sét ub aj'yy hã, Kristo hã, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hẽ, ky ken'yyim doo gó bë da rawedii ȳ jeỹỹm, jããm hẽ sét hã, Kristo hã baad bë h'yyb nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ȳ wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ëeg wät do nadoo do raher'ood bã, ti nayyw hẽ bë gadoo. Nayyw hẽ na-ããj hẽ bë gadoo sa-hee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hẽ bë gadoo panyyg seeh, bë ãã panäk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hẽ Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ȳȳh. ⁶ Dooh né paawã tak'ëp herot do tado ȳȳh, hajõng ȳ hajaa do ȳ hapãh doo. Hajõõ nuu me né hẽ ȳ metã wät ti bë hã.

⁷ Bë sãm noo do hyb n'aa nado ȳ her'oot do P'op Hagã Do ky n'aa bë hã. Dooh bë ȳ mejõ bã ta sãm bë an'oo bã hã ȳȳ. Daj ȳȳ hẽ ȳ kadaduu ȳ moo wät do hã, bë kawehëë däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hã, tii d' ȳ ad'oo doo? ⁸ Jesus hã h'yy ka'eeh do panang wób hẽnh habong do hã ȳ daab yyp, sa dajëër ȳ ado hõm hadoo, ȳ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë ȳ maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bë mahang ȳ bawät noo gó, wẽ

‡ 10:17 Jeremij 9.24 * 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hẽ tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ȳ er'ood bã, tawén nãng. Ta daaj hẽ tah'yy kasab'ee, Korīn buuj sa hã tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hã.

ÿ tabadoh bā ÿ karēn doo, dooh bē hā ÿ daab yb bā. Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā naa hana do ÿ ranoo ÿ karēn doo. Dooh paa ÿ karēn bā bē hā ÿ daab yb bā, tanajawyk hyb n'aa bē jó. Hÿ jawén dooh na-āāj hē bē hā ÿ daab yb bā. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanām do hēp ÿÿ gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hāj n'aa bā habong pé ÿ ky meduuk péh, ÿ ky dāng, bē hā ÿ daab nayyp do hyb n'aa ÿ h'yy kasab'ee do hā. ¹¹ H'ēēd hyb n'aa ti ta ti ÿ her'oot? Bē ÿ kamanaññ do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagā Do hapāh bē ÿ kamahñ.

¹² ÿ ad'oo do paah, ÿ badoo had'yyt hē da. Dooh da ÿ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejūū do rakamaneēñh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejūū do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejūū do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ÿ hyb n'aa meuuj bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ÿ hyb n'aa meuuj bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ ÿ ab'aanh pooj jé ÿ her'ood wät doo: Bē hyb n'aa newē manā ÿ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ÿ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ÿ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ÿ na-āāj hē ÿ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ÿÿ, ÿ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ÿ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahÿÿ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hÿÿ kā, ÿ na-āāj da ÿ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē gadoo na-āāj hē ÿÿh, ÿ h'yy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejūū doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēēr hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahāñh nu gapad'ēēk kar'ēēn doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ ÿ hād nu mebyys ÿ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ÿ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

Āā kanahēn its né paawā

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ **11:21** Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'āāt tado bā. Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa.

ta tii hã, ta ti neỹym doo me rap'ãã kasab'ee doo, ỹ na-ããj hẽ ỹ hajaa neỹym doo me ỹ p'ãã kasabé bã. H'yy gatamah do hadoo ỹ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ỹ Kristo karom heh'ãät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ỹ baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ỹ moo wäd wät. Sa bahãnh hajõõ nuu me ỹ radawäts gëët, Jesus ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajõõ nuu me tak'ëp ỹ rabaheyyyh. Hajõõ nuu me dajëb gó ỹ bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyyh 39 nuu me ỹ rabaheyyyh ta tyd me, Judah buuj hã. ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyyh b'aa t'aah me ỹ rabaheyyyh. ^{**} Sét nuu me ỹ radajëëb paawä, pä me ỹ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ỹ gahõm do tabegyb jëk. Sét adëb bã, sét atsëm ỹ batu tame. ²⁶ Hajõõ nuu me ỹ bawät. Äm n'aa näng hã ỹỹ, tamii ỹ mawät doo. Äm n'aa näng hã ỹỹ, moo nesaa do sa hyb n'aa.

Äm n'aa näng hã ỹỹ, hãj ỹ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hã ỹỹ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hã ỹỹ, panang bã. Äm n'aa näng hã ỹỹ, ranabok hënh ỹ bawät bã. Äm n'aa näng hã ỹỹ, akajar me ỹ bawät bã. Äm n'aa näng hã ỹỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ëp ỹ moo wäd wät. Tak'ëp ỹ bakaanh ỹ moo wät do hyb n'aa. Hajõõ nuu me ỹ naỹỹh.†† Sah, hoo kaanh do na-ããj hẽ ỹ bahoop. Hajõõ nuu me ỹ waa tamah. Hajõõ nuu me ỹ bahoop hahëëm doo. Hajõõ nuu me dooh saroor hebaan do wë ỹỹ, ỹ kahat'ëëh hyb n'aa. ²⁸ Sahõnh hẽ ỹ ahoop do wób bahãnh ti anäng nä sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ỹ hyb n'aa tón do had'yyt hẽ, Jesus karën doo da rababok ỹ karën do hyb n'aa paawä. ²⁹ Rah'yy kanejój bã kã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã, ỹ t'yyd mehĩn sa hã, ỹ hyb n'aa tón hëp ỹỹ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bã rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ỹ h'yy kasabé bã, jããm hẽ né hẽ ỹ h'yy kasab'ee da ỹ nahejooj is do metëëh do hã. ³¹ Dooh daap ỹ menä bã P'op

§ **11:24** Jããm né hẽ 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hãj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyyk do an'oo bã rasãm baanh. Ranesõõts hõm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyyh. ^{**} **11:25** Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me rabaheyyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hã. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëëk atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëë atsëm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop.

Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hënh ÿ hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahë n'aa Aretas häd näng do wë moo wät do mejüü panang hadë do noo bä warahén ÿ ragada ÿ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rabahy g'ëed is tũ, panang hadë pong jé naa. Tii bä ÿ kejën hõm is sa mahänh.

12

¹ Dooh né paawä ÿ genaag bä, ahõm nä ÿ h'yy kasab'ee doo ran'oo bä, daap né paawä ti ta tii. Bë ÿ maher'oot hÿÿ kã s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hä ÿÿ. Bë ÿ maher'ood kãn na-ãäj hë hä ÿ tametëeh doo. ² ÿ hapäh aj'yy Kristo hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hõm doo, P'op Hagä Do mahũüm dó hÿ pong jé, ta wë. Dooh ÿ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ĩ hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ÿ hapäh né hë hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk. (ÿ ab'aanh, dooh ÿ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ĩ hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä.) T'ĩ hënh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood

bä, P'op Hagä Do nanoo doo ji er'ood bä.† ⁵ Ti hadoo doo aj'yy hyb n'aa ÿ haja paawä ÿ kasabé bä. Hã ÿÿ hë dooh ÿ h'yy kasabé bä. Hã ÿÿ hë ÿ kasabé bä paawä, jãam hë ÿ h'yy kasab'ee da ÿ nahejooj is do metëeh do hä. ⁶ ÿ karën bä paawä hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé bä, h'yy gatamah do nado né paawä ÿÿh, né hup ÿ né hë paawä ta ti ÿ h'yy kasab'ee do hä. Ti hado né paawä, dooh ÿ h'yy kasabé bä. Dooh ÿ karën bä ta bahänh ÿ rahyb n'aa newë bä. Jãam né hë hä ÿ rahapäh ÿ moo wät doo, ÿ her'oot do na-ãäj hë.

⁷ Hã ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahänh, tak'ëp hetsooh do kametä däk do hyb n'aa hä ÿÿ, P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ nesaa do ÿ ahoop doo, sasëng tëg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do tii, ÿ tarejäã hyb n'aa, hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahänh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ betsëe tabado hõm hyb n'aa ta ti ÿ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawä, hahÿÿ da ta kyyh hä ÿÿ: "Jãam hë né hë ÿ ky enyym do a hä, sahõnh hë hejój ÿÿ baad takametä däk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hä", näng ta kyyh hä ÿÿ. Ti hyb n'aa kã, tsebee gó ÿ h'yy kasab'ee ÿ nahej'oonh do hä, Kristo hejój bawät hyb n'aa hä ÿÿ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kã ÿ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do

* **12:3-4** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejën doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarën bä tah'yy kasabé bä do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bä, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooh ër haja nä bä ta ti hadoo do ër gado bä badäk hahÿÿ hä ër babok nä bä.

ÿ ahob bā, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ÿ badoh do ÿ ahob bā, Kristo hyb n'aa ÿ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ÿ ad'oo pé na-āāj hē. ÿ nahejooj bā, hēp ÿ tym hā ÿ bahejoojh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ÿ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ÿ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do keh ÿ n'aa hā. Dooh its né paawā ÿÿh,‡ dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ÿÿh. ¹² H'yyb jawyk doo me ÿ moo wād wāt bē mahang Jesus mejūū do heh'āat ji do bā metēeh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ÿ metā wāt, meuj n'aa nāng do ÿ moo wād wāt, ÿ pehuunh do na-āāj hē. ¹³ Ny hadoo do ÿ moo wād wāt ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ÿ moo nawād wāt doo? Jāām né hē hahÿÿ bē hā ÿ nad'oo doo: Bē ÿ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ÿ ky n'aa rejāā hadoo doo. §

¹⁴ Tamawoob nuu me dāg bē ÿ bahehēen da hÿÿ kā. P'aa hēnh dooh né da bē ÿ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ÿ karēn. Bē ti ÿ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēed

is do nado sa yb sa ÿÿn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēed is do karēn do hanoo doo.*** ¹⁵ Baad ÿ h'yyb he-doo sahōnh hē ÿ ah'ēēnh wē ÿ hanāng doo, ÿ kan'oo dāk bē hā bē ÿ masa hyb n'aa. ÿ eanh hÿÿ kā bē hā: Dooh denaa hē ÿ bē kamahān, tak'ēp bē ÿ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahÿÿ d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā, kamatakēē doo me bē tawedii”, nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē ÿ mejūū do hā bē ÿ wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ēp paa ÿ betseē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ÿ mejūū ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hēp ÿÿ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bē āā wad'li bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad taba-hadoo hyb n'aa bē hā, Jesus

‡ **12:11** Dooh its né paawā ÿÿh Paw-Ro wén her'ood wāt, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Dooh its Paw-Ro”, nāk sa kyyh. § **12:13** Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wād wāt doo, Korīn buuj mahang na-āāj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. Bē mabaan bē hā ÿ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. *** **12:14** Korīn buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bā sa dajēer tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

hã bẽ h'yy ka'eeh do kah'ũũm hyb n'aa paawã. ²⁰ Ỹ eỹĩm, bẽ wẽ ỹ kajaa bã, ta see hadoo bẽ h'yyb hã ỹĩ da. Tii bã, dooh na-ããj hẽ bẽ genaag da bẽ ỹ maher'ood bã. Ỹ aw'yyt apãh da bẽ mahang kaj'õõk doo, h'yy kajew'ëes doo, kawajãã doo, sэд hã h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, kasab'ee doo, kamanejũũ do na-ããj hẽ. Ỹ hyb n'aa newë bã, ỹ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ỹ awyyd bã da bẽ mahang. ²¹ Ỹ eỹĩm da, bẽ wẽ ỹ kajaa bã p'aa hẽnh da ỹ nu mebyng bẽ hyb n'aa P'op Hagã Doo, ta hã ỹ h'yy kaha'eeh do an'oo bã. Ỹ hyb n'aa tón da ỹ eỹĩm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'ĩĩn do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hã, sa ỹĩm sa patug nadoo do sii rabeỹĩh do hã, nu meby n'aa nãng do hã, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahỹĩh

¹ Tamawoob nuu me dæg hahỹ bẽ ỹ bahehëen doo. Ỹ kajaa bã, sahõnh hẽ ky n'aa katep'aa do bẽ mahang hanãng doo, pawóp hẽ, tamawoob hẽ ta rod n'aa

raher'oot da te hub tado bã.* ² Ỹ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me dæg bẽ ỹ bahehëen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hã ỹ maher'ood wät doo. Ta ti moo hedoo doo, bẽ sahõnh hẽ na-ããj hẽ, ỹ maher'oot hahỹĩ da: Dooh da ỹ t'yyd mehĩĩn bã pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-ããj hỹĩ kã nesaa do moo bok doo. ³ Dooh da bẽ ỹ t'yyd mehĩĩn bã. Bẽ karën mãh, bẽ ỹ metëeh Kristo tado bã hã ỹ her'oot doo, bẽ nooh. Nahejooj nado Kristo bẽ wẽ. Hejooonh né hẽ bẽ mahang. ⁴ Nahejooonh doo gó b'aa kajatsëk do hã kepëem dæg né paawã, ti awäd had'yyt hỹĩ kã P'op Hagã Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ ãã hã. Kristo nahejooj hã sэд hã ãã h'yyb hedo né paawã, bẽ wẽ da ãã babok Kristo sii P'op Hagã Do hejój hyb n'aa. Bẽ wẽ ãã kajaa bã, ta hejój gó da ãã babok bẽ wẽ.†

⁵ Taw'ããts hẽ bẽ ti bẽ hã hẽ bẽ kamety, bẽ hyb n'aa newë, Jesus hã bẽ h'yy kae bã heh'äät ub. Dooh g'eeh bẽ hapëe bã, Jesus Kristo bẽ h'yyb gó awät? Ta nehub tado bã bẽ hegãã bã, dooh Kristo hã h'yy ka'eeh do heh'äät do bẽ do bã. ⁶ Wyt ta maab hẽ

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagã Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bã. Dew-Teronom 19.15 hã takerii dæk tii. Dooh ji ky dahé bã sэд hẽ her'ood bã. Jããm hẽ ji ky daheeh pawóp hẽ, tamawoob hẽ hadoo doo, te hub né hẽ ranoo bã ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagã Do kyy kerih do wén mejũũ, daap hẽ ji ky n'aa tapa mahãnh ji da hadoo do. † **13:4** Korīn panang bã habong do wób raky sëm Paw-Ro. Dooh raky dahé bã. Nesaa do rakarën ramoo bok nã. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hã. Pooj jé dó tat'yyd mehĩĩn né paawã, dooh da tat'yyd mehĩĩn wäd bã nabuj keh'ũũm do sa hã. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa ety da hỹĩ kã sa hã takajaa bã.

bë hä ÿ gada, bë hapäh Jesus mejüü do heh'äät do ÿÿh.‡
 7 P'op Hagä Do hä ää ky n'aa etsëë, baad nadoo do bë moo nabok hyb n'aa. Dooh ää ky n'aa etsëë bä ta tii, baad bë mahang ää moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' ää wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Ti né hë ti ää karën doo. Dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä, baad nadoo ää moo boo bok doo, ta wób redoo bä. Jääm né hë ÿ karën, baad bë babok doo. 8 Tii d' ÿ wén her'oot, dooh ää haja bä baad hadoo do ää geäm bä. Jääm hë ää hajaa ää moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo. 9 Tsebee gó ää gadoo ää nahejoonh doo. Jääm hë ää karën, baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh. Ää ky n'aa etsëë bëeh, bë t'yyd kamehün hyb n'aa baad nadoo do hä, p'aa hënh baad ub bë babok hyb n'aa. 10 Hahÿ mo haja ÿÿ kerih do bë ÿ ma erih bë wë ÿ kajaa do pooj jé, bë wë ÿ kajaa bä kä, dooh hyb n'aa bë ÿ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hä ÿ kan'oo däk doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ÿ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ÿ moo wät hyb n'aa bë hä, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Hä ÿ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bë h'yyb tym gó

hanäng do ÿ rejää hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedëë hōm do ky n'aa hahÿÿh

11 Tagadëëg ub, wakän haa, bë tsebee. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehün baad nadoo do bë moo boo bok do hä. P'aa hënh baad hadoo do bë moo boo hÿÿ kä. Bë ky dahé hahÿÿ hä, bë ÿ ma erih do hä bë ÿ maher'oot do ta hä. Taw'ääts hë séd bë h'yyb hedo. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë babok bë da hadoo do wë. Tii bä da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahän doo, ta hanaa ji h'yyb näm doo, awät da bë mahang.

12 Taw'ääts hë baad ub, hanäm doo gó bë edëë sahōnh hë bë da hadoo doo.

13 Sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë rahyb n'aa esee.

14 ÿ karën, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky ennym do bë h'yyb gó tabawät. ÿ karën ji P'op Hagä Do kamahän do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. ÿ karën na-ääj hë séd hä ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. Jääm hë kä.

‡ 13:6 Korin buuj wób ramejüü Paw-Ro metëeh Jesus mejüü do heh'äät do tado bä. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hë sa hä hë rakametyy rabahapäh hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae bä, Jesus hä rah'yy kanae bä. Jesus hä rah'yy kae bä tii bä rabahapäh Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

**Garata
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Garata häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh**

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejüü do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganä wät hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Ër hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëëh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata häj n'aa bä jé pad'yyt hë bë panang bä kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ër Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do ër moo bok do sãm, ër tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do ÿb mejüü doo da habok doo da ër naboo bong hyb n'aa kä. ⁵ Taw'ããts hë P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nayyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanäm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanäm do tado bä. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanäm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanäm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëëg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bä paawä, ããs wë hã hana do tado bä paawä na-ããj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanäm do bë tamaher'ood bä, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bä. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nä bä paawä ta wób ÿ h'yyb enäw up, dooh Kristo karom ÿ do bä paawä.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanäm do bë ÿ ma met'ëëg wät doo, dooh ajyy

sa hanaa tado bä. ¹² Dooh aj'yy tado bä hä ŷ tab'eēs do ta panyyg. Dooh ŷ rama met'ëeg bä ta tii. Jesus Kristo né hē tii, ta ti metëeh do hä ŷŷ.

¹³ Bē ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ŷ bawäd wät. Bē ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ŷ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa napäh na-ääj hē tak'ëp ŷ karēn paawä Kristo hä h'yy ka'eeh do ŷ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ŷ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa ŷ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ŷŷ ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ŷ karēn ŷ ky daheeh sahōnh hē ää wahē makü metëek do hä. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bä kã, tii da né hē ŷ bawäd né paawä, P'op Hagä Do metä wät hä ŷ ta T'aah, ŷ tah'yy gan'yyh ta hä tan'oo bä, Judah buuj nadoo do hä ta ky n'aa ŷ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, äñ ŷ wog gó ŷ basuun nä bä, tsyt hē ŷ P'op Hagä Do asëew däk. Taky ennym do hyb n'aa hä ŷŷ, nes'aa né paawä ŷŷ, hä ŷ tabanoo ta wē ŷ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hä ŷ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ŷ eaaj bä ajyy sa hä nyy d' ŷ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ääj hē Jerusarēnh hēnh ŷ ahōm bä, pój ŷŷ jé Jesus mejüü do rabahado padëek do sa wē ŷ beanh hyb n'aa paawä.

Dooh. Nayyw hē ŷ bahōm paa Arab häd näng do häj n'aa hēnh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hēnh ŷ babaaj hōm kãn.

¹⁸ Tii bä kã, tamawoob hē ta baab jawén paa bä, Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm kãn, Peed ŷ baheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ ta äh ta pa ŷ baym. ¹⁹ Ta tii bä na-ääj hē ŷ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hŷŷj.* Jesus mejüü do wób, dooh ŷ hapëe bä ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bē ŷ maher'oot: Te hub né hē hahŷ ŷ erih doo. Dooh ŷ noo kanesa bä. ²¹ Ta jawén ŷ bahōm kãn Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hēnh. ²² Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hē sa panang hēnh rakahet'aa doo, dooh ŷ rahapëe nä bä ti noo gó. ²³ Jääm hē hahŷ ŷ raky n'aa napäh. Hahŷŷ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hŷŷ kã tama met'ëeg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarēn do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ŷ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ŷ n'aa.

2

¹ Ti m', ¹⁴ ta baab jawén paa bä, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm. Béh-Nabéh sii ŷ bahōm. Tiit ŷ mahüüm si ŷŷ. ² T'ii hēnh ŷ wén hōm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hē né hē

* 1:19 Tsijaag, Jesus hŷŷj. Sét hē sa ŷŷn.

ÿ bahôm. Ta tii bâ ÿ ats'yyt Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa nãng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hã nyy da Kristo ky n'aa hanãm do Judah buuj nadoo do hã ÿ ma mehet'ëek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karën ÿ baheg'ããs séd rah'yyb hedo bâ hã ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hã. Séd rah'yyb nahedo bâ paawä ÿ ma mehet'ëek do hã, daap paawä tii bâ ÿ ma met'ëeg wät doo, da hë ÿ ma metëek do na-ãäj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. ³ Séd hã sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hë hã ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hã. Dooch ênh ramejõ bá Tiit, t'ïi hënh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bá, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karën paawä tabad'oo. Jesus hã h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ããs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kãn. Rakarën paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarën paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh. ⁵ Tii d' rakarën né paawä, dooh tabad'op hë ãã ky dahé bá sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanãm doo, baad hadoo doo, baad tabenyw däk hyb n'aa, ta panyyng kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bá Jesus hã

h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hã, sa wahë n'aa ky n'aa nãng do sa hã, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooch ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bá sa hã Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ãäj hë tagadoo.) ⁷ Dooch né hë ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hã ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanãm do ÿ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hã tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ãäj né hë tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowäw daheeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bá nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm tsyt hë, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa ãã bahado däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me ãã redëng tii bá, ãã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hã. Sa sii ãã kaner'oot noo gó, baad ub sa hã Judah buuj nadoo do mahang ÿ Béh-Nabéh daheeh ãã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah

buuj mahang ramoo bok tii.
 10 Dooh ãã hã ramejõ bã.
 Jããm hẽ ãã hã retsẽ, Jesus
 hã h'yy ka'eeh do kas'uut
 do Jerusarẽnh panang bã
 habong do ãã hyb n'aa esee
 hyb n'aa, ãã masa hyb n'aa.
 Tii d' né da tak'ëp ÿ karën up
 ÿ bad'oo.

11 ãn-Tijoka panang bã ãã
 wẽ Peed baheg'ããs noo gó,
 Peed ÿ nabuuj gedoo baad
 nadoo do hyb n'aa tabad'oo
 doo. 12 Pooj jé dó baad Peed
 awa had'yyt hẽ Jesus hã h'yy
 ka'eeh do Judah buuj nadoo
 do sa sii. Tii bã kä, ãn-
 Tijoka bã rakajaa ajyy Tsijaag
 hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy
 rakajaa bã kä, dawẽ hã Peed
 bawäd däk Judah buuj nadoo
 do sa mahãnh. Dooh sa sii
 tawa wäd bã, Judah buuj wób
 ji masuuj noo byyh kahõk do
 hã ky kah'ũũm do tajeÿÿm do
 hyb n'aa.* 13 Tii bã Judah
 buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do
 ta tii bã habong doo, Peed mo

n'aa me rabadoo däk na-ããj
 hẽ. J'ooj madäk doo me ti
 noo gó Peed bad'oo doo da tii
 d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawẽ
 hã rababoo däk Judah buuj
 nadoo do sa hÿÿj hedoo do
 Jesus hã h'yy ka'eeh do sa
 mahãnh.† Béh-Nabéh sii hẽ sa
 h'yyb hata däg ti noo gó.

14 Ti m', dooh baad hadoo
 doo, Kristo ky n'aa hanãm
 do metëeh doo da raboo boo
 bã ÿ bahapäh bã, sa hÿÿj
 hedoo do raty n'aa gesyyg
 däk‡ ÿ bahapäh bã, sahõnh
 hẽ sa matym gó Peed hã ÿ
 ky hadoo: “Judah buuj né
 paawä õm, Judah buuj nadoo
 doo da mabawäd däk. Meréd
 hõm Judah buuj raky n'aa
 jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa
 hÿÿ kä, mabad'oo do hã,
 makarën mamejũ Judah
 buuj nadoo do er hÿÿj ky n'aa
 hedoo doo, Judah buuj ky
 n'aa jaw'yyk do ragadoo sa
 hã magadoo hyb n'aa, õm né
 heréd hõm paawä tii?§ 15 Te
 hub né hẽ, Judah buuj taah er

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajeÿÿm do hyb n'aa. Sa hã rawén jeÿÿm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bã. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ããs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooh takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ããs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawäd däk, tahapëe né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata hãj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëe né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § **2:14** Dooh né paawä Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëe tabawäd däk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã.

bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hē ēēr. Dooch ta wób, baad nadoo do moo heb'ooh do er ado bä. ** 16 Dooch né paawä baad nadoo do moo heb'ooh do er ado bä paawä, er hapäh, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagä Do matym gó. Jāām hē Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. Ēr na-āāj hē, Judah buuj, Kristo Jesus hā er h'yy kae dāk baad er bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā er daab yb wäd bä. Dooch hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do taky daheeh do hyb n'aa. 17 Hÿÿ kä, ēēr, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kä er karēn do hyb n'aa baad er bahado dāk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooh do er bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, näk er buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooh do er bahado dāk? Dooch. Dooch tii d' tado bä! 18 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji

bahadoo, p'aa hēnh ji du do bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ji daab yb bä, pooj jé ji eréd hōm doo. †† 19 Dooch taw'āāts hē tado bä p'aa hēnh ŷ du do bä ŷ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hā ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ŷ paa dajëb wät hadoo ta hā. ‡‡ Hÿÿ kä, tamanejō wät do hyb n'aa hā ŷÿ, ŷ hajaa P'op Hagä Do karēn doo da ŷ bawät. 20 Hahÿÿ d' ŷ hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hā ŷ paa dajëb wät do hadoo ŷ baher'oot bä: Kristo sii ŷ kepëem dāk do hadoo b'aa kajatsëk do hā tadajëp noo gó. Gawatsig hōm pooj jé ŷ bawät do paah. Kristo ti hÿÿ kä hëp ŷÿ gó hawät doo. Da hē, badäk hahÿÿ bä ŷ bawät nä bä, ŷ h'yy kae had'yyt hē P'op Hagä Do T'aah hā, hā ŷ kamahän do hā, hëp ŷ n'aa dajëp do hā. §§ 21 Jāām hē P'op Hagä Do er wē taky enyym do hyb n'aa baad er wén hado dāk ta matym gó. Dooch ŷ ty n'aa gesyyp bä ta tii. Ta ti ŷ wén her'oot, ji haja bä paawä baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bä daap paawä Kristo dajëp!", näng mä ŷ Peed hā.

** 2:15 Judah buuj ramaneēnh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooh doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. †† 2:18 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'aa hēnh ji daab yb bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā, ta ti ji eréd wät do jawén paa bä, tii bä né hē nesaa do moo heb'ooh do ji bahado dāk né hē, ji nahajaa do hyb n'aa sahōnh hē ji ky dahé bä. Dooch Jesus hā ji daap yyp do hyb n'aa tado bä nesaa do moo heb'ooh do ji hado bä. ‡‡ 2:19 Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō wäd bä ji hā Paw-Ro hanäng péh. §§ 2:20 Ti hadoo er hā na-āāj hē. Paw-Ro bawät do hā er tametēeh nyy da taw'āāts hē er sahōnh hē er babok.

3

1 H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëe wät baad hadoo doo! Jaa bë hä wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëeg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hä ji hyb n'aa dajëp doo. 2 Sét ub ti ÿ eanh bë hä hÿÿ kä: P'op Hagä Do anoo bë hä ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyc do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? 3 Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hä bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyc mahüüm. Bë karën apäh hÿÿ kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyc do ji ky daheeh do hä g'eeh bë karën bë daap yyp hÿÿ kä? 4 Hajöng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hä? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.* 5 Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa,

dooh Mosees ky n'aa jaw'yyc do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

6 Bë hyb n'aa newë Abaraäm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yyc ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† 7 Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraäm karapee kä.‡ 8 P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yyc ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraäm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”,§ näng kerih doo. 9 Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraäm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

10 Tii d' nado sahõnh hë tii, Mosees ky n'aa jaw'yyc do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hë ajyy, ÿÿj, sét né paawä resöots bä sahõnh hë

* 3:4 Dooh ji hapëe bä baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëed is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bä: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejää noo gó? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.” † 3:6 Genesis 15.6 ‡ 3:7 Abaraäm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da",** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hē, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hã ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hē ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: "Jããm hē edēb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó",†† näng kerih doo. ¹² Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hã radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ēēn doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: "Jé hahÿÿ hã kamejüü do moo wät doo, edēb né paawä da ta hyb n'aa."‡‡

¹³ Ēr paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ěr nahajaa do hyb n'aa ěr ky dahé bä. Tii bä kä, ěr Kristo bedēēb wät ěr ky n'aa kawas'ee däk do mahãnh. Ta hã tabadãng ěr ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, ěr hã tanadēē wät hyb n'aa. Ēr hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: "Ky

n'aa kawas'ee däk da sahõnh hē b'aa hã sa kamag padēēk doo",§§ näng kerih doo. ¹⁴ Ēr ky n'aa kawasee do mahãnh ěr Kristo Jesus bedēēb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ããj hē ragadoo hÿÿ kä Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edēng doo. Hÿÿ kä, ěr sahõnh hē, ěr h'yy ka'eeh do hyb n'aa ěr gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bē ÿ maher'oot Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakãn haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hã raberih bä hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooh na-ããj hē ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hã taberih nä ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã.*** ¹⁶ Abaraãm hã, ta panaa hã na-ããj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedēng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dēē bä hajõk do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hē ta panaa hyb n'aa taky dãng.††† Kristo né hē ti sét hadoo do Abaraãm panaa, ta hyb n'aa ji

** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5

§§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 *** 3:15 Dooh kah'ÿÿt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahÿÿ d' ti ÿ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ÿÿt pé ÿ noo bä: Abaraãm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hä. Taky däng ta hä, dooh taky kahÿÿd bä ta hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hä kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahÿÿd bä pooj jé Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ër wë tatabëej bä paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bä paawä tii, tii bä dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hë Abaraãm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hä. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraãm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraãm panaa, kanajaa nä bä. Ti panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hä, Mosees hä raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wë, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë na-ääj hë ti Mosees. ²⁰ Hÿÿ kä, sét hë

tado bä, ta daaj hë taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hë P'op Hagä Doo, ta daaj hë Abaraãm hä tamaher'oot do ta hä taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hä? Dooh! Dooh ta hä tah'yy kawareem bä. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä ji edëb had'yyt do ji hä tan'oo bä, tii bä kä baad ër bahado däg né hë paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ër ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hë tahaja bä ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hä tamejō had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jääm hë Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do äã tamoo masoo hadoo. Äã tadewäts bëeh hadoo. Äã tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do ër hä tametëeh bä kä Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä hÿÿ kä, baad ji bahado däk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, äã hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do äã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hä ër h'yy ka'eeh

do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä, Kristo hã er daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er tahagã wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hẽ, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hÿÿ kä Kristo Jesus hã. ²⁷ Bë nu ke-muun bong bä séd hã bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hÿÿ kä. ²⁸ Séd uuh had'yyt er hÿÿ kä Kristo Jesus hã er h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ÿÿnh ji do bä na-ãaj hẽ. Séd uuh had'yyt né hẽ ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hÿÿ kä bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hã tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hẽ ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hẽ ta yb ma ta ma hado dæg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagã n'aa mejüü ta t'aah hã ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hã taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karën do tamoo wäd bä. ³ Ti hadoo er hã. Kristo er

tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahÿÿ hã nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp er hã tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nä ëer ti noo gó. ⁴ Tii bä kä, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bä kä, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. ÿÿn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo bä tabenäng, ⁵ äã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kä. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hẽ, ta Sahee an'oo bä, "Ee" P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kä, dooh ji hã mejüü do karom mahado wäd bä. P'op Hagä Do t'aah kä òm. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta taah sa hã tabanoo doo, a hã da tabanoo na-ãaj hẽ.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bä, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hënh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wè? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejüü p'aa hënh, p'ooj ub bë

babok doo da? ¹⁰ Tsynt hē däg bē basēew dāk ta āh, bē daaj hē bē tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bē teb'ēēs, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bē teb'ēēs, tsynt hē däg bē basēew dāk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bē ŷ hyb n'aa tón! Daap hē apāh ŷ ma met'ēeg wāt Kristo ky n'aa bē mahang?

¹² Tak'ēp ŷ betseē bē hā, wakān haa, ŷ bad'oo doo da taw'āāts hē bē bad'oo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyc do hā ŷ daab yb wād bā. Pooj jé ta tii hā bē daab nayyp do hado dāk ŷh.

Pooj jé baad ŷ bē gadoo. ¹³ Bē hapāh né hē, ŷ nahēē nāng do hyb n'aa ti noo gó bē hāj n'aa bā ŷ bewād nā. Ti noo gó né hē pooj jé bē ŷ maher'ood wāt Kristo ky n'aa hanām doo. ¹⁴ Nahāh ŷh taw'āāts hē nado né paawā bē hā ti noo gó, dooh né paa ŷ bē ty n'aa gesyyg bā. Baad ŷ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagā Do āās bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. ¹⁵ Tak'ēp bē tsebé ti noo gó. H'ēed hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bā paawā, bē matym sii hē bē ado nyh paawā hā ŷh bē banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bē hā, bē majī hado dāk g'eeh ŷ hŷh kā, baad hadoo do bē ŷ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ēp né paawā nanāng ma matēg oow bē rah'yyb en'yym bē gadoo hyb n'aa

sa hā, dooh bē hyb n'aa tado bā bē rah'yyb en'yym doo. Rakarēn paawā bē hyb n'aa wareem ŷh, sa hā bē h'yyb en'yym hyb n'aa, sa hā bē maa newēē hyb n'aa kā. ¹⁸ Taw'āāts hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hŷh kā, bē mahang ŷ badoh bā, bē an'oo manā baad nadoo do jawén bē rah'yyb en'yym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do ŷ kamahān doo, ŷhnh ajān benyy däg bā ta mahŷhnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ŷ bahoop bē hyb n'aa, Kristo bawād wāt doo da bē baboo dāk bā kā. ²⁰ Dooch ŷ haja bā bē wē ŷ ahōm bā, ti hadoo né hē ŷ karēn paawā bē wē ŷ bahōm, baad bē sii ŷ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ŷ hapēē wād bā nyy d' ŷ bad'oo bē hā.

²¹ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyc do bē hā mejūū kar'ēēn doo, bē hā ŷ eanh hahŷh: Dooch bē hapēē bā Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'oot doo? ²² Pawóp mā Abaraām taah, nāng kerih do hā. Ta ŷh karom Agah hād nāng do sii ta t'aah seeh, ta ŷh heh'āāt do Sarah hād nāng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ŷh karom sii tawén eta dāk, ta ŷh karom hā ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa. Ta ŷh heh'āāt do sii tawén eta dāk, tii da P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paa hyb n'aa ta hā.

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ēēs do hyb n'aa P'op Hagā Do gadoo red'oo.

24 Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bã. Pawóp hẽ hadoo do yÿj, Agah, Sarah, pawóp hẽ hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraãm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bã ta ky n'aa jaw'yyc do sa hã tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahõnh hẽ Sinaih bã kanoo do hã daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejũũ doo. 25 Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bã hahäng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hẽ. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hã ramejũũ do rahoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hẽ rahoop tak'ëp kamejũũ doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj. 26 Hÿÿ kä, Jerusarënh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejũũ do nahoop do hadoo tii. Jerusarënh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Dooh kamejũũ do ër ahob bã. 27 Ti ky n'aa né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿÿ da takerih:

“H'yy gadajaa da õm, yÿnh ne-taah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, õm ajän

† 4:26 Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa né hẽ tii. Jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bã ky n'aa jaw'yyc do tak'ëp kamejũũ doo. ‡ 4:27 Isajas 54.1 hã takerii däk ta tii. Hahÿÿ d' kerih do hanäng péh: Yÿnh reréd hõm do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do hadoo. Hajõõ däk tii. Yÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyc do hã ky dah'eeh do hadoo. Dooh Jesus hã rah'yy kae bã tii. Hajõk Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyc do hã ky dah'eeh do bahänh. § 4:30 Genesis 21.10 ** 4:30 P'ooj ub, Agah, Is-maëw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ääp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyc do sa hã karën mejũũ doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bã ji mahang, tahanäng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii.

mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee y wén näng, ta bahänh hajõk do yÿnh reréd hõm do taah.

Dooh denaa hẽ yÿnh patug näng do taah.”‡

28 Ti hyb n'aa kä, bëeh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. 29 P'ooj ub, Abaraãm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hẽ rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maëw, rejä wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hẽ. Mosees ky n'aa jaw'yyc do hã daap yyp do ër rarejäã, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. 30 Hÿÿ kä, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm yÿnh karom ta t'aah daheeh. Dooh yÿnh karom t'aah gado bã ta yb hanaa ta yÿm heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo.**

31 Ti hyb n'aa wakän haa,

tak'ëp ta hã kamejũũ do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejũũ do na hoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëep tak'ëp ër hã kamejũũ do ër ahoop do mahãnh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta see hã bë rah'yyb mahũüm. Bë gado manä tak'ëp kamejũũ do rakarën bä p'aa hënh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ÿ maher'oot doo! Ýÿh, Paw-Ro, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahög hõm do bë gado bä, daap hë da bë hã tii bä Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahõnh hë ajyy sa masuuj noo byyh kahög hõm do gadoo do sa hã ÿ ab'aanh ÿ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bä, kamejõ däk bë hã tii bä sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-ããj hë. ⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bë bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëë bë ba-boo däg kãn Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagä Do ky ennym do bë ty n'aa gesyyg däg kãn.

⁵ Eër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hë ji h'yy kata däg bä Kristo

Jesus hã, ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ããj hë. Séd hã né hë ji ta hã. Jáãm hë takarën do ji hã, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hã, ji da hadoo do ji kamahãn do hã kametëeh doo.

⁷ Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kãn baad hadoo do ky n'aa bë ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bë hã raky kah'ũüm doo, dooh P'op Hagä Do bë tanaëenh do hanaa tado bä. ⁹ Nad'ëed its né paawä pãw makuj n'aa, jé pad'yyt hë däg takamekuuj däk.* ¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kasadä do hyb n'aa, baad ÿ bahapäh hëp ÿÿ gó, ÿ hyb n'aa newëë doo da bë da hyb n'aa newëë na-ããj hë, séd bë h'yyb hedoo da hã ÿÿ. Dooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newëe bä da. P'op Hagä Do rejää da bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hã.

¹¹ Wakãn haa, ÿ na-ããj hë ÿ mejõ nä bä paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahög hõm hyb n'aa, te hub tado bä paawä tii, dooh paawä Judah buuj ÿ rarahejä bä. Ý ma met'ëeg nä bä paawä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, tii bä Kristo

†† 4:31 Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do nado ëër, tahanäng pé tii.

‡‡ 4:31 P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Eër tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

* 5:9 Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hë né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bä, ta s'ee hënh da rah'yyb mahũüm hajök doo.

b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejã wäd bã. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahög hõm do mejüü doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, taw'ãäts hë paawä sahõnh hë sa hã hanäng do ragahög hõm.

¹³ Bëeh, wakän haa, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejüü do bë hã tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kä. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bã tii d' tabad'oo ër hã. Dooh. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hã tamejüü do mahänh ji tawén ed'ëep, kamahän gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' ý wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahÿ sét hë hadoo do tamejüü do hã kametä däk: "Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da."† ¹⁵ Bë hyb n'aa matakä! Bë kamanahän bã bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bã ta see wë, ta see rejã bã ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bã da bë d' gawatsik.

Taw'ãäts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahüüm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti hyb n'aa kä bë ý maher'oot hahÿÿ da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, tii bã da dooh bë moo boo bã nesaa do bë h'yyb säg

karën doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bã P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bã na-ãäj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamajÿÿ ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bã bë moo boo bã ti bë karën paawä bë moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm bã bë an'oo bã, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hã tamejõ wäd bã.

¹⁹ Wyt ta maab hë nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa ýÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo do hã. ²⁰ Kabarii hã rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëej gó rababok, ky ked'aak, ta wób hã rah'yy kajew'ëes. Nayyw hë rakawajãän. Ta wób sa bahänh rakarën ranu gapad'ëek, dooh rakarën bã séd rah'yyb hedo bã ta wób sa hã. ²¹ Ta wób wë hanäng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hã rabaoom. Ta bahänh rabawëh, rabeëek. Hajõng nä ti hedoo do ramoo bong na-ãäj hë. P'aa hënh tak'ëp péj bë ý maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bã tabag'ãäs doo bã.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebë doo, ji h'yyb näm

doo, nayyw hē kawanajään doo, ji ky ennym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ÿýt doo, ²³ kaja hē denaa hē ji h'yyb ji mahũũm do ji da hadoo do wē, ji h'yyb ji meduuk do na-ãāj hē. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén raboo boo bä. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karēn doo. B'aa kajatsëk do hã repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó er babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hē hÿÿ kä er ky daheeh né hē P'op Hagä Do Sahee er hã metëeh do er h'yyb gó. ²⁶ Taw'ääts hē dooh er h'yy kasabé bä. Taw'ääts hē dooh er mety bä er da hadoo doo. Taw'ääts hē dooh er h'yy kajewëets bä er da hadoo do wē.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, nesaa do bē see moo wäd bä, tii bä taw'ääts hē bēeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo, bē maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hēnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm ta hã. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm ta hã bē maher'oot bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bä, taw'ääts hē baad mamatakä a daaj hē,

nesaa do õm sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bē masaa bē da hadoo doo, hejooñh do ta wē takametëeh bä. Tii d' bē adoo bä, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé däg kän.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bä, ta daaj hē takawadii. ⁴ Taw'ääts hē ji daaj hē ji moo wät do hã ji hyb n'aa newëe baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegãä bä ji daaj hē, tii bä ji moo wät do hã tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hã ji kametyy. ⁵ Taw'ääts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ÿ wén näng.

⁶ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wē hanäng do uuh me.

⁷ Bē hã hē bē kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karēn do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh er h'yy gejë hõm bä baad hadoo do er moo bok do hã. Er h'yy ganejë bä, P'op

* **6:2** Hahÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ääts hē bē ÿ kamahän doo da bē kamahän ta wób.” Jowäw 13.34.

Hagä Do h'yyb däng do noo gó er gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰Ti hyb n'aa kä, er haja bä, taw'ääts hē baad hadoo do er moo boo had'yyt bä sahōnh hē sa hā. Taw'ääts hē ti bahānh tii d' er bad'oo, er masa, er nemuun Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā.

Tagadēeg ub Paw-Ro ma-her'oot do hahÿh

¹¹ Bē hegāā hahÿ bē ner'ood bä, tēg ewēeh do hā moh ÿÿ me bē ÿ ma erii kån hahÿ tagadēeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karēn do bē ramejūū bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jāām hē ta wób rah'yyb en'yym do hyb n'aa tii d' rawén mejūū. Dooh rakarēn bä Judah buuj wób, tak'ēp ta ti mejūū do sa hā rarahejāā Kristo b'aa hā kajatsēk do hā dajēp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bä Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa.

¹⁴ ÿÿ kā, jāām hē ÿ karēn ÿ h'yy kasab'ee b'aa kajatsēk do hā Jesus Kristo, Ēr Wahē N'aa dajēp do hyb n'aa. B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do hyb n'aa, sahōnh hē badāk

hahÿÿ hā ji h'yyb karēn do dajēb kån hadoo hā ÿÿ. ÿ na-āāj né hē ÿ dajēb wāt hadoo ta ti hedoo do hā. Dooh ta ti jawén ÿ awäd wäd bä. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hā nado ti ji hyb n'aa matakēē doo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hā nado na-āāj hē. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jāām hē taw'ääts hē ji hyb n'aa matakēē papuuj gó ji bawät do hā, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hā hyb n'aa matakēē do sa hā, papuuj gó habok do sa hā, h'yyb nām do ÿ karēn P'op Hagä Do anoo. ÿ karēn P'op Hagä Do t'yyd mehīn tii. Ti né hē ta karapee heh'āat doo.

¹⁷ Hup ÿÿ hā ti anäng rok ÿ tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ÿ rarahejāā doo.‡ Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ÿ karēn wäd bä ran'oo bä, bē hyb n'aa h'yy katón do ÿ ahob wäd bä.

¹⁸ ÿ karēn er Wahē N'aa Jesus Kristo ky enyym sahōnh hē bē hā, wakån haa hedoo doo. Jāām hē kā.

† **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hā nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kā, tagadēeg ub, ta daaj hē tado dāk ji merih do nahēeh, tagadēeg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii. ‡ **6:17** Ma matēg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa hā. Sa hā, ti ti metēeh baad ji do bä P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hā rahapāh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ēp rarahejāā do paa haj'aa. Jesus panyyg hanām do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hā rahapāh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Epeso häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahỹyh

Kedëng do ky n'aa hahỹyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hỹyh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũu do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bä habong do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahỹyh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bä ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hỹ pong jé hana doo me, badäk hahỹy bä naa nadoo doo me. Ær taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahỹy da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahỹ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ær

tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ær takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa.

⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky enyyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wë taky enyyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky enyyim do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky enyyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bä. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahỹ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä, sahõnh hë, hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹy hã habong do na-ääj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kä.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb

n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ãäj hë taban'oo däg kån ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napäh bä, Kristo hã bë h'yy kae däk bä kã, bë hã taban'oo däg kån ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bä kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napäh bä Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahñ ÿ ky n'aa napäh bä na-ãäj hë, ¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagä Do hã ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bä bë hyb n'aa P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëe bä, bë ÿ ky

n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ãäj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bä, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëej wät.* Äã karën bë bahapäh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ãäj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahñnh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahñnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa bahñnh, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa bahñnh, sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa bahñnh Kristo bahado däk

* **1:18** Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naëenh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ãäj hë takarën tabanoo ji hã.

hyb n'aa kä. Sahõnh hẽ hyb n'aa jewyk doo, da hẽ habong doo, ta jawén habong do na-ããj hẽ, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ããj hẽ. ²² Sahõnh hã Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hã taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahõnh hẽ ta hã h'y y ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hã h'y y ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahõnh hẽ takaja däk Kristo wë, ta hã rakata däk hyb n'aa. Kristo né hẽ ti sahõnh hẽ baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'y yb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hã, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Nesaa do bë moo heb'ooh paah, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'y y kana'eeh do rabahed'oo doo da né hẽ. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'y yb nesaa do wë hã habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hã ky nadah'eeh do sa h'y yb mejüü doo. ³ ãã na-ããj hẽ, ãã sahõnh hẽ, ky nadah'eeh do sa da h'y yb hadoo paa ããh, Jesus hã ãã h'y y kana'eeh nã bä. Nesaa do ãã hub karën do jawén, ãã h'y yb säg karën do jawén na-ããj hẽ ãã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'y yb

ji henäng noo gó naa, ãã na-ããj hẽ P'op Hagä Do rejãã paawä, sahõnh hẽ ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'y yd mehïïn doo, tak'ëp ër takamahãn do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jããm hẽ bë hã taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganã wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ããj hẽ,* Kristo hã ër h'y y kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahõnh hẽ bahãnh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahõnh hã takametëeh hyb n'aa. Ër hã Kristo Jesus bad'oo do hã kametä däk tak'ëp ji wë taky enyym doo. ⁸ Jããm hẽ bë hã taky enyym do hyb n'aa bë tedëeb wät nesaa do mahãnh, bë h'y y ka'eeh do hyb n'aa ta hã. Dooh bë hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hẽ ji hã hẽ ji h'y y kasabé mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëër. Papuuj ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do eny yw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër

* **2:6** Ta sii ër bag'ããs hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä.

moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedoo däg kån sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, "Masuuj noo byyh kanehõk do" bë ramaneëenh do Judah buuj hã, sa daaj hẽ "Masuuj noo byyh kehõk do" rakamaneëenh do hã, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hẽ sa hã hẽ ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëë bã. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bã. Dooh bë gado bã ti noo gó Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ bã bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bã ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kã, Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hẽ, ta wë bë tamana kån, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hẽ ër bahado däk tan'oo bã kã. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bã Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedoo bã pooj jé, rakamajÿÿ paah.

Hÿÿ kã Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũ do hyb n'aa tado wäd bã P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bã. Tii d' tawén d'oo papuuj hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamajÿÿ doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kån rakamajÿÿ doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëëk tan'oo bã, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta majÿÿ rahado boo bã tan'oo bã, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bã h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ãäj hẽ. Bë hã, dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hã, ãä Judah buuj hã, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hã na-ãäj hẽ tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kã Kristo hyb n'aa, sahõnh hẽ ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hẽ, ër hajaa ër ana bã ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kã, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëë bã tii, ji ma ejäm bã, P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bã na-ãäj hẽ.

ta wób buuj bë do wäd bã. P'op Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hë bëëh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bëëh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹ Sahõnh hë ëër, ër h'yy kata däk Kristo hä. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëë sëëk do hadoo tób pan'aa hadoo do ëër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ääj hë séd hä bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kân.‡

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëëk do hyb n'aa ÿ radawäts gëët doo, ÿ ky n'aa etsëë bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

² Hä ÿ P'op Hagä Do anoo, bëëh, Judah buuj nadoo do ÿ

ma metëëk hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hä ÿÿ, bë ky n'aa napäh hä ÿ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bã, bë hyb n'aa matakä bã, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bã paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëëh do pénh. Tsynt hë ta wë tasëew hõm do sa hä tametä kân. ⁶ Hahÿ ti da hë tametëëh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bã, séd hä rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hä taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëëk Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wë ÿÿ, ta hejój hä ÿ tabanoo do hyb n'aa, hä ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do

‡ **2:22** Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëëd is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëër, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ër hä rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ër bahado däk Kristo an'oo bã. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

né paawä yÿh, P'op Hagä Do anoo hä yÿ, Judah buujnadoo do sa hä y maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky enyym doo, tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bä baad ji h'yy kadawuung bä Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahänh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahönh hë mo haj'aa näng doo, hä y tabanoo ta wób y maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahönh hë badäk hahÿÿ bä habong do paa hä tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿÿ kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahönh hë hä. ¹¹ P'ooj ub, sahönh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kán ta tii, Kristo Jesus, Èr Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä èr h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neÿÿm doo me èr hajaa èr ana bä P'op Hagä Do matym gó èr ky n'aa ets'ëë bä, èr ma ejäm bä. Dooh ge'yÿm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa y etsëë bë hä, bë h'yy gejë hóm manäh, nesaa do y radawäts geët doo bä bë hyb n'aa y ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti y ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron y nu paa me y bahyy häng èr Yb hÿ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa y ky n'aa etsëë hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti èr Yb an'oo bä hÿ pong jé habong doo, sahönh hë badäk hahÿÿ hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp èr Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa y ky n'aa etsëë ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Ää ky n'aa etsëë na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää ky n'aa etsëë bëeh, baad had'yyt hë bë kamahän hyb n'aa, kamahän gó sahönh hë bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahönh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Ää karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bä sahönh hë ji hapëë bä, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bë bahapäh y wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hë bë baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä èr hajaa èr ky n'aa etsëë do bahänh, èr hajaa èr hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät èr mahang, ta hejój me èr h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Ää karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj

hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. ỲỲ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ỲỲh, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Ỳ ma metëek do hyb n'aa Ỳ radawäts gëet doo, tak'öp Ỳ betsëē bē hā P'op Hagä Do ta wē tats'yyt do sa hā takarēn doo da né hē bē babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Nayyw hē bē kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bē gadoo, ta wób bē ganen'aak do ramoo boo né paawä bē hā. ³ Séd er h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyw gó had'yyt hē bē babok ta wób sa wē, tanahänh hyb n'aa séd bē h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo ëer, ta hā h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hē, sét né hē baad hadoo do bē gada do ta jawén bē gadoo do pan'aa, bē P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hē er Wahë N'aa, Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né er h'yy ka'eeh doo. Sét né hē er nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hē tabag'ääs

doo, sahõnh hā moo wät doo, sahõnh hē er h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado er hā tanoo do er hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hē sa hā tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëek noo gó, duu hēnh rabana ta maji wób tameso padëek do tan'oo bā. Tii bā sa matym n'aa taban'oo däg kän ta karapee hā.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëek doo: Tabasëek do pooj jé badäk hahÿÿ bā Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hē ti hÿpong jé hasëek do sahõnh hē sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa kã.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hā tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hā metëeh do her'oot doo. Ta wób hā tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē rabaher'ood hõm hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hā, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarēn do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hē, Kristo hā h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh,

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahōnh hē ēēr, séd hā ēr h'yyb hedo dāg kån hyb n'aa ēr h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah ēr hapāh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapēē dāk do hadoo ēr bahado dāk tii bā, Kristo hado dāk né hē ēr bahadoo hyb n'aa kā. ¹⁴ Tii bā, dooh karepé ēr hado boo bā kā. Dooh h'oo t'aah hadoo ēr hado boo bā, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahūūm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooh ajyy ji hā wad'ii doo, h'yy kamep'ēēh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ēēk do ēr ky dahé wād bā, ŷ hanāng péh. ¹⁵ Hŷŷ kā, taw'āāts hē kamahān gó ēr ber'oot ēr maa newēē baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ēr h'yyb mepēē dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ēr bahado dāk hyb n'aa kā. Ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ēēr. Sahōnh hē ji hā hanāng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarāā masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanāng do baad rado bā, baad ub tii bā ji, ji hejoonh. Ti hadoo ēr hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā: Kamahān gó ēr sahōnh hē ēr moo boo bā Kristo, ēr nu gabóg, sét ken'yyh ēr hā tanoo doo, tii bā ēr da h'yy kahej'oonh, baad ēr h'yy kae magyys hē, baad ēr ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ēp péj bē ŷ mejūū, P'op Hagā

Do sa h'yyb gó nahapāh do rababok doo da bē aboo boo manā wād! Daap hadoo do rahyb n'aa newēē do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ūūm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bā, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagā Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapēē bā na-āāj hē papuuuj gó ji awāt doo, ji hā P'op Hagā Do anoo doo. ¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wād bā nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Hajōng hedoo pé nu meby n'aa nāng do ramoo boo had'yyt hē. Dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ūūm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰ Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'yyb gó. ²¹ Bē ky n'aa napāh né hē Kristo ky n'aa. Bē āā ma met'ēēg wāt nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē āā ma met'ēēg wāt doo. ²² Bē āā ma met'ēēg wāt, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo. ²³ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē an'oo bē P'op Hagā Do h'yyb wareem. ²⁴ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'yyb tym papuuuj, P'op Hagā Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawāt, P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt ta

ti an'oo bä. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hē bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bä, séd uuh ér sahōnh hē ér bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ään bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hūūm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hā, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëék doo, taw'ääts hē dooh tetsëég wäd bä. Taw'ääts hē tamoo wät hÿÿ kä, ta wë tabanäng hyb n'aa, wë bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hē baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bä, ji h'yyb en'yyim ji her'oot doo me. Tatsébee bä, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hōm do had'yyt hē. Tii d' bë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëé do sa hā. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ér hā, ér ta karapee tametëeh hyb n'aa. Tanoo dó ér hā baad ér tabed'ëep bä kä. ³¹ Taw'ääts hē bë eréd hōm sahōnh hē bë manabaan doo, h'yy ganapūū doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. Taw'ääts hē bë

eréd hōm né hē bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ääts hē bë t'yyd mehīn bë da hadoo doo. Taw'ääts hē bë mabaan hōm baad nadoo do ta wób bë hā rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē P'op Hagä Do bad'oo doo da né hē bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hē kamahän gó bë babok, Kristo ér takamahän doo da né hē, ta daaj hē takan'oo däk doo, ér hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo däk do hyb n'aa ér hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hā hanäng doo me. Bë hyb n'aa hūūm manä bë ma. Tabad'op hē ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wë tasëew hōm do raboo bä. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hē, taw'ääts hē dooh bë her'ood. Taw'ääts hē dooh bë ky masuuj bä nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bä Jesus

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ hahÿÿ da bẽ bad'oo: P'op Hagã Do wẽ er tsebé baad hadoo do er hã tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karẽn bẽ bahapãh hahÿÿh: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh doo, nesaa do nu meby n'aa nãng do sa hã hanãng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ũũm do na-ããj hẽ, dooh ragado bã Kristo P'op Hagã Do daheeh rabag'ãäs doo bã. Sa ma rahyb n'aa h'ũũm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagã Do hã rah'yy kae heh'ãät ta tii. ⁶ Bẽ gado manã ky kamep'ëeh doo me bẽ rakarẽn bã bẽ rawad'ii bã, ji hajaa nanãng nesaa do ji moo wäd bã raher'ood bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hẽ P'op Hagã Do rejãã da nabuj keh'ũũm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bẽ h'yyb hedo manãh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bẽ babok paah. Hÿÿ kã ta bag hadoo doo gó bẽ baboo dãk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bẽ h'yy kata dãk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ ta bag hadoo doo gó né hẽ bẽ babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bã, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagã Do karẽn do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bã, dooh ji wad'ii bã. ¹⁰ Baad bẽ hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karẽn do hã bẽ h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

¹¹ Bẽ moo boo manã badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'oooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bẽ maher'ood sa hã, bẽ metãh sa hã, baad nado rabahapãh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹² (Nu meby n'aa nãng kejën doo gó ramoo heb'oooh do ky n'aa ji her'ood bã.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hẽ, sa hã ji maher'ood bã, ji metã bã sa hã nyy da P'op Hagã Do karẽn ji hã, nesaa do né hẽ ti ramoo bok doo, rabahapãh da tii bã. Ta bag banãng bã ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapãh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej dæg haÿÿh do òm. Ganã da dejëp do mahang hawät do òm. Tii bã Kristo bag adãng da a hã.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad bẽ hyb n'aa matakã nyy da bẽ babok. H'yy gatamah do rababok doo da bẽ aboo manãh. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do karẽn do hã h'yy genãh do rababok doo da bẽ babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bã baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bẽ moo boo né hẽ baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hẽ takah'ũũm kãn do hyb n'aa da hẽ. ¹⁷ Ti hyb n'aa bẽ h'yy gatema manãh. Taw'ãäts

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ããj hẽ P'op Hagã Do ranahapãh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bã ji ty gawëej dãk do hadoo, ji ganã wät do hadoo.

hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hā. ¹⁸ Bē eēg manā hejooñh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wāt hyb n'aa, ji tarejāā na-āāj hē. Taw'āāts hē P'op Hagā Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bā, Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa me na-āāj hē bē maher'ood ta wób.† Tii bā, bē h'yyb gó naa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejām. ²⁰ Tii bā, P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hād gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do ēr Yb wē. Taw'āāts hē sahōñh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wē. ²¹ Kristo bē weh'ēēh do hyb n'aa taw'āāts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'āāts hē kawanajāān doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bā.

Ŷj hā tamaher'oot do ky n'aa hahjy

²² Ŷj, taw'āāts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta Ŷm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hā h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dēēb. ²⁴ Taw'āāts hē Kristo hā h'yy ka'eeh do

ta hā raky daheeh doo da sahōñh hā sa Ŷm raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahjy

²⁵ Ajyy, taw'āāts hē bē kamahāñ bē āj, Kristo ta hā h'yy ka'eeh do takamahāñ doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo dāk doo, ²⁶ tsyt hē ta wē tabasēew hōm hyb n'aa, baad sa hā tabenām hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hā tabenām. Naēng me tabenām hadoo sa hā.‡ ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ēp hanām gó takarēn ta hā h'yy ka'eeh do rababoo dāg kán, ta wē tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanāng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanāng péh. Tsytt hē nesaa do mahāñh, baad had'op doo da rababoo dāk takarēn. ²⁸ Taw'āāts hē ajyy rakamahāñ sa āj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hā h'yy ka'eeh do wē. Taw'āāts hē sa hā hē rakamahāñ doo da ajyy rakamahāñ sa āj. Jé ta Ŷm kamahāñ doo, ta daaj hē ti takamahāñ ta hā hē. ²⁹ Ta ti Ŷ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooñh hyb n'aa, baad ji hag'āās ji hub hā. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā, baad ji tabahag'āās. ³⁰ Sét ken'yyh ēēr, ta hub uuh hadoo ēēr. ³¹ Hahjy da takerii dāk Genesis hā: “Ti hyb n'aa kā m' aj'yy kā sa yb

† 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa tii, sahōñh hē ratsebē hyb n'aa na-āāj hē.

‡ 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

sa ȳyn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ȳym kā. Raketēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta ȳym daheeh”,⁵ nāng kerih doo. ³² Tak'ēp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapāh doo. Hā ȳy, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-āāj hē. ³³ Te hub né paawā ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-āāj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē ajyy, taw'āāts hē bē kamahān bē āj bē hā hē bē kamahān doo da. Taw'āāts hē ȳyj raweh'ēēh sa patug.

6

Karapee, pahēēw, maruus, sa yb hā na-āāj hē tama-her'oot do ky n'aa hahȳyh

¹ Karapee, pahēēw, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē ȳyn. Taw'āāts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² Hahȳy da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a ȳyn.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bā baad hadoo do ji gadoo taky dāng do tii. ³ Hahȳy da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a ȳyn ōm wād dawēēt da badāk hahȳy bā.”*

⁴ Bēēh, sa yb, bē ejāg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'āāts hē baad bē baw'ēēh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok

hyb n'aa. Bē ma met'ēēg sa hā nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

⁵ Bēēh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa. ⁶ Taw'āāts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsē bē karēn paawā do hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo do hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē. ⁷ T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebé doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸ Hahȳy bē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

⁹ Bēēh, sa kariw n'aa hedoo doo, bē karom bē raweh'ēēh doo da bē wehēē na-āāj hē sa hā. Bē eām manā bē karom, sét né hē ji Kariw N'aa h̄y pong jé hawāt do bē bahapāh do hyb n'aa. Bē karom sa Kariw N'aa, bē kariw n'aa na-āāj hē né tii. Ta ti dooh tasēēw bā ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bē bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bē ÿ ma-her'oot hahÿÿh: Bē h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'ooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bē dadäg hadoo bē mo n'aa jesuu n'aa, bē ado däg bē kuman hadoo do bē hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karēn bā bē tawadii, bē hā tanahajaa hyb n'aa, ta hā bē j'aa ketsē hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ër majiĩ rado bā. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa nāng doo, badäk hahÿÿ bā badagyp do hadoo doo gó habok do hā bag'ääs doo, ti né hē ër majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wē hā habong doo, ti né hē na-ääj hē ër majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bē ado däg sahōnh hē bē mo n'aa jesuu n'aa, bē kuman hadoo do na-ääj hē P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bē wē takajaa noo gó nesaa do bē hā tanahajaa hyb n'aa, sahōnh hē bē bahajaa bā kã, bē j'aa ketsē hyb n'aa kã. ¹⁴ Baad bē hyb n'aa matakä däg. Bē ehub had'yyt hē bē her'oot do hā, ër majiĩ wē bē bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa,

baad had'op bē aboo baad bē kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bē gado panyyg hanām doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hā bē h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bē h'yy kae né hē. Bē h'yy kae bā bē hajaa bē meduuk gatoj hadoo do hahōng do Nesaa Do Yb hanaa. Bē h'yy kae bā, bē hajaa bē medug bā Nesaa Do Yb bē tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëëb tadadäk doo da, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē bē Jesus edëëb wät né hē nesaa do mahānh. Bē ado däg na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee anoo do sēn-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bē er'ood had'yyt hē P'op Hagä Do sii, bē hā ta Sahee h'yyb mahūüm doo da. Bē ky n'aa ets'ëë bē tamasaa had'yyt hē hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakä had'yyt hē. Bē h'yy gejë hōm manāh. Bē ky n'aa ets'ëë had'yyt hē ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hē hëp ÿ n'aa na-ääj hē bē ky n'aa etsëë, ÿ ber'oot bā, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hā ÿÿ ÿ her'oot do pan'aa, h'yyb neÿÿm doo me ta ky n'aa hanām do pooj jé ji nahapäh do ta wób hā ÿ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanām do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejūü doo, ÿ rawén dawäts geët. Hëp ÿ n'aa bē ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanām do h'yyb neÿÿm doo me ÿ ba-

her'oot hyb n'aa, hã ÿ Jesus
karẽn doo da.

*Paw-Ro kedëë hõm do ky
n'aa hahÿÿh*

²¹ Tikiko, ër hÿÿj hadoo do
baad ër kamahãn doo, baad
ãã sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do wë moo wät doo, bë da
tamaher'oot sahõnh hë këh
ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü
tabahõm bë tamaher'oot hyb
n'aa nyy da babä ãã babok, bë
tah'yyb en'yym hyb n'aa na-
ããj hë.

²³ ãã karẽn h'yyb näw,
kamahãn doo, baad h'yy
ka'eeh do na-ããj hë P'op Hagä
Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë
hã hãj haa hedoo doo. ²⁴ ãã
karẽn sahõnh hë ër Wahë
N'aa Jesus Kristo hã had'yyt
kamahãn do wë P'op Hagä Do
ky enyym. Jããm hë kã.

Pirip

Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip häd näng do panang bä habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot da-heeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hẽ, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip häd näng doo bä haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bä haj'eenh do ãã edëng na-ããj hẽ.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyp en'yym.

*Jesus hã h'yy ka'eeh do sa
hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe
do ky n'aa hahÿÿh*

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bä.

⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëe bä, h'yy gadajaa gó had'yyt hẽ ÿ ky n'aa etsëe bë sahõnh hẽ, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyp gó baad hadoo do P'op Hagä Do du

doo doo, kaja däk da tan'oo bä Jesus Kristo matëeh bä kä. ⁷ Taw'ããts hẽ né hẽ tii da ÿ hyb n'aa newëe sahõnh hẽ bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hẽ ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëet bä. ÿ bë masa na-ããj hẽ, hyb n'aa jew'yyp do sa matym gó ÿ ag'ëed bä Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hẽ ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hẽ ti ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ÿ ky n'aa etsëe, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë tah'yy gan'yyp hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hẽ Kristo matëeh bä kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyp pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bä kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe na-ããj hẽ, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hẽ sahõnh hẽ bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hã sahõnh hẽ raj'aa etsëe hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa na-ããj

hē baad hadoo do bē hā raba-
hapäh bā. Jesus Kristo hanaa
né hē ta ti baad ji awät do
had'yyt doo.

*Jesus ky n'aa kah'üüm do
ky n'aa hahÿÿh*

¹² Hÿÿ kā wakān haa hedoo
doo, ÿ karēn bē bahapäh
hahÿÿh: Baad nadoo do wē
ÿ kajaa doo, dooh tahewad
bā Jesus ky n'aa hanām doo.
Baad nadoo do wē ÿ kajaa
doo, Jesus ky n'aa hanām
do jé pad'yyt hē takah'üüm
tan'oo bā. ¹³ Sahōnh hē
warahén Roma buuj sa wahē
n'aa tób haeh do hag'āās
doo, panang buuj na-āāj hē,
rabahapēē däg kān Kristo
hyb n'aa ti ÿ radawäts gēēt.
¹⁴ Ragadahew'ēēs doo gó ÿ
bagēēt do hyb n'aa hajök ēr
hÿÿj hedoo do babā habong
do rah'yyb hedo padēēk,
Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do
hā rah'yy kasadēē padēēk,
neÿÿm doo gó rawén her'ood
hōm hÿÿ kā P'op Hagä Do ky
n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot
Kristo ky n'aa rahyb n'aa
jewēs do hyb n'aa ÿÿh,
bahānh ÿÿ rakarēn ranu
gapad'ēēk do hyb n'aa na-āāj
hē. Ta wób rabaher'oot Kristo
ky n'aa ÿ ramasa rakarēn
do hyb n'aa, ta ky n'aa
takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii
d' rawén d'oo ÿ rakamahān
do hyb n'aa. ÿ radawäts
gēēt P'op Hagä Do an'oo bā
rabahapäh, Kristo ky n'aa
hanām do ÿ mo n'aa jesuu
hyb n'aa, te hub né hē ÿ
metēēh hyb n'aa ta wób sa
hā. Ta ti rabahapäh do

hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta
wób rawén her'oot Kristo
ky n'aa, bahānh ÿÿ ranu
gapad'ēēk rakarēn do hyb
n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa
nado sa h'yyb Kristo ky n'aa
rabaher'oot doo. Tii da rawén
d'oo rakarēn né paawā baad
nadoo do ÿ bahob magyys
hē ragadahew'ēēs doo gó.
¹⁸ Na manā ti ta tii. Sa h'yyb
baad nadoo doo me rer'ood
bā, sa h'yyb baad hadoo
doo me ta wób rer'ood bā,
taw'āāts hē Kristo ky n'aa
takaher'ood hōm. Kristo ky
n'aa takaher'ood hōm do hyb
n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb
baad nadoo doo me ta wób
rabaher'ood né paawā.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt
hē, ¹⁹ baad nadoo do babā
ÿ ahoop do takawareem däg
da baad hadoo do hā ÿ ba-
hapäh do hyb n'aa. ÿ da reréd
hōm baad ÿ bahōm hyb n'aa.
Tii d' tawén hadoo P'op Hagä
Do hā ÿ bē ky n'aa etsēē do
hyb n'aa, P'op Hagä Do Sa-
hee Jesus Kristo hā hana do
ÿ tamasa do hyb n'aa na-āāj
hē. ²⁰ Baad hēp ÿÿ gó ÿ gada,
dooh ÿ her'oot pé P'op Hagä
Do matym gó ÿ nu mebyy
wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ
karēn paawā ÿ her'oot hyb
n'aa jewyk do sa matym gó,
Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa
ety bā. ÿ karēn Kristo kawē-
hēē däg had'yyt hē hēp ÿ n'aa,
ÿ bedēp do hā, ÿ radajēēb bā
na-āāj hē. ²¹ Tii d' ÿ wén
her'oot, Kristo ÿ weh'ēēh hyb
n'aa ÿ wén wät. ÿ dajēb bā,
ta bahānh baad ub ti hā ÿÿ,
Kristo wē ÿ bawät hyb n'aa

tii bā kā. ²² Badāk hahỹỹ bā
 ȳ bawāt nā bā, ȳ ma panāk
 nā, ȳ ma metēek nā Kristo
 ky n'aa. Ȳ haja bā paawā
 ȳ asēew bā ȳ bad'oo doo,
 dooh ȳ hapēē bā ny hadoo
 do ȳ karēn: Badāk hahỹỹ hā
 ȳ awād had'yyt doo, ȳ dajēp
 doo. ²³ Pawóp hadoo do baad
 ub hā ȳy! Ȳ karēn paawā ȳ
 dajēp, Kristo pa ȳ bawāt hyb
 n'aa. Ti ti baad had'op do
 hā ȳy. ²⁴ Ti hadoo né hē,
 baad tabahadoo hyb n'aa bē
 hā, taw'āāts hē badāk hahỹỹ
 bā ȳ bawāt nā bā. ²⁵ Ti né
 hē taw'āāts hē hā ȳy. Ti hyb
 n'aa ȳ hapāh, badāk hahỹỹ
 bā ȳ awāt nā, bē ȳ masa nā
 Kristo hā bē h'y'y ka'eeh do
 kah'ūūm hyb n'aa, bē h'y'y
 gadajang hyb n'aa na-āāj hē
 Kristo hā bē h'y'y ka'eeh do
 hyb n'aa. ²⁶ Tii bā da, p'aa
 hēnh bē mahang ȳ bawāt bā,
 tak'ēp Kristo Jesus wē bē h'y'y
 gadajang da hēp ȳ n'aa.

²⁷ Hahỹ ti sahōnh hē
 bahānh ȳ karēn do bē hā:
 Ȳ karēn baad ub bē babok,
 Kristo ky n'aa hanām do
 hā bē ma kametēek doo da.
 Tii d' bē aboo bā, bē wē ȳ
 ahōm bā, jāām hē dawēē
 naa ȳ ky n'aa napāh bā bē
 ky n'aa, baad had'yyt hē bē
 h'y'yb tym Jesus hā ȳ bahapēē
 kån. Séd bē h'y'yb hedoo
 tii b' ȳ bahapēē kån. Séd
 hā bē hyb n'aa tam'aah, ēr
 h'y'y ka'eeh do Kristo ky n'aa
 hanām do hana do ma matēg
 oow rawanareem hyb n'aa.
²⁸ Dooh da bē jeỹỹm bē hā
 h'y'y kawareem doo, tii b' ȳ

bahapēē kån na-āāj né kā.
 P'op Hagā Do gawats'iik da
 bē wē h'y'y kawareem doo,
 bē hā rejāā doo. Sa wē bē
 neỹỹm do metēeh sa hā ta tii.
 Bē hā kā, bē da P'op Hagā Do
 ed'ēep bē neỹỹm do metēeh.
 P'op Hagā Do né hē ti sahōnh
 hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op
 Hagā Do anoo bē hā Kristo
 hā bē h'y'y ka'eeh hyb n'aa.
 P'op Hagā Do anoo na-āāj
 hē Kristo hyb n'aa bē ahoop
 bē hā rarejāā doo. ³⁰ Bē hā
 rah'y'y kawareem kån hā ȳ
 rah'y'y kawareem doo da.
 Ti hadoo hā ȳ kametēeh nā
 babā, bē ky n'aa napēē kån
 hỹỹ kā.

2

*Taw'āāts hē Kristo bad'oo
 do paa da ji bad'oo do ky n'aa
 hahỹỹh*

¹ Ti hyb n'aa kā, bē h'y'yb
 enyww dāk do hyb n'aa
 Kristo hā bē h'y'y kata dāk
 do hyb n'aa, bē h'y'y kanatón
 wāt do hyb n'aa Kristo bē
 takamahān do hyb n'aa, séd
 bē h'y'y kata dāk do hyb n'aa
 P'op Hagā Do Sahee hā, Kristo
 ky enyww do hyb n'aa bē hā,
 bē tat'y'yd mehūn do hyb n'aa
 na-āāj hē, ² ȳ karēn séd bē
 h'y'yb hedoo had'yyt hē, bē
 kamahān bē da hadoo doo,
 séd hā bē babok, séd hā bē
 h'y'yb padäg. Tii da bē adoo
 bā, baad ȳ h'y'y gadajaa kån tii
 bā. ³ Ta wób sa bahānh bē nu
 gapad'ēek hyb n'aa nado bē
 bad'oo sahōnh hē bē bad'oo
 doo. Bē h'y'y kasabé manā bē
 moo bok do hā. Bē kadad'uu
 ta wób sa hā. Bē hyb n'aa

jewyyg ta wób bē hã hē bē
hyb n'aa jaw'yyk do bahãnh.
4 Bē karēn do hã had'yyt nado
bē h'yyb padäg. Taw'ãäts hē
ta wób karēn do hã na-ãäj hē
bē hyb n'aa newē.

5 Taw'ãäts hē Kristo Jesus
h'yyb hadoo bē h'yyb:

6 Ta Yb, P'op Hagä Do hado né
paawä ti Kristo Jesus,
tagadoo P'op Hagä Do tana-
hadoo doo, aj'yy gó
takesok hyb n'aa.

7 Sahõnh hē hÿ pong jé
hanäng do raweh'ëeh
do taberéd hõm paah.

Tii bā sa karom hado dāk
aj'yy tabahado dāk noo
gó.

8 Aj'yy tabahado dāk bā, ta
daaj hē takadad'uu
kän.

Baad P'op Hagä Do taky
daheeh do hyb n'aa
tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo
radaj'ëep,

nesaa do moo heb'oooh do
radej'ëep doo da.

9 Ti hyb n'aa sahõnh hē sa
bahãnh Kristo bahado
dāk P'op Hagä Do an'oo
bä.

Sahõnh hē hyb n'aa jewyk do
sa bahãnh däg Kristo
P'op Hagä Do an'oo bā.

10 Tii da P'op Hagä Do wén
d'oo,

sahõnh hē hÿ pong jé habong
doo,

badäk hahÿÿ hã habong doo,
t'õp habong do dejëp do paa
na-ãäj hē,

sa taron nu paa me rabehyy
b'ëeh hyb n'aa Jesus
raweh'ëeh hyb n'aa,

11 "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
sahõnh hē bag'ãäs do ti
Jesus Kristo",

sahõnh hē rabaher'oot hyb
n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä
Doo, Jesus Kristo Yb,
kawehëë dāk hyb n'aa.

12 Ti hyb n'aa kã, najis
haa, baad bē ky dahé dāk
do paa hadoo, heÿÿm doo
me, kajajän doo me tak'ëp
bē hyb n'aa tam'aah ji P'op
Hagä Do edëeb wät do hyb
n'aa ji moo hew'ëet do hã.*

Taw'ãäts hē tii da bē bad'oo
bē mahang ÿ bawäd had'yyt
nado. Taw'ãäts hē bē mahang
ÿ nawät bā ta bahãnh bē hyb
n'aa tam'aah hÿÿ kã ta tii hã.

13 P'op Hagä Do ti hanoo bē
karēn bē moo bok tagen'aak
doo. Tanoo na-ãäj hē takarēn
do bē bahajaa hyb n'aa.

14 Taw'ãäts hē bē h'yyb
tsebé doo me bē moo boo
sahõnh hē. Bē ky n'aa jëew
manäh.

15 Tii d' ÿ mejüü
bē hã, dooh hyb n'aa bē
raky n'aa tapaa péh, baad
had'op bē bahado dāk hyb
n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa

do nanäng do bē bahadoo
hyb n'aa kã, badäk hahÿÿ bā
nesaa do hedoo doo, nesaa do

moo heb'oooh do mahang bē
babok bā. Sagõõh gadagyp
doo gó wē hã bag padëek
do hadoo bëeh, sa mahang,

16 P'op Hagä Do wē ji edëb

* 2:12 Heÿÿm doo me, kajajän doo me ji wén moo wät tii, ji nes'õõs hyb n'aa.
Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

had'yyt do ky n'aa sa hã bẽ baher'oot bã. Taw'ããts hẽ tii da né hẽ bẽ babok, tii da né hẽ bẽ bad'oo, Kristo kajaa bã. Ỹ da h'yy kasab'ee, daap hẽ nado tak'ẽp bẽ hyb n'aa ỹ moo wäd wät ỹ bahapäh bã kã. 17 Babã ỹ ahoop do tamasaa bã P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wẽ bẽ moo bok doo, tii bã ỹ h'yy gadajang, bẽ sii ỹ tsebẽ. 18 Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ h'yy gadejah, bẽ tseebe si ỹỹ.

Tsimoot ky n'aa hahỹyh

19 Jesus, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ gada, nyyw hẽ Tsimoot bẽ wẽ ỹ mejũũ tan'oo bã. Bẽ wẽ ỹ karẽn ỹ mejũũ, bẽ tah'yyb en'yym hyb n'aa, ỹ na-ããj hẽ ỹ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bẽ ky n'aa tamanaa bã. 20 Jããm hẽ Tsimoot, pa ỹ hawät doo, baad bẽ tahyb n'aa neweẽ doo, baad hadoo do bẽ wẽ karẽn doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. 21 Ta wób jããm hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa neweẽ. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa neweẽ. Dooh Jesus Kristo karẽn do rahyb n'aa neweẽ bã. 22 Tii d' nado Tsimoot. Bẽ hapẽẽ däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ỹỹ Jesus ky n'aa hanãm do hã. 23 Ti hyb n'aa kã, ỹ bahapäh bã kã nyy d' hã ỹ rabad'oo, ỹ karẽn Tsimoot ỹ mejũũ bẽ wẽ. 24 Ti hado né paawã, baad Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ gada, ỹ na-ããj hẽ nyyw hẽ bẽ wẽ ỹ bahõm tan'oo bã.

Eaporodit ky n'aa hahỹyh

25 Ỹ hyb n'aa neweẽ däk, taw'ããts hẽ hãj ỹ hadoo do Eaporodit häd näng doo, ỹ tamasa hyb n'aa wẽ ỹ bẽ mejũũ do paah, tababaaj hõm bẽ wẽ. Warahén rabad'oo doo da, si ỹỹ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanãm doo. 26 Bẽ wẽ ỹ mejũũ tababaaj hõm tak'ẽp sahõnh hẽ bẽ tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahẽẽ näng paa bẽ ky n'aa napẽẽ däk do hyb n'aa. 27 Te hub né hẽ. Nahẽẽ näng né paah. P'eets hẽ paawã tadajẽp. Tawén nadajẽp P'op Hagã Do t'yyd mehĩn ta hã. Ỹ na-ããj hẽ P'op Hagã Do t'yyd mehĩn, ỹ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajẽb bã paawã. 28 Ti hyb n'aa kã, nyyw hẽ ỹ mejũũ bẽ wẽ tababaaj hõm, bẽ bahapäh bã kã bẽ h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bã da, bẽ h'yy gadeja kãn do hyb n'aa da, dooh da tak'ẽp ỹ hyb n'aa tón wäd bã. 29 Taw'ããts hẽ h'yy gadajaa gó bẽ gadoo da, ji hỹỹj Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ããts hẽ bẽ weh'ẽeh ta ti hedoo doo, 30 p'eets hẽ paawã tadajẽp do hyb n'aa Kristo wẽ tamoo wät do hyb n'aa. Ỹ tamasa bẽ jawén buuj bẽ nahajaa do hyb n'aa ỹ bẽ masaa bã. Tahapẽẽ né paawã dajẽp ta hã péh, ti hadoo né hẽ ỹ tamasa.

3

Dooh ji daab yb bã ji daaj hẽ ji hajaa do hã ky n'aa

hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, ta see ky n'aa bë ÿ ma erih: Taw'ääts hē bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh ÿ h'yy ganapō däg bä p'aa hēnh ÿ erii bä pooj jé bë ÿ maher'ood wät doo. Baad ti bë hä, bë ÿ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëög mahänh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahänh. ³ Ër ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hä daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Ëër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hä kasab'ee doo, ër ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Ër ti ta karapee heh'äät doo, ji hä hē ji moo wät do hä, ji daaj hē ji hajaa do hä na-ääj hē daab nayyp doo. ⁴ ÿ haja né paawä ÿ daab yb bä ji daaj hē ji hajaa do hä. Sa daaj hē rahajaa do hä radaab yyp rahajaa redoo bä, ÿ sa bahänh ÿ hajaa ta tii hä ÿ daab yb bä ÿ karën

bä paawä. ⁵ Masuj ÿ noo byyh ragahög hōm 8 ta äh ÿ bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ÿÿh. Bën-Jamih panaa ÿÿh. Eber buuj heh'äät né ÿÿh. Pariséw see né ÿÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahōnh hē raky daheeh, ÿ rejää paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo.‡ Dooh raw'yyt pé hä ÿÿ ÿ raky n'aa tapaa péh, baad ÿ ky daheeh do hyb n'aa paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad däg ÿÿ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ÿ kamahän doo, dooh wäd ti hä ÿ hÿÿ kä Kristo ÿ bahapëë däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ÿ daab yyp doo, dooh its hä ÿ hÿÿ kä Kristo Jesus, wahë ÿ n'aa, ÿ hapëë däg kän do hyb n'aa. Sahōnh hē bahänh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ÿ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ÿ kamahän doo. Hesus do ji aw'oong hōm do hadoo sahōnh hē ti hä ÿÿ, Kristo baad ÿ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hä ÿ h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa kä, dooh ÿ tyw n'aa esóts wäd bä

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do hä raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hē tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hä. Dooh se hub rado bä. Daap ti rama metëök doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahänh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hä. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh do hyb n'aa baad ŷ bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. Baad ŷ hado dāk hŷŷ kā P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ŷ h'yy kae dāk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado dāk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii.
¹⁰ Baad ŷ karēn Kristo ŷ bahapäh. Hahŷŷ da ti ŷ karēn: ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē Kristo ahoop doo. ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ŷ radajëëb bã ta hyb n'aa, ŷ karēn ŷ gadoo né ti na-ääj hē.
¹¹ Sahõnh hē ta ti ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē, ta jawén ŷ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Jipoojjé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahŷŷh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nã bã. Dooh baad had'op do ŷ hado nã bã. Ti hadoo né hē, tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ŷ bahado dāk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ŷ tabasëew hõm.
¹³ Wakãn haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ŷŷ, dooh ta ti ŷ haja nã bã. Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nã bã. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ŷŷ do rabahed'oo doo da ŷ badoo had'yyt hē. Dooh ŷ hyb n'aa matakä bã jó ŷ hadäk hēnh. Dooh ŷ hyb n'aa newë bã pooj jé ŷ bawät do

hã, ŷ hanäng péh. Pój ŷŷ jé hawät do hã tak'ëp ŷ hyb n'aa matakëë. ¹⁴ Tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahŷ ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa ŷ tawén naëëj wät doo: Hŷ pong jé ŷ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hē ëër, baad Jesus hã h'yy kae dāk do hedoo doo, ŷ hyb n'aa newëë doo da, nag'aap hē ŷ erii wät doo da taw'ääts hē ër hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nã bã ŷ erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metëeh da bë hã, baad né ti ŷ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hē ër ky daheeh ër hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ääts hē ŷ bawät doo da séd gó bë babok, wakãn haa hedoo doo. Taw'ääts hē bë hyb n'aa matakä ää babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ääj hē bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakä ŷ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa majiï rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yyka'eeh sa noo né paawä. Hajõõ nuu me bë ŷ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ŷ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawëh do hã, reëëk do hã, ta see rakarën do hã rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahŷŷ hã hanäng do hã rah'yyb padëëk.

20 Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hÿ pong jé babuuj ti èër. Tii b' naa, hÿ pong jé naa tabahyng, baad èr gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr h'y yb tym dëeb. ²¹ Ta hejój me sahõnh hë tabag'ããs. Ta ti tahejooj me èr hub nahejooj do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo èr hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakãh haa hedoo do ÿ kamahãh doo, tak'ëp ÿ hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hë bë ÿ maher'ood wät doo da né hë. Bë h'y y keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bë hyb n'aa né hë ÿ h'y y gada-jang. Bë hyb n'aa né da ÿ kawehëë däk.

Sa hã Paw-Ro maher'ood do ky n'aa hahÿÿh

² Tak'ëp ÿ betsëë ÿÿnh Ewodija häd enäh doo, ÿÿnh Sïn-Tike häd nãng do daheeh, séd rah'y yb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'y y kata däk do hyb n'aa.

³ Õm, baad si ÿ Kristo wë moo wät doo, ÿ etsëë a hã ta ti ÿÿj mamasaa, séd rah'y yb hedo padëek hyb n'aa p'aa hënh. Si ÿÿ tak'ëp rahy n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanãm do ãã her'ood hõm hyb n'aa. Aj'y y Keremen häd nãng do sii, ta wób sa sii na-ããj hë, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii ãã paa ramasa ta ti ÿÿj.

⁴ Taw'ããts hë bë h'y y gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'y y kata däk do hyb n'aa. P'aa hënh bë ÿ maher'oot: Bë h'y y gadejah. ⁵ Taw'ããts hë kaja hë denaa hë bë h'y yb bë mahüüm sahõnh hë sa wë, ta tii da bë babok sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh doo. ⁶ Taw'ããts hë dooh bë hyb n'aa tón péh. Bë er'ood had'yyt bã P'op Hagä Do sii, bë ky n'aa ets'ëë ta hã bë karën doo. Bë j'aa etsë na-ããj hë ta hã sahõnh hë bë hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bã da P'op Hagä Do hã hana do ji h'y yb n'y ym doo, sahõnh hë ji hajaa do bahãnh hadoo do mo n'aa jesuu da bë h'y yb, bë h'y y kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bë h'y y kata däk do hyb n'aa.

⁸ Tagadëeg ub, wakãh haa hedoo doo, sahõnh hë baad hadoo do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë ji weh'ëeh do hã, sahõnh hë P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë nesaa do nanãng do hã, sahõnh hë hanãm do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hã na-ããj hë bë h'y yb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hã bë h'y yb padäg na-ããj hë. ⁹ Bë ÿ ma metëek doo da, hã ÿ naa bë gado däk doo da na-ããj hë bë aboo. Hã ÿ naa bë maa napäh doo da, wë ÿ bë bahapäh doo da na-ããj hë bë aboo. Tii bã

da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hä hana do bë hä tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tak'ëp ÿ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä, hÿÿ kä, bap peej tabado däk bä kä, p'aa hënh ÿ bë hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ÿ bë masa. Pooj jé ÿ bë hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ÿ bë masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ÿ erii bä wë ÿ badoh do hyb n'aa. Dooh. ÿ h'yy gadajaa kân sahõnh hë hä ÿ kametëeh do hä, baad tabadoo bä, baad tanado bä na-ääj hë. ¹² ÿ hapëë däg kân nyy d' ÿ bad'oo wë ÿ badoh bä, wë ÿ tamad'aak bä na-ääj hë. ÿ haja däk ÿ h'yy gadajang sahõnh hë wë ÿ kametëeh do hä, ÿ wog nyy bä, ÿ asa bä na-ääj hë, sahõnh hë ji karën do wë ÿ tanny bä, wë ÿ badoh bä na-ääj hë. ¹³ Sahõnh hë ÿ h'aa Kristo ÿ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hë, taw'ääts hë né hë ÿ bë masaa wät tabahejoonh bä hä ÿÿ. ¹⁵ Bëeh, Pirip panang buuj, bë hapäh né hë, papuuj nä Jesus ky n'aa hanäm do bë gado däk noo gó, hëej Masedonija häd näng do ÿ beréd hõm noo gó, jääm hë bë ti Jesus hä h'yy ka'eeh do wób mahang, ÿ masa doo, ta s'ee hënh Jesus ky n'aa ÿ ma metëek hyb

n'aa bë mahang ÿ ma met'ëeg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bä ÿ bawät noo gó, pawóp nuu me bë mejõ wät paa matym ÿ n'aa ÿ bë masa hyb n'aa wë ÿ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ ÿ erii bä p'aa hënh matym ÿ n'aa bë mejüü hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bä hahÿ ÿ erih doo. ÿ karën baad bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿ bë masa do hyb n'aa. ¹⁸ ÿ gado däk sahõnh hë wë ÿ bë mejõ wät doo. ÿ gahëen do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wë ÿ ti anyy däk hÿÿ kä wë ÿ bë mejõ hõm do an'oo bä, Epaporodit tajoooh doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hä. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hä da tabanoo sahõnh hë bë wë badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ääj hë. Tak'ëp hetsooh do ta wë hanäng do pénh né bë hä d' tabanoo.

²⁰ Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hä, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Sa hä takedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Taw'ääts hë bë edëe sahõnh hë Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëek doo. Ër hÿÿj hedoo do babä pa ÿ habong do bë m' rahyb n'aa

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraëw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsëe hyb n'aa. Tii da takerii däk Esodo hä. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm.

esee. ²² Sahõnh hẽ tsyt hẽ
P'op Hagä Do wẽ kasëew bong
do hahỹ panang bã habong
do bë m' rahyb n'aa esee
na-ããj hẽ. Roma sa wahë
n'aa Sesa ramaneëenh do wẽ
moo b'ook doo, Jesus hã h'yy
ka'eeh doo, baad bë m' rahyb
n'aa esee.

²³ Ý karẽn Jesus Kristo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
ky ennym bë hã. Jããm hẽ kä.

Korosa
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Korosa häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Èr hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do da-heeh ² ÿ edëng bëeh, wakân haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerét doo, Korosa panang bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo èr Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëe bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagä Do enyyw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad

hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ããts hë ta ky n'aa hanäm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ããj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëeg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooh tah'yy gajëe bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ ãã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napäh bã, ãã du doo paa P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëe bë hyb n'aa. Dooh ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëe doo. ãã etsëe P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ããj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' ãã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad

P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó. ¹¹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hóm mahänh ta hä, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tse-bee gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gada-jang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bä ji hä taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bä ji gadoo do pan'aa. ¹³ Èr ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahän do ër hä tabagää kän, P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëeb kän. Ta hyb n'aa kawug hóm nesaa do ër moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hë sa bahänh ky n'aa hahÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh hë kapahuuj däk do bahänh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hë tii, sahõnh hë hÿ pong jé hanäng doo, hÿ pong jé habok doo, badäk hahÿh bä hanäng doo, badäk hahÿh bä habok do na-ääj hë pahuuj wät doo. Ji hapäh doo, ji nahapäh do na-ääj hë tapehuuj bong, wë hä bag'ääs do ji nahapäh do rado bä, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bä, mejüü do ji nahapäh do rado bä, hyb n'aa jewyk

do ji nahapäh do rado bä na-ääj hë. Ti né hë sahõnh hë pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hë pooj jé tawäd né hë. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hä h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hë sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hë jääm hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo,* sahõnh hë sa bahänh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ääj hë, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿh bä hanäng doo, badäk hahÿh bä habong doo, hÿ pong jé hanäng do na-ääj hë baad tabahadoo p'aa hënh ta wë, baad ub p'aa hënh sahõnh hë rababok hyb n'aa ta wë kä. Ta najiis rabahado padëek tan'oo bä† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajsëk do hä tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kä, dawëë bë babok paa P'op Hagä Do mahänh Kristo hä bë h'yy kana'eeh nä noo gó. P'op Hagä Do maji paa bëeh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hë, hÿh kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bä Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa

* **1:18** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jääm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hä h'yy ka'eeh do tii.

dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bä. Tii d' tawén d'oo, tsyt hë ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bä tii. Baad bë gahëen bã had'yyt hë panyyg hanäm do hã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëë wät doo, badäk hahÿ haw'ããts rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebé da hë ÿ radawäts gëët doo bã, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hã ÿ tan'oo däk doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hã h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hã ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hë ta kyyh bë hã ÿ ma metëëk hyb n'aa. ²⁶ Hã ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hã, ÿ ma metëëk hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëë nä bã ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kameta nä bã ti noo gó ër wahë makũũ hã. Ta karapee hã hÿÿ kã takameta wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hã tametëeh tak'ëp

baad hadoo do sahõnh hë Judah buuj nadoo do wë hÿÿ kã tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hã ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hë sa hã ãã ma metëëk. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hã h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëëk P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ãã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hë ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëë, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ããj hë, jé Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ããj hë. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahän gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ããj hë, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hë P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, baad ta hã ji h'yy ganäng doo,

jããm hẽ Kristo hã ji baw'yyt. ⁴Ta ti bẽ ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bẽ rawad'ii mahãnh. ⁵ÿ nawäd né paawã bẽ mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bẽ mahang tabawät. ÿ tsebé baad ub bẽ babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bëeh. ÿ tsebé na-ããj hẽ dooh né hẽ bẽ h'yy gejë hõm Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hã ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bẽ gado däk do hyb n'aa bẽ wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bẽ awäd had'yyt hẽ ta hã h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷Baad né hẽ bẽ h'yy kata däk Jesus hã joom kóm baad joom tamaſoo do hadoo. Taw'ãäts hẽ bẽ an'oo bẽ h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hẽ. Taw'ãäts hẽ bẽ an'oo baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa hã bẽ rama met'ëëg wät doo da né hẽ. Taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ h'yy gadeja had'yyt hẽ P'op Hagä Do wë, bẽ hã tanoo do hyb n'aa.

⁸Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bẽ rah'yyb mahüüm mahãnh rama metëëk doo me. Baad ji edoo né paawã rahyb n'aa newëë doo, rama metëëk doo, daap hẽ ti ta tii. Ji rawedii ta tii hã. Sa wahë makü ma mehetëk doo gó rabeħ'üüm rama metëëk doo. Badäk hahÿÿ hã, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó

rabeħ'üüm rama metëëk doo. Dooh Kristo hanaa tado bã ta tii. ⁹P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰Hÿÿ kä, Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bẽ h'yyb gó sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hẽ kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ããj hẽ sa bahãnh ti Kristo. ¹¹Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk do metëë n'aa. Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa bẽ hã na-ããj hẽ ti anyy däk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bẽ hã hanäng doo. ¹²Bë nu kemuun bong bã bẽ radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bẽ nu gawëëj däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hã, Kristo ganä wät hanoo do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³P'ooj ub, nesaa do bẽ moo heb'ooh do hyb n'aa, nesaa do bẽ h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ããj hẽ, dejëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do hã. Tii bã kä, Kristo sii bẽ ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bã. Sahõnh hẽ nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hã kä. ¹⁴P'op Hagä Do awug hõm ër küüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado däk ër küüt heen n'aa,

tii bā tabepëem dāk hadoo b'aa kajatsëk do hã. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hỹỹ kã ër kũüt ër hã ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hẽ nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jeryk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk sa hã. Kristo dajëp noo gó sahõnh hẽ sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majĩ, sa hã taj'aa ketsëe däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa tapa bã bẽ awa do hã, bẽ eëek do hã,† rabahed'oo doo da bẽ nad'oo hyb n'aa. Bẽ maa newë manä na-ããj hẽ bẽ raky n'aa tapa bã sët ta baab ken'yyh rataheb'ëes doo, kamarab papuuj rataheb'ëes doo, Saab rataheb'ëes do na-ããj hẽ bẽ natabëj bã. ¹⁷ Jããm hẽ ta pooj jé hawät do metëe n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëes doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hẽ ta ti kaja däk Kristo hã, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa ety bã j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hã,

ããs raweh'ëeh gen'aak do hã. S'ëe gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jeryk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëe do hã, sa hanaa hẽ rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëe rababoo däg kãn, Kristo, ër nu gabóg mahãnh. Doooh rah'yy kata wäd bã ër nu gabóg hã. Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahũum had'yyt hẽ rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hẽ na-ããj hẽ Kristo an'oo bã P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hẽnh hanaa ji jarãã sahõnh hẽ ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ããs, ta hã rakata däk tan'oo bã.

²⁰ Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, bẽ na-ããj hẽ bẽ dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hã. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahỹỹ hã habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bẽ babok nã? Hëd n'aa bẽ gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo? ²¹ “Bẽ ado manäh! Bẽ awa manäh! Bẽ moo dëe manäh!”, nãng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hã, hahãnh do hã ji tamejũũ do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejũũ doo, ji hã rama metëek doo. Doooh P'op Hagä Do hanaa tado bã. ²³ Tak'ëp

* **2:15** Tii da né hẽ Roma buuj rabad'oo sa majĩ hã. Sahõnh hẽ sa matym gó rametëeh sa majĩ, sa hã raj'aa ketsëe däk sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũum Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Doooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Doooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bã hahỹỹh. Panyyg bód see hã ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagä Do ji weh'ëeh ji karēn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bä. Ji daaj hē ji karehejää tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hä ramejüü doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karēn do hä ji h'yy keba bä tan'oo bä.

3

Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿh

¹ Kristo sii bē ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hä hana do bē gado däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä bē h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basooh bä. ² Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä bē h'yyb padäg, badäk hahÿh bä hanäng do hä nado. ³ Taw'ääts hē tii da bē bad'oo bē dajep paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yyb papuuj tenyyw däk hÿh kä Kristo sii P'op Hagä Do wē kä. Dooh ta wób rahapëe nä bä ta ti bē h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bē h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bä kä, sahōnh hē sa matym gó ta sii bē kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-ääj hē ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē gawats'iik sahōnh hē baad nadoo do badäk hahÿh hä ji h'yyb säg karēn doo. Bē aä manä bē ÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bē hä hanäng doo me. Taw'ääts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Bē hyb n'aa hüüm manä bē ma. Jé ta ma hä hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hä tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapäh nä bä, tii d' paa bē babok. ⁸ Hÿh kä, taw'ääts hē bē eréd hōm sahōnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapüü doo, sahōnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hōm né hē tii. ⁹ Daap bē menä manä bē da hadoo do hä, bē eréd hōm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahüüm hÿh kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿyt er h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do er bahapäh hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹ Papuuj er P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä,

Judah buuj nadoo do ji do bā, masuuj noo byyh kahōk do see ji do bā, masuuj noo byyh kanehōk do see ji do bā, ta see buuj ji do bā, ma kamanetēek do ji do bā, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē. Sahōnh hē ēr h'yyb tym gó Kristo bawāt. Sahōnh hē bahānh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp bē takamahān do hyb n'aa, taw'āāts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'āāts hē bē ky enyym ta wób sa wē. Taw'āāts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahōnh hē.

¹³ Taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawā bē hā bē ganen'aak doo. Taw'āāts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hōm doo da né hē bē hā. ¹⁴ Taw'āāts hē bē kamahān bē da hadoo doo, sahōnh hē mahānh. Baad ub séd ji h'yyb hedo dāk ji kamahān do an'oo bā.

¹⁵ Bē an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bē hā han'oo dāk doo, bē tah'yyb mahūūm sahōnh hā, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarēn bē bahadoo. Taw'āāts hē bē h'yyb gadeja P'op Hagā Do wē.

¹⁶ Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahōnh hē Kristo ky n'aa bawāt, bē an'oo bē tah'yyb mahūūm. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me bē ma metēek ta ky n'aa bē da hadoo do hā. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me tak'ēp péj bē maher'ood na-āāj hē bē da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'āāts hē Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa na-āāj hē bē ma ejām. Taw'āāts hē h'yy gadajaa gó bē ma ejām P'op Hagā Doo. ¹⁷ Sahōnh hē bē moo bok doo, sahōnh hē bē her'oot do na-āāj hē, taw'āāts hē Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bē bad'oo. Jesus ēr taky masa ta Yb wē. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē j'aa etsē né hē P'op Hagā Doo, ēr Yb, bē hā tanoo do hyb n'aa.

Ÿj hā, ajyy hā, karapee hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahjyh

¹⁸ Ÿj, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē patug. Tii d' né da taw'āāts hē bē bahed'oo bē h'yy kata dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā. ¹⁹ Ajyy, taw'āāts hē bē kamahān had'yyt hē bē āj. Bē ejāg manā bē āj. ²⁰ Karapee, pahēew, maruus, taw'āāts hē sahōnh hā bē ky daheeh bē yb, bē jyn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bē ky dahé bā. ²¹ Bē sa yb, bē ejāg had'yyt manā bē taah, rah'yy geēj mahānh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh

rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hã.

Sa karom hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ãäts hë bë ky dahé had'yyt hë bë kariw n'aa. Bë moo bok do rahégãã bã had'yyt nado bë ky daheeh, bë hã raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ãäts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hã, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë moo bok sa wë. ²³ Taw'ãäts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahõnh hë. Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado, ²⁴ ta hã naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo. ²⁵ Hÿÿkä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da ne-saa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ãäts hë baad bë bad'oo bë karom hã, baad bë an'oo na-ãäj hë sa hã. Bë wad'ii manäh. Bë na-ãäj né hë bë Kariw N'aa näng hÿÿ pong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ãäts hë bë karom hã bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿÿ pong jé hawät do bë hã tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsëë doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hõm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hã. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëë bã. Taw'ãäts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hã tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ãäts hë ãã na-ãäj hë bë ky n'aa ets'ëë, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëës hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ãã baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ rawén dawäts gëet. ⁴ ÿ bë ky n'aa ets'ëë, baad ub, hã ÿ Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bã tii da had'yyt hë ÿ karën bë bad'oo.* ⁶ Taw'ãäts hë ky enyym doo gó had'yyt hë bë er'ood ta wób sa sii. Taw'ãäts hë baad bë er'ood sa sii, rahyb n'aa newëë hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hã reanh doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ër hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. Ër hÿÿj hadoo do ãã kamahän do tii. ãã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooh tah'yy gajëë bã, bë hyb n'aa, Kristo

* **4:5** Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahôm, bë tamarher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Ær hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerét do tii. Sahôn hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epaparás, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epaparás hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng

doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood Ær hÿÿj he-doo do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bä kahet'aa do sa hä na-ääj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bä bë mahang, ÿ karën bë mejõ hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa wë, t'ii hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hë tii bä bë ner'oot na-ääj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood käh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: "Taw'ääts hë mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa." Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëg ub ÿ berii kån hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'eë ragadahew'eës doo gó ÿ bageët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennyim da bë hä. Jääm hë kä.

**1 Tesaronika
Jesus hã h'yy ka'eeh
do panang
Tesaronika häd
näng doo bä habong
do hã pooj jé
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh.**

1 ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, äã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yym bë hã. Äã karën baad bë rah'yyp en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

2 P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëë bä, äã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. 3 P'op Hagä Do ër Yb hã äã ky n'aa etsëë bä, äã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. Äã hyb n'aa newëë na-ääj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti

hyb n'aa P'op Hagä Do hã äã tsebé. 4 Äã wakään, P'op Hagä Do kamahän doo, äã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. 5 Äã wén hapäh ti, Jesus ky n'aa hanäm do bë äã maher'oot noo gó, äã kyy me had'yyt nado äã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo äã hã, äã bahajaa hyb n'aa äã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad äã bahapäh äã h'yyp gó. Bë bahapäh nyy da äã babok bë mahang. Baad äã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa äã manaa doo. 6 Äã wén hapäh na-ääj hë bë P'op Hagä Do asëew hõm doo, äã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejä né paawä ta hyb n'aa. 7 Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿÿ kä tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. 8 Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh äã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. 9 Sa

daaj hē rabaher'ood kån jé pad'yyt hē bē hã ãã baher'ood wät doo, baad bē mahang ãã babok doo. Raheer'ood kån na-ããj hē, bē eréd hõm kabarii hã bē h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bē h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagä Do karën do bē moo bok hÿÿ kã, ta hã bē hyb n'aa jew'yyk hÿÿ kã, sa nooh. ¹⁰ Raheer'oot na-ããj hē ta T'aah, dejëp do mahang ganã wät do P'op Hagä Do an'oo bã, bē gada tamatëeh hÿ pong jé naa. Jesus bē gada, ji tamo n'aa jesuu doo, ne-saa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

2

Baad Tesaronika panang bã Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, ãã wakããn, bē hapäh ti dooh daap hē tado bã bē mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bã ãã rarejã né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bē ãã maher'oot ta ky n'aa hanãm doo, hajök bē panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hē sa hã ãã ky padäg hē Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hē ãã menã bã. Ji es'õõs do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bē ãã

wad'ii bã. ⁴ ãã P'op Hagä Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb däng ta panyyg hanãm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hē sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bã, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bã. P'op Hagä Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hē ti ãã h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ãã h'yyb manep'ëeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da ãã adoo bã. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bã. ãã ehub né hē ãã her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh ãã bē j'aa etsë do jawén ãã aboo bã. Dooh ãã ta wób raj'aa etsë do jawén ãã aboo bã.

⁷ Kristo mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bã paawä, ãã haja né paawä bē hã ãã mejõ bã. Ti hadoo né hē, dooh tii d' ãã karën bã. Bē mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bē hã. Ji ÿÿn ji takamahãn do hadoo, ⁸ bē ãã kamahãn tak'ëp. Bē ãã panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Baad ãã h'yyb bē ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahãn do hyb n'aa bëeh. ⁹ ãã wakããn, bē hapäh nä tak'ëp ãã moo bok ãã ma, ãã waa sãm hã, bē mahang ãã habok noo gó. Adëb bã, atsëm ãã moo bok ãã waa sãm hã. Tii da ãã wén d'oo, bē hã ãã ganada hyb n'aa ãã waa, ãã h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanãm do ãã her'ood nuuj jé bē hã. ¹⁰ Bē hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ããj hē hahÿÿh:

Baad ub né hē, P'op Hagä Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooch hyb n'aa āā hā raky kes'ēēm péh. ¹¹⁻¹² Bē hapäh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagä Do atsyid wät do hyb n'aa tabag'āās do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, h̄y pong jé ta bag hetsooh do gabarēeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagä Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagä Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagä Do bē tah'yyb h'ỹýt, bēeh, ta hā h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā āā tsebee had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāän, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapäh, Judah häj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāän bē rarahejāā, sa hā sa wakāän rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bā habong do rahoop sa wakāän mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né h̄y k̄ä bē ahoop né hē bē wakāän Jesus hā h'yy kana'eeh do sa

mooh, P'op Hagä Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā h̄y k̄ä. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooch P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badäk hah̄y hā habong do majī däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagä Do panyyg hanām do āā baher'oot bā, P'op Hagä Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahānh däg sa hā hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sām baj sa hā P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ēp Paw-Ro rakarēn rabaheg'āās Tesaronika buuj ky n'aa hah̄y h̄

¹⁷ Āā wakāän, banadawēd āā bah'ūüm ran'oo bā bē mahānh, tak'ēp āā h'yy ketón bong, ji t'aah dajēp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawā bē mahang āā aboo boo bā, bē āā hyb n'aa esee. Tak'ēp āā karēn bē āā baheg'āās. ¹⁸ Āā h'yyb gó āā karēn paawā bē āā bahehēen. Hajōō nuu me hēp ỹỹ ỹ karēn paawā ỹ bahōm bē wē. Āā wén nahōm, Nesaa Do Yb āā tah'yyb panas'ēeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ēp āā

wén karën bë äã baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë äã j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Baad P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó äã gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa äã tsebë da, äã j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bä. ²⁰ Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë äã kasab'ee, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Ti hyb n'aa äã karën bë äã baheg'ääs.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ëp äã h'yy katón bä bë hyb n'aa, äã hyb n'aa newëë Tsimoot äã mejüü bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bä y baym Siras daheeh. Äã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Äã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taheer'oot. Äã mejö hóm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bë h'yy ganejë hóm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bä, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bë mahang äã babok noo gó, hajöo nuu me bë äã maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. ⁵ Bë h'yy gejë hóm y ed'oo bë rarahejää do

hyb n'aa. Nejaa wäd hëp yÿ y gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa y mejüü Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yy kae nä bä. Y h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bä bë hyb n'aa eréd hóm bä Jesus. Y h'yyb eÿÿm Satanäs bë tah'yyb met'ëeg hóm bä. Daap paawä tii bä äã ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bë hä.

⁶ Hÿÿ kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaher'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahän tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' ääh, tanooh. Tak'ëp mä bë karën bë wë äã baheg'ääs, tanooh. Tii d' né äã karën né hë. ⁷ Ti hyb n'aa, äã wakään, tak'ëp äã rarahejää né paawä äã tsebee kän bë ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa äã wén tsebë. ⁸ Hÿÿ kä dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã tseb'ee hÿÿ kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ääts hë öm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Äã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk äã P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do äã j'aa etsë bë hyb n'aa. ¹⁰ Hajöo nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä äã bet-sëe, p'aa hënh bë äã baheg'ääs tan'oo bä, bë äã ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

¹¹ P'op Hagä Do ër Yb hä,

Jesus ər Wahë N'aa hã na-ããj hë ãã ky n'aa etsëë, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë ãã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë ãã bah'ũm. ¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã ky n'aa etsëë, sahõnh hë bë da hadoo do tak'ëp bë kamahãn magyys hë hyb n'aa, tak'ëp bë ãã kamahãn doo da. ¹³ ãã ky n'aa etsëë bë h'yyb tym tabejej'oönh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ər Wahë N'aa kajaa bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ər Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿh

¹ Hÿh kä ãã wakãän, ta see ky n'aa bë hã ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ãã bet-sëë paa bë hã, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë ãã ma metëëk do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok ãã hapäh. Hÿh kä, ta bahãnh ãã karën bë an'oo bã. ² Tii d' ý wën etsëë bë hã, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hã ãã mejũu do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooch P'op Hagä Do karën bã bë aã bã bë ým, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ým

nadoo do hã, bë patug nadoo do hã. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hã, ta wób hã na-ããj hë weh'ëeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿh. ⁶ Dooch ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ým sii hahÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãã da, baad ãã maher'oot do paa né hë bë hã. ⁷ Ɛr P'op Hagä Do atsyid wät, baad had'yyt hë ər babok hyb n'aa ta wë. Dooch ər tatsyid bã nesaa doo gó ər babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿh ãã ma metëëk do taky nadahé bã, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hã hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooch hyb n'aa bë ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahãn do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ ãã hapäh, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bã habong do bë kamahãn. Ti hado né paawä, ãã wakãän, tak'ëp ãã bet-sëë bë hã ta bahãnh bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta ãh hã had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du nen'aa hyb n'aa bë tah.

Taw'ääts hē bē ma hā bē moo bok, bē waa enāh hyb n'aa, bē h'ēed enāh hyb n'aa, bē āā ma metēek do paa da né hē āā habok noo gó bē mahang. Taw'ääts hē ta tii hā bē h'yyb padäg had'yyt hē. ¹² Tii da bē āā wén mejũũ, ta āh hā had'yyt hē baad bē babok Jesus hā h'yy kana'eeh do rahegāā bā kā, baad bē raweh'ēeh hyb n'aa, ta wób hā bē daab yb mahānh n'aa na-āāj hē.

Jesus matēeh do ky n'aa hahỹh

¹³ Āā wakāān, āā karēn baad bē bahapāh Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do sa ky n'aa. Dooh āā karēn bē h'yy ketón bā dejēp do hā, ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ēp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganā wāt do ky n'aa. Ji dajēp jawén paa bā, dooh baad hadoo do ragahēen péh. ¹⁴ Jesus dajēp, tii bā taganā wāt p'aa hēnh āā hapāh. Ti hyb n'aa ēr hapāh hahỹh: Jesus hā h'yy ka'eeh do paa dejēp doo, genā bong da p'aa hēnh sa kamag paa P'op Hagā Do an'oo bā. Hỹ pong jé Jesus masāk ta sii P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁵ Bē āā maher'oot Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā tama metēek doo: Eēr, babā hedēp nā do Jesus p'aa hēnh tamatēeh bā, dooh da ēr mamuun ta hā, ta hā h'yy ka'eeh do dejēp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hē Tak'ēp Hyb N'aa

Jawyk Do bahyng da wawēē hē hỹ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napāh da ta hejój Jesus mejũũ doo. Tak'ēp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napāh āās sa wahē n'aa kyyh. Ti noo gó né da torōmbet hād nāng doo, P'op Hagā Do ma, gamehỹh do ji maa napāh da. Tii bā kā, Kristo hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa kā genā hōm kán sa kamag paah. ¹⁷ Tii bā nadejēp nā doo, as'ēeg kán sa sii wē puh mahang P'op Hagā Do an'oo bā, wē hā, Jesus ēr wahē n'aa, ēr gadoo hyb n'aa. Tii bā kā, hỹ pong jé ta sii had'yyt ēr baboo kán. ¹⁸ Ti hyb n'aa bē da hadoo do hā bē h'yyb tsebee ji ganā wāt do ky n'aa hā.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa āā berih péh, āā wakāān. ² Baad bē bahapēē dāk ta ti ky n'aa. Bē hapāh, nayyw hē da Jesus kajaa. Ji ganada bā takajaa. Hets'ēek do atsēm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bā: "Taw'ääts hē, h'yyb nyyw dāk badāk hahỹh hā habong doo. Dooh ēr heỹm péh", rabanāng bā, tii bā kā da, nyyw hē P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ēp nesaa doo. Nayyw hē da tii. Yỹnh wog mahỹnh nyyw hē ganā dāk do hadoo da. Nayyw hē da P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ēp

nesaa doo. Dooch da rahaja bä rakejën bä ta ti mahänh.

⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hä, hets'ëek do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëer. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooch ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. A'yÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëe. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'yÿh doo, atsëm ti raba'yÿh. Jarakë hedoo do he'ëek doo, atsëm ti rakanahapëe bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Eër, dooch tii da ër hado bä. Adëb bä buuj hadoo ëer, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu

gasu me na-ääj hë warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' y hanäng pé tii: Taw'ääts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hë ta wób ër kamahän had'yyt hë. Taw'ääts hë Jesus ër ted'ëep sahõnh hë P'op Hagä Do rejää do mahänh ër gahëen had'yyt hë.*

⁹ Ta ti y wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejäa hyb n'aa nado. Eër tasëew hõm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejäa noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Eër hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ër edëb nä bä, ër dejëb bä na-ääj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿ kä.

¹² Ää wakään, tak'ëp ää bet-sëe bë hä, bë wehëe bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëe, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Ää wakään, tak'ëp ää bet-sëe bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hä, sa

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooch da nesaa doo ji moo wäd bä.

waa säm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaaj manä nesa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë. ¹⁷ Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë. ¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bä bë hä, baad tanado bä bë hä na-ääj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee. ²⁰ Bë ty n'aa gesyug manä bë ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hë, bë mety sahõnh hë raher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bä bë bahapäh hyb n'aa. Tii bä bë gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ääts hë nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanējäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yyb n'yym doo, ŷ ky n'aa etsëë tsyt hë baad had'yyt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bä. Ÿ ky n'aa etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo er Wahë N'aa matëeh

bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëenh doo, dooh tah'yy gajëë hõm bä ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji h'yy kasadëë bä. Ti hyb n'aa ŷ hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hä ŷ etsëë doo.

Paw-Ro rakedëë bong do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Äã wakään hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad bë edëë äã kyy gó sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ bet-sëë bë hä, bë ner'oot hyb n'aa hahÿ äã ma erih do sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ²⁸ Tagadëëg ub äã karën, Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky enyym bë hä. Jääm hë kä.

2 Tesaronika
Jesus hã h'yy ka'eeh
do panang
Tesaronika hãd
nãng doo bã habong
do hã ta jawén
Paw-Ro rama erih
do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿh

³ ãã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ããts hë òm. Ky enyym òm sa hã", nãk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bã bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bã Jesus hã bë h'yy

ka'eeh do hã, bë ta wób rara-hejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pong jé, tabag'ããs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ããs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bã. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kã, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ããs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pong jé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bã kã, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kã. Rahob had'yyt hë kã tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kã, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa

etsë do wób né da bëëh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahé dák do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajõ nuu me ãã ky n'aa etsëë bëëh. ãã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë baha-jaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë dák hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë dák hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hÿÿ kä ãã wakãän he-doo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kä, ta wë ër mamuun do ky n'aa kä, ãã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bä Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bä, daap ramenä bä. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëëh do sa hã ranoo

bä paawä, ãã maher'oot ranoo bä, sa hã ãã ma erih ta ti ranoo bä paawä, bë ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manä rahe'oot do hã.

Jesus matëëh do pooj jé, hajõk badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do P'op Hagä Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do majÿ yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahõnh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bä da tabasoo, takarën da sahõnh hë tabag'ãäs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", näng da, daap tamenyyh bä sahõnh hã.

⁵ Dooh bë hyb n'aa es'ee boo bä, hajõ nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anäng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bä. ⁷ Badäk hahÿÿ bä habong do rah'yy ganenä né paawä, da hë Nesaa Do Yb du do dák tah'yyb metëëk sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä.

Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bä kä ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bä da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kån da badäk hahÿÿ bä. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'öp gabarēeh do mahang Jesus matēeh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bä da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'öp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajōng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hēnh hah'üüm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bä paawä, P'op Hagä Do ed'ēep paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepēe bong P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kä. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kä.

Dooh baad hadoo do hā ji h'yy gajēe hōm bä do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakään hedoo doo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajōo nuu me P'op Hagä Do wē äã tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasēew hōm, bē h'yyb tym tabed'ēep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē äã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ēep, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bä do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā äã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo er Wahé N'aa hejój gó, ta bag gabarēeh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manä baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā äã metēek doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ääj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, er Wahé N'aa hā, P'op Hagä Do er Yb hā na-ääj hē äã ky n'aa etsēe bēeh, bē rah'yyb en'yym hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do bē her'ood had'yyt hē hyb n'aa na-ääj hē. P'op Hagä Do er Yb, ti né ti er takamahän doo. Er wē taky enyym do hyb n'aa, er h'yyb ennyw däg had'yyt hē tan'oo bä, baad hadoo do er hā taky däng do er gahēen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karēn sa hyb n'aa raky n'aa etsēe do ky n'aa

hahÿÿh

¹ Æã wakãän, ta see ky n'aa Æã erih hÿÿ kã. Bë ky n'aa ets'ëë Æãh, nayyw hë jé pad'yyt hë sahõnh hë rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ãäj hë Æãh, Æã Jesus bed'ëëp hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahãnh. Tii d' ÿ wén etsëë, dooh sahõnh hë Jesus hã rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hõm bä ji hã. Tamoo wät né hë ji hã taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hã bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahãnh. ⁴ Bë Æã ky daheeh Jesus an'oo bä. Æã hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hã Æã mejüü doo. ⁵ Jesus hã Æã ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahãn baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-ãäj hë.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Æã wakãän, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë Æã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, Æã ma metëëk doo da nabok doo. ⁷ Tii da Æã wén mejüü, bë

hapäh né hë taw'ãäts hë Æã babok doo da bë babok. Dooh Æã moo nehõj bä bë mahang Æã babok noo gó. ⁸ Dooh Æã awa bä bë waa bag hënh. Tak'ëp Æã moo bok Æã waa sãm hã adëb bä, atsëm na-ãäj né hë, bë Æã daap yb mahãnh. ⁹ Æã karën bä paawä, taw'ãäts hë né hë paawä bë hanaa Æã gadoo. Taw'ãäts hë paawä tii da, dooh tii da Æã karën Æã adoo bä. Æã daaj hë Æã waa sãm, Æã ma sãm hã Æã wén moo bok, Æã hã bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bë mahang Æã babok noo gó hahÿÿ da bë Æã maher'oot: "Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk Æãh. ¹¹ Tii da Æã wén mejüü, Æã ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hë tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëëh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó Æã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ãäts hë sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëë kã, Æã wakãän baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hã.

¹⁴ Bë wakãän hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahÿ Æã ma erih doo gó Æã mejüü doo, taw'ãäts hë bë metäh sahõnh hë sa matym gó. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb

n'aa.* ¹⁵ Sahõnh hẽ sa matym
 gó bẽ metä né paawä, bẽ
 ty n'aa gesyyg manä ta hã.
 Dooch bẽ majĩĩ tado bä. Bẽ
 wakãän had'yyt hẽ. Taw'ãäts
 hẽ bẽ maher'ood ji wakãän ji
 kamahän do ji maher'oot doo
 da.

*Sa hã Paw-Ro kedëë hõm
 do ky n'aa hahỹỹh*

¹⁶ P'op Hagä Do hã äã
 ky n'aa etsẽẽ, Tak'ëp Hyb
 N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw
 hanoo do bẽ tah'yyb näw
 had'yyt hẽ. Äã ky n'aa etsẽẽ,
 bẽ mahang Tak'ëp Hyb N'aa
 Jawyk Do bawäd had'yyt hyb
 n'aa.

¹⁷ Ỹ Paw-Ro, bẽ ỹ hyb n'aa
 esee. Tagadëëg ub, moh ỹỹ
 me né hẽ ỹ berii kãn ỹ ba-
 hed'oo doo da. Tii d' bẽ ba-
 hapäh mo haja ỹỹ. Hahỹ
 hadoo né hẽ ỹ erih do mo haja
 ỹỹ.

¹⁸ Äã karën Jesus Kristo, ër
 Wahë N'aa, ky enyyw had'yyt
 hẽ sahõnh hẽ bẽ hã. Jããm hẽ
 kä.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kãn baad ub tabawät hyb n'aa kä.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejüü do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã ër h'yy kasadä do ÿ ramejüü do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër Wahë N'aa na-ãäj hë ky en'yym a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betsëë doo da a hã Epeso häd näng do panangbä mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betsëë a hã, t'ï hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hòm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ãäj hë, sa wahë makü sa häd ketsén do nahänh do raberéd hòm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaä bä P'op Hagä Do karën do hã. Jääm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae

bä, takarën do ji bahapäh. ⁵ Tii da ÿ karën mamejüü sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ï hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'öp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ãäj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bä nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kån. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ãäj hë dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëë bä rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahüüm bä ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bä ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejää do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ãäj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do

sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëem h'ũüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hä baad kanejäk do hyb n'aa na-ãäj hē. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ŷ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hä. Ti né hē ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hä ŷŷ, ŷ metëek hyb n'aa ta wób sa hä. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, er weh'eëh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahŷŷh

¹² ŷ tsebé Kristo Jesus er wahē n'aa wē, ŷ tah'yyb hejooñh doo. Ta hä pé baad had'yyt hē ŷ moo wät ŷ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hä ŷ tah'yyb däng ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hä ŷ ky n'aa rejã né paawä, ta karapee ŷ no n'aa maso né paawä, ŷ rejã né paawä sa hä, Jesus Kristo ŷ tat'yyd mehĩn, dooh ta hä ŷ h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh ŷ h'yy ganyy nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'öp né hē er Wahē N'aa ky enyym hä ŷŷ, nes'aa né paawä ŷŷ. Hä ŷ tabanoo baad ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hä. Hä ŷ tabanoo na-ãäj hē, baad ta wób ŷ kamahñ hyb n'aa. Séd hä ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hä, tii d' né hē tabanoo ji hä.

¹⁵ Te hub né hē hahŷŷh, taw'ãäts hē ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng er mahang, nesaa do moo bok do tabed'eëp hyb n'aa nesaa do mahñh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahñh baad nadoo do paa ŷŷh. ¹⁶ Ti hadoo né hē, ŷ tat'yyd mehĩn, ŷ sa bahñh nesaa do moo wät do paah. ŷ tawén t'yyd mehĩn, ta wób rahegää bä, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bä ji. Baad ub Kristo. Hä ŷ tabad'oo do hä rabahapäh hŷŷ kä, dooh h'yy kejŷŷk pé ta hä. ŷ tat'yyd mehĩn bä, ta wób ta hä h'yy ka'eeh do na-ãäj da tat'yyd mehĩn, edeb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hē sahõnh hē bag'ãäs doo. Ti né hē hawäd had'yyt doo, nadajöp doo, ji nahapäh doo. Sé t ub né tii. Doo ta see péh. Taw'ãäts hē ji wehëe had'yyt hē. Taw'ãäts hē ta hä ji j'aa etsëe had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ŷ hadoo doo, õm ŷ mejũũ hahŷŷh, baad mamoo wäd, baad mama met'eëg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hēnh ma metëek do na-ãäj hē. Taw'ãäts hē Jesus hä mah'yy kae had'yyt hē. Baad awäd, a h'yyb tym õm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Õm ŷ mejũũ do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hä p'ooj ub a hä ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bä sa h'yyb tym sa hä metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig

jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresãh hãd enãh doo. ÿ ah'eed h'ũũm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ÿ bahaëëj dák. Tii d' ÿ wén d'oo sa hã, rabahapãh hyb n'aa, dooh P'op Hagã Do ji ky n'aa rejã bã.

2

P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ÿ betsëë a hã, P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëë, P'op Hagã Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hyb n'aa. Taw'ããts hë na-ããj hë P'op Hagã Do ji j'aa etsë sahõnh hë sa hyb n'aa. ² Taw'ããts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëë P'op Hagã Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëë né tii d' ënh. Taw'ããts hë ji ky n'aa etsëë né tii, baad ub, h'yyb nyyw gó, P'op Hagã Do karën doo da, tsyt hë ta wë ër baha-jaa ër babok hyb n'aa. ³ P'op Hagã Do ji h'yyb tym dëëb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëë doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëëp nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapãh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hë sét hë P'op Hagã Doo. Jããm né hë sét hë sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rod n'aa P'op Hagã Do wë, P'op Hagã Do wë ji mahũũm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hë tii. ⁶ Ta daaj hë ti takan'oo dák dajëb

hã, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëëp hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo dák dajëb hã ër ted'ëëp do sãm. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahÿÿ hã habong do sa hã P'op Hagã Do metëëh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ÿ P'op Hagã Do wén sëëw hõm, ta ky n'aa rod, ta mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ÿ ma metëëk hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ tasëëw hõm panyyg baad hadoo do ÿ ma metëëk hyb n'aa sa hã. Dooch daap ÿ menã bã. Né hup ÿ né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëë. P'op Hagã Do wë sa moo ragadabëëh bã p'op raky n'aa etsëë bã, taw'ããts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó. Taw'ããts hë ky n'aa ets'ëë doo, dooh rakawaj'ããn bã ta wób sa wë, dooh raky kedag bã ta wób sa hã. ⁹ Rakahet'aa bã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ÿ karën ÿÿj dooh rakametã bã sa saroor hyb n'aa. Taw'ããts hë dooh rapadedäg bã nu meby n'aa näng doo. Taw'ããts hë taw'ããts hadoo do rapadedëëk. Taw'ããts hë dooh rakametã bã ta see mo n'aa hado dák do sa sëën ramahetsooh doo me. Taw'ããts hë dooh rakametã bã k'ããts tég gabarëëh do s'ëëb me, perora hãd näng

doo me, saroor tak'ëp ky n'aa gebah doo me na-ããj hë.*
 10 Taw'ããts hë yÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hä. 11 Taw'ããts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kameteëk P'op Hagä Do ky n'aa. 12 Dooh y an'oo bä yÿj rama met'ëëg bä ajyy. Dooh y an'oo bä yÿj ramejō bä ajyy. Bag hënh y karën yÿj rabab'ëëh, ramaa newëë, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bä. 13 Tii d' y wén edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adãw, ta jawén Ewa. 14 Dooh aj'yy tado bä Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejüü do ky nadaheeh doo. 15 Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëëp da nesaa do mahänh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bä, ta wób rakamahän had'yyt bä, rakanasabé bä, P'op Hagä Do karën doo da rabok bä.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëëw hōm do ky n'aa hahÿÿh

1 Te hub né hë hahÿÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. 2 Ti hyb n'aa, taw'ããts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ããts hë dooh

baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ããts hë sét ub ta yÿm. Taw'ããts hë dooh ta yÿm tawad'ii bä yÿnh see sii. Taw'ããts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm. Taw'ããts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ããts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëëh hyb n'aa. Taw'ããts hë baad tagadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ããts hë tahajaa ta wób tama metëëk P'op Hagä Do panyyg hä. 3 Taw'ããts hë dooh jarakë hedoo do heëëk do tado bä. Taw'ããts hë da dooh kahep'uuk do tado bä. Taw'ããts hë ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bä. Taw'ããts hë dooh dajëër tahyb n'aa hüüm bä. 4 Taw'ããts hë baad tah'yyb mahüüm ta panaa. Taw'ããts hë ta taah tametëëk raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëëh hyb n'aa sa yb. 5 Ta panaa baad h'yyb manahüüm doo, dooh tahaja bä Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb mahüüm bä. 6 Dooh taw'ããts hë tado bä papuuj Jesus hä h'yy kae däk do sa wahë n'aa. Papuuj Jesus hä h'yy kae däk do tado bä paawä, nepäh ta daaj hë, ta hä hë tah'yy kasabé bä. Tah'yy kasabé bä, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. 7 Taw'ããts hë Jesus hä h'yy ka'eeh sa wahë n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hä, Jesus hä h'yy

* 2:9 Tii da Paw-Ro wén mejüü, yÿj wë ta wób raty gapanad'ëëk hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa. * 3:6 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

kana'eeh do sa hã na-ããj né hẽ. Dooh hyb n'aa raky n'aa rejãã pé tii bã. Tii bã dooh Dijab haja bã sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahÿÿh

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ããts hẽ ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ããts hẽ ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ããts hẽ dooh jarakë hedoo do heëek do tado bã. Taw'ããts hẽ dooh tawad'ii bã dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ããts hẽ baad rababoo had'yyt hẽ, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ããts hẽ sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ããts hẽ pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ããj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ããts hẽ ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ããts hẽ dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ããts hẽ kaja hẽ denaa hẽ sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ ramoo bok do hã baad né hẽ ramoo bok.

¹² Taw'ããts hẽ sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ããts hẽ baad tah'yyb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ããj hẽ. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëeh da, ta wób

raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bã raher'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hẽ ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hẽ õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bã mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hẽ ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät. Baad had'op do né hẽ Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

ããs rahapäh.

Ta ky n'aa raher'ood hõm badäk hahÿ hãj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿ haw'ããts hẽ habong do wób rah'yy kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bã.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hẽ

metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'y'yb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ääts hē hadoo do hā. ³ Ramejūū ji kanatēē. Ramejūū ji nawa ji nawēh ta nawē wób. Dooh taw'ääts hē tado bā ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hē sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ääts hē sahõnh hē ér gadoo P'op Hagä Do hā ér h'y'yb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hē baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëē do hyb n'aa na-ääj hē ta hā.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejūū doo, Jesus hā h'y'yy ka'eeh do sa hā mama met'ëeg bā, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado dāk da òm. A h'y'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ér ky daheeh doo. A h'y'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'y'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hā, h'y'yy gatamah do sa panyyg hā. Mah'y'yyb ehód had'y'yyt hē P'op Hagä Do karēn do hā, baad takah'ūūm hyb n'aa a h'y'yyb tym gó P'op Hagä Do karēn doo. ⁸ Taw'ääts hē ji hub ji metëek ji karajan hyb n'aa.

Taw'ääts hē ta bahãnh ji ma kametëek P'op Hagä Do karēn do hā. Baad ub ti ji hā wawēē hē ji bawät nä bā, hÿ pong jé ji awäd bā na-ääj hē. ⁹ Te hub né hē ta tii. Taw'ääts hē sahõnh hē ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karēn do ér ma kametëek do hyb n'aa tak'ëp ér moo bok, tak'ëp ér ma metëek, baad ér baher'oot ta ky n'aa. Dooh ér h'y'yy gejë bā ta hā. P'op Hagä Do hedëb had'y'yyt do hā ér h'y'yy kasadä. Sahõnh hē sa h'y'yyb tym dëeb tii. Jesus hā h'y'yy ka'eeh do ti ted'ëep. ¹¹ Mama met'ëeg, mamejō na-ääj hē sa hā sahõnh hē òm ÿ ma erih doo.

¹² Man'oo òm raty n'aa gesy'yyg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahãn, baad ub Jesus hā mah'y'yy kae, baad menyyw a h'y'yyb tym, a hā Jesus hā h'y'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ÿ kanajaa nä bā, ÿ karēn maner'ood had'y'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā h'y'yy ka'eeh do sa hā. Maher'ood sa hā ta ky n'aa. Mama met'ëeg sa hā. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hā mamoo wät hyb n'aa. A hā tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hā raheer'oot noo gó a hā tah'y'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hā h'y'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu

* **4:14** Tsimoot P'op Hagä Do asëew hõm do heen n'aa tii.

gó sa moo radatoonh* noo gó.
 15 Baad mamoo wäd ta ti òm
 ÿ mejüü doo. Ta hä had'yyt
 hē h'yyb däg. Tii bā da, Jesus
 karēn do hä a h'yyb kahūūm
 magyys hē tii b' sahōnh hē
 rabahapäh.

16 Baad kanä a daaj hē.
 Baad manä ti mametēek doo,
 baad had'yyt hē mametēek
 hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē
 madoo bā, P'op Hagä Do
 ed'ēep da òm. Mametēek
 do ky dah'eeh do na-āāj hē
 ted'ēep da nesaa do mahānh.

5

1 Manabuuj gedo manä
 ajyy wehēh hedoo doo. Kaja
 hē denaa hē mamaher'ood
 sa hä. A yb hadoo man'oo
 bā sa hä. Ajyy wanehēh nä
 doo, hanām gó er'ood sa hä.
 A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo
 bā. 2 ÿÿj wehēh hedo padēek
 doo, baad er'ood sa hä, a ÿÿn
 hä maber'oot doo da. ÿÿj
 wanehēh nä doo, baad er'ood
 sa hä. A ānh ky n'aa hadoo
 man'oo bā. Baad had'op doo
 da mabad'oo sa hä.

*Patug tema bong do sa ky
 n'aa hahÿÿh*

3 Mamasaa ÿÿj patug tema
 bok do sa mab hē haj'eenh
 doo, wakāän temah doo.
 4 ÿÿnh patug tamah do ta
 taah nyy bā, ta tataah nyy bā,
 taw'āāts hē ti né hē mas'aa
 ta hä. Taw'āāts hē ti né hē
 mas'aa sa wakāän, tii da P'op
 Hagä Do karēn do hyb n'aa
 ji hä. Taw'āāts hē sa yb,
 sa ÿÿn, sa oow, sa hoonh
 ramasa. Raned'ēed is noo gó
 ramasa do paa ramebaanh

do tii. P'op Hagä Do gen'aak
 tii d' ji adoo bā. 5 ÿÿnh
 patug tamah do wakāän
 tamah doo, kamanasa doo,
 P'op Hagä Do hä tadaab
 yyp. P'op Hagä Do hä taky
 n'aa etsēē adēb bā, atsēm
 na-āāj hē tamasa hyb n'aa
 ta hä. 6 ÿÿnh patug tamah
 do ajyy hä had'yyt h'yyb
 dāk doo, edēb né paawā,
 dajep do hadoo ta h'yyb tym
 P'op Hagä Do matym gó.
 7 Mamaher'ood patug temah
 doo, raky daheeh hyb n'aa ÿ
 mejüü doo, ta wób raky n'aa
 natapaa hyb n'aa sa hä. 8 Jé
 wakāän nāng péh, tamanasa
 do ta wakāän, ta yb, ta ÿÿn
 nahag'āās doo, teréd hōm
 Jesus ky n'aa er h'yy kaha'eeh
 doo. Jesus hä h'yy kana'eeh
 do bahānh däg sa h'yyb nesaa
 do hä.

9 Ji erih ÿÿnh patug tamah
 do häd ji masa do pan'aa sa
 häd kerih do heen n'aa hä, 60
 ta baab bahānh tabahado dāk
 bā, ta patug makū wanadii
 do paah, 10 taky n'aa etsä bā
 baad hadoo do tamoo wät do
 hä, baad ub ta taah tawā bā,
 baad ta wób tagado bā ta tób
 bā, Jesus hä h'yy ka'eeh do
 tamasa bā, tat'yyd mehīn
 bā kas'uut doo, baad hadoo
 doo me ta wób tamasa bā.
 Tii d' tado bā ji erih ta häd ji
 masa do pan'aa heen n'aa hä.

11 Taw'āāts hē dooh ji
 erii bā patug tema bong do
 wanehēh nä do sa häd ji masa
 do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy
 hä rah'yy kejäg bā sa häd
 ji erii dāk do jawén paa bā
 paawā, reréd hōm da Kristo

ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. ¹² Ti tahado bä sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nä bä ji masaa bä. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raher'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raher'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã ÿÿ pé taw'ääts hë patug tema bong doo, wanehëh nä doo, p'aa hënh raketëe. Na metaah. Taw'ääts hë baad rabahag'ääs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ääts baad had'yyt hë rababok, dooh ër maji ky n'aa rejää pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ ÿÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bä ta wakään mahang, taw'ääts hë ti tahag'ääs, tamasa. Dooh taw'ääts hë tado bä tadaab yb bä Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ÿÿj patug tema bong doo, wakään temah doo. Ta wakään nyy bä, ti né hë hag'ääs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo

gó: “Taw'ääts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa”, * näng mä P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do säm ji banoo”, † näng mä na-ääj hë ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ääj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do säm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bä. Pawóp hë, tamawoob hë tado bä ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bä, ji nabuuj gedoo sahõnh hë sa matym gó, ta wób rajeÿÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ääj sa matym gó òm ÿ mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hë a hã ÿ mejüü doo. Taw'ääts hë baad ub a h'yyb sahõnh hë sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hë a najiis rado bä, a najiis ranado bä na-ääj hë.

²² Mahyb n'aa jóh manä a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bä, nepäh òm ta h'yyb hata

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

hado däk nesaa do tamoo wät do paa hä. Taw'ääts hē baad makan'yyh, baad had'yyt hē mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manä naëng. A nahëe hyb n'aa taw'ääts hē mahād eëek na-ääj uwa bëeh hejooñh doo, mah'yy gamahÿñh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿñh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bä ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejën nä nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kä ji bahapäh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hä. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hä h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëe had'yyt hē, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa, ër metëek do raky n'aa narejää hyb n'aa na-ääj hē. ² Dooch taw'ääts hē tado bä sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bä séd demuun Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahänh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakään rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hä

rakamahän do hyb n'aa na-ääj né hē.

Mama met'ëeg ta ti a hä ÿ metëek doo. Mamaher'ood sahõnh hē sa hä raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ääts hē ji h'yy gada-jangji wë hanäng do hä kyn'aa hahÿÿh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ër Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ër mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hä hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää raky kedag bä. Nahëe hado däk ta ti sa hä. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hä. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bä. P'op Hagä Do hä rawén h'yyb däk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bä, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hä, ji h'yy gada-jaa bä ji wë hanäng do hä, dooch ji hyb n'aa hüüm bä ti bahänh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hē ji mahüüm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ji tsebé ji waa nyy bä, ji sa-roor enä bä. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hä

‡ 5:25 Nayyw hē ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooch Paw-Ro karën bä Tsimoot hyb n'aa jöh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasém bä.

h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hä. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hä, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawyg wäd bä sa hä, sa daaj hë rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahän doo, hajöng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahän do hyb n'aa, reréd hóm Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hë rabahoop rakarehe-jää doo, tak'ëp dajëer rakarën do hyb n'aa.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Öm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hä h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hä mah'yyb däg. P'op Hagä Do hä h'yy kae had'yyt hë. Ta wób makamahän had'yyt hë. H'yy gajëe hóm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hä. Kaja hë denaa hë had'yyt hë er'ood ta wób sa hä. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hë rawaj'aah raj'aa ketsë do säm ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äät do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hë mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa öm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajök do ramaa newëe bä, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hä mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahönh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hä Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó öm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd öm ÿ mejüü do hä, öm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hä Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bä kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bä, tah'yyb däng noo gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, sahönh hë weh'ëeh doo. Jääm né hë ti sahönh hë bag'ääs doo. Sahönh hë badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hë ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä p'eets hë ta hä ji kaja bä. Doo hapäh péh, tabad'op hë da ji ty gepëeh. Taw'ääts hë sahönh hë raweh'ëeh tii. Taw'ääts hë né hë tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁷ Mamejō badäk hahÿÿ bä tak'ëp wekâp do sa hä, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hä rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hä. Nayyw hë tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hä ji h'yy kasadëe bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä. Ti né hë tak'ëp hanoo do ji hä sahönh hë ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa. ¹⁸ Mamejō wekâp do sa hä, baad hadoo

doo, masa doo, sa wë hanäng
 doo me ramoo bong hyb n'aa.
 Taw'ãäts hë hajõng do sa mo
 haj'aa taw'ãäts hë hadoo doo.
 Taw'ãäts hë wë bedoh do
 ramasa. ¹⁹Tii d' radoo bä da,
 ti anäng da ta sãm heh'äät do
 nahãnh do ragadoo do pan'aa
 hỹ pong jé P'op Hagä Do wë.
 Edëb had'yyt do ragadoo tii
 bä.

²⁰Tsimoot, baad manä a hã
 P'op Hagä Do anoo doo. Baad
 kanä P'op Hagä Do panyyg
 nadoo do daap kahe'oot do
 mahãnh. Maky gado manä
 karën do a hã ky kedak doo,
 “h'yy ganäng do ky n'aa” daap
 ramaneëenh do hã. ²¹Ta wób
 raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti
 raberéd hõm Jesus hã rah'yy
 ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky
 enyym bë hã. Jããm hë kä.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ãäj hë ky en'yym a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yym.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëë bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëë bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿ mabaoot do ër ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd

näng do hadoo, a ÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëet do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿ ër rarejä bä panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hë ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Èr tasëew hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyym ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëer. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky enyym, ër takamahän, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah. Èr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do

ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejũũ do na-ããj hẽ ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëet doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hä ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ããs ta ky n'aa hä ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menyyw had'yyt hẽ a h'yyb gó a hä ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ãäts hẽ hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ãäts hẽ Jesus hä mah'yy kae had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ makamahän had'yyt hẽ. Ær hajaa Jesus hä er h'yy ka'eeh, ta wób er kamahän, séd er h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hä. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee er h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hä P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hẽ, sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ããj né hẽ ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehĩn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ããj né hẽ, hajõõ nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëet do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hẽ, ÿ tawyyd kån. ¹⁸ ÿ

karën Jesus Kristo, er wahë n'aa, t'yyd mehĩn Onesip hä, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hẽ tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajók her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ããj hẽ rahoop doo. Ti hadoo taw'ãäts hẽ nemon ÿÿ magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejäã do na-ããj né hẽ. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ããj hẽ, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus er wahë n'aa manejuũ do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë do säm, kas'ÿÿ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ kas'ÿÿ doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'ãäts hẽ baad maky daheeh Jesus õm tamejuũ doo. ⁶ Taw'ãäts

hē jé gēew gó tak'ēp moo wāt doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ēēb. Taw'āāts hē tii d' mabahadoo. Tak'ēp baad ub mama met'ēēg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sām magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newē ta ti a hā ŷ her'oot doo. Tii d' madoo bā, ōm P'op Hagā Do h'yy gan'yyh sahōnh hē mabahapāh hyb n'aa takarēn doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganā wāt do dajēp do paa P'op Hagā Do an'oo bā, Dawi makū panaa paah. Ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷŷh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ŷ rarahejāā, ŷ rawén moo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahēj'ēep do hadoo ŷ ran'oo bā. Tii d' né paawā ŷ rabad'oo, P'op Hagā Do kyyh dooh takamaw'yyd bā. Dooh mesoo péh. Ta ti awād had'yyt hē badāk hahŷ haw'āāts hē. ¹⁰ Ti hyb n'aa ŷ gadoo né hē ŷ ahoop do sa mo haj'aa. ŷ wén gadoo tii, P'op Hagā Do asēew hōm do sa hyb n'aa, ramaa napāh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ēep hyb n'aa, banām doo hēnh ta sii ta bag tak'ēp gabarēeh do mahang rababoo had'yyt hē hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hē hahŷŷh:

Kristo hyb n'aa ji dajēb bā, ta sii ji baboo dāk da.

¹² Ji gado bā had'yyt hē ji ahoop do Kristo hyb

n'aa,
ji bag'āāts da ta sii.
Kristo ji ky n'aa jejēn bā,
ji na-āāj hē ta ky n'aa jejēn da
P'op Hagā Do hā.
¹³ Dooh né paawā baad ji
awād bā had'yyt hē
Kristo sii,
ji tahagāā had'yyt hē,
ji takamahān had'yyt hē.
Dooh tahaja ta daaj hē taky
kehŷŷd bā.

*Taw'āāts hē ji moo wāt P'op
Hagā Do gen'aak do ky n'aa
hahŷŷh*

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hā a hā ŷ her'oot doo. P'op Hagā Do matym gó mamejō sa hā raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'āā. Dooh baad tado bā ji ky kedak doo. Taw'āāts hē nado ti maa new'ēē do sa hā. Tarejāā maa new'ēē doo. ¹⁵ Taw'āāts hē baad mama met'ēēg P'op Hagā Do ky n'aa, P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa mamoo wāt doo. Taw'āāts baad hadoo do moo wēēd mabahadoo. Baad ŷ wén karēn mamoo wāt, manu manebyng hyb n'aa mamoo wāt do hā, baad ub mama metēek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newē manāh, P'op Hagā Do nahapāh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manā sa sii. Dewē hā magyys hē ta ti hedoo do rababoo dāk P'op Hagā Do mahānh. ¹⁷ Kah'ūūm rama metēek doo,

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bā paawā tanahoop hyb n'aa, dooh paawā raky n'aa napēē bā Jesus ky n'aa. Dooh redēb bā tii bā P'op Hagā Do wē. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo tahoop doo.

nahëe saraa ji hã ket'ëe hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bä ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hë tii. Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëe bä. Dooh taky kahÿÿd bä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hã h'yy ka'eeh doo." Hahÿÿ da ji tajejüü: "Taw'ääts hë nesaa do mahänh dawëe rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëenh doo."

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bä ti anäng waa hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta wób, k'ääts tég hawak do s'ëeb ta wób. B'aa s'ëeb, tsäng s'ëeb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëeb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëeb, hanäm do hood nado tii. ²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hë baad ji kanä bä nesaa do mahänh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew hõm tsyt hë. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma hã èr hajaa èr moo boo bä tii bä, tsyt hë èr tabasëew

hõm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hã mahänh. Taw'ääts hë baad hadoo do hã mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hë Jesus hã mah'yy ka'eeh doo. Mahüüm had'yyt hë P'op Hagä Do makamahän doo, a da hadoo do makamahän do na-ääj né hë. Mahüüm had'yyt hë a h'yyb hanäm do sa hã. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hë du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hë dooh ky ked'aak do rado bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë da baad rama metëek. Taw'ääts hë dooh renyyw bä h'yy gaëenh doo.

²⁵ Taw'ääts hë kaja hë denaa hë rama metëek sa hã ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bä, baad hadoo do ky n'aa raba-hapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hã kä. Baad rakanä däk tii bä sa hã Dijab† wadii do mahänh, tamesoo do paa mahänh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

3

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

Sahõnh hē gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahȳȳh

1 Mahyb n'aa es'ee ti hahȳȳh: Sahõnh hē gawatsig hõm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hã. 2 Sa hã hē had'yyt hē rahyb n'aa newëe da ti noo gó. Rahyb n'aa hũüm magyys hē da sa ma. Sa daaj hē raj'aa etsë da. Sa hã hē rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ããj hē raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ȳyn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hē tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëe bã. 3 Dooh da rakamahãn pëh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehĩn pëh. Sahõnh hē da rarejãã rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. 4 Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majĩ hã. Daap hē ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hē sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karën do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahãn bã. 5 P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madãk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëe kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. 6 Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ȳȳj wób h'yy gatamah doo, ta ti ȳȳj raky sũüt hyb n'aa rahe'oot doo.

Ta ti hedoo do ȳȳj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. 7 Ta ti hedoo do ȳȳj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëek, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. 8 Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majĩ tii. Janes, Jãm hãd enãh do hadoo tii, Mosees hã rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'ããt ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. 9 Sahõnh hē rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũüm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm hãd enãh do paah.

Taw'ããts hē ji ky dahé had'yyt hē P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

10 Mahapãh né ti ȳ ma metëek doo, nyy da ȳ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ȳ bawät. Mahapãh né ti nyy da ȳ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ȳ bawäd wät, nyy da sahõnh hē ȳ kamahãn, nyy da h'yy ganajëe hõm doo me ȳ bawät ȳ rarejã né paawã. 11 Mahapãh né hē nyy da ȳ rarejãã, nyy da ȳ bahoop do sa mooh. Mahapãh né hē ti nyy da ȳ rano n'aa masoo panang ãn-Tijoka, Ikonijo, Ris hãd enãh doo bã. Sahõnh hē ta ti ȳ ahoop do mahãnh, ȳ rarejãã do mahãnh ȳ P'op Hagä Do ed'ëep. 12 Sahõnh hē

P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejää né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yym doo, ti bahänh däg da sa hä nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ääj né da sa hä. ¹⁴ Öm kä, baad maky dahé had'yyt hē ŷ karën, a hä rama metëek do paah. Mahapäh né ti baad a hä mama kametëek do paah, baad mabahapäh hyb n'aa öm ma metëek do paah. ¹⁵ Öm karapee noo gó öm rama met'ëeg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti öm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da öm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahönh hē P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hē ti hanoo. P'op Hagä Do né hē ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hä baad ub panyyg hanäm do ji metëek. Ta tii hä ji metëeh ta wób sa hä resöôts hōm doo. Ta tii hä ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hōm doo. Ta tii hä ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kä, ramaa newë bä, raky dahé bä, baad né hē P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bä sahönh hē baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bä kä taky n'aa etyy da sahönh hē badäk hahÿÿ hä habong

doo, hedëp doo, dejëp do na-ääj hē. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ääj hē öm ŷ mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahönh hē sa hä. Maher'ood sa hä rakarën bä ramaa newë bä, rakanarën bä na-ääj né hē. Maky geäm sa hä baad ranaboo bä. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hä, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hä. ³ Tii d' ŷ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kän da panyyg daap menyih doo. ⁵ Öm kä, baad menyiw had'yyt hē a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejää doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hōm sahönh hē, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ŷ wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ŷ radaj'ëep. P'op Hagä Do hä ŷ kan'oo däk ŷ dajëp bä. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym

kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooh paa hëp ÿ ÿ eréd bä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ÿ gadoo da ÿ moo wät do säm, P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do säm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nyyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëëk do hä tah'yyb däg däk, takamahän kän, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bä da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ïï hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang

Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä õm Aresän narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do majïï né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ïï do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramansa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëëp ÿ radajëëb mahänh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëëp da sahõnh hë nesaa do mahänh. H'yyb nyyw gó ÿ tamahũum da hÿ pong jé tabag'ääs bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ääj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ²⁰ Eras baym Korin

bä. Toropimo ÿ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bä, nahëë näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad tabahahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rïïn häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do na-ããj hë, òm mä rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ ky n'aa etsëë a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hä. Jããm hë kä.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, P'op Hagä Do karom seeh, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿh. ÿ Jesus mejüü ÿ masa P'op Hagä Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿh kä, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagä Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejüü, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ããj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿh

⁵ Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejüü do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm tawäd'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kä, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsä bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagä Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ääts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm tabawät do hã. Taw'ääts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ääts hë tsyt hë P'op Hagä Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts

hē tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hē Jesus ky n'aa er ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õös doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejüü Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hē ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hē, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hē ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bä ta hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ da tsyt dëeg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hē Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo nehøj, tsyym nehøj, h'yyb nehøj. Ta bahänh haw'aa doo", näng mä ta kyyh. ¹³ Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy

ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejüü doo. ¹⁵ Baad tado bä ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó, baad däg sahõnh hē ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy kana'eeh do hã, sahõnh hē nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wäd bä nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagä Do rahapëe né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bä.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Õm kä, taw'ãäts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëeg Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ² Ajyy wehëh hedo padëek do sa hã mama met'ëeg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahüüm hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, baad rababok hyb

n'aa, sa hã ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hã. Mamaher'ood sa hã, baad ub P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanäm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, ta wób rakamahän hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hã, rah'yy ganejë hõm hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do hã. ³ Ti hadoo ÿÿj wehëh hedo padëek do sa hã kä. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karën up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hã had'yyt hë rah'yyb padëek hyb n'aa na-ãäj né hë. Mamaher'ood sa hã, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, jarakë hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hë baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bä kä rahajaa rama met'ëeg bä kä ÿÿj wanehëh nä doo kä, sa patug, sa taah rakamahän hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hã rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bä, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ãäj né hë. Taw'ääts hë tii da ÿÿj wanehëh nä do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, ajyy wanehëh nä do hã kä. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã, sa h'yyb ramesoo hyb

n'aa ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kä tii, taw'ääts hë baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hë, a hã ta wób rahegää bä, mabawät doo da rakarën rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manä P'op Hagä Do ky n'aa mamet'ëeg bä. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasëm hyb n'aa õm, a majiï hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ër ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hã, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hë hyb n'aa sahõnh hã. Mamaher'ood sa hã, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hã ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ääts hë baad ub rababoo had'yyt hë, sa kariw n'aa rah'yy ganenäh hyb n'aa sa hã. Tii bä, sahõnh hë baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb ky n'aa hã.

¹¹ Ta ti ÿ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hã tametëeh, nes'aa né hë paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿbä habong do ta hã h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahänh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hã tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hã, ji tametëek

ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ääj né hë badäk hahÿÿ hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da ër babok, baad ër gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hënh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hë takan'oo däk dajëb hä ër hyb n'aa, sahõnh hë nesaa do mahãnh ër tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do ër bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hë ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti õm ÿ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo õm raty n'aa gesyyg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ääj né hë. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa

ramejüü doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hë hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejää hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejån hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hë raky en'yyim ta wób sa wë. Taw'ääts hë baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hë rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus ër nahapäh nä noo gó, ër na-ääj hë dooh paa ër h'yy genä bä. Dooh paa ër ky daheeh péh. Ër paa ta wób rawedii. Dooh paa ër haja bä ër eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hë ër ed'oo do paa ër hä. Nesaa do had'yyt paa ër ehat. Ta wób paa ër hyb n'aa jewës. Ër hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh ër hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahån doo, ji wë taky enyym do na-ääj hë P'op Hagä Do ër h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ ër tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do ër moo bok do jawén nado ër tabedëeb wät. Ër tat'yyd mehüün do hyb n'aa ër tabedëeb wät. Hahÿÿ da ër tabedëeb wät: Nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hënh ër henäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ër babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo ër hä. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee ër h'yyb tym gó, Jesus Kristo ër h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad ër bahado däk

ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä eër. Ta Sahee tabanoo er hã, ta taah er bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kä, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mamet'eëg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'eëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kä tii, mamaa newë manä daap kahe'oot do Judah buuj wahë makū sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, mamaa newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëek doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé nä bä, dawëë kanä da sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do

hã. Dooh baad rado bä P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejö bä, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ karën, tahaja bä, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä. T'ü hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kä, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë er wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kametëek baad hadoo do ramoo bok rama hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahãnh do äã hã, er wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jääm hë kä.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'eëg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahãnh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ër hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm äã edëng Piremon, äã najiis, äã nemuun Jesus sii moo wät doo. ² Äã edëng na-ääj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* ër änh hadoo do Apija häd näng do na-ääj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ääj hë baad äã nemuun Jesus wë moo wät doo. ³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'ymm bë hä. ÿ karën baad bë rah'yyb en'ymm.

⁴ Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëe bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. ⁵ ÿ tsebë, P'op Hagä Do karapee makamahän ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁶ ÿ ky n'aa etsëe òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hä, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp

ÿ h'yy gadajaa kän, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kän wakän ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëe doo. ÿ karën bã paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. ⁹ Òm ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hä. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëe däg kä, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ¹⁰ ÿ etsëe a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kä baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ääj né hë.

¹² ÿ mejõ nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahän tii, hã ÿÿ ÿ kamahän doo da. ¹³ Taw'ääts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasa. ¹⁵ Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahÿÿ da na-ääj hë ji hajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 6: "ÿ ky n'aa etsëe òm, ta wób hä mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo." ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahänh.

dó a mahãnh, a pa had'yyt hē hỹ hỹ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hē nado wäd ta tii. A hỹ hỹ hado däk hỹ hỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Èr wakãän, èr kamahãn do hado däk hỹ hỹ kã ti Onesĩm. Tak'èp ÿ kamahãn né paawä, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hē nado. A wak'ãän däg hỹ hỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karèn paawä ÿ magadoo doo da né hē magado Onesĩm. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesĩm an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wē, ÿ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ÿ né hē ÿ berih hahỹ moh ÿỹ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hē ti anäng a kũüt hadoo wē ÿỹ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hēp ÿ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa kã, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karèn paawä baad magado Onesĩm. Mah'yyb tsebé ÿỹh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahỹ ÿ wén erih, hã ÿỹ pé mamoo wät né hē da a hã ÿ etsēē doo. ÿ etsēē do bahãnh né da man'oo bã ÿ hapäh. ²² Sét hē ÿ etsēē nä a hã: ÿ karèn paawä mabenäm a tób gawakō see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bã ÿ bahõm ÿ radawäts gēet doo gó naa, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsēē do hyb n'aa. P'op Hagä Do

maa napäh bë ky n'aa etsēē doo.

²³ Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gēet doo, òm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿỹ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵ ÿ karèn Jesus Kristo, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bë hã. Jãän hē kã.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

*Ããs sa bahãnh P'op Hagä
Do T'aah ky n'aa hahÿÿh*

1 P'ooj ub, hajöo nuu me
ër wahë makũũh* hã P'op
Hagä Do maher'oot ta ky n'aa
rod raher'oot do hã. Ta see
hadoo tamaher'oot paah, ta
see hadoo tamaher'oot ta see
pé noo gó. 2 Hÿÿ kã, da hë kã,
ta T'aah hã ër tamaher'ood
kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã
P'op Hagä Do pahuuj wät paa
badäk hahÿÿh, wë, sagööh,
papÿÿj, kamarab na-ããj hë.
Sahõnh hë ta wë hanäng
do ta T'aah gadoo da P'op
Hagä Do ky däng. 3 Ta T'aah
hã P'op Hagä Do kabaj'aa
do kametëeh. Ta Yb, P'op
Hagä Do hadoo né hë tii. Ta
kyyh tak'ëp hejoonh doo me
sahõnh hë tapahuuj wät do
tamatakëë, baad tabahado
had'yyt hë hyb n'aa, baad
tanado mahãnh. Nesaa do
ër h'yyb gó hanäng do tado
hõm do jawén paa bã, hÿ pong
jé, P'op Hagä Do hub hënh,
takaweh'ëeh doo bã tabaso
kãn, P'op Hagä Do bag'ããs
doo bã. 4 Ããs sa bahãnh ti
tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb
n'aa jawyg däk do hyb n'aa
ããs sa bahãnh P'op Hagä Do
an'oo däk do hyb n'aa. 5 Ããs sa
bahãnh tawén hadoo, dooh

“Tah ÿ öm. A yb ÿ hado däk
naga hë”,† P'op Hagä Do anoo
bã ããs sa hã. Dooh na-ããj hë
ããs hã “ÿ né da a Yb, öm kã
Tah ÿÿ”,‡ tanoo bã. Ta T'aah
hã ti tabaher'oot. 6 Ta kyy
kerih do bód see hã hahÿÿ
da P'op Hagä Do kyyh badäk
hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëeh
hadoo do tamejũũ noo gó:

“ÿ karën sahõnh hë ããs
raweh'ëeh.”§

7 Ããs ky n'aa hã kã hahÿÿ da
P'op Hagä Do kyyh:

“Ããs karom ÿÿ, tabahëm do
hadoo rabahadoo ÿ
an'oo bã.

Tëëg hõo hadoo ÿ an'oo bã na-
ããj hë karom ÿÿ hã”,
näng ta kyyh.**

8 Ta T'aah ky n'aa hã kã
hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

“Öm da tabagã n'aa had'yyt
hë, P'op Hagä Doo.

Mabag'ããs do hã baad
mamoo wät.

9 Baad hadoo do ti
makamahãnh doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'aãts
hë nadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo,
mah'yy kaha'eeh doo,

öm tasëew hõm,

tak'ëp mah'yy gadajang
tan'oo bã a hata
mahãnh.”††

* 1:1 Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakãän tama erih do hyb n'aa, ër wahë
makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † 1:5 Saaw-Mo 2.7 ‡ 1:5
2 Samuëw 7.14 § 1:6 Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** 1:7 Saaw-Mo
104.4 †† 1:9 Saaw-Mo 45.6-7

10 Hahỹỹ da na-ãaj hẽ P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm né ti sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãaj hẽ pahuuj wät doo.

11 Ta ti sahõnh hẽ gawatsik da. Tii d' nado òm. Òm da awäd had'yyt hẽ.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãaj hẽ.

12 Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã. Mawareem da, ji saroor ji wa-reem doo da.

Tii d' nado òm.
P'ooj ub mabawät doo da, tii da mabawäd had'yyt hẽ da. Doo makawareem bã. Òm da awäd had'yyt hẽ.”**

13 Doo noo gó ããs sa hã P'op Hagä Do her'ood bã:

“Aso hup yỹ hẽnh, si y mabag'ããs hyb n'aa a majĩ y nes'ëem bã kã.”§§

14 ããs kã, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wẽ hedëp doo.

2

1 Ti hyb n'aa kã, ããs sa bahãnh Jesus bahadoo do

hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëe ta ky n'aa hanãm do ër maa napäh do hã, ta s'ee hẽnh, dawëe ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ããs Mosees sa hã ratab'ëes doo.* Sahõnh hẽ ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hẽ ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëeb bã P'op Hagä Do ji tarejãã do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëep do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakä bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hẽ ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hẽ tii, rametä kãn ër hã kã. ⁴ Ër hã ramaher'oot noo gó, ta metëe n'aa me, meuj n'aa näng doo me, tapehuunh doo me na-ãaj hẽ P'op Hagä Do metä kãn te hub né hẽ tii. Ta Sahee hã hana do ji hajaa doo, tah'yyb däng doo da ji hã tanoo doo, ta tii me na-ãaj hẽ tametëeh ta tii.

Ëër, ta wakããn bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bë y maher'oot hahỹỹh: Doo ããs sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ããs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo

** 1:12 Saaw-Mo 102.25-27 §§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah.

bä, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bē ŷ ma erih doo.
 6 Dooh ääs hã tan'oo bä ta ti rabag'ääs. Ti anäng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da ta her'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badäk hahÿÿ hã habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ääs sa hã.

7 Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hē ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bä.†

Ti hadoo né hē, tak'öp rahyb n'aa jew'yyk, tak'öp rakawehēē däk man'oo bä.

8 Sahõnh hã rabag'ääs man'oo bä”,‡ näng mä ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ääs P'op Hagä Do an'oo bä kä, dooh mad'aak pé rabanag'ääs péh. Tii d' tahado né paawä, da hē dooh er hapēē nä bä sahõnh hã rabag'ääs. 9 Ta ti nepä né paawä er hã, er hapäh Jesus, ta hã ta ti kerii däk do paa kaja däk doo. Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bä paah, ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajöp hyb n'aa. Hÿÿ kä, tahob wät do hyb n'aa paa dajeb, tak'öp Jesus

hyb n'aa jawyg däk, tak'öp takawehēē däk.

10 Taw'ääts hē né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kån tan'oo bä, hajök badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'öp gabarēeh do mahang rababoo padēek hyb n'aa kä. Jesus sa h'yyb tym dēeb P'op Hagä Do wē. 11 P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wē ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wē haboo däk doo. Sét hanaa né hē eër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bä “wakån haa” tanoo bä er hã, 12 hahÿÿ da ta Yb hã taba her'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakån haa sa hã.

Öm ŷ ma ejäm da sa hõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bä.”§

13 Hahÿÿ da na-ääj hē ta kyyh: “Ta hã da ŷ h'yy kasadä”,** näng mäh. Tii bä ahõm nä ta kyyh: “Gēet hahÿÿ ŷÿ, karapé haa sa sii, hã ŷ P'op Hagä Do anoo doo”,†† näng mäh.

14 Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajöp doo me

† 2:7 Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bä: “Banadawēet do noo gó, ääs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bä ajyy rahyb n'aa jewyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 § 2:12

tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,‡ dajëb hejój wë näng doo, ¹⁵ ër tabed'ëëp hyb n'aa kä ji dajëp ji jeÿÿm do mahãnh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa ër p'ooj ub. Jesus ër tabedëëb wät hÿÿ kä, baad ub, neÿÿm doo gó ër babok hyb n'aa kä. ¹⁶ Wyt ta maab hë: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ããs tamasa do hyb n'aa tado bä tii. ¹⁷ Ta wakãän hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa hã t'yyd mehĩn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hë moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do ër moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaä bä ji, da hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakãn haa he-doo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta

‡ **2:14** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * **3:2** Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ãäj hë ramaneëënh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii. † **3:5** Hahÿÿ da na-ãäj hë tahajaa ji erii bä tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bä. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.”

jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus hã bë hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod ër wë tamejüü do tii. Ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë. Ti né hë ër h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hë ta hã P'op Hagä Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hë, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawä sahõnh hë tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.† ⁶ Kristo hã kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kä. Ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me ër gadaa bä had'yyt hë ër hã taky däng doo. Ër h'yy ganejë hõm bä ër pooj jé ër gada do hã, ër kasab'ee do

hã.

*Taw'ãäts hē dooh ji aba bā
ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh*

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä
Do kyy kerih do hã ta Sahee
her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē
maa napäh bā,

⁸ bē aba manā bē h'yyb, P'op
Hagä Do wē rah'yy
kawereem do paa da,
banawäng doo bā P'op Hagä
Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bā bē wahē makū ÿ
ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapēē
né paawā kabaj'aa do
ÿ moo wäd wät do sa
mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän paa
nanäng sa wē.

Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa
ky n'aa, ‘Ta s'ee hēnh
had'yyt hē sa h'yyb
bawät.

Dooh rakarēn bā rabok bā
ÿ karēn doo da', näng
paa kēh ÿÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo
me, ky kaneh'ÿÿt doo
me, ÿ ky däng hahÿÿh:

‘Dooh da ÿ an'oo bā ÿ benäm
doo bā rajēē pä bā.
Dooh da ÿ an'oo bā
rakamehãäg ÿ ky däng
doo bā’”,[‡] näng P'op
Hagä Do kyyh.

¹² Wakän haa hedoo doo,
bē hyb n'aa matakä nesaa
bē h'yyb nahadoo hyb n'aa.
Bē hyb n'aa matakä bē h'yy
kanae mahänh, P'op Hagä
Do hawäd had'yyt do bē

neréd mahänh. ¹³ Taw'ãäts
hē bē sahönh hē bē h'yyb
enāw bē da hadoo doo, da
hē ji P'op Hagä Do bats'yyt
nä bā, bē see ta h'yyb baa
mahänh nesaa do tamoo wät
do ta hã wadii do hyb n'aa.

¹⁴ “Bē hyb n'aa matakä P'op
Hagä Do bē neréd mahänh”,
ÿ wén mejüü bē hã, Kristo
h'yyb hataa er bahado däk
do hyb n'aa. Kristo h'yyb
hataa né hē èer, baad had'yyt
hē er h'yy kasadēē bā ta
hã, pooj jé er du doo noo
gó baad er h'yy kasadä doo
da. ¹⁵ Hahÿÿ tabaer'oot bā,

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh
bē maa napäh bā, bē aba
manā bē h'yyb, P'op Hagä
Do wē rah'yy kawereem do
paa da”,[§] ¹⁶ jaa ti P'op Hagä
Do kyyh maa napäh doo,
ta wē h'yy kawereem doo?
Sahönh hē Esit häj n'aa bā
naa Mosees manyyh do né
hē tii. ¹⁷ Jaa wē P'op Hagä
Do kawajãän 40 ta baab noo
gó? Nesaa do moo bok do wē
takawajãän. Banawäng doo
bā daap sa kamag baboo hóm.

¹⁸ Jaa hã ta ky kaneh'ÿÿt doo
me P'op Hagä Do ky hadoo:
“Dooh ÿ an'oo bā da ÿ benäm
doo bā rajēē pä bā. Dooh
da ÿ an'oo bā rakamehãäg
bā pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do
hã ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy
kana'eeh do hyb n'aa né hē
rawén nahajaa rajēē pä bā
P'op Hagä Do benäm doo bā,
er hapäh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ääk doo, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo me baad er hyb n'aa matakēē, bē see nes'ōōs hyb n'aa tii. ² Ta tii d' bē ÿ wén maher'oot, banawäng doo bä sa hā ramaher'oot do paa da, er hā na-ääj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* ³ Èēr kã, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, er gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kã hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajään doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky däng hahÿÿh:

‘Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëē pä bä.

Dooh da ÿ an'oo bä rakamehääg ÿ benyyw hōm doo bä.’”†

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

* 4:2 Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bä, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11

‡ 4:4 Genesis 2.2 § 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hā pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8

⁴ P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti er wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hyb n'aa setsi däg kã ta ä ky n'aa hã, tapehuunh do jawén paa bä: “Setsi m' ta ä kã tamoo gawatsik. Setsi kã m' ta ä kã, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.”‡

⁵ Ta ti ky n'aa né hē na-ääj hē taher'oot hahÿÿ da tabaher'oot bä: “Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëē pä bä. Dooh da ÿ an'oo bä rakamehääg ÿ benyyw hōm doo bä.”

⁶ P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'eëh doo, dooh raky dahé bä, ti hyb n'aa dooh ragado bä tii. Ti hadoo né hē, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hã. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hã. Hajōng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hã, pooj jé ÿ erii wät doo. § Hahÿÿ d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bä,

bē aba manä bē h'yyb”,**

näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hä taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.^{††} ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hë kasëew däk do ji h'y'yb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'y'yb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hä P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hë tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë tak'ëp er hyb n'aa tam'aah ji h'y'yb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da er nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ȳ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahāw padëek do bahānh P'op Hagä Do kyyh hehām do hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahūūn gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'y'yb tym gó. Sahōnh hë ji h'y'yb gó hanäng do tametyy, sahōnh hë ji hyb n'aa newëe do tametyy. ¹³ Sahōnh hë

P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahānh. Sahōnh hë P'op Hagä Do bahapäh. Sahōnh hë wyt ta maab hë ta matym gó. Ta matym gó er kametä däk da er metëeh hyb n'aa ta hä nyy da er baboo bok paah.

Jesus er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahȳyh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, h̄y pong jé P'op Hagä Do wë hajëe suun doo, taw'ääts hë dooh er h'yy keréd bä Jesus ky n'aa er gado däk do paa hä. ¹⁵ Taw'ääts hë ta tii hä er h'yy kanerét ȳ wén näng, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hë er h'y'yb nahejooj. Tahapäh er hä kametëeh doo, ti na-ääj hë Nesaa Do Yb h'y'yb tatuk do paa hyb n'aa sahōnh hä, er Nesaa Do Yb h'y'yb tatuk doo da né hë. Nesaa Do Yb h'y'yb tatug né paawä ta hä, dooh nesaa do Jesus hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennyym do wë er bahōm,^{‡‡} er tat'yyd mehīn hyb n'aa, taky ennyym doo gó er tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó er hä.

5

¹ Sahōnh hë sa ky n'aa rod

^{††} **4:8** Josuwéh ti Kanaāh häj n'aa hēnh Isaraéw buuj mahūūm do paah. ^{‡‡} **4:16** Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëe, tahanäng pé ta wë ji bahōm doo.

wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakãän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ãäj hë, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejooñh do hyb n'aa, tahajaa kaja hë ta h'yyb tamahüüm bã h'yy gatamah do hyb n'aa hes'õõs do sa wë. ³ Sa da ta h'yyb nahejooñh do hyb n'aa, ta wakãän hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ãäj hë ky n'aa jaw'yyk do mejüü P'op Hagä Do hã tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hõm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hë takasëew bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasëm tii, Arãw tasëew hõm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hã. Dooh ta daaj hë takasëew bã, dooh ta daaj hë takawehëe bã sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë tii, "Tah ÿ õm, hana ÿ õm"* hanäng do ta hã. ⁶ Hahÿÿ da na-ãäj hë Kristo hã P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hã:

"Sa ky n'aa rod wë ÿ had'yyt hë õm,

Merekisedek,[†] sa ky n'aa rod wë ÿ hadoo péh",[‡] näng mã ta hã.

⁷ Badäk hahÿÿ bã Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsëe bã, haoot doo me na-ãäj hë taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã, dajëb mahãnh ji hed'ëep do hã. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëe doo, Jesus ky dahé had'yyt hë do hyb n'aa ta Yb karën doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hë paawä, nesaa do tahoop do hã tahapëe däk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hã ji ky daheeh doo. ⁹ Sahõnh hë ta Yb karën do ta hã kaja däk bã kã, sahõnh hë ta hã ky dah'eeh do sa h'yyb tym dëeb tabahado däg kãn. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da rababok tan'oo bã kã. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë, Merekisedek hadoo do Jesus bahado däk P'op Hagä Do an'oo bã.

Ji h'yy ganajëe hõm do Jesus hã ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, hejooñh ji maher'ood bã ta ky n'aa, nayyw hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hã. ¹² Bãp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hã, ta wób paawä bë ma metëek da hë ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood nã bã bë hã. Bë karën p'aa hënh ji

* 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hã takerii däk ta ti Merekisedek panyyg. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4

ma metëek bē hā. Jāām hē pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bē rama metëek do paa ji ab'aanh bē karēn. Karapee t'aah ta yŷn bii gamyyj karēn doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēeh. ¹³ Bii karēn nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hā P'op Hagä Do karēn do hā h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴ Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahŷy d' ŷ hanäng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napäh sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapëē dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē er hyb n'aa matakëe baad tagahoot hyb n'aa er hā sahōnh hē er hā Kristo metëeh doo, baad er bahaja dāk hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh er abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa er rama metëek doo. Taw'ääts hē dooh p'aa hēnh er abaj jāām hē pooj jé er ma kamet'ëeg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejep do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op

Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-āāj hē. Er hapëē dāk né hē sahōnh hē ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bā, er ma kametëek er nahapäh nā doo, er hapäh do takah'ūūm hyb n'aa, baad er bahaja dāk hyb n'aa kā.

⁴⁻⁶ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh tahaja bā kā p'aa hēnh P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā Kristo tyw n'aa reréd bā, P'op Hagä Do panyyg hā rah'yy gah'ood dāk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëē dāk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado dāk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanām do ramepëē dāk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametëeh do rahapëē dāk do paa na-āāj né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wäd bā p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wē, p'aa hēnh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsék do hā rabepëem hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabahapäh bā P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejāā ran'oo bā ta tii hā. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëew naëng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gëew naëng hadoos do gado had'yyt né paawā jāām hē hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëew baad hadoo do tado bā. Edaa dāk P'op Hagä Do ky

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëeg ub tagatang." Tagadëeg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Gëew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hā h'yy ganejē hōm do sa ky n'aa, h'yy gejē hōm do sa ky n'aa na-āāj hē.

n'aa wasee tii. Tagadëeg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bë do bã hã ÿÿ. Baad hadoo do hã, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hã bë h'yy kajäk, hã ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hã, taw'ääts hë hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hã. Dooh da tamabaan bã bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bã ta hã bë kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do bë masa do paah, da hë bë masa do na-ääj né hë. ¹¹ Ti hadoo né hë, ÿ karën paawä tsebë doo me, tak'ëp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hë bë bad'oo ta ti bë dajëb bã kä, baad bë gadoo hyb n'aa hÿ pong jé bë gahëen doo. ¹² Dooh ÿ karën bã bë nehøj padäg bã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bë pooj jé gado däk do rababok doo da bë babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kån P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kä.

P'op Hagä Do moo wät né hë ji hã taky n'aa enooh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ P'ooj ub, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hë, ta häd gó taky däng, dooh taky kahÿÿd bã Abaraãm bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴ Hahÿÿ

da Abaraãm hã taky n'aa enooh: “Õm ÿ ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa”,† näng mä ta kyyh. ¹⁵ Tii bã h'yy ganajëng doo me Abaraãm gada do jawén paa bã, tagado däg kån ta hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶ Baad ji karën bã ji ky dëe bã, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hã ji ky däng, te hub né hë ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã, dooh ji raky sëew wäd bã. ¹⁷ Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó taky däng, sa hã taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hã P'op Hagä Do ky kahÿÿd bã baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸ Dooh P'op Hagä Do ahÿÿd bã ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bã. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ër hã, ëër, ta wë kedëeb wät doo, ër h'yy kahejój däk hyb n'aa, ër pooj jé ër gada do ër nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad ër gahëen ta wë né da ër babok ta jawén. Baad ër gahëen do ër h'yyb tahej'oonh ër h'yy gejë hõm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hõm mahänh hadoo ti ër h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ër kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hã takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bã, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëe suun ër hyb n'aa, ta majjyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do ër moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë

† 6:14 Genesis 22.17

n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó sa masāāh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sarēm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahānh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraām Merekisedek mamuun paa Abaraām babaaj nā bā ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bā. Tii bā m' Abaraām Merekisedek ky n'aa edëe gëet. ² Ti m' Abaraām bets'ëe hōm ta hā ta majī hā tado hōm do uuh. Ji moo sahōnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe dāk mā Merekisedek hā. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëet doo”, tahañäng pé ti Merekisedek. Sarēm bā wahë n'aa m'. Sarēm bā wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëek hanoo doo”, tahañäng pé tii. ³ DooH ji ky n'aa napëe bā ta yb, ta ÿÿn. DooH ji ky n'aa napëe bā ta wahë makū tahana doo. DooH na-āñj hë ji ky n'aa napëe bā tabenäng do

ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hë tabahadoo doo da.

⁴ Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraām, er wahë makūūh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëe hōm ta majī hā tado hōm do uuh Merekisedek hā. Ji moo sahōnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe dāk mā ta hā. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëen bā sa wakāan wë hanäng do uuh, Abaraām panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado dāk Abaraām wë hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëe gëet Abaraām, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado dāk do paah. ⁷ Hÿÿ kä, wyt ta maab hë hahÿÿh: Ta bahānh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakāan wë hanäng do uuh gah'ëen doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëek bā radejëp. Merekisedek kä, Abaraām wë hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih

* 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'yyt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † 7:7 Abaraām bahānh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hā.

do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹ Hahÿ hyb n'aa na-ããj hẽ Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapãh: Rewi panaa, sa wakããn wè hanãng do uuh gah'ëen doo, ti na-ããj hẽ repaag hõm hadoo Merekisedek hã sa wè hanãng do uuh, dooh nã né paawã Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã nã ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja dæg bã paawã sahõnh hẽ P'op Hagã Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagã Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagã Do an'oo dæk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wè. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿÿd bã, ta nemuun né hẽ ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿÿt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahÿÿd dæg kãn er wén hapëë kãn, Jesus er Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa

mahang dooh noo gó taganã bã sa ky n'aa rod P'op Hagã Do wè. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hẽ do hyb n'aa, Judah häd nãng do hanaa Jesus er wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hã taky dëë bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hẽ, takahÿÿd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagã Do wè, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd dæg kãn na-ããj hẽ ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja dæk do hyb n'aa kã. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagã Do wè ti tawén bahado dæk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado dæk P'op Hagã Do wè, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagã Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hã:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hẽ da wè ÿÿ õm,
Merekisedek, sa ky n'aa rod wè ÿÿ hadoo péh.”‡

¹⁸ Ti hyb n'aa kã, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo dæk do kado hõm kãn hÿÿ kã nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op ji bahadoo, P'op Hagã Do wè ji bahõm hyb n'aa. Ti bahãnh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do an'oo

däk hỹy kã. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bã P'op Hagã Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ỹyt doo me ta häd gó P'op Hagã Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagã Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagã Do ky dëe bã tanah'ỹyt sa hã tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kã ji ky n'aa rod P'op Hagã Do wë tabahado däk bã, ta ky kaneh'ỹyt doo me P'op Hagã Do ky dëe kãn tanah'ỹyt doo. Hahỹy da ta kyyh ta hã:

“Baad ÿ ky däng hahỹyh,
dooh ÿ h'yy kahỹyd bã:
'Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm
wë yÿ.' ”§

²² Ky kaneh'ỹyt doo me Jesus hã P'op Hagã Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hã taky n'aa enooh do bahãnh baad ub hỹy kã ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wë ji tamahũum doo, ji hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hã kã, ta see dajëb bã paah, takah'ỹyt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejëp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bã P'op Hagã Do wë tamoo wäd had'yyt bã. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji

ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagã Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bã ta hyb n'aa P'op Hagã Do wë hah'ũum doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa ër tamasaa bã sahõnh hã. Baad ub ti P'op Hagã Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bã. Dooh nesaa pé ta hã. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hỹ pong jé sahõnh hë sa bahãnh tabahadoo P'op Hagã Do an'oo bã. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bã. Ta ãh hã had'yyt hë P'op Hagã Do hã rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bã sa wakãän, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kãn. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sãm tan'oo däk P'op Hagã Do hã, ta daaj hë takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa.** ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hã, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasëew däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagã Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagã Do ky kaneh'ỹyt doo me taky däng do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta T'aah tasëew däk ji ky n'aa

§ 7:21 Saaw-Mo 110.4 ** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajõõ nuu me tii d' tabad'oo.

rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kä. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bä ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bä sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bä nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do† rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿÿ bä Jesus awäd nä bä paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bä paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hã rama ejuu

doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁵ Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do hãd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bä ta ti tób ta yt hã ramoo bok do ër wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hã a hã ÿ metëeh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”‡ Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi hãd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.§ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bä paawä, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bä paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bä, P'op Hagä Do bahapäh bä, dooh né hë raky dahé bä Mosees sa sii takaner'ood wät

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hã takerii däk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa ta her'oot tég nad'ëed is do 3 hã. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bä, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bä ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bē pooj jé papuuj
Isaraéw buuj sii ÿ
kaner'oot doo,

Judah buuj sa sii na-ããj hē.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da
sa hã.

⁹ Sa wahē makū sa sii ÿ
her'ood wät do paa
nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bā naa.
Raky nadaheeh do hyb n'aa
paa sa sii ÿ ber'ood wät
doo,

ÿ eréd hōm paa sa wahē
makūūh”, nāng mā
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa
papuuj

ta jawén Isaraéw buuj sa hã ÿ
metëeh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky
n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih
hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy
kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama
met'ëëg wät sa da
hadoo do keh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakãän
rama met'ëëg wät pé ÿ
rabahapäh hyb n'aa.

Sahōnh hē da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb
n'aa jeyk do sii hē ÿ
da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hōm da baad
nadoo do ramoo bok
do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd
bā nesaa do ramoo bok
do paa.”** Nāng mā
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do
papuuj P'op Hagä Do ky dāng
do hyb n'aa, tado hōm pooj
jé sa sii takaner'ood wät do
paah. Ta säg däg tii. Edah
tagawatsik. Ta tyw n'aa
papuuj tan'oo däk.

9

*Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä
Do raj'aa etsë do ky n'aa
hahÿÿh*

¹ Ti anāng paa pooj jé
Mosees sa sii P'op Hagä Do
kaner'ood wät do paa ky n'aa
jaw'yyk doo, ji hã metëeh
do nyy da P'op Hagä Do wē
ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa
jaw'yyk hyb n'aa. Ti anāng
paa na-ããj hē badäk hahÿÿ
bā P'op Hagä Do raj'aa etsë
do tób n'aa, P'op Hagä Do
sa hã kahesé do tób n'aa
ramaneëenh doo. ² Sa hã
P'op Hagä Do kahesé do
tób n'aa katamaa sooh do
yt hã, ta gawakō tsyt hē
P'op Hagä Do wē kasëew
däk do ramaneëenh doo gó
tagadahäng ta bag tyng, pāw
tyng n'aa, P'op Hagä Do
matym gó kametëeh do pāw
n'aa na-ããj hē. ³ Ta baa
besuu n'aa bahānh tagadäk
ta gawakō tsyt hē P'op Hagä
Do wē kasëew däk do heh'äät
doo. ⁴ Tii bā tabahäng k'ääts
tëg gabarëeh do s'ëëb buu
benyym do rabahej'uu do

** 8:12 Jeremii 31.31-34

tyng n'aa. Tii bā tabahāng ta hood P'op Hagā Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-āāj hē. K'āāts tēg gabarēeh do ta hā. Tii gó rabat'oonh hahȳȳh: Manah hād nāng do hood k'āāts gabarēeh do s'ēeb, Manah ta gó, Arāw tatu n'aa ta ts'ooh genā hōm doo, pā gatsebak do na-āāj hē ta hā Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kahehrih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagā Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ēeh kabaj'aa do kēg enāh do heen n'aa kerubīm ramaneēeh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagā Do hejój kametēeh. P'op kerubīm kēg ragadabēeh, p'op naa sa kēg me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsē. Ta tii bā, ta ty gatsē jó, P'op Hagā Do awug hōm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hỹ kā, babā ȳ erih do hā, dooh né paawā tahaja bā sahōnh hē ta ti hedoo do ky n'aa bē ȳ maher'ood bā, ⁶ tii da né hē sahōnh hē ta ti ragadebēeh sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa yt hā. Ta gawakō pooj jé gadāk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē rabahej'ēeh ta tii bā P'op Hagā Do wē ramoo heb'ooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakō t'ōp gadāk doo gó jāām hē hajēē suun sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajēng

ta tii bā. Tabajēē suun bā, tamajē had'yyt hē sa mas'āā booj yb aj'y y majyyw P'op Hagā Do kahesé doo bā, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wāt doo, ta wób moo bok do na-āāj hē kawug hōm hyb n'aa. Majyyw tamanajē bā, dooh né hē tahaja bā tajēē bā tii bā.

⁸ Ta tii hā P'op Hagā Do Sahee metēeh hahȳȳh: P'ooj ub, sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hā rababok nā bā, dooh sa hā tagasēets nā bā ta tyw n'aa hadoo ta gawakō tak'ēp P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo hēnh. Dooh tagasēets nā bā sa wē ta tyw n'aa P'op Hagā Do wē tahanāng pé tii. ⁹ Da hē Kristo hā kaja dāk do metēē n'aa ub sahōnh hē ta tii. Dooh P'op Hagā Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masāāh majyyw ta wē ramahen'aa do na-āāj hē tahaja bā baad tabahado dāk tan'oo bā P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jāām hē ji awēh, ji awa, ji eēek do ky n'aa ub tii. Jāām hē naēng me sa hā renām do ky n'aa tii. Papuu j kaja do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'ōp ji h'yyb tenyyw bā.

Jesus majyyw ky n'aa hahȳȳh

¹¹ Kristo kā, baad hadoo do ta tyw n'aa papuu j kaja dāk

* **9:5** Ta noo gatsē pong jé P'op Hagā Do kahesé sa hā. Ta ti tabasoo h bā Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagā Do wē wahē n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagā Do bawug hōm hyb n'aa, takajesu dāk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsē na-āāj hē ramaneēeh "kajesu n'aa noo gatsē n'aa", kajesu dāk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanāng do paah.

do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'aät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëë suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëë suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëë suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ĩ hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëëb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb ajyy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ããj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëëk p'aa hënh. J'ooj hë né paawä rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahôm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenãm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op

Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuJ P'op Hagä Do wë gasëëts hõm doo, P'op Hagä Do asëëw hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëëb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëëh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenooch do paa dajëp bã kã. Dajëp né hë sahõnh hë rabahapäh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kãn. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nã bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nã bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jããm hë tahyb n'aa jawyg däk sa mas'ãã see radajëëp do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg däk P'op Hagä Do ky dãng doo. Hahÿÿ d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maheer'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado däk mã jawii isop häd nãng do mooh, b'éé wii hahiin do sii hë m',

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahôm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nã doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ããj hë moo dãng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahôm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babä taheer'oot doo.

ti m' tadatu booj yb taah wób majyyw naëng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hä tatsawyh hōm mä na-ääj hē. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hä: “Jawéh kaner'ood wät do bë sii metëë n'aa hahỹ majyyw. Ta kyyh bë gado dāk, bë kyyh Jawéh gado dāk na-ääj hē hahỹ majyyw metëëh”,[‡] näng mäh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hōm doo da, tatsawyh wät na-ääj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hä, sahōnh hē ta nahëë jó, sahōnh hē ta gó hanäng do jó na-ääj hē. ²² P'eets hē paawä sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagä Do wë sa masääh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bä, dooh takawug hōm bä nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hē nag'aap hē ȳ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jääm hē hỹ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hỹ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jääm hē takenyyw dāk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masääh majyyw bahänh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëë suun bä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ëp

ta wë kasëew dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hỹ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hỹ pong jé né hē taheh'äät bä kä Kristo bajëë suun, tanu dëë kän, t'ii hēnh P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajöo nuu me hỹ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bä ta daaj hē takan'oo dāk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahë n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ää majyyw me rabahej'ëëh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ëp ta wë kasëew dāk doo gó. ²⁶ Hajöo nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo däg bä paawä, hajöo nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bä. Sét nuu me ub, tabedaa dāk bä kä badäk hahȳy hä ji hawät do gawatsig hōm noo gó, Kristo kaja dāk ta daaj hē takan'oo dāk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bä kä P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bä, baad tanado bä. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo dāk dajëb hä, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajök do ramoo bok do tabawug hōm hyb n'aa. P'aa hēnh da

[‡] 9:20 Esodo 24.8

Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hēnh tawén kaja kän da, ta hã gad'aa do tamahũũm hyb n'aa P'op Hagä Do wē kä, ta tii bā raboo had'yyt hē hyb n'aa kä.

10

Jesus dajēp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē tagasēets hōm do ky n'aa hahỹh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo dāk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maets ub tii. Dooheh'äät do hỹ pong jé hanäng do tado bā. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bā baad had'op rabahadoo tan'oo bā. Dooheh'äät dooh had'op rabahadoo tan'oo bā sēt ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ää see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooh doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bā.

² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bā paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bā P'op Hagä Do wē han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa mas'ääh wób raneboh bēeh, P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hōm bā paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bā paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do

matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bā. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booy yb aj'yy majyyw haja bā, dooh kabara majyyw haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hōm bā.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahỹh bā Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hã taky hadoo:

“Sa mas'ääh majyyw a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

A matym n'aa a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

Ti hyb n'aa y dab näng y majyyw näng man'oo bā majyw y y banoo hyb n'aa ta sām”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Dooheh'äät dooh magado bā òm rama heju doo.

Dooheh'äät dooh magado bā a matym n'aa a wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hōm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bā hahỹh da kēh y h: ”

‘Mahegää P'op Hagä Doo. Y kaja dāk,

a kyy kerih doo gó kēh y n'aa takerih doo da, makarēn do y moo wät hyb n'aa.’”*

⁸ Dooheh'äät dooh m' sa mas'ääh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, dooh m' ta wē rama ejuu doo P'op Hagä Do karēn bā.

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hã takerii dāk tii. Kristo kyyh ta Yb hã tii.

DooH m' na-ããj hē takarēn bā ta matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do tabawug hōm hyb n'aa paawā. DooH m' ta ti tagado bā, nāng mā Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō né paawā ta tii d' rabadhed'oo. ⁹ Ta jawén hahỹ d' mā Kristo kyy kā: “Mahegāã P'op Hagā Doo”, nāng mäh, “ỹ kaja dāk, makarēn do ỹ moo wāt hyb n'aa kā”, nāng mäh. Gawatsig hōm pooj jé sa hā kamejũ do rabahed'oo do paah, ta ti taHer'oot do hā ji bahapäh. P'op Hagā Do gasēets hōm hỹ kā ta tyw n'aa papuuj. ¹⁰ P'op Hagā Do karēn do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk do hyb n'aa er hyb n'aa tadajep hyb n'aa, kado hōm nesaa do er h'yyb tym gó hanāng do paah. TsyH hē P'op Hagā Do wē er tabasēew dāg kån. Sét nuu me dajēb hā takan'oo dāk. Jāām né tii.

¹¹ Ta āh hā had'yyt hē sa ky n'aa rod Arāw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooH do P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Ta āh hā had'yyt hē rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawā ta ti haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanāng do tawug hōm bā. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hỹ kā. Sét nuu me ub takan'oo dāk nesaa do er moo bok do hyb n'aa tadajep hyb n'aa. Jāām né tii kā. Tii d' tabad'oo do jawén paa bā hỹ pong jé, P'op Hagā Do hub hēnh, ta

hā P'op Hagā Do weh'ēeh doo bā tabaso dāg kån. ¹³ Ti noo gó kā tagada ta majĩ P'op Hagā Do nes'ēem, Kristo raky daheeh P'op Hagā Do an'oo bā kā. ¹⁴ P'op Hagā Do hub hēnh tawén so dāg kån, sét nuu me er hyb n'aa tadajep doo me baad had'op rabadhodo padēek tan'oo bā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong doo.

¹⁵ P'op Hagā Do Sahee na-ããj hē er tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahỹ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahỹ da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ỹ kaner'oot doo:

Sa h'yyb gó da ỹ banoo kēh ỹ n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ỹ berih hadoo da tii”,† nāng mäh.

¹⁷ Ti m' ahōm nā ta kyyh:

“Ỹ mabaan hōm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Ỹ mabaan hōm da ỹ mejũ do raky nadaheeh doo”,‡ nāng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wāt do paa kā, dooh hyb n'aa wāt pé ramoo heb'ooH do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bā nesaa do kado hōm hyb n'aa paawā.

¹⁹ Hỹ kā wakān haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neỹm doo gó er hajaa er ajēe p'ēē hadoo ta gawakō tak'ep P'op Hagā Do wē kasēew dāk

† 10:16 Jeremij 31.33 ‡ 10:17 Jeremij 31.34

do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó er hajaa er ahöm bä had'yyt hē y hanäng péh. ²⁰ Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hóm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hē da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahóm doo. ²¹ Ti anäng er ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bä bag'ääs doo. ²² Ta ti hyb n'aa, taw'ääts hē er h'yyb ehub doo me, baad er h'yy ka'eeh doo me na-ääj hē er kah'üüm P'op Hagä Do wë. Dooh er h'yyb er taky n'aa tapa wäd bä Kristo an'oo bä. Baad er bahado däk na-ääj hē P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahöm bä.** ²³ Taw'ääts hē h'yy ganajëng doo me had'yyt hē er gada baad hadoo do er hã taky däng doo, er gada er hanäng doo. Er hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hē taky däng doo. ²⁴ Taw'ääts hē er tyw n'aa esoos nyy d' er bad'oo er h'yyb mahüüm er da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahñ heh'äät do er mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji

moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ääj hē. ²⁵ Taw'ääts hē dooh er eréd bä P'op Hagä Do hyb n'aa er kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hóm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hē ta wób er h'yyb en'yyim rah'yy gajëe hóm mahñh. Taw'ääts hē baad ta bahñh tii d' er bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

²⁶ Bë h'yy gejë hóm manä y wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hē Jesus ji mak'yyts bä, nesaa do ji moo wäd nä bä had'yyt hē, ji hapëe däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooh tanyy wäd bä kä P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hóm do sãm. ²⁷ Jääm né hē ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jääm né da tëeg hõo tak'ëp haju do P'op Hagä Do majiñ gawats'iik do ti awät da ta ti wë. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyys doo. Tanyy bä pawóp hē, tamawoob hē ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehñn bä ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyys doo. ²⁹ Nyy da bë hã? Dooh g'eeh ti bahñh

§ 10:20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pään hebaan do s'ëeb. P'op Hagä Do kahesé doo bä noo gatsé n'aa tii. Dooh ji haja bä ta tii bä ji tabëej bä. Hÿÿ kä, Kristo hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahöm bä.

** 10:22 P'ooj ub Isaraew buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooj ub, ranahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahóm bä baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah yÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüñ rabehop. Tii bä kä, baad rabahado padëek p'aa hënh. Tii bä rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahóm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm.

P'op Hagä Do rejã da P'op Hagä Do T'aah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehĩĩn do ky n'aa rejãã doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. ³⁰ Ër hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahỹ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tiil.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ näng na-ääj mäh. ³¹ Tak'ëp ta äm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bã!

³² Taw'ääts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bã. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³ Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejãã paah, nyy da paa bë rarejäã. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejäã doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd mehĩĩn paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bë pooj jé hỹ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë

h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy kae bã, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bã kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky däng doo. ³⁷ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do ka-
jaa.

Dooh da tatabëej bã taky däng
do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ÿỹ gó
baad hedo padëek doo,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da
rababoo had'yyt hë.

Dooh da ÿ tsebee bã h'yy
gajëe hõm do wë”, näng
mäh. §§

³⁹ Ëër kã, dooh ta tyw n'aa
heréd hõm do ër ado bã,
ragawatsig hõm doo hënh
hahõm doo gó haboo däk doo.
H'yy ka'eeh do ëër, nesaa do
mahãnh hedëp doo.

11

*Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa
hahỹh*

¹ Hahỹ d' tahanäng pé ti
ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji
bahapäh do ti ji h'yyb gó,
ji gadoo né da ji pooj jé ji
gada doo. Te hub né hë, ti
awät né da ji nahapäh doo,
baad ji bahapäh ji h'yyb gó.

² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa

†† 10:30 Dew-Teronom 32.35. ‡‡ 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

§§ 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:2 Ër wahë makũũh tawén erii wät, ta wakããn, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

P'op Hagä Do wén gadoo ër wahë makũh.*

³ P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ããj hë, ta ky gabuuj né hë P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hë ji hapäh doo.

⁴ Baad ub Abéw makũ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Kaĩh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hë m' Abéw P'op Hagä Do hã. Baad mã P'op Hagä Do hã Abéw ma ejuu doo. Badäk hahÿÿ bã Abéw nawäd wäd né paawä, da hë nä tah'yy ka'eeh do paa ër hã tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kãn ta wë ta hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajëb bã. Dawuh up mäh. Dooch rawyyd wäd bã P'op Hagä Do mahũũm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enäw had'yyt hë tabawät do hã, ta wë P'op Hagä Do mahũũm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bã, dooh ji haja bã P'op Hagä Do ji h'yyb enäw bã. Jé karën do P'op Hagä Do wë tahõm bã, jããm né hë tahajaa, P'op Hagä Do awät né hë taky dahé bã, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hã hesoos do hã taky dahé bã.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta ÿÿm, ta taah, ta taah

äj raked'ëëp do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bã sa pooj jé hana do ranahapäh nä doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëë n'aa ta wób sa hã. Nesaa do hã ta wób raky n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado däk ta matym gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëej s'ee hënh tabahõm hyb n'aa, hëej ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hënh. Abaraãm ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapëë bã n'yy hënh ta ti hëej badäk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëej ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bã tabawäd wät ta s'ee hënh naa hadoo doo da. Ta tii bã jé pad'yyt hë takeh'ÿÿt. Sa masããh byyh s'ëëb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hã na-ããj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraãm hã taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraãm rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hã, nahãnh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii

tabetaah hyb n'aa, Abaraãm panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hã taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagõõh hawób däk, hood tæg hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ãñj hē radejëp sa hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejëp bã kä. Ti hyb n'aa, dawëë naa rahapäh hadoo sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tse-bee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooh m' badäk hahỹ tado bã sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa häj n'aa bã habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa häj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooh hëej reréd hõm do paa tado bã rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bã paawä, rahaja paawä rababaaj nã p'aa hēnh t'ñ hēnh. ¹⁶ Panang hỹ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahãnh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bã, “Ỹ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bã. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hỹ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraãm P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraãm

aju paawä, hahỹỹ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”† ¹⁹ Abaraãm hã, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bã tan'oo bã. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bã, ta t'aah tagadoo p'aa hēnh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hã Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hã.

²¹ P'op Hagä Do hã Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëe wät mã pawóp hadoo do Joséh taah, tii bã m' ta tatu hã tanu hyy häng bã m', P'op Hagä Do taj'aa etsëe kã.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bã tadajëp doo, taky däng mã Esit bã naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ sa hã nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hã.

²³ P'op Hagä Do hã Mosees yb, Mosees ỹñ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bã, tamawoob hē kamarab noo gó rajejën mã Mosees. Anãm mã sa hã sa t'aah. Dooh m' rajeỹỹm bã häj n'aa wahë n'aa mejũũ doo.

²⁴ P'op Hagä Do hã Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bã Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wät bã kä. ²⁵ Dooh takarën bã nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bã. Dooh

† 11:17-18 Genesis 21:12

takarēn bā sa sii tatsebee bā. Ji wad'iits ti ta tii, ta hā. P'op Hagā Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejāā do takarēn tagadoo. ²⁶ Tak'ēp baad ub ta hā Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hā raky n'aa rejāā doo. Tak'ēp ky n'aa gebah do Esit hāj n'aa bā hanāng do bahānh ti ta hā. Raky n'aa rejāā do tawén gadoo, baad hadoo do ta sām tagada do hyb n'aa ta pooj jé. ²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tawén eréd hōm Esit hāj n'aa. Doo Esit hāj n'aa wahē n'aa kawajāān do tajeŷŷm do hyb n'aa tado bā. Doo tah'yy gajēē hōm bā, P'op Hagā Do ji nahapāh do tahapēē dāk do hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejūū Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ēēs. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejūū b'ée majyyw repeets hōm sa tób noo bā, dajēb manaa do sa taah wah'ēeh hedoo do tanadej'ēep hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsēg hōm akajar Hahiin Do hād nāng doo me, bawoonh do ji mahōm do hadoo. Esit buuj kā rakarēn bā paawā rabatsēg hōm Isaraéw buuj sa jawén, pehās mā naēng me.

³⁰ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó hād nāng do panang hadē pā s'ēēb kajāg bēeh, setsi ta āh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ōōd

bong jawén paa bā. ³¹ ŷŷnh Rahab hād nāng doo, hajōk do sii he'ŷŷh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajēb bā ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagā Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mā Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begā n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejēn.

³² Badawēēt paawā Gidejōn, Barak, Sān-Sāw, Jepeté, Dawi, Samuéw hād enāh doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod na-āāj hē sa ky n'aa ji maher'ood bā. ³³ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hōm sa majīī hāj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagā Do karēn doo da ti sa wób rabag'āās. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagā Do noo mesoo awad. ³⁴ P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tēēg hōō tak'ēp haju do mahānh sa wób raked'ēep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sēn-jeer mahānh raked'ēep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padēēk. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majīī sii rakaneb'oooh noo gó, sa majīī ranes'ēēm. ³⁵ ŷŷj wób p'aa hēnh ragadoo sa taah dejēp do mahang genā bong doo.‡

Sahōnh hē ta ti hedoo do ta wób rahapēē né paawā, h'yy ka'eeh do wób rahoop

‡ 11:35 P'op Hagā Do ky n'aa rod sa hā masa do P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

sa hã rarejãã doo. Rahob had'yyt hẽ, dejëp. DooH P'op Hagã Do raky n'aa jejën bã raked'ëëp hyb n'aa paawã. Tak'ëp baad ji bawäd had'yyt do hỹ pong jé, ragenã bong bã kä, ti ragahëen. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejãã, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëeh. ³⁷ Pã me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'yy ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëëp. Jé pad'yyt hẽ h'yy ka'eeh do wób raked'ëëp sa majĩ mahãnh. Jããm hẽ b'éé byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. DooH sa wẽ hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejãã. ³⁸ Banawäng doo bã, waëë mahang, pã yb gabaho doo gó, k'ãäts yt hã gabaho doo gó na-ããj hẽ rababok paah. DooH rahyb n'aa p'eed bã badäk hahỹỹ bã hanäng doo. Baad had'op ta tii. Badäk hahỹỹ bã habong do wób, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hẽ P'op Hagã Do hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh paa ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa eno däk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé

taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagã Do h'yyb däng do hyb n'aa sa hã ër hã na-ããj hẽ, séd demuun baad had'op ër bahadoo hyb n'aa kä.

12

DooH ji h'yy gajëë hõm bã baad nadoo do ji ahob né paawã ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kä, hajök h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ër rahapäh do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ër eréd hõm sahõnh hẽ ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-ããj hẽ. Taw'ãäts hẽ h'yy ganajëng doo me P'op Hagã Do karën doo da ër aboo had'yyt hẽ hỹ jawén, tsyym kas'ỹỹ do h'yy ganajëng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bã kä. ² Taw'ãäts hẽ Jesus hã ër h'yyb padëëk. Ër h'yy ka'eeh do du na do tii, ër h'yy ka'eeh do kah'ũüm hanoo do tii. Tak'ëp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsëk do hã tadajëp doo. DooH hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajëp do hã.* Tii bã kä, P'op Hagã Do sahõnh hẽ bag'ãäs do hub hënh tabaso kãn, takaweh'ëeh doo bã. ³ Bë hyb n'aa newë nyy da dooh Jesus h'yy gajëë hõm bã, tak'ëp ajyy nesaa do moo heb'ooh do ta hã rakamajë né paawã. Bë hyb n'aa newë Jesus, bë h'yy gejë hõm

* **12:2** Judah buuj sa hã, b'aa hã ji dajëb bã tak'ëp ji nu mebyng. Sa hã P'op Hagã Do ky n'aa was'ee däk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hẽ, dooh Jesus nu mebyy bã, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa.

mahānh. ⁴ Bēeh, dooh dajēb bē ahob nā bā nesaa do hā bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy geje hōm manāh. ⁵ Bē mabaan hōm P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb en'yyim do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hā tabaher'oot tii. Hahȳy da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ȳy, mamak'yyts manā mahȳynh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ōm tametēek doo.

H'yy gajēē hōm manā tak'ēp hadoo doo me ōm tamaher'ood bā, ōm tah'yy geām bā.

⁶ Mahȳynh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metēek takamahān do hā.

Sahōnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametēek hyb n'aa”,† nāng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bē ahoop doo, bē tametēek do pan'aa tii. Ta taah bē bahado dāk do hyb n'aa, ta t'aah hā tabad'oo doo da bē hā tabad'oo ta ti metēeh. Sahōnh hē né hē sa taah hedoo do mahȳynh hadoo doo me sa yb metēek.

⁸ Mahȳynh do hadoo doo me P'op Hagā Do bē tama net'ēeg bā paawā, sahōnh hē ta taah tametēek doo da, tii bā dooh

paawā ta taah heh'āāt bē do bā. Ȳynh daap hetaah do taah hadoo paawā bē tii bā.

⁹ Ēr karepé noo gó, ěr yb badāk hahȳy bā hanāng doo, mahȳynh do hadoo doo me ěr rametēek, ěr wén weh'ēeh ěr yb. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ti bahānh ěr Yb h̄y pong jé hawāt do ěr ky daheeh, ta pa had'yyt hē ěr babok hyb n'aa.

¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametēek baad hadoo doo me sa hā, ěr rabaw'ēeh hyb n'aa. P'op Hagā Doo kā ěr tametēek baad tabahadoo hyb n'aa ěr hā, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh ěr babok hyb n'aa kā, tsyt hē nesaa do mahānh tabawāt doo da. ¹¹ Ji hā rametēek

doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bā ta tii d' ji hā rabad'oo do ti noo gó. Hejooñh ji hā, datés ji hā. Ti hado né paawā, ta jawén kā, P'op Hagā Do mo haj'aa ji ahob wāt do hyb n'aa ji h'yy ganyy dāk bā kā, tak'ēp h'yyb nyw gó baad had'op doo gó ji bawāt tan'oo bā kā.

¹² Ti hyb n'aa kā, bēeh, h'yyb nahejooj padēek doo, bēeh, h'yyb nahedo padēek doo, taw'āāts hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo p'aa hēnh. ¹³ Taw'āāts hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejē hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kā.

Dooh ji mak'yyts bā ji P'op

† 12:6 Proweh-Bijos 3.11-12

Hagä Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

14 H'y'yyb nyyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyt hē nesaa do mahānh ji naboo bā, dooh da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapēē bā da. 15 Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hā P'op Hagä Do ky ennyim doo. Ji hā P'op Hagä Do ky ennyim do makyys doo, ta hā h'yy gajēē hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawēē P'op Hagä Do mahānh rababok hyb n'aa. 16 Bē hyb n'aa matakā bē mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakā bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ēeh do Ešauh makū bad'oo doo da. Sēt ta waa hyb n'aa tēsēem hōm, tan'oo dāk ta wah'ēē hadoo do paa ta hÿÿj hā. 17 Bē hapäh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bā, dooh ta yb gado wād bā. Aód né paawā dooh tahaja wād bā tahÿÿd bā tabad'oo do paah.

18 Ti hyb n'aa, taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē ēr h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hā kametā dāk do bahānh tii. Dooh bē kaja dāg ji hapäh do waēē bahōō dāk doo bā, tak'ēp tabadagyp doo bā, bah'ood darung do

bawät doo bā, ēr wahē makū rabad'oo do paa hadoo.‡ 19 Dooh bē maa napēē bā b'ée s'āān gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bē maa napēē bā P'op Hagä Do kyyh ām n'aa nāng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bā m' rabetsēē P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hā ta her'oot doo. 20 Tak'ēp rajeÿÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bā ragado bā P'op Hagä Do mejūū doo: “Dajēp né da waēē hā moo dāng doo, bē masāāh see na-āāj hē dajēp né hē da. Ji akut pä me tadajēp hyb n'aa”,§ nāng paa ta kyyh. 21 Tak'ēp mā ta ām n'aa nāng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ēp ÿ kajajān ta ām n'aa hā”,** nāng mäh. Ti hadoo paa sa hā.

22 Ēr hā kā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē tagasēets hōm. Pooj jé sa hā kametā dāk do nahado tii. Waēē hadoo ji matym me ji nahapäh do wē, Sijōn hād nāng do wē bē kaja dāk. Jerusarēnh hÿ pong jé badāk doo hēnh, P'op Hagä Do hedēb had'yyt do panang wē bē kaja kän. Tak'ēp hajōk do āās tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padēek doo bā bē kaja kän. 23 P'op Hagä Do taah wah'ēeh hedoo do sa wē bē kaja dāg kän. Hÿ pong jé sa hād kerii dāk. Sa wób bē bahado dāk. P'op Hagä Do wē bē kaja kän, sahōnh

‡ 12:18 Ēr wahē makūūh tawén her'oot, ta wakāān Isaraéw buuj tama erih do hyb

n'aa hahÿÿh. § 12:20 Esodo 19.12-13

** 12:21 Dew-Teronom 9.19

hē badāk hahỹỹ bā habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hỹỹ kā baad had'op do hado dāk do sa wē bē kaja kǎn do hadoo.†† 24 Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do ky n'aa enooh do Jesus gasēets hōm do wē bē kaja kǎn. Baad ta majyyw ēr h'yyb tym tabenyww dāk. Abéw majyyw nahado, k'āāts gó naa P'op Hagā Do hā tabetsēē P'op Hagā Do babaanh hyb n'aa ta sām.‡‡ Jesus majyyw etsēē hadoo P'op Hagā Do hā tamabaan hōm hyb n'aa sahōnh hē nesaa do ēr moo bok do paah. 25 Ti hyb n'aa bē mak'yyts manā Jesus ēr tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagā Do kyyh badāk hahỹỹ bā Mosees sa hā tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hā raky n'aa kety dāk tii. Ti bahānh ji P'op Hagā Do rejāā do ēr ahoop da hỹ pong jé naa ēr tamaher'oot do ēr mak'yyts bā. Doo ēr haja bā ēr kejēn bā ta ti mahānh. 26 P'ooj ub waēē Sinaih hād nāng doo bā sa sii P'op Hagā Do baher'oot noo gó, tak'ēp badāk hahỹ katajus wāt ta ky haj'aa. Da hē kā hahỹỹ da P'op Hagā Do ky dāng: “Sét nuu me ti awāt nā badāk hahỹ had'yyt nado katajuus ŷ an'oo bā. Wē na-āāj hē katajuus da ŷ an'oo bā”, nāng ta kyyh. 27 “Sét nuu me ti awāt nā” taher'ood bā, gawatsig da tapehuunh do paa hahānh doo, naym doo,

tahanāng pé tii. Jāām né hē haym nahānh doo. 28 Ti hyb n'aa, panang banahānh do ēr gadoo da do hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagā Do bag'āās doo bā, taw'āāts hē dooh ēr eréd bā P'op Hagā Do ky ennym do ji hā. Taw'āāts hē takarēn doo da, ēr j'aa etsé ta hā. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ēr hyb n'aa jew'yyk ēr hyb n'aa meuunh doo me. Taw'āāts hē ta wē ēr kadaduu doo me ēr j'aa etsé ta hā. 29 Taw'āāts hē tii d' ēr bad'oo, tēēg hōō sahōnh hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawāt do ky n'aa hahỹỹh

¹ Taw'āāts hē bē kamahān had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

² Taw'āāts hē baad bē gadoo bē tób bā ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, āās né ti ragadoo, dooh né paawā rahapēē bā āās rado bā. ³ Taw'āāts hē ragada-hew'ēēs doo gó radewāts b'ēēh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawā bē hā ta wób rado bā, bē tado bā paawā ēnh radewāts b'ēēh doo. Bē hyb n'aa newē na-āāj hē rarahejāā doo, bē hā pé hado né paawā ta tii.

⁴ Taw'āāts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuj nado tii.

†† 12:23 Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hỹ pong jé babuj n'aa ji bahado dāk, dooh né paawā t'ī hēnh ji awād nā bā. Ti hyb n'aa né hē sahōnh hē tetsén do wē ji kaja dāk tanooh. ‡‡ 12:24 Genesis 4.10

Taw'ãäts hē ȳnh patug dooh ta ȳm tawad'ii bā ȳnh see wē. Taw'ãäts hē ȳnh na-ãäj hē dooh tawad'ii bā ta patug. Tii d' ȳ wén her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ȳm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ȳh doo.

⁵ Bē kamahän manä dajēer. Taw'ãäts hē bē h'yy gadeja bē wē hanäng do hā. Tii d' bē ȳ wén maher'oot, hahȳ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Doooh òm ȳ eréd bā. A pa had'yyt hē ȳ bawät", * näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooñh do èr hā takametä bā, dooh èr hyb n'aa tón bā. P'op Hagä Do hā èr h'yy kasadä do hyb n'aa hahȳ da èr hajaa èr ky hadoo:

"Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do masa ȳ n'aa. Doooh da ȳ eỹm bā.

Doooh hajaa pé hā ȳ ramoo bok péh."†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'ũm do paah, P'op Hagä Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da rababok paa radejèp bā kã. Taw'ãäts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahȳd bā. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-ãäj hē tabawät, hỹ jawén na-ãäj hē tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta s'ee hēnh bē rah'yyb

mahũm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metēek doo me. Taw'ãäts hē ji wē P'op Hagä Do ky enyym do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hā bē hyb n'aa matakä manäh. Doooh ta ti masaa bā tayy do sa hā. ¹⁰⁻¹¹ Èr wē ti anyy däg kãn nesaa do èr moo bok do hado hōm doo, Jesus, èr hyb n'aa dajèp doo. Sa masãh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahũm P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'òp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'ooh doo, dooh rahaja bā rawēè bā ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahänh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹² Ta hā kaja däk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ãäj hē ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē tabasēew hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kã, panang bahänh Jesus ramahũm doo da, ta hā rarejãã do tabahoop hyb n'aa, taw'ãäts hē èr na-ãäj hē èr eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ãäts hē èr gadoo Jesus hyb n'aa èr raky n'aa rejã bā, Jesus gado däk do paa hadoo ta hā

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

raky n'aa rejãã doo. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh babä ér panang heh'äät nahänh do tado bã. Hÿ pong jé ér panang heh'äät do ti ér gada doo. ¹⁵ Jesus ér ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hë Jesus wë ér bahôm ér j'aa etsëë had'yyt hë hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hë ér j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hë tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hë tii. ¹⁶ Bë moo boo had'yyt hë baad hadoo do bë da hadoo do wë. Bë mabaan manä tii. Bë masaa had'yyt hë ta wób bë wë hanäng doo me. Bë mabaan manä tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hã. ¹⁷ Taw'ãäts hë bë ky dahé, bë hyb n'aa jewyyg Jesus hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë wahë n'aa hedoo doo. Bë rahagãã had'yyt hë, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bë rabahag'ãäs. Bë an'oo manä bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë ky dahé né hë, tsebee gó bë rabahag'ãäs hyb n'aa.

¹⁸ Bë ky n'aa ets'ëë äã hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Äã hapäh, baad ub äã h'yyb. Baad ub äã baboo had'yyt hë äã karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hë ÿ matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ ÿ karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hã hanoo doo, bë hã tabanoo sahôn hë baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ér h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëëts hóm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus ér Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. B'éé hagã n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.‡ Taw'ãäts hë Jesus Kristo ér j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

²² Wakän haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ÿ ma erih doo gó bë ÿ maher'oot doo. Dooh tadawëd bã ÿ ma erih doo.

²³ Bë ÿ maher'oot, dooh ér hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëës doo gó tag'ëëd wäd bã. Rado nyyh. Nayyw hë takaja bã babä, ÿ mahüüm da si ÿÿ, bë wë ÿ beg'ãäs bã.

²⁴ Bë maher'ood äã hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahôn hë P'op Hagä Do karapee na-ãã hë. Itarija häj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. ²⁵ ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bë wë. Jããm hë kä.

‡ 13:20-21 Èr hagã n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ãän ma erih do hahÿÿh

1 Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametty do ky n'aa hahÿÿh

2 Wakän haa,* taw'ãäts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametty do bë wë tana bä. 3 Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametty doo, ji h'yy kahejój had'yyt hë tan'oo bä. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa "taw'ãäts hë baad bë tsebee kametty do hã" ÿ wén näng. 4 Taw'ãäts hë bë h'yy kahejój had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahänh. 5 Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bë see nahapëe bä, taw'ãäts hë tabetsëe P'op Hagä Do hã. Tii bä P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagä Do betsëeh sahõnh hë sa

hã. Dooch ji tahajëew bä ji ky n'aa ets'ëe bä. 6 Taw'ãäts hë hetsëe doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëe. Taw'ãäts hë dooch taky sëew bä P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. 7 Ta ti hadoo do dooch tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. 8 Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hë ragabok.

9 Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. 10 Taw'ãäts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooch ahëej jëng do hadoo da.† 11 Papÿÿj nu ganä däk bä, tak'ëp tabajuu bä, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooch kajäg jëng. Ahëej jëng tii bä hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

12 Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bä kametty do ji wë tana bä. Kametty do hã ji j'aa ketsëe däk bä kä ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahän do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

13 Kametty do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä ne-saa do ji moo wät hyb n'aa,

* 1:2 Wakän haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † 1:10 Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bä, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

taw'ääts hē dooh “P'op Hagä Do ȳ tah'yyb tatuk” ji noo bä. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hä. P'op Hagä Do na-ääj hē dooh ji tah'yyb tatug bä nesaa do hä. ¹⁴ Nesaa do er h'yyb karēn do ti er tah'yyb tatuk nesaa do wē. Er tawedii, tii bä er tah'yyb maso dāk nesaa do hä. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do er h'yy karēn do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'üüm bä kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajep doo.

¹⁶ Bē daaj hē bē kawad'ii manä wakãn haa ȳ kamahãn doo. ¹⁷ Sahõnh hē taw'ääts hē hadoo doo, baad had'op do na-ääj hē, p'op naa né hē tabana. P'op Hagä Doo, wē hä hanäng do bag pahuunh do hanaa né hē. Badäk hahȳ bag kawereem né hē paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahȳd bä, dooh ta hä hewaat pé na-ääj hē. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng er h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hē tasëew dāk do er bahadoo hyb n'aa ta wē, sahõnh hē tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasëew hõm do hadoo er bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahȳh

¹⁹ Wakãn haa ȳ kamahãn doo, bē hyb n'aa matakä hahȳ hã: Taw'ääts hē sahõnh hē ji, ji nanyyw hē ji maa newëe. Taw'ääts hē dooh nanyyw hē ji er'ood.

Taw'ääts hē dooh nanyyw hē ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hä gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hõm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanäng doo. Bē eréd hõm na-ääj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo dāk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahȳ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejũũ do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nanyyw hē tamabaan hõm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahãn ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bä, tamanabaan bä, taky dahé bä, sahõnh hē tamoo wät do hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hä.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bä, ta hä hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahȳ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do er Yb gadoo do er hã:

Kabarii, ȳyñh patug tamaa wäd is do na-ããj hẽ ji t'yyd mehĩn doo, baad tanado bã sa hã. Hahỹ na-ããj hẽ P'op Hagã Do gadoo do ẽr hã: Ji matakẽẽ ji hã badäk hahỹ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karẽn do mahãnh.

2

Dooh ji asẽew bã ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahỹh

1 Wakãn haa, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã, tak'ẽp ji weh'ẽeh do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bẽ asẽew manã bẽ gadoo do sa mahang. 2-3 Hahỹ d' ȳ hanãng pé tii: Aj'y y ta moo heen n'aa k'ããts tẽg gabarẽeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bẽ kahet'aa bã takajaa bã, baad bẽ gado bã, banãm doo bã bẽ at-syyd bã tabasooh hyb n'aa, tii bã aj'y y kasuud is doo, saroor sãg dadäk do bẽ kahet'aa bã tajẽẽ suun bã na-ããj né hẽ, ti ta hã bẽ ky hado bã: “Nanãng bã ag'ẽed dãg, tũũ tsym ȳ pa mabahyy hãng”, bẽ noo bã, 4 dooh sэд demuun bẽ gado bã bẽ wẽ heg'ããs doo. Tii d' bẽ adoo bã, bẽ asẽew däk bẽ gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bẽ tii bã.

5 Wakãn haa ȳ kamahãn doo, bẽ maa newẽ hahỹ ȳ her'oot doo: P'op Hagã Do asẽew hõm badäk hahỹ hã

habong do sa hã kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hã rah'y y ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hã kamahãn do sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah. 6 Bẽẽ kã, bẽ mak'yyts kãn kas'uut doo. Tak'ẽp ma enãh do nado g'eeh ti bẽ hã rejãã doo? Ti nado g'eeh ti bẽ ramahũũm do hyb n'aa jewyk do sa wẽ, bẽ raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã? 7 Tak'ẽp ma nãng do né tii, Jesus bẽ wahẽ n'aa ky n'aa etsẽeh do ky n'aa rahejãã doo.

8 Baad né hẽ ti bẽ hã, hahỹ ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa jaw'y yk do baad bẽ ky dahẽ bã: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”* Ta tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo. 9 Ti hyb n'aa, ta see baad bẽ gado bã ta wób sa mahãnh, nesaa do bẽ moo boo däk. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y yk do bẽ taky n'aa ety däk tii bã, ta ky n'aa jaw'y yk do bẽ ky nadaheeh do hyb n'aa. 10 Hahỹ hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Sahõnh hẽ né hẽ paawã P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y yk do ky daheeh doo, sэт ub taky nadahẽ bã, sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'y yk do ky nadaheeh do tabahado däk tii. 11 “Aã manã ta seeh ȳm sii”† mejũũ doo, “Madajẽeb manã a da hadoo doo”‡ ti na-ããj hẽ tamejũũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajẽeb bã, a ȳm, a patug nadoo do sii

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

naã né hẽ paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado däk né hẽ õm. ¹² Ta jawén bë hä da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hä, bë ky dahé bä, bë ky nadahé bä ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hä P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hä, bë babok do hä. ¹³ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehiïn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehïïn bä. Ji t'yyd mehïïn bä ta wób, dooh tii bä P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä. Ji tat'yyd mehïïn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Wakän haa, “Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh” ji noo bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bä ji tedëeb bä P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bä paawä ji hÿÿj hedoo doo, ji änh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ãäj hẽ, ¹⁶ tii bä bë see ky hadoo bä paawä sa hä: “Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bä, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hä, daap hẽ ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, jããm ub Jesus hä ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap

hẽ ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hä ÿÿ: “Ta see Jesus hä tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hä hahÿÿ d' këh ÿÿ: Mametä hä ÿÿ mahaja bä paawä Jesus hä mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hä. Tii bä da baad hadoo do ÿ moo wät do hä ÿ metëeh a hä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jããm hẽ sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ãäts hẽ né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ãäj né hẽ rahapäh tii. Ti hadoo né hẽ, kajajän bong P'op Hagä Do rajeÿÿm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ÿ metëeh a hä daap hẽ ta tii da ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bä? ²¹ Bë hyb n'aa newë ër wahë makū Abaraãm. P'op Hagä Do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hä tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hä Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ãäj hẽ P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: “Abaraãm ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó."§ Abaraãm moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hē ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kãn Abaraãm.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagä Do karēn do ji moo wät do hyb n'aa na-ãj hē baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jããm hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, yñh pooj jé hajök do sii heỹh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ãas do ta tób bã tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametēh hyb n'aa kã kejēn doo gó rabahõm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bã ji dajēp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bã ji hä, dajēp do hadoo tii bã ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahỹh

¹ Wakãn haa, bē hapäh hahỹh: Ta wób bahãnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetēk do sa hä.* Ti

bahãnh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetēk do sa hä, taw'ãats hē dooh hajök bē mahang karēn do ta ky n'aa ma mehetēk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahõnh hē ēer, ēr bes'õos hajõng. Hỹh kã, aj'yy taher'oot do hä nes'õos doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahõnh hē nesaa do mahãnh baad takanã bã. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bã kawaaro noo hã ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bã ta hã sahõnh hē. ⁴ Marakate na-ãj né hē. Aee né paawä, tak'ēp tabahēm do mahũũm né paawä, ta poo wõj n'aa mahũũm rakarēn hēnh ta du wöd n'aa me, nad'ēed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hã. Nad'ēed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajõng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hahỹh: Hēej baeh do ahõng, nad'ēed its né paawä ta hõo du n'aa doo. ⁶ Tēeg hõo hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahõnh hē ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejãã do sahõnh hē. Tii d' had'yyt hē ji gawät. Ji madajēp né hē ta tii da. Tēeg hõo tabanesaa do hanãng doo hēnh naa tagahõo do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahõnh badäk hahỹ babo n'aa hēej

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ēeg bã jããm hē baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahỹ ti Tsijaag hanãng péh: Heh'ãat tado bã ji h'yy ka'eeh doo, tii bã baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'y kae bã heh'ãat. 2.26 hã Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanãng péh. * 3:1 Ta wób bahãnh P'op Hagä Do wén gahēen ta ky n'aa ma mehetēk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa.

hã habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hẽ ji hajaa ji met'ëeg bã. Pooj jé rahaja dák tii, da hẽ na-ããj né hẽ. ⁸ Ta ti ji haja né hẽ paawã, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bã, dooh hajaa pé tamedug bã. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bã ta hã. Tawãd had'yyt hẽ. P'yym mahỹỹnh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër Yb. Ta tii me na-ããj hẽ ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagã Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sët né hẽ ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ããj hẽ. Dooh taw'ããts hẽ tado bã ta ti wakãn haa. ¹¹ K'ããts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganã bã ty ganãm doo, naëng ty gasus do na-ããj hẽ. ¹² Wakãn haa, joom dooh ta ag kawereem bã. Dooh wiigo hãd nãng do joom eag bã oriib hãd nãng do ag. Dooh uwa tyd hã taganã bã wiigo hãd nãng do ag. Dooh na-ããj hẽ naëng ty ganãm doo bã naa ty gasus do taganã bã.†

Ji hajaa do heh'ããt do ky n'aa hahỹỹh

¹³ Bë mahang P'op Hagã Do ji hã karën do tahapãh ted'oo doo, ta tii hã tah'yy ganãng ted'oo doo, taw'ããts hẽ baad tabawãt do hã tametëeh ta tii. Taw'ããts hẽ kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wãt. P'op Hagã Do karën do hapãh

doo, dooh takasabé bã. ¹⁴ Hỹỹ kã, tak'ëp bë h'yy kajewëets bã, ta wób sa bahãnh had'yyt bã bë karën bã bë h'yy kajãg bã, bë h'yy kasabé manã bë hajaa bë ed'oo do hã. Ta tii d' bë adoo bã, dooh baad hadoo do bë ky dahé wãd bã. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hỹ pong jé naa tado bã. Badãk hahỹỹ bã naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawãt bã, ji karën do sa bahãnh ji bawãt do bawãt bã, ta tii bã ky ked'aak doo, ta tii bã kaj'õõk do bawãt. Ta tii bã sahõnh hẽ nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hã baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawãt sahõnh hẽ sa wë tan'oo bã tii. Dooh h'yy gaëëj me ta wób ji gado tan'oo bã. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bã. Ta wób ji t'yyd mehĩĩn had'yyt hẽ, baad hadoo do ji moo wãd had'yyt hẽ ta wób hã tan'oo bã. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bã. Dooh ji h'yyb ji jejën bã tan'oo bã na-ããj né hẽ. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagã Do gen'aak doo da rababok tii kã.

4

Badãk hahỹ kamahãn doo, P'op Hagã Do majĩ hado dák tii, ky n'aa hahỹỹh

† 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hã. Taw'ããts hẽ jããm hẽ baad hadoo do ji er'oot!

1 N'yy hēnh naa ti bē mahang bē kamajī doo, bē kaj'ōök doo? Baad nadoo do bē h'yyb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'yyb karēn do bē hā hē takamajī. 2 Ti anäng tak'ēp bē h'yyb karēn doo. Dooch bē gado bä. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēep bē da hadoo doo.* Bē h'yy kajew'ēēs ta wób ma hā. Dooch bē haja bä bē gado bä, ti hyb n'aa bē kaj'ōök, bē kamajī. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagä Do hā. 3 P'op Hagä Do hā bē betsēē bä, P'op Hagä Do nanoo bē hā baad hyb n'aa nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'yyt hē bē karēn bē ahānh bē etsēē doo. 4 Yñh ta patug wadii doo, h'yyb rejāā do hadoo bēēh! P'op Hagä Do heréd hōm do bēēh. Dooch bē hapēē bä g'eeh, badäk hahȳy hā hanäng do kamahān doo, P'op Hagä Do majī hado dāk tii? Jé karēn pé takamahān bä badäk hahȳy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo, P'op Hagä Do majī tabahado dāk. 5 Daap hē bē ed'oo g'eeh hahȳy P'op Hagä Do kyy kerih doo? “P'op Hagä Do kamahān, tahyb n'aa jewēs ēr h'yyb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'yyt ji h'yyb dāk.” 6 Tii d' tado

né paawä, ta bahānh P'op Hagä Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahȳy da takerih ta kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagä Do t'yyd mehīn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky enyym sa hā”,† näng kerih do hā. 7 Ti hyb n'aa taw'āāts hē P'op Hagä Do mejū do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'āāts hē bē kahejój Dijab‡ wē, tii bä da wajaah bē mahānh. 8 Taw'āāts hē P'op Hagä Do wē bē h'yy katahā, tii bä da bē wē takatahȳy na-āāj né hē. Bēēh, nesaa do moo heb'ooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēēh, h'yy kes'eenh doo, bē enyww bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē.§ 9 Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb padēek do hyb n'aa. Bē kawewaw manāh! Taw'āāts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tsebee manāh! Taw'āāts hē bē hyb n'aa tón. 10 Taw'āāts hē bē kadad'uu P'op Hagä Do wē, tii bä da bē taweh'ēēh.

11 Wakān haa, bē ky n'aa rejā manā ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejāā doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejāā tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do

* 4:2 Hahȳy da 1 Jowāw 3.15 hā takerii dāk: “Ta wakān wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó.” Ji h'yyb gó ti tii. † 4:6 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 4:7 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § 4:8 Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawä rakamahān badäk hahȳy bä hanäng doo, P'op Hagä Do na-āāj hē.

taky n'aa etyy tii.** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bä, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado òm tii bä. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bä ma-banoo a hā. ¹² Jāām hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ēep, ti né ti hajaa ji tarejāā. Òm nado. Jaa òm a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bä?

*Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé
bā do ky n'aa hahỹh*

¹³ Bē maa newē hahỹh da her'oot doo: “Āā d' ah'ũm, jati āā bahōm panang hēnh. Sét ta baab āā tab'ēēs tĩ hēnh āā es'ēēm āā dajēer enāh hyb n'aa.” ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapēē bā h'ēed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēēh, badāk hahỹh hā bē babok bā? Wanakud hadoo bēēh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē hahỹh da paawā bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā āā babok nā, āā hyb n'aa newēē do āā moo bok tii bā.” ¹⁶ Tii d' nado paawā bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa,

hajaa do baad hadoo do moo wāt doo, tamoo nawäd bā, nesaa do tamoo wād dāk P'op Hagä Do matym gó.

5

*Tak'ēp ma nāng do tama-
her'oot do ky n'aa hahỹh*

¹ Bē maa newē, tak'ēp ma nāng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajāk do hyb n'aa da. ² Karejā dāk bē ma. Kamera rejā dāk bē saroor. ³ Hetōd dāk bē wē hanāng do k'āāts tēg gabarēeh doo, k'āāts tēg hawak doo. Ta ti hetōt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.* Hetōt do bē da taju toonh, tēeg hōō hado dāk. Bē bata dāk bē ma, edaa dāg né hē paawā badāk hahỹ gawatsik doo. ⁴ Dooh paa bē epaag hōm bā moo bok do bē joom hā. Bē maa newē da! Ta sām bē nepaag hōm do eēej had'yyt hē hadoo bē hā ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh hē Haj'ap Doo, maa napēē wāt bē wē moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahōnh hē hanām do jawén, ky n'aa gebah do jawén bē baboo bong badāk hahỹh hā bē baboo bong noo gó. Sahōnh hē bē h'yyb karēn do jawén bē baboo bok. Booj yb hepuh do ji tā ji daj'ēep do

** **4:11** Hahỹh da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān do hadoo”, nāng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bā, dooh ji da hadoo do ji kamahān bā. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wāt. * **5:3** Rabaa esīh do hyb n'aa sa ma, jāām hē sa hā hē rakarēn rabah'ēēnh do hyb n'aa sa ma karejā dāk. Ta tii me ramasa paawā bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ēēnh do hyb n'aa sa hā P'op Hagä Do an'oo dāk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa hā.

hado däk bëëh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejãã da bë hÿÿ kã. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëëh, dooh né paawä rahejooj bã bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëëh, wakãn haa, taw'ãäts hë bë h'yy gejë hõm manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hã. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ãäts hë bë na-ãäj hë tii da bë bad'oo. Taw'ãäts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ãäts hë bë h'yy gejë hõm manäh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakãn haa, bë ky n'aa hajëëw manä bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakãn haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejã né hë paawä sa hã. Taw'ãäts hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Äã hã pé P'op Hagä Do ky n'aa

edëng ta hã h'yy kanerét doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jóh h'yy kanerét doo, nesaa né hë paawä ta hã adäng. Bë ky n'aa napäh né kã nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hã tagadëëg ub kã.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehÿÿn.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿÿ bë ÿ maher'oot wakãn haa: Bë ky dëë manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëë manä badäk hahÿÿ hã hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ãäj hë. “ÿÿ” bë noo bã, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Doo” bë noo bã, “doo” né bë h'yyb gó. Jããm ti ji kyyh. Doo hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ãäts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bë see wë, taw'ãäts hë taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Bë mahang tsebé péh, taw'ãäts hë P'op Hagä Do tama ejãm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëë nyy bã, taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëë hyb n'aa ta hã, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëë näng do paa kã, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëë do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hënh

† 5:11 Sahõnh hë Jóh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Doo Jóh hyb n'aa eréd bã P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bã kã, tametyy do bahëëj jëng bã kã, P'op Hagä Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hã ta ma.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä ta hã. Nesaa do nahëë näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa ets'ëë bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kån. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëë doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Ër hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëë paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëë do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëë tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kån p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kån.

¹⁹ Wakån haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahỹ ỹ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëën hanoo doo, tabed'ëëp ta ti h'yyb, bane-saa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hë kä.

1 Peed

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ỹ ti hỹỹh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ỹ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo. ² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. Ỹ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym bë wë, ỹ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hỹ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹỹh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuu j hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do

ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuu j hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hỹ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejä bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuu j hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gada-jang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tëg gabarëeh do tëeg hõõ me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tëg gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tëg gabarëeh do gawatsik da tëeg hõõ me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äät tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooh né paawä bë hapëë

* 1:7 K'ääts tëg gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'äät tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tëg gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

bä paa Jesus Kristo bē matym me, bē kamahñn ta hñ. Da hñ na-ãñj hñ, nepä né paawä bē hñ, ta hñ bē ky daheeh, ta hñ bē h'yy kasadä, tak'ëp bē wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hñ bē h'yy gadajang. Dooh bē kyy pé tak'ëp bē h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bē h'yy gadajang, bē gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bē h'yy ka'eeh doo. Bē gadoo bē h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hñ. Ramaher'oot paa ta ti bē hñ P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hñ. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hñ. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hñ sa hñ Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hñ P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hñ, dooh sa daaj hñ rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raher'oot doo. Bē hyb n'aa né hñ tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa,

P'op Hagä Do metëeh sa hñ. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hñy kã P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hñ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bē ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ããs na-ãñj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hñ bē hyb n'aa matakä had'yyt hñ, baad bē hyb n'aa newë had'yyt hñ. Taw'ääts hñ bē h'yyb bē meso bē h'yyb karën do jawén bē nabok hyb n'aa. Taw'ääts hñ baad had'yyt hñ bē gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bē gadoo doo. ¹⁴ Taw'ääts hñ sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bē babok P'op Hagä Do wë. Bē ky dahé manä nesaa do bē h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bē nahapäh nä noo gó bē bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ääts hñ P'op Hagä Do bē tanaëej wät doo da né hñ bē babok sahõnh hñ wë, baad had'op, tsyt hñ nesaa do mahñnh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bē hñ, hahñy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: “Taw'ääts hñ baad had'op doo da bē baboo had'yyt hñ, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bē ky n'aa etsëë noo gó, “Ee” bē maneëënh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd

† 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

gó sahõnh hē taky n'aa etyy doo,‡ taw'ãäts hē P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyc bë yym gó badäk hahy y bä bë babok nä bä. Bë hapäh, badäk hahy dooh bë panang heh'äät do tado bä. 18 Tii da y karën bë babok, bë hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bë P'op Hagä Do bedëeb wät bë wahë makü hanaa bë gadoo do daap ji bawät do mahänh. Ta sãm hahänh doo me, k'ãäts tæg gabarëeh doo me, k'ãäts tæg hawak doo me nado bë tabedëeb wät. 19 Bë tabedëeb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aaah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. 20 Sahõnh hē badäk hahy P'op Hagä Do pahuunh do poojé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hy y kä, tabedaa däg bä kä badäk hahy y bä ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja däk bë tabed'ëep hyb n'aa, 21 bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Ti né hē tii, dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ëp Kristo kawehëe däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bë hajaa P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh. Bë hajaa ta hanaa baad bë gada ji hä taky däng doo.

22 Hy y kä, Kristo ky n'aa hanäm do bë ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyyw däk

bë h'yyb tym, dooh nesaa do bë h'yyb gó tawäd wäd bä. Ti hyb n'aa bë hajaa bë kamahän heh'äät bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa y etsëe bë hä, bë h'yyb gó naa baad bë kamahän bë da hadoo doo. 23 P'aa hënh bë benäng do hadoo. Papuuj gó bë baboo däg kån y hanäng péh. Ji yb sa wahëh gó dejëp do hanaa nado ta tii. Nadajëp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahänh do hanaa. 24 Hahy y da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hä:

“Jawii hadoo sahõnh hē badäk hahy y hä habong doo.

Jawii ts'ooh hahänh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jëng. Tüü ta ts'ooh kajäk.

25 Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”,§ näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanäm do bë ää maher'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

1 Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hē bë eréd hõm sahõnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewës doo, ta see ji nu mer'oot doo,

‡ 1:17 Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hä taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hä taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8

ji ky n'aa rejãã do na-ããj hẽ. ² Taw'ããts hẽ karapee t'aah bii tak'ëp takarën doo da tak'ëp bẽ h'yyb padäg P'op Hagã Do kyyh hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hẽ bẽ h'yyb padäg, papuuj bẽ babong do kah'ũũm hyb n'aa had'yyt hẽ, tagadëeg ub, hỹ pong jé ta wẽ bẽ tabed'ëep hyb n'aa kã. ³ Bẽ hapëë däk né hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hẽ ji wẽ.

⁴ Taw'ããts hẽ bẽ ana had'yyt hẽ Kristo wẽ. Awäd had'yyt né tii. Pã nahãnh do hadoo tii. Badäk hahỹ bã habong do raty n'aa gesyyg né paawã, P'op Hagã Do asëew hõm do tii. P'op Hagã Do kamahãnh do tii. ⁵ Ta wẽ bẽ ana had'yyt hẽ do hyb n'aa, pã nahãnh do tób pan'aa hadoo bẽ hã na-ããj hẽ. P'op Hagã Do Sahee tób hadoo bẽ bahado däk P'op Hagã Do an'oo bã, ër mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bẽ hã, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hẽ P'op Hagã Do wẽ kasëew bong do hadoo bẽ bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagã Do bẽ j'aa etsë hyb n'aa, ta hã bẽ hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kã. P'op Hagã Do gadoo da ta hã bẽ j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bẽ bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hã. Hahỹ da takerii däk:

“Bẽ hyb n'aa matakã. Sijõn* bã ÿ daj'aat da pä.

Pã tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'ëp ji kamahãnh do tii.

Ta tii hã h'yy kasadã doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagã Do her'oot do ky dah'eeh doo, bẽ kamahãnh ta ti pä hadoo doo, bẽ kamahãnh Kristo ÿ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hã. Sa hã kaja däk hahỹ P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pã tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,

hỹ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahỹ da na-ããj hẽ takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hã ratsyym poo heo da.

Tũũ rakajäk da ta ti pä yb an'oo bã.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagã Do panyyg hanãm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ P'op Hagã Do h'yyb däng sa hã.

⁹ Bëë kã, P'op Hagã Do karapee tsyt hẽ, nesaa do mahãnh P'op Hagã Do wẽ kasëew bong do bëeh. P'op Hagã Doo, sahõnh bag'ããs do karën do bẽ moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagã Do wẽ moo bok do hadoo. P'op Hagã

* 2:6 Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hẽ ramaneëenh Sijõn .

† 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

Do ma né hē bēeh. Bē P'op Hagā Do asēew hōm, tak'ēp baad hadoo do tamoo wāt do ta wób hā bē metēeh hyb n'aa. Ti né hē ti bē tanaēēj wāt doo, ta bag tak'ēp hetsooh do mahang bē babok hyb n'aa, bēeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagā Do karapee nado bē p'ooj ub. Ta karapee dāg bē hỹ kǎ. P'ooj ub dooh bē tat'yud mehīn nā bā. Bē tat'yud mehīn kǎn hỹ kǎ.

Nyy da ji bawāt do ky n'aa hahỹh

¹¹ Najis haa, badāk hahỹ nadoo do hyb n'aa bē panang heh'āāt doo, tak'ēp ŷ betsēē bē hā, bē ky dahé manā nesaa do ji h'yyb sāg karēn doo. Ji h'yyb tym majī ta ti ji h'yyb sāg karēn doo. ¹² Taw'āāts hē baad ub bē babok P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do sa mahang. Tii bā, bē raky n'aa tapa né paawā, nesaa do bē moo bok rahe'ood né paawā, P'op Hagā Do hā raj'aa etsē da sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kǎ, baad hadoo do bē moo bok do rabahapāh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr babok do hā takawehēē dāk do hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'āās doo. Bē ky dahé Roma buuj sa wahē n'aa heh'āāt ub doo. ^{**} ¹⁴ Bē ky dahé na-āāj hē ta karapee ta kyy gó bag'āās doo. Sa wahē

n'aa heh'āāt do mejūū ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejāā hyb n'aa, baad habok do raweh'ēeh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagā Do karēn baad hadoo do bē moo bong, bē ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagā Do hā h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bē hā mejō wāt péh. Bē daaj hē bē bahajaa bē hyb n'aa newē bā nyy da bē babok, ny hadoo do bē moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagā Do karom bēeh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē takarēn doo da bē babok. ¹⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bē weh'ēeh ta wób. Taw'āāts hē bē kamahān bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'āāts hē P'op Hagā Do tak'ēp bē hyb n'aa jew'yyk. Taw'āāts hē bē weh'ēeh Roma buuj sa wahē n'aa heh'āāt ub doo.

Sa karom Jesus hā h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahỹh

¹⁸ Bēeh, sa karom, h'yyb eỹm doo me P'op Hagā Do bē hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé bē kariw n'aa. Taw'āāts hē bē kariw n'aa ky en'yyim do had'yyt nado bē ky daheeh. Taw'āāts hē ky nes'aa do na-āāj hē bē ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ŷ wén her'oot, P'op Hagā Do tsebé do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hā rarejāā doo. ²⁰ Hỹ kǎ, bē h'yyb haj'aa hē tado bā bē hā rarejāā doo, dooh bē hā

**** 2:13** Sesa ramaneēēnh ti noo gó Roma buuj sa wahē heh'āāt doo, hajōng hāj n'aa bā bag'āās doo.

raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bē gado bā tii. Hÿÿ kā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa tado bā bē hā rarejāã doo, h'yyb jawyg gó bē gado bā, tii bā P'op Hagā Do tsebē da bē wē, bē da taky n'aa edēng. ²¹ Bē P'op Hagā Do naëej wāt h'yyb jawyk doo gó bē gadoo hyb n'aa bē rarejāã doo, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Kristo na-ããj hē ahob wāt. Bē hyb n'aa né hē tabahob wāt. Tabawād wāt do hā bē hā tametēeh nyy da bē babok. Tabawād wāt doo da takarēn bē babok. ²² Dooch Kristo hā nesaa péh. Dooch tanoo kanesa bā.†† ²³ Ta hā raky n'aa rejāã bā, dooh tamebaaj bā. Rarejāã noo gó, dooh teām bā ta maji. P'op Hagā Do moo gó takan'oo dāk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapāh. ²⁴ B'aa kajatsék do hā Kristo bahob wāt nesaa do er moo bok do paah, er dejep hyb n'aa hadoo nesaa do hā, er ky nadahé wāt hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo er babok hyb n'aa kā. Tahob wāt ta rog bē bahub padēek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepā bong do hadoo bē p'ooj ub. Hÿÿ kā bē P'op Hagā Do mana kån p'aa hēnh b'éé hagā n'aa heh'äät do wē. Kristo, bē hagā n'aa wē bē tamana kån.

3

Ajyy, ÿÿj sa ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿÿj, bē na-ããj hē. Taw'ääts hē bē ky dahé bē patug. Tii

bā, tanyy bā sa mahang P'op Hagā Do kyyh ganadoo nā doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hā rah'yy ka'eeh rabahapāh bā kā nyy da baad sa äj rababok. Dooch hyb n'aa sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapāh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bē babok P'op Hagā Do bē weh'ēeh do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hē dooh j'ooj hē ji padedēek do bē hetsóh. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ääts hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sēen bē ramahetsóh do tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, saroor tak'ep ky n'aa gebah do na-ããj hē bē hetsóh. ⁴ Taw'ääts hē bē h'yyb gó hanäng doo me bē kahets'ooch. Kaja hē bē h'yyb bē mahüüm do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bē babok do na-ããj hē, ti né hē bē hetsó nahānh doo. Ti né hē tak'ep baad hadoo P'op Hagā Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub ÿÿnh baad P'op Hagā Do karēn doo da habong doo, ta hā h'yy kasadā do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraām paa m' taky daheeh. “Wahēh ÿ n'aa”, ta patug tamaneēeh. Sarah hadoo bēeh, baad hadoo do bē moo boo bā, dooh hyb n'aa bē jeÿÿm pé P'op Hagā Do hā bē h'yy kasadā do hyb n'aa.

⁷ Bēē kā, ÿÿm näng doo, taw'ääts hē baad ub bē babok

†† 2:22 Isajas 53.9

bē ȳm wē. Bē hapäh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahānh. Taw'ääts hē bē weh'eēh bē ȳm bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bē aboo bē ȳm wē, bē ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahõnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

⁸ Bē sahõnh hē ȳ maher'ood kån hȳy kã. Ȳ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē. Ȳ karēn bē h'yyb en'yym bē da hadoo doo, baad tanado bā sa hã. Ȳ karēn bē kamahān bē da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē kadad'uu bē da hadoo do sa wē. ⁹ Nesaa do ramoo boo bā bē hã, bē abaa j manã nesaa doo me. Bē raky n'aa rejã bā, bē abaa j manã ky n'aa rejã doo me. Taw'ääts hē bē abaa j bē ky n'aa edēng doo me. Ta tii da baad ub bē babok hyb n'aa né hē bē P'op Hagä Do wén naēēj wät. Ta tii da baad bē aboo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. ¹⁰ Tii d' ȳ wén her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hã ji hã taky dāng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawät doo,
jé karēn do baad tawäd bā,
taw'ääts hē dooh ta wób taky n'aa rejã bā.
Taw'ääts hē dooh tawad'ii bā.

¹¹ Tii d' karēn doo, taw'ääts hē teréd hõm nesaa doo.
Taw'ääts hē baad hadoo do tamoo wäd kån.

Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó had'yyt hē tabawät ta wób sa wē.

¹² Tii d' tawén hadoo, baad had'yyt hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ääs baad habok doo.

Tagadoo ta hã raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hã.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa", nāng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hã baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴ Ti hado né paawã, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Bē ēȳm manã sa hã. Bē hyb n'aa tón manã bē hã ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hē Kristo bē hyb n'aa jew'yyk bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hē hag'ääs doo. Taw'ääts hē bē maher'ood had'yyt hē sahõnh hē sa hã, h'èed hyb n'aa Kristo hã bē h'yy kasadã, reaa j bā bē hã. ¹⁶ Sa hã bē maher'oot bā, taw'ääts hē kaja hē bē h'yyb bē mahūm sa wē. Taw'ääts hē bē weh'eēh he'aanh doo. Taw'ääts hē baad bē aboo had'yyt hē bē h'yyb bē hã hē taky n'aa tapa mahānh. Tii bā nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bē babok do ky n'aa hã. Kristo hã h'yy kata dāk do hyb n'aa baad bē

* **3:7** Ji rejã bā ji ȳm, ji ky n'aa rejã bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagä Do gado bā ta hã ji ky n'aa etsēē doo. † **3:12** Saaw-Mo 34.13-17

babok do hyb n'aa bē ky n'aa rejãã do nu mebyk da.

17 Taw'ããts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wät do sãm. Ti hadoo né hē, ta bahãnh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bã, tii d' P'op Hagä Do karën bã ji hã. 18 Ta tii d' ŷ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op Hagä Do wē bē tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajëëb wät paah. Tii bã taganã wät p'aa hēnh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. 19-20 Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hã, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bã kã.‡ Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hõm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ëëp naëng hag'yyp do mahãnh. 21 Naëng mahãnh Nowéh raked'ëëp do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa do mahãnh ji tamed'ëëp doo. Ji ehop do hasus do mahãnh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Jesus Kristo ganã wät do hyb n'aa èr edëb bong nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa ety

mahãnh. 22 Hÿ pong jé Jesus Kristo basëëk, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh, tabag'ããs doo bã tabawäd däg kãn. ããs, sahõnh hē kabaj'aa do hejój enäh do hã na-ããj hē tamejõ däg kãn.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kã, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bã tabawät noo gó, taw'ããts hē Kristo h'yyb hado däk bē h'yyb. Taw'ããts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hã tah'yyb däg wäd bã had'yyt hē. 2 Dooh nesaa do ji h'yyb karën do jawén tawäd wäd bã badäk hahÿÿ bã tabawät nä bã, P'op Hagä Do karën do hã tah'yyb däg kãn. 3 Jããm hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manã wäd. Sa ŷÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karën do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakë hedoo do hã raboom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëëk. Jãm ramoo bok rah'yy karën doo da rabeëëk hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëëh hyb n'aa tak'ëp taw'ããts hē nadoo do ramoo bok. 4 Hÿÿ kã, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo bã, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa

‡ 3:19-20 Dooh baad ji hapëë bã nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yyp kamehÿÿn hyb n'aa paawã. Nowéh her'oot do hã Kristo Sahee her'oot paah.

rejãã. ⁵ Da hẽ bẽ raky n'aa rejã né hẽ paawã, ti awãt da ti noo gó P'op Hagã Do matym gó rabab'ëëh bã rakaher'oot hyb n'aa ta hã kã. P'op Hagã Do hedëp nã doo, dejëp do paa sii hẽ ky n'aa etyy do wë kã rakaher'ood kãn. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶ Sahõnh hẽ raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó, Kristo hã h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hã na-ããj hẽ takaher'ood däk paa rababok nã noo gó Kristo ky n'aa hanãm doo. Ta ky n'aa hanãm do takaher'ood däk paa sa hã, dajëb hã sa hub ky n'aa ety dæg né hẽ paawã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagã Do pa, takarën doo da.

⁷ Edaa dæg kãn sahõnh hẽ tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad bẽ hyb n'aa newë, baad bẽ hyb n'aa matakã. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb bẽ mesoo ji h'yyb karën do jawén bẽ nabok hyb n'aa, baad ub bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ ky n'aa etsëë. ⁸ Hahỹ ti tak'ëp y betsëë bẽ hã: Y karën tak'ëp bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Jé kamahãn doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hã. ⁹ Taw'ããts hẽ tsebee gó bẽ gadoo bẽ tób yt hã bẽ da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bẽ ky n'aa jõg manã ta ti p'ãã. ¹⁰ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ bëëh, bẽ masaa ta wób P'op Hagã Do Sahee hanaa bẽ gado däk doo me. Hajõng tanoo ër hã ër moo

mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ baad bẽ bad'oo bẽ gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bẽ kahet'aa bã, P'op Hagã Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ããts hẽ hahỹỹ da tahyb n'aa newëë: "P'op Hagã Do kyyh né hẽ ti y her'oot doo", nãng da ta h'yyb gó. Dooh taky gabuuj tado bã. Bẽ mahang ta wób masa doo, taw'ããts hẽ P'op Hagã Do hejój me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ããts hẽ tii da né hẽ bẽ bad'oo tii, Jesus Kristo bẽ tamasa do hyb n'aa P'op Hagã Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa. Y karën Jesus Kristo kawehëë dæg had'yyt hẽ. Y karën sahõnh hẽ sa bahãnh tabahejooonh, takabaj'aa. Yy. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

¹² Najis haa, bẽ h'yy gabedo manã bẽ wë kametyy do bawãt do hyb n'aa, bẽ hã rakamajë bã, bẽ rarejã bã. Ji ahoop né hẽ. ¹³ Taw'ããts hẽ bẽ tsebee Kristo ahoop do hã séd bẽ h'yyb hedo dæg bã kã. Tii bã kã, Kristo matëëh bã kã, ta kabaj'aa do kametëëh bã kã, tak'ëp da bẽ tsebé da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ P'op Hagã Do ky n'aa edëng da, ta Sahee tak'ëp kabaj'aa do bẽ hã tabawãd had'yyt hẽ do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bẽ ahob bã, taw'ããts hẽ dooh ta see bẽ daj'ëëp do hyb n'aa tado bã bẽ ahoop doo, dooh bẽ ets'ëëk do hyb n'aa tado bã, dooh nesaa do bẽ moo bok do hyb n'aa tado bã, dooh na-ããj hẽ ta

wób hã bẽ nu so bã do hyb n'aa. ¹⁶ Hỹĩ kã, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bã nesaa do bẽ ahoop doo, tii bã taw'ãäts hẽ dooh bẽ nu mebyy bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hã bẽ j'aa etsẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do bẽ bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja däk hỹĩ kã èer, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bã, tii bã ta wób, P'op Hagã Do panyyg hanãm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bã. ¹⁸ Baad P'op Hagã Do matym gó habok do rakedëeb né paawã, hejooonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do karën doo da hah'oop doo, taw'ãäts hẽ baad hadoo do had'yyt hẽ ramoo bok. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Doo, ji pahuuj wät do hã rah'yy kasadëe had'yyt hẽ. Ti dooh ji taky n'aa ehỹĩd bã. Tamoo wät né da ji hã taky däng doo.

5

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ããj hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahỹĩh

¹ Bẽ nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ý bahadoo do hyb n'aa, Kristo

ahob wät do ý hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ý bawät do hyb n'aa, ý maher'oot bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bẽ hagãã P'op Hagã Do karapee bẽ hã P'op Hagã Do anoo do bẽ bahag'ãäs hyb n'aa. P'op Hagã Do masãäh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagã Do karën doo da bẽ hagãã sa hã. Taw'ãäts hẽ dooh bẽ hã kamejũũ do hyb n'aa tado bã. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bẽ hagãã sa hã baad bẽ h'yyb gó. ³ Bẽ hyb n'aa newë hahỹĩh: Sa danãh sa hã tak'ëp mejũũ do nado bëeh. P'op Hagã Do karapee ti bẽ hag'ãäs doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ babok, bẽ hã rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bã kã, Kristo, b'éé hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bã kã, Kristo matëeh bã kã, bẽ kawehëe däk sahõnh hẽ sa matym gó tan'oo bã. Ta ti bẽ hã tanoo doo, dooh tahëej bã. ⁵ Bëe kã, papuuj hedoo doo, taw'ãäts hẽ bẽ ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bẽ sahõnh hẽ, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ããj hẽ, taw'ãäts hẽ bẽ kadad'uu séd demuun bẽ da hadoo do wë. Sa bahãnh bẽ edoo manã bëeh, hahỹĩ da P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

* 5:2 Ji masãäh b'éé ji nahagãã bã, jé pad'yyt hẽ rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bã. Dooch rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagã n'aa hagãã had'yyt hẽ. Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'ũũm.

“P'op Hagä Do hyb n'aa wa-
reem kasab'ee do hä.
P'op Hagä Do t'yyd mehïin
kadam'uu doo,
P'op Hagä Do ky enyym sa
hä.”†

6 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē
kadam'uu P'op Hagä Do tak'ēp
hejoonh do wē, bē taweh'ēeh
hyb n'aa tah'yyb dāng do noo
gó kajaa bā kā. 7 Baad ub
bē P'op Hagä Do bahag'ääs.
Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē
kadam'uu ta wē, bē an'oo ta
wē sahōnh hē bē hyb n'aa
newēē doo, bē hyb n'aa natón
hyb n'aa.

8 Taw'ääts hē baad bē hyb
n'aa newē, taw'ääts hē bē hyb
n'aa matakā. Awad kawa-
jāän do reāw hād nāng do
hadoo, jé pad'yyt hē hawāt do
ta tā hesoos do tabawēh hyb
n'aa hadoo bē majīi Dijab.‡
Tesoos jé tarejāā hyb n'aa.
9 Taw'ääts hē bē kahejój ta
wē. Bē an'oo manā bē tah'yyb
wareem. Baad bē h'yy kae
had'yyt hē Jesus Kristo hä. Bē
hapāh, jé pad'yyt hē badāk
hahÿÿ hä bē wakāän hedoo
do Jesus hä h'yy ka'eeh do
rahoop bē ahoop doo da. Jé
pad'yyt hē bē wakāän hedoo
do rarejāā. 10 Banadawēēt
bē ahob wāt do jawén paa
bā, p'aa hēnh da baad taba-
hado dāk sahōnh hē bē hä
P'op Hagä Do an'oo bā da.
Baad ub bē h'yy kae had'yyt
hē tan'oo bā. Bē da tah'yyb
hej'oonh. Doo da bē h'yy

gejē hōm bā tan'oo bā. P'op
Hagä Doo, tak'ēp ji wē taky
enyym doo, bē tanaēēj wāt ta
pa ta bag tak'ēp gabarēeh do
mahang bē babok hyb n'aa,
Jesus Kristo hä bē h'yy kata
dāk do hyb n'aa. 11 Taw'ääts
hē sahōnh hē P'op Hagä Do
bagāā had'yyt hē. Ÿÿ. Tii d' né
hē. Taw'ääts hē.

*Sa hä Peed kedēē hōm do ky
n'aa hahÿÿh*

12 Siras ÿ tamasa wāt hahÿ
bē ÿ ma erih do hä. Hāj ÿ
hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do
tii, hä ÿÿ. Ganapog is doo me
bē ÿ ma erii wāt bē ÿ h'yyb
en'yyim hyb n'aa. P'op Hagä
Do ky enyiw had'yyt hē bē hä
ÿ erii wāt do hä bē ÿ metēeh.
Taw'ääts hē taky enyym doo
gó bē aboo had'yyt hē. Bē
h'yy gejē hōm manāh.

13 Jesus hä h'yy ka'eeh do
Babirōn§ panang bā habong
doo, bē nemuun P'op Hagä
Do wē kasēew bong doo, bē
m' rahyb n'aa esee. Maah-
Ko, tah ÿ hadoo do bē m'
tahyb n'aa esee na-āāj hē.
14 Taw'ääts hē baad bē edēē
bē da hadoo doo.

ÿ karēn bēeh, Kristo hä h'yy
kata padēek doo, h'yyb nyiw
gó bē babok.

Jāām hē kā.

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramanēēnh Nesaa Do Yb, Dijab.

“Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né
tii. Ta see pé noo gó Roma ramanēēnh Babirōn.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagã Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo. ² P'op Hagã Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yym.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagã Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëej wät do ër hapëë däg kãn do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ër tanaëej wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta

kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagã Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bä na-ããj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejãã do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejãã tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagã Do karën do hã. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagã Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahän bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takahũũm bä had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bä Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ÿ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã

* 1:9 Doo rah'yy gah'ood bä P'op Hagã Do karën do hã, tahanäng pé tii.

hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hē ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naēej wät do wób né bēeh, bē metēeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asēew hõm do wób né bēeh, bē metēeh hyb n'aa. Sahõnh hē ta ti bē hā ȳ ets'ēē wät do bē moo boo bā, dooh né da bē h'yy keréd hõm bā P'op Hagä Do hā. ¹¹ Tii bā, baad bē P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeh tabagāā had'yyt doo bā.

Te hub né hē Jesus mejūū do rama metēek do ky n'aa hahȳh

¹² Bē hapēē däg né paawā bē ȳ ma erii wät do ky n'aa, baad bē gado däg né paawā bē h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bē rama met'ēeg wät doo, ȳ karēn bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē ta tii. Dooh ȳ h'yy gajēē hõm bā bē ȳ maher'oot doo, bē manabaan hyb n'aa. ¹³ Hā ȳy, taw'ääts hē tii da bē ȳ maher'ood had'yyt hē badāk hahȳy bā ȳ bawät nä bā, ¹⁴ edaa dāk ȳ bahapäh do hyb n'aa badāk hahȳy bā ȳ bawät do gawatsik. Ēr Wahē N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hā ȳy. ¹⁵ Edaa dāk ȳ dajēp doo. Ti hyb n'aa ȳ karēn sahõnh hē ȳ moo wät ȳ hajaa doo, badāk hahȳy bā ȳ bawät nä bā, ȳ dajēp jawén paa bā na-āāj hē bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē hyb n'aa ta ti bē ȳ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bē āā maher'oot noo gó, p'aa hēnh da tamatēeh bē āā maher'oot bā, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hē rahyb n'aa newēē do āā ky s'ūūd bā. Āā daaj hē né hē āā matym me āā bahapäh tak'ēp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waēē P'op Hagä Do wē kasēew hõm do jó. Ta tii bā P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ēeh ta hā, ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó tabawät tabanoo na-āāj hē. Hahȳy da P'op Hagä Do kyyh ta hā: “Hahȳ tah ȳy, tak'ēp ȳ kamahän up doo. Baad ȳ h'yy gadajang ta wē”,† näng mäh. Āā daaj hē āā maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bā āā bab'ēeh bā.

¹⁹ Ta ti āā bahapäh, ta ti āā maa napäh do hyb n'aa na-āāj hē, ta bahānh baad āā bahapäh te hub né hē Kristo matēeh do ky n'aa hā P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ȳ karēn paawā baad bē hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hā. Ta bag atsēm ta tyw n'aa ji hā tametēeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hā bē hyb n'aa matakä bā bē da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hē rerih do bē ky dahé had'yyt hē Kristo matēeh bā kã. Tii bā kã, baad Kristo bē da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hā. Watom tapaj'ēē bā hana do hadoo bē hā Kristo.

† 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bã P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Dooh sa hanaa tado bã ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'y'yb mahũüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ãj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëëk da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëeb wät do sa hã, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. ² Hajõk da ky s'ũüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ãj hë. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'y'yb dëë däk

nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejãã né da tii. Dooh da rakedëeb bã. ⁴ Dooh P'op Hagä Do t'y'yd mehĩn bã ããs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëeh tii, t'õp gadagyp doo gó. Ta tii bã ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. ⁵ Dooh na-ãj hë P'op Hagä Do t'y'yd mehĩn bã ta hã waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'y'yp do tamejũũ noo gó sa wë. Jããm hë Nowéh tabed'ëëp naëng hag'y'yp do mahãnh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëëg hõo me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jããm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hã. ⁷ Jããm hë panang buuj mahang tabed'ëëp Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hã hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta ãh hã had'yyt hë Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'y'yb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do

hyb n'aa na-ãj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kã, ta tii da P'op Hagã Do t'yyd manehiin do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapãh hahÿÿh: P'op Hagã Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ëep hejooñh do sa hã kametyy do mahãnh. P'op Hagã Do hajaa na-ãj hē tarejã had'yyt hē nesaa do moo heb'ooh doo, sahõnh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bã kã.* ¹⁰ Tarejãã do mahang tak'ëp sa bahãnh tarejãã da nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa nãng do sa hã hanãng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagã Do matym gó. Sa bahãnh P'op Hagã Do rejãã da tamejũũ do mak'yyys doo.

Sa hã hē ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. DooH raky daheeh péh. DooH rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeÿÿm bã kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejã bã. ¹¹ ããs kã, ma matëg oow sa bahãnh hejooj né paawã, sa bahãnh rahyb n'aa jewyg né paawã, dooh raky n'aa rejãã doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bã kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëëng hadoo ti ma

matëg oow. DooH har'ëëng rah'yy genã bã. Ti abong har'ëëng ji masoo hyb n'aa, ji nabooH hyb n'aa. Har'ëëng h'yy ganenãh do hadoo ma matëg oow ÿ wén nãng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaHer'oot ranahapãh do hã. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do gawats'iik da tii, har'ëëng ji nabooH do hadoo. ¹³ P'op Hagã Do rejãã da ta tii, ta wób rarahejãã do mabaj. Baad ub sa hã pé adëb bã sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawã, nu meby n'aa nyy né paawã ti rah'yy karēn doo. Séd hã bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karēn do ramoo bok bë sii rawëë bã. Baad nado ta wób raHer'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bã. ¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padëek had'yyt hē sa wë rababok hyb n'aa. DooH reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagã Do kyyh baad nahapãh do hyb n'aa nayyw hē h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëëg däk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'ũũm hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa was'ee padëek do tii! ¹⁵ Reréd hõm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Barãm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Barãm h'yyb däk paa ta sãm

* **2:9** Jesus matëh noo gó P'op Hagã Do ky n'aa etyy da sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habok do paah, ããs sii hē. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahëej tii bã rahoop doo.

hã, Isaraéw buuj majĩ ta hã raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hã raky kajäk do jawén tabahõm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hã. Hahỹy d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bä raher'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Barãm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'öp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ennyw däk sa hyb n'aa tak'öp badagyp doo, tadowäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti raher'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'öp hetsooh do raka-masab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahãnh kedëeb bong doo, nag'aap hë Jesus hã h'yy kae padëek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hã h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aã bä ji yĩm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hã. ¹⁹ Hahỹy da raky kajäk sa kyyh maa newëe do sa hã: "Äã ma metëek do bë gado bä, baad ub da bë babok tii bä. Dooh mejõ wät pé bë hã", näk sa kyyh. Tii d' né paawä

ta wób hã raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejõ had'yyt hë sa hã. Bë hyb n'aa newë hahỹy: Ji hã j'aa ketsë doo, ti né hë ji hã mejũũ doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëe däk sa hã. Ta ti sa hã mejũũ do ti ramoo boo had'yyt hë. ²⁰ Hahỹ hyb n'aa y wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hã: Pooj jé er Wahë N'aa, er h'yyb tym dëeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hõm dó nesaa do badäk hahỹy hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëe bä sa hã, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'öp baad nado boo hỹy kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahãnh kä. ²¹ Taw'ääts hë paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahũũm doo. Dooh né paawä baad tado bä ji nahapëe bä ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hã paawä taw'ääts hë tii. Hahỹ hyb n'aa y her'oot ta tii: Rahapëe däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hõm tak'öp hanäm do P'op Hagä Do mejũũ doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahãnh P'op Hagä Do rejã da hỹy kä sa hã. ²² Sa hã kametä däk hahỹ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar ad'ëeb jëng tehëen

wät do paah.”† “Too yb hasus do mahānh hehob wät doo, p'aa hēnh da tsapab gó takahep'uut.”‡

3

Jesus matēeh noo gó ky n'aa hahỹh

1 Najis haa, pawóp däg bē ŷ ma erih do hahỹh. Pooj jé bē ŷ ma erii wät doo, hahỹ na-āāj hē bē ŷ wén ma erih, bē hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. 2 ŷ karēn bē hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagā Do ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do rahe'oot do paah. ŷ karēn bē hyb n'aa esee na-āāj hē Jesus, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēēb mejũũ do paah, ajyy Kristo mejũũ do bē wē heboo nā do bē hā ma met'ēēg wät doo. 3 Taw'āāts hē baad bē bahapāh hahỹh: Jesus matēeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, Jesus matēeh do ky n'aa rawajehēēt doo. 4 Hahỹh da d' sa kyyh: “Matēeh mäh, taky dāng paah. Te hub tado bā, ny tawät? Bē hegāā”, nāk, “ēr wahē n'aa ēr pooj jé habong do dejēb kán. Ti hadoo né hē, paa hado had'yyt hē. Doo takaja bā tamatēeh do pooj jé metēē n'aa.* Paa hado

had'yyt hē badāk hahỹ kapahuuj wät noo gó naa”, nāk da sa kyyh. 5 Doo rakarēn bā rah'yy kadawuung bā, P'op Hagā Do ky haj'aa p'ooj ub wē kapahuuj wät doo. Doo rakarēn bā rah'yy kadawuung bā naēng bā naa k'āāts bawooj dāk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naēng tetyn hōm, bawooj dāk do banyy dāk hyb n'aa. 6 Doo rakarēn bā rahyb n'aa es'ee bā naēng hag'yyp doo me P'op Hagā Do gawats'iik paa badāk hahỹ tapahuunh do paah, ta hā habong do sii hē. P'op Hagā Do ky haj'aa tii. 7 Wē, papỹj, kamarab, sagōōh, badāk hahỹh da hē ji hapāh do P'op Hagā Do enyyw dāk, tii d' P'op Hagā Do ky dāng do hyb n'aa, tēēg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagā Do enām nā ta tii. Tagawats'iik noo gó kā, sahōnh hē ta hā waneh'ēēh do tagawatsiig kán. 8 Bē mabaan manā hahỹ najis haa: P'op Hagā Do hā sét pénh né hē sét ta baab, miw ta baab. 9 Doo P'op Hagā Do hyb n'aa p'eed bā taky dāng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagā Do ky dāng do tawén kanajaa nā, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Doo né takarēn bā gawatsik péh. Takarēn sahōnh hē rah'yy kawereem,

† 2:22 Pooj jé reréd hōm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok, tahanāng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarēn Jesus awug hōm nesaa do sa h'yyb gó

hanāng doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok nesaa doo, tahanāng pé tii. * 3:4 Matew tēg eh do 24 hā takerii dāk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metēē n'aa. Doo ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajahēēt Jesus matēeh do ky n'aa. Nayyw hē Jesus matēeh, ta hā h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hē takanaja bā kā, ta wób raky sēm Jesus ky dāng do paah.

ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bä, raganadaa bä takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ëek do kajaa. Ti hadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hë wë gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahõnh hë adëë bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. Tii bä dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã hanäng do na-ãäj hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahõnh hë P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ãäts hë tsyt hë nesaa do mahänh baad bë babok P'op Hagä Do wë. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok, ¹² baad bë gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ãäts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bä.‡ Ta ti noo gó kajaa bä kä, wë aooj jëng da. Sahõnh hë adëë bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. ¹³ Sahõnh hë ta ti awäd né paawä, èer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, èr gada wë papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jääm hë baad hadoo doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa,

ta ti bë gahëen do hyb n'aa, taw'ãäts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Tak'ëp bë hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bë baboo had'yyt hë hyb n'aa ta wë, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hë takana-jaa, ji kedëeb wät hyb n'aa banesaa hënh ji taky n'aa etyy do mahänh. Tii da na-ãäj hë Paw-Ro, èr hÿÿj hadoo do èr kamahän do bë tama erii wät. Bë tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hã. ¹⁶ Ti ky n'aa né hë tama erii wät sahõnh hë tama erih do hã. Tama erih do mahang ti anäng häd hejoonh doo, tak'ëp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napëë bä tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-ãäj hë rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. ¹⁷ Ta ti bë hapëë däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakä, ta s'ee hënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë rah'yyb mahüüm mahänh

† **3:10** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä: “Badäk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã kapahuuj wät do na-ãäj hë aooj jëng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsëë, nayyw hë takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wë, takarën doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'ãäp Kristo ky n'aa ji mahüüm do hã, sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-ãäj hë, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ãäts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bä, ta her'ood bä.

te hub nadoo do rama metëek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bë da hë, sa kyyh bë maa newë bä, bë da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bë erét da sa kyyh bë maa newë bä. ¹⁸Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh hã bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb bë wë taky enyym do takahũũm had'yyt hë hyb n'aa, baad Kristo bë bahapäh hyb n'aa na-ããj hë bë h'yyb gó. Taw'ääts hë ti né hë ji j'aa etsëe had'yyt hë! ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë. Jããm hë kä.

1 Jowāw

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Jowāw ma erih do hahỹỹh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bë äã ma erih hahỹỹ hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* Äã maa napäh ta kyyh, äã hapäh na-ääj hẽ. Baad äã bahapäh äã matym me. Ta hã äã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii.

² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn äã mahang.† Baad äã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa äã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bë äã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn äã mahang P'op Hagä Do an'oo bä. ³ Bë äã maher'oot äã hapäh do ky n'aa, äã maa napäh do ky n'aa, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa da äã sii. Séd äã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd äã h'yyb hedoo na-ääj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bë äã wén ma erih hahỹỹ hã Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'ääts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bë äã maher'oot äã hã Kristo metëek doo. Hahỹỹ da tametëek ääh: Ta bag

hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Dooch badagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bä, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bä, daap ji menyyh tii bä ji her'oot do hã. Dooch baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bä tii d' ji edo bä. ⁷ Baad ji aboo bä, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bä P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ”, ji noo bä, nesaa do ji jejën bä, ji daaj hẽ ji kawadii. Dooch tanyy bä ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bä, P'op Hagä Do hã ji kawoow bä, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do ër moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Dooch tahỹỹd bä ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Dooch nesaa do ỹ moo wäd bä” ji ky hado bä, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Dooch tii bä ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bä.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bë ỹ ma erii wät tii, nesaa do

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hẽ tii.

bē moo nabok hyb n'aa, nesaa do bē hyb n'aa nanewēē hyb n'aa. Ti hado né paawā, nesaa do bē see moo wād bā, nesaa do tahyb n'aa newē bā, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karēn doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do er Yb wē. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajöp er hyb n'aa. Nesaa do er moo bok do sām tadajöp, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do er hā hanäng doo. Dooh er hyb n'aa had'yyt tado bā tadajöp. Sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do sa hyb n'aa na-āāj né hē tadajöp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapēē däg bā ji h'yyb tym gó. ⁴ “Ỹ hapäh P'op Hagä Do hēp ỹỹ gó” hanäng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bā, daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hā. Dooh ta h'yyb tym gó tanyy bā baad hadoo do P'op Hagä Do metēēh doo. ⁵ P'op Hagä Do ji ky dahé bā, taheer'oot doo da ji awäd bā, baad tabadäng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kän tii bā. Hahỹỹ hā ji bahapäh séd ji h'yyb hedo bā P'op Hagä Do hā: ⁶ “Séd ỹ h'yyb hedoo P'op Hagä Do hā”, ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawäd wät doo da ji bawät.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ỹ ma erii bā. Ta paa né hē bē ỹ ma

erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēēk do paa né hē tii. Bē maa napēē wät do né hē ta ti bē ỹ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado däk hahỹ ky n'aa jawyk do bē ỹ ma erih doo. Papuuj däg ji hapäh Kristo bawät doo ká, bē babok doo ká na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do däk baad bē babok doo ká. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wät hỹỹ ká. Baad hadoo do ganā däk er h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ỹ bawät”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawät nā tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahän doo, ta bag hadoo doo gó tabawät. Dooh ta hā hanäng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawät. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado däk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ỹ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo er hyb n'aa dajöp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej däk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk bēēh. Bē ỹ wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē däg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē

mahang papuuj nā Jesus hã h'yy kae dāk doo, wanehëh nã do hadoo bēeh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hã bē j'aa et'ëek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ër Yb hÿ pong jé hawät do bē hapëë däg kãn do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bap peej dāk Kristo hã h'yy ka'eeh doo, wahëh hedo padëek doo, bē ŷ wén ma erii wät hedëb had'yyt do bē hapëë däg kãn do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hã bē h'yy kae dāk doo, wanehëh nã do hadoo, bē ŷ ma erii wät, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb mahüüm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hã bē j'aa ketsë do hyb n'aa.

Dooch ji kamahän bã badäk hahÿÿ hã hanäng do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Bē kamahän manã badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rakamahän doo. Bē kamahän manã badäk hahÿÿ hã hanäng doo. Jé badäk hahÿ kamahän doo, dooh P'op Hagä Do takamahän bã. ¹⁶ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã hanäng do nesaa doo, tak'ëp ji h'yyb säg karën do hedoo doo, ji matym me ji heg'ääs doo, tak'ëp ji karën do hedoo doo, ji ma hã, ji moo wät do hã ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahõnh hë dooh P'op Hagä Do ër Yb hanaa tado bã. Badäk hahÿÿ hã tabana tii. ¹⁷ Badäk hahÿ gawatsik da. Ta hã

hanäng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karën do gawatsik né tii da ënh. P'op Hagä Do karën do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bã. Aboo had'yyt hë da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahõnh hë tagawatsik. Bē ky n'aa napäh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hã h'yy kawareem do yb kasee. Da hë hajök Kristo hã h'yy kawereem do rakas'ee kãn. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahõnh hë gawatsik doo. ¹⁹ Ër mahang né paawä rababok do paah, dooh né hë ër wób rado bã. Ër wób rado bã paawä, dooh paawä ër reréd bã ër mahang rababok doo. Ër mahänh rabahöm. Ti hyb n'aa, dooh ër wób rado bã ji hapäh.

²⁰ Bē hã Jesus Kristo anoo P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë bē bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. ²¹ Dooch bē ŷ wén ma erii bã bē nahapäh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapëë dāk do hyb n'aa né hë baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bã naa nado noo kanesa doo. Bē hapäh né hë tii. Ti hyb n'aa né hë bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado", hanäng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hë nanäng bē ky n'aa napëë dāk doo, Kristo

hã h'yy kawareem doo. P'op Hagã Do T'aah, ta Yb na-ããj hẽ h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagã Doo, Jesus Yb tahapëë bã. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-ããj hẽ tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bẽ ky dahé had'yyt hẽ panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bẽ du doo noo gó Jesus hã bẽ h'yy ka'eeh do bẽ maa napäh doo. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bẽ maa napäh doo, bẽ h'yyb gó tayyw bã, baad bẽ enyyw bã, séd bẽ h'yyb hedo had'yyt da tii bã Jesus hã, Jesus Yb hã. ²⁵ Hahỹ ti ër hã Kristo ky n'aa enooh doo: Ẽr tah'yyb edëëb had'yyt hẽ, hỹ pong jé ër baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bẽ ỹ ma erii wät, bẽ ỹ maher'oot hyb n'aa bẽ hã karën wad'ii do sa ky n'aa hã. ²⁷ P'op Hagã Do Sahee bẽ hã Kristo anoo doo, baym bẽ h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bẽ ma metëëk péh. P'op Hagã Do Sahee ti bẽ tama metëëk sahõnh hã. Baad bẽ tama metëëk. Dooh daap tado bã. Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bẽ ky dahé had'yyt hẽ bẽ tama metëëk doo. Taw'ããts hẽ Kristo hã bẽ h'yy kata däg had'yyt hẽ.

²⁸ Hỹ kã, tah haa hedoo doo, ỹ ab'aanh bẽ hã: Kristo sii bẽ aboo had'yyt hẽ, tamatëëh bã kã, h'yyb neỹym gó ta matym gó ër bab'ëeh hyb n'aa, ër nu manebying

hyb n'aa ta matym gó ër bab'ëeh bã. ²⁹ Bẽ hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bẽ hapäh na-ããj hẽ P'op Hagã Do taah né hẽ sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagã Do taah ëër ky n'aa hahỹh

¹ Bẽ hegãã nyy da tak'ëp ër Yb hỹ pong jé hawät do ër takamahän. Tak'ëp ër takamahän do hyb n'aa P'op Hagã Do taah ër tamaneëënh. Ti né hẽ ëër! Badäk hahỹh hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh ër rahapëë bã P'op Hagã Do taah ëër, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagã Doo. ² P'op Hagã Do taah né hẽ ër da hẽ, najis haa. Dooh né paawä ër P'op Hagã Do metä nä bã nyy d' tabad'oo da ër hã, ër hapäh Jesus Kristo hado däk da ëër, tamatëëh bã, baad ub tii kã Jesus ër bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahõnh hẽ Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahëen doo, sa daaj hẽ rakan'yyh nesaa do mahänh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kã.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do wẽ rah'yy kawereem. Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät doo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do wẽ h'yy kawareem do tii. ⁵ Bẽ hapäh né hẽ, Jesus bahyng wawëë hẽ nesaa do ji moo wät do tabado hõm hyb n'aa.

Dooh nesaa do ta hã. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewëëd bã. Nesaa do moo heb'ooh doo, dooh Kristo tahapëë bã ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakã bë ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooh doo, baad had'op do né hë tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahõnh hë tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ëët né hë ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawëë hë tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bã, P'op Hagä Do Sahee mahüüm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooh rahaja bã nesaa do ramoo hebo bã, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hã ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ãäj né hë Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bã.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿ ti bë maa napäh do pooj jé bë du do noo gó Jesus hã bë h'yy ka'eeh doo: Taw'ãäts hë ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaïh makü bad'oo doo da, bë adoo manäh. Nesaa

Do Yb karapee né hë tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaïh wén nabooh, nesaa do Kaïh moo hew'ëët do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ëët. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bë h'yy gabedo manä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bë wë rakawaj'ään bã baad bë babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Eër, dooh ër h'yyb tym dajëp do tahado wäd bã. Eër h'yyb tym edëb kån P'op Hagä Do wë. Baad ta ti ër bahapäh, ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do ër kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëënh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wë h'yy gaëënh doo, dahej'ëëp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëëp do sa wë, dooh edëb had'ytyt do awäd bã. Dooh P'op Hagä Do wë ras'ëëg bã. Bë hapäh né hë tii.

¹⁶ Hahÿÿ hã ër bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hã ër hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ër na-ãäj ër kan'oo däk ër da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bã, ji da hadoo do ta wë badoh do ji t'yyd manehiïn bã, dooh P'op Hagä Do hã ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'ytyt nado ji kamahän. Taw'ãäts hë ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus

* **3:8** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'ytyt doo", tahaäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wë rakawaj'ään, Kaïh moo ti ragahõm do hyb n'aa.

hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ ji kamahãn heh'ãät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakããn ji kamahãn do hã, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakããn ji kamahãn bã, dooh ji h'yyb eỹm bã P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bã. ²⁰ Dooh ji eỹm bã ji h'yyb ji taky n'aa tapa bã paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahãnh P'op Hagä Doo. Sahõnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bã, dooh ji h'yyb eỹm bã P'op Hagä Do sii ji er'ood bã. ²² Ta hã ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bã, tamejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahỹ pawóp hẽ P'op Hagä Do ji tamejũũ: Ta T'aah Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahãn ji tamejũũ doo da. ²⁴ Tamejũũ do ky dah'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hã. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bã. Ta Sahee er hã tanoo do hyb n'aa er hapäh, er h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot do ky n'aa hahỹh

¹ Najis haa, bë ky dahé manä "P'op Hagä Do Sahee kyy gó y baher'oot", hanäk doo. Taw'ãäts hẽ bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa

P'op Hagä Do Sahee tado bã sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bã. Hajõk badäk hahỹh hã ketyn h'ũum P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahỹh hã da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot doo: Aj'yy gó né hẽ Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hẽ hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hẽ ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã ti tabaheer'oot. Kristo hã h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kãn badäk hahỹh bã. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hẽ bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahũum doo, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahãnh, Dijab bahãnh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganyy däg nanäng ma matëg oow sa hã, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëeg wät sa hã. ⁵ Badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Dooh sa wób er do bã, P'op Hagä Do karapee er ti hỹh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, er metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bã. Er her'oot do

maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahũm. Èr her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo èr hã ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿh da P'op Hagä Do metëeh ji hã ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejũ èr mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ heh'äät kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejũ wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do èr moo bok do sãm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad

tabadëe däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hã tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejũ wawëe hë, sahõnh hë badäk hahÿ hã habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hã. ¹⁶ Baad èr bahapäh P'op Hagä Do èr takamahän. Èr daab yyp P'op Hagä Do èr takamahän do hã. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-äaj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hã. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da èr babok badäk hahÿ hã. Ti hyb n'aa baad tabadëe däk èr h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da èr kamahän kãn P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh èr eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hã. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä,

dooh ȳym ji hã. Ji ēȳym bã, dooh baad tadëë nã bã P'op Hagã Do kamahãn do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagã Doo, ta wób na-ãäj ër wën kamahãn, pooj jé P'op Hagã Do ër takamahãn do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagã Do ȳ kamahãn" ji ky hado bã, ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëej bã, daap hë ji menyh tii bã. Ji wakãän ji hapäh do ji kamanahãn bã, ny daa ji kamahãn P'op Hagã Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahȳy da Jesus Kristo mejũũ do paa ji: P'op Hagã Do takamahãn doo, taw'ãäts hë ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do takamahãn na-ãäj hë.

5

P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky daheeh do ky n'aa hahȳy

¹ Sahõnh hë "Jesus né hë ti P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagã Do taah né hë tii. Ta yb kamahãn doo, ta yb taah takamahãn na-ãäj hë. ² Hahȳy hã ji bahapäh P'op Hagã Do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahãn bã: P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky dahé bã na-ãäj hë. ³ P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagã Do mejũũ doo. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagã Do taah rahajaa raj'aa etëeg bã badäk hahȳy hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa hã

h'yyb tatuk doo. Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahȳy hã hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagã Do T'aah né hë ky dah'eeh doo, jãäm né hë ti rahajaa raj'aa etëeg bã nesaa do hã badäk hahȳy hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hë ti wawëë hë hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ãäj né hë. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do Sahee metëeh ji hã ta ti ky n'aa. Te hub né hë had'yyt hë P'op Hagã Do Sahee. ⁷ Tamawoob hë ta metëë n'aa, te hub né hë Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagã Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa taher'ood bã, ji ky daheeh taher'oot doo. Ti bahãnh ti P'op Hagã Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taher'oot doo. ¹⁰ P'op Hagã Do T'aah hã ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagã Do metëeh doo. P'op Hagã Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagã Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagã Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahȳy da ta

T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hë hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hë tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hë tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bë hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bë gado däk né hë, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh er hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakããn moo wäd bä ji hapëe bä, p'ãã näng do tanado bä, taw'ãäts hë ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä

dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Er hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejã bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, er hapäh. Nesaa Do Yb mejũũ sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, er hapäh. ²⁰ Er hapäh na-ããj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd er h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd er h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kä.

2 Jowāw Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹỹh

¹ Ũ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ũ ramaneëenh doo, ũ edëng sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagã Do asëew hõm doo. Baad bë ũ kamahãn. Ũ had'yyt nado bë kamahãn doo. Sahõnh hë baad hadoo do ky n'aa hapãh do bë rakamahãn na-ããj hë.

² Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãn.

³ Hahỹỹ da bë ũ ky n'aa edëng: Ũ karën paawä P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yym, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hë tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapãh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãn do hyb n'aa.

⁴ Tak'ëp ũ tsebee wät baad bë wób rababok ũ ky n'aa napãh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagã Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ũ ky n'aa napãh.

⁵ Hỹỹ kã wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ũ etsëë bë hã ër kamahãn had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Doo papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hë tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napãh do

né hë. ⁶ Hahỹ kamahãn do heh'äät: P'op Hagã Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãn gó ji bawät, pooj jë bë maa napãh doo da né hë.

⁷ Hajök ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ääts hë. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagã Do T'aah, ewäd hyy bã babã aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hë ti tii d' ma metëek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakã bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do bë ky dahé bã bë hasõg hõm da P'op Hagã Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakã bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hë. ⁹ Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagã Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagã Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagã Do T'aah bawät na-ããj hë. ¹⁰ Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëëg bã, bë gado manã bë tób bã. Bë edëë manã ji wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹ Ta ti hedëng pé ji wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹² Ti anäng nä hajõng nä bë ũ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hë, dooh ũ karën bã ũ erih doo gó bë ũ maher'ood bã. Ũ karën bë ũ bahehëen ũ

ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'öp
ër tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do asëew hõm
do babä habong doo, bē
wakään hedoo do bē m' rahyb
n'aa esee. Jääm hē kä.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ŷ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ŷ ramaneëenh doo, ŷ edëng òm Gajo. Baad òm ŷ kamahãn.

² Ŷ karën paawä baad a h'yyb P'op Hagä Do wë, najis ŷỹ. Ŷ karën paawä dooh manahëë nyy bä. ³ Tak'ëp ŷ tsebee wäd kãn ŷ ky n'aa napäh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do wób raher'oot doo. Baad had'yyt mã mabawät baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bä ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hë ŷ tsebë, baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tah haa hedoo do rababok ŷ ky n'aa napäh bä. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ëp ŷ tsebë péh.

⁵ Najis ŷỹ, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëek doo, mahep'ëeh do nado né paawä. ⁶ Ta ti raher'oot babä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãn wät sa hã. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakãän ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaheher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bä dajëër hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagä Do

sa h'yyb gó nahapäh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ãäts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bä, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bä habong do ŷ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadäk doo, dooh ŷ taky dahé bä. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ŷ baheh'ëen bä ŷ naëenh da ŷ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, äã tanu mer'oot do hyb n'aa, äã taky n'aa rejã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bä ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawä ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ŷỹ, taw'ãäts hë hanãm do mamoo wät. Mamoo wäd manä nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä ta h'yyb gó. ¹² Taw'ãäts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsë ta hã, baad tabawät do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëeh. Äã hã na-ãäj né hë, baad äã hã tabawät. Mahapäh né hë, äã ehüb né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë mamasaa.

¹³ Ti anãng nä hajõng nä òm ŷ maher'oot do pan'aa. Dooh

ỹ karēn bä ỹ erih doo gó òm
 ỹ maher'ood bä. ¹⁴ Ỹ karēn
 paawä nyyw hē òm ỹ bahe-
 hēēn. Tii bä ēr ber'oot.

¹⁵ Ỹ karēn h'yyb nyyw gó
 baad mabawät. Ēr najiis
 babä habong do òm rahyb
 n'aa esee mäh. Sét ken'yyh
 mamaher'ood ỹ kedēng najis
 haa t'ĩ hēnh habong do hã.
 Jããm hē kä.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëëh, P'op Hagä Do naëëj wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky ennyim doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ããj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

*Ma matëg oow P'op Hagä
Do waneh'ëëh do sa ky n'aa
hahÿÿh*

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëëb wät do ky n'aa hã. Tii bä kä, h'yy kamep'ëëh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëëh do bë mahang rababoo däg kän ÿ ky n'aa napäh bä kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kä tak'ëp ÿ betsëë hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyyys

Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëë däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bä naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bä, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ããj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ããs wób sa hã. Ta ti ããs wób dooh paa rah'yy gadeja bä sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ããs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm ti. T'õp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä, ta tii bä ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bä haj'eenh do hã na-ããj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejãã do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõõ nadëëk doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ããs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooch ragado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hä tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.*

⁹ Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bä, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hä: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.”

¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hä. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hä rejää doo.

¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hä! Käih bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hä

tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Ajyy, Korah maküüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hä bë bawëh bä, bë sii rabawëh bä, dooh ranu mebyy bä, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.§ B'éé hagä n'aa jääm hë sa hä hë hyb n'aa newëë do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beaak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo höm do hadoo tii. ¹³Maadaka hewëëh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagööh daap

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab. ‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hä takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bä ta hä Mosees kamag n'aa paah. § **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahananäng pé tii.

** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagööh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahöm. Dooch tahaja bä ramatakä bä sagööh daap ty gehüüm do hä. Ti hadoo, dooh ji haja bä ji ky dahë bä nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hënh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahananäng pé tii.

ty gehũũm do hadoo ti ajyy.**
Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä
Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ĩĩ
hẽnh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahỹỹ da aj'yy Enók häd
näng doo, setsi däg do Adäw
bä naa ji etsén bä, tama-
her'oot paa ta jawén hawät
do hahỹ ajyy nesaa do sa ky
n'aa: "Bë hegãã", näng mäh,
"ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo, tak'ëp hajõk do
ta äãs tak'ëp baad hedoo do
sa daheeh, ¹⁵ sahõnh hẽ taky
n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa
doo hẽnh taky n'aa etyy da
sahõnh hẽ, ta matym gó baad
nadoo do moo bok doo, ta
hã waneh'ëeh do hyb n'aa
baad nadoo do moo bok doo.
Nesaa doo hẽnh taky n'aa
etyy da sahõnh hẽ, nesaa do
moo heb'ooh do rabahadoo
do hyb n'aa baad nadoo do
P'op Hagä Do hã raheer'oot
do hyb n'aa", näng paa Enók.
¹⁶ Sahõnh hẽ hã raky n'aa ha-
jẽew had'yyt hẽ. Raheer'ood
had'yyt hẽ ti sa hã dooh baad
tado bã ti ta wób ramoo bok
doo. Nesaa do sa h'yyb karën
do jawén rababoo had'yyt hẽ.
Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee sa
ky n'aa hã. J'ooj madäk doo
me ta wób hã raj'aa etsë ky
ken'yym doo me, sa daaj hẽ
rakarën do ragadoo hyb n'aa.

*Ji h'yy ganajëë hõm do ky
n'aa hahỹỹh*

¹⁷ Najis haa, bë hyb n'aa
es'ee Jesus Kristo ër Wahë
N'aa mejũũ doo, 12 hedoo
do bë ramaher'oot do paah.
¹⁸ Hahỹỹ d' paa sa kyyh bë
hã: "Jesus matëeh do pooj jé,
ti abok da nesaa do sa h'yyb

karën do jawén habok doo,
bë raky n'aa wajahëët doo",
näk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bë
h'yyb nahedo bong ran'oo bã
ta tii. Bë ketyn h'ũũm ran'oo
bã. Sa h'yyb säg karën do
jawén rababok. Dooh P'op
Hagä Do Sahee awäd bã sa
h'yyb gó.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts
hẽ baad had'yyt hẽ bë h'yyb
padäg panyyg hanäm do hã
Jesus mejũũ do ër hã rama
met'ëeg wät doo, P'op Hagä
Do hã hana doo. Ta tii hã bë
h'yyb padäg, bë h'yy kahejój
magyys hẽ hyb n'aa. Bë ky
n'aa ets'ëë bë hã P'op Hagä
Do Sahee h'yyb mahũũm doo
da. ²¹ Taw'ääts hẽ bë an'oo
P'op Hagä Do kamahän do
bë h'yyb gó tabawäd had'yyt
hẽ. Taw'ääts hẽ edëb had'yyt
do bë gada, ër tat'yyd mehĩĩn
do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër
Wahë N'aa, ër hã tanoo doo.

²² Taw'ääts hẽ bë t'yyd
mehĩĩn jé häd ky sëm doo.
²³ Nayyw hẽ bë maher'ood
ta s'ee hẽnh sa h'yyb baboo
däk doo, tëeg hõõ nadëek
do mahänh ta ti bë bed'ëep
hyb n'aa. Bë t'yyd mehĩĩn
ta wób tak'ëp baad nadoo do
moo bok doo. Sa hã bë t'yyd
mehĩĩn bã, taw'ääts hẽ h'yyb
eỹym doo gó baad bë hyb
n'aa matakä, nesaa do ramoo
bok do bë tah'yyb tatug
mahänh. Taw'ääts hẽ baad
né hẽ bë kanä tak'ëp nesaa
do ramoo bok do mahänh,
ramoo bok do bë tah'yyb

tatug mahãnh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëeb wät do hajaa bë tamo n'aa jesuu nesaa do bë moo boo mahãnh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë tamanaa, tsebee gó ta matym gó bë bab'ëeh hyb n'aa tak'ëp baad hado däk do hyb n'aa bë h'yyb tym. Taw'ãäts hë ti né hë ji j'aa etsëe had'yyt hë. Ti né hë had'yyt hë tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahõnh hë bag'ãäs doo. Ti né hë had'yyt hë kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hë sahõnh hã mejõ had'yyt doo. Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë. Jããm hë kä.

†† **1:23** Hahÿÿ d' Gereg kyy me takerii däk: "Taw'ãäts hë sa saroor sii hë bë ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa." Baad ji kan'yyh, sahõnh hë nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahãnh, tahanäng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

1 Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hã P'op Hagä Do anoo doo, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hã tametëeh hyb n'aa nayyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejö wät ääs ta mejüü do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, ër pooj jé hawät do ky n'aa ër hã tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahõnh hë hã ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky da-heeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edëng Jesus hã h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hã,

ÿ karën bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Taha-jaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hë jãam hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sahõnh hë badäk hahÿh bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë tii.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus ër hã kamahän doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do hejój mahänh ër tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, ër hã tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hã hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!

Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang.

Sahõnh hë rabahapäh da.

Baa ej'oooh do sii hë raba-hapäh da.

Tii bä, sahõnh hë badäk hahÿh hã habong do a'oot da ta hyb n'aa.

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ “ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jãam hë pooj jé hawät doo, ÿ né

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jãam pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo.

hē tagadēeg ub hawät doo”, † näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo. “ÿ né hē da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

9 ÿ Jowāw, bē hÿÿj hadoo doo, bē nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo er hã rarahejãã doo. Bē nemuun Jesus bag'ããs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsyt dēeg hã Pat-Mos häd näng doo hēnh majē ÿÿ ÿ rataj'oo gēet, ÿ maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metēeh do na-ãäj hē. 10 Ta tii bā ÿ bawät bā, met'uuh hã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do er hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahũũm. Tii bā, ÿ jó däk hēnh ÿ maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, torõm-bet ky hadoo do 11 hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapõõs do hã merii da mahapäh doo. Tii bā mamejõ hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bā habong do sa wē. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd

enäh do panang hēnh”, näng ta kyyh.

12 Tii bā, jawén ÿ p'aa hēnh ÿ begãã wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hã ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ãäts tēg gabarēeh do s'ēeb. 13 Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawēet ta saroor, ta tsyym hã tagadäk. K'ãäts tēg gabarēeh do ta h'yyb mawyd. 14 Nu hõng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarēeh ta matym, tēeg hõõ hadoo. 15 K'ãäts tēg hahiin do hadēe jat do hadoo ta tsyym gabar'ēeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. 16 Ta moo hub me setsi sagõõh rapadēek. Ta noo gó naa sēn-jeer séd demuun hāw padēek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarēeh do hadoo ta mamets gabarēeh.

17 Aj'yy ÿ bahapäh bā, tũũ ÿ badēe jat tii bā ta tsyym pa dajēp do hajad hõm do hadoo. Tii bā ta moo hub tadasooh hã ÿÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. ÿ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadēeg ub hawät doo. 18 ÿ né hē Hedēb Had'yyt Doo. ÿ dajēb né paawä, ÿ awäd had'yyt hē hÿÿ kã. ÿ né hē dejēp do rababong bā, Ades häd näng do tēg wē däk doo”, § näng ta kyyh. 19 “Ti hyb n'aa

† 1:8 Tii d' né hē Gereg kyy me: ÿ né hē Aw-Pah ÿ né hē Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bā. Tagadēeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jāām hē pooj jé hawät doo, tagadēeg ub hawät doo, tahanäng pé tii. § 1:18 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: “ÿ né hē ti dejēp do hã mejũũ doo. ÿ né hē ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bā, dejēp do rababong bā habong do sa hã.”

merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hä yÿ. “Merii mahapëë däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ããj hē”, näng ta kyyh. ²⁰ “Õm y maher'oot hÿÿ kä nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh yÿ gó mahapëë wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagõõh, setsi ããs hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag'ããs doo. Setsi ta bag tyng, hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hä h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom yÿ hä, hä y h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hag'ããs do hä:

“Hahÿÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ãäts tæg gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² Y hapäh sahõnh hē bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok y hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do y hapäh. Dooch bë gado bä bë mahang nesaa do moo heb'ooh do y hapäh. Bë

metä wät, y hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejüü do ãã', hanäk doo. Daap ti ramenyyh bë hapëë däg kån. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hē baad nadoo do hëp y n'aa bë ahoop doo. Y hapäh, ti dooch bë h'yy gejë hõm bä. ⁴ Ti hadoo né hē, sét hē ti y ganen'aak bë hä: Dooch y bë kamahän wäd bä, pooj jé y bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bë hyb n'aa newë ta ti tak'ëp bë es'õõs doo, y bë kamanahän wät doo. Taw'ãäts hē bë t'yyd kamehÿÿn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamanehÿÿn bä, y da ana bë wë, y ado hõm da bë bag tyng tabasooch doo bä naa. ⁶ Ti hadoo né hē, ti anäng na-ããj hē hahÿÿ baad bë bad'oo doo: Tak'ëp bë ganen'aak Nikoraw ma metëek do ky s'üüt doo.* Y na-ããj hē tak'ëp y ganen'aak tii.

⁷ “Bë sahõnh hē, bë maa newë hä y h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä y anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagä Do panang bä hahäng doo.”†

Ta hä h'yy ka'eeh do Es-

* **2:6** Dooch ji hapëë wäd bä jaa ti Nikoraw. Jããm hē ji hapäh ta ky s'üüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëë bä ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mä na-ããj hē ji h'yy karën do sii ji bahe'yÿh. Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9

Mirina panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da jããm hẽ pooj jé hawät doo, tagadëög ub hawät doo, dajëp do paah, p'aa hẽnh ganä wät do kyyh: ⁹ ÿ hapäh bẽ hä rarahejãã doo. ÿ hapäh bẽ kas'uum. Bẽ kasuud né paawä, bẽ h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. ÿ hapäh Judah buuj wób bẽ raky n'aa rejãã doo, nesaa do bẽ ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawä, dooh karapé haa heh'ãät rado bä tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bẽ eÿÿm manä bẽ ahoop do pan'aa. Bẽ wób radewäts b'ëeh da Dijab‡ an'oo bä da, bẽ tametyy hyb n'aa, bẽ h'yy gejë hõm hyb n'aa paawä. Da hẽ had'yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hẽ ta äh bẽ da rano n'aa masoo doo. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manä hä ÿÿ, bẽ radejëeb bä na-ãäj hẽ. Tii bä ÿ anoo da bẽ hä ji edëb heh'ãät do ta sãm.

¹¹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë doo, dooh da tahob bä banesaa hẽnh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëënh doo.”[§]

Jesus hä h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun häw padëëk do hanäng do kyyh: ¹³ ÿ hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bä bẽ panang badäk.** ÿ hapäh ta ti hejoonh bẽ hä. Ti hadoo né hẽ, dooh hä ÿ bẽ h'yy gejë hõm bä. Dooh noo gó bẽ eréd wäd hä ÿ bẽ h'yy ka'eeh doo. Bẽ seeh, aj'yy Än-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hẽ këh ÿ n'aa her'oot do paa bẽ panang bä, Nesaa Do Yb bawät bä radaj'ëëp noo gó na-ãäj hẽ dooh bẽ eréd wäd hä ÿ bẽ h'yy ka'eeh doo.

‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hä ji h'yy kanae bä, ji hub dajëb bä, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ãäj hẽ ta jawén, tëög hõo hẽnh ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bä. Ji ahob had'yyt hẽ da.

Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamaneëënh. ** **2:13** Ta tii bä Nesaa Do Yb mejüü tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëënh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bä Jesus hä h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ãäj hẽ sa kabarii wób, sa hä pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejãã paa tii bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

14 “Ti hadoo né hē, ti anäng ta mahang y ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang Barām, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj maji sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Barām metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa yym nadoo do sii raba'yh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. 15 Ti anäng na-ãj hē bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky s'üüt doo. 16 Taw'ääts hē bë t'yyd kamehīn, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehīn bä, nayyw hē y ana da bë wë. Sën-jeer noh y y gó naa ganyyh doo me y gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

17 “Bë sahõnh hē, bë maa newë hä y h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, y anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.‡‡ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä y anoo da

na-ãj hē pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuu, jãam hē pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatirapanang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahȳh

18 Ti taky hadoo:

—Hahȳh da merii karom ȳh hä, hä y h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahȳh da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tëeg hõo hadoo, k'ääts tég hahiin do hadëe jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsym näng do kyyh: 19 Y hapäh sahõnh hē bë moo bok doo. Y hapäh nyy da ȳh, ta wób na-ãj hē bë kamahän. Y hapäh nyy da hä y bë h'yy ka'eeh. Y hapäh bë da hadoo do bë masa. Y hapäh na-ãj hē h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahänh baad bë moo bok hȳh kã wë ȳh, y hapäh na-ãj hē.

20 “Ti hadoo né hē, ti anäng hahȳ bë hä y ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ȳnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do

†† 2:16 Ta kyyh tak'ëp hejoonh doo, ta ti sën-jeer. ‡‡ 2:17 Tabanawäng doo bä Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hē sa waa Manah ramaneënh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm h̄y pong jé ji awäd had'yyt hē hanoo do ji hä. §§ 2:17 P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hä, ti hyb n'aa h̄y pong jé Jesus bag'ääs bä, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

moo wät do hadoo doo. Këh ÿ n'aa rod ta daaj hë takamaneëenh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tan'oo bä. Hã ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bä na-ãäj hë. ²¹ ÿ gamedaa wät ta ti ÿÿnh t'yyd kamehïin hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehïin bä. Dooh takarën bä teréd hõm bä ta patug nadoo do sa sii tabahe'ÿÿh doo. ²² Ti hyb n'aa nahëë näng da ÿ an'oo bä. Tak'ëp rabahoop ÿ an'oo bä da ajyy ta sii ha'ÿÿh pé rat'yyd kamanehïin bä ÿÿnh sii rabahed'oo do hã. ²³ ÿ dej'ëep da ÿÿnh hadoo do karapee, tii bä sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ÿ né hë ti t'õp sahõnh hë sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëë do na-ãäj hë hapäh doo. Rabad'oo do pénh ÿ anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã.

²⁴ “ÿ maher'oot hÿÿ kä bëeh, Tijatira panang bä habong do hã ÿ h'yy ka'eeh do wób, ÿÿnh hadoo do

ma metëek do ky nas'üüt doo, 'Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo'*** ramaneëenh do ma kamaneetëek doo. Baad bë baboo däk do hyb n'aa, dooh ÿ mejüü pé bë hã. ²⁵ Jáam hë hahÿ ÿ karën bë hã: Taw'ãäts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë ÿ matëeh bä kä.

²⁶ “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ matëeh bä kä ÿ karën do had'yyt moo wät do hã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabag'ãäs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hã ÿ tan'oo däk doo da ÿ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa ketsë do mejüü da sa hã, dooh rat'yyd mehïin da ky nadah'eeh doo. Rarejãä da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëeb, rabag'ãäs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ matëeh bä kä ÿ karën do had'yyt hë moo wät do hã, ÿ anoo da na-ãäj hë watom.†††

²⁹ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus.

*** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hã ky s'üüt doo. ††† **2:26** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä: “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ karën do moo wät do tadajëp bä kä, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.” ††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bä nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom ta her'ood bä. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hë takamaneëenh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh doo doo doo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee hã mejũũ do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hã mejũũ do kyyh: ÿ hapãh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. Baad bẽ babok ta wób redoo né paawã, dajëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagã Do hã, ÿ hapãh. ² Taw'ããts hẽ bẽ h'yy kadawuung baad bẽ h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hẽ madaag is nã baad hadoo do bẽ mahang, edaa dãk ta ti na-ããj hẽ gawatsik. Taw'ããts hẽ bẽ h'yy kahasããb, ta ti bẽ mahang mad'aak do takahejój dãk hyb n'aa, tanahãnh hyb n'aa. ÿ hapëë däg kãn hÿÿ kã, bẽ moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bẽ hyb n'aa es'ee bẽ gadoo do paah, baad hadoo do bẽ rama metëëk doo. Bẽ hyb n'aa es'ee bẽ maa napãh do paah. Bẽ ky dahé tii. Bẽ t'yyd kamehĩn! Bẽ h'yy kanadawuung bã, ÿ ana da bẽ wẽ bẽ h'yy kanapeet bã, hets'ëëk do ji

ganada bã takajaa doo da. Dooh bẽ hapëë bã ny noo gó ÿ kajaa da bẽ wẽ.

⁴ “Ti hadoo né hẽ, pawóp its bẽ mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahasuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bẽ wób rabahed'oo doo da, ÿ hanãng pé tii. Si ÿÿ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo dãk do sãm.*

⁵ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã sa nemuun ÿ anoo da sa saroor hawak do rapadedëëk hyb n'aa. Dooh da ÿ awug hõm bã sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hã naa. Ee matym gó, ããs ta karom sa matym gó na-ããj hẽ hahÿÿ da ÿ her'oot sa ky n'aa hã, ‘Hahÿÿ karapé haa tak'ëp ÿ kamahãn doo’, nãng da kẽh ÿÿ.

⁶ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo,† P'op

* 3:4 Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ããj hẽ.

† 3:7 P'op Hagã Do Judah buuj ramaneëënh, “Baad Had'op Doo, Tsytt Hẽ Nesaa Do Mahãnh Hawät Doo”.

Hagä Do heh'äät do kyyh. Hahÿÿ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makû Dawi häd näng do panang noo tæg danäh‡ kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo gasëets hõm doo. Dooh hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëe däk doo. Hahÿÿ da ta kyyh: ⁸ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegãã, ÿ noo gasëets däk bë pooj jé ta noo hadoo doo. Dooh hajaa pé ta ti ranoo gatsëe bä. ⁹ Nahejooj its né paawä bëeh, ^{**} ÿ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ÿ bë eréd bä. ⁹ Nesaa Do Yb karom hä kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ÿ anoo da bë pooj jé rabehyy b'ëeh tũũ bë raweh'ëeh hyb n'aa, bë ÿ kamahän né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ÿ mejũũ do paa hadoo, bë ÿ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahänh, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tawén kajaa da sa wë, ÿ metyy hyb n'aa sa hä.

¹¹ “Edaa däk ÿ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hä ta sãm bë hä ÿ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooh takado hõm bä. ÿ anoo da ta tii bä tabayyw had'yyt hë. Ta hä ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hä ÿ erih da na-ääj hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarënh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hä ÿ erih da na-ääj hë hät ÿ papuuj.

¹³ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da Amen‡‡ häd näng do kyyh. Hahÿÿ da

‡ **3:7** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jääm hë Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bä ji ajëe suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagä Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa. **§ 3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hä ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooh hajaa pé hewaata péh.

**** 3:8** Dooh rahyb n'aa jewyg bä ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooh rahajõõ bä na-ääj hë. **†† 3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa kets'ëe do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh. **‡‡ 3:14** “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, tahanäng pé ti amen.

baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahỹỹ da sahōnh hē tadu na do kyyh: 15 Ỹ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Dooh ỹ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-āāj hē tak'ēp ỹ bē kamahān bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ỹỹ. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh. Taw'āāts hē paawā naēng dagāp do hadoo bēeh. Tii d' tanado bā, taw'āāts hē paawā naēng aju do hadoo bēeh. 16 Ti nahado bēeh. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh! Ti hyb n'aa edaa dāk bē ỹ makyys da, naēng hād ju do ji ka-aaw nyyh doo da. 17 Hahỹỹ da bē kyyh, 'Āā ma enāh. Sahōnh hē ti anāng āā wē, āā karēn doo. Dooh hyb n'aa ta see āā karēn pēh', nāk bē kyyh. Tii d' né paawā bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ēp baad nado né bēeh, tak'ēp kasuud is do ji t'yyd mehīn do hadoo bēeh. Dooh bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nāng bē babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawāt do hadoo bēeh! 18 Ti hyb n'aa bē ỹ maher'oot hahỹỹ da: Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē k'āāts tēg gabarēeh do tēeg hōō me ty nāw dāk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enāh heh'āāt hyb n'aa P'op Hagā

Do matym gó. Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēek hyb n'aa, bē nu manebying hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'āāts hē hā ỹ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapāh heh'āāt hyb n'aa.

19 “Ỹ nabuuj gedoo ỹ kamahān doo. Mahỹỹnh do hadoo doo me ỹ metēek ỹ kamahān doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagā Do wē, bē erēt hyb n'aa j'ooj madāk doo me bē h'yy ka'eeh doo. 20 Bē hyb n'aa matakā da! Tób noo*** bā ỹ bagēēt, ỹ naēenh. Jé kēh ỹ maa newēē doo, tanoo gasēets bā, tii bā ỹ d' ajēē suun ta sii ỹ bawēh hyb n'aa.

21 “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ỹ anoo da pa ỹỹ, ỹ bag'āās do tyng n'aa jó tabasooh hyb n'aa da, ỹ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'āās do tyng n'aa jó ỹ baso dāk doo da.

22 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” —nāng mā Jesus kyyh.

4

SS 3:16 P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, naēng dagāp do hadoo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā kamahān doo, naēng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagā Do wē hawāt doo, naēng jāām hē hād ju do hadoo. Tak'ēp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapēē né paawā ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bā. *** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

Hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa Jowäw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hegää wät, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëets hõm do ÿ bahapäh. Tii bä, pooj jé ÿ maa napäh do kyyh, tak'ëp hadoo do torõm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hã ÿÿ: "B'ëëp. As'ëëg wawëë hë, tii bä hÿ jawén hawät do ÿ metëëh da a hã." ² Nayyw hë P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahũüm kãn tii bä. Tii bä ta bagä tyng n'aa ÿ hapäh hÿ pong jé. ÿ hapäh ta jó hasooh doo. ³ Tak'ëp tagabarëëh ta jó hasooh doo, pä gabarëëh do hapëëh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëëh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hë. Ta tyng w'oo hã ti akëë sarahõd, pä tak'ëp gabarëëh do emerad häd näng do gabarëëh doo da. ⁴ Ta bagä tyng n'aa w'oo hã ti atoonh 24 bagä n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tég gabarëëh do s'ëëb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bä hasooh do ta bagä tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hë, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëëh setsi ta bag hahõng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.* ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagä

tyng n'aa w'oo hã ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëëh. Séd dó sa hã sa matym, sa mamets hã sa jó hã na-ääj hë ramatym enäh. ⁷ Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hã, ta jó ta matym wób, ta yt hã ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ääj hë P'op Hagä Do raj'aa etsëë had'yyt hë. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahäh hawät do

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,

p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo", näk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bä, ta hã raweh'ëëh bä, ta hã ratsebé bä, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehty bë had'yyt hë tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj

* 4:5 Séd ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hë tég eh do 1, tég nad'ëëd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bä hanäng do sii hë.

jé. Tii bä hahÿÿ da raj'aa etsë
P'op Hagä Doo:

11 “Öm né ti sahõnh hë pahuuj
wät doo.
Makarën do hyb n'aa ma-
pahuuj wät sahõnh hë.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb
n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ääts hë öm ji
j'aa etsë,
ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Doo,
P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh
doo.
Taw'ääts hë öm né hë ti
sahõnh hë bagää had'yyt
doo”, näk sa kyyh.

5

*Kerih do kapõõs do ky n'aa,
B'éé T'aah ky n'aa daheeh
hahÿÿh*

1 Tii bä, tabagä tyng n'aa jó
hasooh do moo gó hub hënh
ÿ bahapäh kerih do kapõõs
doo, ta jó, ta gó na-ääj hë
kerih doo. Setsi kets'aa däk
do ky n'aa jaw'yyk do heen
n'aa kapõõs do poo gad'oo
hënh.* 2 Tii bä, ääs seeh tak'ëp
kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp
hadoo do me tabeaanh: “Jaa
pé tak'ëp hyb n'aa jawyk
péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk
do heen n'aa kets'aa däk
do hado hõm péh, kerih do
kapõõs do tabapyn hõm hyb
n'aa?”, näng ta kyyh. 3 Dooch
ky gadoo péh. Hÿ pong jé,

badäk hahÿÿ bä, t'öp dejëp do
rababong bä na-ääj hë, dooh
tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt
pé hajaa do kerih do kapõõs
do tapyn bä taner'oot hyb
n'aa ta hã kerih doo. 4 Tii bä
tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do
hyb n'aa tak'ëp baad hadoo
do kapõõs do hapyn péh,
kerih do ner'oot péh. 5 Tii bä
24 hedoo do sa wahë n'aa see
ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manäh.
Mahegää, awad Reäw hadoo
doo, Judah buuj sa seeh, Dawi
panaa heh'ääts doo, ti né hë
j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa
kerih do kap'õõj däk do tapyn
hõm bä. Ti né hë hajaa setsi
hedoo do ky n'aa jaw'yyk do
heen n'aa ta hã kets'aa däk do
tado hõm bä”, näng ta kyyh
hã ÿÿ.

6 Tii bä, P'op Hagä Do bagä
tyng n'aa mahang, ji meheet
pé kabaj'aa do mahang, 24
hedoo do sa wahë n'aa hoo
gad'oo bä ti agëet ÿ hapäh
B'éé T'aah. Wyt ta maab hë
ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep
noo gó. Setsi ta s'ään, setsi
na-ääj hë ta matym. Setsi he-
doo do P'op Hagä Do Sahee
tii,† badäk hahÿ haw'ääts hë
kamejüü doo. 7 Tii bä B'éé
T'aah ana kãn ta tyng jó ha-
sooh do wë kä, tii bä tado däk
kerih do kapõõs do ta tyng jó
hasooh do moo gó hub hënh
hadäk doo. 8 Tabado däk bä,
ji meheet pé kabaj'aa doo, 24

* 5:1 Sét hë ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hã, jããm hë ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowäw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã tabets'aa padëek P'op Hagä Do an'oo bä, jããm hë sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ääts hë ji ner'oot tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bä takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapäh doo, tahanäng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hã tabag'ääs, tahanäng pé ti setsi ta s'ään.

hedoo do sa wahë n'aa na-
 ääj hë rabehty b'ëeh tüü. Sét
 ken'yyh rapatsä kån ji metën
 doo, buu benyym do hood
 k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb
 na-ääj hë. Buu benyym do in-
 sijëen häd näng do ta gó. P'op
 Hagä Do karapee, tsyt hë ta
 wë kasëew bong do ta hä raky
 n'aa etsëe do heen n'aa ta ti
 buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bä
 kä, papuuj ky n'aa kä rejäm
 kån, B'éé T'aah hä rama ejäm
 doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Öm né ti radaj'ëep do paah.
 A majyyw me ta säm mets'ëe
 höm P'op Hagä Do wë,
 ajyy, ÿÿj sahõnh hë panaa
 uuh,
 ajyy, ÿÿj sahõnh hë sa kyyh
 her'oot do uuh,
 sahõnh hë häj n'aa babuj uuh,
 sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ
 bä habong do uuh.
 A karapee mabag'ääs do
 rabahado padëek
 man'oo bä,
 P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh
 do wë ramoo bok,
 ta hä rahyb n'aa jew'yyk
 man'oo bä.
 Badäk hahÿÿ bä rabag'ääs da
 man'oo bä.
 Ti hyb n'aa, öm né ti tak'ëp
 hyb n'aa jawyg däk
 doo,
 kapõõs do hä kerih do mag-
 ado däk hyb n'aa,
 ta ky n'aa jaw'yyk do heen
 n'aa ta hä ketsaa do
 mabado höm hyb
 n'aa”, näk sa kyyh.

¹¹ Tii bä ÿ hegää wät, ÿ
 maa napëe däk tak'ëp hajök
 do ääs sa kyyh. Tak'ëp né hë

rakanekan ääs. Dooch ji haja
 bä ji etsén bä. P'op Hagä Do
 bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo,
 24 hedoo do sa wahë n'aa na-
 ääj hë ranu hawõõt. ¹² Tak'ëp
 hadoo do sa kyy me ramejäm.
 Hahÿÿ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
 taw'ääts hë jääm ub tii, sét
 hë, sahõnh hë bagää
 had'yyt doo.
 Taw'ääts hë ti né hë sahõnh hë
 danäh!
 Taw'ääts hë tak'ëp tahaj'ap do
 ta h'yyb gó tabawät!
 Taw'ääts hë tak'ëp tabahe-
 joonh!
 Taw'ääts hë ji weh'ëeh, ji hyb
 n'aa jaw'yyk!
 Taw'ääts hë ta ti ji j'aa etsë!”,
 näk sa kyyh.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh
 sahõnh hë kapahuuj wät doo,
 hÿ pong jé habong doo, badäk
 hahÿÿ bä habong doo, t'öp
 dejëp do rababong bä, t'öp
 tamii yt hä habong do na-ääj
 hë rejäm doo:

“Tabagä tyng n'aa jó hasooh
 do hä, B'éé T'aah hä na-
 ääj hë,
 ër j'aa etsë, ër weh'ëeh, ër hyb
 n'aa jawyyg had'yyt
 hë!
 Ti né hë tak'ëp rabahejooj
 had'yyt hë”, näk sa
 kyyh.

¹⁴ Tii bä ji meheet pé
 kabaj'aa do raky gadoo: “ÿÿ.
 Tii d' né hë. Taw'ääts hë”,
 näk sa kyyh. Tii bä 24 wahë
 n'aa hedoo do rabehty b'ëeh
 tüü P'op Hagä Doo, B'éé T'aah

hadoo do rahyb n'aa jew'yyk
hyb n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa
jaw'yyk do heen n'aa ky n'aa
hahÿÿh*

¹ ÿ hapäh jããm hẽ pooj jé
kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk
do heen n'aa B'éé T'aah bado
hõm doo. Tii bã ÿ maa napäh
ji meheet pé kabaj'aa do
see kyyh. Tak'ëp ta kyyh,
darung do ky hadoo. "B'ëep
ana!", näng. ² ÿ hegãã kãn,
tii bã kawaaro hawak do ti
ahäng pój ÿÿ jé, tanaëên doo.
Karaba ta jó hasooh do atón
ta moo gó. Ta jó hasooh do
hã takan'oo däk ta soog.* Ti
tabahõm kãn sahõnh hẽ ta
majĩ taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa
háj n'aa hã tamejũ hyb n'aa
kã.

³ Kets'aa däk do see B'éé
T'aah bado hõm bã kã, ÿ maa
napëë däk kabaj'aa do see
kyyh. "B'ëep ana!", näng. ⁴ Tii
bã anã kãn kawaaro seeh.
Hahiin tii. Ta jó hasooh do hã
takan'oo däk ta hejój, badäk
hahÿÿ hã habong do raka-
majĩ hyb n'aa, sa da hadoo
do radej'ëep hyb n'aa. Sën-
jeer tæg gaeh do kan'oo däk
kawaaro jó hasooh do hã.

⁵ Ketsaa do see hã kã B'éé
T'aah bado hõm bã kã, ÿ maa
napëë däk kabaj'aa do see
kyyh. "B'ëep ana!", näng. ÿ
hegãã kãn, tii bã kawaaro ha-
sus do ÿ hapëë dæg kãn. Ji nu
metyy do nahëë ta jó hasooh

do moo gó. ⁶ Tii bã kã, ji
meheet pé kabaj'aa do sa ma-
hang ky ganyyh ji kyyh hãd
hadoo do hahÿÿ da her'oot
doo: "Sét adëb bã ramoo bok
do sãm, jããm hẽ da sét its kiw
tiriig s'ëëb ta sãm. Sét adëb
bã ramoo bok do sãm, jããm hẽ
da tamawoob its kiw sewada
hãd näng do s'ëëb ta sãm.† Ti
hadoo né hẽ, marejã manã
joom oriib, joom uwa." Näng
ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé
T'aah bado hõm bã kã, ÿ
maa napëë däk kabaj'aa
do see kyyh. "B'ëep ana!",
näng. ⁸ ÿ hegãã kãn, tii
bã kawaaro saw'aak do ÿ
hapëë kãn. Ta jó hasooh
do hãd Dajëb. Ta jawén
tabawät panang Ades hãd
näng doo, dejëp do rababong
doo bã. Sa hã takan'oo däk
rabahej'oonh hyb n'aa, sét hẽ
sa see dajëb had'yyt hẽ ran'oo
bã ji meheet pé ken'yyh
badäk hahÿÿ bã habong do
uuh. Kaneb'ooh doo me,
sah mahÿÿj, nahëë mahÿÿj,
har'ëeng ji hawëh doo me
radej'ëep da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé
T'aah bado hõm bã kã, rama
ejuu do tyng hÿ pong jé
hahäng do yt hã ÿ hapäh
P'op Hagã Do kyyh rama-
her'oot do hyb n'aa, Jesus
Kristo ma met'ëëg wät do
ranerét do hyb n'aa sa majĩ
radejëëb bong do sa h'yyb
tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo
tak'ëp hadoo doo me sa kyyh:

* 6:2 Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ããj hẽ ta ti soog.

† 6:6 Tak'ëp da badäk hahÿÿ bã habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejuom do karejã däk do hyb n'aa.

“Äã kariw n'aa sahõnh hẽ mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hẽ habong do sa hã? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, äã radej'ëep do hyb n'aa? H'ëed pénh g'ee da?”, näk sa kyyh. ¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hã saroor hawak doo, rapadedëek hyb n'aa. Tii bä takaher'ood däk sa hã, kanahën d'os hẽ ragada nä hyb n'aa, sahõnh hẽ sa hataa, sa wakään hedoo do sa majiï radej'ëep do pan'aa radej'ep bä kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

¹² Ỹ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kä. Tak'ëp k'ääts katajus wät. Tak'ëp papÿÿj ty gamaug däk, pään hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagõõh rakajak tũũ badäk hahÿÿ bä, wiigo häd näng do ag hapëeh do tũũ kejäk doo da bah'ood an'oo bä. ¹⁴ Wë badoo wäd kãn, ma kahé bäh ji apõõs doo da. Sahõnh hẽ waëë, sahõnh hẽ tsyt dëeg na-ääj hẽ rakahÿÿd kãn P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Tii bä sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bä habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hẽ, warahén sa wahë n'aa sii hẽ, ma näng do sii hẽ, ta wób mejũũ do sii hẽ, sahõnh hẽ sa karom, sahõnh hẽ kariw n'aa temah do sii hẽ rakejën

hõm pä gabeho doo gó sa wób, waëë bä, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë hä, pä yb hä na-ääj hẽ: “Bë kajäg ää jó! Äã bë ejën tabagä tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! Äã bë jejën B'éé T'aah äã wë takawajään do mahãnh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëep péh”, näk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ỹ hapëë däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëek, hëej hä, akajar hä, b'aa hä rabanahëm hyb n'aa. ² Tii bä ỹ hapëë däk ääs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëek doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hã takan'oo däk do hëej hä akajar na-ääj hẽ rarejää hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hã: ³ “Bë rejä manä nä hëej, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-ääj hẽ rabats'aa däk kerih do hã taky n'aa jawyng däk hyb n'aa.

h'yy kaha'eeh do karom sa maboor hã”, nãng ta kyyh.

⁴ Tii b' ŷ maa napëë däk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboor hã kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawî panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijāw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸ Seburūn panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,
Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ããj hë.

Tak'ëp hajök do Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ta ti jawén ŷ hegāā wät, tii bā tak'ëp hajök do ŷ hapäh. DooH ji haja bā ji etsén bā tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj uuh, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hã habong do uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëe madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen

n'aa. ¹⁰ Tak'ëp rageëënh hahÿÿ da:

“P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo,

B'éé T'aah na-ããj hë ti er hed'ëëp doo!”, nãk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hë ããs rabab'ëeh P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bā rabeHy b'ëeh tūū, tūū ramaboor ehyy bëeh, tii bā P'op Hagä Do hã raj'aa etsëe kãn. ¹² Hahÿÿ da sa kyyh:

“ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë! Öm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo, öm ãã j'aa etsëe had'yyt hë, öm ãã hyb n'aa jewyyg had'yyt hë.

Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

A wë ãã tsebee had'yyt hë sahõnh hë ãã hã mabanoo do hyb n'aa.

Öm ãã wehëe had'yyt hë.

Sahõnh hë bagãã had'yyt do öm.

Tak'ëp mabahejooj had'yyt hë!

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë!”, nãk sa kyyh.

¹³ Tii bā 24 hedoo do wahë n'aa see ŷ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hënh rahana?”, nãng.

† 7:4 Jakóh né ti Isaraéw .

14 Ti ŷ ky gadoo: “Dooh ŷ hapëë bä. Ôm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, näng ŷ ta hä.

Ti hä ŷ taky hadoo: “Ti ti nanäng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bä B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”,[‡] näng. 15 “Ti hyb n'aa”, näng, “P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh. Ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hä ta hä rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bä, atsëm na-ääj hë. P'op Hagä Doo, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hä tamo n'aa jesuu da. 16 Dooh rasa boo bä, dooh rahoo kaaj boo bä. Dooh papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bä, dooh na-ääj hë tak'ëp batäng do rahob boo bä. 17 Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa hoo gad'oo bä hageët do hag'ääs da sa hä, b'éé hagä n'aa ta masâäh baad tabahag'ääs doo da. Tamahũũm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bä dooh ji aód wäd bä do hyb n'aa”, näng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

1 Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bä kä, badatih däk hÿpong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

2 Tii bä setsi hedoo do ääs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ŷ hapëë kån. Tii bä takan'oo däk sa hä setsi gamehÿÿh do nahëeh, torõm-bet häd näng doo.

3 Tii bä kä, ääs see ana kån, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bä hajõng buu benyym do in-sijëen häd näng do takan'oo däk ta hä, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hä ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hä takan'oo däk hyb n'aa. 4 Tii bä ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kån P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kån ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hë. 5 Tii bä ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sëh me tah'aa däk, tii bä kä sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kån. Tii bä tetoow kån, daruu däk, awyb kån, k'ääts katajus kån.

Setsi gamehÿÿh do nahëe torõm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

6 Tii bä kä, setsi hedoo do ääs gameh'ÿÿh do nahëe

[‡] 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hë nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah. Tii d' né hë tahanäng pé tii.

pats'ëë do ramatakä däk
ragamehỹyh hyb n'aa.

7 Tii bä pooj jé hadoo do
ãäs gamehã kãn ta gamehỹyh
do nahëeh. Tii bä kä, naëng
tak'ëp dagäp do pä hado däk
doo, tëeg hõõ majyyw ma-
hang kamekuuj däk do na-ãäj
hë kepyyj hyy kãn hëej hënh.
Tamawoob hë hadoo do see
aooj jëë kãn hëej bód. Tama-
woob hë hadoo do häj n'aa bä
hanäng do uuh aooj jëë kãn
b'aah. Sahõnh hë jawii aooj
jëë kãn.

8 Tii bä ãäs see gamehã
kãn ta gamehỹyh do nahëeh.
Tii bä kä, waëë hadoo tak'ëp
p'op nu däk do kadaw'uuh
do kadawäts tu akajar me.
Akajar bód majyyw hado däk.
9 Tamawoob hë ta me habong
do uuh dejëp. Tamawoob
hë akajar me habong do
marakate uuh karejã bong.

10 Tii bä ãäs see gamehã kãn
ta gamehỹyh do nahëeh. Tii
bä sagõõh tak'ëp haeh doo, ta
bag tak'ëp hõõ eh do hadoo,
p'op naa tabadëë hyng. Tamii
wób me, naëng k'ãäts gó hana
do wób me tabadëë kãn.
11 "Datsäng Doo", sagõõh häd.
Naëng uuh datsëë kãn ta ti
haj'aa. Hajõk badäk hahỹy hã
habong do radejëp ta ti naëng
datsäng do an'oo bä.

12 Tii bä, ãäs see gamehã
kãn ta gamehỹyh do nahëeh.
Tii bä sét hë papỹyj bãh,
sét hë kamarab bãh karejã
kãn. Pawóp hë papỹyj bãh,
pawóp hë kamarab bãh
mad'aak doo, dooh takarejã

bä. Tamawoob nuu me ji
etyn bä sagõõh, tamawoob
hë hadoo do see karejã wät.
Rababong do paa badagyb
däk. Sét adëb bä bód, sét hë
atsëm bód dooh bag näng péh.
13 Tii bä, y baheg'ãäs bä, y
maa napäh wawii p'op wë hã
kapuuh do kyyh. Hahỹy da ta
kyyh: "Tak'ëp baad nado da,
tak'ëp baad nado da badäk
hahỹy bä habong do sa hã,
tamawoob hë ãäs mad'aak
do ragamehỹyh do nahëë
ragamehã bä kä. Tak'ëp baad
nado né da sa hã ta ti an'oo
bã!", näng wawii kyyh.

9

1 Tii bä ji moo séd me hadoo
do ãäs kä gamehã kãn ta
gamehỹyh do nahëeh. Tii
bä kä, y hapäh sagõõh tũü,
hëej hã hadäng doo.* Ta
hã takan'oo däk tak'ëp t'öp
gadarong do tabanesaa hënh
noo tég. 2 T'öp gadarong do
banesaa do tanoo gas'ëës
bã, ganyyh tëeg tsyg tak'ëp
hadoo doo, p'op hasëek doo,
tëeg hõõ tsyg näng do hadoo.
Papỹyj, wë na-ãäj hë ta tsyg ty
gatsëë däk. 3 Ta tsyg mahang
ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt
hë, hëej haw'ãäts hë sabakar
baboo kãn. Sa hã takan'oo
däk sëej betuuk doo da
rabetuuk hyb n'aa. 4 Kamejõ
däk sa hã jawii, b'aah, joom
na-ãäj hë ranarejãã hyb n'aa.
Kamejõ däk sa hã jããm hë
hëej haw'ãäts hë habong do
P'op Hagä Do ma heen n'aa sa
maboer nanäng do rabetuuk
hyb n'aa. 5 Dooh takan'oo

* 9:1 Æäs see tahyb n'aa pé ti sagõõh .

bä sa hã ta ti radej'ëep hyb n'aa, jããm hẽ takan'oo däk ji moo sэд me kamarab noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ãäts hẽ habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ãäts hẽ habong do ratyw n'aa esoos da radejëp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh da rawyyd bä. Rakarën da radejëb paawä, ti hadoo né hẽ, dooh rahaja bä radejëb bä.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy yÿj hãd hadoo sa mamets. ⁸ Yÿj sëen hadoo sa sëen. Awad reãw hãd nãng do hadoo sa tæg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kæg kyyh, hajõng do kawaaro, kawaaro ratakyyk do na-ããj hẽ kaneb'ooh doo hënh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dõm enãh. Sëej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hã hana doo me ta mahÿÿj me hëej haw'ãäts hẽ habong do rabahoop ran'oo bä ji moo sэд me kamarab noo gó. ¹¹ Ääs nesaa do t'õp gadarong doo gó tabanesaa hënh naa hanyyh doo, sa wahë n'aa. Eberew kyy me ta hãd Abadõn. Gereg kyy me ta hãd Aporijõn.†

¹² Pooj jé tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó y hapäh do tabëej hõm kãn. Pawóp hẽ rahoop do pan'aa ti abong nä.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do ääs gamehã kãn tii bä ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä, P'op Hagä Do pa hahãng do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesõm doo bä naa y maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahÿÿ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hã: "Masood hõm ji meheet pé hedoo do ääs tamii maeh do Éw-Parat hãd nãng doo bä kamaw'yyd däk doo", nãng poo gesõm doo bä naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bä tasood hõm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hẽ hadoo do uuh badäk hahÿÿ hã habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bẽ no n'aa dæg né hẽ, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw däk. ¹⁶ Y maa napäh nyy hẽ sa warahén kawaaro jó hah'ũũm doo: 200 milhões.

¹⁷ Hahÿÿ da sãh y hadoo doo gó y hapäh kawaaro, ta jó hah'ũũm doo: Ty gahiin, tæg hõõ ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ããj hẽ sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reãw nuu hãd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tæg hõõ, tæg tsyg, saw'aak do na-ããj hẽ. ¹⁸ Tamawoob hẽ hadoo do

† 9:11 "Rejãã doo," tahanãng pé ta hãd.

‡ 9:12 Tamawoob hẽ hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hã wawii her'oot do paa né tii.

uuh badäk hahÿÿ hä habong do dejëp, tääg hõõ, tääg tsyg, saw'aak do mahÿÿj. ¹⁹ Sa hejój banä kån sa noo gó naa, sa dõm hä naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hä nu enäh. Tii me rarejää badäk hahÿÿ hä habong doo.

²⁰ Hëej haw'ääts hë habong do wób, nadejëp doo, sahõnh hë ta ti rabahapëë né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bä baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bä karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bä sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, k'ääts tæg hawak do s'ëeb, k'ääts tæg hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabariih. Dooh rahapëë bä, dooh ramaa napëë bä, dooh raboo bä. ²¹ Dooh badäk hahÿÿ bä habong do rat'yyd kamehÿÿn bä ta wób radej'ëep do hä, ramehëm do hä, sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, ta wób sa ma rets'ëek do hä.

10

Kerih do kapõõs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä ääs tak'ëp kabaj'aa do see ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wë puh mahang tabahyng. Sarahõd ta nu pong jé tabakëe. Papÿÿj gabarëeh do hadoo ta mamets. Tääg hõõ hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapõõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó

tabahäng. Hëej hä ta tsyym s'ÿÿ bahäng. ³ Tak'ëp ta kyyh, awad reäw häd näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bä, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ ÿ berih bä paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ÿ maa napäh kyyh hä ÿÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hä ÿÿ.

⁵ Tii bä, ääs akajar jó, hëej hä na-ääj hë hageët do ÿ hapëë wät doo, p'op ta moo hub tagadahëe kån wë hä. ⁶ Tii bä kä, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿÿh, sahõnh hë ta hä hanäng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wät do häd gó né hë taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bä. ⁷ Ta gamehÿÿh do nahëe setsi hadoo do ääs kä gamehä bä kä, kaja däg kån da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng ääs kyyh.

⁸ Tii bä kä, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ÿ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hä ÿÿ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hä ÿÿ. ⁹ Tii bä ta wë

* **10:1** Badäk hahÿÿ bä naa Jowāw bahapäh tii.

ÿ bahôm, ÿ betsëê kerih do tabanoo hyb n'aa hã ÿÿ. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “Mado dæg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä kerih do ÿ bado däk ta moo gó naa, ÿ awa jëng. Egëeh né hë noh ÿÿ gó, mabaa bëeh hadoo. ÿ karëeb jëng jawén paa bä, matsii kån wok ÿÿ gó. ¹¹ Tii bä rë tanyy ky hadoo hã ÿ hahÿÿ da: “Kamejô däk a hã, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajök do hëej haw'ääts hë habong do sa ky n'aa hã, hajöng häj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajök hedoo do badäk hahÿÿ bä sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã”, näng hã ÿ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä takan'oo däk hã ÿÿ ji metyy n'aa nahëë ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hã ÿÿ: “Ahôm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëët doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bä P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë. ² Mety

manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hã. ⁴² ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ ÿ mejüü da pawóp hadoo do këh ÿ n'aa herot doo. Këh ÿ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëek da”, näng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do ti na-ääj hë.§ ⁵ Sa majïi rakarën bä rarahejä bä paawä sa hã, tëeg hõö ganyyh sa noo gó naa sa majïi ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahõnh hë sa hã rarejäã karën do paawä. ⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hã ⁴² kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bä, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bä naëng. Tan'oo däk na-ääj hë sahõnh hë hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahÿ rarejäã. Rakarën do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejäã tii. Dooch rahyb n'aa jewyyg bä da, tahanäng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, ⁴² kamarab né tii, tæg nad'ëed is do 2 hã takerii däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëe n'aa tii.

anoo sa hã.

⁷ Rabahajaa bã kã P'op Hagã Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bã kã, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamajĩ da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hã, tadej'ëep da.

⁸ Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bã abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem däk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ãaj hë ramaneëenh ta ti panang häd wób.**

⁹ Sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ bã habong doo, ajyy, ÿÿj, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hë hãj n'aa babuj uuh na-ãaj hë, tamawoob hë ta ãh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ãas da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bã sa kamag n'aa radakã jëe bã. ¹⁰ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kã, sa matym n'aa ramejũũ da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawã, tamawoob hë ta ãh, sét ta bód ta jó jawén paa bã, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagã Do hã hana do edëeb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kãn. Tak'ëp rabeÿÿm bong sahõnh

hë ta ti hapäh doo. ¹² Tii bã pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. “Bë as'ëeg wawëe hë”, näng ta ti kyyh sa hã. Tii bã wë puh mahang rabas'ëeg kãn hÿ pong jé sa majĩ matym gó.

¹³ Ti noo gó né hë tak'ëp k'ãäts katajus wät. Tób panang bã hatoonh do ji moo sahõnh hë ken'yuh sét hë kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ãäts katajuus do haj'aa. Ta wób kã, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kãn tii bã P'op Hagã Do hÿ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hõm kãn pawóp däg kã tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo kã ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Tii bã setsi hedoo do ãas kã gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganã kãn hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'yuh däng do na-ãaj hë tii kã hÿÿ kã sahõnh hë badäk hahÿ bag'ãas doo.

Tabagãã had'yyt da”, nãk sa kyyh.

¹⁶ Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagã tyng n'aa jó hat'oonh do rabehy b'ëeh P'op Hagã Do matym gó. Tũũ

** 11:8 Jerusarënh panang hã rapes'ãap tii.

sa maboor me rabehty bëeh,
P'op Hagä Do raj'aa etsëe kân.
17 Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë äã tseb'ee, Tak'ëp Hyb
N'aa Jawyk Doo, P'op
Hagä Do Sahõnh Hë
Haj'ap Doo.

Õm né ti da hë hawät doo,
p'ooj ub hawät doo, hÿ
jawén hawäd had'yyt
doo.

A wë äã wén tseb'ee, tak'ëp
hadoo do a hejój
mametä däk do hyb
n'aa,

sahõnh hë mabagãã däg kân
do hyb n'aa.

18 Tak'ëp sahõnh hë häj n'aa
babuuj rakawajãän
paa a wë.

Kaja däg kân hÿÿ kã makawa-
jãän doo gó ta sãm
mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa
doo hënh maky n'aa
etyy doo.

Kaja däk na-ããj hë ta sãm
baad hadoo do manoo
do a ky n'aa rod sa hã,

tsyt hë a wë kasëew bong doo,
õm weh'ëeh do sa wë
na-ããj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa
nets'äs do sa hã, ky n'aa
etsëeh do sa wë na-ããj
hë.

Õm rejãã da badäk hahÿ rejãã
doo”, nãk sa kyyh.

19 Tii bã noo kasëets däg
kân P'op Hagä Do rahyb
n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ
pong jé hasooh doo. Ta

hood P'op Hagä Do ky n'aa
enooh do rahyb n'aa esee
do hood n'aa ji hapëe kân
tii bã ta gó hahäng doo.
Tak'ëp tabawyp tii bã, tak'ëp
tadarung, et'oom, naëng
tak'ëp dagäp do pä hado däk
do kajäg kân.

12

*ÿÿnh, tabanas'aa daheeh
Jowãw hapäh do ky n'aa
hahÿÿh*

1 Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa
näng do heen n'aa ganyyh
wë hã. ÿÿnh ganyyh. Pa-
pÿÿj gabarëeh doo da ta sa-
roor tagana doo. Kamarab jó
tabagëet. 12 sagõöh ta nuu gó
hasooh do hã.* 2 Etaah ÿÿnh
hadoo doo. Tak'ëp tabawaam
ajãän mahÿÿj ganyyh do hyb
n'aa.

3 Tii bã tak'ëp meuj n'aa
näng do heen n'aa see ganyyh
wë hã. Tabanas'aa hahiin
do tak'ëp haeh do ganyyh.
Setsi ta nuuh. Setsi ta soog.
Ji moo sahõnh hë ta s'ãän,
dõm näng.† 4 Tamawoob

hë hadoo do uuh sagõöh
tadewäts hyng tũũ hëej hã
ta dõm me. ÿÿnh hedoo do
ajãän benäng do pan'aa pooj
jé tabanas'aa bag'ëed däk,
ajãän benyy däk bã kã nayyw
hë tabawëh hyb n'aa paawä.

5 Tii bã ta t'aah aj'y yeny
däg kân. Dooh tabanas'aa
haja bã ÿÿnh hadoo do t'aah
tawëe jëe bã, nayyw hë P'op
Hagä Do masäg kân do hyb
n'aa ta wë, tabagã tyng n'aa

* 12:1 Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé
ta ti ÿÿnh. † 12:3 Nesaa Do Yb né hë ti tabanas'aa.

wë kä. Sahõnh hë häj n'aa buuj ȳñh hadoo do t'aah bag'ããs da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.‡ 6 Tii bã ȳñh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii bã ȳñh rabahagãã kãn 1,260 ta ä noo gó.§

7 Tii bã rakaneb'oooh h̄y pong jé. Mikéw kä, ããs sa wahë n'aa, ããs ta sii habong do rakaneboh kãn tabanas'aa sa sii, ããs nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii. 8 Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bã h̄y pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hã, ta karapee sa hã. 9 Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũ. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëë P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hë badäk hahȳy hã habong do h'yyb mahũum do paah. Badäk hahȳy hënh radawäts hyng, ããs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

10 Tii bã ȳ maa napäh tak'ëp h̄y pong jé her'oot doo. Hahȳy da ta kyyh:

“Kaja däg kãn h̄ȳy kä P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój

mahãnh.

Kaja däg kãn na-ãäj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ããs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk h̄ȳy kä sahõnh hë sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa er h̄ȳy hedoo do ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagä Do matym gó.

11 B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ãäj hë ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majjĩ, Nesaa Do Yb.

Dooh ta bahãnh rakamahãn bã badäk hahȳy hã ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reỹym bã dajëb hã.

12 Ti hyb n'aa, bë tsebee h̄y pong jé.

Sahõnh hë bë h̄y pong jé habong do bë tsebee!

Bëë kä, badäk hahȳy bã habong doo,

akajar me habong do na-ãäj hë,

tak'ëp nesaa da bë hã bë wë Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ëp né hë takawajãän, tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts geët doo”,

‡ 12:5 Gereg kyy me hahȳy da takerii däk: “Sapaar s'ëëb tabagã n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagã n'aa ratón rabag'ããs do heen n'aa. Sapaar s'ëëb tabag'ããs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majjĩ, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahȳy. § 12:6 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

näng hỹ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bä kä ti tũũ, badäk hahỹỹ hēnh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ȳyñh t'aah henäng doo. ¹⁴ Dooh tabanas'aa haja bä, ȳyñh hadoo do hä takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ep haeh do kēg, tabanawäng hēnh ta hä tabenyw däk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa, takejēn hyb n'aa. Ta tii bä rabahag'ääs ta hä tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do haja bä ta t'ĩ hēnh tahōm bä. ¹⁵ Tii bä aw'yy hadoo do etsós wät naeng. Tamii hado däk. Takarēn paawä wän n'aa hejooñh do bahēm hyng ȳyñh. ¹⁶ Dooh tahaja bä. Ȳyñh hadoo do k'ääts masaa kän. K'ääts karēeb jēng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ep tabanas'aa kawaj'ään kän ȳyñh wē, ti hyb n'aa ahōm kän ȳyñh hadoo do panaa wób sa wē takamaj'ĩ hyb n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bä akajar nabyy me tabanas'aa bag'ēed däk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Tii bä ȳ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh

doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'ään. Ta s'ään hä ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta nuu hä takerii däk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. ² Awad rewopaad häd näng do häd hadoo ta ti tabanas'aa ȳ hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reaw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dōm näng doo,* pooj jé ȳ hapäh doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ääs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hä. Tan'oo däk na-ääj hē ta hä tak'ep tahyb n'aa jawyg däk hyb n'aa. ³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hä ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajep ji edoo né paawä ta rog mahỹỹj, dooh tadajeb bä. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahōnh hē badäk hahỹỹ bä habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky sũüt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴ Tii bä badäk hahỹỹ bä habong do rahyb n'aa jewyyg däg kän tabanas'aa dōm näng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg däk tan'oo däk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ääj hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahỹỹ da sa kyyh: "Dooh hahỹ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Dooh hajaa pé ta hä j'aa ketsē péh", näk sa kyyh.

⁵ Tii bä tabanas'aa akajar

** 12:17 Jesus hä h'yy ka'eeh do tii.

* 13:2 Nesaa Do Yb tii.

me hanyyh do hã takan'oo däk ta hã hẽ taj'aa etsë ta ky n'aa hã. Takan'oo däk ta hã ta her'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo däk ta hã 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejũũ hyb n'aa. ⁶ Tii bã ta her'ood kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Ta her'ood kãn P'op Hagä Do häd rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hỹ pong jé habong do na-ããj hẽ. ⁷ Takan'oo däg kãn ta hã P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do wẽ takamajĩ hyb n'aa. Takan'oo däk sa hã taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo däk ta hã, sahõnh hã tamejũũ hyb n'aa. Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do hã, ajyy, yỹj sahõnh hẽ sa panaa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do hã, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj hã tamejõ kãn. ⁸ Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong doo, sa häd kanerii däk do edëb had'yyt hẽ gadoo do heen n'aa hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahỹỹ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ maa nap'ëeh do ramaa newëë hahỹỹh:

¹⁰ “Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sa ma-

jĩ rameso padëek hyb n'aa,
sa majĩ moo gó rakameso däk né da.
Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa,
sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ããts hẽ dooh rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ããts gó naa hanyyh do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Tii bã tabanas'aa see k'ããts gó naa hana doo kã ỹ bahapëë kãn. Pawóp hẽ ta s'ããn. B'éé t'aah s'ããn hadoo ta s'ããn. Tabanas'aa dõm näng do hadoo ta kyyh.‡

¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hẽ ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'ããts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hẽ tamoo wät doo. K'ããts gó hana do anoo sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. ¹³ Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ããts gó hanyyh do moo wät. Tëeg hõõ sii hẽ adëë hyng tũũ hỹ pong jé naa tan'oo bã badäk hahỹỹ bã habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame

† 13:8 Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëë bã tabanas'aa. ‡ 13:11 Kaja hẽ tah'yyb mahũũm sahõnh hẽ sa wẽ ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii.

hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kån badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejũ sa hã, kabarii tabanas'aa rog nãng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hã raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nãng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nä. ¹⁵ Tii bã tabanas'aa k'ãäts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog nãng do paa heen n'aa tabedëb gëet hyb n'aa kã. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kån. Tamejũ radej'ëep hyb n'aa sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejũ na-ãäj hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboore hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma nãng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hë sa karom hã na-ãäj hë radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanãng doo, dooh da tahaja bã tets'ëe bã takarën doo, dooh na-ãäj hë tahaja bã ta wë hanãng do tesëem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ãäts hë tak'ëp ji h'yy ganãng hahÿÿ hã. Taw'ãäts hë jé h'yy ganãng do tahyb n'aa newëe nyy d' tahanãng pé tabanas'aa numero n'aa.

666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wë kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ÿ hegã wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëe Sijõn häd nãng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboore hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bã ÿ maa napäh hÿ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëe hajõng tyd nãng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kã rejãm kån. Dooh hajaa pé ta ti kejãm do ma kametëek péh. Jããm hë hajaa rama kamet'ëeg bã 144 miw hedoo doo, badäk hahÿÿ hã habong do mahang P'op Hagä Do wë kedëeb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿÿj sa wë. Ti hyb n'aa baad had'yyt hë sa h'yyb P'op Hagä Do wë.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hë tahahõm hënh. Jesus dajëp doo me ta sãm, rakets'ëe hõm badäk hahÿÿ bã habong do sa mahang naa, tsyt hë P'op

* **14:1** Waëe Sijõn häd nãng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooch ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooch na-ãäj hë. † **14:4** P'op Hagä Do hã had'yyt hë rah'yyb padëek. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bã. Dooh kabarii hã rah'yy kae bã, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bã, tahanãng pé ti dooh ÿÿj sa wë rabok péh.

Hagä Do wë, B'éé T'aah wë na-ãäj hë ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooch noo gó ranoo kanesa bä. Baad had'yyt hë rababok.

Tamawoob hë hedoo do ãäs sa ky n'aa hahÿh

⁶ Tii bä ÿ hapäh ãäs seeh, p'op wë hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hë badäk hahÿh hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj sa hã, sahõnh hë panaa sa hã, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hë né hë badäk hahÿh hã habong do sa hã tapanäk. ⁷ Tak'ëp ta kyyh hahÿh da tapanäk bä: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë h'yyb eÿÿm P'op Hagä Do hã, taw'ãäts hë tak'ëp bë weh'ëeh, bë j'aa et-sëe ta hã. Bë hyb n'aa jewyyg, wë, hëej haw'ãäts hë, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

⁸ Tii bä ãäs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahÿh da ta kyyh: “Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng doo! ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo

däk naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hë badäk hahÿh bä habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bä sa wë.”[†] ⁹ Tii bä ãäs see ana kãn, ãäs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿh da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãäj hë, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooch da P'op Hagä Do t'yyd mehÿn bä sa hã. [§] Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahÿÿnh doo. ãäs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ãäj hë rahoop da tii. ¹¹ Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hë da. Dooch tahëej bä tii. Dooch da takan'oo bä rakameh'ääk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãäj hë hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng ãäs kyyh.

¹² Ta ti hana nä do hyb n'aa,

[†] **14:8** ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyyb hyb n'aa ky n'aa ti ta tii.

§ 14:10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿh da takerii wät: “Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bä reëek. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooch takamekuuj bä tanahejooonh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

taw'ääts hē h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hē P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong doo, tamejũ do ky dah'eeh doo, Jesus hā h'yy ganajēng doo.

¹³ Tii bā ŷ maa napäh kyyh hỹ pong jé hana do hā ŷ ky hadoo doo. Hahỹ da ta kyyh: “Merii hahỹ da: Ky n'aa kedēng da hỹ jawén dejēp doo, h'yy ganajēng doo me Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo”, nāng.

“Te hub né hē tii”, nāng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ääk da hejooñh do rahoop do mahāñh. Hỹ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām”, nāng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahỹ bā habong do ta hā h'yy kana'eeh do Jesus rejää do ky n'aa hahỹh

¹⁴ Tii bā ŷ hegää wät, wē puh hawak do ŷ hapäh pój ŷ jé. Wē puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ääts tēg gabarēeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahēē tak'ēp hehām doo. ¹⁵ Tii bā ääs see bana kån. P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wē puh pong jó hasooh do hā. Hahỹ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahỹ hā habong doo, raky n'aa kety hōm hyb n'aa, joom ta nahēē me ji gekää

doo da, ji bataa doo da. Kaja dāk nesaa do hā raky n'aa kety hōm do hyb n'aa, joom ahōō dāk do ji ata hōm do kajaa doo da”, nāng ääs kyyh wē puh pong jó hasooh do hā. ¹⁶ Tii bā kã, ta nahēē me wē puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hōm hadoo badäk hahỹ hā habong doo. Sahōñh hē tabata hōm.**

¹⁷ Tii bā P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bā naa tabanã kån ääs seeh. Ti na-ääj hē tatón joom nahēē tak'ēp hehām doo. Uwa ag ji gamakää do nahēē tii. ¹⁸ Tii bā ääs seeh, tēēg hōō hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hā rama ejuu do tyng bahāng bā naa tabana kån. Tak'ēp ta kyyh ääs joom nahēē hehām do hatón do hā tamaher'oot bā. Hahỹ da taky hadoo ta hā: “Mado däg joom nahēēh, mata däg badäk hahỹ bā joom uwa ta tyd hā padēēk doo. Wah'ēē padäg kã ta ag.” ¹⁹ Tii bā ääs gak'ää hōm kån uwa ag badäk hahỹ bā hanāng doo. Tata hōm ta ag, tadewäts hōm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ēp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahỹ bā ta hā h'yy kana'eeh do tahanāng pé tii. ²⁰ Tii bā sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hā hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeē dāk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewōd n'aa hā takajäk, p'op péj

** 14:16 Panyygy ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahỹ bā habong do taky n'aa etyy do ky n'aa.

takajäk. Dawëë né hē takajäk,
300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

*Setsi ääs setsi tagadëëg ub
nesaa do man'aa do ky n'aa
hahÿÿh*

¹ Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa
näng do heen n'aa see ÿ hapäh
hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh,
tagadëëg ub setsi nesaa do
man'aa doo. Tagadëëg ub
tawén hadoo, ta ti tabès bä,
gawatsig hõm do hyb n'aa
P'op Hagä Do kawajäân doo.

² Tii bä akajar paras-ko s'ëëb
hadoo, tëëg hõõ hadoo doo
me kamekuuj däk do ÿ hapäh.
Ta ti akajar hadoo do jó ÿ
hapäh sahõnh hē j'aa kets'ëë
doo, tabanas'aa akajar see
me naa hanyyh do paa hã,
kabarii ta heen n'aa hã na-
ääj hē j'aa kets'ëë doo, ta
häd numero n'aa ganad'oo do
paah. Sa moo gó rapatsëë
retën do nahëëh, sa hã P'op
Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii
bä rejäm kån Mosees, P'op
Hagä Do karom paa ejäm wät
do paah. Rejäm na-ääj hē B'éé
T'aah h'yyb n'aa jaw'yyc do
jäm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh
rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa näng do
sahõnh hē mamoo wät
doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do Sahõnh
Hē Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh
hē mamoo wät doo,

õm, sahõnh hē had'yyc bag'ääs
doo.

⁴ Jääm hē õm ti baad had'op
doo,

tsyt hē nesaa do mahãnh
hawät doo.

Sahõnh hē häj n'aa babuuj ra-
bana da a wë,

õm rahyb n'aa jew'yyc hyb
n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad
had'op do mamoo wät
do kametä däg kån do
hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, sahõnh hē
a hyb n'aa da rah'yyc
e'ÿÿm.

Tak'ëp da õm raweh'ëëh
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

Sahõnh hē õm da raj'aa etsë",
näk sa kyyh rejäm doo
gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegää wät,
tii bä ÿ hapäh tanoo kasëëts
hõm P'op Hagä Do tób n'aa
hÿ pong jé hanäng doo, P'op
Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do
hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do
tób n'aa gó naa rabanä kån
setsi ääs, setsi baad nadoo do
badäk hahÿÿ bä habong do
rahoop do man'aa doo. Pään
pauuj rino häd näng do s'ëëb
hawak do gabarëëh do sa sa-
roor. Sa h'yyb mawyd k'ääts
tëg gabarëëh do s'ëëb. ⁷ Tii
bä, ji meheet pé kabaj'aa do
see an'oo däk sa hã setsi ta
hood k'ääts tëg gabarëëh do
s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk
P'op Hagä Do hawäd had'yyc
do kawajäân do metëë n'aa,
badäk hahÿÿ bä habong do sa

†† **14:20** Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op
Hagä Do wë kamaj'ÿi do ääs radej'ëëp do ky n'aa tii.

jó rahah'ook hadoo hyb n'aa.
 8 Tii bã kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooñ hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëë suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa do kajaa bã kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëë n'aa ky n'aa hahÿÿh

1 Tii bã, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bã naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: "Bë ahöm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëë n'aa", näng ta kyyh. 2 Tii bã pooj jé hadoo do ääs ahoog kãn ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bã, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hä, sa moo hä gado däk do hä, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hä na-ãäj hë genyyh sa rog man-ahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

3 Tii bã ääs see akajar me tahoog kãn ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kãn.

4 Ääs see ahoog kãn ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii

me, naëng k'ãäts gó ganyyh doo me na-ãäj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng. 5 Tii bã ÿ maa napäh ääs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hä her'oot doo:

"Baad had'op òm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo, da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,

ta tii da sa hä maky n'aa etyy do hä,

6 Baad ub né ti sa hä mamoo wät doo,

a karapee tsyt hë a wë kasëew bong doo,

a ky n'aa rod na-ãäj hë radej'ëep do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bã radej'ëep noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hë rabeëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hë tii", näng ääs naëng hagä n'aa kyyh.

7 Tii bã ÿ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hä naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hä:

"ÿÿ, te hub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë sa hä maky n'aa etyy doo", näng ti kyyh.

8 Tii bã ääs see papÿÿj hä kä tahoog kãn ta hood gó hanäng

doo. Tii bā kā, papÿÿj hã takan'oo dāk badāk hahÿÿ bā habong do tarejãa hyb n'aa tak'ëp baju doo me. ⁹ Tii bā byyh hetä padëek tak'ëp baju doo haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh hē rahoop doo mo haj'aa nãng doo raky n'aa was'ee kãn. Tak'ëp rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehĩn bā, dooh reréd bā nesaa doo. Dooh rakarën bā P'op Hagä Do rahyb n'aa jew-yyg bā.

¹⁰ Tii bā ããs see ahoog kãn ta hood gó hanãng doo tabanas'aa akajar me naa hanyyh doo paa bagã tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb dāk jé pad'yyt hē tabanas'aa bag'ããs doo bā. Badāk hahÿÿ bā habong doo nag'aad kegës, tak'ëp datés doo rahoop doo hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'ããs doo raky n'aa was'ee kãn tak'ëp datés doo hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ããj hē. Rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehĩn bā baad nadoo doo ramoo bok doo hã. Dooh reréd bā baad nadoo doo. ¹² Tii bā ji ma poo oow see pé ããs kã ahoog kãn ta hood gó hanãng doo tamii maeh doo Éw-Parat häd nãng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dāk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hēnh naa hena doo sa warahén sii hē mawooj dāk doo me rabatsëg hõm hyb

n'aa kaneb'ooh doo hēnh.

¹³ Tii bā ÿ hapäh tamawoob hē karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dõm nãng doo noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh doo paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa doo noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa doo né hē tii. Tak'ëp meuj n'aa nãng doo heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hē badāk hahÿÿ bā hãj n'aa wahë n'aa wë rabahõm, hãj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hē rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ããj hē rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Do h'yyb dãng doo noo gó da ta ti kaneb'ooh doo bawät.

¹⁵ Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakä. ÿ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ëek doo ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo doo hã dooh takado hõm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hē tawäd ÿ an'oo bā doo hyb n'aa”, nãng Jesus.†

¹⁶ Tii bā tamawoob hē hadoo doo karap'aar h'yyb nesaa doo ran'oo bā hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa

* **16:13** Tabanas'aa k'ããts gó naa hanyyh doo né tii. 13.11-15 hã takerii dāk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bā hasooh doo P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawõõt doo da atsëm. Tii d' tawén d'oo tahag'ããs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bā. Tawyyd bā tób hagä n'aa see hahÿÿh doo, rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bā ramejũũ bag hēnh tababaa j hõm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'ũũm tamatëeh doo baad ji gada doo ky n'aa hã.

Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëenh doo bã.

17 Tii bã setsi dæg do ããs kã ahoog hyy kãn ta hood gó hanäng do wë hã. Tii bã ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bã naa, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa bã naa. Hahÿÿ da ta kyyh: "Gawatsig hõm kãn sahõnh hë!", näng. 18 Tii bã kã, tak'ëp tabawyb kãn, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ãäts katajus kãn, k'ãäts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bã ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ãäts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿ hëej hã katajuus jé pad'yyt hë. 19 K'ãäts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa kety n padäg kãn panang paa tan'oo bã. Tamawoob dæg panang tahaj'aa kety n bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bã hanäng do sa panang bã hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejũũ rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng

* 17:1 Panang Babirõn ramaneëenh do ky n'aa ti ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do Jowãw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajõng do tami, hajõng badäk hahÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'ũüt doo. † 17:2 Sahõnh hë hãj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hã metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hã, tahanäng pé tii.

do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajãän doo gó sa hã tarejãä doo, tahanäng pé tii. 20 Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëë na-ãäj hë bedo bong. 21 Naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kãn badäk hahÿÿ bã habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bã P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kãn tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bã do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

1 Tii bã setsi hedoo do ããs, ta hood sa moo gó patsëë do paa sa see ana kãn wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hã ÿÿ: "B'ëep, ÿ metëeh da a hã nyy da P'op Hagä Do rejãä da ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do yb, hajõng tami takëen hã hasooh doo.* 2 Sahõnh hë hãj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hã habong do rabaom kãn do hadoo uwa s'ëëb mahÿÿnh do hã, ÿÿnh hadoo do sa hã taheño do hã. Baad nadoo do ÿÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahũũm kãn",† näng ããs kyyh hã ÿÿ.

3 Tii bã s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã.

Säh ȳ hadoo doo gó aãs ȳ tamahũum kãn tabanawäng hēnh. Ta tii bā ȳ hapäh ȳynh tabanas'aa hād hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hā takerii dāk séd dó ta hād wób P'op Hagā Do h'yyb rejāā doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'āān. ⁴ Jabaruut péh, hād hahiin pé ta mahang ȳynh saroor. K'āāts tēg gabarēeh do s'ēēb, pä gabarēeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarēeh do perora hād nāng do na-āāj hē ta hetsó tapadedēek doo. Ji eēek do hood n'aa k'āāts tēg gabarēeh do s'ēēb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ȳyh do hyb n'aa. ⁵ Hahȳy da takerii dāk ta maboos hā: “Babirōn, panang tak'ēp ky n'aa etsēeh do ȳyh. Ȳyj hajōk do sii he'ȳyh do sa ȳyn. Sahōnh hē tak'ēp nesaa do badāk hahȳy bā hanāng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii dāk ta maboos hā, tahanāng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ȳynh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ēep do teēg wāt do hyb n'aa.

Tak'ēp ȳ hyb n'aa meuuj wāt ȳynh hadoo do ȳ bahapäh bā. ⁷ Tii bā aās ky hadoo hā ȳy: “Hēd n'aa mahyb n'aa meuunh? Ōm ȳ maher'oot da ȳynh ky n'aa,

nyy d' tahanāng péh. Ōm ȳ maher'oot da na-āāj hē tabanas'aa setsi nuu nāng doo, ji moo sahōnh hē s'āān nāng do ȳynh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanāng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawād wāt paah. Da hē dooh tawād bā. Ti hadoo né hē tak'ēp t'ōp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa taganyyh da tagawatsig hōm hyb n'aa kã. Badāk hahȳy bā habong doo, sa hād badāk hahȳy kapahuuj dāk noo gó naa kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bā. Pooj jé tabawād wāt paah, da hē dooh tawād bā. Ti awāt né da h̄y jawén p'aa hēnh kã”, nāng aās kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ēnh: “Taw'āāts hē tak'ēp ji h'y ganāng ta tii hā, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanāng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waēē ȳynh jó jasooh doo. † Setsi ta nuuh, setsi bagā n'aa heen n'aa na-āāj hē. ¹⁰ Setsi hedoo do paa kã, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'āās da hē. Ta seeh, tagadēeg ub hadoo doo, dooh tana nā bā. Takajaa bā kã, tabag'āās da kanahēn d'os hē ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawāt do paah, da hē nawāt nā doo, oito hado dāk do bagā n'aa da tii, t'ōp gadarong doo gó naa tabanyyh bā kã. Setsi bag'āās do hadoo pé tii.

† 17:9 Ta wób sa hā, setsi bagā n'aa hajōng hāj n'aa bag'āās do ta ti setsi waēē. Ta wób sa hā Roma panang ky n'aa tii, setsi waēē hād tūū nu dāk do jó Roma panang katamaa dāk do hyb n'aa. Ta wób sa hā Jerusarēnh ky n'aa.

Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bä ahôm nä ta kyyh: "Ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahõnh hē häj n'aa wahē n'aa. Doo radu do nä bä rabag'ääs doo. Ti hadoo né hē, kanahën d'os hē ub rabag'ääs da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hē hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hā. ¹⁴ B'éé T'aah wē da rakamaj'ī. Tii d' né paawā rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëek da sa hā, sa wahē n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hē da rababok ta wē tanaëej bong doo, ta wē tatsyyd bong doo, ta hā h'yy kanerét doo", näng mä ääs kyyh.

¹⁵ Tii bä ääs ky hadoo ênh hā yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hā yÿnh hajõk do sii heÿÿh do hasooh doo, hajõk do badäk hahÿÿ hā habong do tii. Sahõnh hē häj n'aa buuj, sahõnh hē sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään, ji moo sahõnh hē hëej sa wahē n'aa, rakawajään da yÿnh hajõk do sii heÿÿh do wē. Ramakyy da. Rado hõm da sahõnh hē ta wē hanäng doo. Rakabo nyhy da ta saroor, ta

si n'aa hē tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëeg hõo me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yyb hedo padëek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hā. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kã. ¹⁸ Yÿnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bä hanäng do hëej wahē n'aa hā mejüü doo", näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén y hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē ta bag däk. ² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bä sahõnh hē hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm, yÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo,

* **18:2** Judah buuj sa hā ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii.

naëng oow mahÿÿnh do
 sahõnh hẽ badäk
 hahÿÿ hã habong do sa
 hã tan'oo däk do hyb
 n'aa,
 tak'ëp baad nadoo do ramoo
 bok hyb n'aa ta sii,
 tak'ëp sa wë P'op Hagä Do
 kawajãän hanoo doo.
 Sahõnh hẽ häj n'aa sa wahë
 n'aa rabahe'ÿÿh hadoo
 ta ti ÿÿnh hadoo do sii.†
 Tak'ëp rama enä däk ajyy
 hes'ëëm doo,
 sahõnh hẽ sa h'yyb karën do
 panang buuj rabetsëë
 do hyb n'aa sa hã",
 näng.

4 Tii bä ÿ maa napäh kyyh
 see hÿ pong jé hana do hahÿÿ
 da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bë beréd däg ta
 ti panang.
 Bë beréd däg, nesaa do ramoo
 bok do sa h'yyb hataa
 bë nahadoo hyb n'aa,
 sa hã ÿ rejãä do mahãnh bë
 kedëëb bong hyb n'aa.

5 Tak'ëp tabahajõö däk nesaa
 do ramoo bok doo.
 P'op ji at'ëëg sëëk do hadoo,
 wë hã kaja däk do
 hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan
 bä nesaa do ramoo bok
 doo.

6 Baad nadoo do ta wób hã
 ramoo bok do bë‡ moo
 boo Babirõn panang
 buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo
 bok do bahãnh da bë
 an'oo bã ta hã baad
 nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëëk do
 pan'aa, panang buuj ta
 wób sa hã ran'oo däk
 do bahãnh.

7 Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee do
 paa pénh,

sa hã hẽ hajõng dajëër
 rah'ëënh do paa pénh

bë an'oo bã kã rahoop hyb
 n'aa, rah'yy katón hyb
 n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo
 gó Babirõn panang
 buuj raky hadoo sa
 h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa ÿÿnh bag'ãäs do
 tyng n'aa jó hasooh do
 ër panang.

ÿÿnh patug tamaa wät do
 nado ër panang. Dooh
 ër h'yy ketón da', näng
 panang buuj sa kyyh.

8 Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb
 n'aa,

séd noo gó né da baad nadoo
 do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy
 ketón da, as'aah da.

Tëëg hõö gó da panang baooj
 jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp
 tabahejoonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa
 P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
 panang buuj ky n'aa

† 18:3 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii raba'ÿÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hẽ häj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hẽ, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababok ran'oo bã. ‡ 18:6 Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. Ääs panang rejãä do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hẽ häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ãäj hẽ.

etyy doo”, näng mä hỹ
pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahỹỹ bä häj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'ỹỹh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haoj jëng do tsyg rabahapäh bä. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawë hä rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeỹỹm do hyb n'aa rahob bä. Hahỹỹ da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa et-sëeh doo,

baad nado né hë a wë kajaa do Babirõn, panang hejooñh doo,

séd noo gó òm P'op Hagä Do rejää do kaja däk do hyb n'aa!”, näk da häj n'aa wahë n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëë wät pé do hyb n'aa sa wak'ääb marakate yb gó ramena doo. ¹² Dooh hets'ëë wät pé k'ääts tég gabarëeh doo, k'ääts tég hawak doo, gabarëeh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëë wät pé rino häd näng do s'ëëb pään tak'ëp baad hadoo doo, pään jabaruut péh, pään häd hahiin doo, pään sawasaab is do seda häd näng do s'ëëb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë

hedoo pé ta hood erepääts[§] tég s'ëëb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëëb, k'ääts tég hahiin do s'ëëb, sapaar s'ëëb, pä mar-more häd näng do s'ëëb na-ääj hë. ¹³ Dooh hets'ëë wät pé sa hä b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuu, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëëb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ääj hë. Dooh hets'ëë wät pé sa hä uwa s'ëëb mahỹỹnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëëb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ääj hë hets'ëë wät pé ajyy yỹj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooh noo gó rameso padëek do na-ääj hë sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bä hahỹỹ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëeh do a wë hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekãp do ta ti he-doo do panang babuuj hä hes'ëem do paah, tak'ëp ma enä padëek doo, dawë hä rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeỹỹm do hyb n'aa rahob bä. A'oot da,

h'yy ket'oon da. ¹⁶ Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hẽ a wẽ kajaa do panang ky n'aa etsẽeh doo.

Pãän, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo, pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.

K'ääts tæg gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hẽ sa hetsó paah.

¹⁷ H'yy katón n'aa näng né hẽ panang hã kajaa doo, séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. ¹⁸ Hahỹỹ da da sa kyyh panang haoj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Dooh hahỹ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsẽeh pé”, nãk da. ¹⁹ K'ääts ooj rehaa da sa nuu hã.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hẽ a wẽ kajaa do panang ky n'aa etsẽeh doo.

Tak'ëp panang buuj rama enäh do hã marakate

yb danäh rama enä padëek.

H'yy katón n'aa näng né hẽ panang hã kajaa doo, séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hẽ bëë kä, hỹ pong jé habong do bẽ h'yy gadejah. Bëeh, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ääj hẽ, taw'ääts hẽ bẽ h'yy gadejah, nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bẽ hã ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëes bã taky hadoo:

“Tii bã né kä, tak'ëp baad nadoo doo me tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsẽeh doo, Babirõn.

Dooh da rahapëë wäd bã hahỹ panang”, näng ääs kyyh.

²² Tii bã panang gawatsig hõm do hã ääs ky hadoo:

“Hỹ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh,

ji gamehỹh do nahëeh, jãm hejãm do sa kyyh.

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

Hÿ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hã moo bok doo.

Hÿ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõõs doo, tiriig s'ëeb moo bok doo.

²³ Hÿ jawén dooh ragataas pé ta bag hahÿ panang bã.

Hÿ jawén dooh ji maa napëe wäd bã aj'yy katëe do pan'aa,

ÿÿnh katëe do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿ bã a panang bã hes'ëem do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii,

ta s'ee hënh rah'yyb mahũũm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿ hëej babuuj.

²⁴ Babirõn panang bã radej'ëep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ããj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk hahÿ haw'ããts hë radej'ëep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'ũk ta tii", näng mä ããs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do hÿ pong jé

habong do sa kyyh. Hahÿÿ da tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëep doo.

Taw'ããts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do tak-abaj'aa.

Taw'ããts hë sahõnh hë tabag'ããs.

² Baad had'op, heh'ääts sahõnh hë sa hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ããts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿ bã habong do panang buuj ran'oo bã.

ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bã,

daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaaj kãn panang buuj sa hã", nãk sa kyyh.

³ Tii bã p'aa hënh raky hadoo:

“Ãã j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëeg had'yyt hë panang haooj jëng do tsyg.

Dooh tahëej bã rahoop doo", nãk sa kyyh.

⁴ Tii bā 24 wahē n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ãāj hē rabeħy b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ãās do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsē ta hā. Hahỹỹ da sa kyyh: “Ỹỹ, tii d' né hē. Taw'ãāts hē hajōk do r-her'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsē!”, nāk sa kyyh.

⁵ Tii bā, P'op Hagä Do bag'ãās do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo:

“Bëeh, sahōnh hē ta karapee tak'ëp ta hā weh'ëeh doo,
ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsëeh doo,
bē j'aa etsë P'op Hagä Doo”,
nāng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bā ỹ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahỹỹ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do sahōnh hā tabag'ãās.
Ti hyb n'aa ër j'aa etsē ta hā!

⁷ Taw'ãāts hē ër tsebé, ër h'yy gadejah,
taw'ãāts hē ër j'aa etsē ta hā,
kaja dāk do hyb n'aa B'éé T'aah katëe doo kã.
Ta ỹỹm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa raketëe hyb n'aa.*

⁸ Ta ỹỹm pan'aa hā takan'oo dāk ta saroor pãän

papuu j rino häd nāng do tak'ëp baad hadoo do s'ëeb.

Baad hadoo do tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew bong do ramoo bok doo,

baad hadoo do rababok doo, tahanāng pé ti pãän rino häd nāng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo”, nāk sa kyyh.

⁹ Tii bā ãās ky hadoo hā ỹỹ: “Merii hahỹỹh, ‘Ky n'aa kedëng da B'éé T'aah katëe do jām n'aa hēnh katsyyd bong doo.’ ” Tii b' ãās ky hadoo nā: “Ti né hē P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo”, nāng ãās kyyh.

¹⁰ Tüü ỹ badëe jat tii bā ãās tsyym pa, ta hā ỹ j'aa etsē hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hā ỹỹ: “Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ỹyh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakãän hedoo do Jesus metëeh do hā h'yy kanerét do ta karom rabahadoo doo da na-ãāj hē. Taw'ãāts hē P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe. P'op Hagä Do karom ỹyh bē ne-muun ỹ wén nāng, jãām hē Jesus metëeh do tii, ër ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hā maher'oot doo”, nāng ãās kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Tii bā ỹ hapäh hỹ pong jé noo kasëets hōm doo. Pój ỹỹ jé ỹ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh

* 19:7 Ket'ëe do ky n'aa gó rabeħ'üüm Jesus hā h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo dāk do ta hā ky n'aa. Ta ỹỹm pan'aa, ta hā h'yy ka'eeh doo.

Doo, Heh'ää́t Do na-ããj hẽ ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Doo tesõõts hõm bã. Baad ub ti ta majĩ wẽ takamajĩ doo, dooh daap hẽ sa wẽ takamajẽ bã. ¹² Gabarëeh ta matym, tëeg hõõ hadoo. Hajõng ta nuu hã hatoonh do ta soog, tabag'ããs do heen n'aa. Ta hã takerii däk ta häd. Doo hapäh pé ta ti ta häd. Jããm hẽ ta daaj hẽ tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hã. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴ Hỹ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pãän rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sën-jeer hehãm do ganyyh. Ta me taj'aa et'ëek sahõnh hẽ badäk hahỹy bã hanäng do häj n'aa babuuj. Tak'ëp tamejũũ da sa hã, dooh tat'yyd mehĩĩn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ëeb, tabag'ããs do heen n'aa me tabag'ããs da sa hã. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahõnh hẽ Haj'ap Do tak'ëp takawajããn doo gó kawaaro jó hasooh do rejãã da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsë hã, ta hã hadäk doo, ta kóm hã na-ããj hẽ takerii däk hahỹ ta häd seeh: "Sa Wahë N'aa Heh'ää́t Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahë N'aa."

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ÿ bahapäh ããs see papỹyj jó hageët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh tanaëenh sahõnh hẽ taw'ëed dab hawëh doo, wë

hã habong doo. Hahỹy da ta kyyh sa hã: "B'ëep dana bẽ bawëh hyb n'aa bẽ hã P'op Hagä Do anoo doo. Häj n'aa sa wahë n'aa sa dab, warahén sa wahë n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bẽ tä da. Sahõnh hẽ badäk hahỹy bã habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsëeh do sa dab, ky n'aa nets'äs do sa dab na-ããj hẽ da bẽ tä", näng ããs papỹyj jó hageët do kyyh taw'ëed sa tä hawëh do hã.

¹⁹ Tii bã kä, ÿ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hëej sa wahë n'aa sa warahén sii hẽ séd hã rakata padëek, kawaaro jó hasooh do wë, ta warahén daheeh sa wë rakaneb'ooh hyb n'aa paawä. ²⁰ Tii d' rakarën né paawä, tabanas'aa kamaso däk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ããj hẽ takamaso däk, tii bã, rabadëp nä bã, karaj'aa hadoo doo gó, tëeg hõõ gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëej kãn. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahõnh hẽ sa kyyh has'ũüt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bëeh ta sën-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hẽ taw'ëed sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa do noo tég ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dôm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'öp gadarong doo gó tadawäts hyy kän. Miw ta baab tabagëet. Tii b' ääs noo gatsëe däk, tanoo garib däk t'öp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ häj n'aa babuuj tawad'ii mahänh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bä, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bä ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hë baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehög bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa maboor hä, sa

moo hä. Ta ti ragenä boo kän, tii b' Kristo sii rabagää kän miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejöp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jääm hë pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejöp do kamaneëenh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë na-ääj hë ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagëet doo gó naa. ⁸ Ahõm da tii bä badäk hahÿÿ bä haw'ääts hë, sahõnh hë häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padëek tan'oo bä, Gog, Magog ramaneëenh doo,‡ rakaneb'ooch hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tég akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'ööd däk da, sa wë rakamajÿÿ hyb n'aa paawä. Tii bä hÿ pong jé naa tëeg hõö adëe hyng da sa jó. Sahõnh hë ragawatsig hõm da, aooj jëng da. ¹⁰ Tii bä, Dijab, hëej babuuj wedii do paah,

* **20:4** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † **20:6** Taw'ääts hë 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooch doo.

radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak doš hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bä rahob had'yyt hē. Dooh da tahëej bä rahoop doo.

Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajëp do tii. ¹⁵ Ta tii bä radewäts bëenh sahōnh hē sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã.

21

Dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahȳyh

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahȳyh

¹¹ Tii bä ȳ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahȳyh, wē na-ääj hē bedo bong. ¹² Tii bä sahōnh hē dejëp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababë kän ȳ hapäh. Tii bä ma kahé bäh hã kasëets däg kän ta hã ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hōm na-ääj hē. Tii b' dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hã takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejëp do paa akajar me pehäs do paah, dejëp doo, dejëp do rababong bä habong do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bä dajëb gawatsig hōm. Ades häd näng doo, dejëp do rababong do gawatsig hōm na-ääj hē. P'op

¹ Tii bä wē papuuj, hëej papuuj ȳ bahapëe kän. Badäk hahȳ pooj jé hanäng do paah, wē pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar.

² Tii bä panang Jerusarēnh papuuj, * tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do ȳ bahapäh hỹ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bä naa. Tak'ëp tabanäm, maruus katëe do pan'aa saroor tak'ëp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bä P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rē tanyy ky hadoo: "Hỹy kã, ajyy, ȳy rababok doo bä P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabëeh. Dooh wäd dajëb. Dooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Dooh ji aód wäd bä. Dooh ji ahob wäd bä. Tii d' tawén hadoo da,

Š 20:10 Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëenh enxofre . Tak'ëp mahȳyh do ta tsyg ji poo gó tajëe bä. Tak'ëp tabahōng, tak'ëp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahõnh hē papuuj dāk ȳ an'oo bā”, näng. Ti taky hadoo hā ȳy: “Merii sahõnh hē hahȳ õm ȳ maher'ood wät doo. Te hub né hē hahȳ ȳ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bā”, näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ênh: “Sahõnh hē kaja dāk. Ȳ né hē Aw-Pah, ȳ né hē Omekah. Ȳ né hē jããm hē pooj jé hawät doo, ȳ né hē tagadëg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hā ȳ anoo da tabeëk hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hē hanoo doo. Bag hēnh ȳ banoo da ta tii. Dooch ta sãm ȳ gahëen bā. ⁷ Jé nesaa do hā j'aa ketsë do paa hā ȳ anoo da sahõnh hē hahȳ papuuj ȳ pehuuj wät doo. Ȳ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ȳ n'aa rahoop do je'ȳm do hyb n'aa ȳ rahyb n'aa eréd hõm do sa hā, Jesus hā h'yy kanae bong do sa hā, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hā, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hā, sa ȳm sa patug nadoo do sii he'ȳh do sa hā, mehëm do sa hā, kabarii hā h'yy ka'eeh do sa hā, daap men'yyh do sa hā na-ãj hē. Karaj'aa hadoo doo gó, tëg hõõ hadoo doo gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajëp do tii”, näng hā ȳy P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bā setsi hedoo do ääs,

setsi baad nadoo do badäk hahȳ bā habong do ahoop do man'aa do paa see ana kãn wë ȳy, ti hā ȳ taky hadoo: “B'ëep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ȳm pan'aa hadoo do ȳ metëeh da a hā”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bā s'ëeh hadoo ȳ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Säh ȳ hadoo doo gó ääs ȳ tamahüüm kãn waëë aeh do p'op nu dāk doo hēnh. Ta tii bā Jerusarēnh papuuj, tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew dāk do panang, hỹ pong jé, P'op Hagä Do bawät bā naa hahyng do tametëeh hā ȳy. ¹¹ Panang gabar'ëeng dāk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bā. Pā tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pā gabarëeh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganämpä tég hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hā ta hadë tak'ëp p'op nu dāk doo. ¹² ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hā ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hā takerii dāk ¹² hedoo do Isaraëw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papȳy hana hēnh tamawoob hē ta nooh. Papȳy hahyng hēnh tamawoob hē. Ta karawaa me tamawoob hē, ta karawaa see me tamawoob hē ta nooh. ¹⁴ ¹² pä ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hā takerii dāk ¹² hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pä hā takerih sét hē häd.

¹⁵ Ääs si ȳ her'oot do atón ji metyy do nahëë k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ji tatu

hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëë me panang ääs etyn hõm. 2,200 kirõom ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bä ääs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti ääs metyy doo. ¹⁸ Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do s'ëëb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tög gabarëeh do s'ëëb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hã sahõnh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.† Pã gabarëeh do sapiro häd näng do ta see hã.‡ Pã gabarëeh do agata häd näng do ta see hã.§ Pã gabarëeh do emerad häd näng do ta see hã.** ²⁰ Pã gabarëeh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.†† Pã gabarëeh do rubi häd näng do ta see hã.‡‡ Pã gabarëeh do kirisorit häd näng do ta see hã.§§ Pã gabarëeh do beriwo häd näng

do ta see hã.*** Pã gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hã.††† Pã gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hã.‡‡‡ Pã gabarëeh do jasïn-to häd näng do ta see hã.¶¶¶ Pã gabarëeh do ametis häd näng do tagadëëg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëëb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejëng doo bä. Sét hë perora ken'y'yh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tög tak'ëp baad hadoo do s'ëëb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bä tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bä dooh y hapëë bä tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hë panang bä né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bä, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'y'yt hë do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ääj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëëj babuuj‡ rababok da. Sahõnh hë hëëj sa wahë n'aa, Jesus hã h'y'y kae däk doo, panang hënh ramena doo, rakaweh'ëeh doo,

† **21:19** Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh . ‡ **21:19** Häd ty gabajaruu ti sapiro

. § **21:19** Hahiin, rii näng ti agata . ** **21:19** Hapëëh ty gadoo ta ti emerad

. †† **21:20** Häd hasënh ty gadoo ta ti onis . ‡‡ **21:20** Häd hahiin ta ti rubi

. §§ **21:20** Hapees ty gadoo ta ti kirisorit . *** **21:20** Hapees ty gadoo

ta ti beriwo . ††† **21:20** Kata ty gadoo ta ti topasijo . ‡‡‡ **21:20** Jawaraah

tyb ty gadoo ta ti kirisop . ¶¶¶ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasïn-to .

* **21:20** Säänh tyb hadoo ta ti ametis . † **21:21** Nu nad'ëëd its perora häd näng

do badäk hahÿÿ bä ji aw'y'yt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora. ‡ **21:24** Jesus

hã h'y'y kae däk do ta ti tii. Jesus hã h'y'y kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëënh

akajar hahõng doo me.

ta tii bā rabajēē p'ēē bā, P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rakawehēē dāk hyb n'aa kā. ²⁵ Doo da ranoo gatsēē bā panang. Doo hyb n'aa péh. Adēb bā had'yyt hē ta tii bā. Doo wād atsēm. ²⁶ Sahōnh hē hēj babuuj rabajēē p'ēē da panang hēnh P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa, ta hā raweh'ēēh hyb n'aa. ²⁷ Doo nesaa pé t'īī hēnh hajēē pēē péh. Doo da rajēē pā bā ta tii bā kabarii hā h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagā Do wad'ii do paah. Jāām hē hajēē p'ēē da ta tii bā B'éé T'aah wē hanāng do edēb had'yyt do gadoo do sa hād heen n'aa hā sa hād kerih doo.

22

Tamii edēb had'yyt hē hanoo do ky n'aa hahȳh

¹ Tii bā kā, tamii awād had'yyt hē do naēng hanoo do āās metā wād kān hā ȳy. Paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp ty ganām pā tēg hawak do hadoo tamii. P'op Hagā Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagā tyng n'aa bā naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hōō bā tabēs do hoo gad'oo bā tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-āāj hē tabahāng joom ji hed'ēēp doo. Kamarab hē had'yyt hē ti rabeaak. ¹² nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Doo hēj haw'āāts hē babuj n'aa rahob wād bā nahēēh, baad had'yyt hē rababok tan'oo

bā ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tanyy wād bā. Tii d' tawén hadoo da, panang bā né hē P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rabag'āās do tyng n'aa batooj kān do hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hā. ⁴ Rahapāh da P'op Hagā Do mamets. Sa maboor hā takerii dāk da ta hād. ⁵ Doo wād da atsēm. Doo hyb n'aa wāt pé sa bag, dooh hyb n'aa wāt pé papȳy bag. P'op Hagā Do ti sa bag. Ta karapee rabagāā had'yyt da. ⁶ Tii bā āās ky hadoo hā ȳy: “Te hub né hē sahōnh hē mahapāh doo, maaaa napāh doo, tahajaa ji ky dahé bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahūūm do tamejō wāt ta āās, nayyw hē hawāt do ta karom sa hā tametēēh hyb n'aa”, nāng āās kyyh hā ȳy.

⁷ Tii bā Jesus ky hadoo: “Bē hyb n'aa matakā da! Nayyw hē da ȳ matēēh. Ky n'aa kedēng da, ta jawén hawāt do ky n'aa hahȳ hā kerih do ky daheeh doo”, nāng.

⁸ Ȳ Jowāw, ȳ né hē ti sahōnh hē hahȳ maa napāh doo. Ȳ né hē ti sahōnh hē hahȳ hapāh doo. Sahōnh hē ta ti ȳ maa napāh jawén paa bā, ȳ bahapāh do jawén paa bā, ȳ badēē jat tūū āās sahōnh hē ta ti hā ȳ metēēh do tsyym pa, ta hā ȳ j'aa etsē hyb n'aa

§ 21:26 Tahajaa na-āāj hē ji erii bā hahȳ da: “Panang hēnh ramajēēh da badāk hahȳ hēj babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ēēh hanoo doo, P'op Hagā Do hā takan'oo dāk hyb n'aa kā, P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa kā.”

paawä. ⁹ Tii b' taky hadoo: "Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ŷÿh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahōnh hē hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsēel!", näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ēnh hā ŷÿ: "Majejēn manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ hā ma kahé bäh hā kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarēn bä rah'yy kawana-reem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hā rakanarēn bä rah'yy kawanareem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ēnh tsyt hē P'op Hagä Do wē habok doo. Taw'ääts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē", näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: "Bē hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ŷ kajaa. ŷ kajaa bä kä ŷ manaa da sahōnh hē ta sām. Ramoo bok do pénh da ŷ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ¹³ ŷ né hē Aw-Pah, ŷ né hē Omekah. ŷ né hē jāām

hē pooj jé hawät doo, ŷ né hē tagadēeg ub hawät doo. ŷ né hē sahōnh hē du doo doo, ŷ né hē sahōnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedēng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hā takan'oo däk panang Jerusarēn papuuj gó rabajēē p'ēē hyb n'aa. Sa hā takan'oo däk joom ji hed'ēēp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ŷÿj awaar nesaa do hedo padēēk doo, mehēm doo, sa ŷÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ēēp doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ääj hē, dooh rahaja bä rajēē pä bä ta tii bä.†

¹⁶ "ŷ Jesus, ŷ mejō däk ääs karom ŷ seeh, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā sahōnh hē hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ŷ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hā P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ēp gabarēēh do hadoo ŷÿh",‡ näng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ŷÿm pan'aa§ na-ääj hē ky hadoo Jesus hā: "B'ēēp ahyyh!", nāk sa kyyh. Taw'ääts hē hahÿ maa new'ēē do ti na-ääj hē raky hadoo: "B'ēēp ahyyh!" Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ääts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo däk doo.

¹⁸ Tak'ēp péj ŷ maher'oot ta

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bä radewäts bēēnh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ēē bä bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametēēh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hā h'yy ka'eeh do tii.

jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih do maa napäh do hä. Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hahÿ kerii däk do bahñh herih pé ta hä, ta ti hedoo do hä P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerii däk doo, ta bahñh ji erii bä. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bäh hä kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hä dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bä panang tsyt hë kasëew däk doo hënh tajëë suun bä, ta ky n'aa hahÿÿ hä kerih doo. Dooh tan'oo wäd bä joom ji

hedëp do ag tepoo bä, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih doo.

²⁰ Hahÿÿ da Jesus, hahÿÿ hä bë tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hë da ÿ bahyng ÿ matëëh doo. Né hup ÿ né hë”, näng.

“ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ÿ ta hä.

²¹ ÿ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wë. Tii d' né hë taw'ääts hë. Jääm hë kä.